IHS

1072

7
7-b
34

BIBLIOTECA NAZIONALE VITTORIO EMANUELE
7
7 C
49

Ex Bibliotheca
majori Coll. Rom.
Societ. Jesu
M

60.2.57.

60
E
58

~~17. 7. 634~~

DIVI BAMBERGENSES

S. HENRICVS IMPERATOR
S. KVNEGVNDIS IMPERATRIX
S. OTHO EPISCOPVS;

NVNC

Integrius quàm antea in lucem producti, Notiſq; illuſtrati:

Studio

IACOBI GRETSERI SOCIETATIS IESV THEOLOGI;

Ad

REVERENDISSIMVM ET ILLVSTRISSIMVM PRINCIPEM AC DOMINVM, DN. IOANNEM GODEFRIDVM EPISCOPVM BAMBERGENSEM; Eiuſdemq; Eccleſiæ admodum Reuerendos & nobiles Dominos, D. IOANNEM CHRISTOPHORVM NEVSTETTER, cognomento STÜRMER, Præpoſitum; Et D. HECTOREM à KOZAVV Decanum.

BIBLIOTECA NAZ. ROMA VITTORIO EMANUELE

Coll. Rom. Soc. Jesu Cat. Inscr. B. S.

ANNO M.DC.XI.

Cum Gratia & Priuilegio ſacræ Cæſareæ Maieſt.

INGOLSTADII,

Ex Typographēo ADAMI SARTORII.

REVERENDIS-
IMO ET ILLVSTRIS-
SIMO PRINCIPI AC DOMI-
NO, DOMINO IOANNI GODE-
FRIDO, Epiſcopo Bambergenſi, &c.

PRAETEREA

DMODVM REVE-
NDIS, NOBILIBVS, ET MA-
IFICIS DOMINIS, DOMINO IOAN.
CHRISTOPHORO NEVSTETTER, cogno-
ento STÜRMER, Cathedralis Eccleſiæ Bam-
bergenſis PRÆPOSITO; & Domino HECTORI
à KOZAVV DECANO, &c.

IACOBVS GRETSERVS.

ROMA

V*T illuſtrandis Eccleſiæ Bamber-
genſis tutelaribus Sanctis & Pa-
tronis, HENRICO, KVNEGVNDI,
& OTHONI, aliquid operæ & la-
impenderem, multa me impulerunt: IL-
RISSIME PRINCEPS, Admodum Re-*

)(2 *ueren-*

uerendi, Nobiles *&* Magnifici *Domini*, *PRAEPOSITE & DECANE. Ac Principio quidem illud Eccleſiaſtici monitum*: Laudemus viros glorioſos, & parentes noſtros in generatione ſua: homines diuites in virtute, pulchritudinis ſtudium habentes, pacificantes in domibus ſuis. *Et HENRICO quidem arbitror iure tribui Ioſuanum illud Elogium.* Fortis in bello Ieſus Naue; qui fuit magnus ſecundum nomen ſuum, maximus in ſalutem electorum Dei, expugnare inſurgentes hoſtes, vt conſequeretur hæreditatem Iſraël. Quam gloriam adeptus eſt in tollendo manus ſuas, & iactando cõtra ciuitates romphæas? *Quocirca, vt Regis Joſiæ; ſic & memoria Imperatoris HENRICI* in compoſitione odoris facta *eſt velut* opus pigmentarij. In omni ore quaſi mel indulcabitur eius memoria, & vt muſica in conuiuio vini.

Eccleſ. 44.

Eccleſ. 46.

Eccleſ. 49.

Iudith 15.

Sanctiſſimæ autem Sponſæ KVNEGVNDI non iniuriâ accinetur illud odarium. Tu gloria Hieruſalem, tu lætitia Iſraël, tu honorificentia populi noſtri, quia feciſti viriliter,

&

& confortatum eſt cor tuum, eò quòd caſtitatem amaueris, & poſt virum tuũ, alterum neſcieris: ideo & manus Domini cõfortauit te, & ideo eris benedicta in æternum.

Porrò in S. Othonem Epiſcopum perquã aptè & ſcitè quadrare videntur illa Encomia. Eccleſiaſt. c. 50.
Simon Oniæ filius, ſacerdos magnus, qui in vita ſua ſuffulſit domũ, & in diebus ſuis corroborauit Templum. In diebus ipſius emanauerunt putei aquarum, & quaſi mare adimpleti ſunt ſupra modum. Quaſi ſtella matutina in medio nebulæ & quaſi luna plena in diebus ſuis lucet: Et quaſi ſol refulgens, ſic ille effulſit in Templo Dei.

Deinde S. HENRICVS & S. KVNEGVNDIS Bauariæ Duces fuère. Otho quoque originem & incunabula ſua Boiis debet, (vt & ipſe HENRICVS) quippe comes Andexius; licet non deſint, qui eum Sueuis aſſerere tentent; ſed fruſtrà. Etſi autem ego Boius non ſim ortu, tot tamen annos in Bauaria vixi, & tot beneficia ab eadem accepi, vt niſi illam pro altera patria colerem ac venerarer, illiusq́; in me

 pro-

promeritis vicem qualemcunque, vbi ſe dat occaſio, reponere tentarem, ingratæ mentis vitium vix declinaturus eſſem. Quod cum aliis modis fugere ſtudui, tum etiam producendis in lucem Boiorum ornamentis, inter quæ præcipua duco homines vitæ Sanctimonia, morumq́; innocentia celebres ac commemorabiles; & in his maximè S. HENRICVM, S. KVNEGVNDEM, & S. OTHONEM; quorum in Eccleſiam Dei & Chriſtianam Rempublicam benefacta, nulla vnquam tacebit ætas; nullaqúe licet longinqua, vetuſtas obliterabit.

Sparsère quidem Boij orthodoxæ Religionis ſemina in varios, eosq́; efferatos, & à vera religione alieniſſimos populos; per HENRICVM Boiorum, & Saxonum Potentiſſimum Dominatorem in Rugianos, quos Helmoldus in Sclauorum Chronico Ranos & Rimos *nominat. Per THEODELINDAM Reginam in Longobardos. Per THASSILONEM II. in Vandalos. Per THASSILONEM III. in Carinthios. Per LVDOVICVM Regem in Hunnos, Abares, Bohemos, Bulgaros, Walachos. Sed, pace aliorum dicere liceat, nemo Boiorum,*

Helmold. lib. 1. cap. 37. Vide Auent. in Germ. Boiorũ Chron. Excuſis Francof. 1566. p. 288. 330. 312. 322. 353. 383. 384.

HEN-

*Henrico & Othone Regnum Chriſti la-
ius protulit. Ille quidem quà Marte in Scla-
is; quà nuptiali fœdere inter Pannonas, data
ſorore ſua Gisela Regi Hungarorum in ma-
rimonium; cuius integritate non modò Rex
pſe, verùm etiam vniuerſus propemodum po-
ulus ſuaui iugo Redemptoris noſtri colla, ad
um vſq; diem fermè indomita, alacriter ſub-
rauit. Quid autem Otho in Pomerania
aſtiterit, quàm vberes & copioſos manipu-
s in horreum Catholicæ Eccleſiæ inuexerit, ſa-
sſuperq; docet Hiſtoria vitæ, quam in hoc vo-
mine publicanus. Neque Rugianos ſuæ &
leſtis culturæ exſortes abire ſiuiſſet, niſi copio-
iſta meſſis aliis paulò pòſt exorituris meſſori-
s diuino conſilio deſtinata & reſeruata fuiſ-
: Quapropter iure ſuo Bauaria duobus A-
stolis gaudet; altero, Hungarorum: alte-
, Pomeranorum; quem honoris titulum S.
ho in ipſa etiam Pomerania eouſq; tenuit,
ad ſuperuenêre alterius ſortis, & ordinis
oſtoli, vel potius Emiſſarij, qui quod ſan-
imus vir in Pomerania exſtruxerat, de-
xerunt; & quaſi omnes ante illos deſipuiſ-
ſent,*

ſent, nouum Euangeliũ Othoniano ex diuinis & Catholicis fontibus hauſto prorſus aduerſum tradere inſtiterunt.

Non inuitus autem fateor, iſtud mihi quoq; non modicum fuiſſe inuitamentum imò & incitamentum ad horum cælitum res præclarè geſtas colligendas & publico donandas; vt in eorum vita, velut in pellucido quodam ſpeculo, intueantur heterodoxi, *qui ſemitas patrum ſuorum deſeruerunt; quàm procul à recta via auij eant: & quàm nulla ſpes ad cæleſtem beatitudinem pertingendi ſuperſit; niſi pedem tempeſtiuè referant.*

Quàm nihil in HENRICI, KVNEGVNDIS *&* OTHONIS *vita Lutheranum? Quàm nihil Caluinianum? Niſi quis exiſtimet Lutheranum aut Caluinianum eſſe, cōdere Eccleſias, ædificare monaſteria; prouentibus annuis liberaliſſimè inſtruere; Sacerdotes, Deoq; dicatos homines reuereri & venerari. Quo in genere ita excelluerunt tres noſtri* Diui, *vt forſan paucos ſuperiores, paucosq; pares habeant; Certè* HENRICI *Jmp. munificentia perculſus Auentinus, homo ſtatui Eccleſiaſtico nunquam*

æquiſ-

æquiſſimus, ſæpè autem apertè infeſtus & infenſus, in hæc verba; quanquam falſa, prorupit. Primus Imperatorum Sacerdotes & Monachos ditauit. *Nempe iam tum calebat, ſi non feruebat, Auentinus eo ſpiritu; qui Epiſcopatus nec reparat, nec condit, nec locupletat, vt factum ab* HENRICO; *ſed expilat, diripit, deglubit, vel funditus exterminat: qui Templa & Cœnobia nec erigit, nec reficit, nec annuo vectigali fulcit, ſed vel diruit, vel in profanos vſus conuertit, & quidquid gazæ in illis reperit, id totum rapacibus vngulis in crumenam ſuam conuehit ac conuerrit.* Verres *Sectarios iſtos dicas, vel ſaltem* Verrinos.

Auent. lib. 5. Annal. Boiorũ fol. 507. Lat. edit.

Ad extremum, Eccleſiæ Bambergenſis conditoribus & amplificatoribus HENRICO, KVNEGVNDI *&* OTHONI *hanc qualemcunque opellam libenter nauaui propter recentiſſima, eaq; inſignia beneficia, quæ Societas noſtra ab hac Eccleſia accepit, Ordinis noſtri hominibus non ita pridem Bambergam euocatis, vt hæc velut noua ſubſidiaria cohors veteranis præſidiariis in ſtatione illa adiungatur: Et*

)( )(quo-

quoniam quotidie augentur hoſtes, augeantur & ij, qui partim pietate, partim eruditione hoſtibus obuiam eant: quorum vtrunque profitetur, &, pro modulo ſuo Societas noſtra præſtare nititur.

Etſi autem omnes, quicunque ſub vexillo Chriſti in hac religioſa familia militamus, palàm & apertè præ nobis feramus, & vbique etiam prædicemus, nos toti quidem Venerabili, nobiliſſimo & ampliſſimo Cathedralis Eccleſiæ Bambergenſis Capitulo *ſeu* Senatui *æternùm obligatos eſſe; cuius nutu & aſſenſu Societati Bambergæ domicilium conſtitutum; Iuuentuti verò ſtudioſæ literarius ludus apertus eſt; nihilominus illud minimè abnuimus, hoc vinculo omnium arctiſſimè nos obſtringi, tribus huius* Capituli *ſummatibus, & quaſi Anteſignanis;* Veſtræ, *inquam,* Celſitudini, *Reuerẽdiſſime & Illuſtriſſime Præſul ac Princeps* IOANNES GODEFRIDE; Veſtriſque Magnificentiis. *Admodum Reuerendi, Nobiles, & Magnifici Domini* PRAEPOSITE *&* DECANE, *qui facti tam laudabilis primarij duces, & auſpices fuiſtis,*

remq;

remq; inprimis arduam non modò feliciter, ſed & velociter tranſactam dediſtis, atque expediuiſtis; non ſine Diuorum HENRICI, KVNEGVNDIS & OTHONIS *ope è cœlo miſſa, vt planè mihi perſuadeo: Nam ſi his noſtris temporibus tot Eccleſiarum, Monaſteriorum, & diuino obſequio conſecratorum domiciliorum conditores ac fundatores hanc vitam nobiſcum duxiſſent; quis ſanæ mentis ambigat, eos Societati* JESV *Collegium ſua in Metropoli ædificaturos fuiſſe; vel bonarum literarum gratia, quarum tam* HENRICVS, *quàm* OTHO *inprimis peritus erat, & hic quidem adeo, vt docendi munus ipſemet aliquandiu in Polonia obierit; & illud inter Pomeranos præſtiterit, quod huius Ordinis homines quotidie præſtant in vtriſque Jndiis, Japonia, Æthiopia, aliisq; à noſtro orbe remotis regionibus.*

Quod igitur iam à conſortio mortalium ſegregati facere nequibant, hoc in cæleſtes ſedes translati, per idonea ad tantum opus inſtrumenta, nempe per Celſitudinem *veſtram,* Illuſtriſſime Princeps, *& per* Magnificentias

veſtras, *Admodum Reuerendi, nobiles & Magnifici Domini* PRAEPOSITE & DECANE, *efficere ac perficere voluerunt.*

Deus cœptis aſpiret; & Celſitudinem *ac* Magnificentias VV. *non tantùm Collegio Bambergenſi, ſed & toti Societati, imò toti Eccleſiæ Catholicæ, quàm diutiſsimè incolumes eſſe iubeat; quas, ſpero, hoc exiguum gratitudinis, & ſummæ obſeruantiæ indicium eousq; beneuolenter & humaniter excepturas, donec prodeat, qui grandius quiddam offerat.*

Ingolſtadij XVI. Nouembris
Anno Redemptoris
M. DC. XI.

προσφώνημα

AD OPERIS HVIVS ILLVSTRISSIMVM ET MAGNIFICOS PATRONOS.

Pullatam dimitte ſtolam, BAMBERGA, togúq;
Vtere ſepoſitis, & deſine tibia leſſum;
Quos luxiſti olim, rediuiuo emblemate naſci,
Et clarum è tenebris caput has in luminis oras
Iam reuocare vides: mirabere poſthuma DIVOS;
Quos iterum artifices iuſſerunt viuere chartæ,
Antè tuis ſolitos in terris viuere DIVOS,
O terris nimium generoſa ſtirpe beatis!
Et verò cur iſta TRIAS *modò prodit in auras,*
Hiſtoriamq; ſuam voluit debere tot annis?
An quaſi librorum tacitâ ſpeculantur amicti
Nube, ſuamq; volunt, quam egerunt, cernere vitam
In vitâ, GOTTFRIDE, *tuâ? Non impare quantum*
Se ſapuiſſe animâ, ſimilemq; impleſſe tiaram
Geſtit OTHO, *ſe ſeq; tuis miratur in actu?*
Quem ſcit CECROPIAS *dudum calcaſſe* CICADAS,
Quem GARAMANTEAS *repuliſſe à vertice* PENNAS,
Atque QVIRINALES *heroo pectore* LVNAS
Inter honorigeri fallacia ſigna Senatûs,
Fortunæ & vanas ſemper numeraſſe figuras:
Hunc videt vnius nomen proferre Tonantis,
Et cœli curam propriæ poſtponere vitæ.
Quæ tamen eſſe tuæ pars illuſtriſſima laudis,
Aſſolet, & propriæ pulcherrima gloria famæ.
NIL TITVLOS CVRARE, NIHIL PRAECONIA, SVMMIS
RES DIGNA EST TITVLIS: PRAECONIA MAGNA MERETVR,
QVI FVGIT, AVT CERTE SPONTE OCCVRRENTIA SPERNIT.
Quanquam nec titulis non es laudatus auitis.
Omnia dat Fortuna tibi, quæ vita meretur.
Nam ſtirpe antiquâ ramum centeſime ducis,

Et tua nobilibus fulgerent atria CERIS
Vndique, ſi veterum velles meminiſſe parentum,
Perq́; domum priſcos generis diſponere vultus,
Atque coronatis oculos ſatiare coloſsis:
Semper enim niueis duxit Rhamnuſia pennis
Maiores, GOTTFRIDE, *tuos; nitidiſsima ſemper*
Fama paternarum comitata eſt nomina laudum;
Cunctorum currus ROTA CANDIDA *vexit auorum.*
Sed tu maiores ſolers agitare triumphos,
Fulgere æterna virtutum laude præoptas,
Deq́; tuis factis ad auitos addis honores.
Sic te priſca domus decoras, decorata viciſsim.
Vtq́; ſit æqua ſatis veſtrorum cura laborum,
GENS TVA TE TITVLIS, GENTEM TV MORIBVS ORNAS.
Sed magis (atq; vtinam noſtræ tam magna Camœnæ
Pectora Mæonio didiciſſent dicere verſu,
Iliades nullæ mihi, nulla volumina tantis
Sufficerent factis) labor eſt ornare ſacratas
DIVORVM *ſedes, magniq́; negotia cæli.*
Quæ probat euentus ſapientibus eſſe profecta
Principiis: nec enim comites audire recuſas
Conſilio augentes animi tam multa ſcientis
Theſauros, GOTTFRIDE, *tui: quorum alter honoro*
Nomine CHRISTOPHORVS, *claro æquiparandus Atlanti;*
Atque alter verè Troiani pectoris HECTOR,
Hoſtibus haud aſtu, ſed aperto Marte timendus.
Nec reor HENRICVM, CVNEGVNDIS, *&* OTTO, *virorum*
Cernere tantorum ſe nunc in imagine ſpernunt;
Et, niſi fallor, in his vellent habitare medullis.
Qualis Hylas, vbi vidit Hylâ pubeſcere lympham,
Et ſubitum vitreo puerum florere ſub amne,
Merſerat ipſe ſuos vultus lacientibus vndis.
Verum ego non DIVOS, *quibus eſt amor omnibus idem,*
Vſque adeò miror: nec enim cum templa ſacraſq́;
Tot reſtaurarint ædes, araſq́; dicarint,
Tres tam MAGNIFICAS *poterant odiſſe* COLVMNAS.

IN-

INDEX EORVM, QVÆ IN HOC VOLVMINE CONTINENTVR.

CAP. I. *Vita S. Henrici Imperatoris.* pag. 1

II. *Nouem Diplomata S. Henrici Imp.* 65

III. *Notationes in vitam S. Henrici.* 79

IV. *Vita S. Kunegundis Imperatricis.* 113

V. *Notationes in vitam S. Kunegundis.* 129

VI. *Vita S. Othonis Epiſcopi.* 143

VII. *Notationes in vitam S. Othonis, in queis refelluntur mendacia Danielis Crameri Lutherani Prædicantis, quæ contra S. Othonem in Chronicis Pomeranicis effutiuit.* 376

VIII. *Paralipomena ad vitam S. Henrici & S. Kunegundis, in quibus, præter alia, ineſt* INNOCENTII *III. Pontif. Bulla de Canonizatione S. Kunegundis.* 421

IX. *Adelboldus Epiſcopus Traiectenſis de rebus geſtis S. Henrici Imp.* 430

X. *Quinquaginta duæ Epiſtolæ ad res Bambergēſes ſpectantes; nunc primùm ex Codd. Manuſcriptis eruta.* 455

XI. *Varia Imperatorum, Regum ac Principum diplomata ad res Ratisbonenſes potiſſimum ſpectantia.* 511

XII. *Index duplex.*

AP-

APPROBATIO R. P. PROVINCIALIS.

VItas S. HENRICI Imperatoris & S. KVNEGVNDIS Imperatricis Inclytæ Eccleſiæ & Epiſcopatus Bambergenſis Fundatorum, itemque hiſtoriam de rebus geſtis S. Othonis Epiſcopi Bambergenſis, nunc primum ex MSS. Codicibus à P. IACOBO GRETSERO partim integrè, partim de nouo exſcriptas & notis illuſtratas, Ego THEODORVS BVSÆVS Societatis IESV per Germaniam ſuperiorem Prouincialis, poteſtate mihi facta ab admodum R. P. N. CLAVDIO AQVAVIVA Societatis noſtræ Præpoſito Generali ad gloriam Sanctorum & Catholicæ fidei incrementum, typis mandari permitto. Ingolſtadij x. Iulij. M. DC. X.

Theodorus Buſæus.

VITA

VITA

S. HENRICI IMPERATORIS

QVI

EPISCOPATVM BAMBERGENSEM

CONDIDIT AC FVNDAVIT.

Nunc primùm

EX ANTIQVIS CODICIBVS

INTEGRE EDITA, ET NOTAtionibus illuſtrata.

Studio

IACOBI GRETSERI SOCIETATIS IESV THEOLOGI.

Acceſſerunt

QVAEDAM S. HENRICI DIPLOMATA

ante hac nunquam euulgata.

AD D. HENRICVM, QVI BRVNONI FRATRI EPISCOPATVM BAMBERGENSEM EVERTERE COGITANTI SQVALLIDVS ET BARBA ſemicuulſa apparuit.

VT Bambergiacis pietas opuleſcat in oris,
Fortunâ, Caſar, diuite templa beas.
Huc Athamantei donaria congeris auri,
Huc precioſa rubri colligis oſſa maris.
Et variant ſacros Babylonica texta penates,
Plurimaq́; aucta tuis cenſibus ara nitet.
Bruno ſed ægreſcens expallet concolor auro,
Templaq́; diuitiis vult viduare ſuis.
Concilium ergo vocat, ſociisq́; oſtenderè tentat
Quî lacerare tuas poßit auarus opes.
At tu, quanquam alias felici funere gazas
Indeptus, tutum non ſinis eſſe ſcelus.
Hinc vellis, partemq́; iubes ſquallere genarum,
Ne cupiat frater vellere dona tholis.
Et vincis. nam te mœſtum ne reddere pergat,
A templis auidas abſtinet ille manus.
Hac tamen vt valeas fratrem terrere figurâ,
Pars tantùm eſt vultus depilis vna tui.
Hæreticis, ô Diue tuo ſua furta capillo
Nunc monſtra, ab toto vertice caluus eris.

INDEX

INDEX CAPITVM VITÆ S. HENRICI IMPERATORIS.

CAP. I. *S. HENRICI ad Imperium electio & inuectio.*

II. *Viſio S. HENRICO Ratiſbonæ ad ſepulchrum S. VVolffgangi oblata.*

III. *S. HENRICI in Religionis cultu amplificando, inq́; Eccleſiis inſtaurandis, locupletandis & ornandis indefeſſum ſtudium.*

IV. *Expeditio S. HENRICI contra ſclauos. Votum eius. Pietas exercitus. Cælites in acie viſi. Victoria inſignis. Gratiarum actio.*

V. *Poſt partam Victoriam inſtauratur Eccleſia Merſeburgenſis.*

VI. *Bambergenſis Epiſcopatus fundatio & inſtitutio.*

VII. *Duæ Eccleſiæ tribus ſupra dictis additæ.*

VIII. *Præfatiuncula in Pontificum & Imperatorum Diplomata, eorumq́; cauſa.*

IX. *Diploma Othonis Imperatoris.*

X. *Synodus Francofordienſis, in qua de Epiſcopatu Bambergenſi condendo actum.*

XI. *Bulla Ioannis Papæ, qua inſtitutionem Epiſcopatus Bambergenſis confirmat.*

XII. *Altera ſynodus Francofordienſis.*

XIII. *Literæ Epiſcopi Herbipolenſis, quibus confirmat*

tranſactionem & iurium permutationem inter ſe & Henricum Regem.

XIV. Litera Patriarchæ Aquileienſis ad Henricum Epiſcopum Wirzpurgenſem.

XV. Litera S. HENRICI de erecto abs ſe Epiſcopatu Bambergenſi.

XVI. Literæ, quibus Clemens II. Papa, Eccleſiæ Bambergenſis priuilegia & immunitates confirmauit.

XVII. Leonis IX. diploma de priuilegiis Eccleſiæ Bambergenſis.

XVIII. Aduentus Leonis IX. in Germaniam. Confirmantur ab eodem Eccleſiæ Bambergenſis priuilegia.

XIX. HENRICI Imperatoris II. Regis III. Conſtitutio, qua Eccleſiæ Bambergenſis priuilegia confirmantur.

XX. Maleuolentia & inuidia Brunonis fratris in S. HENRICUM.

XXI. Liberalitas S. HENRICI. Eiuſdem Zelotypia. S. CUNEGUNDIS innocentiam ſuam probat.

XXII. S. HENRICUS Imperator Apuliam recuperat: Beneuentanum Monaſterium ædificat. In Monte Caſſino à calculi tormentis liberatur ope S. Benedicti.

XXIII. Aduentus S. HENRICI Imperatoris Romam. Inuitatur Benedictus Papa in Germaniam.

XXIV. Confirmatio Priuilegiorum Eccleſiæ Bambergenſis à Benedicto Pontifice.

XXV. Litera Benedicti Papæ ad Eberhardum primum Eccleſiæ Bambergenſis Epiſcopum.

XXVI. Ad-

XXVI.	*Aduentus S. HENRICI Cluniacum.*
XXVII.	*Studium S. HENRICI tam in propria & aliena ſalute curanda, quàm in Imperii terminis amplificandis.*
XXVIII.	*Obitus S. HENRICI, & viſio de eius meritis in trutina expenſis.*
XXIX.	*Ablutio calicis mutata in ſanguinem.*
XXX.	*Paraneſis & Epilogus.*
XXXI.	*Brunonis Epiſcopi Auguſtani, qui fuit frater S. HENRICI, de euertendo Epiſcopatu Bambergenſi, impia conſilia.*
XXXII.	*Mulier contracta ad ſepulchrum S. HENRICI ſanitatem recuperat.*
XXXIII.	*De Aedituo furtum faciente.*
XXXIV.	*De quodam, cui mandibula dimota erat.*
XXXV.	*De paralytico.*
XXXVI.	*De cæco.*
XXXVII.	*De languido.*
XXXVIII.	*De contracto.*
XXXIX.	*De Canonizatione Regis.*
XL.	*De cæco.*

COMMENTARIVS DE VITA ET REBVS GESTIS S. HENRICI IMPERATORIS.

CAPVT I.

S. Henrici ad Imperium electio & euectio.

ANNO ab incarnatione Domini Milleſimo primo: ab vrbe autem condita milleſimo ſeptingenteſimo quinquageſimo ſecundo: Ottone puero Romæ defuncto vacãte regni ſolio: Cum de principe ſubrogãdo ageretur: omnium vota, nutu diuino, ad eum inclinantur, qui tunc in regno habebatur potiſsimus. Fuit namq; per idem tempus Dux Bauariorum Henricus tam bonitate quàm nobilitate regia conſpicuus, & vniuerſa morum honeſtate præclarus. Hic initium ſapientiæ timorem Domini pleniter ſequutus eſt: qui erat omni literarum ſtudio principaliter imbutus, totus ſanè fide & actu Catholicus. Hic ergo ab omnibus pari voto & communi conſenſu accerſitur, diuina vtiq; diſponente clementia: vt per temporalis regni faſtigium, ad culmen cœleſti regni pertingeret. Terrena enĩm bona omnia, ſicut vſu malo alios à ſalute præpediunt: ita alios vſu bono ad ſalutem promouent.

Mors Othonis III. Imp.

Henrici in Imp. electio.

Pietas & eruditio Henrici.

CAPVT

CAPVT II.

Viſio S.Henrico Ratisbonæ ad ſepulchrum S.VVolffgangi oblata.

CVi necdum Cæſaris vel Imperatoris dignitatem obtinenti: apparuit Ratisbonæ Sanctus VVolffgangus in ſomnis viſione tali. Viſum namq; eſt ei, quòd manens in ſancti Emmerammi Eccleſia, accederet orandi gratia ad Beati VVolffgangi ſepulchrum in eadem Eccleſia ſitum: cumque ibidem Dominum ſanctumque VVolffgangum precibus intimis conaretur exorare, ſubitò videbatur ei ipſe Sanctus aſtare: & huiuſmodi verbis ipſum appellare. Intuere diligenter literas in muro, qui eſt iuxta tumulum meum, ſcriptas. Erat autem ibi, ſicut videbatur, ſcriptum ſolummodo: *Poſt ſex.*

Euigilans verò Rex Henricus tractatione diuturna ſecum reuoluit, paucisſima huius viſionis ſcripta: In primis ergò arbitratus, quòd poſt ſex dies eſſet moriturus; multa diſpenſat pauperibus. Cum autem ſex dierum numerus præteriret & nihil in ſe corporalis moleſtiæ ſentiret: putauit ad ſex menſes pertinere. Tranſacto verò & huius numeri ſpacio, nihilq; in ſe infirmitatis paſſus, arbitratus hunc numerum ad ſex annos pertinere: ideoq; & quæ ſupra; cœpit timere. Cumq; ſex annorum numerus integer pertranſiſſet; & ſeptimi anni dies reuolutus veniſſet: ipſo die *Cæſaris* dignitatem per Apoſtolicam ſuſcepit conſecrationem. Tunc tandem ſentiens, qualis eſſet ſua viſio, gratias egit Deo, ſanctoq; VVolffgango, qui ſibi talem reuelare dignatus eſt ſublimitatem.

S.VVolffgangus apparet S.Henrico.

Viſio S. Henricum ſollicitum tenet.

Quis viſionis exitus.

Vngitur Imperator.

CAPVT.

CAPVT III.

S. Henrici in Religionis cultu amplificando, inq; Eccleſiis inſtaurandis, locupletandis & ornandis indefeſſum ſtudium.

VNctus igitur in Regem beatiſsimus Dei famulus, temporalis regni non contentus anguſtiis, pro adipiſcenda immortalitatis corona, ſummo Regi (cui ſeruire regnare eſt,) militare diſpoſuit, ſummam etiam diligentiam in amplificando cultu religionis adhibuit: Eccleſias ditare poſſeſsionibus & immenſis ornatibus augere cœpit. Sedes autem Epiſcopales, Hildensheim (vbi à puero nutritus & literas edoctus fuit) Magdeburch, Argentinam, Miſenam, & Merſeburch (quæ barbarica immanitate adiacentium Sclauorum vaſtatæ fuerant) reſtaurauit. Et tam ipſis, quàm aliis Epiſcopatibus per vniuerſum regnum, in poſſeſſionibus & ornatibus, innumerabilia contulit. Hildensheimenſibus verò ſanctum Gotehardum diuina edoctus reuelatione præfecit.

Reparat S. Hẽricus Sedes Epiſcopales à Sclauis vaſtatas.

Quid autem Merſeburgenſi Eccleſiæ præ aliis ſpecialius contulerit: futurorum charitati volumus ex parte notificare. Hæc enim Eccleſia tempore Magni Ottonis, illius, inquam, qui ad Lycum fluuium ſub Sancto Vdalrico confeſſore Vngaros proſtrauit, & Reges eorum, Lælium videlicet & Aſſur Ratisbonæ, Principibus hoc fieri adiudicantibus, in patibulo ſuſpendit: aſsiduis incurſionibus & hoſtili vaſtatione Sclauorum, ad nihilum redacta eſt. Et quia violentiis vicinarum nationum non poterat reſiſtere in poſſeſsionibus in religione & in omnibus quæ ad Pontificalem dignitatem pertinebant penitus cœpit deficere. Accidit autem, vt eodem tempore Magdeburgenſis Eccleſiæ Archiepiſcopus viam vniuerſæ carnis ingrederetur, & Merſeburgenſis præſul propter ſapientiam à Deo ſibi collatam, & propter multas virtutes, quibus adornatus

S. Gotbardus.

Vaſtatio Eccleſia Merſeburgenſis.

erat, ob quas etiam Othoni Magno gratiſsimus extitit: in cathedram Magdeburgenſem, prædicto Rege id efficiente, præponeretur. Factum eſt autem, vt Merſeburgenſis Epiſcopatus penitus deſtrueretur, & quæ potiora erant illius Eccleſiæ, in prædiis, in miniſterialibus, in ornamentis, in ditionem Magdeburgenſis Eccleſiæ transferrentur, & de quibuſdam reliquiis poſſeſsionum, quæ Merſeburg remanſerant, Abbatia inibi conſtrueretur. Quod factum vſque ad tempus pii Confeſſoris Henrici immutatum permanſit. Cùm autem conuocatis idem Rex Principibus Regni ſui Quendelburg curiam celebraſſet: vniuerſis in id ipſum conſentientibus, Poloniam & Boëmiam, cæteraſq; Sclauorum adiacentes regiones, quæ fines regni ſui vaſtabant, debellare diſpoſuit.

Bona Eccleſiæ Merſeburgenſis Magdeburgum trãslata.

CAPVT IV.

Expeditio S. Henrici contra Sclauos. Votum eius. Pietas exercitus, cælites in acie viſi. Victoria inſignis. Gratiarum actio.

Congregato itaq; exercitu, contra prædictas nationes aciem direxit. Et faciens tranſitum per locum, qui *VValbech* dicitur, gladium ſancti Adriani Martyris, qui pro reliquiis multo tempore ibi ſeruabatur, accepit. Quo accinctus, ex toto corde ſuo clamauit & dixit: *Iudica Domine nocentes me, expugna impugnantes me, apprehende arma & ſcutum, & exurge in adiutorium mihi.* Inde progreſſus caſtra metatus eſt in campo, vbi Merſeburgenſis Eccleſia ſita eſt, & videns locum deſolatum, & in nihilum redactum, ingemuit & ait. Beate Laurenti Martyr Chriſti, ſi tuo interuentu has barbaras nationes ad quas pergo, Romano Imperio, & Chriſtianę religioni ſubiugauero, hunc locum deſolatum tuo nomini conſecratum: diuina fauente gratia, in priſtinæ dignitatis ſtatum reformabo.

Imp cingit ſe gladio Sancti Adriani.

Pſalm. 34.

Voto obſtringit ſe reparandã Eccleſiã Merſeburgenſem.

Vt verò Principes Poloniæ & Boëmiæ, ceterarumq; Sclauicarũ gentium primates Romanum Imperatorem cum exercitu ad debellandos eos aduenire cognouerunt: innumerabili multitudine collecta, in bellum ei obuiam proceſſerunt. Quod Regi pio per ſpeculatores ſuos citò innotuit, & ſicut in omnibus anguſtiis ſuis ſolebat, ad orationis arma confugit. Inuocatoq; ſuper ſe nomine Domini; beato Laurentio, Sancto Georgio, & Beato Adriano Martyribus, ſe ſuumq; exercitum protegendum cum ſumma deuotione commiſit. Et cum omnes perceptione corporis & ſanguinis Domini confortati fuiſſent, ad locum certaminis venerunt. Vbi cum Rex beatus verbis exhortatoriis ad viriliter agendum ſingulorum animos erexiſſet, videns innumerabilem aduerſariorum multitudinem: clamauit ad dominum, & ait. *Deus qui conteris bella ab initio: eleua brachium tuum ſuper gentes, qui cogitant ſeruis tuis mala. Diſperge illos in virtute tua: & deſtrue eos protector meus. Pone illos vt rotam, & ſicut ſtipulam ante faciem venti:* Hæc dicens aperti ſunt oculi eius & vidit glorioſos martyres, Georgium videlicet, Laurentium, Adrianum, cum angelo percutiente, exercitum ſuum præcedentes: & hoſtium cuneos ad fugam propellentes. Et ſicut exercitus Senacherib ab Angelo percutiente contritus eſt & periit: ita & omnis barbarorum iſta multitudo per virtutem Dei conterrita, proiectis armis ſine effuſione ſanguinis Chriſtianorum, fugę præſidium quæſiuit. Quo viſo Rex Sanctus, eleuatis oculis & manibus in cœlum, benedixit Deo cœli & ait. *Benedico te Rex cœli & terræ, qui ſuperbis reſiſtis & humilibus das gratiam: qui cuſtodis diligentes te & glorificatus es in gentibus, propter datam nobis de cœlo victoriam.* Victis ergo barbaris & quæ ad futuram pacem prodeſſe poterant firmiſsima pactione ſtabilitis, vir beatus cum ſuis in ſua redierunt cum pace, glorificantes & laudantes Deum, qui ſaluat ſperantes in ſe.

S. Henricus confugit ad preces.
Diuis exercitum commendat.
Pſal. 78.
Videt Imperator Martyres exercitum antecedentes.
Victoria inſignis.
Gratiarum actio pro victoria.
1. Petri 5.

CAPVT

CAPVT V.

Poſt partam victoriam inſtauratur Eccleſia Merſeburgenſis.

CVmq; Chriſtianiſsimus Rex Poloniã, Boëmiam, Morauiam tributarias feciſſet: ob reuerentiam S. Laurentij Martyris, conculcationem & deſtructionem Merſeburgenſis Eccleſiæ, cœpit pio intuitu miſericordiæ & pietatis reſpicere, & ad nihilum redactam in ædificiis, in miniſterialibus, in ſecularibus poſſeſsionibus, in Eccleſiaſticis ornamentis, in priſtinum gradum Pontificalis dignitatis, ſicut Deo & Sancto Laurentio vouerat, ſtuduit reſtaurare. Nec prius ab operibus miſericordiæ deſtitit, quoadusq; eam ad antiquum ſtatum dignitatis, & priſtinum honorem religionis ex integro perduceret.

Inſtauratio Eccleſiæ Merſeburgenſis.

CAPVT VI.

Bambergenſis Epiſcopatus fundatio & inſtitutio.

DEniq; Epiſcopatum Babenbergenſem ex integro in ſuo * domate fundauit, terminis videlicet ab adiacentibus Epiſcopatibus legitimo * concambio commutatis. Fundatum verò Epiſcopatum Principibus Apoſtolorum Petro & Paulo, & precioſiſsimo Martyri Georgio attitulatum ſpeciali iure ſanctæ Rom. Eccleſiæ contradidit, vt & primæ Sedi debitum dignitatis impenderet honorem, & ſuam plantationem tanto patrocinio firmius communiret.

** Doma pro ditione & poſſeſſione.*

** Permutatione. Lege de his Ditmarum lib. 6. & Baron. 1006.*

Patron. Eccleſiæ Bambergenſis.

In meridiana quoq; parte ciuitatis Monaſterium in honore S. Stephani Protomartyris ſub ordine * Canonico cõſtruens: ex altera verò, hoc eſt, aquilonari, aliud Monaſterium ſub monachali regula, in honore S. Michaëlis Archangeli, ſanctiq; Benedicti Abbatis conſtituens, ſibi, ſuæq; ciuitati ſupra Pe-

Monaſterium S. Stephani.

** Canonicorum*

Monaſterium S. Michaelis. Hodie Munchsberg.

 tram

tram Apoſtolicæ firmitatis fundatæ, muroq; & propugnaculis meritorum S. Georgij cæterorumq; ſanctorum munitæ ac exornatæ contra incentiuos viciorum afflatus, turrim fortitudinis in Stephano, & contra refrigerantes flatus illius, qui in aquilone, *vnde malum omne panditur*, ſedem ponere diſpoſuit, refugium certum in Angelico præparauit præſidio: vt à dextris & à ſiniſtris iuſtitiæ armis vallatæ in nullo ſufficiat inſidiator præualere.

Qua de cauſſa Imp. hos patronos delegerit.

CAPVT VII.

Duæ Eccleſiæ tribus ſupradictis additæ.

HIs tribus Eccleſiis poſtea per Guntherum eiuſdem Babenbergenſis Sedis quartum Præſulem, & per Reginoldum quendam, virum nobilem, addita eſt quarta Eccleſia in honore ſanctæ MARIAE matris Domini; & ſancti Gangolfi Martyris extra vrbem verſus Orientem in loco * Teuuerſtat ſub ordine & profeſſione Canonica.

Eccleſia S. Mariæ.

** Tŵverſtat.*

Deniq; ſextus eiuſdem ſedis Epiſcopus Herimannus * contra vrbem verſus Occidentem in honore S. Iacobi Apoſtoli & filij Zebedæi Eccleſiam ſub ordine Canonico initiauit. Hanc Otto, humilis amator pauperum Chriſti, Octauus eiuſdem ſedis Epiſcopus, cooperante Eberhardo Præpoſito, conſummauit & dedicauit, ac * ſtirpem ordinemq; illic Deo ſeruientium decenter diſpoſuit. Sic locus Babembergenſis Eccleſiis & patrociniis ſanctorum in modum Crucis vndiq; munitus, Chriſto IESV crucifixo quotidianum, & ſedulum celebrat officium & ſeruitium pro primo ſuo fundatore HEINRICO Secundo, Imperatore piiſsimo, eiuſq; cooperatoribus & ſucceſſoribus vel augmentatoribus omnibus: Et vt inibi militantibus Domino maior tranquillitas & ſecuritas, & reuerentia ad ſupplicandum DEO perſeueret, prædictæ quinq; Eccleſiæ ſic ſunt locatæ, vt ferè ab omni ſtrepitu, & tumultu forenſi, ac populari ſint decentiſsimè ſegregatæ.

Hermannus.

** Extra. Eccleſia S. Iacobi Zebedæi F.*

Apograph. Bamb. ſtipem.

Situs Eccleſiarum Bambergenſium.

CAPVT

CAPVT VIII.

Præfatiuncula in Pontificum & Imperatorum diplomata, eorumq; cauſſa.

VT autem cunctis liquidius eniteſcat, qua vigilantia vir beatiſsimus nouellæ ſuæ Eccleſiæ bona pacis & tranquillitatis etiam per ſuccedentia tempora prouiderit, aliquas hîc tam Epiſcoporum, quàm Regum inſerimus confirmationis Epiſtolas: vt, quia duo ſunt, quibus hic mundus principaliter regitur, Pontificalis auctoritas, & Regalis poteſtas, ex vtroq; horum ſuffulta à dextris & ſiniſtris, ab omnium moleſtia infeſtationum ſecurè monſtretur in perpetuum defenſa. Dicente enim Domino Saluatore; duos Eccleſiæ gladios ſufficere, quorum vnus ad diuiſionem animæ ac ſpiritus penetrat; alter inflexibilia & dura corda rigore ſuo domat & premit: quidquid eorundem gladiorum iure hinc inde munitur; conſtat profectò, quod nullius mali incurſione ab ſtatus ſui rectitudine labefactetur. Prius tamen hic chartam Ottonis * tertij Imperatoris præſcribimus, vt ſcire volentibus, qualiter ipſe locus Babenbergenſis in ditionem ſancti Regis obuenerit, ex eadem conſcriptionis pagina colligatur.

Duo Eccleſiæ gladij. Lucæ 22.

Error librarij: neceſſariò Othonis II. hoc diploma tribui debet.

CAPVT IX.

Diploma Othonis Imperatoris.

IN nomine ſanctæ & indiuiduæ Trinitatis: Otto diuina prouidentia Imperator Auguſtus. Nouerint omnes noſtri fideles, præſentes ſcilicet & futuri, qualiter nos ob interuentum dilectiſſimæ genitricis noſtræ Adelheidæ caro nepoti noſtro Bauariorum Duci HEINRICO *quoddam iuris noſtri prædium, ciuitatem videlicet Babenberc nominatam, cum omnibus ad hanc reſpicientibus, & Nemkin Vraha in comitatu Bertholdi Comitis Volckſelt, nuncupato, ſita,*

noſtra Imperiali potentia in perpetua vſum proprietatis conceſſimus, firmiterq; donauimus cum vtriuſq; ſexus mancipiis, ædificiis, Eccleſiis, terris cultis & incultis, & cum omnibus iure, legaliterq; ad hac iam dicta prædia pertinentibus, eo tenore, vt libero ipſe deinceps perfruatur arbitrio, hac tenendi, commutandi, dandi, poſteris relinquendi, ſeu quidquid ſibi libuerit, inde faciendi. Et vt præceptum ſtabilius firmiusq; permaneat, hanc chartam inſcribi iuſſimus, annuloq; ſigillatam propria manu noſtra roborauimus. Data V. Kalend. Iulij indict. 1. Anno Regni Domini Ottonis X I V. Imperij autem V I I.

CAPVT X.

Synodus Francofordienſis, in qua de Epiſcopatu Bambergenſi condendo actum.

ANno igitur ab Incarnatione Domini M. V I I. indict. V. I I I. Kal. Nouembris magna ſynodus Epiſcoporum, aliorumq; Patrum habita eſt & celebrata in Villa regia Franchenfurt mediante Rege magno & pacifico HEINRICO Anno regni ſui VII. Nam dum idem Deo deuotus rex alta menſis conſideratione ſecum volueret, in quo potiſsimum opere DEI miſericordiam ſibi facilius conciliaret, & ex diuini inſtinctu conſilij inſpiratus diſpoſuit, vt DEVM ſibi hæredem eligeret, & conſcriberet, & Epiſcopatum Babenbergenſem, vt præſcriptum eſt, ex rebus hæreditariis conſtrueret, vt & paganiſmus Sclauorum ibi deſtrueretur, & Chriſtiani nominis memoria perpetualiter inibi celebris haberetur. Sed cum parochiam ad eandem ſedem reſpicientem non haberet, & ſanctam Pentecoſten in eodem anno Regni ſui Moguntiæ celebraret, partem VVirzeburgenſis diœceſeos, Comitatum videlicet Raterzgeuue dictum, & pagi *VVolcvelt* dicti, inter fluuios *Vraba* & *Ratenza* ſita, ab Heinrico VVirzeburgenſi Epiſcopo firma, ac legali traditione ac quiſiuit, tradens è contra VVirzeburgenſi Eccleſiæ C. L. manſos in vico *Memmigun* dicto, & in proximè adiacentibus locis, conſentientibus, & concurrentibus in hæc vota illius

**Ditm. Radinza.*

Heinrico

Heinrico VVirzeburgenſi, & VVilligiſo Moguntiæ Metropolis Archiepiſcopo, multisq; qui præſentes fuerunt, Archiepiſcopis, & Epiſcopis, legitimum hoc concambium atteſtatione ſua, & ſubſcriptione roborantibus.

Glorioſiſsimus verò Rex compos voti effectus, pari ſupradictorum Patrum conſultu, duos ex Capellanis ſuis Albericum & Luduuicum adiunctis VVirzeburgenſis Epiſcopi literis, Romam vſq; direxit, quatenus hæc bene cœpta in melius proficerent auctoritate * Apoſtolica. At Romanus Pontifex, & vniuerſalis Papa, Ioannes piiſsimi Regis deuotioni congaudens, habita in ſancti Petri Baſilica ſynodo pro confirmando Epiſcopatu Babebergenſi, priuilegium fecit conſcribi, & Apoſtolica auctoritate firmari vniuerſis Galliæ & Germaniæ Epiſcopis reſcribens, vt & ipſi pari, communiq; auctoritate prædictum Epiſcopatum roborarent; cuius videlicet priuilegij exemplar in hunc modum ſe habet.

Imp. mittit legatos ad Ioan. XIX. Pontif. Rom. vt rata habeat, quæ de nouo Epiſcopatu Bambergenſi decreta fuerant.

** Cod. Vienn. Romana.*

CAPVT XI.

Bulla Ioannis Papæ, qua inſtitutionem Epiſcopatus Bambergenſis confirmat.

IOannes Epiſcopus ſeruus ſeruorum Dei. Officij noſtri eſt omnium ſanctarum Dei Eccleſiarum commoda generaliter conſiderare, & maximè earum, quæ ſpecialiter ſub iure ac dominio noſtræ Romanæ Eccleſiæ conſiſtunt: ſi quod eſt incommodum, abolere, ne pro graui incommoditate ſua neglectæ vileſcant; vel qualibet nactâ occaſione, debita ſolennitate careant. Propterea omnibus ſanctæ Dei Eccleſiæ fidelibus, præſentibus ſcilicet & futuris, notum eſſe volumus: quia dilectus & ſpiritualis noſter filius HEINRICVS *glorioſiſſimus, atq; inuictiſſimus Rex, diuina inſpirante clementia, de propriis hæreditariis rebus, pro ſua ſuorumq; parentum anima, Epiſcopatum in loco, qui dicitur Babenberc, perfectæ fidei, & charitatis deuotione, in honorem beatiſſimi Petri Apoſtolorum Principis eſſe conſtituit, commutatione ſacta iure, ac legaliter cum Heinrico VVirzeburgenſi Epiſcopo de aliqua parte parochiæ*

ſui

* *Inde Apogr. Bambr.*

*ſui Epiſcopatus. * Vnde etiam prædictus Epiſcopus nobis ſuas literas miſit, vt ſuo conſenſu, priuilegio noſtræ Apoſtolicæ auctoritatis Epiſcopatus nouiter factus fundaretur.*

Pro qua ratione Heinricus Secundus glorioſiſſimus Rex nuncios ſuos ad nos direxit, qui nobis hæc omnia dicerent, & nos pro hac ſede confirmanda interpellarent. Cuius ſanctiſſimam imitationem paterna, & præcordiali dilectione intuentes, omnes res, quas beato Petro Apoſtolorum Principi, in loco prænominato, legitima ratione collectas contulit, noſtræ auctoritatis priuilegio confirmare decernimus, ea videlicet ratione, vt Epiſcopus eius loci, & qui in perpetuum tui fuerint ſucceſſores, ea, ſecura tranquillitate poſſideant, & liberam habeant poteſtatem res & proprietates eiuſdem Eccleſiæ ordinare, atq; componere, vel etiam augmentare: diſſipare verò, atq; confundere, nullam habeant poteſtatem.

* *Forſt.*

Mundeburde eſt tutela, tuitio, defenſio, dicitur & Mũdiburgium.

Noſtra quoq; auctoritate ſancimus, vti in terminis, & in rebus eiuſdem Eccleſiæ nulla ſit infeſtatio tyrannorum, vel aliorum quorumlibet prauorum hominum, ſiue ſint in ciuitate ipſa Babenberc, ſiue in caſtellis, & villis, ſeruis & ancillis, tributariis decimis foreſtibus, ſiluis, piſcationibus, venationibus, molendinis, campis, pratis, paſcuis, terris cultis & incultis, & quidquid modò illuc pertinet, vel in futurum acquiri poſſit, per noſtræ auctoritatis priuilegium corroboratum, in ſecura quiete permaneat. Nullus ibi Comes aut Iudex legem facere præſumat, niſi quam per conceſſionem glorioſiſſimi Regis* HEINRICI *vel ſucceſſorum eius Epiſcopus loci eiuſdem deligeret. Nulla aliena poteſtas ibi per violentiam irruat. Sit ille Epiſcopatus liber, & ab omni poteſtate extranea ſecurus, Romano tantummodo* mundi burdio ſubditus: quatenus Epiſcopus eò melius cum Canonicis ſuis ſeruitio Dei poſſit inſiſtere, & primi conſtructoris eiuſdem loci, & recuperatoris iugiter memoriam habere. Sit tamen idem ſuo metropolitano *ſubiectus, atq; obediens. Quicunq; hæc præcepta ſeruauerit, diuinam remunerationem, & Apoſtolicam benedictionem accipiat. Qui autem contemptor, & violator exſtiterit, perpetui anathematis damnationi ſubiaceat, niſi reſipiſcens ad ſatisfactionem perueniat. Scriptum per manus Petri notarij, & Scriniarij ſanctæ Romanæ Eccleſiæ in menſe Iunio * Indict. V.*

* *In Cod. Vienn. additur: Archiepiſcopo Moguntino.*

* *Eſt hic Annus Domini* 1007. *Ioan. Papæ Quintus.*

CAPVT

CAPVT XII.

Altera Synodus Francofordienſis.

HAbito igitur rurſum generali Concilio in Franchenfurt, cui præſedit venerabilis Archiepiſcopus VVilligiſus Moguntinus, vniuerſi Archiepiſcopi & Epiſcopi, qui interfuerunt, numero * XXXVI. debita cum veneratione priuilegium hoc ſedis Apoſtolicæ ſuſcipientes, vnanimiter deuotis mentibus laudauerunt, & * ſcribendum roborauerunt.

De ſupradictis verò parochiæ terminis ab Eccleſia VVirzeburgenſi commutatis: ne qua fieret in poſterum querela, vel dubitatio, ſubiectam conſcribi paginam fecerunt: cui ſubſcripſit primo quidem ipſe Heinricus VVirzeburgenſis Epiſcopus, deinde eiuſdem Eccleſiæ Præpoſiti, ſiue Presbyteri numero nouem.

Alia Synodus Franc. in qua comprobatur & recipitur Bulla Pontificis. De VVilligiſo lege Serarium lib. 5. rerum Mogunt. Fuit is primus Elector inter Moguntinos Antiſtites.

** XXX. VII. ſic Apogr. Bamb.*

** Subſcribendo. Sic Apogr. Bamb. idem.*

CAPVT XIII.

Litteræ Epiſcopi Herbipol. quibus confirmat tranſactionem & iurium permutationem inter ſe & Henricum Regem.

OMnium ſanctæ Dei Eccleſiæ fidelium tam præſentium, quàm futurorum notitiam non latere deſideramus, qualiter glorioſiſſimus Rex HEINRICVS, *diuinæ, vt credimus, admonitionis ſtimulo compunctus, de prædiis, quæ Dei gratia, hæreditarioq; iure parentum, in ſuæ poſſeſſionis dominium peruenerant, Dei ſeruitium augere, Epiſcopatum conſtituendo, deſiderans; quo id legitimè, rationabiliterq; fieri potuiſſet, Heinricum venerabilem VVirzeburgenſis Eccleſiæ prouiſorem, quatenus quendam locum Babeberch nuncupatum cum pago Raezengeuum dictum, qui ad ſuæ diœceſeos ſtatum pertinere videbatur, de ſuo iure in ſuum ius ad id perficiendum transfunderet, ſtudioſe cœpit flagitare.*

*Quæ, quoniam iuſtæ, & rationabiles cauſæ videbantur, eiuſdē auguſtiſſimi, & inuictiſſimi Regis petitionibus acquieſcens, cum communi cleri ſui atq; militum, nec non totius populi conſilio & conſenſu, præfatum locum cum prædicto pago, tribus parochianis Eccleſiis exceptis, cum ſuis adiacentiis, quarum hæc ſunt nomina, VVachenrode, Lonerſtat, Mülehuſen, omni poſtmodum remota contradictione, ſuæ poteſtati tradidit. Alterius autem pagi, qui Volcfeld vocatur, in quo præfatus locus ſitus eſt, partem eidem Regi conceſſit, quantum eſt de Babenberch ad flumen Vraba; de Vraba in Ratenzam flumen, & ſic iuxta decurſum eiuſdem fluminis in * Moin, & inde ad riuulum VVichibach; deinde ad caput eiuſdem riuuli, ſicq; quà citiſſimè, & proximè perueniri poteſt ad Vraba. Actum in ciuitate VVirzeburgenſi, præſente ſereniſſimo Imperatore HEINRICO, ea conditione, vt decimam in noualibus iam inciſis, & ad * manſum menſuratis cum veteri decima non commutata, VVirzeburgenſis Eccleſia retineat. In noualibus verò poſt hinc excolendis decimam Babenbergenſis Eccleſia poſſideat cum termino commutato.*

* *Mœnus.*

* *Manſus ſeu manſum, fundus, prædium, hæredium.*

CAPVT XIV.

Literæ Patriarchæ Aquileienſis ad Henricum Epiſcopum VVirtzburgenſem.

SEd & Ioannes Aquileienſis Patriarcha opus tam laudabile Regis excellentiſsimi, & piam erga Chriſtum deuotionem toto affectu amplectens Heinrico Epiſcopo VVirzeburgenſi gratulationis plenam ſcripſit Epiſtolam.

Litteræ Patriarchæ Aquileienſis: de quo infra ſit mentio, Vbi de Bambergenſis Eccleſiæ dedicatione agitur.

Beatiſſimo Domino & ſyncera charitate diligendo Heinrico ſanctæ VVirzeburgenſis Eccleſiæ Epiſcopo venerabili, Ioannes Aquileienſis Eccleſiæ Patriarcha cum omnibus ſuæ diœceſeos Epiſcopis, fraternam dilectionem in eo, qui prior dilexit nos, & tradidit ſemetipſum pro nobis, Ieſu Chriſto Domino noſtro.

Licet, reuerende frater, fraternæ dilectionis cura nos admoneat, vt in omnibus operibus bonis quæ conditor humani generis miſericorditer ad ſalutem quotidie diſponit, immenſas gratiarum actiones ipſi agere debeamus:

quaſido-

quandocunq; tamen vel vbicunq; ex prouectu ſanctæ Eccleſiæ, vel eius exaltatione, locatione, nos aliquid magnifici operis audire contigerit, immenſæ deuotionis affectu, & ſpiritualis exultationis effectu illum laudare, benedicere & prædicare debemus, cuius hæc dona ſunt, & à quo bona cuncta ineffabiliter procedunt. Qui inter innumerabilia ſempiternæ dignationis ſacramenta ea & in ſuorum cordibus Principum dictat, quæ ad multorum exemplum, & ſalutem profutura procurat.

In quibus vnum eſt, quod nuper diuinitus factum, maximam mentibus noſtris lætitiam generauit. Audiuimus, quod Dominus noſter HEINRICVS *glorioſiſſimus & inuictiſſimus Rex, diuina ſibi inſpirante gratia, ex ſuis prædiis, & paterna hæreditate, in loco, qui dicitur Babenberc Epiſcopatum in honore beatiſſimi Petri Apoſtolorum Principis conſtituerit, & commutatione facta, dignè & legaliter cum Eccleſia veſtra, partem quandam ex eius dioeceſi acquiſiuit: atq; hoc concambium Apoſtolicæ ſedis priuilegio corroborauit. Quod quidem eximium, & laudabile opus, & eius digniſſimam liberalitatem, & veſtram charitatem ſatis egregiè prædicabilem commendat; cùm & ſuum eſt, per operationem; & veſtrum ſit per dilectionem.*

In quo omnipotenti Deo immenſas gratias referimus, ad cuius inæſtimabilem gloriam ſpectat, quod per Regem noſtrum HEINRICVM, *bonum & fidelem miniſtrum ſuum, fundatiſſimam pacem omnibus Eccleſiis præſtat, & inſuper nouam format Eccleſiam, per quam & de inimico humani generis in vicinas Sclauorum gentes, Deo opitulante, triumphabit, & innumerabilem familiam per lauacrum regenerationis ſibi multiplicabit.*

Nos autem cum omnibus noſtræ diœceſeos Epiſcopis hoc diuinum opus in commune laudamus, atq; in eo iuſtè conſentientes, & ſubter conſcribentes, in perpetuum valere confirmamus.

CAPVT XV.

Literæ S. Henrici de erecto abs ſe Epiſcopatu Bambergenſi.

HEINRICVS *diuina præordinante clementia Rex omnibus Eccleſiæ filiis tam futuris, quàm præſentibus. Saluberrimis ſacri eloquij inſtitutionibus erudimur, & præmonemur, vt temporalia relinquentes bona, & terrena poſtponentes*

commoda, æterna & ſine fine manſura in cœlis ſtudeamus adipiſci conſiſtoria. Gloria enim præſens fugitiua eſt, & vana, dum poſſidetur, niſi in ea aliquid de cœleſti æternitate cogitetur. Sed Dei miſeratio humano generi prouidit remedium; quando partem cœleſtis patriæ, terrenæ ſubſtantiæ fecit eſſe precium. Huius ergo nos clementiæ non immemores, nec ignorantes nos gratuito diuinæ miſerationis reſpectu, regali dignitate ſublimatos, cõgruum eſſe ducimus, non ſolùm Eccleſias ab anteceſſoribus noſtris conſtructas ampliare, ſed ad maiorem gloriam Dei, nouas ædificare, easq; deuotionis noſtræ donis gratiſſimis exaltare.

Quapropter dominicis non ſurdum auditum præbentes præceptis, & deificis obtemperando intendentes ſuaſionibus, theſauros diuinæ largitatis munificentia nobis collatos, in cœlo deſideramus reponere, vbi neq; fures effodiunt, nec furantur, neq; ærugo, vel tinea demolitur, vbi & dum omnia nunc congeſta recolimus, cor noſtrum deſiderio & amore ſæpius verſetur.

Matth. 5.

Hinc etiam liquet ſuprà recitatum diploma ad Othonem II. & ad patrem noſtri Henrici pertinere, cũ Bābergam iure hæreditatis paternæ ad ſe peruenisse ſcribat.

Proinde patere volumus omnium fidelium vniuerſitati, quod quendam paternæ hæreditatis noſtræ locum Babenberc dictum, in ſedem & culmen Epiſcopatus proueximus, & Romanæ ſedis auctoritate firmatum, atq; venerabilis Heinrici VVirzburgenſis Epiſcopi conſenſu, & dilectæ coniugis noſtræ Chunegundæ voluntate, ac pari communiq; omnium noſtri fidelium tam Archiepiſcoporum, quàm Epiſcoporum, Abbatum, nec non & Ducum, & Comitum conſulto, decretoq;, ac totius regni noſtri, Principumq; concordi deuotione laudatum, ad honorem omnipotentis Dei, & beatæ MARIAE ſemper Virginis, & ſanctorum Apoſtolorum Petri, & Pauli, nec non ſanctorum Kiliani, & Georgij fundauimus, ſtabiliuimus, & corroborauimus, vt inibi noſtrum parentumq; noſtrorum, & Ottonis tertij Imperatoris, videlicet anteceſſoris noſtri, celebre habeatur memoriale, & iugis pro omnibus orthodoxis mactetur hoſtia ſalutaris.

Factum Regis probatur ab vniuerſis principibus Regni.

Patroni Bambergenſes.

Dona & bona Eccleſiæ Bamb. à Rege oblata.

Oblatis igitur Deo in eadem dilecta nobis Eccleſia ad honorem & decorem domus Dei, ex metallis lapidibusq; precioſis in varios vſus ſanctuarij, vaſis ſeu veſtibus, aliisq; ornamentis Eccleſiaſticis, contulimus præterea ad ſupra dictam Sedem Epiſcopalem prædia, Eccleſias, vicos, villas cum omnibus ſuis pertinentiis ſiue adhærentiis, videlicet vtriuſq; ſexus mancipiis, areis, ædificiis, terris cultis, viis & inuiis, exitibus & reditibus, quæſitis & inquirendis, ſiluis, ſagenis, venationibus, pratis, paſcuis, campis, foreſtis, foreſtariis, cellariis, cenſibus, aquis, aquarumue decurſibus, molendinis, mobilibus, & immobilibus, & cæteris omnibus, quàm ritè ſcribi aut appellari poſſunt, quomodo-*

** Praſtariis ſic Apogr. Bamb.*

modolibet vtilitatibus, præſenti noſtræ authoritatis edicto ſtatuentes, vt in Deo nobis dilectus ſæpe dictæ ſedis Epiſcopus Eberhardus, ſuiq́; ſucceſſores liberam de hinc habeant poteſtatem, eadem præſcripta bona cum omnibus appendicius ſuis tenendi, poßidendi, ſeu in quoslibet vſus Epiſcopatus conuertendi; fratribus autem Canonicis Deo ibidem famulantibus ad quotidiana temporalis vitæ ſubſidia, poſſeßiones, quas tradidimus noſtra imperiali auctoritate propietatiuè poßidenda confirmamus, ea videlicet ratione, vt præfati Canonici, & eorum per ſucceßionem Præpoſiti, liberam, de hinc cum ipſorum Canonicorum conſenſu, & conſilio poteſtatem habeant in meliores vſus commutandi, augmentandi, & ad vtilitatem ſuam quoquomodo redigendi: quatenus & ipſi, noſtri benignè memores apud Deum, ac dilectißimæ coniugis noſtræ, atq́; conſortis regni Chunegundæ, parentumq́; noſtrorum verſa vice beneficiis noſtris pia atq́; aßidua interceßione reſpondeant. *Eberhardus primus Epiſcopus Bamberg.*

Si quis autem, quod abſit, huius noſtræ munificentiam donationis, atq́; inſtitutum Apoſtolicæ ſedis, & tot venerabilium Patrum auctoritate firmatum deſtruere, ſeu violare tentauerit, in die iudicij coram oculis Dei tormento inexſtinguibili æternaliter luat. Quod ne eueniat: ſed hæc traditio atq́; decretum ab omnibus perpetualiter inuiolabilis permaneat, hanc chartam inde conſcriptam manu propria roborantes ſigilli noſtri impreßione inſigniri iußimus.

CAPVT XVI.

Literæ, quibus Clemens II. Papa, Eccleſiæ Bambergenſis priuilegia & immunitates confirmauit.

NEc verò ſolummodo in vita, ſuperſtite adhuc Rege glorioſiſsimo, ſed magis etiam poſt tranſitum eius de morte ad vitam, felix ipſius plantatio, Babenbergenſis videlicet Eccleſia, diuinæ gratiæ imbribus irrigata de die in diem accipit incrementum, ſæpe numero à ſancta, ſpecialiq; matre ſua Romana Eccleſia vberibus piæ conſolationis potata, ac ſatiata, regum quoq; ſuccedentium auctoritate, vel priuilegiis nobiliter, ac firmiter in

BIBLIOTECA NAZ. ROMA VITTORIO EMANUELE

perpetuum ſublimata. Deniq; * Suuidegerus ſanctus Babenbergenſis Epiſcopus quem HEINRICVS Rex Tertius, tribus inuaſoribus Apoſtolicæ Sedis dignè & iuſtè exploſis, Catholicum & legitimum Papam conſtituens, * Clementem II. appellauit, ipſeq; & vxor eius *Agnes* in die ſancto Dominici Natalis Imperialem benedictionem ab illo accepit; quanto amore primæ Cathedræ ſuæ locum dilexerit, miſsis eidem à Sede Apoſtolica huiuſmodi priuilegiis, ſatis oſtendit.

** Suidgerus, ſecundus Epiſ. Bamberg. Vt ſcribit Hermannus.*

** Factum eſt hoc anno Domini 1046. lege Baron. hoc anno & ſequenti.*

Litera Clementis II. Papæ, antea Epiſcopi Bambergenſis. Alloquitur ipſam Bamb. Eccleſiam.

CLEMENS *Epiſcopus ſeruus ſeruorum Dei ſacratiſſimæ noſtræ Babenbergenſi Eccleſiæ in filiis & filiabus eius, clero videlicet ac populo perpetuam in Domino ſalutem.*

*Diſpenſatio ſeculorum venit de Principe cœlorum, qui antequam ſecula efficerentur, præſciuit, qualiter diſponerentur: inde fit, vt non poſſit non impleri, quod ab æterno illius oculo potuit præuideri. Tanti numinis nutus, te, ſuam chariſſimam filiam, Babenberc, nobis in ſponſam legitimam deſponſauit, & arte regere, quantum in nobis fuit, ſua propitiatione donauit. Certè nulli marito circa vxorem fides purior, & amor ardentior, quàm circa te nobis. Nec vnquam vel in mentem venit te deſtituere, & alij adhærere. Sed neſcio quo diuino conſilio actum eſt, vt matri tuæ omniumq; Eccleſiarum conſociarer, & aliquantum; tamen non omninò à te ſepararer. Ecce enim, cùm illud caput mundi, illa Romana * Sedes hæretico morbo laboraret, & chariſſimi filij noſtri Domni* HEINRICI *Imperatoris Auguſti præſentia ad hoc inuigilaret, ad hoc inſtaret, vt huiuſmodi ægritudinem propulſaret, * exploſis tribus illis, quibus idem nomen Papatus rapina dederat, inter tot agmina ſanctorum, qui aderant, Patrum, dignatio cœleſtis gratiæ noſtram indigniſſimam mediocritatem cunctis niſibus refragantem, voluit eligi, & altiſſimi Apoſtolorum Principis vice fungi.*

** Dicit hoc propter Simoniacos, qui ſedem illam inuadebant, & violenter occupabant.*

** Benedicto IX. Silueſtro III. & Gregorio VI. Hoc quomodo intelligendum ſit, diſces ex Bar. An. 1046. Vbi etiam Gregoriũ excuſat, & virum ſanctũ fuiſſe monſtrat. Lege eũdem An. 1044.*

*Auulſum me tunc à ſuo gratiſſimo latere, ſponſa dulciſſima, quis dolor apprehenderit, quis mœror confecerit, * quo pacto exprimam, neſcio, cùm nobis omnem modum videretur tranſgredi. Plus honoris eſt, plus decoris, plus inquam virium matri quàm filiæ, vtpote cui omne genu terreſtrium flectitur: pro cuius arbitrio ianua cœli aperitur & clauditur; aduerſus quam nec portæ præualent inferorum. Non tamen tantæ dominationis cupido oſtio noſtræ mentis irrepſit, cordiſq; ceruicem libenter inflexit. Satis nobis erat tecum: actiuam benè; contemplatiuam quoquo modo ducebamus vitam: præſertim cùm perfectus amor nec ſpeciem alterius vnquam, nec intueretur opulen-*

** Cod. Vien. quo neſcio pacto liceat exprimi.*

opulentiam. Teſtem inuocamus aciem diuinam non commentari nos apologiam. Illa enim ſecreta cordis rimatur, cui nulla nox obtenebratur. Pro teſte quoq; vtimur ipſa conſcientia, vbi ſua eſt ſolicitudo continua. Interiorem pupillam nec terrarum ſpacioſitas, nec tot retundunt oppoſita; quin amicam meam, ſororem meam, ſponſam meam, columbam meam diligentiori cura circumſpiciam & vndiq; munitam faciam. Conceſſum nobis eſt diuinitus, non ex noſtris meritis, vt iam diximus, ius illud Apoſtolicum, quo & cœlis imperatur & terris. Vnde dignum duximus, & accommodum decreuimus, vt de profectu noſtro tu quoq; proficias, & inde tibi amplius conſulas, vnde nobis illa poteſtas ampliatur.

Piiſsimæ recordationis Dominus Heinricus Imperator Auguſtus te fundauit, te erexit, te etiam in altum culmen euexit. Quo ſupplice, inexpugnabili muro & propugnaculis Apoſtolici muniminis aduerſus omnes impias manus præualentes benè circumuallata es, per prædeceſſores noſtros, Ioannem ſcilicet * *XIV. Papam, & Benedictum. Quod etiam idem nos facere cupientes, vt triplici tuitione circumcincta, per virtutem S. Trinitatis nihil vnquã patiaris læſionis, nihil vnquã ab aliquo moleſtationis, ſecura ſemper & quieta manens in filiis & filiabus tuis, ſemper Deo deuotè ſeruiens, deuotè obediens; ſecura ſemper & quieta manens; ſtatuimus per hoc noſtri magiſterij priuilegium, vt de bonis illis omnibus, quæ tibi, ſponſa chariſsima, virgo caſtiſsima, Eccleſia ſpecioſiſsima Babenberc, ſumma liberalitas eiuſdem orthodoxi Imperatoris, de ſumma deuotione procedens, pio affectu contulit, & nomine tenus illa per concambium conuenientiſsimum, & acceptiſsimum à VVirzeburgenſi, & Eiſtetenſi Epiſcopis Canonico & rationabili iudicio permutauit: vel quorumcunq; poſt eum fidelium religioſa pietas obtulit, & oblatura eſt, vſq; in perpetuum, ſiue ſint mobilia, ſiue immobilia, nullus Imperator, nullus Rex, Dux, Marchio, Comes, Vicecomes: præterea non Archiepiſcopus, non Epiſcopus, non Abbas, nec vlla hominum perſona, audeat, tentet, præſumat, quidquam vel violentia, vel fraude, vel furto detrahere, minuere, mutilare.*

**Eſt Ioan. XIX. Et Benedictus VIII.*

Quod, ſi quis diabolico inſtinctu pulſatus, crudeli temeritate admittere non perhorruerit, & admiſſum citius emendare neglexerit, huiuſmodi hominem, quicunq; ſit, de communione ſacroſancti corporis & ſanguinis Domini noſtri IESV *Chriſti, & à participio totius Chriſtianitatis non ſolùm excludimus, ſed etiam propulſamus: quin etiam Apoſtolici anathematis acutiſsima lancea eum tranſuerberamus, vt, pro malefactis malè perditus*

mortem

mortem gemat æternam, aſſociatus in Gehenna inferioris inferni dæmonum principi, mortis inuentori, & etiam Iudæ ſacrilego & proditori, vndiq; circumcinctus draconibus Tartareis, in vltionem ſæuientibus; nec in vltimo tremendi diei iudicio ad vitam reſurgat: ſed crudeliſſimum corpus reſumens duplici contritione conteratur, infeliciſſimo & miſerrimo genere viuendi, mortem quærens, & non inueniens.

*Qui verò pio intuitu proprias manus ab huiuſmodi temeritate ſubtraxerit, & ſi ita res exegerit, aduerſum omnes inſurgentes, & quidquam auferre conantes, ea bona defenderit, ad tuum, tuorumq; opus, ſanctiſſima Babenberch; illa ſcilicet, vt prædictum eſt, quæ tibi collata ſunt, vel de cætero in æternum tibi conferenda ſunt, talis ab illo benedicatur, qui ſuper Cherubim ſedet, & glorietur, pro eo, quod hoc noſtræ Apoſtolicæ auctoritatis priuilegium ſtuduit obſeruare illæſum, ſuoq; robore ſolidatum: quod nimirum conſilio, & voluntate, nec non alacri promptoq; animo chariſſimi filij noſtri iam ſuperius memorati * Domini HEINRICI Imperatoris Auguſti, de noſtra Apoſtolica ſede tibi tranſmiſſum eidem gratulare. Etenim vt te plantauit conditor tuus ille primus HEINRICVS Cæſar Auguſtus, ſic eſt hic ſecundus veſtigia eius ſecutus, & vt pari nomine, pariq; dignitate, ſic pari deuotione te rigauit, tibi incrementum dedit, & adhuc dum vſq; vixerit, Deo miſerante, & inſpirante, dabit. In quo te, dulciſſima ſponſa, optamus in ſecula ſeculorum creſcere, pollere, vigere, dicentes. Bene valete.*

* *Loquitur de Henrico II. Imp. & Rege III. huius nominis.*

CAPVT XVII.

Leonis IX. Diploma de priuilegiis Eccleſiæ Bambergenſis.

POſt huius piæ memoriæ * Clementis felicem exceſſum, cum Damaſus Papa, qui & Poppo, Brixienſis prius Epiſcopus, ſediſſet triginta tantùm dies, LEO IX. qui & Bruno, à ſuprà dicto HEINRICO tertio Imperatore electus, & centeſimus, quinquageſimus ſecundus Papa conſtitutus, in ſignũ benignitatis, quam erga Babenbergenſem locum habuit, Hartuuico III. Epiſcopo Pallium direxit ab Apoſtolica Sede, ſcribens ei Epiſtolam in hæc verba:

* *Mortuus eſt Clemens II. Papa Anno 1047. VII. Idus Octob. menſe nono à Pontificatu inito.*
* *Vide Bar. 1048.*

LEO Epiſcopus ſeruus ſeruorum Dei Hartuuico Babenbergenſis Eccleſiæ ve-

ſiæ venerabili Epiſcopo perpetuam in Domino IESV Chriſto ſalutem. Si paſtores ouium ſolem, geluq; pro gregis ſui cuſtodia die ac nocte ferre contenti ſunt,& vt ne qua ex eis aut errando pereat,aut ferinis laniata morſibus rapiatur,oculis ſemper vigilantibus circumſpectant; quanto ſudore, quantaq; debemus peruigiles eſſe diligentia, nos, qui paſtores animarum dicimur? Attendamus,& ſuſceptum officium exhibere erga cuſtodiam dominicarum ouium non ceſſemus,ne in die diuini examinis pro deſidia noſtra, ante ſummum paſtorem negligentiæ reatus nos excruciet, vnde modò honoris reuerentia ſublimiores inter ceteros iudicamur.

Breue Leonis IX. ad Epiſcop. Bamberg.

Ad miſſarum itaq; ſolennia celebrandá fraternitati tuæ palliũ tranſmittimus,quod anteceſſoribus tuis nunquam antè conceſſum,modò tibi primo concedimus,rogatu dilectiſſimi filij noſtri Imperatoris HEINRICI,& pro veneratione anteceſſoris tui, piæ memoriæ, Domni Papæ Clementis, & pro memoria HEINRICI Imperatoris primi, præfatæ Eccleſiæ conſtructoris benigniſſimi. Quo tibi ter in anno vti permittimus,ſalua auctoritate Domnæ Metropolitanæ Moguntinæ Eccleſiæ,ſcilicet in die S. Reſurrectionis, & in Natalitiis Apoſtolorum Petri & Pauli,& in ſolennitate S. Dionyſii, eò quod tunc anniuerſarius dies celebratur Domni Papæ Clementis ſupra memorati,hancq; diem ſanctam Apoſtolica auctoritate ſtatuimus celebrem eſſe per totum Epiſcopatum.

Pallium tranſmittitur Epiſcopo Bamb. à Leone IX.

Hartwicus Epiſc. Bamb. primus pallio donatur.

Quoties Epiſcopus Bamb. Pallio quotannis vti poſſit.

Cuius quoniam indumenti honor modeſtia actuum in veritate ſeruandus eſt,hortamur, vt ei morum tuorum ornamenta conueniant: quatenus auctore Deo,rectè vtrobiq; poſſis eſſe conſpicuus.Itaq; vita tua filiis tuis ſit regula. In ipſa,ſi qua tortitudo illis iniecta eſt dirigatur:in eo; quod imitentur aſpiciant; in ipſa conſideranda ſemper proficiant: vt tuum, poſt DEVM, videatur eſſe, quod benè vixerint. Cor ergo tuum neq; proſpera, quæ temporaliter blandiuntur,extollant:neq; aduerſa deiiciant, ſed quidquid illud fuerit,virtute patientiæ deuincatur.Nullum apud te locum odia, nullum fauor indiſcretus inueniat. Miſericordem te, prout virtus patitur, pauperibus exhibeto. Oppreſſis defenſio tua ſubueniat, opprimentibus moderata erectio contradicat. Nullius faciem contra iuſtitiam accipias, nullum quærentem iuſta deſpicias. Cuſtodia in te æquitatis excellat,vt nec diuitem potentia ſua aliquid apud te extra viam ſuadeat rationis audire; neq; pauperem de ſe ſua faciat humilitas deſperare,quatenus, DEO miſerante, poſſis talis exiſtere, qualem ſacra lectio præcipit dicens: Oportet Epiſcopum irreprehenſibilem eſſe: Sed his omnibus ſalubriter vti

Quid pallium ab Epiſcopo poſtulet.

1. Tim. 3.

poteris, ſi magiſtram charitatem habueris. Quam qui ſecutus fuerit, à recto aliquando tramite non recedit.

Ecce, frater chariſſime, inter multa alia iſta ſacerdotij; iſta ſunt pallij. Quæ, ſi ſtudioſe ſeruaueris, quod deforis accepiſſe oſtenderis, intus habebis. Sancta Trinitas fraternitatem veſtram gratia ſuæ protectionis circundet, atq; ita in itineris ſui via nos dirigat, vt poſt huius vitæ amaritudinem ad æternam dulcedinem peruenire mereamur. Data III. Nonas Ianuarij, Anno Domini Leonis Papæ IX. Indictione ſexta.

CAPVT XVIII.

Aduentus Leonis IX. in Germaniam. Confirmantur ab eodem Eccleſiæ Bambergenſis priuilegia.

IDem quoq; Præſul Apoſtolicus, inuitante HEINRICO Imperatore, Theutonicas partes adiens Ratiſponam venit, ſanctumq; VVolfgangũ eiuſdem Vrbis Epiſcopum de tumulo leuauit; inde Babenberc cum ipſo Imperatore tranſiens, priuilegia eiuſdem loci à Cancellario ſuo Friderico, qui ſibi poſtea ſucceſsit, perſpici & coram Imperatore populoq; pronunciari mandauit, & ſua auctoritate illa confirmauit. Cuius nimirum confirmationis deſcriptio in hunc modum ſe habet.

LEO Epiſcopus, ſeruus ſeruorum DEI Hartuuico Babenbergenſi Epiſcopo, ſibiq; Cannonicè in Sede Epiſcopatus ſucceſſuris in perpetuum, æternam in Domino ſalutem. Cum exigente cura paſtorali totius ſanctæ Eccleſiæ DEI, nobis DEI prouidentia commiſſæ, in partes Germaniæ veniſſemus, quæ Orientali Franciæ adiacent, preee dilectiſſimi filij noſtri HEINRICI ſecundi, Imperatoris, & tertij Regis, ac ſupra fati dilectiſſimi confratris noſtri Epiſcopi Hartuuici Babenberc venimus, & in die natalis beati Lucæ Euangeliſtæ inter Miſſarum ſolennia cùm Verbum DEI haberemus ad populum, præſente nominato chariſſimo filio HEINRICO, & Epiſcopis quàm plurimis aſtantibus, etiam laicis, & diuerſis poteſtatibus ſeculi, relecta ſunt prædeceſſorum noſtrorum priuilegia, quibus idem locus fundatus & corroboratus eſt, auctoritate Romanæ ſanctæ Sedis Apoſtolicæ; relecta eſt ibi

Leo IX. Bambergæ concionatur ad populum.

ibi & conſcriptio, & confirmatio VVirzeburgenſis HEINRICI *Epiſcopi, qua prædictam Babenbergenſem Eccleſiam banno Epiſcopali, & Epiſcopij termino, accepta placita commutatione firmauit; quæ ſic acta eſt.*

Dum HEINRICVS *in Imperio primus, in regno ſecundus, diuini ignis amore ſuccenſus, de prædiis, quæ* DEI *gratia, hæreditario iure in ſuæ poſſeſſionis dominium peruenerant,* DEI *ſeruitium augere conſtruendo Epiſcopatum, atq; ordinando deſideraret, quò id legitimè, rationabiliterq; fieri potuiſſet,* HEINRICVM *venerabilem VVirzeburgenſis Eccleſiæ prouiſorem, quatenus prædictum locum Babenberc nuncupatum, cum pago Ratenzgaue qui dicitur, qui ad ſuæ diœceſeos ſtatum pertinere videbatur, de ſuo iure in eius ius, ad id perficiendum, transfunderet, ſtudiosè cœpit flagitare. Qui, quoniam iuſtæ, & rationabiles cauſæ videbantur, eiuſdem inuictiſſimi Regis petitionibus acquieſcens, cum communi cleri ſui atq; militum, nec non totius populi conſilio & conſenſu, præfatum locum cum prædicto pago, tribus parochianis Eccleſiis cum ſuis adiacentiis, exceptis, quarum nomina ſunt hæc; VVachenrode, Lonerſtat, Miilbuſen, omni poſtmodum remota contradictione, ſuæ poteſtati tradidit. Alterius autem pagi, qui Volc velt nominatur, in quo præfatus locus ſitus eſt, partem eidem Regi cõceſſit, quantum eſt de Babenberc vſq; ad flumen Vraha, de Vraha in Ratenzam flumen, & ſic iuxta decurſum eiuſdem fluminis in Moin, & inde ad riuulum VVichibach: deinde ad caput eiuſdem riuuli, ſicq; qua citiſſimè, ac proximè perueniri poteſt ad Vraha. Et vt hæc traditio firma, & inconuulſa permaneret, ipſe prædictus Præſul* HEINRICVS *cum Canonicis ſuis corroborauit, & ſubſcripſit.* *Vide cap. 13.*

Qua ſubſcriptione relecta, cum iuxta votum omnium; (quia ſemper iuſtis operibus fauorem debemus) & nos prædictum venerabilem locum Apoſtolica auctoritate vellemus corroborare, ipſe prænominatus eiuſdem loci Epiſcopus Hartuuicus proclamationem ſuam fecit; quia locus ſuus à Clericis Adalberonis VVirzeburgenſis Epiſcopi temeraria præſumptione inuaſus eſſet. Quod nos, quia (vtriq; Apogr. Bamb.) Epiſcopi præſentes aderant, inter quos cauſa ſtabat, ibidem volentes diſcutere, Adalberoni Epiſcopo, à quo iniuria illata erat, deliberationem fecimus, vt obiectionem hanc, ſi poſſet, refelleret; ſi non; iuſtitiæ ſatiſfaceret. Tum ille, inito cum ſuis omnibus, qui aderant, Clericis & Laicis conſilio, regrediens ad ambonem, de illata iniuria ſe cum ſatisfactione excuſauit, & de omnibus, quæ ad bannum, & Epiſcopalem iuſtitiam, & poteſtatem Babenbergenſis Eccleſia Chriſti pertinerent,

 extunc

ex tunc & deinceps renunciauit, exceptis his cauſis, quas de bonis vtriuſq; Epiſcopij, ipſi inter ſe Epiſcopi poſſent legaliter definire.

Verùm nos, ſicut ſemper de profectu gaudemus fidelium, & iuſtis operibus debemus augmentum, eundem Babenberc locum ab anteceſſoribus noſtris corroboratum, Apoſtolica authoritate viua voce corroborauimus; & eandem corroborationem nunc etiam literis ſignauimus, vt eundem locum, & omnia, quæ ibidem DEO, ſanctoq; Petro à felicis memoriæ HEINRICO ſecundo rege, & primo Imperatore tradita ſunt, & quæ in poſterum iure acquiri poſſunt; vel iuſtè acquiſita ſunt, prædia, mancipia, aurum, argentum, pallia, vaſa, ornamenta, & alia vtenſilia nemo audeat in perpetuum ſurripere, auferre, aut commutare, niſi ad vtilitatem eiuſdem Eccleſiæ. Sed Epiſcopus eiuſdem loci, vel qui in perpetuum eiuſdem fuerint ſucceſſores, ſecura eas poſſideant tranquillitate, ac liberam habeant poteſtatem, aut dominationem omnes res & proprietates eius loci ordinare atq; componere vel augmentare: Diſſipare verò atq; confundere, nullam habeant inde poteſtatem aut dominationem.

Inſuper pro noſtra auctoritate ſancimus, vt in terminis eiuſdem Eccleſiæ nulla ſit infeſtatio tyrannorum, vel aliorum quorumlibet hominum prauorum, ſiue ſint in ciuitate ipſa Babenberc, ſiue in caſtellis, villis, ſeruis, ancillis, tributariis, decimis, foreſtis, ſiluis, venationibus, piſcationibus, molendinis, campis, pratis, paſcuis, agris cultis & incultis, aut quidquid modò illuc pertinet, aut in futurum iuſtè acquiri poterit, per noſtræ Apoſtolicæ auctoritatis priuilegium corroboratum, in ſecura permaneat quiete. Nullus ibi Comes aut Iudex, placitum ſeu diſtrictionem aliquam facere, vel tenere audeat, niſi quam per conceſſionemglorioſiſſimi Imperatoris ſecundi HEINRICI, vel ſucceſſorum eius, Epiſcopus eiuſdem loci deliberauerit; nulla in aliqua dignitate poſita magna, paruaq; perſona per violentiam irruat. Sit ille Epiſcopatus liber Romano tantum Mundeburdio ſubditus: quatenus Epiſcopus liberius & delectabilius cum Clericis ſuis ſeruitio DEI poſſit inſiſtere, & HEINRICI primi Imperatoris, eiuſdem loci venerabilis fundatoris, noſtriq;, ac ſucceſſorum noſtrorum, HEINRICI quoq; chariſſimi filij noſtri, ſecundi Imperatoris, atq; omnium, quibus debitores ſunt, memoriam iugiter habere. Sed tamen idem Epiſcopus ſuo Metropolitano Epiſcopo Moguntino in Canonicis cauſis tantummodò ſit ſubiectus, & obediens.

Deliberatis igitur, ſancitis, ac corroboratis omnibus ſupra dictis rebus, eidem ſancto loco placuit addendum inſigne honoris Eccleſiaſtici à noſtra

Apoſtolica

*Apoſtolica auctoritate; ducti amore, & reuerentia Clementis, piæ memoriæ, prædeceſſoris noſtri, quem DEVS miro * diſpenſationis ordine, à prælatione huius loci ad ſanctæ Romanæ, Catholicæ & Apoſtolicæ Eccleſiæ apicem dignatus eſt auertere, & mirabilius è Romanis finibus defunctum corpus eius reducere: volens hanc Eccleſiam, vt æſtimamus, quaſi nouam, tanto decoratam eſſe patrono, & Romanam contentam, & ſufficienter præteritis & futuris patribus manere ornatam: quin etiam amore, & deſiderio fratrum, qui nos in ſuis recepere Eccleſiaſticis ſtipendiis & quotidianis, vnum noſtra *viciſſitudine regere fratrem, mitras geſtare concedimus licentiam, ea ſcilicet ratione, vt ab Epiſcopo prouideantur digniores, & honeſtiores presbyteri, & diaconi, qui bonis moribus, vel maturis ætatibus, vel etiam prælationibus ipſius loci emineant, his videlicet diebus; in Natali Domini & ſaluatoris noſtri IESV Chriſti, & in cœna Domini, & in Sabbatho ſancto, & in die glorioſæ reſurrectionis eiusdem, & ſancta Pentecoſte, & in die S. Georgij, & in die SS. Petri & Pauli, & aſſumptionis beatiſſimæ MARIAE, & S. Dionyſii, pro reuerentia noſtri prælibati prædeceſſoris Domni Clementis Papæ, cuius anniuerſarius dies tunc ab eiſdem fratribus agitur: & in anniuerſario die Domni HEINRICI Imperatoris, eiuſdem loci venerabilis conſtructoris. His verò concedimus hanc dignitatem, qui tantum ſpecialiter excubant, vel deſeruiunt apud prædicti prædeceſſoris noſtri ſepulchrum. Contentos tamen his ſancimus diebus fore, nec vltra à quoquam teneri vſurpari, ne honor proprius Apoſtolicæ Sedis viloſcat.*

* Diſpoſitionis.

*Noſtra vice.

*Hæc verò omnia ſupra dicta obſeruari, & cuſtodiri in perpetuum noſtra Apoſtolica auctoritate decernimus, confirmamus, & roboramus. Qui verò, quod abſit huius noſtri priuilegij temerarius tranſgreſſor exſtiterit, DEI & beatiſſimæ MARIAE, & beatorum Petri & Pauli, omniumq; ſanctorum * æterna maledictione maledicatur, & perpetui anathematis vinculis innodetur, niſi digna ſatisfactione reſipuerit, & Canonicè ſatisfecerit. Qui verò pio corde huius obſeruator priuilegij exſtiterit, DEI omnipotentis & almæ MARIAE, & beatorum Apoſtolorum Petri & Pauli benedictione ditatus, æterni regni particeps fieri mereatur. Data per manus Friderici Diaconi Bibliothecarij & Cancellarij Sanctæ Romanæ Catholicæ & Apoſtolicæ Eccleſiæ, Anno Dominicæ Incarnationis M.L I I. Anno verò Pontificatus Domni Leonis noni Papæ IV.*

* Et noſtra Apogr. Bamb.

CAPVT XIX.

Henrici Imp. II. Regis III. Conſtitutio, qua Eccleſiæ Bambergenſis priuilegia confirmantur.

** Salici, cuius Vitam, quæ nuper prodiit, cōſcripſit VVipo.*
** Erat hic annus Domini 1039. Quo Cōradus Imp. obiit. Vide Baron.*

NEc minus ipſe Rex præfatus Heinricus III.* Chūradi Imperatoris filius, dudum, Patre viuente, Rex conſtitutus, ordinationis ſuæ anno XII Regni autem,* primo, ad confirmandum Babenbergenſe Epiſcopiū, priuilegium, quod ſubiunctum eſt, ſcribi iuſſit, ſuperſtite adhuc Eberhardo primo eiuſdē Sedis Epiſcopo.

HEINRICVS, DEI *fauente clementia, Rex. In examine* DEI *cuncta conſpicientis æquale meritum credimus fore, dantis & corroborantis. Credimus etiam ad regalem noſtram maieſtatem pertinere totius regni curas, præcipueq́; omnium ſanctarum* DEI *Eccleſiarum commoda conſiderare, & omnia eis aduerſantia ſub omni feſtinatione abolere, ne, vel graui incommoditate vilescant, vel qualibet, pro noſtra culpa, orta occaſione, à priſtino cultu & religione recedant: quatenus dum hæc pro amore, pariterq́; timore* DEI *fideliter peragimus, illorum, qui hæc pio affectu,* DEO *contulerunt, meritis & gloria communicemus.*

Proinde, omnibus in Chriſto fidelibus ſcilicet tam futuris, quàm præſentibus notum eſſe volumus, qualiter ob hanc ſpem per interuentum dilectiſſimæ matris noſtræ Giſilæ, Imperatricis Auguſtæ, pro amore etiam dilecti fidelisq́; noſtri Eberhardi, primi ſanctæ Babenbergenſis Eccleſiæ Epiſcopi, eundem locum à Diuo Imperatore HEINRICO *ſecundo, pro ſua ſuorumq́; anima in Epiſcopatum, diuina inſpirante clementia, perfectæ fidei charitatisq́; deuotione, in honore Principis Apoſtolorum Petri, & S. Georgij Martyris ſublimatum, conſenſu fidelium noſtrorum ſancimus, & omni contradictione remota, regalis noſtræ maieſtatis auctoritate corroboramus, omnes etiam res mobiles & immobiles eiuſdem ſanctæ* DEI *Eccleſiæ, quas ipſe Diuus Imperator pro ardore cæleſtis patriæ ibidem larga manu contulit, ea ratione confirmamus, vt fidelis noſter Eberhardus, eiuſdem loci primus Epiſcopus, eiusq́; in perpetuum ſucceſſores ſecura eas tranquillitate poſſideant, & liberam poteſtatem habeant, & res, & proprietates eiuſdem Eccleſiæ cum conſenſu clerici & populi ordinare, componere,* & augmentare.*

** Commutare, Apogr. Bamb.*

Noſtra

Noſtra quoq; auctoritate ſancimus, vt in Abbatiis, monaſteriis, comitatibus, foris, mercatibus, monetis, naulis, teloniis, caſtellis, villis, vicis, areis, ſeruis, ancillis, tributariis, decimis, foreſtibus, ſiluis, venationibus, piſcationibus, molendinis, aquis, aquarumve decurſibus, campis, pratis, piſcinis, terris cultis & incultis, libris, argento & auro, gemmis, vaſis, ornamentis, vel aliquibus vtenſilibus in cultum & religionem DEI *ibidem collatis, & in omnibus terminis, rebusq; eiusdem Eccleſiæ, aut quidquid ad præſens illuc pertinet, vel ex his amplificari poteſt: nulla ſit infeſtatio tyrannorum, nulla poteſtas irruat ibi per violentiam; nullus ibi Comes, aut Iudex legem facere præſumat, præter* Epiſcopũ *eiusdem loci, omniuq; poſſeſſio* DEO *famulantium ibi pro* emunitate habeatur. Sit ille* Epiſcopatus *liber, & ab omni extranea, & iniqua ſecurus poteſtate: quatenus ibidem* DEO *famulantes, & primi conſtructoris memoriam dignè celebrare, nosq; fautores & corroboratores poſſint & velint* DEO *precibus ſuis commendare. Et vt hæc noſtræ auctoritatis traditio firma & inconuulſa permaneat, hoc priuilegium inde conſcriptum manu propria corroborantes ſigilli noſtri impreſſione iuſſimus inſigniri.*

** Emunitas, aliquando munitas, & mundat ab immunitate corrupta voce.*

Hæc nos de fundatione, vel confirmatione ſanctæ Babenbergenſis Eccleſiæ, accepta occaſione, dixiſſe ſufficiant, nunc ad cœptam narrationem de geſtis beati viri animum, ſtylumq; vertamus.

CAPVT XX.

Maleuolentia & inuidia Brunonis fratris in S. Henricum.

REgis autem frater erat * Bruno, Auguſtenſis Sedis Epiſcopus, qui felicibus fratris actibus inuidens, multas ei aduerſitatum iniurias, in quantũ potuit, inferebat: & vbi per ſe non poterat, inferentibus ſe adiungebat, vel alios ad inferendas exhortando ſtimulos eis prauæ incitationis ſubdebat. Cui frater non ſolùm talionem non reddidit, verùm etiam inſtructus fraterna dilectione, omnia diſsimulando, & patienter ſuſtinendo, illum in bono vincere ſatagebat.

** Bruno frater S. Henrici. Epiſ. Auguſtanus de cuius cum fratre ſimultatibus Ditm. lib. 5. & 6.*

Patientia Henrici in iniuriis tolerandis.

CAPVT

CAPVT XXI.

Liberalitas S. Henrici. Eiusdem Zelotypia. S. Cunegundis innocentiam ſuam probat.

Solus Deus hæres S. Henrici.

QVanta eius munificentia, quanta erga DEVM liberalitas exſtiterit, tam in illa Babenbergenſi Eccleſia, quàm in aliis compluribus locis, manifeſtis operum declaratur indiciis. SOLVM quippe DEVM ſibi elegit hæredem, quatenus & ipſe in conſortium æternæ hæreditatis eum aſſumere dignaretur. Liberos etenim ſecundum carnem nec habebat, nec exſpectabat. quandoquidem eam, quam pro coniuge habere videbatur, Chunegundam, nunquam cognouiſſe comprobatum eſt. Qualiter autem innotuerit, ad communem ædificationem, prætereundum non eſt, vt & caſtimoniæ erudiamur exemplis, & diuinorum ſecretorum admiratione moueamur, intelligentes, quemadmodum *diligentibus* DEVM *omnia cooperantur in bonum.* Tantis namq; ac talibus bonis tentatio deeſſe non potuit. *Rom. 8.*

Inuidus enim omnium bonorum diabolus, vbi torum immaculatum ſauciare non potuit, Zelotypiæ liuore fœdare cogitauit, & eius ſaltem famam lædere, cui vulnus corruptionis infligere non potuit. Facta eſt igitur, auctore diabolo, ſuſpecta criminis ea quæ non nouerat maculam corruptionis. Sed quia *crudelis eſt, qui famam negligit*; expurgationis gratia, ad vomeres candentes illud ſibi iudicium delegit, quod propter duritiam hominum inſtitutum eſſe cognoſcitur. Cumq; dilecta DEO ad illud iudicium, velut ouis ad occiſionem duceretur, ingemuit; & ait; *Domine* DEVS *creator cœli & terræ, qui probas renes & corda, iudica iudicium meum, & eripe me. Te enim teſtem & iudicem hodie inuoco, quia nec hunc præſentem* HEINRICVM *nec alterum quenquam virum carnali commiſtione vnquam cognoui.* Hoc dicto, ſtupentibus, ac flentibus vniuerſis, qui aderant, vomeres candentes, nudo veſtigio calcauit, & ſine aduſtionis moleſtia, ſecura pertranſiit. Ita DEVS omnipotens vinculum caſtæ dilectionis

Prou. 11.

De probatione per ferrum candens, & vomeres ignitos lege Delrium lib. 4. Diſquiſit. Mag. cap. 4. q. 4. Sect. 3.

ctionis ſeruauit, innocentiam comprobauit, & integritati cuſtodiam humilitatis adhibuit.

CAPVT XXII.

S. Henricus Imp. Apuliam recuperat. Beneuentanum Monaſterium ædificat. In monte Caſsino à calculi tormentis liberatur, ope S. Benedicti.

INter hæc beatiſsimi Principis gloria magis ac magis proficiebat, & gratia DEI erat cum ipſo: *Non declinauit clypeus eius à bello, & haſta eius non eſt auerſa.* Apuliam à Græcis diu poſſeſſam, Romano Imperio recuperauit, & eidem prouinciæ Iſmaëlem Ducem præfecit. Qui poſtea in Babenbergenſi loco mortuus, & in capitulo maioris monaſterij ſepultus requieſcit in Domino.

2. Reg. 1.

Henricus Imp. Apuliam domat.

Iſmael Dux Apuliæ Bambergæ moritur.

Beneuentanum monaſterium condidit, & omni ornatus decore locupletauit. Cumq; ciuitates Apuliæ pertranſiret, & quæ ad vtilitatem & honorem Regni pertinebant, in eis prudentiſsimè diſpoſuiſſet, cœpit in infirmitate calculi laborare. Cuius morbi moleſtiam vir ſanctus tanta patientia ſuſtinuit, vt paſsiones carnis ad cuſtodiam humilitatis à Deo ſibi collatas aſſereret: & flagellum correptionis certiſsimum ſignum dilectionis eſſe affirmaret. Fomenta tamen curationum fecit ſibi adhiberi; ſed nulla medicorum ſubtilitate ad integrum potuit liberari. Ingraueſcente autem dolore, aſcendit montem Caſsinum, petiturus, vt per interceſsionem B. Benedicti, & ſanctæ Scholaſticæ, ſanitatis ei à Deo præſtaretur remedium. Veniens autem ad locum, vbi ſanctorum reliquiæ fuerant reconditæ, effudit animam ſuam in conſpectu altiſsimi, & per ſanctorum ſuffragia Benedicti videlicet & S. Scholaſticæ, precibus & lacrymis poſtulauit à DEO ſalutem corporis & animæ ſibi præſtari. Impletumq; eſt, quod per Prophetam dicitur;

Imp. Henricus calculo grauiſſimè affligitur.

Lege Leonem Oſtienſem li. 2. Chron. Caſsin. cap. 42. & 43. qui rem paulò aliter narrat, præſertim de calculi exemptione.

Montem Caſsinum adit, vt à calculo liberetur.

Preces fundit coram Reliquiis S. Benedicti.

 Exquiſiui

Pſalm. 33. *Exquiſiui Dominum, & exaudiuit me, & ex omnibus tribulationibus meis eripuit me.* Nam petiit, & exauditus eſt: pulſauit ad oſtium perſeueranter miſerantis potentiæ; & intromiſſus eſt.

Luc. 11.

Interea Rex cœpit cogitare, quæ de translatione S. Benedicti audierat; & quia Reliquiæ eius dicebantur furtim ſublatæ, & in alium locum translatæ, ideo vir ſanctus de corporali eius præſentia dubitabat. Completa itaq; oratione homo DEI, ad hoſpitium ſe contulit, & laſſatus ac debilitatus in lectulo ſe collocauit. In quo obdormiens vidit S. Benedictum ſibi aſsiſtere, & ferrum ſectoriũ ad medicinales ſectiones aptum manu tenere. Qui dixit ei: *Quia ſperaſti in DEO, & in ſanctis eius, ecce miſſus ſum à DEO, vt per meam medicinam ab infirmitate tua libereris. Ecce ego, cuius oſſa furtim ſublata eſſe putabas præſentiam meam tibi exhibeo, & in argumentum veritatis paſsiones tuas curabo.*

S Benedictus apparet Henrico Imp.
** Aptatum.*
Eundem à calculo mirabiliter liberat.

Hæc dicens, partem illam corporis, vbi calculus iacebat, medicinali ferro, quod manu tenebat, aperuit, & euulſo molliter calculo, hiatum vulneris ſubita ſanitate redintegrauit; calculumq; quem tulerat, in manu regis dormientis repoſuit. Quo facto, Chriſtianiſsimus Imperator euigilauit, & pertractans ſecum, quæ circa ipſum per Confeſſorem Chriſti geſta fuerant, videnſq; calculum, quem manu tenebat, vocauit ſatellites, qui regio more ſibi ſemper aſsiſtebant, dixitq; ad eos: Pontifices, regniq; noſtri Principes vocate ad me; vt cognoſcant & videant mirabilia DEI, quæ ineffabilis miſericordia, & inenarrabilis potentia eius fecerunt in me. At illi mandata Regis celeri curſu perferentes ad Principes, perduxerunt eos ad Regem. Quos Rex ſalutans, reſalutatusq; ab eis, ſic allocutus eos eſt: *Fratres, & commilitones mei, magnificate Dominum mecum, & exaltemus nomen eius in id ipſum, quia ipſe eſt magnus Dominus, & laudabilis nimis, & magnitudinis eius non eſt finis. Ipſe percutit, & medetur: flagellat peccatores, & pœnitentibus miſeretur. Hunc humiliat, & hunc exaltat: quia calix in manu Domini vini meri plenus miſto. En ego, qui heri morti proximus fui per miſericordiam DEI hodie vobis appareo ſanus; & aculeum mortis, quem heri geſtaui incluſum corpori meo, hodie oculis veſtris viſibiliter oſtendo.*

Oratio Imp. ad Principes.
Pſalm 33.
Pſalm. 144.
Pſalm. 74.

Hæc dicens, oſtendit calculum, quem manu tenebat, & oſten-

oſtendens cicatricem vulneris, omnia, quæ per ſanctum Benedictum circa ipſum geſta erant, cunctis audientibus, ex ordine referebat. At illi videntes & audientes mirabilia DEI, & plus, quàm credi poteſt, admirati ſunt; & benedicentes DEO, diuq; in laudem eius acclamantes de incolumitate regis gauiſi ſunt. Rurſumq; Rex ad eos. *Quas*, inquit, *gratiarum actiones, aut quæ munera tantis beneficiis condigna medico noſtro Benedicto poſſumus rependere?* At illi omnes iudicauerunt, eum regia munificentia dignum eſſe. Rex ergo ex conſilio Principum ſuorum ingentia munera in prædiis, in auro, in argento, in ornamentis plurimis Eccleſiæ S. Benedicti contulit. Et valefaciens fratribus, qui eidem Eccleſiæ præſidebant, à Caſsino monte hilaris, & ſanus diſceſsit. Ab eo autem tempore, & deinceps, quadam ſpeciali dilectione, & veneratione S. Benedicto, & omnibus monaſticæ religionis cultoribus ſtuduit deſeruire, & in amplificandis, ac protegendis rebus Eccleſiaſticis benignus ac deuotus Pater exiſtere. Hæc in Caſsino monte ſcripta inueniuntur, vt & moderni magnalia DEI in memoria habeant, & apud poſteros per antiquitatem temporis in obliuionem non veniant.

Calculum exemptum oſtendit Principib.

Imp. donis honorat S. Benedictum: quæ Leo Oſtienſis ſpeciatim enumerat. Lege Baron. 1022.

CAPVT XXIII.

Aduentus S. Henrici Imperatoris Romam. Inuitatur Benedictus Papa in Germaniam.

INde iter faciens Romam peruenit, vbi à Benedicto Papa benignè, & honorificè ſuſceptus, quantas miſerationes & beneficia per S. Benedictum ei Dominus contulerit, indicauit. Benedictus verò Papa gratias egit DEO pro omnibus beneficiis ſuis, & pro ſalute Regis, & totius populi Catholici obtulit ſacrificiũ laudis.

Eodem tempore, ſicut ſupra dictum eſt, Rex ſanctus Babenbergenſem fundum cum omnibus pertinentiis ſuis beato PETRO contradidit & Apoſtolico Præſuli extunc & ſemper

 deſen-

defendendum commendauit, & in commemorationem huius pactionis, ſingulis annis album * ambulatorem cum phaleris Romano Præſuli dari conſtituit.

* Zelter.

Hoc primu factum eſt, nempe Anno 1019. vt ex Hermanno, Lamberto, & Mariano tradit Baron. Sigebertus ponit aduentum Benedicti Papæ VIII. in German. An. 1020. Lege Bar. 1019.

Hoc quoq; humilitate & deuotione apud Dominum Papam obtinuit, vt ad Alemanniam accederet, & Babenberg fundum, nouam plantationem, viſitaret. Quod & ita factum eſt. Nam in proximo Aprili Alemanniam intrauit, omnibuſq; ciuitatibus illius regionis peragratis, tempore, quo condixerat, Babenberg locum adire diſpoſuit. Venit ergò V. feria Maioris Hebdomadæ, hora ſexta, ſacris Pontificalibus veſtimentis indutus, ſicut iam ad peragenda myſteria DEI, ac ſolenne illius diei officium proceſſurus erat: & ſuſcipitur glorioſiſsime ab Imperatore, atq; vniuerſis, qui aderant, Principibus, omnique clero, & populo; inæſtimabili exultationis tripudio. Vt autem in aduentu tam inſoliti, tamq; exoptati hoſpitis DEO noſtro iocunda, decoraq; laudatio exhiberetur, prudentiſsimus Regum quatuor in occurſum eius choros pſallentium decenter ordinauit. Primum, in fluminis ripa: alium, in citeriori: tertium, ante portam ciuitatis: quartum, in atrio Eccleſiæ; vbi primus omnium Rex ipſe, data manu, Papam in domum Domini introducens, diuinis hinc inde hymnis canora ſuauitate reſonantibus, in Epiſcopali cathedra locauit. Debitum huius ſacratiſsimæ diei officium cum duodenis Epiſcopis cooperatoribus Apoſtolicus Pontifex ſimiliter & aliorum dierum ſequentium ſumma deuotione celebrauit.

Aduentus Benedicti VIII. Papæ Bambergam.

In ſancta autem Dominica Paſchæ cum in matutinali officio Aquileienſis Patriarcha lectionem primam, Archiepiſcopus autem Rauennas ſecundam; ipſeq; Apoſtolicus recitaret tertiam; omni deniq; ornatu, & elegantia proceſsionis ſolennia agerentur, veluti condecuit Apoſtolicam dignitatem, Imperialemq; magnificentiam in ſancta ſolennitate ſolennitatum, quis non iudicet tam religioſam, noſtriſq; inuſitatam in regionibus celebritatem, meritò in notitia omnium Babergenſis Eccleſiæ filiorum perpetuò haberi, & memoriale eius in ſeculum non derelinqui?

Sub eiſdem diebus Baſilicam in honore S. Stephani VIII. Kalen.

Kal. Maij idem venerabilis Papa conſecrans, precioſis muneribus, quæ adhuc ibi ſeruantur, adornauit: vbi inter Miſſarum ſolennia, cooperatione LXXII. Epiſcoporum, & vnanimi conſenſu Principum, Epiſcopatum ab omni ſeculari poteſtate liberum eſſe conſtituit, & cuncta, quæ Pontificali dignitati, & vtilitati congruerent, præſentiæ ſuæ auctoritate, & priuilegij ſui atteſtatione, banniq; firmitate roborauit. Cuius priuilegij confirmatio talis eſt.

CAPVT XXIV.

Confirmatio priuilegiorum Eccleſiæ Bambergenſis à Benedicto Pontifice.

BENEDICTVS *ſeruus ſeruorum* DEI *dilectiſſimo ſibi in Chriſto ſemper, Domino, & sereniſſimo Regi* HEINRICO *à* DEO *coronato, ſuoq́; ſpiritali filio, Eberhardo quoq́; confratri & Epiſcopo ſuo, ſanctæ videlicet Babenbergenſis Eccleſiæ venerabili Epiſcopo æternam in Domino ſalutem, & Apoſtolicam benedictionem.*

Data eſt hæc Bulla Anno primo Benedicti, qui erat Chriſti annus 1012. vt habetur in calce Bullæ. Henricũ vocat Regem, quia ante coronationem Imperialem ſcripta eſt; nec Bambergæ; ſed in Italia.

Inter omnia, quæ diuinæ prouidentiæ conſilio diſponuntur; ad laudem reſpicit creatoris, quod & à ſummis viris, Deoq́; deuotis, intuitu pietatis & ſpe æternæ retributionis venerabilia loca eorum ſumptibus ſublimantur, rectiſſimèq́; ordinantur, poſſeſſionum ſuarum beneficiis cumulantur; & in meliorem ſtatum, Chriſto auxiliante, commutantur. Vnde, dilectiſſime fili, in omnibus quæ te ad laudem & gloriam redemptoris noſtri deuotè, & miſericorditer feciſſe, manifeſtum eſt, nihil perfectius, nihilq́; melius ad promerendum regnum cœlorum agere potuiſti; quàm quod illum tibi feciſti hæredem, à quo accepturus es æternam hæreditatem: quodq́; ſancta Babenbergenſis Eccleſia ad Epiſcopalis dignitatis faſtigium per te ſublimata; illic tibi beatiſſimam DEI *genitricem, ſemperq́; Virginem* MARIAM, *beatiſſimosq́; Apoſtolos Petrum & Paulum, vnà cum ſanctis martyribus Kiliano & Georgio elegiſti in patrocinium. Qui, Chriſto propitio, compenſata viciſſitudine, adipiſcendi regni cœleſtis perpetuum præſtabunt auxilium.*

Pro tanto igitur DEO, *eiusq́; ſanctis collato ſeruitio, in primis ipſi gratias, debitasq́; laudes referimus, qui tibi tam ſanctum opus faciendum inſpirauit, & vt id votum tuum perficeres, largiflua pietate adiuuare diſpoſuit.*

*quoniam.

Deinde,* quomodo ſancta Romana Eccleſia, quæ bene ſundata eſt ſupra firmam Petram, hoc ſemper veræ charitatis habuit indicium, vt de exteriorum gauderet Eccleſiarum prouectu: competit noſtro Apoſtolico moderamini, vt nos, qui eidem, DEO auctore, deſeruimus, ſancto tuo ſtudio pleniſſimè congaudeamus, ſperantes tui operis habere portionem: ſi, quod tuum eſt, per laborem; noſtrum facimus per charitatem.

Quapropter, quoniam petiſti à nobis vnà cum confratre noſtro Eberhardo, eiusdem ſanctæ Babenbergenſis Eccleſiæ DEO digno Epiſcopo, vt omnia, quæ priuilegiorum auctoritate ſibi, ſuæq; Eccleſiæ à prædeceſſoribus noſtris, videlicet Domino Ioanne & Sergio* ſummis Pontificibus collata ſunt, noſtræ quoq; auctoritatis priuilegio confirmaremus, conſiderantes nos quidem veſtræ deuotionis affectum, piæq; voluntatis propoſitum, libentiſſimè petitionibus veſtris aſſenſum præbere decernimus.

*Sergius Papa IV. Nullum tamē huius Pontificis diploma in hac hiſtoria recitatur.

Quocirca ſtatuentes, atq; promulgantes coram DEO, & terribili futuro eius examine, per huius noſtri Apoſtolici priuilegij ſeriem, & conſtitutionem, ſancimus, & beatæ DEI genitricis, ſemperq; Virginis MARIAE, nec non & beatorum Apoſtolorum Petri & Pauli, ſanctorumq; martyrum Kiliani, & Georgij, cæterorumq; omnium ſanctorum auctoritate, in quorum nomine prænominata Eccleſia dedicata eſt, decernimus, atq; obteſtamur, tam Apoſtolicæ ſedis Pontifices, quàm qui Eccleſiaſticas adminiſtrauerunt actiones, cunctosq; Chriſtianitatis titulo inſignitos, vt nullus habeat licentiam de his omnibus, quæ eidem Eccleſiæ à prædeceſſoribus noſtris per priuilegia conceſſa ſunt, vel à nobis data, vel danda ſunt: aut ab aliquibus fidelibus viris ac mulieribus præfatæ Eccleſiæ tradita ſunt vel in futuris temporibus contradentur, tam in familiis, quàm in terris, ſeu in aliquibus poſſeſſionibus, conuellendi, deſtruendi, moleſtandi, vel alienandi. Si quis verò, quod non credimus, temerario auſu, contra ea, quæ hac noſtra ſtabili, & inconuulſa firmitate, piè & fideliter per hoc noſtrum priuilegium diſpoſita ſunt, contra ire tentauerit, & hæc, quæ à nobis ad laudem DEI proſtabilitate præſcripta Eccleſiæ ſtatuta ſunt, refragari, aut in quoquam tranſgredi; ſciat ſe auctoritate beati PETRI Principis Apoſtolorum omnium, noſtraque, cuius immeriti vicem agimus, anathematis vinculis innodatum, & cum diabolo, eiusq; atrociſſimis pompis, atq; cum Iuda traditore Domini noſtri IESV CHRISTI æterni incendij ſupplicio concremandum, niſi reſipuerit, & eidem Eccleſiæ digna

emenda-

emendatione ſatisfecerit. At verò qui deuota intentione obſeruator in omnibus exſtiterit; huius noſtri Apoſtolici priuilegij ad cultum DEI *reſpicientis, benedictionis gratiam à miſericordiſſimo* DEO, *& Domino multipliciter conſequatur, & vitæ æternæ particeps effici mereatur. Sancta Trinitas charitatem veſtram illibatam cuſtodiat dilectiſſime frater. Scriptum per manum * Herbardi ſcriniarij ſanctæ Romanæ Eccleſiæ in menſe Iunio * Indict. XI. Datum XII. Kalend. Februarij per manum * Benedicti Portuenſis Epiſcopi, & Bibliothecarij ſanctæ Romanæ Eccleſiæ, anno,* DEO *propitio, Pontificatus Domini noſtri Benedicti ſummi Pontificis, & vniuerſalis octaui Papæ primo, in menſe ſupradicto.*

** Apogr. Bamb. Heberhadi. Cod. Vien. Berardi.*

** Baron. ſignat Annum primum Benedicti Indictione X.*

** Huius Benedicti mentionē ex vetuſto diplomate inuenies apud Bar. 1012. N. 5. vbi etiam videbis exempla, quibus ſcriptum & datum diuerſis tribuuntur.*

CAPVT XXV.

Literæ Benedicti Papæ ad Eberhardum primum Eccleſiæ Bambergenſis Epiſcopum.

EBERHARDO primo quoq; Babenbergenſis Eccleſiæ Epiſcopo idem Papa Benedictus ſcripſit Epiſtolam de confirmatione eiuſdem Epiſcopij in hunc modum.

Benedictus Epiſcopus ſeruus ſeruorum DEI *dilectiſſimo in Domino* IESV *Chriſto filio, Eberhardo ſanctæ Babenbergenſis Eccleſiæ venerabili Epiſcopo perpetuam ſalutem.*

Quandocunq; noſtræ Apoſtolicæ corroborationis pie expoſcitur ſuffragium, celeri affectu eſt tribuendum. Et ſi in his expoſcitur, quæ durare perpetuò videntur, literis eſt etiam annotandum, ne prolixitas temporum poſteris hoc reddat dubium, vel incertum. Quapropter notum eſſe volumus cunctis ſanctæ Eccleſiæ filiis, tam præſentibus, quàm futuris, quod de Epiſcopatu, quem Chriſtianiſſimus HEINRICVS *Imperator ad honorem Principis Apoſtolorum* PETRI *Babenbergæ deuotiſſimè perfecit, actum in eadem Eccleſia * nobis præſentibus ſit. Sæpius enim obnixè dictus Imperator; ſeruens*

** Ergo Bulla*

feruens nimio amore Epiſcopatus, quem tactus diuino impulſu, perfecerat bonorificè, ad confirmandum eum Apoſtolica auctoritate Babenbergam adire nos deprecatus eſt. Cuius deprecationes aſſiduas, & indeſinentem inſtantiam de iuſto deſiderio procedere cognoſcentes, iniquum iudicauimus, præſentiam noſtram illi denegare, & inde humanam calliditatem contra vĕnerabilem locum aliquando occaſionem ſumere. Venimus ergò Babenbergam, vbi ab eodem Imperatore ſuſcepti ſumus, prout poterat, & nouerat melius. Eccleſiam autem cum omni integritate Epiſcopatus, ſancta Romanæ Eccleſiæ, cui, DEO auctore, præſidemus, & nobis obtulit. Quod videntes, æquum conſiderauimus, ſeriem huius noſtri priuilegij, & Epiſcopatum confirmare in perpetuum, eumq; tibi, dilectiſsime, & tuis ſucceſſoribus concedere, ea videlicet ratione, hoc ordine, vt nullus vnquam viuentium, cuiuſcunq; ſit dignitatis vel ordinis, contra hanc noſtram confirmationem Epiſcopatus venire audeat, vel contra te, tuoſq; ſucceſſores ob hoc agere; neq; liceat ei de omnibus, quæ nunc habet, vel habiturus eſt prælibatus Epiſcopatus, vi, fraude, aut iniqua calliditate aliquid abradere; vel te, tuoſq; ſucceſſores de his omnibus inquietare aliquo modo, ita ſanè, vt ſingulis quibuſq; Indictionibus, ſub nomine penſionis, equum vnum album nobis, noſtriſq; ſucceſſoribus perſoluat, cum ſella conueniente Romano Pontifici.

Hæc data eſt poſtquam Benedictus Bamberga fuerat.

S. Henricus offert Epiſcopatum Bamberg. Eccleſiæ Romanæ.

Vide Leonem Oſtien. lib. 2. Chron. cap. 47.

Si fortè, quod non optamus, aliquis ſuperbus, aut arrogans temerario auſu contra hanc noſtræ præceptionis ſeriem piè à nobis promulgatam venire, aut agere tentauerit, ſciat ſe Domini noſtri IESV Chriſti, & Apoſtolorum Principis Petri, cui oblatus à dicto Imperatore Epiſcopatus eſt, cum ſuis pertinentiis, & cuius ſuffragium, & iudicium per nos, noſtroſq; ſucceſſores exſpectat; anathematis vinculo innodatum, & cum diabolo, & cum eius atrociſsimis pompis, atq; cum Iuda traditore Domini & Saluatoris noſtri æterno igne concremandum. Qui verò pio intuitu curator & obſeruator huius noſtræ ſalutiferæ præceptionis extiterit, benedictionis gratiam & cæleſtis retributionis gaudia à iuſtiſsimo iudice Domino conſequatur.

Scriptum per manus Raphonis notarij, Regionarij & Scriniarij ſanctæ Romanæ Eccleſiæ.

CAPVT

CAPVT XXVI.

Aduentus S. Henrici Cluniacum.

VT autem ad ſuperiora redeamus, vnde pauliſper digreſſi ſumus, poſtquam vir ſanctus Romæ poſitus, omnia, quæ petebat, à Domino Papa impetrauit, confirmatus Apoſtolica benedictione, Alpes Appenninas tranſcendit, & dimiſſo exercitu in terram ſuam, Cluniacum, eò quòd multa de religione & ſtatu loci illius audiret, orationis cauſa cũ paucis familiaribus perrexit. Vbi cum plurima ſigna religionis & ſanctitatis vidiſſet, ſancti ſpiritus igne ſuccenſus, coronam auream precioſiſsimis gemmis adornatam, ad miſſam, quæ de cathedra ſancti Petri celebrabatur, obtulit, & fraternitatem monachorum ſuſcipiens cum maxima humilitate & contritione cordis orationibus eorum ſe commendauit, & in ſupplementum neceſſariarum rerum in Alſatia optima prædia eidem congregationi, contradidit. Inde iter faciens per Leodium & Treuirim tranſitum fecit, & congregationes inibi DEO famulantes plurimis largitionibus & prædiis ditauit.

Aduẽtus Henrici Imp. Cluniacum ponitur à Bar. 1014.

Imp. offert Cluniacenſibus coronã aureã.

Liberalitas Imp. in monaſteria.

CAPVT XXVII.

Studium S. Henrici tam in propria & aliena ſalute curanda, quàm in Imperij terminis amplificandis.

ET mirum quòd homo DEI, qui circa Eccleſiaſticas vtilitates tanto ſtudio, ob ſalutem animæ ſuæ flagrabat; in nullo profectum regni negligebat: quin imò ſine effuſione ſanguinis, pietate, & ſapientia terminos regni ſui dilatauit, & Imperialem dignitatem gloria, & honore amplificauit & ornauit. Boëmiam vicit & ſubiugauit: Burgundiã in deditionem recepit: Pannoniam quoq; Catholicæ fidei, & Romano Imperio coadunauit: Victor autem aliarum nationum, Apoſtolus fit Vngarorum.

Quæ regiones ſubiugauerit.

** Catholica.*
Sororem ſuam dat nuptui Stephano Regi Hungariæ. Vnde Hungaris prima via ſalutis.
I. Cor. 7.
** Vterq; ſanctorum numero adſcriptus.*

Cùm enim omnes adhuc infideles eſſent, HEINRICVS Imperator ad fidei * confeſsionem illos attraxit. Quod vt facilius fieret, ſororem ſuam Giſelam Stephano Regi matrimonio copulauit ſecundum Apoſtolum dicentem, *ſanctificatur vir infidelis per mulierem fidelem; & ſanctificatur mulier infidelis, per virum fidelem.* Stephano itaq; Rege baptizato, vniuerſa Pannonia verbum vitæ ſuſcepit, & mira rerum nouitate per * Reges Apoſtolos ſanctæ Catholicæ Eccleſiæ incorporata eſt. Quàm præclara tanti Apoſtolatus ſocietas; quàm colenda & veneranda vtriuſq; ſanctitas, per quos tot ſaluati & ſanctificati ſunt. Præfatus autem Rex Vngarorum, religioſus Deoq; deuotus poſtea in executione bonorum operum permanſit; quod diuina pietas poſt mortem eius euidentibus indiciis ad ſepulcrum factis ſignorum miraculis demonſtrauit.

Burgundiorum quoq; non humana ſed diuina fuit victoria, qui cum armis, & omnibus belli copiis eſſent inſtructi, viri ad bella doctiſsimi, armis poſitis, non hominis metu, ſed DEI nutu, rogantes ea, quæ pacis ſunt, dextras dederunt. Quemadmodum ad celebranda beati MARTINI confeſſoris merita Dominus pacificum belli dedit exitum: ita & nunc ſerui ſui meritis conſimilem virtutem oſtendere dignatus eſt. *Similem ergò illum fecit gloria ſanctorum.* Et ſicut Moyſes precibus magis, quàm armis triumphauit; ita glorioſiſsimus Princeps per arma iuſtitiæ omnia bella feliciter conſummauit, ac minimè funeſtam, & incruentam victoriam ſemper habuit.

Vxorem ſuam Kunegundem Virginem reſtituit, ſicut acceperat.
Reſigno Apogr. Bamb.

Deniq; conſummatis glorioſiſsimè huius vitæ laboribus; poſtquam bonæ opinionis odorem longè lateq; redolere fecerat, locumq; ſibi dilectum cum cęteris monaſteriis ditando, & ornando, & excolendo ad perfectum adduxerat, ad percipiendam immarceſsibilem coronã ab ergaſtulo carnis à Domino eſt vocatus. Qui cùm cerneret imminere ſibi mortis diem, citatis ad ſe parentibus & cognatis beatiſsimæ Imperatricis Chunegundæ, non nullis etiam Regni primoribus manu eàm apprehenſam illis commendauit huiuſmodi verbis memoria dignis: *Hanc ecce*, inquit, *mihi à vobis, imò per Chriſtũ conſignatam, ipſo Chriſto Domino noſtro, & vobis reconſigno virginem veſtram.*

CAPVT

CAPVT XXVIII.

Obitus S. Henrici, & viſio de eius meritis in trutina expenſis.

IN eius verò tranſitu, terra plorante, cœlum exultauit, ſicut Dominus per ſuam miſericordiam reuelare dignatus eſt. Sub ipſa etenim hora exitus illius cuidam ſeruo DEI in ſolitudine commoranti, diabolus ſub humana ſpecie traditur apparuiſſe. Quem vir DEI per ſpiritum protinus agnouit, & ait: Quo vadis? Cui ille: ad exequias, inquit, Principis pergo. At ille reſpondit; Vade, inquit, & comple negotium tuum, in quantum tibi à Domino permittitur. Veruntamen conſummato officio tuo, adiuratus per DEVM viuum, ad me reuertere, vt per te rei exitum cognoſcam. Poſt modicum verò reuerſus coram ſeruo DEI gemebundus adſtitit, & voce querula, & ingenti vlulatu dixit: Heu, heu deluſi ſumus, in vanum laborauimus, quin etiam ab Angelis DEI confuſi diſceſsimus. Aſsiſtentibus enim hinc & inde nobis, & ſpiritibus Angelicis, merita animæ iuſtè in ſtatera appenſa ſunt; & faſciculis peccatorum deprimentibus, iam pœnè pars noſtra præponderauerat. Tunc ſubito **aduſtus* quidam ſuperueniens cum catino aureo, partis dextræ lancem onerauit, mirumq; in modum parti noſtræ adeò præponderauit, vt & ipſo catino ad terram collapſo * ruina colliſionis ſignum impreſſerit. Itaq; victores Angeli animam nobis ereptam gaudentes in ſuum conſortium abduxerunt.

Similia leguntur, in Compilatione Chronologica.

**Ita vocat S. Laurentium olim à Tyranno in craticula aſſatum.*

**Fracta videlicet anſa, vt ex Crancio colligitur.*

Hæc verò tametſi corporaliter geſta referantur, neceſſe tamen eſt, vt virtute ſpirituali completa intelligantur. Res etenim ſpirituales per corporales exprimũtur imagines, cumque aliud foris agitur, aut dicitur, intus aliud geri ſignificatur. Præmemoratus & ſæpe rememorandus DEI famulus calicem aureum in honorem DEI, & commemorationem S. LAVRENTII Martyris Eccleſiæ Mersburgenſi contulerat, cuius ſpeciali patrocinio coram DEO adiutus, & in ipſa ſui exitus hora creditur liberatus. Omni verò veneratione, & admira-

Quomodo, quod de ſtatera dicitur, intelligẽdum ſit.

tione dignum eſſe perpenditur, quod eadem hora calix in certa cuſtodia clauſus habebatur, nec minus tamen prædictæ colliſionis materiale ſignum excepit.

CAPVT XXIX.

Ablutio Calicis mutata in ſanguinem.

Merſburgum.

Nota morem ſancti Imperatoris; ſumendi ex calice, in quo ſacrificatum fuerat ablutionem. Sic Græci ſanctificationis loco panem, ex quo materia pro ſacrificio deſumpta eſt, manducant.

Vinum abluendo ſacro calici infuſum, mutatum in ſanguinem.

DE eodem verò calice, quid religioſorum virorum relatione in veritate audierimus, futurorum memoriis intimare operæ precium dignum duximus. Cùm enim prædictus Chriſti Confeſſor HEINRICVS, pro diſponendis Regni negotiis Marſipolim veniſſet, accidit, vt quadam die ad altare S. Laurentij attentiſſimè Miſſam audiret. Qua completa, ſicut ſemper facere conſueuerat, ablutionem calicis ſumere volebat, ſed interueniente magno negotio regni, quod vir ſanctus propoſuit, tũc temporis fieri non potuit. Vocato itaq; cuſtode Eccleſiæ, rogauit eum, vt calicem cum ablutione in mundo loco reponeret, & cum omni diligentia ſeruaret; quoaduſq; ipſe exoccupatus aptum tempus & locum ad ſumendam illam inueniret. Excreſcentibus autem cauſis & placitis, tota die illa turbatus non potuit ſe expedire. Poſtera verò die, poſt matutinas cum paucis ſecretariis ſuis, clanculò monaſterium introiuit, & diutius flexis genibus, & profuſis lacrymis DEVM exorauit, accerſitoque cuſtode calicem cum ablutione ſibi afferri præcepit. Cumq; allatus fuiſſet, & diſcoopertus, inuenerũt ablutionem illam in formam veri ſanguinis tranſmutatam. Quod factum mirabile mox vniuerſis, qui aderant, innotuit, & nunc, & ſemper in laudem DEI, & gloriam Confeſſoris ſui omnis Eccleſia ſucceſſoribus ſuis enarrabit.

CAPVT XXX.

Paræneſis & Epilogus.

Matth. 6.

DIſcite ergò diuites huius ſeculi facere vobis *amicos de mammona iniquitatis, vt cum defeceritis, ipſi vos in æterna recipiant tabernacula.*

Huius

Huius verò glorioſiſsimi, ac beatiſsimi Patris præconia linguam carnis reticere non conuenit, in cuius tranſitu angelis triumphantibus cœlum exultauit. Defunctо itaq; beatiſsimo DEI famulo anno Regni ſui XXIV. vitæ quinquageſimo ſecundo, Imperij verò vndecimo, corpus eius in Eccleſia beatorum Apoſtolorum Petri & Pauli Babenbergæ honorificè ſepultum eſt, ac poſtmodum multis miraculorum virtutibus à Domino glorificatum eſt.

CAPVT XXXI.

Brunonis Epiſcopi Auguſtani, qui fuit frater S. Henrici, de euertendo Epiſcopatu Bambergenſi impia conſilia.

ANno Dominicæ Incarnationis M.XXV. ab Vrbe condita Milleſimo, ſeptingenteſimo, ſeptuageſimo ſexto, Chunradus ex regni primoribus vnus, ſed regno antea per rebellionem aduerſus, Principibus pro eius electione diſcordantibus, Aribone autem Moguntino Archiepiſcopo, & Eberhardo Babenbergenſi Præſule ſibi fauentibus, octogeſimo quinto loco ab Auguſto regnum ſuſcepit, & annis XV. regnauit. Sublimatus autem in regni ſede, conſilio Brunonis Auguſtenſis Epiſcopi, fratris HEINRICI Imperatoris, qui ſemper, vt ſupradictum eſt, felicibus eius inuidebat actibus, Babenbergenſem Epiſcopatum meditabatur deſtruere. Quia idem Bruno Epiſcopus promiſit Reginæ Giſilæ, omnia prædia hæreditario iure ad ſe pertinentia filio eius * Heinrico contradere.

Lege Baron. Anno 1024. Num. 12.

Bruno frater S. Henrici, etiam poſt Imperatoris mortem turbas concitat: De hoc Brunone VVippo in Conrado Salico. Vtilis & clarus ingenioſi fraterno odio, quo Imperatori oberat, non obſcuraretur.

** Eſt hic Henricus tertius hoc nomine Rex, Conradi Salici & Giſilæ filius. Giſila*

Locus igitur & tempus conuentui ſtatuitur, vbi hæc res ad exitum perducatur. Nocte verò, quæ diem præceſſerat, in qua hæc ventilanda erant, Eberhardus Epiſcopus ad tentorium prædicti Brunonis clam acceſsit, lectoq; eius aſsidens, multa ſuper hac re monendo, obſecrando, memoriam fratris animo inculcando cum eodem ſolicitus egit. Quia verò iam multa

lãudes decantat VVippo: in hoc, quod hic recenſetur, minimè laudanda.

Apparet S. Henricus Brunoni fratri ſuo.

noctis hora tranſacta receſſerat, & Epiſcopum pro auditis ſolicitatum ſomnus oppreſſerat, viſus eſt ei frater ſuus Imperator HENRICVS lecto ſuô adſtare, faciemq; ſuam barba ex vna parte depilata turpatam obiectare. Cùm ſuper hac re ſtupido & admiranti, ac quis tam temerarios auſus in eum præſumeret, interroganti: tu, ait, hæc feciſti: qui me, & ſanctos DEI, quos rebus mihi à DEO conceſsis dotaui, deſpoliare diſpoſuiſti. Caue iam vlterius ſuper hac temeritate, ne incepta luas magna infelicitate. Ad hæc ille expergefactus, ac de viſione non parum perterritus, membrorum quoq; horrore ac timore non leuiter eſt attactus. Mane autem facto, cum diu exſpectatus ad conuentum procerum non veniret, regina pro filio ſolicita, nuntiis miſsis, obnixe rogabat, vt adueniens promiſſa perficeret. Ille verò affirmabat, ſe tanta infirmitate grauari, vt nec de lecto ſurgere, nec pedem poſſet quoquam mouere. Cum rogaretur, vt ſe in lecto ad conuentum deportari pateretur, quò vel ſic promiſsio perficeretur, omninò abdicauit, ſeq; in DEVM & ſanctos eius peccaſſe, libera tandem voce proclamauit. Sic itaq; diuina pietas per merita famuli ſui, ne ſpe, quam in ſe poſuit, fraudaretur, omnia illa prauæ conſpirationis machinamenta repreſsit: idq;, quod ab eo bene cœptum eſt, confirmando, ſemper exinde ad meliora prouexit.

CAPVT XXXII.

Mulier contracta ad ſepulchrum S. Henrici ſanitatem recuperat.

De miraculis S. Henrici poſt mortem.

SEd iam nunc ad miracula, quæ poſt felicem illius tranſitum Dominus ad declaranda meritorum illius inſignia, circa glorioſi corporis eius ſepulturam operatus eſt, veniamus: pauca ex his ad poſterorum notitiam transferentes; quæ aut veraci, aut indubitata maiorum relatione ad nos delata ſunt, aut ipſi modernis temporibus geſta probauimus, & vidimus.

**Bambergenſi.*

Mulier quædam contracta in ipſa * ciuitate manebat, adcò

adcò incuruata, vt ad gradiendum erigi nullatenus potuiſſet, ſed reptaret potius manibus, quàm pedibus ambularet. Huic orationibus frequenter incumbenti, diuinitus inſpiratum eſt, vt ad memoriam beatiſsimi viri accederet, atq; omnipotentis DEI miſericordiam obnixius imploraret. Accidit autem vt dies anniuerſarius præfati Patris & Domini noſtri congrua obſeruatione celebrari deberet. Populo ergò, more ſolito, ad Eccleſiam confluente, & clero vigilias veſpertinas celebrante, mulier quoq; illa incuruata, & contracta aduenit, & plena fide ac deuotione vſque ad locum ſepulchri acceſsit dicens cum Propheta; *Vota mea Domino reddam in conſpectu omnis populi eius, in atriis domus Domini.* Ibidem ergò pernoctans in oratione, vniuerſum quod habebat, id eſt, *cor contritum & humiliatum* Domino obtulit, & in fide Chriſti lacrimis rigauit pedes eius, & capillis capitis ſui tergebat, & vnguento vngebat. Et quoniam multum valet deprecatio iuſti aſsidua, cum indefeſſa vſque in diem talibus ſacrificiis inſiſteret; circa horam diei tertiam inter ipſa Miſſarum ſolennia, dum in ſecunda Miſſa, Alleluia canitur, *Laus DEI in hominibus*, ipſo operis effectu adimpletur. Subitò enim, cernentibus cunctis, qui aderãt, mulier quaſi in exſtaſi facta eſt, ac deinde ſenſim nerui, qui diriguerant, diſſolui, & vniuerſa corporis membra concrepantia cœperunt extendi; ac ſic, ordine ſuo tota incuruati corporis deformitas in ſuam pulchritudinem reformata eſt, vt mulier erecta, & vſum ambulandi, & reliqua membrorum officia cum omni integritate reciperet. Id autem certiſsima fide cognitum eſt, referentibus boni teſtimonij fratribus, qui præſentes huic miraculo ſe interfuiſſe, & vidiſſe teſtati ſunt.

Pſal. 115. *Pſal. 50.* *Luc. 7.* *Iac. 5.*

CAPVT

CAPVT XXXIII.

De æditvo furtum faciente.

Capitum ſequentium tituli ex Cod. Rebdorff: ſumpti ſunt.

* Traditione Apogr. Bamb.

NEque hoc negligendum, aut ſilentio prætereundum videtur, quod antiquitas tradidit, & veridica* relatione multorum memoriæ cõmendauit. Quidam ædituus in Ordine Laico ad cuſtodiam Eccleſiæ deputatus, furtis cœpit conſueſcere, & in ipſa Eccleſia, quæcunq; poterat, clanculo decruſtabat. Sed quemadmodum bonis DEI malè vtendo mali, ipſa bona DEI quantum in ſe eſt, quodammodò conuertunt, imò peruertunt in malum; ita è contrario ſummus artifex mala malorum quandoque etiam in bonum conuertit ipſorum. Vt enim ad propoſitum redeamus, ille prædictus Eccleſiaſticæ cuſtodiæ deputatus, cùm iam inolita vitiorum conſuetudine ipſam conſuetudinem peccandi ſibi quaſi legem feciſſet, miſericorditer à Domino viſitatus, atq; correptus eſt, iuxta illud; *Si iuſtitias meas profanauerint. & mandata mea non cuſtodierint, viſitabo in virga iniquitates eorum, & in verberibus peccata eorum.*

*Vide Var. lect. M.S. Bamb.

Pſalm. 88.

Nocte igitur quadam, dum in ipſa Eccleſia ſomnum caperet, ſeruus DEI aſpectu terribilis illi apparuit, qui & aſperè inuectus in eum dixit; *ſpecies decepit te, & concupiſcentia ſubuertit cor tuum.* Quare hoc & hoc feciſti? Scito, quia rem iniquàm operatus es. Hoc dicto, illum de ſtratu ſuo protraxit, & multis verberibus cæſum, cruentatum dereliquit. Hæc quidem ſomniãs pertulit: ſed expergefactus ſigna plagarum euidentia demonſtrauit, & verba verberum argumentis comprobauit. Taliter ab immani præcipitio retractus, idem ipſe poſtmodum in ſuo miniſterio vſq; ad prouectiorem ætatem in Eccleſia permanſit, & in eius correctione multi correcti ſunt, glorificantes DEVM, qui per ſeruum ſuum iam coronatum in cœlis talia operatur adhuc in terris.

S. Henricus apparet furaci ædituo.

Dan. 13.

CAPVT

CAPVT XXXIV.

De quodam cui mandibula dimota erat.

QVadam vice incerto caſu cuidam accidit, vt diſſociatis ab inuicem naturalibus inſtrumentis, mandibula loco ſuo dimota, & oris impediret officium, & naturalem humani decoris compoſitionem deformaret. Doloris, & deformitatis accedebat moleſtia, quam perpendere in alio commodè valebimus, ſi ad noſtri corporis infirmitatem animo * recurramus. Talibus circumuentus incommodis clamauit ad Dominum, & diuinæ pietatis obnixius implorauit auxilium.. Vt ergò opera DEI manifeſtarentur in illo, multis aſsiſtentibus, & videntibus, ad tumbam beati viri acceſsit, & capite ſuper impoſito, tam diu precibus inſtitit, quo ad vſque per merita ſerui DEI ſanitatem, quam deſiderabat, accepit. Quid enim? Neceſſarium enim eſt, vt, qui Domino vniuerſæ creaturæ obediunt, illis creatura omnis certis legibus rationis per omnipotentis DEI virtutem obediat.

* Recurreremus.

CAPVT XXXV.

De paralytico.

ITem alio tempore contigiſſe in veritate audiuimus, vt quidam à paralyſi vſq; adeò vexaretur, vt exinde vſum brachij perdidiſſet: nutu diuino admonitus eſt, vt ad ſepulturam ſancti corporis accederet; & proſtratus in oratione DEI omnipotentis miſericordiam per beatiſsimi viri ibidem requieſcentis merita inuocaret. Toto itaq; corpore proſtratus, orationibus incubuit. Quid ergo? Chriſtus filius DEI, qui ſuper terram gradiens manum aridam habentem ſanauit; idem nunc ſedens ad dexteram Patris, eodem innouato miraculo, per merita dilecti ſui, ſupplicem iſtum liberauit. Sanus equidem ab oratione

 ſurrexit,

ſurrexit, & DEVM propitiatorem in commemoratione ſancti ſui glorificauit. Clamor ad cœlum attollitur & cum debita gratiarum actione hymnus gloriæ omnipotenti DEO ab vniuerſis aſsiſtentibus decantatur.

CAPVT XXXVI.

De Cæco.

Dies rogationum, & in ijs publica proceſsio.

HOc quoq; ſucceſſoribus noſtris indicare curauimus, quod in diebus Rogationum ad ſepulcrum prædicti Confeſſoris contigiſſe veraciter cognouimus. Quidam enim ſacerdos cum populo ſuæ procurationi commiſſo in diebus Rogationum crucem cum hymnis & canticis ad Monaſterium ſcilicet ſancti Petri, & S. Georgij deferebat: cum quo quidam cæcus, alterius manu ductus, veniebat. Is cum ad ſepulcrum Confeſſoris Chriſti veniſſet, ex toto corde ſuo rogauit ſanctum HEINRICVM, vt per eius interuentum, reſtitueretur ei lumen oculorum. Cumque diu precibus & lacrymis pulſaret ad oſtium pij Confeſſoris, cunctis videntibus & in laudem DEI acclamantibus, redditus eſt ei viſus per gratiam omnipotentis. Et mirum in modum, qui alterius manu ductus Crucem Domini ſecutus fuerat cæcus, modò propriis manibus Crucem ferens cum laudibus Chriſti, populo domum redeunti ductum præbuit illuminatus.

CAPVT XXXVII.

De Languido.

ALiud quoque diuinæ virtutis miraculum celebri commemoratione, & certa fide cognitũ eſt. Erat quidam languidus ipſa in ciuitate omnibus cognitus, cuius inferiora omnia à lumbis & infra omnino præmortua fuerunt, adeò vt nec pedibus ſolo niti valeret, ſed inſtrumento cuidam rotulis quatuor coaptato pendulus inhærebat, ſuiq; corporis molem manibus propriis pro poſsibilitate artificis volutabat. Idem loculũ ſanctiſsimi corporis frequentius viſitare ſolebat: & per DEI miſericordiam

ad

ad * celebranda ſerui ſui merita.tantã gratiam eſt conſecutus, vt membra præmortua viuificarẽtur, ac deinde baculis vtroq; humero ſuppoſitis,pedib. terrã tangeret,& erectus incederet.

* *Declaranda. Apogr. Bamb.*

CAPVT XXXVIII.

De contracto.

Modernis etiam temporibus quidam contractus, qui adhuc in carne ſupereſt, in eodem loco ſanatus eſt,& naturalem vſum ambulandi recepit.

Præter hæc multa alia ſanctitatis argumenta, & experimenta frequenter in eodem loco viſa ſunt: debiles curati,cæci illuminati; dæmones ex obſeſsis corporibus viſibiliter fugati: multi ex diuerſis infirmitatibus ibidẽ frequentiſsimè liberati ſunt, Domino teſtificante, quanta ſanctorum gloria in cœlis ſit, quos tantis miraculorum virtutibus in terris coruſcare concedit: ne apud homines loco humili teneantur,qui apud DEVM meritis excelſi eſſe comprobantur.

CAPVT XXXIX.

De Canonizatione Regis.

Cvm etenim miraculorum atteſtationibus ſanctitatem Confeſſoris ſui Dominus declararet, Babenbergenſis Eccleſiæ Prælati,crebreſcentibus ſignis,cum mandatis & literis * Chunradi Regis ac Principum Romam abierunt, & quàm magna mirabilia DEVS per Confeſſorem ſuum operetur, Domino Papæ Eugenio, & Romanæ curiæ nuntiauerunt. At illi gaudentes, & pro tantæ famæ dulcedine DEVM glorificantes, de Canonizatione ſancti Regis HEINRICI cœperunt ſolicitè, ac diligenter ad inuicem conferre,quatenus in Catalogo conſcriberetur ſanctorum, qui virtutibus & ſignis probaretur aſſumptus eſſe in regnum cœlorum. Cui canonizationi quidam Cardinalis, Ioannes nomine,cœpit vehementer obſiſtere,&proiecto timore DEI, in quibuſcunq; potuit, non verecundatus eſt, prædicto Confeſſori detrahere.

* *Conradus Rex,qui Hieroſolymis fuerat, mortuus 1152. De Canonizatione S.Henrici ab Eugenio III.facta lege. Baron. Tom. XII. An. 1152. Vbi Bullam Canonizat.recitat.*

Vltio diuina in Cardinalem ſancto Henrico Imp detrahentem.
** Fortè leg. à Deo. Et ſic M. S. Bamb. habet.*

Sed diuina vltio detrahentē cæleſti verbere repente coërcuit, & dum famam beati viri laceraret, poteſtas DEI lumine oculorum eum priuauit. At ille * adeò percuſſus & humiliatus cæcitatis moleſtia, & reatus ſui conſcientia, cœpit torqueri; & quomodo hanc plagam in confeſſore Chriſti peccando meruiſſet, publica voce confiteri, & mirū in modum, quem prius dentibus detractionis lacerabat, hunc modò laudibus & præconiis vſq; ad ſidera extollebat. Conuerſus itaq; ad pœnitentiam celerem conſecutus eſt indulgentiam, & per intercesſionem Confeſſoris Chriſti denuo eſt illuminatus, ob cuius vltionem iuſto iudicio DEI, fuerat excæcatus.

CAPVT XL.

De Cæco.

Similimodo cùm in loco Babenbergenſi, vbi prædictus Confeſſor tumulatus fuerat, de Canonizatione eius celebris fama haberetur, vir quidā religioſus de ſignis, quæ per eum fiebant, cœpit dubitare, & de permutatione exequiarum, quæ in anniuerſario eius celebriter fiebant intra ſemetipſum dolere: qui mox oculorum caligine adeò eſt plagatus, vt poſtea per Confeſſorem Chriſti ſanatus, quantum ſanctitas eius apud DEVM poſſet, in curatione ipſius experiretur. Et mirandum eſt valdè, quod de ſanctitate tanti viri aliquis dubitare potuerit, cum conuerſationis ſanctitatem, caſtitatis integritatem, eleemoſynarum largitatem, humilitatis cuſtodiam, & omnia opera iuſtitiæ vſq; in finem vitæ ſuæ cum deuotione ſumma ſeruauerit.
Luc. 4. Sed, ſicut ſcriptum eſt; *nemo Propheta acceptus eſt in patria ſua.* Vir ergò prædictus defectu luminis grauatus confugit ad patrocinia ſanctorum, deprecans, vt per eorum ſuffragia ſanitas ſibi reſtituatur oculorum.

**Genuum.* Et cum ex dolore & labore & aſsidua * venarum incuruatione fatigatus fuiſſet, laſſatum corpus ſomno reparauit. Cui dormienti S. VVolfgangus eò quòd eum familiarem in orationibus ſuis habuerit, apparuit; & ait ei. Ora Confeſſorem

Chriſti

Chriſti HEINRICVM, & liberabit te, quia, quod eius ſanctitati derogaſti, idcirco hæc plaga cæcitatis venit ſuper te. Poſt hanc viſionem expergefactus, ex conſcientia delicti ſui contremuit, & ad tumbam Chriſti Confeſſoris concito gradu, & deuota mente properauit. Et procumbens terræ, à Confeſſore Chriſti lacrymis, & precibus, ſuis exceſsibus veniam poſtulauit. Qui ſtatim exauditus, & priſtinæ ſanitati reſtitutus, gratiarum actiones DEO & ſancto HEINRICO retulit, & magnalia DEI, quæ circa ipſum DEVS fecerat, religioſis viris, qui nobis retulere, ipſe narrauit.

Caueant igitur habitatores ſeculi domeſticis DEI & ciuibus ſanctorum detrahere. Quia, neceſſe eſt, eos hîc & in æternum perire, qui ſanctorum bonis operibus ſolent obloqui & inuidere. Quamuis ergò nunc tempora miraculorum nõ ſint: *Signa enim debentur non fidelibus, ſed infidelibus:* tamen cum aliqua nobis præter ſolitum curſum ordinemq; naturæ eueniunt, omni veneratione amplectenda ſunt: quatenus & ipſe, qui in ſanctis ſuis mirabilis eſt, honoretur, & tarditas noſtra ad meliora quæq; tantis virtutibus accendatur: Præſtante Domino noſtro IESV Chriſto, qui cum Patre & Spiritu ſancto viuit & regnat DEVS per omnia ſecula ſeculorum, Amen.

CAPVT XLI.

Prooemiolum in miracula, quæ in translatione S.Henrici Imperatoris patrata ſunt.

TEmpore illo, quo venerabilis Abbas Merſeburgenſis Eccleſiæ Volcmarus, reliquias Beati HEINRICI Confeſſoris Saxonicæ terræ inuexit, ſexus vtriusq; turba, famâ diuulgatâ, obuiam venit: Ex quibus quoſdam recuperandæ ſoſpitatis cauſa: quoſdam verò feruens ſtudium, quod ab antiquo, circa eiuſdem Regis nomen habuerant, attraxit: Eò quod terræ ſuæ ſtatum frequenti paganorum incurſu quaſſatum, illum reformaſſe, priorum relatione didicerant.

Hæc exſcripſimus ex antiquis membranis Monaſterij S Crucis DonaVVerdæ; nã in Rebdorffenſi & Apographo Bambergenſi non comparẽt.

Sed meritorum eius præconia cœperunt in ipſo itineris proceſſu, euidentibus miraculorum indiciis declarari: in quo diuerſis morborum generibus oppreſsi, ſaluti priſtinæ fuerint reſtituti, referre per ſingula, tædium ſcribenti, & faſtidium forſitan generaret legenti: Tamen hoc non ſilendum, quòd in pleriſque curationum locis, in teſtimonium diuinitùs oſtenſæ virtutis, cumuli haud grandes, vulgi ſtudio, congeſti excreuere; vt his viſis poſteritas illi reuerentiam exhiberet, cuius meritis tot genti ſuæ beneficia collata videret. Veruntamen his interim omiſsis, ea referenda ſunt, quæ in memoria hodieq; tenentur à multis.

Obſerua morem ponendi monumētum, in locis, vbi miracula patrata.

CAPVT XLII.

Adoleſcens ab ortu contractus, ſanatur.

INter ægros, quorum multitudo ſalutem petens comitabatur, adoleſcens quidam irrefragabili membrorum contractu globatus à parentibus portabatur* geſtatoria. Qui, nil in via conſecutus, ad Eccleſiæ limen vſque perducitur. Procedit obuiam reliquiis digno cultu chorus Monachorum ac Clericorum, non tam eius loci, quàm ex aliis Eccleſiis confluentium. Deinde, vt moris eſt, concentu vulgi & cleri mixtim concrepante, regreditur. Miſſarum quoq; ſolennitas ritu feſtiuiore de ipſo Beato HEINRICO inchoatur. At claudus ille inter agmina conſtipantium vix Eccleſiæ illatus, iuxta altare, vbi reliquiæ fuerant collocatæ, deponitur. Videres in eo illud Iſaiæ compleri; *Saliet ſicut ceruus claudus, & clara erit lingua mutorum.* Cœperunt enim neruorum eius vincula ſolui, pedes, cruraq́; extendi; illeque in oculis omnium proſiliens, quanto potuit vocis conamine, virtutem in ſe factam proteſtari. Sicque officium greſſus, quod vſus ab ipſo natiuitatis eius exordio negauerat, gratia Chriſti per merita Beati HEINRICI reparabat. Vox in laude DEI vtriusq; ſexus attollitur in altum. Sanatus ante

* *In Sella.*

Iſaie 35.

tus ante altare communicaturus ſiſtitur; ſicq; ad propria cum parentibus regreditur.

CAPVT XLIII.

Energumeni liberati.

DAEmoniaci tres, vnus maſculus & duæ fœminæ in eodem loco curati ſunt: qui nomen HEINRICI blaſphemando ingeminantes frequenter: tandem cum ſtridore horrifico, ſedes, quas tenuerant, reliquerũt. Vnus eorum pertinacior cæteris, diu ſancti nominis inuocationi renitens cùm ad ſe reliquias deferri cognoſceret; *modò, cùm per ſe* HEINRICVS *venit, non ſubſiſtam*, inquit: ſtatimque cum clamore magno hominem poſſeſſum deſeruit. Hæc ipſa die aduentus reliquiarum infra miſſam geſta ſunt.

CAPVT XLIV.

Mulieri cæcæ viſus redditus.

ERat in territorio Merſeburgenſi mulier diu *cæca*, quæ, familiaribus greſſus ſuos regentibus, in occurſum reliquiis vltra poſsibilitatem, ſpe recuperandi viſus, properabat, nihilque ſalutis in via ſe recepiſſe, peccatorum ſuorum obſtaculo adſcribens, triduo peruigil & indefeſſa prece, Chriſti miſericordiæ ianuam pulſauit: tandemque lucis optatæ ſuffragium per merita Beati HEINRICI obtinuit. Hæc in eadem, qua prius, villa, diu vixit: tamque clarens omni terræ illi eiuſmodi miraculum fuit, vt nulli ferè, maximè horum, qui tunc temporis fuere, incognitum eſſe poſsit.

CAPVT

CAPVT XLV.

Mulier clauda curatur.

ITem inter occurſantes à remotioribus terræ illius partibus, mulier quædam non ſolùm inceſſu priuata; ſed & totius corporis miſerabili ſpecie deformis & diſtorta à conuiantibus vehiculo trahebatur. Quæ, de Beati HEINRICI patrocinio confidens, propter vbiq; iam vulgata virtutum eius inſignia, nomen illius aſsidua inuocatione cum oculorum, manuumq; extenſione memorabat. Ideoq; quod totis animi votis quæſiuit, in itinere adhuc inuenire meruit. Laxatis ſiquidem fibris, ac gibbi modo reflexo, totoq; corpore in habilem redintegrato formam, vocem in ſe virtutis oſtenſæ * præconam fudit. Verſiſq; in ſtuporem commeantibus, vehiculum deſerit, & lætantes de DEI magnalibus, lætior ipſa præcedens ad Eccleſiam venit: ac vota, quæ pro recipienda ſoſpitate factura venerat, iam eâ potita, triduo illic morata ſoluebat.

* Præconem.

CAPVT XLVI.

Mulier à continuo dentium dolore liberatur.

IN ciuitate Hallenſi, quæ duobus à Merſeburgenſi loco miliaribus diſtat, fuit matrona quædã non ignobilis; quæ, iugi ferè dentium dolore vexabatur, adeò, vt paulatim robore dentium abſumpto, ſpem ſalutis aſsiduitas negaret doloris. Cumq; noctis cuiuſdam initio vehementius acerbitate morbi ſtimularetur, cum graui ſuſpirio hanc prorupit in vocem: O beate HEINRICE, qui omnium te quærentium neceſsitati ſuccurris, me peccatricem plena fide te inuocantem, ne deſpice; ſed fac, vt vel vnius noctis per tuum patrocinium perfruar quiete. His dictis, præ tædio, caput ad modicum reclinanti ſomnus obrepſit: ſtatimq; omnis, quo diu laborauerat, dolor funditus abſceſsit.

CAPVT XLVII.

Punitur Monachus S. Henrico detrahens.

IN Monaſterio Beati Petri, quod Merſeburgenſi ciuitati contiguum eſt, res talis accidit, cuius ferè omnis congregatio meminit, ipſeq; frater, de quo ſermo eſt, adhuc ſuperſtes inquiſitus, cum gemitu referre conſueuit. Cùm feſtum Beati HEINRICI, pari voto, longè lateq;, omnes terræ illius Eccleſiæ, ritu feſtiuiore, colendum exciperent; eadem, quanto vicinior, tanto in laude illius prompta, pro ſuo poſſe, cœpit eſſe ornatior. Sed quia impoſsibile eſt, vt in proſperis quis, quamuis iuſtus, quamuis ſanctus, liuorem effugiat, Frater quidam, inuidiæ ſtimulis actus, eius ſanctitati non timuit derogare, & modis omnibus, eius, quantum in ipſo fuit, reniti gloriæ, in tantùm, vt ea die, cultiora quæque, (quia tunc cuſtodis officio fungebatur) occultaret, & ſignorum grandium conſonantiam præpediret. Sed non diu frater ille impunè DEI, & Beati HEINRICI tulit offenſam. Nam cœpit ſubitò toto corpore ferè quinque ſenſuum officio priuari: deinde animi rigore laxato, palàm omnibus DEI iudicium in ſe proteſtari, ſicq; necdum ad perfectum ſanatus, aliquantulum in melius reparari.

CAPVT XLVIII.

Apparitio S. Henrici.

HOc, quod ſubiungam, ipſo, de quo dicturus ſum, Epiſcopo referente, DEO teſte, cognoui. Cum Polonia iugum imperij, vtpote gens rebellis & effera, & magis ſaltuum & paludum inuiis, quàm virium robore confiſa, de ceruice ſua niteretur excutere: ad reprimendam eius contumaciam glorioſus Imperator Fridericus animum intendit. Cumq; indicta generali expeditione, copioſus à diuerſis Regni partibus contractus eſſet exer-

citus: Principes terræ illius, & omnis populus timore correpti, quippe qui regni vires contra ſe moueri: ſe autem impares, & inexpertos peritiæ belli videbant, ad placandam regis iram legatos mittentes, iterata ſubiectione prioris diſcidij errorem corrigere omnimodis promittebant. Ad hoc ergò reuerendæ perſonæ, miræque prudentiæ Epiſcopum Plocenſis Eccleſiæ *Vuernherum* elegerunt, eumq; cum donis, regiam magnificentiam decentibus, ad Imperatorem Aquiſgrani morantem, & oſſa CAROLI Magni leuata in thecis auro gemmisq; confectis recondentem direxerunt. A quo diu repulſus, tandem interuentu Principum, in gratiam admiſſus, legatione ad votum peractâ, cum reliquiis S. HEINRICI, aliisq; donis ab Imperatore perceptis redit: Et in nemore, quod Zurbiæ ac Poloniæ terminis interiacet, mediante iam die, tentoria figi præcepit.

Cumque poſt refectionem feſſos ex itinere artus quieti dediſſet, quidam in ſomno, regia veſte circumamictus, & dextra ſceptrum gerens illi adſtitit, hiſque verbis eum allocutus ait: Quid in hac vaſta ſolitudine ſomno deprimeris? Quæ tecum neſciens geris? Et dum ille perterritus, quisnam eſſet, interrogaret: Ego ſum, ait, HEINRICVS, Babenbergenſis Eccleſiæ fundator; qui in temporalis vitæ curſu, immortalitatis compendium à Domino promerui. In eo ergo, quo iaces, loco, Eccleſiam nomini meo, prout tempus permittit, conſtrue, ſciens, proculdubio, proceſſu temporis, diuinum in eo ſeruitium augmentari.

Surgit igitur Epiſcopus, ſtatimque per famulantium ei manus certatim ruentibus lignis, in modum habilem fecit Eccleſiam, ſed de lapidum penuria, qui ibidem audiri, non videri conſueuerant, dum anxius circuiret Epiſcopus, caſu baculum, quem ferebat, in aggeſtum terræ cumulum figens, lapidum copiam in ſimilitudinem quadratorum reperit; ſicq; altare componens, DEI & Beati HEINRICI, ſanctique Sigiſmundi Regis nomini dedicauit. Vbi nunc, multis adſtipulantibus, maior Eccleſia conſtruitur, ac monachicæ profeſsionis Ordo inchoatur; quodque ille prædixerat, iam impleri

pleri videtur. Hac igitur occaſione nomen Beati HEINRICI apud illas nationes in veneratione cœpit haberi.

CAPVT XLIX.

Nefaria cuiusdam ſimulatio caſtigatur diuinitus.

QVodam tempore cum non modica multitudo pauperum, variis languoribus oppreſſa, in Eccleſia Merſeburgenſi non ſolum ſanitatem corporis; ſed & ſtipem importunè petens confluxiſſet: Populus, qui, orationis cauſa, aduenerat, prout facultas permittebat, vnicuique miſericordiæ manum porrigebat. Vbi ruſticus quidam è proxima villa, cupiditate ſordens, neruorum contractionem ſimulauit, & recuruato pede in medio languentium conſedit. Quem, dum rei domeſticæ cura regredi compuliſſet, iamque baculo inniſus, ficto greſſu, extra limen Eccleſiæ proceſsiſſet, locum quærit opportunum, vt pede reflexo, expeditius, quò tendebat, perueniret. Sed DEO, & Beato HEINRICO dignam eius meritis pœnam ingerente, miſeriam, quam antè ſimulauerat, iam dolore irrefragabili, pede nati cohærente, ſentiebat. Quid ageret? Pudor, dolorque conflictu pari in eius mente decertabant. Pudor propalare rem geſtam prohibebat. Dolor, confiteri cogebat. Vicit tamen timor. Et omnes hæc audientes, grandis apprehendit timor. Hoc itaque indicio cunctis claruit, DEI famulum non ſolùm votis piè quærentium adeſſe; verùm etiam talia præſumentibus diſtrictum obeſſe; ſicq; deinceps perfidorum præſumptio talis ceſſauit.

CAPVT L.

Cæcus lumine donatur.

EST Eccleſia parochialis Eccleſiæ B. Petri in veteri Caſtro contigua. Iuxta quam reſidens cæcus quidam, audiuit concentum popularium in reparatione cuiuſdam ægri deuotiſsimè congratulantium. Erat autem hic de terra, & de gente Sclauorum: quibus ſimplicitas, vel irrationabilitas, prauitate quadam ingenij, naturalis eſt adeò, vt vix vel tenuem fidei videantur habere ſcintillam. Quærit ergò cauſam talis concentus. Cui, cùm pro ſanatione languentis hæc fieri, indicatum eſſet, ait: Iſte HEINRICVS *Teutonicus cum ſit, ſolis Teutonicis gratiæ ſuæ præſtat ſubſidium: Mihi verò, gentiq́; meæ hominibus nihil vnquam beneficij contulit.* In riſum ergò, qui aderant, excitantur. Quidam verò ſanioris animi, vt Eccleſiam petat pro ſalute ſua rogaturus, adhortantur. Ductus itaq;, vbi reliquiæ Beati Confeſſoris ſeruabantur, humi proſternitur: Et paulò poſt pietatem *Teutonici,* Sclauus ipſe, quam negari ſibi querebatur, experitur. Cœperunt enim ab oculis eius albedines in modum ſquamarum auelli, optatumq; lucis ſuffragium in eo redintegrari. Vnde gens illa, quæ vt dixi, ruſtica ſimplicitate, & fidei puſillanimitate ſe ſperni arbitrabatur, hoc beneficio, fiducia, ſpeq; reſumpta, vltra omnes Beatum HEINRICVM ſtudio deuotiori venerabatur.

CAPVT LI.

Claudus curatur.

HVius rei, quam dicturus ſum, tot ferè teſtes habentur, quot fratres, qui tunc temporis fuere, apud præfatam B. Petri Eccleſiam inueniuntur: qui eam tanto fidelius, quanto verius agnouiſſe contigit, atteſtantur. In quadam eorum villa ciuitati proxima, ruſticus quidam, graui tactus infirmitate, officium pedis vnius amiſerat, adeoq; arentibus neruis ac carne præmortua emarcuerat, vt humana ſolertia, vel ſtudio in eo recuperari ſanitatem, tam

ipſi,

ipſi, quàm omnibus eum intuentibus, impoſsibile videretur. Vnde, quod ab homine fieri deſperabat, ab eo, cui nihil eſt difficile, ſed ſolus reſtaurat vniuerſa, per Beati Heinrici patrocinium, fide firma, ſpe ſolida, quærens; eius miſericordiæ ianuam fletibus aſsiduis, ieiuniis crebris pulſauit, & tandem in formam priſtini greſſus reſtitui meruit.

CAPVT LII.

Mulier ſurda & muta & audiendi & loquendi facultatem recipit.

IN pago quodam miliari vno à Merſeburgenſi caſtro diſtante, mulier ſurda & muta ab exordio natiuitatis ſuæ, à propinquis & ciuibus, miſericordiæ ſinu fouebatur. A quibus, ad Eccleſiam perducta, nutibus & ſignis, quibus erga eam vti poſsibile fuit, ante beati Confeſſoris reliquias prona ſterni iubebatur. Sed illa iumento inſipienti ſimilis, pro ſe nil rogare nouerat; vel quod eſſent reliquiæ, aut quid gereretur, penitus neſciebat: cui tamen fidelium pro ſalute eius in commune ſupplicantium oratio, fidesq; ſubueniebat, & per Beati Heinrici ſuffragia, vt ipſa poſtea teſtabatur, in vtroq; corporis officio reformari meruit ex integro.

CAPVT LIII.

Ignis vrens, ſed non comburens.

CVm excubiæ ſacræ à fidelibus circa theſaurum incomparabilem ſine intermiſsione fierent, ita vt aliis recedentibus, aliis venientibus, die noctuq; fores Eccleſiæ non clauderentur, cuſtos Eccleſiæ: inter oues, lupos, ſub vellere ouium latentes, non facilè agnoſci conſiderans, auferri furtim reliquias metuebat. Ad quod præcauendum ex quadris lapidibus, facto ſatis habili reconditorio, eas in illo locauit. Cui etiam oſtiolum ex pino, quod, cauſa poſcente, claudi & aperiri poſſet, impoſuit. Nocte ergò quadam, infra Curſum, matutinum lumẽ incautius eidem ap-

ponens, chorum, quem ſtudioſius aliis frequentabat, ingreditur: ſed paulò poſt fumum ſentiens, & quid acciderit, animo præſago concipiens, ad locum feſtinus reuertitur: inuenitq; oſtiolum à flamma tangi & fumum dare, ſed non lædi. Cuius hæc meritis, niſi eius, cuius illic reliquiæ ſeruabantur, poſſunt adſcribi? Poterant quidem, abſq; ligni & lapidis repoſitione, à raptu alieno, ipſo mediante, ſeruari: ſed pius Confeſſor DEI, laborem & ſtudium deuotè ſibi obſequentium, noluit incaſſum deperire; ne, vel in paruo detrimento ianuæ viderentur contriſtari, ideoq; in ligno, foci vſui apto, vim virtutis ſuæ ignem à DEO obtinuit obliuiſci.

CAPVT LIV.

Energumena liberata. Concluſio miraculorum.

MVlier arreptitia de reſtibus connexa manus coram prædicto reconditorio, licet multum renitens, ſiſtitur. Quæ, dæmone mugitum in aëra dante ſeque ab HEINRICO torqueri vociferante, ſatis ipſa torta liberatur. Viſum eſt illi, vt præſentibus referebat, quendam capite cano, barba prolixa, veſte amictum regia, ex eodem loco proceſsiſſe, & à ſe ſpiritum nequam pugnis & minis extorſiſſe.

Verùm, ſi cuncta ſigillatim, quæ diebus ſingulis facta ſunt miracula perſequi voluero, tempus me prius, quàm materia deſeret: præſertim cum numero poſsibilitatem excedente, cuſtos ipſe Eccleſiæ, qui omnibus ferè intererat, pauca de multis memoriæ tradere ſe potuiſſe perhibebat.

Hoc ſolùm hîc omittendum non eſt, quod de calice aureo, de quo ſupra dictum eſt, quem ob ſpeciale deuotionis ſuæ indicium idem Imperator Beato Laurentio confici iuſſerat, febricitantes, aquæ, vel alterius liquoris hauſtu, curantur: præſtante Domino noſtro IESV Chriſto, qui cum DEO Patre & Spiritu ſancto viuit & regnat DEVS per infinita ſæcula ſeculorum Amen.

RESCRI-

RESCRIPTVM EVGENII PAPAE III. SVPER CANONIZATIONE SANCTI HENRICI IMPERATORIS.

EVgenius Epiſcopus ſeruus ſeruorum DEI venerabili fratri Egilberto Epiſcopo,& dilectis filiis, Canonicis Bambergenſis Eccleſiæ ſalutem & Apoſtolicam benedictionem. Sicut per literas & nuncios veſtros vobis mandaſſe meminimus, venerabiles fratres noſtros N. ſanctæ Rufinæ Epiſcopum, & N. presbyterum Cardinalem pro diuerſis negotiis ad partes illas de noſtro latere delegauimus, eiſq; viua voce iniunximus, vt ad Eccleſiam veſtram accederent, atq; de vita & miraculis Henrici Regis rei veritatem diligenter inquirerent, & literis ſuis nobis ſignificarent. Nunc autem eorundem fratrum noſtrorum, & multorum religioſorum & diſcretorum virorum atteſtatione, de caſtitate ipſius, de fundatione Bambergenſis Eccleſiæ, & multarum aliarum, quarundam quoq; Epiſcopalium ſedium reparatione, & multiplici eleemoſynarum largitione, de conuerſione Regis Stephani & totius Hungariæ, Domino cooperante, per eum facta; de glorioſo etiam ipſius obitu pluribusq; miraculis poſt eius obitum, ad ipſius corporis præſentiam diuinitus oſtenſis, multa cognouimus.

Baron. Tom. XII. Anno Chriſti 1152. num. IV. Hoc Reſcriptum deeſt, in Cod. Rebdorffenſi. Exſtat tamen in Apographo Bamberg.

Inter quæ, illud præcipuum & memorabile plurimùm attendentes quòd cùm diadema ſceptrumq; Imperij ſuſcepiſſet, non Imperialiter, ſed ſpiritualiter vixit. In thoro etiam legitimo poſitus (quod paucorum fuiſſe legitur) integritatem caſtimoniæ vſq; in finem vitæ conſeruauit. Quæ quidem nos omnia ſimul perpendentes, atq; deuotionem veſtram & Eccleſiæ Bambergenſis, quæ ſanctæ Romanæ Eccleſiæ ſoli ſubeſſe dignoſcitur, diligenter conſiderantes, tametſi huiuſmodi petitio niſi in generalibus Conciliis admitti non ſoleat, auctoritate tamen S.R.E. quæ omnium Conciliorum firmamentum eſt, petitionibus veſtris acquieſcimus, atq; eiuſdem memorabilis viri, cuius exaltationem requiritis, fratrum noſtrorum Archiepiſcoporũ & Epiſco-

Epiſco-

Epiſcoporum, qui præſentes aderant, communicato conſilio, memoriam inter ſanctos de cætero fieri cenſemus, & anniuerſarium ipſius diem ſolenniter celebrari conſtituimus. Veſtra itaq; intereſt ſic in S.R.E. obedientia & fidelitate perſiſtere, & ſic ei dignæ deuotionis obſequiis reſpondere, vt ampliori beati Petri & noſtrâ gratiâ digni inueniamini. Datum trans Tiberim pridie idus Martij.

Appendix.

Nideraltten.

PRopè ſub exordium huius vitæ fit mentio S. Gothardi Abbatis Althahæ in Bauaria, qui poſteà ab Henrico Imperatore ad Epiſcopatum Hildesheimenſem euectus eſt. Erat hic ob ſanctitatem morumq; integritatem Imperatori chariſsimus etiam tunc, cum adhuc Abbatis officio in Bauaria fungeretur; quod cum aliunde liquet, tum præcipuè ex ſeptenis hiſce Diplomatis, in gratiam Gotthardi Abbatis & emolumentum eius Monaſterij, cui præſidebat; ab Imperatore datis: quæ iam olim ex vetuſtis membranis exſcripſit, vir admodum reuerendus, eximius, ætate, eruditione & virtute commemorabilis, Doctor *Georgius Lautherius* ad D. Virginem Monachij Præpoſitus. Quæ hîc ſubiicere viſum, tum quia vitam & res geſtas ſancti Imperatoris, ſanctiq; Abbatis & Epiſcopi illuſtrant; tum quia ad Bauaricas antiquitates ſpectant, tum deniq; quia præclara pietatis & liberalitatis exempla euulgare decet, piis ad imitationem, impiis ad cautelã: Nam vel ex his ſatis ſuperq; liquet, Henricum Regem & Imperatorem, non caluiſſe Lutherano vel Caluiniano genio, quia alioqui Eccleſias nõ exſtruxiſſet, ſed deſtruxiſſet; nec eas ampliſsimis prouentibus dotaſſet, ſed rapacibus vngulis expilaſſet, vt ſolet Lutheranus & Caluinianus alaſtor: nec Monaſteria condidiſſet, ſed condita ſolo æquaſſet, & Monachos vltra Mœotidem paludem ablegaſſet.

DIPLOMA

DIPLOMA PRIMVM S. HENRICI SVPER AREA RATISBON.

JN NOMINE SANCTAE ET indiuiduæ Trinitatis.

HEINRICVS DIVINA FAVENTE clementia Rex. I.

Otum ſit omnibus fidelibus noſtris præſentibus ſcilicet & futuris, qualiter nos piam Godehardi *Abbatis intẽdentes petitionem, quia nobis fideliter ſeruiuit & dignus, quẽ beneficiaremur fuit, quandã noſtri iuris aream infra muros vrbis* Ratiſponenſis *ſitam, habentem in latitudine pedes 40. & in longitudine pedes 80. quæ ex vna parte plateæ quæ ducit ad flumen, ex altera vero parte area cuiusdam hominis nomine* Ruori *collimitat, monaſterio ſancti* Mauritij, *cui idem venerabilis Abbas in loco, qui dicitur* Altaha *præeſſe dinoſcitur, iure perpetuo retinendam per hoc regale præceptum contulimus, cum terminis ſuis exitibus quoq; & reditibus, ſiue cæteris quæ quolibet modo vocari iuſtè & legaliter poſſunt, appenditiis, ea ratione, quatenus præfatus Abbas* Godehardus, *ſiue ſucceſſores eius liberam deinceps de eadẽ area habeant poteſtatem poſſidendi, vel quicquid pro vtilitatibus monaſterij illius libeat, poteſtatiue faciendi. Et vt hæc noſtra traditionis auctoritas ſtabilis & inconuulſa permaneat, manu propria eam roborantes ſigillari noſtra imagine iuſſimus.*

mus. Data III. Idus Iulij anno dominicæ incarnationis milleſimo ſecundo, Indict. XV. Anno verò Domini Heinrici Regis primo. Actum Babenburch.

SVPER EMVNITATE.

IN NOMINE SANCTAE & indiuiduæ Trinitatis.

II. HEINRICVS DIVINA FAVENTE clementia Rex.

QVIA ſi piis DEI famulantium flagitationibus accommodamus benignum auditum ſummæ ſalutis inde prouenire nobis incunctanter credimus remedium. Idcirco omniũ ſanctæ Dei Eccleſiæ fidelium præſentium ſcilicet & futurorum nouerit religioſitas, quoniam tam animæ noſtræ conſulentes, quàm etiam dilecti noſtri Godehardi *Abbatis petitionibus obtemperantes venerabilem* S. Mauritij *Martyris Abbatiam* Altaha *nuncupatam, ſub noſtræ defenſionis* Mundiburdium, *ac tuitionem cum omnibus eidem præfatæ Abbatiæ aliquo modo adhærentibus, villis verò* Iſerahoff, Svartzaha, Cœlla, Gunzina, Munichdorff, Puechoff, Oberanhaus, Vſterlingen, Gotzzolting, Otilingen, Richerisdoff, Baltheringa *nuncupatis, ſeu etiam cæteris cuiuslibet vtilitatis commoditatibus, familiis, tributis, tributariis, rebus mobilibus & immobilibus, viis, inuiis, ſyluis, ſaginis, aquis, piſcationibus, molis, molendinis, paſcuis, compaſcuis, ſiue apium paſcuis, quæſitis & inquirendis, nec non iuſta acquiſitione eidem præfatæ Abbatiæ pertinentiis. Præcipientes igitur regali ſummitate edicimus, vt*

nullus

nullus Dux, Marchio, Comes, Vicecomes, Schuldaſio, Scapio ſeu aliqua magna vel parua perſona eundem iam dictum Abbatem ſuoſq́; ſucceſſores præſcriptis rebus inquietare, moleſtare, vel diſueſtire præſumat. Si quis verò huius præſcripti noſtri, quod abſit, violator extiterit, ſciat ſe compoſiturum auri optimi libras centum. Quod vt verius credatur, diligentiusq́; ab omnibus obſeruetur, hanc chartam inde conſcriptam manu propria roborantés ſigilliq́; noſtri impreſſione iuſſimus inſigniri. Data VI. Cal. Febr. Indict. II. Anno Dominicæ incarnationis MIV. Anno verò Domini Heinrici II. Regis III. Actum in Altſteti. *In* DEI *nomine feliciter Amen.*

SVPER FLINSPACH.

IN NOMINE SANCTAE *& indiuiduæ Trinitatis.*

HEINRICVS DIVINA FAVENTE clementia Rex. III.

Regalis enim excellentiæ, decet maieſtatem rationalibus ſibi à Domino ſupplicationibus miſericorditer concedere perpetrationem, quatenus eorum aſſiduis precibus & ſeculariter trãquilliterq́; & æternaliter cœleſtis brauij diademate coronetur. Quocirca vniuerſalis fidelium noſtrorum præſentium ſcilicet & futurorũ nouerit induſtria, qualiter quidã venerabilis Godehardus *Abbas, prouiſor verò* Altahenſis *monaſterij celſitudinẽ potentiæ nobis à Deo cõceſſæ ſubiit, humiliter implorans, vti nos quandam villã* Flinſpach *dictam, in pago* Svveinichgouin *ſitã, & in Comitatu* Tiemonis *Comitis, olim prædicto monaſterio ſuo*

pertinente dolore non paruo tactus perdere quod iuſtè viſus eſt habere, debere, eò reſtituere dignaremur. Cuius nos condignæ petitioni aſſentiendum fore exiſtimantes, eandem iam dictam villam noſtra regali traditione atq; pagina ad ante dictum S. Mauritij *monaſterium in* Altaha *constructum concedentes reſtituimus, reſtaurauimus, donauimus atq; firmiſsimè ſubſcribentes eò conſolidauimus ad ædificandum, reſtaurandum, maceriandum præfatum monaſterium, cum aliis Eccleſiis, canobiumq; fratrum, quia ob hoc prædictus Abbas requiſiuit, quoniam terra are noſa eſt, maceriaq; vtilis. Tradentes igitur in proprium S. Mauritio ſubſcriptoq; Abbati nec non & ſuis ſucceſſoribus, quicquid inter* Winter *&* Hoffkirchen *videtur, iacere, vel etiam ad ante ſcriptum monaſterium inibi reſpicere cum omnibus rebus mobilibus, & immobilibus terris, cultis vel incultis, vineis, vinetis, molēdinis, viis, inviis, ædificiis, exitibus & reditibus, ſyluis, venationibus, pratis, paſcuis, compaſcuis, ſiue apium paſcuis, aquis, aquarumue decurſibus, piſcationibus, familiis, vtriusq; ſexus, quæſitis & inquirendis, ſeu omnibus quæ dici, vel ſcribi, intrinſecus ſeu extrinſecus poſſint, pertinentiis & vtilitatibus. Et vt hæc noſtræ traditionis auctoritas ſtabilis & inconulſa permaneat, hanc chartam inde conſcriptam manu propria roborantes ſigilliq; noſtri impreſſione inſigniri iuſsimus Data Nonis Nouembris. Indict. I. Anno Dominicæ incarnationis M V. Anno vero Domini Heinrici, Secundi Regis IV. Actum* Werdæ *In Dei nomine feliciter.*

SVPER

SVPER KINCHNAVV.

IN NOMINE SANCTAE ET *indiuiduæ Trinitatis.*

HEINRICVS DIVINA FAVENte gratia Rex. IV.

Plantationis cuiusq́; ſurculus trunco viridi imputatus, quanto ſæpius aquis circumfuſis irrigatur, tanto citius ramis creſcentibus in arborem erigitur. Eccleſias igitur DEI *comparationi eidem nos recompenſantes vbicunq́; locorum nouiter plantatas ſi bonis noſtris aliquanto benignius adhibitis ſubleuamur, tanta eas citius in diuina laude feliciter excreſcere, tantoq́; nos firmius imperij noſtri culmen ſtabilire fideliter confidimus.*

Quapropter omnium DEI *noſtriq́; fidelium vniuerſitati notum volumus, qualiter nos ob interuentum ac petitionem dilectæ coniugis noſtræ* Chunigundæ *Imperatricis Auguſtæ, &* Brunonis Auguſtenſis *Eccleſiæ Præſulis, & cæterorum fidelium noſtrorum* Eberhardi Ratiſponenſis, Bennonis Patauienſis *Epiſcoporum, ad Eccleſiam ſitam in Eremo, quæ vocatur* Nortvvald *à* Guntherio *monacho, & inibi primitus eremiticam vitam ducente, conſtructam, in honore victorioſiſſimæ* crucis *ſanctæq́;* DEI *genitricis Mariæ, nec non B. Ioannis Baptiſtæ, in vſum fratrum ibi* DEO *ſub regula S. Benedicti ſeruientium, quicquid habuimus, à fonte aquæ, quæ vocatur Leipſliuſa, vſq́; ad locum, qui vocatur* Svvartahvvinchil, *& inde vſq́; ad montem, qui vocatur Ekkiriſchbuch, & ita vſq́; ad aquam, quæ vocatur* Forchenbach, *& inde ad* Holerenberch *vſq́; dum venias Plechentenſtein, & inde ad Grachen-*

 bach

bach, & ſic ad fontem ipſius aquæ, & ita per aquam, quæ dicitur Flinsbach, *& hinc, vt ſubterminatum eſt, ad flumen* Regin, *& per deſcenſum* Regin *fluminis vſq; in * illam* Piberach, *quæ duarum Piberach media interfluit, & ſic ſurſum per eandem* Piberach, *vſq; ad lacum, qui eſt in mõte* Hadavvich, *& inde per decurſum aquæ, quæ vocatur* Sebach, *& ſic inde, vt modò terminatum eſt, vſq; ad locum, vbi* Kelbirbach *cadit in album* Regin, *vſq; in* Affaltresberch, *& inde ad magnum lapidem, qui ex orientali plaga prope ſtratam iacet, quæ* Bavvariam *tendit, & ſic per ſtratam, vſq; ad nigrum* Regin, *& ſurſum per eundem fluuium, ad locum vbi interfluit aqua* Fladinz, *& inde ad fontem eiuſdẽ aquæ, & ita vſq; ad* Nauffinna, *cum omnibus vtenſilibus, cum areis, ædificiis, agris, terris cultis & incultis, pratis, paſcuis, ſyluis, venationibus, aquis aquarumue decurſibus, piſcationibus, molis, molendinis, viis & inuiis, exitibus, & reditibus, quæſitis & inquirendis, ſeu cum omni vtilitate, quæ vllo modo inde prouenire poterit, per hoc noſtrum præceptum, in proprium donauimus, atq; confirmauimus, ea videlicet ratione, vt nemo vlterius abſq; eiuſdem cellæ prouiſoris ſuorumq; ſucceſſorum licentia, poteſtatem habeat noualia faciendi, piſcandi, aut vllo ingenio feras decipiendi, aut qualibet poteſtate, infra præſcriptum terminum exercendi. Et vt hæc donationis noſtræ auctoritas, ſtabilis atq; inconuulſa omni permaneat æuo, hanc chartam inde conſcriptam ſubtusq; manu propria roboratam ſigilli noſtri impreſſione iuſſimus inſigniri. Data VII. Idus Iunij. Indict. VII. Anno Domini MIX. Anno vero Domini Heinrici ſecundi, VIII. Actum* Merſeburg. *In* DEI *nomine feliciter.*

* *Villam.*

SVPER

SVPER HELINGERSPERGE.

IN NOMINE SANCTAE ET *indiuiduæ Trinitatis.*

HEINRICVS DIVINA FAVENte clementia Rex.

SIquid nos Eccleſias DEI*, vel in eiſdem ſeruientes, de noſtris ditare ſtuduerimus, proculdubio, immarceſsibile præmium in futuro capeſſere credimus. Qua de re cunctis fidelibus noſtris, præſentibus ſcilicet & futuris, notum eſſe volumus, qualiter nos æternæ vitæ deſiderio inflammati, tam pro remedio animæ noſtræ, quàm parentum noſtrorum, nec non & interuentu dilectæ * contectalis noſtræ* Chunigundæ, *& pro dilectiſsimi* Altahenſis *Abbatis* Godehardi *gratiſsimo obſequio, eidem Eccleſiæ, cui ipſe praeeſſe videtur, in vſum monachorum inibi* DEO *famulantium, in Comitatu* Thiemonis *præſidis, prope monaſterium in villa* Helingerinperk *dicta, mercatum habenti Thelonium tam viantium quàm nauigantium exigendi ius perpetuum per hoc regale præceptum contulimus atq; conceſsimus. Quodſi qua perſona eidem loco abſtulerit, in futuro iudicio examinanda erit. Et vt hæc noſtra traditionis auctoritas ſtabilis & inconuulſa permaneat, manu propria eam roborãtes ſigillari noſtra imagine iuſsimus. Data VII. Idus Iunij Indictione VII. Anno Dominicæ incarnationis M. I X. Anno verò Domini Heinrici Regis ſecundi regnantis VIII.* *Vxoris.

Actum Merſeburg feliciter Amen.

SVPER

SVPER MYNDERICHING.

IN NOMINE SANCTÆ ET *indiuiduæ Trinitatis.*

V I. HEINRICVS DIVINA FAVENTE clementia Rex.

SI *Eccleſias* DEI *alicuius doni incremento ditare vel ſublimare ſtuduerimus, nobis id profuturum eſſe minimè dubitamus. Quapropter nouerit omnium Chriſti fidelium noſtrorumq; induſtria qualiter ob remedium animæ noſtræ, & interuentum dilecti Abbatis noſtri* Godchardi *ſuum iuge deuotumq; ſeruitium inſpicientes, monaſterio ſuo* Altaha *dicto ad ſeruitium & ad vſum fratrum* DEO *ibidem ſeruientium, in villa* Mundrichinga *dicta, vnam Eccleſiam cum dotali manſo, & duabus partibus decimationis, ad eandem Eccleſiam pertinentibus, & in villa eadem alium manſum cum mancipiis* Frudun *& vxore ipſius & filiis eorum; in* Siffinchouen *autem tres manſos cum mancipiis in his habitantibus: in* Mangoltingen *verò ſuperius molendinarium cum molendino, in pago* VVonaulgovve, *in Comitatu verò* Ruotberti *Comitis ſitis, cum omnibus appenditiis ſiue vtilitatibus, quæ dici aut nominari poſſunt, per hanc noſtri præcepti paginam concedimus atq; largimur. Et de noſtro iure ac dominio in eorum ius ac dominium omnium transfundimus, ea quippe ratione, vt prædictus Abbas ſuiq; ſucceſſores, vnà cum fratribus inibi* DEO *famulantibus, de prænominato bono eius vtenſilibus de hinc liberam habeant poteſtatem ad communem vſum fratrum, quidquid eis libuerit faciendi, omnium hominum cōtradictione remota.*

Et vt

Et vt hæc auctoritas noſtra donationis ſtabilis & inconuulſa permaneat omni tempore, hoc præceptum inde conſcriptum manu propria roborantes ſigilli noſtri impreſſione inſigniri iuſſimus. Data Octauo Idus Aprilis Indict. VII. Anno ab incarnatione Domini M. IX. Anno vero Domini Heinrici Secundi regnantis VIII. Actum Regenſpurg. *Amen.*

SVPER APPATISTORF.

VII.

IN NOMINE SANCTAE ET indiuiduæ Trinitatis.

HEINRICVS DIVINA FAVENTE clementia Rex.

SIquid nos Eccleſias DEI *vel in eiſdem ſeruientes de noſtris ditare ſtuduerimus, procul dubio immarceſſibile præmium in futuro capeſſere credimus. Qua de re cunctis fidelibus noſtris præſentibus ſcilicet atq; futuris notum eſſe volumus, qualiter nos æternæ vitæ deſiderio inflammati tam pro remedio animæ noſtræ, quàm parentum noſtrorum, nec non & interuentu dilectæ* contectalis *noſtræ* Chunigundæ, *& pro dilecti Altahenſis* Godehardi *gratiſſimo obſequio, eidem Eccleſiæ, cui ipſe præeſſe videtur, in vſum monachorum inibi* DEO *famulantium in Marcha & Comitatu* Heinrici *Marchionis, decem regales manſos inter hos terminos ſitos item in orientali plaga de illo vallo & duabus arboribus vulgo Feleuvn dictis, ſubtus villam* Abbatorf *dictam, vſq; in fluuium* Danubij, *& inde rurſum in latitudine vſq; in occidentalem plagam, ad terminum miniſterij* Sigimares, Weride, *in longitudine*

verò, de Danubio vſque ad Wagreim *ad Aquilonem terminantur, per hanc noſtri præcepti paginam concedimus atque largimur cum omnibus appenditiis ad eoſdem pertinentibus, areis, ædificiis, terris, cultis, & incultis, pratis, paſcuis, aquis aquarũue decurſibus, molendinis, piſcationibus, venationibus, ſyluis, extirpatis, vel adhuc exſtirpandis, ſeu cum omnibus, quæ dici aut nominari poſſunt, vtenſilibus, & de noſtro iure ac dominio in eius ius ac dominium omnino tranſfundimus. Ea quippe ratione, vt prædictus Abbas, ſuiq; ſucceſſores ex inde liberam habeant poteſtatem tenendi, commutandi, vel quidquid eis in vſum prædictorum fratrum agere libuerit. Et vt hæc noſtra donationis auctoritas, omnium hominum contradictione remota ſtabilis & firma conſtet, hanc chartam ex noſtra iuſsione conſcriptam ac ſignatam propria manu ſubtus firmauimus. Data VII. Calend. Iulij Indict. IX. Anno dominicæ incarnationis M. XI. Anno verò Domini Heinrici Secundi regnantis X. Actum Regenſpurg.*

SVPER

SVPER ABSTORF.

IN NOMINE SANCTAE *& indiuiduæ Trinitatis.*

HEINRICVS DIVINA CLEMENTIA fauente Romanorum Imperator Auguſtus. VIII.

SIquid Eccleſias DEI *vel in eiſdem ſeruientes de noſtris ditare ſtuduerimus, procul dubio immarceſſibile præmium in futuro capeſſere credimus. Qua de re cunctis fidelibus noſtris præſentibus ſcilicet & futuris notum eſſe volumus, qualiter nos æternæ vitæ deſiderio inflammati, tam pro remedio animæ noſtræ, quàm parentum noſtrorum, nec non & interuentu dilectæ* contectalis *noſtræ* Chunigundæ, *& pro dilecti* Altahenſis *Abbatis* Godehardi *gratiſſimo obſequio, eidem Eccleſiæ, cui ipſe præeſſe videtur, in vſum monachorum inibi* DEO *famulantium, in Marcha & Comitatu* Adalberti *Marchionis decem regales manſos inter hos terminos ſitos ab occidentali videlicet plaga ſuper villam, quæ* Abſtorf *nuncupatur, de medio Danubij alueo vſque in riuulum, qui vocatur* Smidaha, *latitudine ad Orientalem plagam, longitudine vero contra* Wagreine *vergente in locis probabilibus vſuiq; ſemper aptis. Inſuper etiam paruulam inſulam in Danubio, contra eandem villam iacentem, per hanc noſtri præcepti paginam concedimus atque largimur cum omnibus appenditiis ad eoſdem*

pertinentibus, areis, ædificiis, terris cultis & incultis, pratis, paſcuis, & compaſcuis, viis & inuiis, aquis, aquarumue decurſibus, molendinis, piſcationibus, venationibus, ſyluis extirpatis vel adhuc extirpandis, ſeu cum omnibus quæ dici vel nominari poſſunt vtenſilibus, & de noſtro Imperiali iure in eius ius ac dominium omnino transfundimus. Ea quippe ratione, vt prædictus Abbas ſuiq; ſucceſſores, exinde liberam habeant poteſtatem, tenendi, commutandi, vel quicquid eis in vſum prædictorum fratrum agere libuerit. Et vt hæc noſtræ donationis auctoritas omnium hominum contradictione remota ſtabilis & firma cõſtet, hanc chartam ex noſtra iuſſione conſcriptam ac ſignatam manu propria ſubtus firmauimus. Data VII. Idus Aprilis Indict. II. Anno Dominicæ incarnationis M. XIX. Anno vero domini Henrici Secundi regnantis XVII. Imperij Anno VI. Actum Merſeburg feliciter. Amen.

PRIVI-

PRIVILEGIVM IMPERATORIS HENRICI PRO DVOBVS MANSIS SITIS IVXta Liupna: Conceſſum, Anno Domini M. I X.

IN NOMINE SANCTÆ ET indiuiduæ Trinitatis. IX.

HEINRICVS DEI GRATIA Romanorum Imperator Auguſtus.

SI dignis noſtrorum fidelium petitionibus aſſenſum præbere decreuerimus, his ſcilicet, qui pro ſtatu regni, omniumq́; Eccleſiarum D E I, *& pro noſtræ animæ remedio, atq́; noſtrorum parentum, noſtram adeuntes Clementiam deprecantur, quatenus Eccleſias monaſteriorum* D E I *ſublimare, exaltare, atq́; ditare ſtudeamus: Non ſolùm nos ab ipſo retributionem accepturos ſperamus; ſed etiam ſtatum regni ſublimari putamus. Proinde cunctorum ſanctæ* D E I *Eccleſiæ noſtrorumq́; fidelium recognoſcat induſtria; qualiter per interuentum ac petitionem* Chunigundæ *noſtræ dilectiſſimæ coniugis, & Imperatricis, atq́;* Gotehardi *noſtri dilecti Abbatis monaſterio ſancti Quirini, quod ſitum eſt in loco, qui nominatur Tegrinſe, duos regales manſos, ſitos in loco, qui dicitur,* Liupana, *inter duos lapides Vuatſtein, & Holinſtein, donamus & proprio iure concedimus cum ædificiis,*

 cultis

cultis & incultis, pratis, paſcuis, ſyluis, viis, inuiis, exitibus & reditibus, aquis, aquarumve curſibus, piſcationibus, quæſitis & inquirendis, quatenus eiuſdem prædicti monaſterij Abbas ad vtilitatem ibidem DEO *ſeruientium liberam habeat poteſtatem commutandi atq; ordinandi, omni contradictione remota. Si quis igitur hanc noſtri præcepti paginam violare, vel ſpernere præſumpſerit, ſciat ſe redditurum rationem omnipotenti* DEO *in die Iudicii, & noſtri gratiam in præſenti ſeculo nunquam conſecuturum. Et vt hæc verius credantur, diligentiusq; ab omnibus obſeruentur manu propria corroborantes ſigilli noſtri impreſſione iuſſimus inſigniri.*

Gunthérius Cancellarius ad vicem Erchanbaldi Archiepiſcopi & Archicapellani recognoui.

Datum anno Dominicæ Incarnationis M. XVIIII. Indict. II. V. Id. Ian. Anno verò Domni Henrici regnantis XVII. Imperij verò eius V. Actum Chuofunge feliciter Amen.

Exſcripſimus hoc Diploma ex ipſo Antographo membranaceo, quod ſanè vel primo aſpectu neſcio quem religioſum erga antiquitatem motum in animo excitat. Copiam eius fecerat admodum Reuerendus *Dominus Paulus* Abbas Tegernſeenſis vigilantiſsimus, nobili & conſultiſsimo Domino *Chriſtophoro* Geuuoldo, Conſiliario Bauarico; hic, mihi. Eſt autem *Chuoſunge* locus, quem Ditmarus *Capungum* ſeu Kafungum, Auctor vitæ S. Kumegundis *Confugium* vocat. De quo vide Notas in cap. IV. vitæ S. Kunegundis.

NOTA-

NOTATIONES IN VITAM SANCTI HENRICI IMPERATORIS.

EXſcripſimus hanc vitam Henrici Imp. ex Codice Monaſterij Rebdorffenſis propè Aichſtadium, Euulgauerat iam Tom. 6. Antiq.lect. clariſſ. vir D.Henricus Caniſius I.C. & in Academia Ingolſtadienſi SS.Canonum profeſſor,aliam ex manuſcripto exemplari Cœnobij VVindbergenſis. Sed hæc noſtra plenior eſt, cum Bullas variorum Pontificum & Imperatoris Henrici literas contineat:quibus Codex VVindbergenſis carebat. Auctorem indagare non potui. In Catalogo ſcriptorum Eccleſiaſticorum ita ſcribit Sigebertus cap.139. *Adelbodus ex Clerico Lobienſi Epiſcopus Vltraiectenſis ſcripſit vitam Secundi Henrici Imperatoris.* Idem teſtatur Sigebertus in Chronico.

Cum autem ſcriptor,quem nunc publicamus,faciat mentionem *Canonizationis* S.Henrici,fieri non poteſt,vt ſit Adelbodus,quem Baronius *Adalberonem* vocat; nam diu ante tempora *Canonizati* Henrici Adelbodum vixiſſe oportet, cum eius faciat mentionem Sigebertus, qui viuere deſiit, Anno 1112. vel 1113.vt in fine Chronici eius annotatur: Henricus autem cœlitum numero adſcriptus fuerit Anno 1152.vt planum fit ex Bulla Eugenij III. apud Baronium: niſi quis dicat, hæc & alia nonnulla de miraculis S.Henrici à poſterioribus fuiſſe ſuperaddita;vt ſæpe factum in ſanctorum hiſtoriis.

Trithemius in Chronico Hirſaugienſi ſcribit Adelboldum(ſic enim indigitat) fuiſſe Henrici Imp. *Cancellarium, & conſiliarium aliquanto tempore*, quem idem Trithemius in Catalogo Illuſtrium virorum Germaniæ, & in Catalogo ſcriptorum Eccleſiaſticorum, mortuum ait ſub Conrado Imperatore,Anno 1027.5.Kal.Decembr.Anno Epiſcopatus ſui XVIII.

Ingreſſurus etiam Auctor noſter narrationem miraculorum, quæ Deus per S.Henricum patrauit, profitetur ſe ea expoſiturum,

poſiturum,*quæ aut veraci,aut indubitata maiorum relatione acceperit, aut quæ*, vt ait, *ipſi modernis temporibus geſta probauimus & vidimus.* Quæ Adelbodo nō quadrant cum S.Henrico triennium duntaxat ſuperuixerit. Quocirca de miraculis S.Henrici, vt de re veteri, & quæ à maioribus diſci debuerit, loqui non poterat. Accedit, quod ſcriptor iſte ſcribit iis de rebus,quæ diu poſt mortem Adelbodi acciderunt; vt de Diplomate Henrici III. Regis, de Bullis Leonis IX. & Clementis II. de quarto & ſexto Epiſcopo Bambergenſi,ad quorum tempora Adelbodus non peruenit.Fortè non abberrabit,qui*Nonnoſium* Monachum huius hiſtoriæ, vt & eius, quæ eſt de S.Chunegunde auctorem ſtatuerit.Hunc enim vitam & res geſtas S.Henrici literis mandaſſe teſtatur in Annalibus Bambergenſibus Martinus Hoffmannus, & ex illa commemorat cauſſam cur claudicauerit Henricus,quam ex ApographoBambergenſi ad caput XXII. percenſuimus.

Etymon nominis Germanicum eſt *Hain, Haim, eſt domi*; inquit Auentinus in Nomenclatura Annalibus Boicis præfixa. Reich,*diues, & regnum atq; Imperium : inde* Hainreich / Haimreich/ Heinreich/ *&c Veteres Honoricum dixere*; in vſu eſt Henricus. *Vngari Hamericum,& abſq; aſpiratione* Aemericum *vocant.Fuit filius Stephani Regis Vngarorum & Giſulæ, ſororis D.Heinrici Imp.ſignificatur hoc nomine prudens & bonus paterfamilias, & qui colit regnum & imperium.* Ita Auentinus.

Cognomenta habuit Henricus Imperator *Sancti* à Sanctitate,Pij,à pietate;& *Claudi,à luxato femore*, vt in Saxonia illuſtrata ait Fabricius. Et olim admodum frequens erat huiuſmodi appellationes Regibus & Imperatoribus addere. Hinc Heinricus Rex,Othonis Magni pater, dictus eſt *Auceps*, quod aucupio mirè delectaretur: Et *Humilis*, quod coronam Imperialem detrectaſſet. Otho II. Imperator, *Rufus*. Otho III.*Puer*; quod *Puer* regnare cœpiſſet. Heinricus III. *Niger*, Conradus, pater eius,*Salicus*.Hinc etiam Carolus Caluus;Carolus Craſſus, Carolus ſimplex. Ludouicus Balbus, apud Græcos Michael Balbus. Fuit autem S. Henricus Tertius huius nominis Dux Bauariæ,filius Henrici ſecundi Boiorum Ducis.

Exſcripti

Exſcripſi autem, vt initiò dicebam, hanc de S.Henrico Hiſtoriam ex Codice M.S.Monaſterij Rebdorffenſis. Poſtea miſit ad me admodum Reuerendus, Magnificus & clariſsimus Dominus Doctor FRIDERICVS FORNERVS, Vicarius Bambergenſis, apographum quoddam veteris Exemplaris; ex quo interdum, quę in meo deerant, vel corrupta erant, ſuppleui & correxi: tametſi non inuitus fateor, plura ſupereſſe, quæ correctione egeant, præcipuè in Diplomatis.

Codex Rebdorffenſis carebat diſtinctione capitum: quã ex Apographo Bambergenſi inſeruimus, additis etiam *lemmatis* ſeu *ſummariis* ſingulorum capitum, idque maioris lucis gratia.

In Apographo Bambergenſi erat iſte Titulus. *Incipit liber primus de vita & de geſtis S.Henrici Imperatoris & Confeſſoris.* In Apographo tamen nuſpiam apparet aut finis primi, aut exordium ſecundi libri, niſi fortè id ſumendum ſit, à commemoratione Miraculorum, quæ Deus per ſanctum Imperatorem iam vita functum, patrauit.

Eſt autem hiſtoria hæc vel eo nomine magni facienda, quòd contineat aliquot Pontificum & Imperatorum literas ac conſtitutiones non valdè obuias; ſi non penitus raras, vt

Ioannis XIX.	I.
Clementis II.	I.
Leonis IX.	II.
Benedicti VIII.	II.
Henrici Epiſcopi Herbip.	I.
Ioan.Patriarch.Aquileienſis.	I.
Othonis II.Imp.	I.
S.Henrici Imp.	I.
Henrici, cognomenti *Nigri*, Imp.	I.

Quæ omnes, excepta illa Othonis, reperiuntur in Codice Manuſcripto Viennenſi, de quo infrà dicemus.

NOTATIONES IN CAPVT PRIMVM.

ANNO *ab Incarnatione Domini Milleſimo primo)* Baronius Tom.11. Anno 1001.mortem Ottonis & ſucceſsionem Henrici refert ad annum 1002. ſecutus, vt ait, Marianum, Sigebertum, Lambertum. Otto tamen Friſingenſis & alij cum noſtro Auctore faciunt.

Othone puero) Nomen *Pueri* Othoni adieciſſe videtur; quia puer Imperium inierat. Helmoldus lib.1. Chron. cap. 13. *Illi* (Othoni II.) *tertius Otho, cum adhuc eſſet puer, in regnum ſubſtitutus eſt.*

Romæ defuncto) Ita etiam Rupertus in vita S.Heriberti. Damianus in vita S.Rumoaldi mortuum dicit apud Paternum.

Literarum ſtudio) Etiam Rupertus in vita S. Heriberti Henricum à literarum cognitione laudat.

Ab omnibus pari voto) Fuêre tamen, qui Henrici electioni refragarentur. Vide Ditm.lib.5.initio.

In Caput II.

S*Anctus VVolffgangus)* A quo S.Henricus educatus fuerat; teſte Ditmaro lib.5.

Nutrit præclarum VVolffgangus Præſul alumnum,
Qui ſequitur Dominum toto conamine Chriſtum.

Viſum namq; eſt ei) Hæc viſio deſcribitur quoque in vita ſancti VVolffgangi; & à Baronio refertur ad annum Chriſti 1007.

CAESARIS DIGNITATEM) Cæſaris nomen pro *Imperatorũ* vocabulo. Vita S.VVolffgangi: *Septimo anno à Pontifice Maximo Imperator vnctus eſt.* Quod factum à Benedicto VIII. Pontifice, Anno Chriſti 1014. Olim communi vſu Rex Romanorum Cæſar appellabatur. Langius in Chronico; *Notandum, quod Electus mox Cæſar, & Romanorum Rex appellatur: tum demum Imperator & Auguſtus, ſi eum Romanus Pontifex confirmaſſet.*

In Caput III.

S*Anctum Gothardum)* Exſtat vita S. Gotthardi Tom. 7. Surij. 4. Maij, de quo lege Crãzium lib. 4. Metrop. cap. 7. Langium in Chronico Anno 1014. Fuit initio Monachus, imò & Abbas, inferioris Altahæ. Vide infra diplomata S. Henrici Imperatoris.

Quid autem Merſeburgenſi Eccleſiæ) De inſtauratione Eccleſiæ Merſeburgenſis, & in eam meritis S. Henrici lege Ditmarum lib. 6. Chronici: Et vitam Ditmari.

Tempore Magni Othonis) De victoria Magni Othonis ab Vngaris reportata, Anno 955. vide vitam S. Vdalrici cap 12. Ditm. lib. 2. Chronici. Tres Vngarorum Duces iuſſu Henrici Bauariæ Ducis ſuſpenſos habet VVitichindus, Noſter iſte, *Reges* vocat; vt & editio Vrſtiſiana Contracti. Regulos appellat Sigebertus.

Merſeburgenſis Præſul) Merſeburgenſem Epiſcopatum fundauit Otto Magnus; voto edito, cum Vngaros ad Auguſtam aggreſſurus eſſet. Ditm. lib. 2. *In feſtiuitate Chriſti Martyris Laurentij, Rex ſolum ſe præ cæteris culpabilem Domino profeſſus, atque proſtratus, hoc facit lacrymis votum profuſis: ſi Chriſtus dignaretur ſibi eo die, tanti interceſſione Præconis, dare victoriam & vitam, quòd in ciuitate Merſeburgenſi Epiſcopatum in honore victoris ignium conſtruere vellet.*

Epiſcopus Magdeburgenſis primus fuit Albertus, ſeu Adelbertus: ſecundus, Orthricus: tertius Giſelerus, ſeu Giſelenus ex ſede Merſeburgenſi Magdeburgum tranſlatus: de quo hîc ſermo: idq; factum non ab Ottone Magno, ſed à filio eius Othone II. quem perperam egiſſe, extinguendo Merſeburgenſem Epiſcopatum, & propterea infeliciter in Calabria cũ hoſtibus pugnaſſe, S. Laurentio iniuriam ſibi illatam vlciſcente, ſcribit Auctor, qui vitam S. Adalberti ſcripſit apud Sur. Tom. 2. 23. April. Lege Baron. Tom. 10. Anno 983.

In Caput IV.

ADriani Martyris) Adrianus Martyr, cuius feſtum Eccleſia celebrat 8. Septemb. Forſan VValbeck eſt locus ille, de quo Ditm. lib. 6. *Monaſterium in VVallebizi cum quatuor Eccleſiis, &c. incendio periit.* Fabrit. lib. 2. Origin. Saxonic. vocat VVallebicium. Martinus Hoffmannus in Annalibus Bambergenſibus. *Diui Adriani Martyris gladio, qui VValbergæ aſſeruabatur, ſe accinxit.* Bonfin. Dec. 2. lib. 1. de Henrico: *Cùm ſæpe ante prælium Euchariſtia muniret exercitum, Laurentium, Georgium, & Adrianum cum armato Angelo Diuos ſuam aciem præceſſiſſe ſuſpexit.* Idem habetur in compilatione Chronologica.

In Caput IX.

IN Nomine ſanctæ) Diploma hoc adſcribit Auctor Othoni III. Imp. Sed neceſſariò referri debet ad Othonem II. Imp. Nam conditor huius Diplomatis vocat genitricem ſeu matrem ſuam *Adelbeidam*; at *Adelbeida* fuit Mater Othonis II. vxor Othonis Magni; nam Othonem III. peperit Theophano, mulier Græca. Martinus quoq; Hoffmannus in Annalibus Bambergenſibus diploma hoc Othoni II. tribuit.

Caro nepoti noſtro) Cur Henricum nominat Nepotem? Diploma loquitur de Henrico II. huius nominis Bauariæ Duce, patre Henrici ſancti, qui fuit tertius Bauariæ Dux Henricus indigitatus. Fuit autem Henricus II. patruelis Ottonis II. Imperatoris. Ex duobus quippe fratribus geniti fuêre. Ille, ex Henrico primo Bauariæ Duce: Hic, ex Ottone Magno Imperatore. Nepotem ergò pro patruele vſurpat. Porrò Bambergam reliquit Henricus Pater filio Henrico, de quo hæc hiſtoria.

Nemklin Vraba) Ita Codex Rebdorffenſis. Apographũ Bamberg. hîc nihil opis tulit. Codex Donauuerdanus. *Cum omnibus ad hanc reſpicientibus, & eò in ſeruitium verſis, & Nendilin Vraba.*

Anno

Anno Regni Domini Othonis XIV.) Apographum Bamberg. XIII. Etiam hinc liquet, diploma pertinere ad Othonem II., quia Otho III. tantum XII. annis Regis titulo Imperium adminiſtrauit, Imperator inunctus 996. nec VII. annos Imperator fuit: ſed tantum VI. Otto autem Secundus quatuordecim annos Rex fuit; Rex creatus anno 961. Et ſolus imperare ingreſſus 974. Licet enim Anno 967. inunctus fuerit Imperator, Imperij tamen anni Ottonis non computantur, niſi ab obitu parentis Ottonis Magni. Sed eſt error librarij in Indictione, quæ anno VII. Imperij Ottonis non fuit prima, ſed octaua.

In Caput X.

ANno igitur ab Incarnatione) Baronius ex lib. 6. Ditmari refert hanc Synodum ad Annum MVI. Lege Ditmarum lib. 6. Bambergenſe Apographum conuenit cum noſtro Codice, vt & liber manuſcriptus, in quo varia diplomata & literæ Imperatorum, Regum, Principum, Pontificum & Epiſcoporum continentur miſſus ad me Vienna Auſtriæ à clariſsimo & eruditiſsimo Domino SEBASTIANO TENGNAGEL: niſi quòd de die diſſenſio eſt: ſic enim dictus Codex. Anno Dominicæ Incarnationis MVII. Indict. V. Kal. Nouemb.

Anno regni ſui VII.) Cod. Vienn. & Apograph. Bamberg. VI.

In eodem anno regni ſui) Cod. Vienn. Regni ſui VI.

Raterzgeuue dictum) Cod. Vienn. *Ratenzgouui.* Paulò pòſt; *Volcfelt.*

CL. manſos) Ita etiam Cod. Vienn. Apograph. Bamberg. CXL.

Memmingun.) Cod. Vienn. *Meinungim,* Apograph. Bamberg. *Meinungen.*

Multiq́, qui præſentes) Quos Codex Viennenſis ita nominat. *In hoc conſentientibus & perſpicientibus* (fortè, perficientibus) *inprimis videlicet VVirzeburgenſi Epiſcopo Henrico, & VVilligiſo veneràdo Ar-*

do Archiepiſcopo Moguntino, & Burchardo VVormacienſi, & VValtero Spirenſi, & VVerenhario Strasburgenſi, & Adalberone Baſileenſi, & Oudalrico Curienſi, & Liutolpho Archiepiſcopo Treuerẽſi, & Theodorico Metenſi, & Bertoldo Tullenſi, & Heimone VVirdunenſi, & Heriberto Archiepiſcopo Colonienſi, & Notkero Leodienſi, & Ertvvino Cameracenſi, & Daginone Archiepiſcopo Magdeburgenſi, & Hildolpho Mantuano.

At Romanus Pontifex) Cod. Vienn. *Romanus verò Pontifex & Vniuerſalis Papa Ioannes precatorias prædicti Henrici literas inſpiciens & piiſſimi Regis deuotioni congaudens; habitâ in ſancti Petri Baſilica Synodo pro confirmãdo Babenbergenſi Epiſcopatu, priuilegium fecit conſcribi & Apoſtolica auctoritate corroborari, vniuerſis Galliæ & Germaniæ Epiſcopis reſcribens, vt & ipſi pari communiq́; auctoritate eundem Epiſcopatum corroborarent & confirmarent.*

In Caput XII.

DE Bulla Ioannis Pontificis, & qui nam Præſules eam ſubſcriptione ſua confirmarint, ita Codex Vienn.

Quod videlicet priuilegium venerabiles Patres in ſupradicto Frankenſurt habito generali Concilio conſiſtentes, ſumma veneratione legendo ſuſcipientes, & Apoſtolicæ auctoritati obedientes, deuotis mentibus ſubſcribendo, vnanimiter laudauerunt, communiterq́; corroborauerunt. VVilligiſus ſanctæ Moguntinenſis Eccleſiæ Archiepiſcopus, qui eidem Synodo vice Romanæ Eccleſiæ præſidebam, collaudaui, & ſubſcripſi: Ratherus Padelbrunnenſis Eccleſiæ Epiſcopus interfui & ſubſcr. Megingandus, Eichſtatenſis Epiſcopus interfui & ſubſcr. Berenvvardus Hildiniſheimenſis Epiſcopus interfui & ſubſcr. Lambertus Conſtantienſis Epiſcopus interfui & ſubſcripſi: Arnoldus Halberſtatenſis interſ. & ſubſ. Oudalricus Curienſis Epiſcopus interfui, & ſubſcr. Burchardus VVormacienſis Epiſc. interſ. & ſubſcr. VVerenharius Argentinenſ. Epiſc. interſ. VValterus Spirenſis Epiſc interſ. & ſubſcr. Brun. Auguſtenſis Epiſc. interfui, collaudaui & ſubſcr. Liudolphus Treuerenſ. Archiepiſ. interfui & ſubſcr. Bertoldus Tullenſis Epiſc. interfui: Heimo Virduneuſ. Epiſcop. interfui & ſubſcr. Hartvvigus Iuvaverſis Archiepiſc. interfui: Chriſtianus Pataulenſis Epiſcop. interſ. & ſubſcr. Gebehardus Ratiſponenſis interſ. & ſubſcr. Egibertus

tus Friſingenſ. Epiſc. interſui & ſubſcr. Adelbero Brixienſis Epiſc. interſ. & ſubſcr. Heribertus Archiepiſcopus Colonienſis interſui ad votum Synodi & ſubſcr. Schvvidgerus Munedargefortenſ. Epiſc. interſui & ſubſcr. Anſfridus Traiectenſ. Epiſc. interſui & ſubſcr. Theodoricus Mindenſis Epiſcopus interſ. & ſubſcr. Dietmarus Epiſcopus Oſneburgenſ. interſ. & ſubſcripſi. Dagino Archiepiſcopus Magdeburgenſis interſ. & ſubſcr. Hildibardus Cizenſis Epiſc. interſ. & ſubſcr. Burchardus Archiepiſc. Laudunenſis interſ. & ſubſcr. Baldolphus Archiepiſc. Tarentaſienſis interſ. & ſubſcr. Hugo Genuenſis ſubſcr. Anaſtaſius Vngrorum Archiepiſc. interſui & ſubſc. Adelbero Baſileenſ. interſui & ſubſcr. Hugo Genuenſ. ſubſcr. Heinricus Lauſonenſis ſubſcr. Ekchehardus Sleſvvigenſis ſubſcr. Albericus Cumanus Epiſcopus interſui & ſubſcr. Richolphus Tergeſtinenſis Eccleſ. Epiſc. interſui & ſubſcr.

In Caput XIII.

C*Vm Pago Raezengevv*) Cod. Vienn. *Cum Pago qui Ratenzgau dicitur.*

Inſuum ius) conſentit Cod. Vienn. Apograph. Bamberg. *ad ſuum ius.*

VVichibach) Cod. Vienn. *VVichenbach.* Apograph. Bamberg. *VVichebach.*

Ad Vraba) In Codice Vienn. ſubiiciuntur iſta. *Et vt hæc condicio firma atq; inconuulſa permaneat, ipſe Præſul Henricus roborauit & ſubſcripſit. Actum, &c.*

Non commutata) Cod. Vienn. *non commutuata*, paulò pòſt. *Cum termino commutuato.*

In Caput XV.

EXſtat hæc S. Henrici conſtitutio etiam in Codice Viennenſi; at nonnullis omiſsis; Illa inſuper; *Contulimus præterea, &c.* Longè aliter in dicto exemplari leguntur, quàm in noſtro; Id vt videas, en tibi Codicis Vienn. verba. *Proinde nouerit omnium noſtri fidelium tam præſens ætas, quàm & ſucceſſiua poſteritas; quia nos noſtræ quendam proprietatis locum Chuigeshoff dictum ad eandem ſupradictam Epiſcopalem ſedem*

do Archiepiſcopo Moguntino,& Burchardo VVormacienſi,& VValtero Spirenſi,& VVerenhario Strasburgenſi, & Adalberone Baſileenſi, & Oudalrico Curienſi,& Liutolpho Archiepiſcopo Treuerẽſi,& Theodorico Metenſi, & Bertoldo Tullenſi,& Heimone VVirdunenſi, & Heriberto Archiepiſcopo Colonienſi,& Notkero Leodienſi, & Ertvvino Cameracenſi, & Daginone Archiepiſcopo Magdeburgenſi,& Hildolpho Mantuano.

At Romanus Pontifex) Cod. Vienn. *Romanus verò Pontifex & Vniuerſalis Papa Ioannes precatorias prædicti Henrici literas inſpiciens & piiſſimi Regis deuotioni congaudens; habitâ in ſancti Petri Baſilica Synodo pro confirmãdo Babenbergenſi Epiſcopatu,priuilegium fecit conſcribi & Apoſtolica auctoritate corroborari, vniuerſis Galliæ & Germaniæ Epiſcopis reſcribens, vt & ipſi pari communiq́; auctoritate eundem Epiſcopatum corroborarent & confirmarent.*

In Caput XII.

DE Bulla Ioannis Pontificis, & qui nam Præſules eam ſubſcriptione ſua confirmarint, ita Codex Vienn.

Quod videlicet priuilegium venerabiles Patres in ſupradicto Frankenfurt habito generali Concilio conſiſtentes, ſumma veneratione legendo ſuſcipientes, & Apoſtolicæ auctoritati obedientes, deuotis mentibus ſubſcribendo,vnanimiter laudauerunt,communiterq́; corroborauerunt. VVilligiſus ſanctæ Moguntinenſis Eccleſiæ Archiepiſcopus, qui eidem Synodo vice Romanæ Eccleſiæ præſidebam, collaudaui, & ſubſcripſi: Ratherus Padelbrunnenſis Eccleſiæ Epiſcopus interſui & ſubſcr. Megingandus,Eichſtatenſis Epiſcopus interſui & ſubſcr. Berenvvardus Hildiniſheimenſis Epiſcopus interſui & ſubſcr. Lambertus Conſtantienſis Epiſcopus interſui & ſubſcripſi: Arnoldus Halberſtatenſis interſ. & ſubſ. Oudalricus Curienſis Epiſcopus interſui, & ſubſcr. Burchardus VVormacienſis Epiſc. interſ. & ſubſcr. VVerenharius Argentinenſ. Epiſc. interſ. VValterus Spirenſis Epiſc. interſ. & ſubſcr. Brun. Auguſtenſis Epiſc. interſui, collaudaui & ſubſcr. Liudolphus Treuerenſ. Archiepiſ. interſui & ſubſcr. Bertoldus Tullenſis Epiſc. interſui: Heimo Virdunenſ. Epiſcop. interſui & ſubſcr. Hartvvigus Iuuavenſis Archiepiſc. interſui: Chriſtianus Patauienſis Epiſcop. interſ. & ſubſcr. Gebehardus Ratiſponenſis interſ. & ſubſcr. Egibertus

tus Friſingenſ. Epiſc. interfui & ſubſcr. Adelbero Brixienſis Epiſc. interf. & ſubſcr. Heribertus Archiepiſcopus Colonienſis interfui ad votum Synodi & ſubſcr. Schvvidgerus Munedargefortenſ. Epiſc. interfui & ſubſcr. Anſfridus Traiectenſ. Epiſc. interfui & ſubſcr. Theodoricus Mindenſis Epiſcopus interf. & ſubſcr. Dietmarus Epiſcopus Oſneburgenſ. interf. & ſubſcripſi. Dagino Archiepiſcopus Magdeburgenſis interf. & ſubſcr. Hildibardus Cizenſis Epiſc. interf. & ſubſcr. Burchardus Archiepiſc. Laudunenſis interf. & ſubſcr. Baldolphus Archiepiſc. Tarentaſienſis interf. & ſubſcr. Hugo Genuenſis ſubſcr. Anaſtaſius Vngrorum Archiepiſc. interfui & ſubſc. Adelbero Baſileenſ. interfui & ſubſcr. Hugo Genuenſ. ſubſcr. Heinricus Lauſonenſis ſubſcr. Ekchehardus Sleſvvigenſis ſubſcr. Albericus Cumanus Epiſcopus interfui & ſubſcr. Richolphus Tergeſtinenſis Eccleſ. Epiſc. interfui & ſubſcr.

In Caput XIII.

C*Vm Pago Raezengevv*) Cod. Vienn. *Cum Pago qui Ratenzgau dicitur.*

In ſuum ius) conſentit Cod. Vienn. Apograph. Bamberg. *ad ſuum ius.*

VVichibach) Cod. Vienn. *VVichenbach.* Apograph. Bamberg. *VVichebach.*

Ad Vraba) In Codice Vienn. ſubiiciuntur iſta. *Et vt hæc condicio firma atq; inconvulſa permaneat, ipſe Præſul Henricus roborauit & ſubſcripſit. Actum, &c.*

Non commutata) Cod. Vienn. *non commutuata*, paulò pòſt. *Cum termino commutuato.*

In Caput XV.

EXſtat hæc S. Henrici conſtitutio etiam in Codice Viennenſi; at nonnullis omiſsis; Illa inſuper; *Contulimus præterea, &c.* Longè aliter in dicto exemplari leguntur, quàm in noſtro; Id vt videas, en tibi Codicis Vienn. verba. *Proinde nouerit omnium noſtri fidelium tam præſens ætas, quàm & ſucceſſiua poſteritas; quia nos noſtræ quendam proprietatis locum Chuigeshoff dictum ad eandem ſupradictam Epiſcopalem ſedem*

ſedem, vnà cum omnibus eius pertinentiis, ſiue adhærentiis, videlicet vicis, villis, Eccleſiis, ſeruis & ancillis, areis, ædificiis, terris cultis & incultis, viis & inuiis, exitibus & reditibus, quæſitis vel inquirendis, ſaginis, venationibus, aquis & piſcationibus, rebus mobilibus & immobilibus, ac cæteris omnibus, quæ ritè ſcribi aut appellari poſſunt, quolibet modo vtilitatibus, hac noſtræ auctoritatis præceptali pagina, prout firmius poſſumus, donamus atq; proprietamus, omnium contradictione remotâ, præcipientes, vt nobis in Deo dilectus ſæpe dictæ ſedis Epiſcopus Eberhardus, ſuiq; ſucceſſores, liberam dehinc habeant poteſtatem, eundem præſcriptum locum cum omnibus appendiciis ſuis tenendi, poſſidendi, ſeu quidquid ſibi libeat, modis omnibus, in vſum Epiſcopatus indefaciendi. Quod ergo in noſtro exemplari vniuerſim de omnibus prædiis & locis Epiſcopatui donatis S. Henricus ſancit; id Codex Viennẽſis refert duntaxat ad donationem loci illius, qui Küniges𝔥off appellatur.

Sageuis) Apogr. Bamberg. *Segenis*. Cod. Vienn. diſertè: *Saginis*, quo denotari videtur ius Porcos in ſylnas agendi, *ſaginæ* cauſſa; vt fieri ſolet, vbi glandiferarum arborum copia.

In Caput XVII.

Vius quoniam indumenti) Cod. Vienn. *Cuius quomodo indumenti honor modeſta actuum viuacitate ſeruandus eſt.*

Data III. Nonas Ianuarij) In Cod. Vienn. additur, *Per manum* F. *Diaconi, ſanctæ Romanæ Eccleſiæ Bibliothecarij & Cancellarij, vice Domini* H. *Archicancellarij & Colonienſis Archiepiſcopi, Anno Leonis Papæ Noni IV. Indictione VI.* Porrò litera F. ſignificatur *Fridericus*. Litera H. *Heribertus*. Poſt iſtas literas Leonis IX. ſubiicitur in Codice Viennenſi ſequens diploma, quod hîc annectere viſum, quandoquidem ad res Bambergenſes pertinet.

Notum ſit omnibus Chriſti fidelibus, tam poſteris quàm modernis, qualiter Fridericus rogatu Domini ſui Guntheri V ſanctæ Babenbergenſis Eccleſiæ Epiſcopi; allodium quoddam, Haga, quod idem prænominatus Epiſcopus antea per manum aduocati ſui in eiuſdem Friderici legauerat cum omnibus ad ea loca pertinentibus, hoc eſt, quidquid ſupradictus Epiſcopus prædij

prædij inter duos fluuios,videlicet Vſiam, quam nos vulgariter Enſam dicimus,& Ibiſam habuerat,ad altare S.Petri maioris monaſterij in Babenberg legauit pro remedio animæ eiuſdem prænominati Epiſcopi Guntheri, necnon patris & matris. Legauit etiam miniſteriales ad idem prædium pertinentes ad ſupradictum altare S.Petri in Babenberg, eo deinceps ſibi ſuiſq; poſteris retento iure,quod veri miniſteriales habent eiuſdem Eccleſiæ, quod & infraſcriptum eſt.

Hæc eſt iuſtitia Babenbergenſium miniſterialium. Si quem ex his Dominus ſuus accuſauerit, de quacunq; re,licet illi iuramento ſe cum ſuis coæqualibus abſoluere,exceptis tribus: hoc eſt,ſi in vitam Domini ſui, aut in cameram eius conſilium habuiſſe,arguitur,aut in munitiones eius. Cæteris verò hominibus,de quacunq; obiectione,abſq; aduocato cum ſuis coæqualibus iuramento ſe poterit abſoluere. Et cæteris hominibus non plus debent, quam ſeptem perſonas,ſuis verò ſociis duodecim. Si occiſus fuerit,recompenſatio eius,decem libræ ſunt, quæ ad alios non pertinent, niſi ad cognatos occiſi. Si beneficium ab Epiſcopo non habuerit,& repræſentauerit ſe in eius miniſterio,& beneficium non potuerit obtinere,cui vult,militet, non beneficiarius,ſed liberè. Si abſq; liberis obierit,& vxorem prægnantem habuerit,exſpectetur,dum pariat. Et,ſi maſculus fuerit, ille habeat beneficium Patris. Si non; proximus agnatus defuncti loricam ſuam,vel equum,quem meliorem habuerit, Domino ſuo offerat, & beneficium cognati ſui accipiat. In expeditionem iturus ex ſuo ſumptu ad Dominum veniat; deinceps ex eius impenſa alatur. Si expeditio in Italia eſt, Dominus per ſingulas loricas vnum equum det, & tres libras. Si verò aliò : duo ex illis tertio dent impenſas, beneficium habentes à Domino ſuo non conſtringantur, niſi ad quinq; miniſteria,hoc eſt,vt aut dapiferi ſint,aut pincernæ, aut cubicularij,aut marſchalci,aut venatores.

Legauit & prænominatus Fridericus aliud prædium, inter Trimam & Vſiam ſitum,quod item prænominatus Epiſcopus Guntherus illi per manum aduocati ſui legauerat, cum vtriuſq; ſexus mancipiis ad ſupradictum altare S.Petri maioris monaſterij in Babenberg,pro remedio animæ eiuſdem Guntheri Epiſcopi, nec non patris & matris eius. Harum ergò traditionum teſtes per aurem tracti ſunt; Palatinus Comes Chouno, & filius eius N. & cæteri.

In Caput XVIII.

Qui ſibi poſtea ſucceſſit) Fridericus Cancellarius Pontificatum adeptus, Stephani X. nomen tulit: Non tamen immediatè ſucceſsit Leoni IX. ſed interiecto Victore II.

Quin etiam amore) Hunc locum ita emendauimus ex Codice Donauuerdano. Nam in Rebdorffenſi & Apographo Bambergenſi planè deprauatus erat, licet neque iam mendo prorſus carere videatur.

In Caput XIX.

Vippo in vita Conradi Salici eximiã laudem huic Heinrico tribuit. Agens enim de Conrado, quomodo pœnitentia ductus fuerit, quod ob inueſtituras pecuniam accipere ſoleret; cum propoſito in poſterum à tali acceptione abſtinendi; de Henrico ſubiungit. *Sed filius eius Tertius Henricus, qui poſtea Rex & Auguſtus effectus eſt, optimè ac ſine omni ſcrupulo patrium votum expiauit, in omni vita ſua pro omnibus dignitatibus Eccleſiaſticis vnius oboli precium non dicitur adhuc accepiſſe.* Exſtat in Codice Viennenſi inter Bambergenſi Eccleſiæ conceſſa Diplomata, aliud huius Imp. quod adſcribere placet; vt videant ſectarij, quàm Romanis Imperatoribus nihil cum Lutherano & Caluiniano ſpiritu commune fuerit.

In nomine ſanctæ & indiuiduæ Trinitatis, Henricus diuina fauente clementia Romanorum Imperator Auguſtus. Scimus, ac perfectè cognoſcimus ſublimationem Eccleſiarum profectum parere animarum. quia dum terrenis cœleſtia, temporalibus ſempiterna comparamus, cœleſtem ac ſempiternam requiẽ animabus noſtris præparamus. Vnde nouerint omnes Chriſti noſtriq́ fideles, tam futuri, quàm præſentes, qualiter illa ſpe inducti donauimus pro remedio animæ noſtræ, dilectæq́ coniugis noſtræ ſcilicet Agnetis, noſtræq́ prolis Henrici, ſeu parentum noſtrorum, pro pace & ſtabilitate regni, decimum manſum, rectamq́ fructuum decimationem totius regionis in finibus Vngarorum gladio ab hoſtibus acquiſitæ, in pago Oſterriche, ad altare

tare

tare S. Mariæ in Heimenburc, & tertiam partem vtilitatis vllo modo de eâdem vrbe prouenientis cum omnibus pertinentiis & vtilitatibus; ea videlicet ratione, vt Præpoſitus Fratrum inibi Deo ſeruientium liberam dehinc habeat poteſtatem poſſidendi, precariandi, commutandi, ſeu, quidquid libet, ad vtilitatem præfatæ Eccleſiæ inde faciendi. Et vt hæc noſtræ traditionis auctoritas ſtabilis & inconcuſſa permaneat, hanc chartam inde conſcriptam ſigilli noſtri impreſſione, & propriæ manus confirmatione iuſſimus inſigniri.

In Caput XXII.

In obliuionem non conueniant) Poſt hanc capitis huius clauſulam, adiungitur in Bambergenſi Apographo ſequens hiſtoria.

*Et, ſi quis ſcire deſiderat, quare glorioſiſſimus Imperator Henricus claudicauerit, cum primum corpore toto ſanus fuerit, hanc cauſam nouerit. Cùm ipſe quodam tempore veniſſet in Apuliam, pro diſponendis Reipublicæ negotiis, peruenit in montem Garganum, in cuius crepidine ſita eſt * læuitas, & in latere montis in rupe concaua,* eſt *baſilica* *planities. *non ab hominibus fabricata, neq; per hominem dedicata, ſed operatione diuina vel virtute exſtructa: mirabiliter etenim diuina benedictione venerabiliter conſecrata eſt. Huius baſilicæ exſtat Patronus Michaël Archangelus. In hac etenim Eccleſia, qualibet hebdomada cantus angelicus, ab his, qui digni ſunt, audiri perhibetur.*

Hanc itaq; Baſilicam, orationis cauſa, cum cæteris Chriſti fidelibus vir Deo deuotus eſt ingreſſus. Cumq; laudes diuinas inibi celebraſſent, & vota precum ſuarum cum multa deuotione Deo reddidiſſent: tempus iam aderat, quo cœleſtis exercitus ad laudes Deo perſoluendas, templum hoc ſacrum fuerat ingreſſus. Itaq; cum omnes egrederentur, & qui moram facerent, expellerentur exire; vir ſanctus poſtulabat, vt ei intus remanendi facultas concederetur. Viſio S. Henrici.

Igitur omnibus egreſſis, ſolus ipſe, ſperans in miſericordia Dei, inibi manere præſumpſit, & preces precibus continuauit, & genuum flexiones iterauit: in quo multis lacrymis diuinæ ſe commiſit clementiæ, & animam ſuam beato Michaëli Archangelo cum multa ſupplicatione ſtuduit

orationum. commendare. Cumq́ pij Regis * incenſum aſcenderet coram Domino, Deus Iſraël, qui in ſanctis ſuis ſemper eſt mirabilis, mirabilem ei dignatus eſt oſtendere viſionem. Vidit enim angelorum multitudinem copioſam, ad inſtar ſolis ſplendidam, templum ſanctum ingredientem; ex quibus duo principale ſolenniter adornabant altare. Deinde vidit alias cæleſtium Virtutum cohortes innumeras, in ſimilitudinem fulguris coruſcãtis fulgentes, & quaſi primatem ſuum cum gloria maxima deducentes: nec dubium hunc fuiſſe cæleſtis militiæ ſigniferum. Nouiſſimè verò meruit videre ipſum Regem Angelorum Dominum venientem cum poteſtate magna & virtute. In cuius obſequio cæleſtis exercitus innumerabilis, & ſplendor eius incomparabilis: cuius etenim nutu reguntur omnia cæleſtia & terreſtria. Deniq́ chorus nouæ Hieruſalem in prædicta collectus Baſilica diuinum ſolenniter celebrauit obſequium.

Quo tandem completo, vnus ex præcipuis angelis, ſacrum Euangelij textum cum maxima reuerentiâ d . . . . . . detulit perſonæ; quo illum deoſculante: innuit angelo, vt eundem deoſculandum deferret Imperatori, in angulo * . . . . . . Angelo verò iuſſa ſibi complente, prædictus Chriſti famulus ad inſolitam tantæ maieſtatis & gloriæ viſionem cœpit animo paueſcere, & omnibus membris contremiſcere; tanquam diceret cum Propheta; Contritum eſt cor meum in medio mei contremuerunt omnia oſſa mea. Hæc angelus ille videns; modeſtè femur eius tetigit, inquiens: Ne timeas electe Dei, ſurge velociter, ſignum pacis diuinitus ſibi tranſmiſſum ſuſcipiẽs alacriter; Extemplo & ſtatim femur eius emarcuit; & exinde omni tempore vitæ ſuæ claudicauit.

*latenti *forte.*

Hierem.23.

Cauſa claudicationis S. Henrici.

Gen.32.

Similis per omnia euentus de beato Iacob legitur, cuius femur ad tactum Angeli ſecum luctantis emarcuit.

Fide dignorum teſtimonium hoc hiſtoriæ caput comprobatum.

Hæc quidem, vt verum fatear, in ſcripturis non inueni, ſed relatu veracium & venerabilium virorum, hæc vera eſſe, in veritate comperi. Equidem prapotens Cancellarius Epiſcopi Herbipolenſis Conradus nomine, qui perſecutionem paſſus eſt propter iuſtitiam, hæc, quæ dicta ſunt, ſe legiſſe, conſtanter affirmauit, & in Eccleſia Babebergenſi poſitus, multis audientibus enarrauit; ex quibus vnus mihi familiaris, & ipſe plane vir veridicus, mihi fideliter intimauit, & volente me ſilentio ſupprimere, obnixè rogauit, vt ſcriberem: tandem ego petentis inſtantia, & ſedulitate monentis inductus, fideliter conſcripſi; quatenus in progenie altera hæc enarrẽtur. Mallem ſomno modò

no modò quieſcere, quàm ficta vel friuola de ſanctis Dei ſcribere, præſertim dum opus non habent falſis laudibus exaltari; qui ſignis & prodigiis meruére decorari. Hæc de tam glorioſo miraculo dicta ſufficiant. Et in euidens huius ſigni teſtimonium ipſius S. Henrici imago ante ianuam monaſterij ad dextrum latus penes chorum S. Georgij ex ....pillo vno ſubpoſito, ex oppoſito imaginum Adæ & Euæ lucidè apparet.

Alij tamen, & in his Nouatoris Carionis Chronicon, aliam huius cognomenti cauſſam reddunt. Accipe ſiue Carionis, ſiue Melanchthonis, ſiue Peuceri verba: *Ingreſſus in Italiam, Arduinum duobus magnis præliis victum trucidauit. In eo bello captum Henricum; & cum, deceptis cuſtodibus, elapſus de muro ſe præcipitaſſet, luxato fractóue crure, poſtea claudicaſſe ſcribũt; vnde cognomentum* Claudi *habuit.* Idem fermè ſcribit Crancius lib. 4. Saxoniæ, cap. 32. vt & Martinus Hoffmannus in Annalibus Bambergenſibus; qui tamen prioris etiam ſententiæ meminit, eamque Nonnoſio Monacho & Nauclero Nonnoſium ſecuto, attribuit; ſubditq; hæc verba: *Integrum lectori ſit, quod horum velit, credere. Claudicaſſe tamen Henricum non naturæ vitio, ſed caſu quodam, certum eſt. Huius rei illuſtre adhuc hodie ante portam orientalem Baſilicæ cathedralis, in dextro latere, è regione Adami & Euæ, cernitur indicium, lapidea Imperatoris ſtatua, cuius ſiniſtro pedi, dextro breuiori, lapillus artificioſè ſubſtratus iacet.* Ex quibus lacuna quæ eſt in iam recitata hiſtoria aliquo modo ſuppleri poteſt: & hinc iterum argumentum ſumitur, Nonnoſium Monachum eſſe huius de vita S. Henrici lucubrationis parentem.

In Caput XXIII.

I*N honore S. Stephani)* Leo Oſtienſis lib. 2. cap. 47. ſcribit, à Benedicto Pontifice Templum in honorem S. Georgij fuiſſe conſecratum. De quo vide Baronium Anno M. X I X. Sed rectè noſter Auctor; nam Eccleſia S. Georgij iam antea Anno Domini M. X I. dedicata fuerat per Ioannem Patriarcham Aquileienſem, vt oſtendit Hoffmannus in Annalibus Bambergenſibus.

In Caput XXV.

EQuum vnum album) Hoffmannus in Annalibus. *Inde priuilegia renouare aggreſſus* (Benedictus Pontifex) *beneficia & iura à prædeceſſoribus ſuis* collata renouauit. *Qua de re Henricus Epiſcopatum, album & phaleratum equum, ac centenas marcas argenti, ſancto Petro & ſucceſſoribus eius in ſingulos annos dandas obligauit.* Quam penſionem poſtea Leonem IX. remiſiſſe, ſcribit idem Hoffmannus.

In Caput XXVIII.

QVæ hoc capite de ſtatera & calice aureo referuntur, non probat Crancius; nam lib. 4. Metropoleos cap. 9. ita ſcribit: *Non habet apud me fidem fabula, quam Mersburgenſis Eccleſia prædicat de calice aureo, cui anſa ſit detracta, cum in trutina meritorum ac demeritorum eius* (Henrici Imp.) *ab Laurentio diuo Martyre iniiceretur calix iſte, qui merita faceret demeritis præponderari. Non ſolent in ſanctos referri, quorum de virtutibus tam ambiguum eſt indicium. Nec tam leui momento pendebat ſanctiſſimi Regis æterna ſalus, vt vnius pondere calicis trutina illa librans in vnam decideret partem. Ego ſanctiſſimi Imperatoris meritis indignam eſſe duco fabulationem. Poteſt ex aliis cauſis anſa eſſe calici detracta.* Ita Crancius.

Apud Græcos & Latinos ſpiritualis illa meritorum ac demeritorum cuiuſuis animæ ex corpore iam iam egreſſæ, conſideratio & quaſi examinatio, libræ ſeu trutinæ ſimilitudine & pictura mortalium oculis repræſentatur. Hinc illa admodum frequens imago Michaëlis Archangeli cum ſtatera, in cuius vna parte anima cum meritis: in altera demerita viſuntur. Qua de re pulcherrimè ſcribit in ſua Dioptra lib. 4. cap. 20. Philippus Solitarius, vetus & Græcus Auctor, cuius verba placet adſcribere: *Quis vel ſermo exprimet, vel intellectus tandem capiet, quam calamitatem neceſſariò ſubitura es, quando inſtabit à corpore ſeparatio? Dæmones malè feriati cum tumultu aduenient, chirographa & peccatorum aceruos apportantes, Angeli humaniter ea per trutinam examinabunt,*

nabunt, quibus dæmones grauiora tua crimina adiicient. Si iuraſti, ſi furtum feciſti, ſi calumniam ſtruxiſti, ſi ſcortationes, & adulteria perpetraſti, ſi auerſus impudicus fuiſti, ſi te ſupra fratres extuliſti, ſi contra amicos mentitus es: totum denique, & ſimpliciter peccatorum tuorum Catalogum, ſeu ſciens, ſeu neſciens, ſeu ſentiens ſeu non ſentiens illa commiſeris. In humeris geſtabunt, & apportabunt omnia maleficia, feſtinabuntque vt hominum exitio lætantes, & num peccatorum lanx deorſum vergat, obſeruabunt. Boni verò angeli in alteram lancem decenti ſpecie bonas actiones imponet. Nempe ſi miſericors fuiſti, ſi fratribus peperciſti; ſi cibo eſurientem refeciſti; ſi ſitienti potum præbuiſti; ſi nudum, quibus potuiſti, tegumentis operuiſti; ſi carceri mandatos, & ægrotos inuiſiſti; ſi peregrinos & hoſpitio carentes in ædes tuas induxiſti: ſi pauperibus & egentibus opem attuliſti; ſi aliud humanitatis officium humaniter cuipiam præſtitiſti. Hæc, te in hora extrema tuebuntur. Quando igitur actiones tuas in medium protulerint, profanas quidem dæmones, angeli autem bonas, lucidi lucidas, tenebroſi tenebroſas; & in lances onerauerint, vtrorum pars præponderauerit, illos voluptas & gaudium inceſſet, tanquam victores ſcilicet, & victi contriſtabuntur vehementiſſimè, vt teſtantur Gregorius magnus in Dialogis, magnúſque, & omnimodis magnus, & diuinus Antonius, magiſtrorum reuerendiſſimus, & Sanctorum decus. Hæc Philippus. At Damaſcenus iſta Orat. de fidelibus defunctis. *Narrant viri quidam diuinitus illuſtrati, hominum actiones in extremo vitæ ſpiritu, non ſecus atq; in trutina perpendi. Atq; ſi lanx dextera alteram ſuper excedat, manifeſtum, quod is, cuius opera examinantur, in dextris refocillabitur. Sin vtraq; æqualiter pendeat; vincet tamen omnino diuina miſericordia, quin etiam, vt Theologi referunt, ſi ſiniſtra parum vergat, miſericordia Dei totum adimplebit, &c.*

De hac pictura ſic ſcribit Molanus lib. 3. de picturis cap. 39. *Michaël Archangelus cum libra pingitur, vt ſimplices, inquit Eckius, intelligant, eum poteſtatem habere animas hominum ſuſcipiendi, eorumq; merita ponderandi. Quod quidem non ita intelligendum eſt, quaſi ij conſequantur vitam æternam, in quibus bona opera præponderant malis: illi verò diabolo relinquantur, in quibus mala bonis præponderant. Quale quid habere videtur incerti ſcriptoris ſermo, in appendice Tomi decimi Auguſtini. Hæc enim abſurdiſſimè dicerentur: cùm nihil coinquinatum introire poſſit in regnum cælorum: & qui offenderit in vno, factus ſit omnium reus. Sed ſignificatur hac pictura, quòd debeamus depoſuiſſe omne pondus & circum-*

ſtans

ſtans nos peccatum, vt ſignifer S. Michaël repræſentet nos in lucem ſanctam, quæ olim Abrahæ,& ſemini eius promiſſa eſt. Significatur, quòd in æquitate erit iudicium de nobis. Sæpè enim in ſcriptura inculcatur, quòd Deus iudicabit orbem in æquitate. Sed & ſtateræ huius mentio fit in ſcriptura ſacra, Danielis quinto. Appenſus es in ſtatera, & inuentus es minus habens. *Iob. cap.31.* Appendit me in ſtatera iuſta, & ſcit Deus ſimplicitatem meam. Ita Molanus.

Neque verò Crancius picturam huiuſcemodi, aut meritorum ac demeritorum in altera vita quaſi examinationem, reiicit, ſed hoc tantummodo pro improbabili habuit, illud vnicum Henrici opus fuiſſe, quo ſi caruiſſet, libra in deteriorem partem verſa fuiſſet, hoc eſt, à cæleſti beatitudine excluſus fuiſſet. Proculdubio enim ſanctus ille Imperator, meritis grauiſsimus ad tribunal Dei venit. Neque vult illa bilancis ſeu trutinæ effigies, & repræſentatio, fieri poſſe, vt quis vna vel pluribus letiferis culpis irretitus, boniſque operibus ſimul inſtructus ad examen illud accedat; nam qui vel vno mortali ſcelere obſtrictus tenetur, is eo ipſo omni bonarum & laudabilium actionum fructu ac vtilitate caret; & reus gehennæ efficitur; ſed hæc viuentium oculis & mentibus ita proponuntur & obiiciuntur, vt flagitia capitalia ſtudioſè vitent; & per bona opera vocationem ſuam certam facere ſedulo ſtudeant: cogitentque, Dæmones etiam remiſſa peccata mortalia, homini opprobraturos; & fieri poſſe, vt licet quoad culpam, expiata ſint; nondum tamen totum illud temporalis pœnæ perſolutum ſit, quod Deo ob iniuriam per peccata illatam, perſolui debet. Vide Serarium noſtrum in cap.5. Ioſue q.45. vbi eleganter de pictura S. Michaëlis cum trutina diſſerit, & quid ſibi velit, copioſè exponit.

Cæterum, relationem, quam Crãcius pro fabuloſa habet; aliter concinnat Cuſpinianus in Henrico II. quem videat, cui talia cognoſcendi cupido ineſt. In Saxonia tamen ſua lib.4. cap.35. refert Crancius eandem hiſtoriam, & ſine vlla cenſura.

Non eſt autem hîc ſilentio prætereundum, quòd in Græcorum Menæo, die 20. Ianuarij, de Petro Telonario, (qui ſub Iuſtiniano Imp. vixit) proditum legimus; nam cum prorſus

eſſet in egenos immiſericors, & ſordidè parcus, taliſque ab omnibus haberetur, accidit, vt mendicus quidam, experiundi cauſſa, eum adiret, Eleemoſynam poſtulans. ὁ δὲ τῶν ἄρτων ἁρπάσας ἕνα, καὶ γὰρ ἔτυχε τότε τὸν ἀρτοποιὸν τοὺς παρεσκευασθέντας κομίζειν ἄρτους. μετὰ θυμοῦ κατὰ τοῦ πένητος, ὡσεὶ λίθον, ἠκόντισεν. ὅπω δύο παρῆλθον ἡμέραι, καὶ ὁ πατρίκιος νόσῳ κατάσχετος γεγονὼς ἑαυτὸν ἑώρα τῶν πρακτέων λόγους ὑπέχοντα, εἶτα καὶ ζυγὸς ἐδόκει παρεῖναι διακείμενον ἑκάτερα οὗ μετὰ μὲν τὴν λαιὰν πλάστιγγα μέλανας ἔβλεπε συναθροιζομένους, καὶ πολλὰ τῶν αὐτοῦ πράξεων ἄτοπα τῇ πλάστιγγι κατατιθέντας, κατὰ δὲ τὴν δεξιὰν λευχείμονας μὲν ἄνδρας καὶ φοβεροὺς τὴν μορφὴν μηδὲν ἀγαθὸν σταθμίσαι παρεξευρίσκοντας, πλὴν τοῦ ἄρτου ἐκείνου ὃν μετὰ θυμοῦ κατὰ τοῦ πένητος ἔβαλεν. αὐτίκα τοίνυν διαναστὰς, καὶ ἅπασαν αὐτοῦ τὴν περιουσίαν πένησι διανείμας, καὶ αὐτὰ ἱμάτια δοὺς πτωχῷ τινὶ, τὸν χριστὸν εἶδε καθ᾽ ὕπνους ταῦτα ἐνδεδυμένον.

Ille arreptum panem, (nam tum fortè fortuna Piſtor panes adſerebat) irato animo, tanquam lapidem, in mendicum iecit. Nondum duo dies abierant, cum patricius (Petrus Telonarius) *in grauem morbum delapſus, vidit ſe actionum ſuarum rationem dare; videbatur quoq; libra adeſſe, qua vtriuſque generis facta trutinabantur & examinabantur; ad cuius leuam lancem atros quoſdam cernebat, qui multa eius malè facta lanci imponebant. A dextra verò parte intuebatur candida veſte veſtitos, ſed aſpectu terrificos, qui quod ponderarent, nihil inueniebant, præter panem illum, quem iratus poſt pauperem proiecerat. Statim ergo exſurgens omnes ſuas facultates egenis diſtribuit, & veſtimentis ſuis mendicum veſtiuit; quibus poſtea Chriſtum indutum ſecundum quietem conſpexit:* vitâque ſanctiſsimè inſtitutâ Hieroſolymam, & deinde Conſtantinopolim petiit; vbi etiam plenus meritis viuendi finem fecit. Hæc recitare placuit, vt meritorum & demeritorum in altera vita futuram æſtimationē, ſæpius ſub ſchemate bilancis & trutinæ repræſentatam, & mortalium oculis exhibitam ſciamus.

Lutherus etiam in concione de Natiuitate B. Virginis impreſſa cum aliis nonnullis VVitebergæ, Anno M. D. XXVII. aliquid ſomniauit de hiſtoria ſeu traditione calicis in trutinam à S. Laurentio iniecti: ſed id non Henrico Imp. ſed cuidam Epiſcopo Merſeburgenſi accidiſſe, & eum, qui apparuit non S. Laurentium, ſed *Diabolum* fuiſſe ait: & hoc ſine dubio ea nocte didicit, qua cum Diabolo de priuata Miſſa diſputauit.

In Caput XXX.

MOritur Imp. Henricus Anno M.XXIV.III. Idus Iulij. Natus eſt Anno 972. Ratisbonæ pridie Nonas Maij, vt ex Ditmaro docet Fabricius in Originibus Saxonicis.

In Caput XXXI.

EStʼ hæc altera huius hiſtoriæ pars. S. Henricum Brunoni fratri ſuo apparuiſſe, Cẽturiatores quoque referunt Cent. XI. cap. 13. ex Crancij Metropoli, lib. 4. cap. 10. In Cod. Rebdorffenſi præmittitur iſte titulus. *Initium Miraculorum.* Et fortè, vt ſuprà dictum, pars hæc librum ſecundum conſtituit, cum in Apographo Bambergenſi *liber primus* diſertè ſignetur.

In Caput XLI.

SEquentia capita fortè fortuna reperi in Codice manuſcripto membranaceo Monaſterij S. Crucis (quod in Ciuitate Donavverdenſi ſitum eſt) plane præter exſpectationem, tametſi non præter mentem. Omittere piaculum duxi, cum contineant, quæ maximè ad gloriam S. Henrici illuſtrandam faciunt, ea nimirum quæ Deus, illius interuentu geſsit, cum ſacræ eius Reliquiæ Merſeburgum transferrentur, ex loco vbi vitam finierat; non enim Bambergæ exceſſerat; de quo Hoffmãnus in Annalibus Bambergenſibus: *Dominicam Palmarum Alſteti, Reſurrectionis verò diem Nouoburgi Monachorum celebrauit. Perluſtrata inde tota illa regione, cum de Halberſtadio Goſlariam, inde Grondam ſe reciperet, graui morbo tentari cœpit. &c. His ita actis Imperator pientiſſimus & ſanctiſſimus magno totius Imperij cum dolore vitam hanc reliquit.*

In

IN RESCRIPTVM EVGENII PONTIFICIS.

ANniuerſarium ipſius diem) Martyrologium Rom. 14. Iulij. *Bambergæ ſancti Henrici Primi Imperatoris, qui cum vxore ſua Chunegunde perpetuam virginitatem ſeruauit, & ſanctum Stephanum Hungarorum Regem, cum vniuerſo ferè eius Regno ad fidem Chriſti ſuſcipiendam perduxit.*

Idem Martyrologium 3. Martij. *Bambergæ S. Chunegundis Auguſtæ, quæ Henrico Primo Imperatori nupta, cum virginitatem ipſo annuente ſeruaſſet, bonorum operum meritis cumulata, ſancto fine quieuit, & poſt mortem miraculis claruit.*

Caluiniſta Hoſpinianus in lib. de Feſtis *Epiſcopus Baſileenſis Ioannes Sen, impetratis Anno Chriſti M. C C C. X L I I X. quibuſdam reliquiis Henrici II. Imper. à Bambergenſibus, inſtituit etiam per totum ſuum Epiſcopatum, diem obitus eius celebrandum, non tantùm propter ſanctitatem & miracula eius, ſed etiam propter merita erga Baſileenſes.* Citatque Caluiniani Vrſtiſij Chronicon lib. 3. cap. 10.

Idem Caluiniſta. *Kunegundis vxor Henrici I I.* (Regis & I.) *Imperatoris fuit: eius tamen virginitatem violatam non fuiſſe, multi* (imò omnes) *affirmant. Mortua eſt V. Non. Martij, Anno Domini M. V.* (egregiè, nam mortua eſt Anno Redemptoris M. X L. Henrico, ſponſo ſuo X V. annis ſuperſtes, qui Henricus viuendi finem fecit Anno M. X X I V.) *Ioannes Epiſcopus Baſileenſis Anno M. C C C. X L I I X. cum diem obitus Henrici in ſuo Epiſcopatu feriandum inſtituiſſet, præcepit ſimul diem 9. Septembr. in honorem Kunegundis Imperatricis, non quidem feriari, ſed deuotè celebrare, vt Vrſtiſius indicat Chronicorum lib. 3. cap. 10.*

Hîc non finit me ſui immemorem eſſe Lutherus, qui Tom. 2. Latinorum Colloquiorum hac feſtiua fabellula compotores ſuos hilariores efficere tentauit: *Bambergæ legerunt Canonici annuatim libellum, quem dixerunt continere fœdus matrimoniale inter Henricum Cæſarem & N. Inſpecto iſto libro ab erudito, fuerunt Topica Ciceronis.* Nimis craſſo filo mendacia texis, ô Luthere. Saltem ali-

quem veriſimilitudinis colorem allineres: nam vt vnus vel alter fuerit, qui latina vel ipſe lectitans, vel ab aliis lectitari audiens, tantum intellexerit, quantum ſi aliquid Iaponico, Mexicano, Peruano, aut Chinenſi idiomate auribus eius inſtillatum fuiſſet; omnes tamen tanta inſcitia fuiſſe occupatos, vt quid legeretur iuxtà cum ignariſsimis ignorarent, id verò à fide remotius eſt, quàm vt vlli, etiam admodum credulo, & quidquid de ſacerdotibus Catholicis garritur, auidiſsima aure combibere ſolito; perſuaderi queat: nam & ſtupidiſsimo cuique ſtatim in mentem veniſſet ſciſcitari, qua de cauſſa, in libello illo nulla Henrici & Kunegundis mentio exſtet; ſi fœdera connubialia in eo deſcripta eſſent. Quanquam Lutherus vel Collector & Editor fœditiſsimorum Colloquiorum adeo rerum omnium imperitus fuit; vt quod nomen vxor S. Henrici habuerit, ignoraret; coactus hanc ſuam inſcitiam communi illa nota N. quæ verbum *neſcio*, denotat; deſignare.

Lubet ſub finem harum Notationum adiungere, verſus Godefridi Viterbienſis, non illos quidem cultos ac politos; ſed tamen tales, qui Hiſtoriæ S. Henrici aliquid lucis accendant; & Bambergenſis Eccleſiæ laudes iis, quibus poſſunt, modulis, decantent, candidis certè ac ſinceris, ſi minus feſtiuis & canoris.

De ciuitate Bambergenſi.

Bauaricus fluuius vulgò Radiantia dictus,
Norica rura fouens, variéq; vagando relictus,
Montis Pauonis vrbis amœna colit.
Nomine vulgato mons Babenberga vocatur,
Flumine craſſatur, vicinaq; rura rigatur,
Ponſq; ſuperſtratus, cingit vtrumq; latus.
Vrbs laudanda nimis, montis ſuccreſcit ab imis,
Indeq; ſublimis fit turribus inſita primis,
Montis in Vrbe tamen culmina Clerus habet.
Agmine murorum ſeries præcincta domorum,
Excluſis Laicis munitio fit Dominorum.
Clericus illorum ſpernit adire forum.

Dogma-

Dogmate Grammatico Clerus ſolet ille beari,
Nullaq́; vulgaris vox audet in Vrbe ſonari,
Sola ſolet cunctis lingua Latina dari.

En quantum in Clero Bambergenſi, Latinæ linguæ ſtudium; vt vel hinc ſupradictum Lutheri commentum refutare, & manifeſtæ vanitatis conuincere liceat.

De Eccleſia Babenbergenſi.

Eccleſiæ forma mentis caput auget & ornat,
Grandis ibi norma Cleri recidiua reformat,
Diuitiæ latè rebus & arte patent.
OTTO Pater Patrum tenet ordine Pontificatum,
Nobilium fratrum dilatat honore theatrum,
*Ipſe ſacer, ſacrum præſtat; adæquat * vtrum?*
Fulget in Eccleſia mirandi ponderis aurum,
Quò minus eſt Danais ſolitus perſoluere Maurus,
Pallia purpurea quis numerare queat?

* pro vtramq́; per Apocop.

De monte Pavonis, & eius forma ſituque.

Mons Pavonis habet colles ſibi collaterales,
Tres quaſi conſimiles, Vrbis quoq́; participales,
Ipſe nitens medius præminet abſq́; pare.
Pulchrior illorum loca maxima dat Monachorum,
Templaq́; multorum reliqui dant Canonicorum.
Quartaq́; pars fluuio præbet vtrinq́; forum.
In Crucis ergò modum poſuit ſibi Pavo colonum,
Qui veneretur eum, foueat celebretq́; patronum,
Ipſe ſuis famulis præbet ab Vrbe bonum.
Stat medius Petrus, Stephanus ſibi dexter habetur,
Vertice ſtat Iacobus, læua Michaël retinetur,
Fertq́; ſecus fluuium Virgo MARIA *decus.*

De ſepultura Cæſaris Henrici.

CÆſaris Henrici ſancti,cognomine Claudi,
Lector opes audi,quo poſſunt munere claudi?
Hæc & maiora ſunt ſua multa bona.
Cuius & oſſa bona ſunt ad miracula prona,
Hoc opus,hæc dona ſua contulit alma corona,
Vnde per Eccleſias cantica digna ſonant.

Babenbergæ author prius ſtuduit.

LAude vacans iſta,recolo mihi tempora priſca,
Priſca fuit puero mihi Babenberga magiſtra,
Mens mea quæ didicit,reddit amica ſibi.
Reddere non potui quantum,ſed reddere quale,
Ecce mea volitant alias properantius alæ,
Me vocat hiſtoria,Pauo beate vale.

Item de eodem Henrico Claudo laudes ſcribuntur.

HEinrici Claudi meritum ſolenniter audi,
Cui decet applaudi,cuius metra porrigo laudi,
Sumptus ab arce ſoli regnat in arce poli.
Coniuge virginea virgo permanſit & ille,
Catholicas dedit Eccleſias numero quaſi mille,
Pauperibus,viduis ſpes,via,vita fuit.
Nunc & in altari ſua cernimus oſſa ſacrari,
More ſalutari ſolennia digna parari,
Corpora debilium plurima ſana dari.

Finis Notationum.

VITA

S. KVNEGVNDIS IMPERATRICIS,

QVÆ

CVM SANCTO SVO CONIVGE HENRICO IMP. EPISCOPATVM BAMBERGENSEM CONDIDIT AC FVNDAVIT,

Nunc

Ex antiquis membranis auctior & correctior edita, & notationibus illuſtrata.

Studio

IACOBI GRETSERI, SOCIETATIS IESV THEOLOGI.

AD D. CVNEGVNDEM, QVÆ VIRGINITATIS PROBANDAE CAVSSA SOLVM CANDENTI FERRO STRATUM inuiolata calcauit.

Blandiri culpæ rapidus cum neſciat ignis,
Ire per accenſos vis quoq; , Diua, rogos.
Nudus in ardenti pes audet ludere flammâ,
Scilicet eſt animi conſcius ipſe ſui.
Quæ ſubigit ferrum, caſtas nequit vrere plantas
Pruna, nihil, flammis quod violetur, habent.
Innocuæ meritò domitas alludere flammas,
Et prunas animum ponere, Virgo, doces.
Impuros etenim ſolita eſt punire, recuſat
Lædere virgineos flamma pudica pedes.
Attonitoq; tuus iam nunc pes regnat in igne,
Cui dudum domitus ſæuior ignis erat.
Quæ poteras ipſos calcare Cupidinis ignes,
Proterere & Paphias noxia tela faces,
Quæq; Dionæas Veneris contemnere flammas,
Nunc quoq; Vulcanum ſpernere debueras.

VITA

INDEX CAPITVM.

CAP. I. *Genus & coniugium.*

II. *S. KVNEGVNDIS probat ſuam innocentiam ignitis vomeribus.*

III. *Templa ſtudio S. KVNEGVNDIS condita.*

IV. *Confugienſe Monaſterium à S. KVNEGVNDE exſtructum.*

V. *Munificentia S. HENRICI & S. KVNEGVNDIS in varias Eccleſias.*

VI. *Cur Auctor hanc ſcriptionem ſuſceperit?*

VII. *S. KVNEGVNDIS mortuo Marito pietatis exercitationibus ſedulò inſiſtit.*

VIII. *Epiſtola S. KVNEGVNDIS ad Confugienſem congregationem.*

IX. *S. KVNEGVNDIS mundo ſe abdicans, religioſum habitum induit.*

X. *Qualem vitam in Monaſterio duxerit S. KVNEGVNDIS.*

XI. *S. KVNEGVNDIS ſigno Crucis incendium reſtinguit.*

XII. *Exemplum ſeueritatis in diſſoluta vita Abbatiſſam.*

XIII. *Miraculum in chirotheca S. KVNEGVNDIS.*

XIV. *Mors S. KVNEGVNDIS.*

XV. *Funus S. KVNEGVNDIS. Deportatio Bambergam; & ſepultura.*

XVI. *Præfatiuncula in miracula S. KVNEGVNDIS.*

XVII. *Energumenus ad ſepulcrum S. KVNEGVNDIS liberatur. Tres itidem contracti curati.*

O XVIII. *Va-*

XVIII. *Variæ ægrorum curationes.*

XIX. *Suſpenſi S.*KVNEGVNDIS *ope ſeruati.*

XX. *Infans ſine baptiſmo mortuus, reuiuiſcit ad ſepulchrum S.*KVNEGVNDIS.

XXI. *Puer mortuus reſuſcitatur.*

XXII. *Puella ſubmerſa reuocatur ad vitam.*

XXIII. *De muto.*

XXIV. *De puero à lupo rapto.*

XXV. *De ſeruulo.*

XXVI. *De terra in thus, & in grana mutata.*

XXVII. *Epilogus cum precatione ad S.*KVNEGVNDEM.

VITA S. KVNEGVNDIS IMPERATRICIS.

CAPVT PRIMVM.

Genus & coniugium.

EX præclaro parentum ſanguine, & auguſtæ nobilitatis gradu, duo immarceſsibilis gloriæ flores mundo enituerunt, ſanctus videlicet HEINRICVS cognomento PIVS, glorioſiſsimum Romai Imperij decus, eiuſque dignißima * contectalis, piæ memoriæ, CHVNEGVNDIS Auguſta & Imperatrix. Eadem verò beata & Deo dilecta terreno Imperatori * copulariter, non carnaliter coniuncta, cæleſti Regi ſuam virginitatem conſecrauit, quam vſque in finem caſti * virginis conſenſu, Deo teſte, conſeruauit. Quod poſtmodum diuinitas, ne lumen in tenebris lateret, oſtendit: dum eam, ad confundendum virginitatis hoſtem, & obſtruendum os mendacia contra Virginem Chriſti loquentium ſuper ignitos vomeres incedere, & illæſam procedere dedit.

* *Vxor. Aliqui legunt apud Ditmarum, & alios hac voce vſos:* Conlectalis, *à lecto, vt* Conthoralis, *à thoro.*

* *Sur.* corporaliter.

* *Henrici Imp. qui & ipſe Virginitatem integram ſeruauit.*

CAPVT SECVNDVM.

S. KVNEGVNDIS probat ſuam innocentiam ignitis vomeribus.

QValiter autem id factum ſit, ad communem ædificationem prætereundum non eſt, vt & caſtimoniæ erudiamur exemplis, & diuinorum ſecretorum admiratione moueamur, intelligentes, quemadmodum diligentibus Deum omnia cooperantur in bonum. Tantis namque ac talibus bonis tentatio deeſſe non potuit. Inuidus enim omnium bonorum diabolus, vbi totum immaculatum ſauciare non potuit, zelotypiæ liuore fœdare cogitauit, & eius ſaltem famam lædere, cui vulnus corruptionis infligere non valuit.

Facta eſt igitur, auctore diabolo, ſuſpecta criminis, quæ non nouerat maculam corruptionis. Sed, quia crudelis eſt, qui famam ſuam negligit, expurgationis gratia, ad vomeres candentes illud ſibi iudicium elegit, quod propter duritiam hominum inſtitutum eſſe cognoſcitur. Cumque dilecta Deo ad illud iudicium velut ouis ad occiſionem duceretur, ingemuit & ait: *Domine Deus creator cœli & terræ, qui probas renes & corda, iudica iudicium meum & eripe me. Te enim teſtem & iudicem hodie inuoco, quia nec hunc præſentem HEINRICVM, nec aliquem virum carnali commiſtione vnquam cognoui.* Hoc dicto, ſtupentibus, & flentibus vniuerſis, qui aderant, vomeres candentes * nudo veſtigio calcauit, & ſine aduſtionis moleſtia ſecura pertranſiit. Ita Deus omnipotens vinculum caſtæ dilectionis ſeruauit, innocentiam comprobauit, integritati cuſtodiam humilitatis adhibuit. In faſcibus itaque conſtituta, continentiæ ſuæ gloriam ſub terreni chlamide imperij ſatagebat abſcondi, vt tanto propenſius, quanto efficacius poterat, promoueret, quæ Deo inſpirante, nec non adiuuante, ad ipſius laudem cogitabat perficere.

De hac probatione lege Delrium lib. 4. Diſquiſ. Mag. cap. 4. q. 4. ſect. 3.

** Aliquando vomerem candentem, vel quoduis aliud ferrum ignitũ manibus ferebant, vel prunas in ſinum conijciebant; vel pyrã intrabant; de quib. omnibus Delrius loc. cit. S. Kuneg. ferrũ ignitũ portaſſe, ſcribit Cranzius lib. 4. Saxon. cap. 32.*

CAPVT TERTIVM.

Templa ſtudio, S. Kunegundis condita.

Enique poſt nouellam fœcundiſsimæ plantationis ſuæ Eccleſiam Babenberc, quam cum illo ſtudioſiſsimo ſuo cooperatore HEINRICO in loco Babenbergenſi, venuſtiſsimè, ſicut hactenus cer-
, fabricauit ſub patrocinio Principis Apoſtolorum PE-
tq; S. GEORGII Martyris, monaſterium ſub regula ſan-
nedicti ad aquilonarem plagam, in honore S. Michaëlis
angeli, extruxit, non minori ſtudio prædiorum, ac di-
rum donariis ornamentorum. Tertiam demum verſus
liem, ſub Ordine Canonicorum, ſub titulo S. Stephani
martyris, paruo quidem ſchemate, ſed maiori opera, de
atrimonio eccleſiam fundauit. Ad quam dedicandam
DICTVM Papam, quem præfatus DEO dignus Henri-
nperator, ad confirmandum Babenbergenſem Pontifi-
n aduocauerat, venire rogauit. Ipſa autem illud pſalmo-
ni ſecum decantans: *Domine dilexi decorem domus tuæ*; diuerſa
n Eccleſiæ, iuxta imperialem munificentiam, munera
dit in diuerſis Eccleſię ornamentis. Quæ omnia ipſe Do-
s Apoſtolicus, vt ſemper memoria ipſius fundatricis il-
reat, ne quando per fraudem, aut violentiam, vel furto
ſubtrahantur, dura banni ſui innodatione, ſeptuaginta
ue duorum Epiſcoporum, qui ibi aderant, autoritate,
lie confirmauit.

Hæc omnia clara ſunt ex Vita S. Henrici: quæ primo legi debet, vt hoc probè intelligatur, præcipuè cap. 6. & 7.

Vide Vitam S. Henrici cap. 23. & 24.

Pſal. 23.

CAPVT QVARTVM.

Confugienſe Monaſterium à Kunegunde exſtructum.

Tem Monaſterium in honore Saluatoris, & eius victorioſiſsimę Crucis, in loco, qui *Cõfugia* dicitur, magnificè conſtruxit, & ancillarum DEI ibidem

DEO ſecundum regulam S. Benedicti ſeruientium congregationem decentiſsimè ordinauit. Porrò cooperante ei in omnibus imperiali maieſtate, idem Monaſterium omni ornatu decorauit. Ante principale altare * iconam ex auro & lapide precioſiſsimo ſtatuit; calices aureos & argenteos, catinos, vrceos, pallas, caſulas, vela, cortinas, cappas auro & gemmis precioſis intextas, & cætera vtenſilia, ſiue vaſa miniſterij tanto ſtudio, & tam ſumptuoſis impenſis eidem Eccleſiæ contulit, vt, quicunque ea intuentur, regiam munificentiam, & miram vtriuſque, Imperatoris videlicet, ac Imperatricis in DEVM deuotionem magnoperè mirari non ceſſent.

** imaginem.*

Dona Confugienſi Monaſterio oblata.

CAPVT QVINTVM.

Munificentia S. Henrici, & S. Kunegundis in varias Eccleſias.

PRæter has principales ſuæ fundationis & primarias Eccleſias; quæ Conuentualis Eccleſia, quæ monaſteria illorum donatiuo nō gloriantur, aut in prædiis dilatata, aut decorata ornamentis? Alias enim antiquitate collapſas reædificauerunt; quaſdam etiam deſtructas, & ad nihilum redactas, in priſtinum, vel in meliorem ſtatum reſtaurauerunt, & ſicuti prudentes Virgines oleum ſuæ miſericordiæ in diuerſos effuderunt, vt meritò dicere poſsint, *Chriſti bonus odor ſumus in omni loco.*

2. Corinth. 2.

O coniugium non voluptate, ſed bona voluntate copulatum. O ſanctum matrimonium, vbi vna fides inuiolatæ caſtitatis, vbi vnus ſpiritus miſericordiæ ac veritatis; vbi idem velle in virtutibus, idemque nolle in vitiis: vbi nec primus, nec alter diſcerni potuit, dum alter, quod primus, voluit; vbi par animus, in multifariis operum effectibus, pares in duobus oſtendit affectus. Quales has nuptias dixerim, neſcio. Vnum ſcio; quia neſcit noſtra modò regio tales, dum illi propter regnum cœlorum ſe *caſtrantes,* nec prolem terrenæ fœcunditatis exſpectantes, cælibem à DEO generationem receperūt: à quorum

Matth. 19.

ore laus Dei nunquam deficiet. *Hac eſt generatio quærentium num, quærentium faciem Dei Iacob*; qui viuentes in Chriſto, bra ſua mortificantes propter Chriſtum, ſuper terram entes; modò regnantes cum Chriſto bona Domini ſui t in regione viuentium.

CAPVT SEXTVM.

Cur Auctor hanc ſcriptionem ſuſceperit?

QVoniam de vita & virtutibus pij & ſancti HEINRICI Chriſtianiſsimi Imperatoris, & miſerationibus variis, quas fecit in domo Domini, de ſignis quoq; & miraculis, quæ poſt tranſitum ipſius per ecit Deus, ſatis ac dignè ſcripta ſancta recepit Eccleſia: animum pungit, ac in mentem venit, vitam memoranrginis noſtræ CHVNEGVNDIS breuiter explicare, & oriæ ſcripto commendare; vt ad exemplum eius ſe intuquæcunque Virgines, quæcunque verè viduæ, perfectæ ormam arbitrentur conuerſationem illius. Indignum nobis, ſed magis operę pretium duximus, vt illi officium ubtrahamus oris, cuius prouidentia quotidie alimenta bimus corporis.

CAPVT SEPTIMVM.

Kunegundis, mortuo marito, pietatis exercitationibus ſedulo inſiſtit.

HEINRICO itaque ſuo, ſuæ caſtitatis patientiſsimo ſemper cuſtode, vbi eam ſuis, virginem, vti traduxerat in Chriſto, in vltimo ſpiritu conſtitutus reſignauit, ad cæleſtia, quæ iugiter ſuſpirabat, a tranſlato, illa ſe ad Dominum, vt ſemper, totam conlum ſuæ caſtitati, neceſsitati, ſaluti adeſſe, illum ſuis Ec; illum filiis, quos ei in Chriſto aggregauerat, præſen-

tem

tem affore, aduocare vigiliis, Orationibus inſtare, die practicam cum Martha, noctu contemplatiuam cum Maria vitam agere non ceſſabat. Quanta verò eleemoſynarum largitate, quanta orationis inſtantia pro beati coniugis defuncti, anima deſudauerit, in ſubſcripta pagina, quam ipſa per ſe, (nam literarum, ſicut & aliarum artium, diſtinguere auro, gemmiſque ſacras veſtes, fuit peritiſsima) compoſuit, & conſcripſit, quicunque ſcire voluerit, cognoſcere poterit.

CAPVT OCTAVVM.

Epiſtola S. Kunegundis ad Confugienſem Congregationem.

CHVNEGVNDIS, *diuina diſpenſatione ſolo nomine Imperatrix, ſpecialiter dilectæ Cōgregationi in Confugia, quidquid iuſtæ cōuenit dilectioni. Propriæ aduerſitatis ſarcinam (veluti æſtimo) facilius tolerarem, ſi veſtras res ſaluas, incolumeſq́; exiſtere viderem. Quamuis enim mens procelloſis curarum fluctibus vndiq; quatiatur, veſtra tamen recordationis ancora à cordis profunditate non euellitur. Et licet longè remotæ ab oculis ſitis, ab animo tamen nuſquam receditis. Quis nos ſeparabit à charitate Chriſti? Caſus doloris, an longinquitas remotionis? Quin etiam ſi amiſſæ facultatis vſus concederetur, voluntas hæc operis exhibitione comprobaretur. Ipſum tamen modicum; quod adhuc, Deo volente, reliquum tenemus, veſtræ commonitioni alienum eſſe nolumus, vt participatione paruitatis, reueletur magnitudo deuotionis. Mater námque, ſi parum habuerit, parùm filiis tribuit. Ecce hæc modici ſumptus munuſcula ad refectionem vobis mittuntur carnis, vt animam *ſenioris, patris veſtri, continua orationis alimonia reficiatis: quoniam tot iuſtorum preces vnanimiter continuatæ, apud Deum multum poſſunt proficere, Iacobo atteſtante.* Multùm valet deprecatio iuſti aſsidua.

Rom. 8.

* *Intelligit Henricū Imp. defunctum. Senior hic eſt* Dominus, *&c* *& paſſim apud Ditmarum. Hinc cuſum eſt illud Italorum,* Signor, & ſignoria.

Iac. 5.

Ille etiam, atq; etiam iuſtus Dominus, qui iuſtitias dilexit, æquitatem ſupplicationis exaudire non reſpuit: ſed vobis indefeſsis interceſſoribus, ſupradicti chari memoriam facientibus, ſalutis dabit præmium, quod ipſe promittit, dicens; Qui perſeuerauerit vſque in finem, hic ſaluus erit.

Pſal. 10.
Matth. 10.

Atq;

num opus in conſpectu etiam Dei placitum eſſe cernitis, ſi non ſolùm ,qui in hac vita poſiti, multa vobis bona; ſed, pro illis etiam, qui nulla nt, oraueritis. Obſecro ergò, vt eum à cordibus veſtris nunquam abii-ui vos tanquam proprias amauit, atque hunc locum veſtra ſeruitute voluit.

ſlote quoq; meæ neceſſitatis memores, ſemper in hilaritate cordis mi-les, ſecundum illud Apoſtoli: Dilectio ſine ſimulatione. *Nec non* Rom. 12. *nentes in quandam mutuæ charitatis ſoliditatem magis ac magis cant, quatenus in die tribulationis clamorem veſtrum ipſius aures ant, qui dicit:* Vbi duo, vel tres congregati fuerint in no- Matth. 18. meo, in medio eorum ſum. *Quod vos omni modo promereri eodem præſtante, qui cum Patre & Spiritu ſancto viuit & regnat nia ſecula ſeculorum, Amen.*

CAPVT NONVM.

Kunegundis mundo ſe abdicans, reli-giosum habitum induit.

DEnique Chunrado * ſibi ſuccedente in Regno, *Salico. ipſa curis ſecularibus, ſicut iam diu deſiderauerat, exonerata, in ipſo anniuerſario die tranſitus S. HEINRICI, Archiepiſcopos cum Epiſcopis *Mundo ſe ab-dicat.* licationem Confugienſis Eccleſiæ conuocat; vbi velata i inter Miſſarum ſolennia, imperiali decentiſsimè omni ornata, ante principale altare, virgo Deo deuota proceſ-que theſaurum incomparabilem, ligni Dominici, Cru-rruam quidem in materia, ſed maximâ in virtute, Deo t. At vbi lectio Euangelij, in qua ſupra arborem Crucis *Offert parti-culam de ligno S. Crucis.* ens ſuſpicientem ſe Ieſum ſuſcipere, & ab eo benedi-n puſillus meruit accipere, lecta fuit; regalem purpu-uens, tunicam fuſciorem, quam ipſa ſibi manibus ſuis a fuerat, veſtem religionis, data ſacerdotali benedictio-uit; Et multis pro ſe quidem flentibus, pro illa autem tibus, quę iam ſeculum damnaſſet in veſtibus, capillis, ; vſque in eodem monaſterio pro ipſius ſeruantur ho-

 nore,

nore, præciſis, impoſito ſibi ab Epiſcopis velo, annulo fidei ſubarrata, gratulabunda ſuccinuit; *Poſuit ſignum in faciem meam & annulo ſuo ſubarrauit me Dominus meus Ieſus Chriſtus.*

CAPVT DECIMVM.

Qualem vitam in Monaſterio duxerit S. Kunegundis.

ITa Chriſto ſponſo ipſa ſponſa conſecrata, dum filiarum ſuarum ſe ſanctiſsimo contubernio applicuiſſet, non vt mater filiabus ſe præferebat, ſed in omnibus ſeruitiis ſeruilem ſe perſonam oſtēdebat: ita tamen, vt, cum omnia faceret, oſtentationem fugeret ſingulorū, ne in præſenti ſeculo reciperet mercedem ſuam. Operabatur manibus ſuis. (Nulli enim in diſtinguendis auro gemmiſque veſtibus plurimum aut in ſtolis, aut in cingulis æſtimabatur inferior) ſciens ſcriptum eſſe: *Qui non operatur, non manducet.* Sponſo aut orans loquebatur aut pſallens. Ad Eccleſiæ limina * pænè tardioribus omnibus approperabat. Nihil ſeueritate illius iucundius: nihil iucunditate ſeuerius. Triſtis in ritu: in triſtitia ſuauis. Breue vitæ ſpacium æterna memoria compenſabat. Idem illi locus Orationis & quietis fuit: idem ſemper habitus: incultum corpus: dum ſciret reiiciendas delicias corporis, quod paulò pòſt vermibus exarandum ſit: ſemper eam legere, aut legentem audire videres. Multa illi circa contubernales deuotio: frequens decubantium viſitatio: ſolicita pauperum conſolatio. Præterea, plura eam miracula feciſſe credimus: ſed quòd * gratiam hominum, & oleum adulationis ſemper fugeret, eſſe ſuppreſſa: quod tamen incuriæ ſcriptorum, ſeu reuolutioni temporum, non defectui deputandum eſt virtutum. Pauca tamen, quæ in ſcriptis reperimus, aut veridica ſanctimonialium, vbi illa Chriſto militabat, relatione cognouimus, hîc inſerere dignum duximus.

2. Theſſ. 2.

* *Surius & Apogr. Bamb.* Pænè inuiſa properabat.

* *gloriam humanam.*

CAPVT

CAPVT XI.

S. Kunegundis ſigno crucis incendium exſtinguit.

Vm poſt Orationis frequentiam inter lectionis laſsitudinem ancilla Chriſti in lecto non plumis exſtructo, ſed cilicio ſtrato, membra ſopore grauata remiſiſſet, puella ſacrata, quæ de more illi :bat, ſacros codices legens, cùm ferè ad medium noctis nem extenderet, caligantes oculos clauſit, lumenque è bus illius prolapſum paleas corripiens, ſui fragore cir-acentes ſorores excitauit. Clamore ex concurſu facto, Chriſti de ſomno excuſſa, dum colluctantes inter ſe, & epantes flammas circa ſe aſpexit: ad orationis arma ſe ertit, & ſigno Crucis aduſtionem illam abſque omni ſua-æſione veſtium auertit. Tua ſunt hæc, Chriſte, opera: qui Babylonium Regem in ſuo furore confudiſti, & Chal-s ignes, vt pueri tui liberarentur illæſi, tua virtute exſtin-

CAPVT XII.

Exemplum ſeueritatis in diſſolutæ vitæ Abbatiſſam.

Llud miraculum tam ſtupendum, quàm mirandum huic placuit inſcribere, in quo animi illius conſtantiam, & rigoris ſeueritatem diſcere poteris. Habuit ſecum ſororis ſuæ filiam,* Vtam no- Hanc à primis annis educatam, omni diſciplina, ſecula-quoque literarum ſcientia inſtruxerat. Hæc materteram inus religionis, quàm dilectionis amore ſecuta, & con-a fuit. Quam in omnibus plenè inſtructam, vbi eius in nibus vigilantiam, in ieiuniis perſeuerantiam, & ad o-patientiam perſpexit, omnium aſſenſu & rogatu, primâ cœnobio eam Abbatiſſam præfecit. Tum verò mater

* *Hoffmannus* Iudithā *Vocat.*

filiam ſuſcipiens, iuxta commonitionem ſanctam dudum habitam, præcedentium illi Patrum repetens alloquia, monet ob ſalutis affectum vtilia, ac Deo placita ſæpe dicere, frequenter audire, ſolitas religioſi itineris vias non deſerere, magis magiſque errorum deuia, & diabolica calcare figmenta, nullam luci ac tenebris, veritati atque mendacio, turpitudini atque honeſtati, apud Dei ſeruos docet eſſe communionem, ſolicitè cauendum, ne vana ſectando, deſineret eſſe templum Dei, & habitatio dæmonum fieret, & dæmonis monumẽtum; lumina ſua in Dei figere aſpectum, primam quæ doceret, facere, vt fructum doctrinæ ſuæ ipſa in cælis, Deo adiuuante, poſsit inuenire.

Hæc & huiuſmodi iterum & iterum materno ſtudio ei inculcans, quaſi in omnibus iam perfectam, & ipſa magiſtram venerari cœpit. Illa, vbi immatura libertate potita eſt, paulatim à rigore ſuo deficere, molliorem cultum, lautiorem cibum, quæ vitiorum alimenta ſunt, deſiderare; vltima in choro, prima in conuiuio, puellarum fabulis intereſſe, ac in omnibus laxius ſe agere cœpit. Pro huiuſmodi leuitatibus, dum eam frequenter ſancta Dei inter ſe priuatim, publicè coram omnibus, ſecundum Apoſtoli præcepta, ſæpius argueret, obſecraret, increparet, nec illa materteræ velut patrocinio aut familiaritate vanè confiſa, vllo modo emendaretur; quadam die, dum ipſa cum Conuentu Crucem (nam dies Dominicus erat) ſequitur, Abbatiſſa defuit. Quam illa inquirens, & epulantem cum coæuis in conclaui reperiens, zelo pietatis armata, cum verbo correptionis dextera maxillam eius percuſsit; quæ, quaſi ſigillum quoddam, formam digitorum eius accepit; qua omni tempore vitæ ſuæ non caruit. De quo nimirum facto conſtat: quia non tantum pro ſe, ſed & pro aliorum emendatione, hoc pertulit, vt ad melioris vitæ ſtatum à vitiis ſuis retorqueret.

Crucem ſequi, eſt proceſſionem comitari; hanc enim antecedit crux.

CAPVT

CAPVT XIII.

Miraculum in chirotheca S. Kunegundis.

FOrtè & iſtud detractoribus fabuloſum, & infidelibus incredibile putabitur: quod ſanctitatem illius, quam, humilitatis gratia, ipſa latere voluit, muta elementa loquuntur. Denique cum poſt nem Euangelij ſuo ſolenni more * ſacrificatura acce- ad altare, dexteræ manus ſuæ chirothecam detrahens, ullus, quò reciperet, adeſſet, à ſe reiecit; quam radius er feneſtræ rimulas intrans ſuſcepit, & tamdiu quaſi ando ſuſtinuit, donec illa poſt * ſacrificium rediens, eciperet. Tale etiam quid in beati viri veſte Goaris ndo diuina virtute oſtenſum fuiſſe legitur: qui dum à uſtici Treuirenſis Pontificis deſpicitur, à ſumma ma-, per maioris luminaris honoratur famulatum. Omtaque capax erat meritorum, qui iudicem cunctarum habere virtutum.

* oblationem facturа.

* oblationem.

CAPVT XIV.

Mors S. Kunegundis.

QVindecim in ſancto propoſito ſuperuixit annos, tam humilitatis gratia, quàm religionis reuerentia omnibus admiranda. Tandem, pro nimia ciborum abſtinentia, orationis & vigiliarum increperſeuerantia, cœpit corpore langueſcere; & ingrauemorbo, paulatim deficere. Sed dum membra dolore herentur exterius, ſpiritu tamen (nam laus Dei ſemre eius fuit) confortabatur interius. Vocabat ſanctos s, quorum hîc vitâ, illic iam conſortio fruitur: Apoſto-Confeſſores, quorum fidem & confeſsionem ſemper teerpellabat: Virginum Chriſti in ſuo exitu inuitabat

chorum, quarum æmulatione in carne dum præter carnem viueret, immaculatum Chriſto conſeruauerat torum: omnium Deo famulantium ſibi adeſſe, ſibi occurrere orabat auxilium.

Rom 8. Verè quod eſt ſcriptum; *timentibus Deum omnia cooperantur in bonum*, in obitu tantæ Virginis vidimus comprobatum. Necdum ſpiritum exhalauerat, necdum Chriſto debitam reddiderat animam; *Et iam fama volans tanti prænuncia luctus*, non tantum ſacratas Virgines, aut diuerſi Ordinis viros, verùm etiam totius vrbis populos ad exequias vnius congregabat. Sonabant Pſalmi, & totam domum, vbi ſanctum corpuſculum in medio ſuper illo ſuo nobili cilicio compoſitum iacebat, in ſublimè reſonans letania pro exeunte anima quatiebatur. Interim, ex more, regales, tanquam Imperatrici, non vt paupérculæ debentur ſorori, parantur exequiæ, aurea feretro obtendenda proferuntur velamina. Tum illa pallentes vultus, quos antè, vt, ſponſo venienti, lætos videres ad hos retorquere, manu abnuere: *Amictus iſte, ait, non eſt meus: auferte hinc: ornatus hic alienus eſt. His, terreno ſponſo; iſtis, cæleſti copulata ſum; nuda de vtero matris meæ egreſſa, nuda regrediar illuc: his vilem miſeræ carnis materiam inuoluite; & corpuſculum meum iuxta tumulum fratris mei, ad Domini* HEINRICI *Imperatoris, quem me iam vocantem video, in proprio* * *locello reponite.*

Apog Bamber. * lectulo.

Meritur S. Kunegundis. His dictis, in manus Domini ſpiritum ſuum commendans, ad ſuum anima reuolauit auctorem, & in antiquam poſſeſsionem diu peregrinata conſcendit: terris, matrem communem ſe amiſiſſe, flentibus; cælis autem conciuem in ſuum conſortium ſe ſuſcepiſſe gaudentibus.

CAPVT

CAPVT XV.

unus S. Kunegundis. Deportatio Bambergam: & ſepultura.

Ta demum ſacro illo corpore feretro ſuperpoſito, longo nobilium ordine præeunte, multis hinc inde confluentibus,cum illo ſibi ſemper familiariſsimo pauperum contubernio, ad locum nbcrc ſepulturæ ſuæ prædeſtinatum, felices exequiæ vſlelatæ ſunt. Tum verò relictas vrbes,vacua rura, deſolauitates,vndiq; concurrere populos videres, matres par- ſuos in brachiis geſtantes,infirmos in grabatis iacenitatis gratiam ſperare, felicem ſe credere,ſi cui aut fere- ngi,vel ab ipſo contigiſſet obumbrari.

Accurſus ad funus S. Kunegundis.

andem in Eccleſiam beati Petri Apoſtoli corpus non ſipore deportatum, triduanas ibi meritis ſuis, ac beneficondignas habuit exequias; filij, quos ipſa illic in Chri- adunauerat,* de matris pace iam ſecuri, pro ſe autem ſo- inceſſanter pſallebant, dum eam ſibi ad horam ſubtraſine timore amiſsionis in ſpe perpetuæ interceſsionis iſſe plaudebant: mater de cœlo filiorum proſpectans um gaudebat. Ita velatum ſacrum corpus, ſacris veſtiliademate Chriſti capiti ſuperpoſito, ſuo loculo in dextere, ſicut hactenus veneratur, repoſitum eſt. Tranſiit anno Dominicæ Incarnationis Milleſimo * tertio, Indi- III. V. Nonas Martij, regnante in æternum, qui eſt co- Virginum, Chriſto Domino noſtro. O felix Babenber- Eccleſia, recepiſti theſaurum, quem amiſeras. Procax & ica lingua detractorum oculorum teſtimonio confutata eſt, dum virginitas eius, rebus approbata ſanctitas clareſcentibus ſignis videtur teſtificata.

Apoſ. Bamber.

* congregauerat.

** Vitioſè. Emenda MXL. Indict. VIII. Ita etiam Baron. Trith. in Chron. Hirſaug. mortuam ſcribit 1037. Sed hoc non poteſt, cum hac, & aliorum hiſtoria cõſiſtere.*

CAPVT

CAPVT XVI.

Præfatiuncula in miracula S. Kunegundis.

CHriſtianæ religioni proficiens Eccleſia fidelis, quę in Euangelio, voce Domini teſtante; Dei mater & filia per gratiam nominatur; mater, quia ſanctæ operationis exemplo filios Domino generat: filia, quia Virginis filio, pro ſalute mundi incarnato, eruditione ſanctorum Patrum quotidie generatur: ſalutem miſſam à Domino, cæleſtis archiatri effectibus medicinæ plenam, tam mẽtis, quàm corporis auribus animaduertat: Mundanæ machinæ conditor humano generi per inobedientiam lapſo condolens, vt æternæ vitæ fructus faciẽtem nouam plantationem, ſcilicet primitiuã Eccleſiam infereret; Patriarchas & Prophetas in mundum mittere dignatus eſt. Qui creditum ſibi officium, quinque corporis ſenſibus, ſextoque, qui eſt ſpiritus Prophetiæ, myſterium incarnationis Chriſti, & omnia, quæ de ipſo annuncianda erant, prædicantes, alij aſperitate vitæ, alij diuerſis pœnarum mortibus, ipſi, quem prophetabant, famulatum ſuum fideliter impleuerunt. Horum limes Chriſtus, æterni Patris conſilio pro liberandis hominibus de intemeratæ Virginis vtero proceſsit, vt iam inchoatæ plantationi, miſſis per orbem Apoſtolis, atque de ſuo corpore fuſo cruore fabricatam, nouellam ſuperædificaret Eccleſiam; quæ S. Trinitatis fide imbuta, & mundata baptiſmi gratia, Martyres, Confeſſores, & infirmi ſexus Virgines, animo tamen conſtantes, primitias obtulit.

Inter quas B. CHVNEGVNDIS, flos Bambergenſis Eccleſiæ, cum S. HENRICO, qui Romanorum Imperium tenuit, ſub coniugij ſpecie, immortali ſponſo caſtæ virginitatis honore deſeruit. Vnde iam eius ſanctitatis merita per orbem manifeſta declaratione apparent; quia in loco, vbi ſanctum eius corpus quieſcit, infirmi, quacunque laborantes ægritudine,

ſanitatem recipiunt. Vt autem ad omnia teſtes cautiſsimus, veritatis amatoribus, ætati noſtræ ſuccedentibus, s, quæ ſcribimus, curioſè indagantibus, ſcilicet, quo tem- opera curationum præfatæ Imperatricis initium habue- argiente Domino, prout poſſumus, volumus explicare.

CAPVT XVII.

Energumenus ad ſepulchrum S. Kunegundis liberatur. Tres contracti, curati.

ANno Dominicæ incarnationis M. C. LXXXIX. Indictione II. Tiemone tertio decimo Babenbergenſis Eccleſiæ Epiſcopo, quarto Pontificatus ſui anno; ad Vincula S. Petri, ne de ſanctitate prædratæ Virginis ambigeremus, ſignorum experientia cer- i ſumus. Nam dum, ſolito more, populus ad prædictum i orationum & vigiliarum cauſſa conueniſſet, affuit qui- læmoniacus de villa, quæ dicitur * Dierrut; qui nec em agnoſcens, nec ſcelus abhorrens, filium ſuum igne uerat. Hic duris funibus adſtrictus, ad ſepulcrum ſan- HVNEGVNDIS ita manſueſcere cœpit, vt furiali morbo utus, Deum omnipotentem laudaret, eique, cuius pa- iantibus meritis hæc ſibi accidiſſe cognouit, cum ca- quæ præſens adſtiterat, debitas acclamabat laudes. Igi- m hæc tam cleri, quàm populi ſolenni deuotione age- r, tres contracti, vnus in ſuburbio de hoſpitali S. AEgi- ii magis reptando, quàm * ſcabellis voluebatur: alter mo Chunradi Maioris Eccleſiæ Præpoſiti: tertius item omo Ottonis in eadem Eccleſia Canonici, ſuper ſepul- crum beatæ Virginis poſiti, ab vnius dolore paſſionis vna erecti ſunt manu diuinæ curationis.

* Beirrut.

Tres contracti ſanantur. Vide MS. Bamberg. qui hac diſtinctius.

* per ſcabella, intellige cruculas mannũ, quibus contracti vti ſolent.

CAPVT XVIII.

Variæ ægrorum curationes.

MVlier paralytica, & altera ſanctimonialis femina vno pede claudicans; & claudus de caſtro, quod dicitur Giet, poſt momentaneam orationem vix completam, in ipſa nocte curati ſunt.

Puer, cui tanta membrorum mollities inerat, vt pœnè oſſibus carere putaretur: alter de Licendorf macie deformi conſumptus, greſſum & loquendi officium, quibus omninò caruêre, receperunt.

* Iſchiatica.

Puella * ſciatica de Giſenuelt, necdum tumbæ ingeſta ſacræ, propter turbam: Puer ex contractione neruorum carens officio pedum: Puella de Nuornberc planta pedes ſurſum recurua, geniculo contracto: Item, de eodem pago puella manum aridam habens, inter Orationes, & Vigilias curati ſunt.

CAPVT XIX.

Suſpenſi S. Kunegundis ope ſeruati.

* *Kunegundis.*

QVidam pro equo furtim ſublato apud VVerram fluuium, in vico, qui dicitur, VVaſegen, ſuſpendio addictus eſt. Qui in tormento poſitus, voce, qua poterat, * B. Virginis aures appellauit; cuius etiam feſtinatam opem ſibi adeſſe præſenſit. Diuina enim virtute, vbi populus abſceſſerat, vincula manuum diſſoluta ſunt, & ipſe laqueum ſibi deponens, in ciuitatem reuerſus, cunctis ereptionem ſui, dans gloriam Deo, & ſuæ ſaluatrici expoſuit. Quorum fideli teſtimonio ad nos vſque delatus, ad cenſum quinque denariorum à ſuis parentibus, vt pridem, dum damnaretur, pro ipſo deuouerant, inſcriptus eſt.

Apud nos quoque non huic diſsimile de ſeruulo quodam, dum illaqueatus ab omnibus mortuus putaretur, ſignum

um apparuit. Nam poſt eiectam vrinam, quod ſignum rtis in talibus tormentis eſt, cunctis adſtantibus inſperatæ ti, ac vitæ reſtitutus eſt.

Tali modo apud Rottenburc, Imperiale caſtrum, duo ab- iti multorum atteſtatione vſque ad nos peruenerunt.

CAPVT XX.

nfans ſine baptiſmo mortuus, reuiuiſcit ad ſepulchrum S. Kunegundis.

MIra, (at non Deo impoſsibile) & forſan noſtræ ætati incredibilia dicturus ſum, ſed tota Babenbergenſium ciuitas huius facti expers non fuit.

Mulier de proxima villa Elrin vagientem ſu- infra quadraginta dies ſine baptiſmo defunctum, ſupra bam beatæ Virginis non ſine ſpe reſurrectionis poſuit. or eum, qui eſt primogenitus mortuorum, qui mortuos tat, vbi miſerabilis omnibus mater exſtincti ſanctæ Vir- s nomen CHVNEGVNDIS ingeminando multos fletus lit; quem exanimem poſuerat, de ſepulchro viuum le- t. Quis ſe à lacrymis, quis à laudibus contineret? V- ox omnium, vt frequens turba Sabbatho confluxerat; *is eſt hæc? quàm ſancta? quàm Deo chara? quæ claudos cur- cæcos videre, mutos loqui, exſtincta quoque membra reuiuiſcere it. Beatus venter, qui hanc portauit: benedicta à Domino vbe- ra, quæ hanc lactauerunt; de benedictione iam ſeculo pereunti tanta gratiarum mune- ra effluxerunt.*

Infans mortuus reſuſcitatur.

CAPVT XXI.

Puer mortuus reſuſcitatur.

ALiud non huic diſsimile ſignum, alio verò euentu in trienni puero, in vico Grunberc celebratum eſt: qui à mane vſque ad veſperam in limoſo lacu ſuffocatus iacuit, vbi à mulieribus ſub lini faſciculis repertus, & ſubleuatus, multo eiulantium comitatu, domum vſque delatus eſt. Illic per noctem lugubres parentibus exequias celebrantibus, vbi mane ſacerdos debitum humanitatis complere aſtitit, populus qui aderat, qui iam multa de ſignis Beatæ CHVNEGVNDIS viderat, & audierat, præſentiam illius ſibi adeſſe in multa ſpe exauditionis rogitabat. Mirum in modum puer annularem digitum mouere cœpit, & ſtupentibus omnibus, poſt ſpatium vnius horæ, ſanus ſurrexit. Huius facti primùm ipſe ſacerdos ſub ſtola; deinde, milites octo ſub ſacramento ipſo, puero in medium locato, cum omni frequentia ſuæ plebis, teſtes ad nos venerunt.

CAPVT XXII.

Puella ſubmerſa reuocatur ad vitam.

PVella ſeptennis in parochia Liuberſtat dum ad fontem incautè hauriret, infelici caſu ſubmerſa eſt. Quam, cùm ad ſua à * Crucibus homines fuiſſent reuerſi, (nam dies Rogationũ inſtabant) de fonte exſtinctam leuantes, poſt votum ad memoriam beatæ CHVNEGVNDIS factum, quam dudum lamentabantur mortuam, non ſine laudibus diuinis viuentem admirabãtur. In hac trium reſuſcitatione mortuorum, cùm & alia duo corpora ad inuocationem ſanctæ Imperatricis eiuſdem, vitæ reddita veriſsima teſtium approbatione, ac ipſorum puerorum præſentatione cognouerimus, quis, niſi ſancta Trinitas operata videtur, quæ ſecundum ſigna, quæ ipſa facit, hæc & his maiora facere poſtmodum, ſuis promiſit.

** Catholicus vſus Crucis, & ſupplicationis in diebus Rogationum.*

CAPVT

CAPVT XXIII.

De muto.

ILlud quoque clariſsimum clariſsimis regni primoribus coram adſtantibus celebre ſuper muto factum ſub oculis omnium, memoriæ hominum tradere non indignum duximus. Nam rem ge-
n ita per famulā ſuam Chriſtus clarè operari voluit, quod
è nullum latere potuit. Philippus Rex propter ſui confir-
ionem, interim verò, quod magis fauorem ſibi præſtare
lebat, propter tranſlationem beatæ Virginis, *indixerat: **fort. leg. comitia indixerat.*
us quidam ſeruulus in comitatu probabilium virorum
ogen, conuenerat: quorum vaſa, quia & ipſi pœnitentes
t, portabat. Regina ad Eccleſiam proceſſura, cum de mo-
lenniter â Clero ſuſcipitur, confuſus interim populorum *Muto lingua ſoluitur.*
or exoritur, non fruſtra morituro denique homini, ſed
es cum Chriſto ſuo iam viuenti conclamantium. Teſtor
ſtum & eius Apoſtolos, iſte, qui prius nullam, vtpute mu-
inguam nouerat, ſingulis ad interrogata, propriâ linguâ
tus reſpondebat.

CAPVT XXIV.

De puero à lupo rapto.

QVid referam de bruto animali, cuius innata ſibi rapacitatis ingluuies, dum prædam rapuit, quaſi nomen Chvnegvndis contra ſe inuocatū ſenſiſſet, â ſuo furore quieuit. Nam Lupus dum circa
s ouium veſpertinus naturę ſuæ ingenio verſatur, paruu-
nte fores incautè relictum, luſtris ſuis intulit. Aliorum
n, qui territi fuerant per lupum, mater pueri clamore ex-
, omnes ciues ſuos, manibus comploſis pectora tundés,
s eiulatibus in dolorem commouit. Omnibus beſtiam
ui, quia nox inſtabat, incaſſum iudicantibus, mater ad
ſiam confugiens, ſignis, velut mortuo, tertio compulſa-

Inuocatione B. Kunegundis eripitur puerulus ex faucibus lupi.

tis, pro conſeruatione filij aures Virginis illic pernox appellare non deſinebat.

Mane facto nutricius ille ſyluæ erūpens, paruulum, quem rapuerat, illæſum reportat. & in ſulco, vbi boues pridie arauerant, in pellicula ſua diligenter inuolutum collocat, ipſe propter ſedens cuſtodias obſeruat. Vbi verò ruricolas & vomeres iam appropinquare ſibi videt, quaſi de paruuli quiete ſecurus, manſuetus diſcedit. Quem illi, vt mos eſt; clamore perſequentes, ſeruus, qui boues ſtimulabat, pelles aſpiciens, ecce, ait, tegumenta pueri, quem lupus rapuit. Accurrens, dormientem paruulum intactum, vultu ſplendidum reperiunt, & non ſine multa admiratione hæc conſiderantes, ciuibus & matri nuntiant. Illa aduolans, & præ gaudio in lacrymas prorumpens, vbi, & quo modo fuiſſet, inquirit. Ille, iuxta ætatem ſimpliciter; *Canis, ait, ille, qui me aſportauit, blandè me perlingens in ſinu ſuo compoſitum, tota nocte dormire fecit.*

CAPVT XXV.

De ſeruulo.

ISta, quæ modo ſuccinctè miracula diximus, & alia plura, quæ vitio prolixitatis tranſimus, ne more hirudinis lectorem, quem huc vſque ſtudioſum tenuimus, effluendo faſtidioſum occidamus, ſignum in ſeruulo quaſi annorum ſedecim diuina operatione factum.* Qui cæteris membris ſecundum ordinem naturæ benè diſpoſitis, in principali, quod eſt caput, tanta paſsione agitabatur, vt ſine intermiſsione parieti, ſi proximus eſſet, alliderctur, pectus mento tunderet, ſcapulas tempore verberaret, nunquam in eodem ſtatu, vel verba fundens, cibum aut potum vix aliquando ſumens, permaneret. Si quando illi dormire contigiſſet, ſolo collapſus, modò caput terra, modò * cælum pulſare videres: & quod miſerabile dictu, dum ab omnibus, propterea quòd horribilis viſu foret, fugeretur, à ſingulis videri optabatur.

* exponamus, *aut ſimile quid deeſſe videtur.*

* aërem,

Iſte

Iſte ante fama, quàm aſpectu notus, dum ad nos perue-
:t, ſtipem inter domos accipiens, aliquandiu ſuſtentatus
Hunc* archiſynagogus videns, ſi veſtra CHVNEGVNDIS,
Chriſtianos ait, iſtum curauerit, me Chriſto ac fidei veſtræ
·licare poterit. Sed, quod dicit Apoſtolus: *Iudæi ſigna* * *quæ-*
; in hoc Iudæo oſtenſum eſt. Nam patiens tertia Domini-
Reſurrectionis feria, dum ſuper ſepulcro ſalutiferæ Virgi-
ſalubri premeretur ſopore, manu inuiſibili quadam ta-
s, inde ſanatus, cum ſumma omnium admiratione, ac lau-
abſceſsit. Iudæus verò infelix à perfidia ſua æternos paſſu-
s ignes non receſsit.

*Iudæus.
1. Cor. 1.
*petunt;

CAPVT XXVI.

De terra in thus, & in grana mutata.

Llud autem in vltimo, quod tamen ſignorum il-
lius non vltimum fuit, ſubnectam. Quoniam ter-
ra circa ſepulcrũ eius à fidelibus collecta, in ſpe-
ciem lucidiſsimi thuris, aut etiam mundiſsimi
rani fuit frequenter redacta. Super hoc Innocentius Papa in
ermone ad populum in Lateranenſi Palatio habito, vitæ il-
ns merita, & miraculorum inſignia commemorando, ſub-
ntulit; *Rectè, fratres chariſsimi, puluis ille, quo gleba huius ſanctiſsimæ
Virginis debito humanitatis ſepulta tegitur, in thus atq; granum redigitur,
quæ ſe ſub ſexu fragili, dum viueret, à licitis continens, ab illicitis abſtinens,
illibatum Domino holocauſtum obtulit, & diues Chriſto, pauper ſibi, pau-
peres Chriſti ſub diuerſi ordinis atq; ſexus profeſsione quotidie paſcit. Meri-
tò ergò in catalogo ſanctorum erit adſcribenda, quæ vitam ſanctorum ſem-
per ſtuduit imitari. Collectam itaque à nobis conſcriptam cum officio totius
miſſæ huic noſtro ſermoni appoſuimus, & Apoſtolica auctoritate omnibus
Eccleſiis in honore tantæ Virginis decantari direximus.*

Eſt Innocentius III.

Inſigne teſtimonium Pontificis de ſanctitate & miraculis S.Kunegundis.

Compilat. Chronologica. Hic Papa *(Innocent. III.)* canonizauit
S.Henrici ſponſam, ſcilicet Cunigundam Virginem. *Siffridus Presbyter Miſnenſi, lib. 2.*
Anno M CCI. Sancta Cunegundis Imperatrix & virgo Canonizata eſt ab iſto Papa Inno-
centio III. *Cuius canonizatio bilem mouit Auentino, qui lib. 7. admodum ſtomachosè.*
Ne *(Epiſcopi)* res diuinas flocci facere videantur, magno religionis ſupercilio Chunegun-
dam albo ſuperum adſcribunt.

CAPVT XXVII.

Epilogus cum precatione ad S. Kunegundem.

HAEc pauciſsima de virtutibus & ſignis CHVNEGVNDIS ſanctiſsimæ Virginis prudentiſsimæ charitati veſtræ inter innumerabilia dixiſſe ſufficiat; quæ ſi quis euolutè perſtringeret, prius ipſa pagina, quàm materia deficeret. O beatam, ô prædicandam, quæ regnum mundi, & omnem ornatum ſeculi pro cæleſti ornatura deſpexit, Chriſtum ſibi ſponſum regio ſpõſo legaliter, nõ carnaliter copulata delegit; quæ Virginitatem ſuam inter regales thalamos probando, vt infamiæ malum ſibi ab inuidis obiectum expurgaret, ignes calcauit. Quæ, dum non prolem morituram exſpectauit, eius caſta generatio, nunquam paſſura ſucceſsionis detrimẽtum, quando Eccleſia in filiis ſuis per eleemoſynas ipſius diuinæ laudis ſemper accipit incrementum; quam cum Chriſto ſuo, quem amauit, in quo credidit, quem dilexit, etiam poſt mortem viuere, ſigna crebra loquũtur. Ad memoriam eiuſdem cæci viſum, extincti vitam, muti loquelam, aures obſtructæ recipiunt auditum.

Quantam igitur illam fuiſſe credimus, quæ viuens, nullo teſte, dum iactantiam vitat, ſola exercuit, cum tanta illam poſt mortem ſigna feciſſe, ſub oculis omnium viderimus. Ad nos ergò ſigna iſta, quæ foris miramur, intus transferamus, vitam noſtram & mores corrigamus, vt ſi virginis conſortium non meremur, poſt decliuia vitiorum ſit nobis præmium per Virginem tantum ſupplicium euaſiſſe peccatorum.

Virginis iſte docet CHVNEGVNDIS *geſta libellus,*
Plura tamen dicenda tacet, dum flumine mergi
Cymba timet; moritur, quæ tangit, beſtia montem.
Sed, quæ lingua ſilet, pro virgine ſigna loquuntur,
Quæ famam laudis eius tam crebra loquuntur,
Dum cæcis, mutis, claudis optata ſalutis
Cura venit, dum languor abit febriſq́ recedit,

Vita

redit, recipitq́; cutis conſperſa colorem.
potuit, qui cuncta poteſt, dare Virginitati,
montes transferre valet, dare credulitati.
pta viro ſub lege viri vult Virgo latere,
nſa ſubarrata, ſponſo tamen inuiolata,
Chriſtum ſub corde virum ſibi legit habere.
uat Virgo fidem; res claruit igne probata.
ſcite coniugium cælebs, vbi nulla voluptas;
ui ſine miſtura ſeruant legalia iura,
uncta nihil penſant, quæ mox fuerint ruitura:
ſic in ſpe fructus mittentes ſemina luctus
audia longa metent agnumq́; ſequuntur in albis.

Oratio.

ORamus te virgo ſanctiſsima, Imperatrixglorioſiſsima, quæ terras miſericordiarum tuarum operibus, cælos re- perſiſti virtutum floribus, fluctuantibus in mundo tuis aſsi- te, procellas turbinoſas aduerſantium tuis orationibus pro- pelle, cunctos tibi deuotos, vitiis propulſis, perpetuò tuis fac gaudere beneficiis & meritis, & omnes ſcribentes, ſiue fide- ium legentes huius textum lectionis fructu non priuentur ſuæ partæ deuotionis, Amen.

Precatio Auctoris ad S. Kunegundem.

NOTATIONES IN VITAM S. KVNEGVNDIS.

QVis hanc vitam conſcripſerit, dicere non habeo, niſi fuerit Nonnoſius Monachus, cui Hoffmannus in Annalibus Bamberg. hunc fœtum tribuere videtur. Illud liquet, ſcriptorem hunc, diu poſt beatum ſanctæ Virginis obitum vixiſſe, vtpote qui Innocentium III. ſub finem citet. Exſtat quoque Tomo ſecundo Surij. Sed hanc non paucis locis ab illa diuerſam, ex Codice manu-

ſcripto Monaſterij Rebdorffenſis prope Aichſtadium exhibemus; cuius vt & vitæ S. Henrici Imp. ex diuite Bibliotheca copiam benignè nobis fecit admodum Reuerendus Pater *Leonardus Craw*, loci illius Prior vigilantiſsimus. Poſtea veteris cuiuſdam codicis apographum miſit ad nos, admodum Reuerendus & Clariſsimus Dominus Doctor *Fridericus Fornerus*, Vicarius Bambergenſis; ex quo Exemplar Codicis Rebdorffenſis auximus ac ſuppleuimus non vno loco.

Quod ad nomen ipſum attinet, variè ſcribitur; *Cunegundis, Chunigundis, Chunegundis, Chunigund, Chunicund, Chynegund*; & ſignificat *Regis fauorem*; nam *Kunic, Chunic, Kuning*, hodieque nonnullis per cõtractionem, *Küng, Chynig, Chyne* Rex eſt; & gund; gunſt, hoc eſt, *fauor*. Ad eandem formam cuſa ſunt, *Chynibild, Chunilda & Chunigilda, Regis amor*. Item, *Chunidrud, Regis fiducia. Chunipret, Regis fama*, vel *pompa*. Nam Drau, Drou. *fides* eſt, Drauen, Drouen, *fidere, fidem habere*. Hinc *Gertruda*; *Ariodruda. Himeltraud, Himeldrud quæ cælo fidit*. Porrò Chunigildam, vxorem Henrici III. Regis & Imperatoris II. qui fuit filius Cõradi Salici Imp. (quam VVippo nominat *Chunelindem*) nonnulli Auctores, nominatim Trithemius in Chronico Hirſaugienſi, confundere videntur cum noſtra *Chunegunda*, S. Henrici coniuge; quæ & Eliphdruda vocabatur, teſte Hermanno in Chronico. Fuit autem Chunegundis filia Siffridi Palatini Rheni, vt Fabricius in Originibus Saxonicis, Cuſpinianus, & alij tradunt; licet aliis refragantibus.

Sectiones in capita in vtroq; exemplari deerant; quas nos maioris claritatis adhibendas cenſuimus. Sunt enim velut certa viarum ſpatia, quæ iam olim, teſte S. Hieronymo in cap. vlt. Ioëlis Prophetæ, *vniuerſa Germania Raſtas* vocabat; à *quiete* procul dubio, quæ hodieque Germanis eſt Raſt / vt & *quieſcere* raſten / à Græco *ῥαστώνη*.

In Caput primum.

GEneralis Titulus Cod. Rebdorff. eſt iſte. *Incipit vita S. Kunegundis Reginæ.*

Ex Præclaro parentum ſanguine)

In Caput II.

DEeſt hoc caput in Apographo Bambergenſi & editione Suriana, vſque ad illa verba: *In faſcibus itaque conſtituta,&c.* De hac probatione per vomeres candentes ita Mutius lib.14. Chronic. Germaniæ. *Henricus vxorem ſuam non attigerat: ipſa viciſſim caſtitatem ſeruare cupiens, conſenſerat ſponſo;ita ambo degebant vitam cælibem. Satan, qui nunquam quieuit, neq; quieſcit, neq; quieſcet ante conſummationem, ſuſpectam Imperatori reddidit Reginam Kunegundem nomine adulterij,&c. Henricus incuſat eam, cur ſimulet caſtitatem coram hominibus, grauius iudicium eam manere; Dominum, qui corda & oculos fecit, omnia videre, etiamſi fallat homines. Caſtiſſima Virgo pudico & modeſto vultu, conſtanter negat, & ſe gaudere, inquit, quod Dominum teſtem habeat, cuius teſtimonio ipſa contenta ſit,&c. Vt autem Henrico his ſcrupulus, quem Satan illi iniecerat, eximeretur, cõuenit inter eos, vt Regina ambularet ſuper ferrum candens; Quæ poſtquam inuocauit nomen Domini, vt propter gloriam ſuam, probaret innocentiam ancillæ ſuæ; læta, ſed modeſtiſſima fronte, nudis pedibus, ferrum igne iam iam extractum, & adhuc rubens calcat toties, quoties voluerunt, qui aderant teſtes miraculi, quod Deus cum Virgine ſua ancilla operatus eſt. Qui ſcribunt, ex impulſu Satanæ hoc excogitatum ab Henrico, vt cogeret vxorem ſuam, quam nunquam cognouerat, nec cum illa conſuetudinem ſe habiturum decreuerat, non ſequitur, quod illi inferunt (penè dixerim calumniatores) eſſe ſatis indicij Henricum tyrannum potius fuiſſe, quàm ſanctum Regem. Cur non cogitant, quibus quantiſq; tentationibus Sancti Dei à Satana ſint tentati, & non rarò inducti nonnihil?*

Vnde S. Henrico hæc de caſtiſsima coniuge ſuſpicio ſubortafuerit, tradit Auctor *Compilationis* Chronologicæ: *Auctore Diabolo, qui inuidebat eius virginitati, de crimine adulterij vehemẽter infamata fuit. Callidus namq; Diabolus transfiguratus eſt in formam militis ſpecioſi; tribus diebus continuus manè videbatur pluribus exire de thalamo S. Kunegundis.* Martinus Hoffmannus in Annalibus Bambergenſibus: *Ad ſtabiliendum huius miraculi fidem, eo in loco ſacellum ædificatum, & duorum vomerum reliquiæ, D. Henrici Sarcophago incluſa ab Epiſcopo & Clero Babebergenſi, ea, qua decuit, reuerentia in Eccleſia Cathedrali hactenus ſeruata ſunt.*

Vide autem & deteſtare extremam Centuriatorum impudentiam & impietatem, qui in Indice Centuriæ XI. nominant S.Kunegundem *veneficam ſeu magam*: quia cap. *6.* eiuſdem Centuriæ Column. 340. inter exempla Magiæ numerauerant etiam iſtud: *Chunegundis Imperatrix, neſcio quibus artibus Dæmonem ſtupendæ molis marmoreos lapides ad Bambergenſis templi exſtructionem comportare coëgit. Peluim quoque nummis plenam in medium poſuit, vnde nemo operariorum, præter iuſtam laborum mercedem, quidquam auferre potuit.* Citantque Chronicon Saxonicum. At ſi hæc ſunt Magiæ ſeu veneficij ſigna, oportet, vt multos, quorum nō eſt minor, quàm Imperatricis huius ſanctitas, in veneficorum claſſem coniiciant; qui ſimilia, vel certè non minus mirabilia patrarunt. An putant Centuriarum fabri, fieri nō poſſe, vt Dæmon, etiam inuitus ac renutans, cogatur à Deo propter ſanctorum merita, operam ſuam locare ad ea efficienda, quæ ipſe maximè infecta cuperet? Nam ſi quid agat, impulſu veneficorum, id ex pacto & ſponte agit. Nec illud alterum vires diuinas excedit; quarum vi & efficacitate Sancti talia patrabant. Licet enim Magicis quoq; artibus effici poſsit; hic tamen omne maleficium procul abfuiſſe, colligitur cùm ex aliis adiūctis, tum ex perſona Kunegundis; quam veneficam non fuiſſe, teſtantur cum edita per ipſam miracula, tum perpetuæ Virginitatis ſtudium, illuſtri teſtimonio publicè comprobatum, vt referunt eodem cap. *6.* ipſimet Centuriatores. Vbi autem & quando auditum, ſagas vel veneficas caſtitatem colere? Quas vel potiſsimùm libidinis ardor & voluptatum cupiditas, in Cacodæmonis contubernium pertrahit? Prædictum miraculum cum Hoffmannus in Annalibus Bambergenſibus recenſuiſſet, hæc ſubiungit: *Quod indicat huius miraculi pictura, adhuc hodie in muro eiuſdem Eccleſiæ* (S. Stephani) *poſita. Ipſam verò lancem Cryſtallinam ab illo tempore, vſq; ad ſeruile illud Germaniæ bellum, in Monte Monachorum pro reliquiis aſſeruatam, ſeditioſam ruſticorum licentiam defregiſſe perhibent.*

In

In Caput IV.

IN *loco, qui* Conſugia *dicitur*) De hoc Monaſterio Martinus Hoffmannus lib. I. Annalium Babebergenſium qui necdum typis excuſi ſunt.

Eodem anno [*hoc eſt Indict. I. anno regni S. Henrici Imperatoris XVIII. Imperij IV. qui fuit Chriſti 1018.*] Cunigundis Aug. ... millibus paſſuum à Caſſellis Haſsicis cœnobium virginum in honorem Domini & Saluatoris Chriſti, & ſanctæ eius crucis, ex voto propria pecunia conſtituit. Locum circa ſoli vbertate fœcundum, aquis irriguum, & copia piſcium affluentem, Ditmarus Capungum, incolæ Kafungum, affinitate inter litteras C, K & F nota, nominare ſolent. Et hoc Nonnoſio monacho occaſionem dediſſe, & audaciam aſſerẽdi addidiſſe puto, quod ex ignorantia loci & etymologiæ, cœnobium à fundatrice prius Capungum dictum, Confugium appellauit.

Wilhelm Dietrich Heßiſcher Chronick/parte 2. pag. 115.

Heinrich Churfürſt vnd Pfaltzgraff bey Rheyn/zu Francken/Heſſen/rc. Hertzog.

Diſer hat Heinrich den Andern diſes Namens/H. zu Beyern/ zum Keyſer erwählen helffen / vnd jhme ſein Schweſter Kunigunden vermehlet/durch deren Vorbitt iſt etwa das Cloſter Kauffungen mit etlichen koſtbaren Kleinodien vom Keyſer begabt vnd ernewert worden. Dahero etliche meynen wöllen/ſolch Cloſter habe Hochermelter Keyſer erſtlich gebawet/ welches doch anfänglich von Ludouico Pio fundirt vnd geſtifftet worden.

Ditmarus Epiſcopus Merſeburgenſis lib. 7. ter meminit *Kapungi.* In Tabulis Geographicis *Kauffungen,* propè Caſſel in Haſsia ponitur. Compilatio Chronologica vocat hoc Monaſterium *Augiam.*

In Caput V.

P*Rater has Principales*) Quàm munificus fuerit ſanctus Henricus cum ſua coniuge in varias Eccleſias, abundè iam ex vita S.Henrici intelleximus; vt & ex annexis eiuſdem Diplomatis.

In Caput VI.

C*Vius prouidentia quotidie alimenta*) Ex hoc loco apparet, ſcriptorem huius vitæ fuiſſe Monachum vel Sacerdotem in aliquo Monaſterio vel Templo à S. Henrico & S. Kunegunde exſtructo & prouentibus annuis inſtructo.

In Caput VIII.

HAEc Epiſtola S.Kunegundis aberat à Cod.Rebdorffenſi. Reſtituta eſt ex Apographo Bambergenſi,& ex editione Suriana.

In Caput IX.

V*Bi velata eſt*) Hæc verba non comparent in Apographo Bamberg. & editione Surij. Et ſatiùs eſt abeſſe.

At vbi lectio Euangelij) Compilatio Chronologica. *Hæc ſancta Konigundis Augiam fundauit, & poſſeſsionibus & ornamentis ipſam dotauit. Ibidem ipſa Virgo, dum legeretur de Zachæo, ſcilicet*: Et præcurrens aſcendit in arborem ſycomorum : *depoſitis Imperialibus indumentis*, induit, *nobilibus videntibus multis, veſtes religionis.*

* *
*

In Caput XVI.

EST hæc altera huius hiſtoriæ pars: cui in apographo Bambergenſi iſta inſcriptio præmittitur. *Incipit de miraculis S. Kunegundis Virginis & Martyris.* Præfatiuncula deeſt in Cod. Rebdorffiano: Exſtat autem in editione Suriana, & apographo Bambergenſi.

In Caput XVII.

IGitur dum hæc tam Cleri) In Apographo Bambergenſi fuſius & diſtinctius hæc percenſentur. *Igitur, dum hæc cum ſolennitate Cleri & populi deuotione agerentur; quidam contractus in ſuburbio de hoſpitali S. Egidij adductus, ſanitatem poſtulabat, & miſericorditer exauditus, quod poſtulauit, obtinuit. Dum ſignorum fama totum Babebergenſem locum reſperſiſſet, contractus de domo Conradi Præpoſiti maioris Eccleſiæ, ſanitatem affectans: & quamuis natura in membris eius aberraſſet; tamen, prout potuit, velocius reptans, venerabili ſepulcro ſe ingeſſit; vbi à Domino ſalutem optatam inuenit. Audiens hoc etiã contractus de domo Othonis in eãdem Eccleſia Canonici, venit quantocius ad locum ſepulcri, ſperans ſibi ex beneficio gratiæ, ſicut cæteris, ſubueniri; vbi ſine mora ſubuentum eſſe in Chriſto teſtamur. Iterum vt in prædicta virgine virtus miræ ſanctitatis eluceſceret; alius qui ſimili morbo membrorum naturali ſenſu perdito greſſu carebat, adiutoria curationis expetens: celerem ſanitatis effectum ſentiebat.*

In Caput XVIII.

MVlier Paralytica) Apographum Bamberg. *Mox omni populo laudes Dei perſonante, quædam paralytica mulier, incolis prædicti loci haud incognita; vim ſuperni medicaminis poſtulans cum lacrymis optatum inuenit auxilium. Audiens hæc alia femina, vno pede claudicans, quæ ſecularem habitum lugubri veſte mutauerat, tarditate debilitatis quamuis impediretur, ingreſſa eſt, & ſpem ſanationis, quam ardenti deſiderio habebat animo infixam, plenam ſalutis inueniens, concito curſu ambulabat. Porrò dum*

dum huius bonæ famæ odorem vicinia deguſtaſſet, atq; ex diuerſis locis confluerent, claudus de caſtro, quod Iech dicitur, poſt momentaneam orationem vix completam, celerrimè gratiam percepit.

Item in diœceſi noſtra nobilis femina, de Caſtello, quod VVikenſeld nuncupatur, immoderatum dolorem ſuſtinens, quia nullo medicorum remedio curari poterat: ſe cæleſti medico commendans priſtinæ ſanitati reſtituitur. Vt autem curationis magnitudo diffuſius Eccleſiis innoteſcat, quaſdam eius infirmitates, ex quibus omni phyſica ratione deſperata fuit, pro ingenio noſtro exponere ſatagimus; à principali corporis parte incipientes. Quia Cephalæam, id eſt, dolorem capitis tam vehementer patiebatur, vt pro abiecto peplo, nec ſubtiliſſimum filum, nec ipſam cæſariem ſuſtinere poſſet. Igitur, quia tantus dolor caput ipſius ſæpiſſimè tentauit: omnes regiones capitis, videlicet, os, labium, oculi, cilium & lingua ſubuerſa ſunt, vt vnaquæq; illarum ſtationem ſuam à natura locatam contra ipſam naturam permutarit. Talis quoq; ſingultus eam conſtrinxit, vt putaretur mortis eſſe præſagium. Soſpitatis inimica paralyſis dextrum brachium eius tam debile reddiderat, quod penitus naturali officio carebat * . . . .

De reliquis infirmitatibus eius ſuperſedemus, ne minor de dictis fides habeatur. Sed hoc minimè ſilentio tranſeundum eſt, quod prædicta femina ſine gratiarum actione tertia die poſt ſuſceptam curam ad domum ſuam redire diſponens; recidente in brachium eius paralyſi, donec Deo ac Kunigundi pro beneficiis omnium curarum gratias rependeret, diutius per inuiſibilem febris catenam remanere cogebatur; accidit autem tale miraculum, quod brachio eius incomparabiliter vexato, & tumbæ ſuperpoſito, niſi S.Henrici adhibito capite, nulla requies conceſſa fuit, nec retrahendi manum fuerat ſibi conceſſa facultas, donec accerſito, & votis eius annuente fratre, ipſius potentiſſimus omnium Dominus, votiuis precibus placatus eum integra ſanitate liberum ei permiſit diſceſſum.

Ibid. miracula duo de duobus pueris curatis, diſtinguuntur hiſce; *Adfuerunt etiam duo pueri ibi, quorum vni tanta membrorum mollities inerat, vt fere oſſibus carere putaretur: qui ſubitò conſolidatus ambulauit.*

Alteri verò de Lycendorf tam mira macies corpuſculum conſumpſerat, vt greſſu & loquendi vſu à natiuitate vſque ad ætatem, quæ plantaria dentium dicitur, omninò careret: hîc benè vtriuſque ſanitatem recipiens, greſſum recepit & loquebatur.

Ibid.

Ibid. *Puella ſciatica de Guſeld dum pro gratia curationis ad viſitandum S. Virginis ſepulcrum ſuſpirans anhelaret, nec tamen ſe præ turba ingerere potuiſſet, ſubitò cæleſtis gratiæ medicinam recepit. In ciuitate noſtra debilis puer filius cuiuſdam vinitoris ex contractione neruorum carens officio pedum, etiam ſanus ibidem efficitur. De Se . . . . quædam mulier ex infirmitate diutina inclinata meritis beatæ Imperatricis erigitur. Quædam puella de Burgo, qui dicitur Nurenberg, plantæ pedis ſurſum recuruæ, & geniculi contracti, ſanationem obtinuit. Alia quoq; puella de eodem Burgo habens aridam manum, ad ſepulchrum S. Cunigundis orationibus & vigiliis inſiſtens, neruorum, articulorumq́; flexibilitate diuinitus indulta; vt à pluribus curatis didicerat, tonſam cæſariem in teſtimonium ſanationis legauit. In Haldenſtat puella viſu carens, bis illuminata eſt: & alia quædam greſſum recepit.*

Quæ ſequuntur, deſunt in Codice Rebdorffenſi; ſicut & illa, quæ à capite 19. vſque ad finem ex Cod. Rebdorffenſi referuntur, non compararent in Apographo Bambergenſi: ex cuius fide hæc adſcripſimus. Surius vix vnum aut alterum miraculum commemorat.

Mutus de Stetefeld: mutus de Liechtenfels, & muta de Meingouue, loquelam *receperunt.*

Filia Villici in Vorcheim greſſum recepit, & manibus paralytica debilitate areſactis, aliquanto reſumpto vigore, cibaria ori applicabat.

Alia puella de eodem oppido curuitate minus inclinata, diuini muneris particeps, vt humanam naturam ſequeretur ſurſum aſpiciens, ſine mora erecta eſt.

*Hoc etiam operæ precium ac * licere dignum duximus: quod puluis, qui ob vim curationis de ſepulchro ſanctiſſimæ Imperatricis manibus euellitur; cum receptione ſanitatis, in purum frumentum conuertitur. Equidem, ne hoc contra rerum naturam incredibile putaremus, certa manifeſtationis indicio rei veritatem comperimus. Enim verò quidam ruſticus . . . . vulnus ore patiens; tali puluere pro vnguento vtebatur; & adeptâ ſanitate, puluerem in frumenti ſpeciem*

* ſubiicere, *fortè legend*

S *tranſ-*

*tranſ*mutatum, *ſub teſtimonio probabilium virorum ad Eccleſiam reportauit. Et, vt iterum inde euidentius certi fieremus: quidam vir de Beierſdorf, & plures alij de Nurenberg, idem ſibi accidiſſe affirmantes cum iuramento mutatam terræ naturam in veram ſpeciem frumenti oſtendentes, ad prænominatum locum detulerunt.*

Tale mirum adhuc non credentibus, vt dubium *amputaretur; mulier caliginoſis oculis cæcutiẽs, ſpe ſanationis, puluere madidato vtebatur: quem etiam verſum in frumenti naturam, & paruum madorem, quem addiderat, cum augmento inuenit: vnde nimis anxia, quid faceret; ad vltimum deliberauit, vt in venalibus rebus lucratiuam gratiam haberet: quæ diuinitùs quod factum fuerat, tam diu celauit, donec febrium moleſtiis occupata, inde ſibi dolorem proueniſſe coniiceret. Porrò cum populus ad adorandum in Eccleſia conueniſſet, mulier inito conſilio, memorabile ſignum, quod acciderat, oſtendit; & quia diu celatum habuerat, indulgentiam peccatorum cum lacrymarum effuſione quæſiuit.*

Quadam Dominicâ, dum ſolennia Miſſæ agerentur, arida manus cuiuſdam pueri, vigori reſtituitur.

In Aſſumptione S. MARIAE, *tria ſigna in quodam puero de Gundolesheim, filio cuiuſdam molendinarij, perpetrata ſunt; vt mutus loqueretur, auribus eius auditus infunderetur: inceſſu pedum vteretur.*

At hoc dictu mirabile negligendum non eſt; quod in loco noſtro Babeberg vxor molendinarij à maligno *ſpiritu vexata, prædicta Virginis ad tumbam ducebatur; & continuò dæmon egreſſus filiaſtram illius intrauit, iterumq́; ad ipſam rediit.*

Non eſt prætereundum, quòd quædam fœmina iliaca paſſione laborans, ſanitatem ſe percepiſſe fatebatur. Dùm hæc latius diuulgata fuiſſent; venit claudus quidam de villa, quæ dicitur

dicitur VVertheim; hic Dei miſericordia, & fauente S. Cunigunda, cupitam ſanitatem recuperabat, & ancilla pedis debilitate baculo innixa deſideratam opem inuenit.

De Veldin cæca mulier illuminationis gratiam experiri digna inuenta eſt.

Quidam claudus de Caſtil in Baiaria clauſtro monachorum, dum ei miraculorum fama innotuiſſet, venire propoſuit, propoſitum perfecit; valetudinem recepit: ſed quia incognitus fuit, & ſufficiens teſtimonium, quoniam antè viſus non erat, habere non potuit; inter curatos non recipiebatur: ſed plagis affectus, quaſi deceptor abibat confuſus. Poſtquam autem ad prædictum clauſtrum rediit, omnia, quæ ſibi euenerant, memorauit: vnde multos leuioris animi in riſum conuertit; multos etiam infirmos præmuniuit, quod nulli eorum ſine teſtibus ad Bambergenſem locum, gratia curationis audendo venirent.

Paralytica de Giſenvvinde, votis humilibus Domino ſupplicans, & , vt credere fas eſt, apud Deum; & ſanctam Cunegundam, præcedentibus meritis, cedente infirmitate, facta eſt incolumis.

Muta de Sachſendorf non lingua, ſed corde loquendo, poſtulabat auxilium, vt ſibi reſerata lingua id in ipſa, quod natura in aliis operaretur; & ſtatim cupitum donum impetrauit.

De Stadelhofen quidam officio linguæ priuatus, videns in aliis ſalutis effectum, intentius corde orabat; vt & ipſe in numero curatorum eſſe mereretur: quod eum oraſſe dubium non eſt: quoniam exauditus eſt. Quoniam autem in gratiarū actione obmutuit, iterum loquendi gratiam amiſit: mox parentes eius & conuicanei ſtupefacti, mutum reducunt; & dum eſſent in itinere, apertum eſt os eius, & loquebatur.

De Mi . . . . puer contractus, & femina de Holfeld

eâdem moleſtiâ turbata, dum ad curandum offeruntur, neceſſitatibus amborum à Domino S. Cunigunda ſubuenit.

Mulier cæca de Ratelsdorf, & alia quædam de . . . . dolentes pro luminis defectu, proſtratæ in orationibus ſanctiſſimæ Imperatricis patrocinio illuminabantur.

Quidam mutus de Limpurch, dum in orationibus pernoctaſſet, factoq́ manè, domum redire diſponeret, diuina præditus gratia, & factus infirmitatis alienus, rectè loquebatur.

De Bodenſtein mulier inſu . . . . . . caput agitans populi deuotione pro ea ſupplicante, ab vtrinſq; mali penitus incommodo liberatur.

Beata Cunigundis plures ſuæ ſanctitatis teſtes habere volens, mutam puellam de Abenberg cum miſericordia reſpiciens, ſoluto linguæ vinculo, loquendi officio reſtituit.

De Neunkirchen clauda puella propitiationis auctricem largis fletibus aggrediens, vt ſui miſereri dignaretur, intimè flagitabat: & aperto ſibi benignitatis oſtio, preces, quas effuderat, non in vanum effudiſſe ſentiebat: quia infirmitatis notam priſtinam *amittens, firmato greſſu, veſtigia figere cœpit.*

Ancilla quædam de Vochendorf, ex inflatione manuum dolens, flens in oratione procubuit, & factum eſt, vt tumor decreſceret, atq; in ſingulos articulos ſanitas citiſſimè rediret.

Seruulus quidam de Eiſch officio linguæ priuatus non tardam opem inueniens, loquela *vſus eſt: vnde etiam quos in præſenti opere intitulauimus, eum ſocios habere volumus.*

De VVirzeburgenſi loco quædam conuerſa debilitate manus moleſtata, reſumpto vigore, læta efficitur, & hac videntibus iucunditas augetur.

Quidam puer auditu carens, cum ſanitatis celeri effectu curatus non per ſigna, ſiue per magnum clamorem eloquentibus, imò ad tenuem vocem reſponſum dedit.

Alÿ

Alij duo pueri etiam in aliis infirmitatibus per virginem prænominatam curati ſunt.

Tam memorandæ rei ſignum, dum, ſicut ſol cælum peruolitat orbem implens vbiq; , inter innumerabiles varijs infirmitatibus oppreſſos claudus piæ auxiliatricis interuentu cæleſti medicina erigitur.

Quo audito, cæcus illuminari exoptans inter mille hominum cateruas affluentes aduenit, & S. Virginis patrocinio, in quo confidebat, amiſſa cæcitate, lumen recipere dignus fuit. Siquidem huius rei experientiam puella, quæ vnicam manum habebat, ſentire volens, pronis affectibus ſe humiliabat; & cooperantibus votis populorum largiter adiuta, mirabilem ſanctitatis efficaciam indulta ſanitate ſentiebat.

Item claudus venerabile ſepulcrum glorioſæ Imperatricis diligentius amplexans, & lacrymis irrigans; S. Cunigundis auxilio ſanitatem recuperauit.

Itidem paralyticus conſumptum naturæ vigorem recipere geſtiens, & vocem attollens, medullitùs precabatur, vt ſanati, quo vtebātur gaudio, & ipſe vti mereretur; & continuò exauditus, incolumis affectus eſt.

Hæc Apographum Bambergenſe: Et quamuis narratio horum mirabilium ſimplici ac rudi ſtylo contexta ſit, & præterea ex codice antiquo admodum deprauatè exſcripta ad me peruenerit; non tamen ideo omitti debuit. Quia in Sanctorum vitis legendis lector huc potiſsimum omnem ſuam curam & operam conferre debet, vt fiat bonus animo; quod etiam abſque bono ſtylo obtinere poteſt.

Finis Notationum.

VITA S. OTTONIS BABEBERGENSIS EPISCOPI, AC POMERANICAE GENTIS APOSTOLI;

QVATVOR LIBRIS

Scripta

AB ANDREA MONASTERII S. MICHAELIS PROPE BAMBERGAM ABBATE,

Et

Nunc primùm in lucem prolata & Notationibus illuſtrata.

Studio

IACOBI GRETSERI, SOCIETATIS IESV THEOLOGI.

DE S. OTTONE BAMBERGENSI EPISCOPO, ET POMERANIAE APOSTOLO.

Sicut ſtare loco neſcit ſol aureus vno,
Sed iacit in multas lucida tela plagas;
Et nunc Eois accendit lumina terris,
Nunc Atlantiaco diuidit orbe diem:
Sic BAMBERGIACÆ *lux auguſtiſſima mitræ*
OTTO *nequit patrio ſe cohibere ſolo.*
Sed procul externas currit peregrinus in oras,
Et mollit flammis barbara corda ſuis.
Ipſa pedo contacta viri Iulinica tellus
CHRISTVM *docta ferox abiicit ingenium.*
Viſtula vicinis applaudit mitior vndis,
Atq; latus purâ iam magè claudit aquâ.
Baltica fluctiſonas ſubmittunt ſtagna procellas,
Et maria OTTONI *cedere ſaua docent.*
It Stetinenſis populus laudesq; Tonantis
Ingeminat, CHRISTVM *tecta viriq; ſonant.*
Impia correctis mutantur ſana columnis,
Et paſſim verò ſtant noua templa Deo.
Curritur ad ſanctas ex vrbibus vndiq; leges,
Omnia luſtrali flumine pura nitent.
Lætatur PRINCEPS, *ciuilis turba triumphat,*
Cum PIETATE *omnes accumulantur opes.*
Deniq; ſi noſtræ tandem compendia Muſæ,
Et dignum tanto Præſule vultis opus:
Antè fuit felix Pomerania, facta beata eſt,
Poſtquam diuitias attulit OTTO *ſuas.*

VENE-

VENERABILI AC SVPPLICI IN CHRISTO PATRI IOANNI MACARIO, SERAPHICI ORDINIS, CONVENTVS BABEBERGENSIS GVARDIANO, PROCLAMATORI Verbi DEI conſtantiſsimo. Frater Andreas, humilis ſeruitor Fratrum Cœnobij S. Michaëlis Archangeli, Ordinis S. Benedicti propè Babebergam, ſalutem & charitatem.

PEtitionibus veſtris, Venerande Pater, prout ſcientiæ meæ tenuitas permiſit, parere ſtudui. Petiſtis enim, vt ſanctiſsimi Patris noſtri OTTONIS, *Babebergenſis Epiſcopi, vitam præcipuo quidem elegantiq;* * ſtylo ſcriptam, *vtpote Ebbonis noſtri cœnobij monachi, ſicut eam ex ore venerandi, & à Deo dilecti ſacerdotis Vdalrici audiuit, nec non Sefridi, atque Tiemonis, per modum Dialogi antiquitus editam, ſed in locis quibuſdam ita infirmo intelle-*

* Deerant duæ iſtæ voces in C.M. quas tamen ſententiæ & orationis integritas requirit.

ctui obſcuram, vt difficile pateat, quò oratio tendat, & in nonnullis locis à ſeipſis diſcrepantem; hanc ego ſententia apertiori reſerarem.

Quam nimirum petitionem inprimis miratus, cur tot Patribus peritis circumquaque commorantibus hucuſq; relictis, mihi imperito, & liberalis ſcientiæ admodum ignaro, tam arduum opus iniũgere vel excogitaueritis, pro nihilo duxi; appoſuiq; aliquando animum, volens ſcilicet implere petita, ſi vlla adſtipularetur ſcientia. Cumq; diu velle mihi adiaceret, perficere *autem in me non inuenirem, dicebam vobis; quòd vellem, quodq; nequirem. Sed veſtra benemerita paternitas vti nouit, eadem crebrò repetiuit dicens; ſi mihi tantummodò ſolida ineſſet voluntas, à Domino cætera præſtari: Exhortatione huiuſmodi ſæpe incitatus, tentaui tandem veſtros implere precatus: confidens in eo quàm maximè, qui dixit;* aperi
Pſalm.80. os tuum, & ego adimplebo illud: *quiq; ſicut in paucis ſæpe victoriam præſtans, ſic etiam in imperitis, peritiam tribuens, gratia ſua potentiam oſtendit.*

Hæc

Hæc autem ideo præmiſi,ne quis me forſitan tantum opus vltrò arripuiſſe per arrogantiam arbitratus, diceret, magnæ præſumptionis eſſe cauſam,illa, quæ à quolibet ſancto viro vtcunq; fuerint prolata,ab vllo deinceps quaſi emendatore, in aliud transferri. His itaque prælibatis contra detractores vniuerſos, quibus nihil eſt dulcius,quàm alios lacerare,aliis laqueos ponere in via,qua ipſi nolunt incedere: iam deinde lectori pandere cupio; quia id mihi maximè fuit ſtudij in opere iſto, vt ſententiam eandem verbis apertioribus proferrem, exceptis his, quæ ob ſuam difficultatem & obſcuritatem inueſtigare penitus nequiui. In tantum autem faciliora ſequebar, vt, ſicut probari poteſt,alicubi eadem verba ponerem. Quid enim mihi infimo & illiterato nodoſa & perplexa oratio? Habeant amatores ſapientiæ ſecularis Tullium; ego imperitus & ignobilis, deſpectus & contemptibilis ſequar Chriſtum; qui non Philoſophos,ſed Piſcatores elegit diſcipulos.

Inter hæc etiam illud notum facio veſtræ

dilectioni; quia cum ipſos libros, quos me explanare, & in vnum comportare petiſtis, diligenti indagine reuoluerem, plurima tam operum, quàm miraculorum inſignia non haberi in vno, quæ in alio libro inueni, molitus ſum ex illis colligere, & in locis, quæ opportuna videbantur, inſerere.

Quatuor Scriptores vitæ S. Ottonis.
Sefridus.

Fortaßis enim Sefridus vir ille beatus, quid in peregrinis & barbaris nationibus egerit Otto Epiſcopus ſanctus, quia horum ſibi conſcius magis fuit, & quomodo apud Principem in Curia degerit, vel qua opportunitate in Curiã venerit, & inde ad Pontificatus dignitatem, homo Curialis & in Curia enutritus, aptius explanauit.

Thimon.

Thimon autem homo ſimplex, velut Iacob habitans in tabernaculis cum Rebecca matre ſua; quæ domi ſolitus erat agere Epiſcopus, & de fundationibus vel renouationibus cellarum & cœnobiorum cœnobita clarius edicit. Iſte quippe eſt Thimon; quem aiunt, ipſius ſancti Præſulis Ottonis mimulum fuiſſe quinquennem; habuitq́; ſuper eum oculos bonos, eò quod de illuſtri eſſet parentelà, & ab

ipſis

*ipſis cunabulis ad monaſterium translatus, & quod eſſet puer gratioſæ pulchritudinis, iucundus valdè & mirabilis factis & dictis, omnes lætificans. Ebbo verò presbyter & monachus cœnobij noſtri, vitam Beati Viri Ottonis Epiſcopi, prout ex ore * Udalrici Sacerdotis ſancti Ægidij edoctus fuerat, eleganti ſatis ſtylo deſcripſit. Herbordus autem Scholaſticus vitam præfati Ottonis in libello quodam dramatico carmine, vel etiam proſa, luculentiſſimè perſudauit.*

Ebbo.

* Huius Vdalrici extſtat mẽtio lib. 1. c. 31.

Herbordus, cuius fit mentio lib. 2. cap. 34. & cap. 1. lib. 4.

Unde conſideranti mihi omnia, quæ de S. Præſule ſcripta reperi, in nullis maior tãti Præſulis auctoritas, quàm in epiſtolis ab ipſo, aut ad ipſum directis, videtur eſſe. Ibi namq́ apertiſſimè inſpicitur quanta veneratione primitùs fuerit ſuſceptus à Pontifice Romano Paſchali ſecundo, qualiterq́ eum ordinatum miſerit, ne dum Clero Babebergenſi, verùm etiam cunctis Alemaniæ Epiſcopis; quanto etiam labore populum Pomeranorum ad fidem conuerterit: quantam gratiam à terræ Principibus Henrico IV. Romanorum, & Bela Ungaro-

T 3 *rum*

rum regibus obtinuerit. Poſtremò & illud ibi ſpeculatur, quod etiam nobis peropus eſt, quomodo corporis ſui locum Cœnobium, videlicet Montem S. Michaëlis Archangeli, poſſeſsionibus & donis plurimis ſublimauerit. Vnde, quæcunq; ſcripta huic operi conducentia de ipſo inuenire potui, in vnum colligere ſtudui, & nonnunquam nomen Auctoris expreſsi, ſperans aliquem æmulum, & tantæ auctoritatis ignarum lectorem exinde poſſe ædificari.

Diuiſio operis in quatuor libros.

Quatuor autem libellos, Domino adiuuante, de vita ſancti viri ſcribere geſtio. In priori quidem narratur quis fuerit, aut qualiter ad Epiſcopatus celſitudinem peruenerit, ac deinceps quæ in Epiſcopatu egerit, depingitur. In altero verò, qualiter in Eccleſia ſancta pro conuerſione gentilium & paganorum in Pomerania laborauerit, & quomodo eos Chriſtianæ religioni initiauerit, explicatur. In tertio verò de ſecunda eius profectione ad Pomeranos poſt apoſtaſiam, qua à fide receſſerunt, & de eius reditu ad ſedem ſuam, exprimitur. In vltimo verò quæ Dominus ante felicem deceſſum miracula

cula diuinitus ſit operatus, & de tranſitu ipſius ac miraculis factis poſt felicem ipſius exitum diligenter exponitur.

*Quapropter Lectores, in quorum fortè manus hæc ſcripta venerint, peto, ne arrogantiæ, aut temeritati hoc adſcribant, ſed, Deo teſte, ſciant, me ſola charitate vrgente, dum vocem * pectori negare non poſſum, ob notitiam posterorum, hæc humiliter pandere. Et certè, ſi quid erro, ad eos culpam depoſitum eo, à quibus ea legi auctoribus. Nam ego aduena ſum huius cœnobij & peregrinus: quinq; compleui luſtra, quo hæc ſcribere cœperam; tria autem quo eorum Curam ſuſcepi agens; Dei & Fratrum meorum miſericordia in conſortium eorum adoptatus, conſocius & comparticeps effectus conſolationum & bonorum omnium, per eum huic cœnobio collatorum.* * paſtori.

Huius ergo ne obliuiſci potero, qui ſuas eleemoſynas noſtras fecit, dum eas manibus noſtris erogandas inſtituit? Num eius obliuiſci potero, qui oculis noſtris tot egregia & præclara ſui monumenta, quoad vixerimus, cõtuenda, ingeſſit?

ingeſſit? Omnes enim has Cœnobij maximas ædificationes tam Monaſterij, quàm omnium officinarum eius, intus exteriusq́; à fundamentis vſq; ad arces tectorum, opera eius eſſe dicimus. Sic fontis venam plumbeis fiſtulis ab horto ſuo deductam, quam labio plumbeo cernitis emergentem, ſicut conſtare poterant, cenſu appreciauit æternæ retributionis auidiſſimus negotiator, vt omnia coram Deo ſibi adſcriberentur. Vnde ſæpe dum mentio fit horum, ſtupor & admiratio oritur inter loquentes, quomodo videlicet Epiſcopus tam multis & variis negotiis occupatus, tantam circa locum noſtrum promouẽdum ſolicitudinem, tantamúe potuiſſet habere diligentiam? Nam maioribus noſtris ſcribentibus percepimus, res Cœnobij noſtri, eius diligentia & prouiſione, adeò auctas fuiſſe, quas exiles ac tenues inuenit, & pauperrimas ſuo tempore; centum monachis, ſi rectores habeant induſtrios, ſufficientes & amplas ſatis eſſe; quæ olim vigintiquatuor monachis tenues fuerũt & anguſtæ: licet iam, peccatis noſtris merentibus, manibus perfidorum, & incuria rectorum ſint fermè diſtractæ.

Sed

Sed tamen mihi ſummè cauendum, (quia multum diligere ſcio eum, de quo loquor) ne ob eius dilectionem rem non verè auxiſſe videar. Itaq; ſummoperè cauendum, ne laude mortuorum viuis derogem. Multi enim ad iniuriam viuentium magnis & importunis laudibus benefacta efferunt mortuorum. Sed hos ego non laudatores veros, ſed figuratiuos *criminatores arguerim.*

Proinde & vos, Patrem amantiſsimum, vnicè dilectum peto atq; admoneo; vt præſens opuſculum intentione ſumma legatis, Deo ſupplicātes, vt per eius preces, à quo, vel per quem ſcriptum eſt, à prauis hominibus nos locumq; noſtrū cum rebus creditis defendere dignetur. Et quia veſtra dilectio id mihi iniunxit officij, vt coquam pulmentum filiis Prophetarum; in 4.Reg.4. *quo ſi colocyntidas miſcuero, ſuperiecta, vt cōfido, farinula amaritudinem condiet Heliſæus, & exceſſus inſipientiæ obedientiæ bonitas condonabit. Valeto Patrum amantiſsime, religionis gemma, præſidium & dulce decus meum Neſtoris æuo. Ex monte Pauonis feliciter.*

SEQVVNTVR TITVLI CAPITVLORVM LIBRI PRIMI DE VITA ET OPERIBVS SANCTISS: OTTONIS BABEBERGENSIS EPISCOPI.

CAP. I. *De ortu, ſtudiis, ac profectu pueri Ottonis.*

II. *De initiis operum & conſtructione Hoſpitalis in ciuitate VVurtzeburgenſi.*

III. *Qualiter poſt obitum Iuditæ ſororis Imperatoris ad ipſius Curiam venerit.*

IV. *De conſtructione Spirenſis Eccleſiæ; & qualiter Imperator eidem operi S. Ottonem præfecerit.*

V. *De Codice Pſalterÿ vetuſto per S. Ottonem renouato.*

VI. *Quòd illis diebus inueſtituras Eccleſiarum Imperatores dare ſolebãt; & de inſigniis ad Imperatorem illatis in obitu Ruperti Epiſcopi Babebergenſis.*

VII. *De poſtulatione Cleri & populi ad S. Michaëlem pro idoneo rectore agentibus nunciis apud Imperatorem: & qua Imperatoris commendatione Otto eis Epiſcopus deſignatus ſit.*

VIII. *Qua honeſtate Imperator Ottonem Epiſcopum ad ſedem ſuam direxerit, & quomodo ſuſceptus ſit?*

IX. *De literis ad Apoſtolicum Paſchalem pro ſua cauſa directis.*

X. *Quî inueſtitus & conſecratus ſit per manus Domini Apoſtolici.*

XI. *De literis ipſius Apoſtolici Eccleſiæ ſuæ ipſum commendantis.*

XII. *De literis ipſius Apoſtolici ad Ruthardum Archiepiſcopum Moguntinum pro S. Ottone directis.*
XIII. *De literis ipſius Apoſtolici ad Clerum & populum Bambergenſ. Epiſcopum ſuum commendantis.*
XIV. *De literis conſolatoriis ipſius ſancti Ottonis Clero & populo Babebergenſi miſsis.*
XV. *De generali colloquio Principum Ratiſpona habito & de reditu pij Ottonis ad ſedem ſuam.*
XVI. *De primitiis operum eius in Epiſcopio Herbipolenſi & Babebergenſi.*
XVII. *De operibus eius in Epiſcopio Ratiſponenſi.*
XVIII. *De operibus eius in Halberſtatenſi Epiſcopio.*
XIX. *De operibus eius in Epiſcopatu Eiſtetenſi.*
XX. *De operibus eius in Patauienſi Epiſcopio.*
XXI. *De operibus eius in Patriarchatu Aquileienſi.*
XXII. *De quinq; cellulis quas fecit in diuerſis parochiis.*
XXIII. *Quid intentionis habuerit vel quid rationis de his operibus interrogatus reddere ſolitus fuerit?*
XXIV. *De confirmatione monaſteriorum ſuorum per ſcripta Romani Pontificis Calliſti.*
XXV. *De confirmatione ordinis in monaſteriis.*
XXVI. *De readificatione Cathedralis Eccleſiæ poſt incendiũ.*
XXVII. *De ſtructuris in monte S. Michaëlis, & Capellis per eundem factis.*
XXIIX. *De hoſpitali domo & capella S. AEgidij in pede montis fundatis.*
XXIX. *De VVolfframmo Abbate per S. Ottonem inſtituto.*
XXX. *De literis cohortatoriis Abbatibus Monaſteriorum per eundem fundatis miſsis.*
XXXI. *De cauſa antiqui monaſterij diſſoluendi, & noui maiori ambitu reparandi, & de dedicatione monaſterij.*

XXXII. *Quàm honorificè S. Otto mundo ac regibus mundi reddiderit ea, quæ illorum ſunt.*

XXXIII. *Quod ſtipendia Epiſcopalis menſæ nuſquam in aliquo minuerit.*

XXXIV. *De priuilegio Calliſti Papæ ſancientis, nulli mortalium licere, religioſa opera eius vel inſtituta caſſare.*

XXXV. *Quomodo auxerit rem familiarẽ Epiſcopij in temporalibus?*

XXXVI. *Quanta diligentia & parſimonia res Eccleſiæ ſeruauerit.*

XXXVII. *De ipſius parſimonia & frugalitate.*

XXXIIX. *De conſuetudine corporalis diſciplinæ.*

XXXIX. *De flagello infirmitatis eius, & quid inde boni prouenerit?*

XL. *De fame & ſterilitate annorum, & in his de ipſius operibus.*

XLI. *De muliere mortua, quam ad cœmeterium ipſe humeris ſuis portauit.*

XLII. *De propenſioribus poſtea eius eleemoſynis.*

XLIII. *De cooperimento valde pretioſo, quod ſuper leproſum poni iuſſit.*

XLIV. *De fabro & terribilibus eius ſagittis.*

XLV. *De furto equorum & negotio inſtitoris.*

XLVI. *De rege Vngarico, & auro, quod ei miſit.*

XLVII. *De filia regis Vngarici.*

XLVIII. *De ſingulari clementia S. Ottonis ad Monachos S. Michaëlis.*

LIBER

LIBER PRIMVS,

DE VITA ET OPERIBVS BEATISSIMI OTTONIS BABENBERGENSIS EPISCOPI, ET CONFESSORIS CHRISTI, AC POMERANICÆ GENTIS Apoſtoli.

De ortu, ſtudiis ac profectu Ottonis pueri.

CAPVT PRIMVM.

IGITVR ex prouincia Alemanorum beatiſsimus Otto generoſa ſtirpe & parentibus ſecundum carnem liberis, ex Sueuia duxit originem: (Nam ſummis Principibus ſanguine pares erant, ſed opibus impares;) patre Ottone, & matre Adelheida nuncupata: qui ambo ſimplicitati ac manſuetudini operam dantes, nulli violentiam aut oppreſsionem inferebant: quin imò piis operibus & eleemoſynis vacantes Dei nutu ad conſolationē Eccleſiæ elegantem hunc filium gignere meruerunt. Qui decurſa teneriori infantia literis imbutus, vt primùm annos intelligibiles attigit, mirum in modum ſpiritu ſapientiæ & intellectus abundare cœpit: ſed & morum grauitate, & modeſti habitus nitore cunctis acceptus & honorabilis erat.

Ebbo.

Ortus & familia S. Othonis.

Vide Vitam editam à Doct. Caniſio, lib. 1. cap. 1.

Accidit fortè illis diebus, vt germana ſoror Henrici IV.

Imperatoris Iudita nomine in matrimonio iungeretur Bolezlao Polonorum Duci, cui ille tanquam fideliſsimus adhærens Capellanus, Poloniam venit: ibique in breui loquelam gentis addiſcens, & præfatæ matronæ obſequio deditus prudenter ſe agebat; donec magnus valdè & nominatus in illa regione factus eſt. Sed & nobiles quique & potentes illius terræ, certatim ei filios ſuos ad erudiendum offerebant. Sicque, Deo cuncta eius opera dirigente, non mediocriter diues eſſe cœpit in poſſeſsione auri & argenti. Non enim in ludicris & vanis mundi illecebris opes ſapientia & fidelitate ſua congregatas expendebat: ſed, vt vir prudens & ſenſatus rem ſuam ſeruare nouerat. Domina etiam Iudita, cui familiare contubernium præſtabat, frequenter per eum munera varia & magnifica germano ſuo Imperatori dirigebat; vtpote quæ nullum fide & moribus inter obſequentes ſibi præſtantiorem habebat. Cuius legationis officium tanta auctoritate & circumſpectione perſoluebat, vt per hoc ipſi etiam rerum Domino mirabilis videretur.

Venit in Poloniam.

De initiis operum, & hoſpitali pauperum per beatum Ottonem in ciuitate VVurtzeburgenſi conſtructo.

CAPVT SECVNDVM.

Ella.

SAEpius autem tranſitum faciens per VVurtzeburgenſe cœnobium, à religioſo eiuſdem loci Abbate Henrico nomine, vt vir grauioris perſonæ reuerenter ſuſcipiebatur, debitoque humanitatis officio benignè tractabatur. Cuius beneuolentiæ vir ſagacis animi non immemor, audienſque illic magnam victualium rerum eſſe penuriam; vt totis miſericordiæ & charitatis viſceribus affluebat, inopiæ eorum condoluit. Et quia *charitas operatur magna, ſi eſt; ſi verò operari renuit, charitas non eſt:* ex opibus à Deo ſibi conceſsis, *Hoſpitale* ad receptionem peregrino-

S. Greg.

Herbipoli Hoſpitalem domũ exſtruit.

regrinorum illic conſtruxit; hocque primum ſuæ deuotionis munus de theſauro bonæ voluntatis Chriſto obtulit. Sic bona arbor fructum plurimum germinatura in florem erupit, & quaſi primitias agri ſui ad altare veri ſacerdotis detulit, vt cętuplum in hoc ſeculo, & futuro vitam æternam reciperet. Bonum planè initium, quod finis eſt optimus ſubſecutus. *Matth. 19.*

Qualiter S. Otto poſt obitum Juditæ ſororis Henrici IV. Ratisbonam demum ad Curiam Jmperatoris venerit.

CAPVT TERTIVM.

POſt obitum ergò venerabilis Dominæ Iuditæ, ad Teutonicas reuerſus regiones, Ratisbonā adiit; vbi Canonicis in ſeruitio Chriſti adhærens reuerendi habitus modeſtia ac probabilis vitæ diſciplina cunctis amori & exemplo fuit. Illo tempore Abbatiſſa de * inferiori monaſterio magnæ opinionis, vtpote neptis Henrici Imperatoris, & Virtutum operatrix habebatur; quæ cernens perſonæ & morum eius elegantiam, audiensque magni conſilij virum, ſine mora eum aduocans, vt alterum Ioſeph rerum ſuarum totiusque domus diſpenſatorem conſtituit: at ille ſolita grauitate & induſtria fideli grauitate gubernabat omnia.

Ebbo.
Redit in Germaniam.
* Nidermünſter.

Interea Henricus Imperator quoddam de Principalibus feſtis Ratisbonæ celebraturus, ad neptem ſuam Abbatiſſam diuertit: in cuius obſequio videns tantæ auctoritatis & reuerentiæ virum, mirari ac delectari cœpit ſagacitate animi eius; conuerſusque ad cognatam, ait; Opportunum eſt, ſoror, cunctis in hoc feſto amicis ſuis ſolatiantibus, & te mihi aliquod charitatis obſequium ob conſanguinitatis vinculum impendere. Qua humiliter reſpondente; iube quod vis, Domine, mi Rex, non enim fas eſt, vt auertam faciem tuam. Imperator ſubiunxit, Nihil aliud peto, niſi Capellanum tuum, Dominum

Vide Vitam edit. à Caniſ. lib. 1. cap. 2.
Imp. Henricus petit ab Abbatiſſa S. Othonem.

num Ottonem, ſpiritu ſapientiæ plenum. Talem enim virum Reſpublica noſtra habet neceſſarium. Quo audito, Abbatiſſa, licet fideliſsimi ſui auricularij ægrè ferret abſceſſum, Imperatoriæ tamen maieſtati contraire nō potuit. Et aduocans eum, debitasq; miniſterij ſui gratias exſoluens, non ſine lacrymis, pium amorem teſtantibus, Principi aſsignauit.

S. Otho adſciſcitur in Aulam Imp.

** Aulam.*

Aſſumptus itaque, Dei nutu, in * *curtem* regiam vir totius induſtriæ & religionis, ita ſibi prudentiſsimum Imperatorem nobilitate morum & fidei pietate deuinxit, vt eum quaſi vnicum amplectens filium * Secretalem intimum & cuſtodem capitis ſui poneret cunctis diebus. Nam & Cancellarium eum fecit. & quæcunque precioſa, vel cariora in Palatio habuit, eius fidei commiſit. Hoc modo ſeruus Dei Vdalricus pium Ottonem in *Curtem* regiam accepiſſe ferebatur. Alij verò dicunt, eum liberalibus imbutum diſciplinis primò ad Abbatem VVurtzeburgenſis Cœnobij Henricum veniſſe, & poſt modicum, eundem Henricum, Dei nutu, in Polonia Archiepiſcopatus apicem conſcendiſſe, cui ipſum fideliſsimo adhæſiſſe famulatu teſtantur, & mirabili ſtrenuitate ac ſapientia in breui per totam regionem diuulgatum tam ab Archiepiſcopo, quàm à venerabili Iudita imperiali aulæ aſsignatum.

** Secretarium.*

Fit Cancellarius.

De conſtructione Spirenſis Eccleſiæ; & qualiter Jmperator eidem operi S. Ottonem præfecerit.

CAPVT QVARTVM.

Ebbo. Henr. Imp. ædificat Spirēſem Eccleſiam.

EO tempore glorioſiſsimus Imperator Henricus magnum illud, & admirabile Spirenſis Eccleſiæ ædificium ob venerationem perpetuæ Virginis MARIÆ, cuius ſpecialis alumnus fuit regali magnificentia exſtruebat. Sed Magiſtri operis fraudulenter, & ſine timore Dei agentes, magnam pecuniæ quantitatem ſuis

vſibus

vſibus inſumebant; ita vt frequenter ad opus tam mirificum pecunia ipſa deficeret. Vnde his anguſtiis, non mediocri dolore permotus, ex conſultis accito familiari auriculario ſuo Ottone, ei totius Operis magiſterium commiſit, vtpote cuius ſapientia cunctis probata, etiam ad maiora quæque & ardua diſpenſanda eſſet idonea. *S. Otho ædificio præficitur.*

Qui ſagaciter & prouidè commiſſo operi intendens: (ſciebat enim iuxta Apoſtolicum mandatum Dominis carnalibus ſic quaſi Deo ſeruiendum) frequenter ad Curtem regiam regreſſus, pecuniam, quæ ſupererat ſtatuto operi fideliter reſignabat. Inſuper ad indicium ingenioſæ diligentiæ ſuæ æquam feneſtrarum Eccleſiæ mēſuram prudenter à ſe diſpoſitam Imperatori conſiderandam offerebat. Pro qua ſyncerisſimæ fidei conſtantia non ſolùm Regi, ſed & cunctis Optimatibus ita ſe acceptum reddidit, vt Deo gratias agerēt, quod ad eius notitiam perueniſſent. Siquidem interiorem animi eius ſolertiam, exterioris quoque hominis habitus præferebat, ita vt prudentes quique ex ipſo eius ſchemate, quid in eo futurum eſſet, ſagaciter intelligerent. Nam, vt de multis vnum exempli cauſa annectam. *Fidelitas S. Othonis in hoc munere obeundo.*

Quidam paterfamilias de Spirenſi ciuitate, Anſelmus nomine, non tam diuitiis quàm religione & prudentia inſignis, eundem Chriſti ſeruum adhuc in tenuitate poſitum, antequam in Curtem regiam acceſsiſſet, hoſpitio recepit. Moxque reuerendi habitus eius venuſtate delectatus, & in faciem ei curioſius intendens, gratiam ipſi cælitùs ſuperuenturam ſagaci animo præuidit: idque ſuis omnibus certisſima atteſtatione prænuncians, vt in cunctis ei, tanquam ſibimetipſi obſequerentur, mandauit. *Quidam Spirenſis prædicit S. Othoni Epiſcopatum.*

Deinde, ſecretius eum conueniens, & vnicum filium ſuum Richardum nomine, per manum ei tradens, ait: Video, Domine, quia, largiente Deo, magnus in futuro apud Deum & homines eritis. Re vera enim faciet vobis Deus *nomen grande iuxta nomen magnorum qui ſunt in terra.* Vnde peto, vt cùm verba mea impleta fuerint, memor obſequij mei, fidem & miſericordiam cum filio meo Richardo faciatis, & paternæ conſo- *2. Reg. 7.*

lationis manum ab eo non ſubtrahatis. Cui ille ſubridens; *Et quis ego*, inquit, *vel quid ego?* aut quid magni in me eſſe poterit? Si tamen excelſus Dominus, *qui humilia reſpicit, & alta à longè cognoſcit*, exiguitatem meam promouere dignatus fuerit, abſit à me peccatum hoc in Domino, vt benignitas & humanitas mihi à vobis impenſa obliuioni tradatur. Scriptum quippe eſt; *Eleemoſyna viri quaſi ſacculus cum ipſo & gratiam hominis quaſi pupillam conſeruabit.* Decet igitur, vt & ego gratiam & miſericordiam, quam hîc inueni, domui huic conſeruem; quod & poſtea deuotus impleuit, quia, factus Epiſcopus eũdem Richardum familiarem ſibi vernulam aſſumpſit, & ſpecialis amoris priuilegio fouere non deſiit.

Pſalm. 102. *Eccleſiaſt. 29.*

De Codice * Spalterij vetuſto per S. Ottonem renouato.

** Sic legend. & retinendum. Vide Notas.*

CAPVT QVINTVM.

Ebbo.

SEd vt ad id redeam, vnde digreſſus ſum, Imperator Henricus, fide & prudentia pij Ottonis cognita, ſecretius eum compellans, an *Spalterium* corde tenus *Spallere* poſſet, inquiſiuit. Quo reſpondente; etiam: gauiſus Imperator, eum ſibi aſsidere præcepit, & remotis aliis, *Spalmodiæ* cum eo vacabat, quoties à negotiis expeditus eſſe poterat: erat enim Imperator literis vſq; adeò imbutus, vt chartas, à quibuslibet ſibi directas, per ſemetipſum legere & intelligere præualeret. Codex autem in quo *Spalmos* decãtabat manuali frequentiâ rugoſus, & admodum obfuſcatus erat. Quod pius Otto cernens, abſente Imperatore, vetuſto codicem inuolucro deſpoliauit, & nouam mercatus pellem, eumque decenter cooperiens, loco ſuo repoſuit. Veniens ergò poſtmodum Imperator, & quod factum erat neſciens, *Spalterium* à Cubiculariis requirebat. Turbantibus autem ſe ad quærendum Cubiculariis, dum præ oculis omnium iacens veteribus teſſellis Codex exutus, & nouis decoratus indu-

induuiis neſcitur, fit huc illucque diſcurſus, nec quidquam reperitur.

Tandem Imperator diuino commonitus inſtinctu; Vocate, inquit, Ottonem meum, & ab eo ſciſcitamini. Quo coram poſito, Imperator ab eo *Spalterium* exquirebat. At ille concitus librum coram Imperatore iacentem eleuans; ecce, ait, præ oculis omnium hîc fuit, vbi & ſemper reponebatur. Obſtupefactus Imperator; & quis ait, tam nitido hunc innouauit operimento? At ille ait; Ego Domine. Quo audito Imperator, collum eius blandis ſtringens amplexibus, & in oſcula proruens; Viuit Dominus, inquit; ſicut tu inter cætera diligentiæ monumenta, *Spalterium* meũ vetuſto exutum tegmine, nouo illuſtraſti operimento; ſic & ego te paupertatis tunica ſpoliatum, noui honoris culmine ſublimabo. Et exinde quærebat opportunitatem, quomodo eum promouere, & Pontificali infula redimire poſſet. Nec multò poſt, annulus cum virga paſtorali * Præmenſis Epiſcopi ad curtem regiam perlata eſt. * *Bremenſis.*

Quod illis diebus inueſtituras Eccleſiarum Imperatores dare ſolebant, & de inſignibus ad Imperatorem illatis in obitu Ruperti Epiſcopi Babebergenſis.

CAPVT SEXTVM.

HOc ſiquidem tempore Eccleſia liberam electionem non habebat, ſicut poſtea ſub Henrico V. mediante piæ memoriæ Calliſto Papa actum eſt: ſed, cum quilibet Antiſtes viam vniuerſæ carnis ingreſſus fuiſſet, mox capitanei ciuitatis illius, annulum & virgam paſtoralem ad Palatium tranſmittebant; ſicque regia auctoritas, communicato cum Aulicis conſilio, orbatæ plebi ido-

Ebbo. *De abuſu iſto multa Baronius Tom. 11. & Tom. 12. & ego in Apologia Baroniana.*

idoneum conſtituebat Præſulem. Itaque, cùm, vt diximus, virga Paſtoralis & annulus Epiſcopi * Præmenſis Imperatori offerretur: mox ille accerſito vnicè dilecto ſibi Ottone, munera hæc ei conſeruanda tradidit.

** Bremenſis.*

Poſt paucos verò dies, rurſum annulus & virga Paſtoralis Ruperti Babebergenſis Epiſcopi Domino Imperatori tranſmiſſa eſt. Quo audito, multi nobiles & tam ſcientia quàm diuitiis inſignes ad * Curtem regiam confluebant, qui Epiſcopatum Babebergenſem non mediocri precio ſibi comparare tentabant. Imperator verò gaudens, quod occaſionem honorandi intimum * *Secretalem* ſuum Ottonem, vt voluerat, inueniſſet, cunctos, qui pro eodem Epiſcopatu adipiſcendo ſatagebant, arguta reſponſionum ambiguitate ſuſpenſos reddidit. Accidit itaque vt procedens crepuſculo diei cuiuſdam ex aula regia, & parumper in limine ſubſiſtens, audiret puerulos quoſdam naturali callentes ingenio, talia inuicem muſsitare: Non benè agit Imperator, qui nobilem illum Babebergenſem Epiſcopatum precio venumdare diſponit: cur non potius fideli ſuo Domino Ottoni hunc aſsignat; in quo eſt aſpectus angelicus, reuerendus habitus, mores religioſi, facundia ſingularis, prudentia & magnanimitas admirabilis. Hunc omni pietate & induſtria conſpicuum decet eſſe Paſtorem populorum.

Rupertus Epiſcopus Bamberg. moritur.
** Aulam.*
** Cancellariū.*
Dotes Othonis.

Audiens hæc Imperator, hilaris effectus eſt, recordatusq; Propheticum octaui Pſalmi verſum; *Ex ore infantium & lactentium perfeciſti laudem*; Deo gratias agebat, quod voluntatem ſuam, hoc teſtimonio confirmari cernebat. Nec mirum; quod infantilis ætas tali eum præconio efferebat. Illo enim tempore, ſicut & poſtea, tantæ benignitatis, tantæque affectionis ergà omnes erat, vt nemo cohabitantium ei inueniretur, qui nō hunc ex corde diligeret, & verum Dei ſeruum acclamaret; ſed & modeſtia habitus, & perſpicua religionis auctoritas ſic in eo eminebat, vt nullus, eo præſente, quippiam indecens, aut riſui aptum Verbo ſeu facto prætendere auderet; ſed, cùm regiam Curtem intrabat, mox omnes prioris laſciuiæ intentionem magnæ grauitatis manu tergebant. Imperator verò legatos

Pſalm. 8.

gatos honorabiles Clero & populo Babebergenſi dirigit: Paſtorem ſe eis idoneum & electum ex millibus præuidiſſe nunciat; atque vt Capitanei ciuitatis Moguntiam ad natale Dominicum ſibi occurrant, paterna dulcedine mandat. Exhilarantur hoc nuncio Babebergenſes, & confeſtim Egilbertus Præpoſitus, Adelbertus quoque Decanus, cum Ebethardo, piæ memoriæ, tunc ſancti Iacobi, poſtmodum verò Maioris Eccleſiæ Præpoſito, aſſumptis natu maioribus, & quibuſque illuſtrioribus perſonis, Imperatori Moguntiam, tempore condicto, occurrerunt.

Legati Bambergenſium ad Imp. pro nouo Epiſcopo.

De poſtulatione Cleri & populi ad S. Michaëlem pro idoneo rectore, agentibus nunciis, apud Imperatorem; & qua Imperatoris commendatione Otto eis Epiſcopus deſignatus ſit.

CAPVT SEPTIMVM.

INterim verò Clerus & populus Babebergenſis diu iam Epiſcopali benedictione priuatus, nullo modo à precibus ceſſabat, ſed vnanimi deuotione congregatus in Dominica proxima natali Dominico ſolenni proceſsione cum reliquiis ſanctorum Montem B. Michaëlis Archangeli aſcendunt, ibique Miſſarum celebritatem ſumma compunctionis dulcedine agentes, diuinam exorabant clementiam, vt per ſummum ſedis ſuæ miniſtrum, qui ſemper in adiutoriũ populo Dei occurrit, eis propitiatus acceptabilẽ ſibi largiri dignaretur Antiſtitem. Quorum preces & vota, quomodo ſecretiſsimas Dei penetrauerint aures, hodieque & vſque in conſummationem ſeculi, patenter datur intelligi, quia talem huic Eccleſiæ prædeſtinauit Præſulem, qui omnes Prædeceſſores ſuos meritorum Prærogatiua longè anteceſsit; cuius *memoria in omni ore quaſi mel indulcabi-*

Eblo.

Vide Vitam à Caniſio editam lib. 1. cap. 3.

Supplicationes Bamberg. pro adeptione noui Præſulis.

Eccleſiaſt. 49.

dulcabitur, & vt muſica in conuiuio vini. Diuinitùs enim re vera in hunc locum eſt directus, quem pænè collapſum mirificè, Deo cooperante, reparauit, & cultu interiori & exteriori tam nobiliter augmentauit, vt, quouſque mundus iſte voluitur, eius laudabile meritum, ſemper accipiat incrementum.

Venientibus itaque Capitaneis Eccleſiæ Babebergenſis, Imperator eos cum honorifico gaudio ſuſcepit, & accitis coràm Principibus, ait; quantum profectui & honori Eccleſiæ Babebergenſis congratuler, hinc aduertite, quòd cùm tot magnæ & alti ſanguinis perſonæ Epiſcopatum hunc à me precio comparare tentarent, ego illum potius, qui fide, moribus, ſapientia & religione cunctis *præſtat, vobis eligere malui; & aduocans pium Ottonem, annulum & virgam paſtoralem * Præmenſis Epiſcopi ab eo repetiit. Illo, ſine mora reſignante hæc Imperator ait; Ex multo iam tempore, fidelem te mihi, & præ omnibus vtilem approbaui: tempus eſt, vt & ego fidei tuæ digna munificentiæ meæ largitate reſpondeam: * accipe nobilem Eccleſię Babebergenſis Præſulatum, quem multi quidem pecuniis & muneribus ſibi comparare ſatagunt, ſed ego, ſpretis omnibus illis, te ſolùm hoc Pôtificali culmine ſtatui illuſtrare.

** Bremenſis. Otho deſignatur Bamberg. Epiſcopus.*

** factum hoc Anno Christi 1102.*

Mox pius Otto cadens in faciem, & cum lacrymis, ſe tanto apice indignum eſſe proteſtans, iuſſu Cæſaris ab Optimatibus erigitur, annulo & virga paſtorali, quamuis plurimùm renitens, inueſtitur, & quantùm ſe indignum fatebatur, tantùm dignior à cunctis aſſerebatur, mirumque in modum vniuerſa, quæ aderat, multitudo in electione acclamabat; vna omnium voluntas, eadem vota, eademque ſententia, Ottonem Epiſcopatu eſſe digniſsimum, felicem fore tali Eccleſiam ſacerdote. Quid multa? non aliud pium Ottonem facere licuit, niſi quod Imperator & populus, Domino volente, conſtituit.

Otho oblatum honorem deprecatur.

Sed fruſtra.

Gaudium populi in eius electione.

Itaque Imperator Clero & populo affectuoſa cum ſedulitate eum commendans: Ecce, ait, electus & Deo dignus Pontifex; hunc vt viſcera mea deſideranter ſuſcipite; ſcientes, eum omni diuina & humana ſcientia probabiliter inſtructum. Nã, vt verum fatear, ex quo regni ſolium, Deo largiente, conſcendi, in

Imperator cõmendat Bambergenſibus Othonem.

di, in comitatu noſtro, vel in Capella noſtra non memini me virum honeſtate, prudẽtia, & omni virtutum genere præſtantiorem vidiſſe. *Encomia Othonis.*

Ad hæc Beringerus Comes de Sultzbach, cui cum bonis læua ſemper voluntas fuit, ſubmurmurans; Domine, ait, neſcimus quis, vel vnde ſit, quem nobis Paſtorem aſsignaſti. Cui Imperator, ſi vnde ſit, ait, quæris? Babeberg mater eius, ego autem pater ipſius ſum. Et, viuit Dominus, qui nocuerit eum, tanget pupillam oculi mei: quiúe eum deponere tentauerit, me quoque regni ſolio priuabit. Hunc diuino credens electum iudicio, vobis Pontificem dignum offero. Nam qualis eſt, quantáue in eo gratia redundet, euidentius adhuc experimentum capietis. His dictis cuncti, elata in altum voce, laudem Deo canebant, Clerus & populus proſpera ei diuinitùs imprecando affectuoſis vocibus concrepabant. *Obmurmurat Comes de Sulzbach. Imp. defendit Othonem.*

Qua honeſtate Imperator Ottonem Epiſcopum ad ſedem ſuam direxerit, & quomodo ſuſceptus ſit.

CAPVT OCTAVVM.

Imperator autẽ ſecretius eum de neceſſariis quibuſque paterna informans diligentia, aliquandiu in Palatio detinuit, donisque optimis cumulatum, Eccleſiæ Babebergenſi honorificè deſtinauit. At pius Otto chari Cæſaris vitam chariſsimo IESV multùm commendans, iter cum ſuis aggreſſus eſt Cumque emenſo itinere ad villam *Ampherbach* dictam veniſſet, occurrerunt ei eminentiores quique & honorati Babebergenſium, & magno exultationis concentu Patrem deſideratiſsimum excipientes, debita ſedulitate obſequij in vicem ſeſe præuenire certabant. Ipſe autem paululum ex eâdem villa progreſſus, cum ciuitati Babebergenſi appropinquaret, ad demonſtranda veræ humilitatis & inuictæ magnanimitatis exempla, equo, *Ebbo. Vide Vitam edit. à Caniſ. lib. 1. cap. 4. Otho Bambergam tendit. Occurrunt Othoni Bambergenſes.*

cui

Bambergam pedes & nudipes intrat.

cui inſederat ſeſe excutiens, & calceamentum ſoluens, nudipes intrat vrbem. Erat autem tunc hiems niuoſa, & glaciali frigore aſperrima, & ille beatus, igne diuini amoris calens, in intimis virili conſtantia tolerabat horrorem tanti algoris, ita vt per longiſſimos viæ tractus nudipes ambulans cunctis per hoc admirationi eſſet, atque ſtupori.

Igitur in Putificatione ſanctæ Dei genetricis Mariæ, pio Ottone cathedram ſuam inuiſente, Clerus & populus Babebergenſis vnanimi deuotione adunatus ante portam ciuitatis occurrit, & ſolenni apparatu cantuque dulciſono, vt competebat, in domum Domini nouum Paſtorem deducendum cum lacrymis, ſpirituali gaudio plenis, Deo gratias agebant. Cumque poſt debitam deuotæ ſuſceptionis & ſalutationis iucunditatẽ domum Epiſcopalem adiiſſet, pedes eius nimio gelu diriguerant, ita vt ſanguis guttatim procurrens, tepida eos aqua confoueri vrgeret: vnde & poſtmodum ſæpius vehementiſsimo podagræ dolore cruciabatur: ſed inerat ei admiranda fortitudo patientiæ & robur mentis, tantáque vis amoris Chriſti, vt pro hoc à Dei opere nullatenus ceſſaret.

Prouerb. 20.

Differt conſecrationem ſuã.

Sciens autem veridicum illud prouerbium; *Hæreditas*, ad quam feſtinatur in principio, *in nouiſſimo benedictione carebit*: cõſecrationis ſuæ gratiam longo tempore, id eſt, per triennium diſtulit, vt poſtmodum ſuſcepti Præſulatus curam tanto perfectiori interiorum & exteriorũ ſcientiâ adminiſtraret, quanto ad hanc inſtructior ex tempore veniret. Augebat quoque dilationis huius cauſam ſchiſmatis, quod tunc in regno erat, dolenda ſatis confuſio: quia * Ruthardus venerabilis Moguntinus Archiepiſcopus, quaſi rebellis Imperatori, & per hoc cathedra ſuâ depulſus, in Turingia per octo annos iam morabatur. Plurimi quoque Epiſcoporum in Teutonicis partibus, officij ſacerdotalis ſuſpenſione mulctati fuerant: vnde, pius Otto ordinationis ſuæ gratiam à beatiſsimæ memoriæ Paſchali Papa conſequi deſiderabat, ſciens quãtæ affectionis priuilegio, Babebergenſis Eccleſia à fundatore ſuo beato Henrico Imperatore, primitùs Romanæ ſedi, quaſi

** De Ruthardo, lege Serarium lib. 5. Rerũ Mogunt. ad annũ 1088. & 1109.*

vnica filia matri, eſſet obligata. Pro hoc ergò literas huiuſcemodi per fideles & honorabiles nuncios miſit Apoſtolico.

De literis ad Apoſtolicum pro ſua cauſa directis.

CAPVT NONVM.

Domno Apoſtolico Paſchali prærogatiua meritorum & ſanctitate morum, Romanæ ſedis apice condignè ſublimato, Otto Dei gratia Babebergenſis electus, cum omni deuotione orationes promptiſſimas & ſeruitiũ tam voluntarium, quàm debitum.

Inſignis epiſtola S. Othonis ad Paſchalem Pontif. & eſt copioſior, quam illa, quæ exſtat in Vita edit. Caniſiana lib. 1. c. 5.

*Q*vi*a tandem, Domino miſerante, & Eccleſia ſua nauem moderante, poſt nubilas errorum tempeſtates, ſerena lux veritatis Occidentali refulſit Eccleſiæ, ante omnia & ſuper omnia deſiderauimus ſcire ſanctitatem tuam, in omnibus nos paruiſſe, vti decuit, legato tuo, Epiſcopo videlicet * Conſtantienſi, & ſumma deuotione cuncta, quæ per ipſum edocti ſumus, partim executos fuiſſe, partim, ſi vita detur, exſequi paratos. Quamobrem veſtigiis pedum tuorum aduoluti, obnixè flagitamus, vt paternitatis tuæ ſeruum patienter audias. Siquidem mundo iam in maligno poſito, * cui vix cuiquam creditur homini aut loco, non parua nos torquent anguſtiæ pro ordinationis noſtræ aſſecutione. Proinde dubius & anxius & fluctibus curarum naufrago ſimillimus, cum Principe Apoſtolorum, cuius*

* *Gebhardo.*

* *cum.*

S. Otho ſcrupulis angitur ob acceptum annulum & baculum ab Imperatore.

Y vicem

vicem tenes, ad te clamo; Domine, ſalua me: *& vt paucis ſummam noſtra cauſa concludamus, in hac hora & poteſtate tenebrarum, te ſolùm reſpiciunt oculi noſtri, tibi debitam ſeruare obedientiam, parati ſumus, tecum aut conſiſtere, aut pro te in carcerem ire decreuimus. Auctoritati ergò tua tota mente deſideramus inniti, tu nobis manum porrige, quod nobis velis facere, iube. Si mandas, vt ad te veniamus, opes noſtra, licet rapina & igne ſint attrita, tamen deſiderio te videndi, & conſecrationis gratiam conſequendi, cum debita ſeruitutis noſtra benedictione tua maieſtatis præſentabimus aſpectibus.*

Subiicit ſe totū ſummo Pōtifici.

Dignentur ergò viſcera pietatis tua ſuper hoc negotio aliquo nos reſcripto certum reddere, quo & iter tutius ad te veniendi nobis præmonſtretur, & benedictionem, quam deuoti efflagitamus, à te percepturos eſſe ſignificetur. Quam nimirum propterea à tua ſanctitatis manu tantopere expetimus: quia Metropolitanus noſter, etſi per te habeat conſecrationis gratiam, tamen, quod ſine lacrymis fateri nequimus, magnam cooperatorum ſpiritualis doni patitur iniuriam.

Quomodo inueſtitus & conſecratus ſit per manus Domini Apoſtolici.

CAPVT X.

Ebbo. Vide Vitam edit. à Caniſio lib. 1. cap. 7. Factum hoc Anno 1103.

S. Otho vocatur Romam.

HIs ergò literis ab Apoſtolico reuerenter acceptis & relectis, idem ſummus Pontifex Paſchalis gaudio repletus, (erat enim totus charitate diffuſus, omniq́ue affabilitate iucundus) pium Ottonem paterna dulcedine adſedem Apoſtolicam euocauit, qui pro hoc immodicas Deo gratiarum actiones exſoluens, vt mandatum acceperat, cum ſuis impigrè limina Apoſtolorum adiit. Cumq́ue hilari ſatis reuerentiâ, ab Apoſtolico ſuſceptus fuiſſet,

fuiſſet, iuxta quod ſcriptum eſt; *iuſtus in principio ſermonis accuſator eſt ſui*; genibus Domini Papæ aduolutus, curam paſtoralem humiliter ei reſignauit, ſe indignum, & nullatenus tanto oneri aptum eſſe, lacrymoſis ſingultibus vociferans. Verebatur enim aliquantulæ Simonicæ hæreſeos vmbra ſe reſperſum: quia, tanto tempore in Curte regia * fidelibus miniſterio deſudauerat, ne fortè Imperator pro mercede eiuſdem, ſeruitij Pontificatus eum infula ſublimaſſet; ideoque non ſine animæ periculo, huius ſacerdotij dignitate fungeretur. Vnde maluit temporanei honoris ſubire diſpendium, quàm ſuperni arbitri oculos offendere, animæq; ſuæ pati detrimentum. Cumque abdicatâ paſtorali curâ è conſpectu Apoſtolici gaudens pro huiuſmodi libertate abſceſsiſſet; conuerſus ad Dominum; Expeditius, inquit, tibi Domine ſeruiturus ſum; quia tanto me onere liberaſti.

Prouerb. 18.

S. Otho procedit ad pedes ſummi Pontificis.

Eidem reſignat Epiſcopatum.

* fideli.

Sed non diu hac ei libertate frui licuit. Papa enim diuino tactus ſpiritu, ſequenti die ad reuocandum Dei virum legatos dirigit: cùm iam ille ad locum *Sudra* dictum veniſſet, eiq; onus Eccleſiaſtici regiminis, quod pridie abiecerat, licet plurimum renitenti, ex auctoritate S. Petri impoſuit, & iterum iterumq; renitentem dulcibus & verè paternis animauit promiſsionibus, ſe ei fautorem, & fideliſsimum contra omnes mundi impetus defenſorem ſpondens.

Pontifex Othoni Epiſcopatum reſtituit.

Deinde in vigilia Pentecoſtes xenia ei per honorabilem tranſmiſit Apocriſiarium, cui & hoc in mandatis tradidit, die Epiſcopo, vt præparet ſe ad accipiendum Spiritum ſanctũ, ſicque in die ſancta Pentecoſtes, quæ erat tertio Idus Maij, ſcilicet in natalitio S. Gangulfi Martyris, Deo dignũ Antiſtitem, propriis, tanquam B. Petri manibus, ſolenniter conſecrauit in Anagnia ciuitate, quæ Romaniam diuidit & Apuliam; & priuilegio Crucis ac pallij tam eum, quàm omnes ſucceſſores eius in perpetuum honorandos eſſe cenſuit, idque ſcriptis talibus confirmauit.

Ipſo die Pentecoſtes Pontifex conſecrat Othonem.

De literis ipſius Apoſtolici Eccleſiæ ſuæ ipſum commendantis.

CAPVT XI.

Pontifex commendat Othonem Bambergenſibus.

Paſchalis Epiſcopus ſeruus ſeruorum Dei, venerabili fratri Ottoni Babebergenſi Epiſcopo ſalutem & Apoſtolicam benedictionem.

1. Cor. 13.

CHaritatis proprium eſt bonum, congaudere profectibus aliorum; charitas enim non quærit quæ ſua ſunt. *Vnde & Apoſtolus, tunc ait;* Viuimus, ſi vos ſtatis in Domino. *Et iterum;*

1. Theſſ. 2.

quæ eſt enim noſtra ſpes, aut gaudium, aut corona gloriæ? nónne vos, ante Dominum noſtrum Ieſum Chriſtum? *Hoc igitur charitatis debito prouocamur, & Apoſtolicæ ſedis auctoritate compellimur hoc nomine debitum fratribus exhibere, & S. Romanæ Eccleſiæ dignitatem pro ſuo cuique modo cæteris Eccleſiis impartiri. Idcirco venerabilis frater, Otto Babebergenſis Epiſcope, dilectioni tuæ pallium ad ſacra Miſſarum ſolennia celebranda concedimus; quo nimirum fraternitas tua intra Eccleſiam tantùm vti nouerit, illis ſolùm diebus, quos præſens deſcriptio continet; videlicet, die ſancto Reſurrectionis Dominicæ & Pentecoſtes, item Natiuitatis Domini noſtri Ieſu Chriſti, & in natalitio SS. Apoſtolorum Petri & Pauli, in ſolennitate S. Dionyſij Martyris, anniuerſario etiam tuæ conſecrationis die, & dedicationibus Eccleſiarum: cuius nimirum pallij volumus te gratiam per omnia vindicare. Huius ſiquidem indumenti honor humilitas atque iuſtitia eſt.*

Pallium conceditur S. Othoni.

Vbi & quando ferendum.

Tota

Tota ergò mente fraternitas tua ſe exhibere feſtinet in proſperis humilem, & in aduerſis, ſi quando eueniunt, cum iuſtitia erectam, amicam bonis, peruerſis contrariam, nullius vnquam faciem contra veritatem ſuſcipiens, nullius vnquam faciem pro veritate loquentem premens, miſericordiæ operibus iuxta veritatem ſubſtantiæ inſiſtens, & tamen inſiſtere etiam ſuper veritatem cupiens, infirmis compatiens, benè valentibus congaudens, aliena propria deputans, de alienis gaudiis, tanquam de propriis, exultans, in corrigendis vitiis piè ſæuiens, in fouendis virtutibus auditorum animum demulcēs, in ira iudicium ſine ira tenens, in tranquillitate autem ſeueritatis iuſtæ cenſuram non deſerens.

Quid ſignificet pallium. Vide cap. 17. vita S. Henrici, vbi Bullam Leonis IX. de conceſſione Pallÿ inuenies. Vide etiam lib. 1. cap. 10. vitæ edit. à Caniſ.

Hæc eſt ergo frater, Frater chariſſime, palliÿ accepti dignitas, quam ſi ſolicitè ſeruaueris, quod foris accepiſſe oſtenderis, intus habebis. Ad hæc etiam Crucis vexillum intra Babebergenſis Eccleſiæ Parochiam ante faciem tuam portari cōcedimus, ſalua videlicet Moguntiæ Metropolis reuerentiâ, vt ſpeciali Romanæ Eccleſiæ dignitate præditus, ſpecialiter eius ſtudeas obedientiæ ac ſeruitiis inſudare. Fraternitatem tuam ſuperna dignatio per tempora longa conſeruet incolumem, Amen. Scriptum per manum Ioannis Scriniariÿ Regionariÿ ac Notariÿ ſacri Palatiÿ.

Crucis præferendæ poteſtas.

Sed & reuerendo Præſuli Ruthardo Metropolitano idem Apoſtolicus literas commendatitias pro dilecto Patre Ottone miſit in hunc ſe modum continentes.

De literis ipſius Apoſtolici ad Ruthardum Archiepiſcopum Moguntinum pro S. Ottone directis.

CAPVT XII.

Paſchalis Epiſcopus ſeruus ſeruorum Dei Ruthardo, Moguntino Archiepiſcopo, ſalutem & Apoſtolicā benedictionem.

Pontifex commendat Othonem Archiepiſcopo Moguntino.

QVantum à ſua inſtitutionis exordio Babebergenſis Eccleſia ſedi Apoſtolicæ familiaris extiterit, prudentiæ tuæ notum exiſtimamus. Congruum igitur duximus, vt venientem ad nos venerabilem fratrem noſtrum Ottonem, eiuſdem Eccleſiæ Electum, integra & perfecta præteritæ familiaritatis gratia ſuſciperemus.

Præterea quoniam Eccleſia eadem per diuturna iam tempora Epiſcopalis officij ſolicitudine caruit, & propter præteriti ſchiſmatis vltionem in Teutonicis partibus perpauci Epiſcopali funguntur officio, iuxta ipſius Eccleſiæ poſtulationem, eidem fratri noſtro chariſſimo, cum per multa ad nos veniſſet pericula, conſentientibus & vnanimi ſententiâ decernentibus omnibus, qui nobiſcum aderant, Epiſcopalis benedictionis manum, Domino largiente, contulimus, ſalua nimirum debita tuæ Metropolis reuerentiâ. Eum igitur ad vos cum noſtræ gratiæ dulcedine remittentes, fraternitati veſtræ literis præſentibus commendamus, vt quanto ſedi Apoſtolicæ familiarior creditur, tanto apud vos charior habeatur. Data Laterani 12. Calend. Iunij.

Talibus

Talibus ſcriptis beatiſsimum Patrem noſtrum Ottonem Apoſtolicus, diuæ memoriæ, Ruthardo Archiepiſcopo, fideli ſuo, commendans, quàm intimis paterni amoris viſceribus eum amplectendo foueret ac fouendo amplecteretur, euidétius apparuit. Nec immeritò. Præuidebat enim beatum hunc firmiſsimam Eccleſiæ Dei columnam futuram, & arcam Domini inter vndas diluuij feliciſsima gubernatione recturum. Nihilo minus clero & populo Babebergenſi idem ſummus Eccleſiæ Paſtor literas huiuſcemodi tranſmiſit, vt filiis quoque vnicum Patrem ante gratum ex hoc gratiorem redderet.

De literis ipſius Apoſtolici ad clerum & populum Babebergenſem Ottonem ſuum commendantis.

CAPVT XIII.

Paſchalis Epiſcopus ſeruus ſeruorum Dei, Clero & populo Babebergenſi, ſalutem & Apoſtolicam benedictionem.

Vide Vitam editâ Can. lib. 1. cap. 9.

*Qvanta affectionis debito Babebergenſis Eccleſia ab ipſo ſuæ conſtitutionis primordio ſedi Apoſtolicæ conſtringatur, etſi nos lateret, literarum veſtrarum ſignificatio manifeſtat. Quod affectionis debitum venerabilis Frater noſter Otto, veſtræ Eccleſiæ Electus non * inconſtanter tenuiſſe, & tenere cognoſcitur, cùm per tot & tanta pericula ad Apoſtolicæ ſedis viſitationem * tendere procurauit.*

Pontifex commendat Othonem Bamberg.

** Mendosè editio Caniſianas* Non inſtanter.
** edit. Caniſ.* percurrat.

Nos igitur eum debitæ benignitatis affectione ſuſcepimus, & iuxta veſtræ dilectionis deſiderium, noſtris, tanquam Beati Petri manibus, ſaluo Metropolitani iure, vobis per

Dei

Dei gratiam Præſulem ordinauimus. Nunc ergò ſub præſentium literarum proſecutione ad Eccleſiæ veſtræ regimen remittentes, plena hortamur affectione diligi, plena humilitate venerari. Confidimus enim Eccleſiaſticæ diſciplinæ eum futurum eſſe cuſtodem, & ſalutis veſtræ ſolicitum prouiſorem. Huic ergò ſedulis obedite obſequiis, & gratiam vobis in eo conciliate cæleſtem, integritatem fidei Catholicæ firmam ſemper in omnibus conſeruate, ſedi Apoſtolicæ ſemper deuotius adhærete, vt per eius conſortium à contagiis omnibus liberi ad æternæ ſalutis portum feliciciter peruenire, Domino largiente, mereamini.

Hoc modo vir ille per omnia Apoſtolicus & verè dignus Petri vicarius patrem filiis deuotiſsimis commendabat. Ad hæc etiam ipſe piiſsimus pater Otto non ignarus curarum & ſolicitudinum, quibus grex fidelis pro vnico Paſtore angebatur iam iamque ardens & ſitiens deſiderabili eius reditu recreari conſolatorias ei miſit literas hæc continentes.

De literis conſolatoriis S. Ottonis Clero & populo Babebergenſi miſsis.

CAPVT XIV.

Edit. Caniſ. * Eberhardo. *Vide Vitam Caniſ. edit. lib. 1. c. 8.*

Otto Dei gratia Babebergenſis Epiſcopus * Egilberto Præpoſito, Adelberto Decano cæterisque fratribus omne bonum.

Epiſtola S. Othonis ad Bambergenſes.

Qvantum ego noui & expertus ſum charitatem veſtram, ſcio vos iam diu exſpectare euentum noſtri laboris, vt de noſtro ſucceſſu, ſiquidem benè per miſericordiam Dei ſucceſſerit, gaudeatis. Ne ergò diutius ſuſpenſi aut dubij de nobis ſitis, ſed vt iu-

ſtum

ſtum eſt, ſynceriſſimè congratulemini, literis iſtis ſignificare vobis decreuimus, quàm miſericorditer Deus, more ſuo, poſt immenſos labores & ſudores plurimos, nobiſcum operatus ſit in die ſancto Pentecoſtes, qui dies ex aduentu ſancti Spiritus ſacratus & cunctis fidelibus iure ſolennis eſt: Illo, inquam die, Deo ſic ordinante, in Anagnia, ciuitate Campaniæ, quæ Romaniam diuidit & Apuliam, Epiſcopalis benedictionis munus, quamuis indignus, Domino largiente, ſuſcepi, beatiſſimo Papa Paſchali manum imponente, cæteris verò Epiſcopis plurimis cooperantibus, Clero quoq; Romanæ Eccleſiæ, cuius magna pars ea die in eandem ciuitatem conuenerat, aſtante & conſentiente: Et quod nulli à Romano Pontifice conſecrato noſtris temporibus contigit, ſine oblatione alicuius iuramenti conſecratus ſum. Huius loci, huius diei, huius gratuitæ miſericordiæ Dei ſemper memores eſſe velitis, cum omni gratiarum actione, obnixè precamur, præcipuè cùm aliæ complures venerandæ perſonæ de magnis rebus apud Apoſtolicam ſedem agentes, infecto negotio, redierunt. *Nunciat illis ſuam conſecrationem.*

* Magnificate *ergò* Dominum mecum, & exaltemus nomen eius inuicem: *cui quàm facile eſt reſiſtere ſuperbis, tam facile eſt humilibus dare gratiam. Quia verò aſperum eſt, confuſis temporibus eſſe præpoſitos, curandum nobis eſt, & omninò ſatagendum, vt res dura fiat mercedis occaſio. Dum ergò ſeminandi tempus eſt, ſemina bonorum operum ſerere non ceſſemus, vt maiores in die meſſis lætitiæ manipulos reportemus capiti noſtro, quod eſt Chriſtus, per compagem charitatis adhærentes, ne ab eo, mundanis plus iuſto intenti lucris ſeparemur, & veluti palmites de vite eiecti areſcamus. Sed quia in exequendis iuſtitiæ operibus, diuina gratiæ adiutorio opus eſt, omnipotentis Dei aſſiduis precibus clementiam exorate, quatenus ad hæc nobis operanda & velle tribuat, & poſſe concedat, atq; in ea nos via cum fructu boni o-* ** Hîc finitur epiſtola S. Othonis in edit. Caniſ.* *Pſal. 33.* *Ioan. 14.*

Z *peris,*

periū, quam ſe eſſe, teſtatus eſt, dirigat, vt, ſine quo nihil poſſumus, per ipſum implere omnia valeamus.

Igitur electus Dei Pontifex conſecratione ſolenni ab Apoſtolico prouectus, aliquantiſper ab eo humanitatis gratia eſt detentus; ſicque optata potitus emiſsione, proſpero itineris decurſu, tranſcenſis Alpibus, Carinthiam venit.

S. Otho venit in Carinthiam.

De generali colloquio Principum Ratisbonæ habito, & de reditu pij Ottonis ad ſedem ſuam.

CAPVT XV.

Ebbo. MCIV. S. Otho venit ad Comitia Ratisbonenſia.

POſthęc Imperator Henricus vniuerſis regni Principibus Curiale colloquium Ratisbonæ indixit, ad quod nouus Antiſtes pius Otto occurrens, debiti honoris reuerentiâ ſuſceptus eſt, cunctoſq; Optimates præſentes elegantiâ morum & ſapientiæ grauitate ac paternæ dulcedinis affabilitate miro ſibi deuinxit amore: ita vt felicem vnanimiter proclamarent Eccleſiam, quæ tali diuinitus donata eſſet ſacerdote: ſicque regia cumulatus munificentia, poſt arduæ peregrinationis angariam, Paſtor pius ouium ſuarum curam ſuſcepturus Bambergam ingreditur, ibique à Clero & populo immenſo iubilationis tripudio, ac ſi angelus è cœlo miſſus exciperetur. Qui tali potitus honore in hoc omne ſtudium ſuæ deuotionis impendit, vt & ſplendore virtutum radiaret in moribus, & glorificantem ſe Dominum ſuis glorificaret operibus. In cunctis enim affectabat honorem Chriſti, ſalutem populi, contemptum ſui: ſciens ſibi in his omnibus, non ſua, ſed Domini eſſe lucra quærenda.

Inde Bambergam.

Studia S. Othonis.

Nitebatur itaque in domo Domini oliua eſſe fructifera, ſtuduitque in populis verbi erogare talentum, pro quo ſe ſciebat quandoque ſuper omnia Domini bona conſtituendum. Quapro-

Quapropter de commiſſa ſibi cura ſolicitus, Eccleſiaſticæ vtilitati diebus inuigilabat ac noctibus, dans operam quomodo bona Eccleſiæ ſuæ vel augeret inuenta, vel reſtauraret amiſſa. Cùm itaque ad dilatandam Chriſti gloriam tota eius flagraret intentio, quædam cœnobia à fundamentis conſtruxit, quædam verò prius tenuiter inchoata, ſed per eum Eccleſiæ Babebergenſi digno precio acquiſita, largo ſumptu perfecit.

Vigilantia eius pro ſuo grege.

De primitiis operum eius in Epiſcopio Herbipolenſi & Babebergenſi.

CAPVT XVI.

ET primitiæ quidem Operum eius, duorum fuit ſtructura Cœnobiorum in Epiſcopio Herbipolenſi quorum alterum *Vraugia* dicitur, ſub patrocinio beati Laurentij: alterum verò *Vra*, in honorem Beati Petri Apoſtoli. His autem honeſta & eleganti fabrica compoſitis, ſicut omnibus Cœnobiis ſuis faciebat, prædia emere, ſyluas & agros, & prata comparare, vel aliis iuſtis modis acquirere ſatagebat. Ipſa verò nominare & enumerare vniuerſa, ne longus aut faſtidioſus fiam, omitto.

Verba Thimonis.
Vide Vitam edit. Caniſ. lib. 1. c. 11.
Monaſteria à S. Othone condita in Diœceſi Herbipolenſi.

Deinde in Babebergenſi Epiſcopio tertia & quarta ædificatio duorum Cœnobiorum fuit; quorum vnum Michelvelt dictum in honorem S. Ioannis Euangeliſtæ: alterum, Lankheim in honore Beatiſsimæ Virginis MARIÆ de Ordine Ciſtercienſi. Nam illa tria de ordine fecit Cluniacenſi: ſed Michelvelt & Vraugia in patrimoniali fundo Eccleſiæ: Lankheim verò & Vra in aduentitio locata ſunt.

Cœnobia ab eodem condita i Diœceſi Bamberg.

De operibus in Epiſcopio Ratisbonenſi.

CAPVT XVII.

Monaſteria Ratiſbonenſis Diœceſeos. Entſtorph. * Prüffling.

PORrò in Ratisbonenſi Epiſcopatu ſex monaſteria conſtruxit: quinque de Ordine Cluniacenſium; quorum vnum Entsſtorff dictum in honore S. Iacobi Apoſtoli. Secundum eſt * Pruveningen, ſub patrocinio beati Georgij Martyris: vtraque autem in aduentitio fundo ſita ſunt. Tertium eſt Cœnobium cognomenti * *Monaſterium*, quod cum adiacente parochia eiuſdem nominis, auri & argenti precio, ab Henrico Duce Bauariæ, & à Dietpoldo Marchione comparauit; & regali priuilegio Imperatoris Lotharij in proprietatem ſanctæ Babebergenſis Eccleſiæ collatum ſuſcepit.

* Münſter.

Quartum eſt Biburck: Quintum * Madelhardeſdorff. Sed Biburck ſub patrocinio eſt Beatæ MARIAE ſemper *Virginis*: illud autem in honorem S. Ioannis Euangeliſtæ; vtrumque autem fundi aduentitij. Sextum eſt VVindebergen, de ordine Clericorum Regularium, quos vocant Nortpertinos, in honore ſanctæ *Dei genitricis* MARIÆ; & ipſum de fundo aduentitio.

* Mallerſtorff. Biburg. Windberg.

De operibus eius in Halberſtatenſi Epiſcopio.

CAPVT XVIII.

Regensdorff.

IN Epiſcopatu Halberſtatenſi vndecima ei eſt congregatio Regenſdorff, de Ordine Cluniacenſi ſub patrocinio beati Ioannis Baptiſtæ. Abbatiam enim Vicenburg, quæ nunc mutato loco & nomine, Regenſtorff appellatur, cum omnibus ad illam pertinentibus à munificētia Domini Henrici Imperatoris iunioris, acceptis priuilegiis regiæ auctoritatis, S. Babebergenſi Eccleſiæ adiecit. Bona quoq; eiuſdē Cœnobij duplicauit. nam,

cum prius non niſi ſexaginta duos manſos habuerit, eundem numerum, totidem appoſitis, ipſe ampliare curauit.

De operibus eius in Epiſcopatu Eiſtetenſi.

CAPVT XIX.

IN Epiſcopatu Eiſtetenſi, quæ * Halesbrune dicitur, duodecima illi congregatio eſt de ordine Ciſtertienſi ſub patrocinio Beatæ Dei genitricis MARIAE. Ipſum autem fundum ingenti pecunia comparatum, magnis ſumptibus promouit in Abbatiam. * Heilsbrun.

De operibus eius in Epiſcopatu Patauienſi.

CAPVT XX.

IN Epiſcopatu Patauienſi ei tertiadecima congregatio eſt, quæ dicitur * Alriſpach; & quartadecima, *Clunica*, ſub patrocinio beati Andreæ Apoſtoli iuxta fluuium * *Aniſum*. Hanc autem à Lupoldo Marchione datam ſuſcepit, in cuius promotionem viginti manſos, & quinquaginta marcas impendit. * Allerſpach. * Ens.

De operibus eius in Patriarchatu Aquileienſi.

CAPVT XXI.

ET in Patriarchatu Aquileienſi decimumquintum Cœnobium in Caſtro Arnoldeſtein, deſtructâ munitione, conſtituit. Quadraginta verò & quinq; annis hoc caſtrum cum nonaginta quinque manſis ad ſe pertinentibus ab Eccleſia Babebergenſi abalienatum fuerat: quod ipſe multo labore & impenſa recupe- Arnoldſtein.

rauit; & appoſitis ei ſexaginta manſis, Abbatiam eſſe fecit. Has quindecim congregationes opera eius atque benignitas nunquam infœcunda propagauit.

De quinque Cellulis quas fecit in diuerſis Parochiis.

CAPVT XXII.

1. Cor. 3. QVinq; inſuper Cellulas, quaſi totidē grana ſeminis ſeminare curauit, ſciens, quòd *neq; qui ſeminat, neq; qui rigat, eſt aliquid, ſed qui incrementū dat, Deus.* Ex eiſdē, igitur granis quidam iam ſurculi pullulāt, potueruntque, Deo incrementum præſtante, in arbores conſurgere. Sunt autem hæc. Vna, quæ dicitur Aſpach, in honore S. Matthæi Apoſtoli & Euangeliſtæ: ipſum autem fundum & prædium eius multo tempore Babebergenſis Eccleſia perdiderat. Sed ipſe illud ſolerti cura requiſitum, *Cellam* fecit monachorum: iamque in Abbatiam conualuit copioſa prædiorum donatione, ab ipſo primùm, deinde ab aliis fidelibus ditata.

Aſpach.

Secunda eſt in loco Babebergenſi in domate S. Michaëlis ſita, ſub patrocinio S. Fidis Virginis & Martyris. Primò hanc ſanctimonialium eſſe voluit; ſed altiori conſilio, ſeptem monachis eam inſtituit, & cum omnibus pertinentiis ſuis S. Michaëli conſignauit.

Cella S. Fidis ſeu Fidei.

Roth.

Tertia eſt Rotha ſub patrocinio S. Georgij Martyris in Epiſcopio Herbipolenſi.

Vezzera.

Quarta eſt Vezzera in eôdem Epiſcopio, in honore S. Dei genitricis MARIAE, de Ordine Nortpertinorum. Sed alterius fecunditas alteri fecit ſterilitatem. Rotha enim in ſua permanens tenuitate proficienti Vezzeræ, tanquam meliori, ad ſeruiendum ſubdita eſt. Hoc tamen ſciendum, quod Epiſcopus Rotham ab Agnete Palatina, & eius ſorore Adelheida cum ſexaginta manſis Eccleſiæ Babebergenſi donatam ſuſcepit,

pit, circumiacentia verò eidem Cellæ bona emit ducentis ſeptuaginta quinque marcis, cum miniſterialibus ſcilicet & agris, ſyluis & pratis, paſcuis & molendinis, & cum omni vtilitate ac iure, quo Chuno Dux idem prædium noſcitur habuiſſe. Vezzeram autem Gothboldus Comes ædificare inchoauerat, quam Epiſcopus ab eo ſibi datam ſuſcipiens, ſuis eam promouit impenſis.

Quinta ei Cella fuit in Epiſcopio Herbipolenſi Nithardeshuſen in pago *Tullefelt*. Atque, ſi, quod verum eſt, fateri liceat; Sextam illi, *Tuckelnhauſen* in eodem Epiſcopio annumerare debemus. Huius enim ſtructores dum eius promotioni minus ſufficerent, ſcientes Epiſcopum talium rerum ſtudioſiſsimum, vt eius opitulatione locus promoueretur, ipſius huncTitulo adſcripſerunt, atq; vt eum Bambergenſi Eccleſiæ omni iure firmauerit, coram idoneis teſtibus promiſerunt. Hac igitur conditione multa eidem loco impendit.

Nitharshuſen
Tuckelnhuſen

Hæc de Cellis & monaſteriis eius dicta ſibi ſufficiãt. Tum ego; diſtinctè, inquam, atque ſuccinctè ſatis ea digeſsiſti. Et ego, ſi bene numeraui, viginti vna Cellarum & monaſteriorum ſumma perficitur: Vni Epiſcopo ſatis fuit, imò verò tribus aut quatuor.

Quid intentionis habuerit, vel quid rationis de his operibus interrogatus, reddere ſolitus fuerit.

CAPVT XXIII.

SED quare obſecro tantam pecuniam in talia proiecit? Certum eſt enim quod non ſine magnis ſumptibus iſta conſtiterint. Sed, ſicut ea reprehendere non audeo, ita vel laudare, niſi alicuius prudentiſsimi hominis de his ſententiam audirem, non præſumo. Mundus enim, inquiunt, Cœnobiis & monaſteriis

Sefridus: Vide Vitam e-dit. à Can. lib. 1. cap. 12.

plenus eſt. Quid igitur neceſſe eſt tanta fieri monaſteria?

S. Otho à multis reprehẽſus, quod tot Monaſteria exſtrueret.

Thimo. Non tu primò iſta cauſatus es. Etiam cum eo ipſo talis de his non ſemel à ſuis familiaribus, habita eſt quæſtio. Sed, quia hunc valdè prudentem fuiſſe non ambigis, ipſius tibi de hac re dico ſententiam, ſi placet. Tum ego; non alius, inquam, ſicut eius, æquè grata mihi ſuper eius opera vnquam poterit eſſe ſententia. *Thimo*: Parabolam, inquit, illam Euangelicam de Samaritano & homine à latronibus cæſo, & ſtabulo atque ſtabulario ad ſuam cauſam inflectebat, quando familiariter ab aliquo de talibus operibus conueniebatur.

Luc. 10.

Qua ratione S. Otho multitudinem monaſteriorum abs ſe exſtructorũ defenderit.

2. Cor. 5.

Mundus, ait: *iſte totus exilium eſt; &, quandiu viuimus in hoc ſeculo, peregrinamur à Domino; vnde ſtabulis egemus atq; diuerſoriis.* Stabula verò & diuerſoria Cellas dicebat atque Monaſteria: & ea nõ indigenis, ſed peregrinis ſeculi eſſe opportuna. *Qui multa*, inquit, *vel nimia eſſe vel fieri queruntur diuerſoria, non ſe in peregrinatione poſitos putant, ſed in patria. Qui, ſi à latrunculis occupati fuerint, ſi ſpoliati, caſi atque plagati fuerint, & ita ſemiuiui relicti, certè vel inuiti experientur quàm melius eſt iuxta eſſe ſtabulum, quàm procul. Cum enim repentinus ſuperuenit interitus & dolor, ſicut in vtero habentis, ita vt euadere non ſperent, quomodo illuc leuari poterunt, ſi procul eſt? Et ſi tales multi in locum multis, nonne melius eſt ſtabula multa eſſe, quàm pauca? Si enim pauca fuerint, quomodo multis peregrinis, multis ſufficient ægrotis?*

Præterea, inquit, *nouiſſima hora eſt, & mundus in maligno poſitus eſt: ſed propter eos, qui ab illo fugere & ſaluari cupiunt; quia homines multiplicati ſunt ſuper terram; & cœnobia multiplicare abſurdum non eſt. Ab initio ſeculi, cùm pauci eſſent homines, neceſſaria erat hominum propagatio; & ideo non continebant ſe, & nubebant omnes, & nuptum dabant: nunc autem*, inquit, *in fine ſeculorum, multiplicatis hominibus ſuper numerum, continentiæ tempus eſt; continere debent homines, quicunque poſſunt, atque vacare Deo. Continentia verò, & alia ſanctitatis opera, in Cœnobiis melius quàm extra obſeruari poteſt. Hæc mihi*, inquit, *cauſa fuit, hæc intentio multiplicandi Cœnobia.*

Et vt aliquid ſecundum hominem loquar, dum proficiunt atq; ſuccreſcunt

ſcunt Cœnobia ſtudiis & oblationibus fidelium, ſicut in plerisq; locis videmus; quia, tribuente Deo, promptuaria eorum plena, eructantia ex hoc in illud, oues eorum fœtoſa, abundantes in egreſsibus ſuis, boues eorum craſſæ: ipſorumq; prouidente ſolertiâ, nô eſt ruina maceriæ, neq; trãſitus inutilis in ſatis & pratis eorum; poſſunt nonnunquã honori atq; vtilitati eſſe ſuis Epiſcopis. Si verò tenues ſunt & pauperes, habent ſucceſſores mei, apud quos opportunè collocent eleemoſynas ſuas, & occaſionē inueniunt benefaciendi honeſtam, ſi meos ſurculos irrigando, ſuas arbores faciunt, ſicut & ego aliorum meas feci aliquas; & facilius quidem eſt inchoata promouere, quàm ea, quæ nulla ſunt, inchoare. Initia enim rerum difficilia ſunt. Vnde, ſi qui ad inchoandum talia, tardi fuerint & timidi, vel meis initiis, meisq; fundamentis in nomine Domini ſuperædificare accingantur. Pſal. 143.

Tales ille ſuorum operum rationes reddere non eſt dedignatus, hoc fine omnia concludens; *vt in omnibus honorificetur Deus, & proximus adiuuetur.* 1. Pet. 4. Nec eum vtique ſpes fefellit. Multa enim bona ex eius ſtudiis in Eccleſia prouenêre, atque proueniunt quotidie. Quid enim putatis in tot Cellis & Cœnobiis Deo ſeruitij & honoris; quid proximo ſolatij exhibetur & vtilitatis? Signa illic & portenta per eum, & per eius opera fiunt quotidie: &, ſi non corporaliter, profectò, quod melius eſt, ſpiritaliter. Ibi enim cæci vident, ſurdi audiunt, claudi ambulant, leproſi mundantur, mortui reſurgunt, pauperes euangelizantur. Matth. 11. His enim malis & incommodis circumuenti homines de ſæculo peccatores ad meliorem vitam ſecundùm animam in Cœnobiis conualeſcunt: ibi lectiones ſacræ, pſalmodia & orationes, miſſæ atque diuinarum rerum contemplationes, ieiunia & vigiliæ, & pugna iugis contra ſpirituales nequitias; ibi carnis contritiones & cordis, eleemoſynarum largitiones & multæ hoſpitalitates. Quis neget ex magna parte meritis eius hæc omnia poſſe adſcribi, cuius labore & impenſa contigit fundari? Conſiderans autem quod ipſorum Cœnobiorum ſtructura robuſtius conſiſteret, ſi eam Apoſtolicæ auctoritatis petra ſolidaret: nec facilè poſſe conuelli, ſi vallata eſſet munimine Petri, ſub eius defenſione omnia conſtituens, à ſede Apoſtolica huiuſmodi ſcripta ſuſcepit.

De confirmatione monaſteriorum ſuorum per ſcripta Romani Pontificis Calliſti.

CAPVT XXIV.

Vide vitam edit. Can lib. 1. cap. 14.

Calliſtus Epiſcopus ſeruus ſeruorum Dei, venerabili fratri Ottoni Babebergenſi Epiſcopo, ſalutem & Apoſtolicam benedictionem.

Baron. Tom. 12. refert hanc Caliſti Bullam ad Annum Chriſti 1124.

BOnis fratrum noſtrorum ſtudiis non ſolùm fauere, ſed ad ea etiam ipſorum debemus animos incitare. Tuis ergo chariſſime & venerabilis frater, Otto Babebergenſis Epiſcope, ſupplicationibus incitati, monaſteria, quæ ipſe propriis ſumptibus exſtruxiſti, & Babebergenſi Eccleſiæ conferens Apoſtolicæ ſedis roborari minimè inquæſiuiſti, in S. Petri eiuſq; Romanæ Eccleſiæ protectionem ſuſcepimus contra prauorum hominum nequitiam defenſanda. Statuimus ergò, vt poſſeſſiones, prædia & omnia bona, quæ & fraternitas tua eiſdem monaſteriis, diuini amoris intuitu, contulit, quæq; aliorum fidelium iuſta oblatione conceſſa ſunt, aut in futurum iuſtè largiterúe acquiri vel offerri contigerit, firma eis, & illibata, Domino auctore, permaneant. Ordinationes ſanè Abbatum vel monachorum ſuorum à Catholicis Epiſcopis diœceſanis accipiant. Rerum verò ipſorum monaſteriorum curam & adminiſtrationem in tuo tuorumqúe ſucceſſorum arbitrio & poteſtate manere cenſemus.

Nulli itaque hominum facultas ſit eadem monaſteria per-

perturbare, aut eorum poſſeſſiones auferre, vel ablatas retinere, minuere, vel temerariis vexationibus fatigare; ſed omnia integra conſeruentur eorum, pro quorum gubernatione & ſuſtentatione conceſſa ſunt vſibus omnimodis profutura. Si quis igitur Eccleſiaſtica ſæcularíſue perſona hanc noſtræ Conſtitutionis paginam ſciens contra eam temerè venire tentauerit, ſecundò tertióue commonita, ſi non ſatiſfactione congrua emendauerit, poteſtatis honoriſq́ ſui dignitate careat, reamq́; ſe diuino iudicio exiſtere de perpetrata iniquitate cognoſcat, & à ſacratiſſimo corpore & ſanguine Dei & Domini redemptoris noſtri Ieſu Chriſti aliena fiat, atque in extremo examine diſtrictæ vltioni ſubiaceat; cunctis autem eiſdem monaſteriis iuſta ſeruantibus, ſit Pax Domini noſtri IESV Chriſti; quatenus & hîc fructum bonæ actionis percipiant, & apud diſtrictum iudicem præmia æternæ pacis inueniant. Scriptum per manum Gervaſij ſcriniarij regionarij & Notarij ſacri Palatij.

De confirmatione Ordinis in monaſteriis.

CAPVT XXV.

Innocentius Epiſcopus ſeruus ſeruorum Dei, venerabili fratri Ottoni, Babebergenſi Epiſcopo, eiuſque ſucceſſoribus Canonicè ſubſtituendis, ſalutem & Apoſtolicam benedictionem.

Vide Vitam eius Can. lib. 1. cap. 14.

Eſt hic Innocentius hoc nomine ſecundus.

Quoties illud à nobis petitur, quod religioni & honeſtati conuenire cognoſcitur, animo nos decet libenti concedere, & congruum impartire ſuffragium, vt fidelis deuotio celerem ſortiatur effe-

 ctum.

ctum. Proinde venerabilis frater, Otto Epiſcope, petitionis tuæ deſideriis ex conſueta ſedis Apoſtolicæ manſuetudine clementer annuimus. In primis ſiquidem conſtituentes, vt tenor religionis, qui in Eccleſiis tibi commiſsis eſt per tuam diligentiam, cooperante Domino, inſtitutus, firmiter in eis perpetuis temporibus conſeruetur.

Conſtituimus etiam, vt in iiſdem Eccleſiis nullus per Simoniacam prauitatem ſtatuatur; ſed, honeſtæ perſonæ, quibus vtiq. morum & ſtatus dignitas ſuffragatur, inibi ordinentur. Sanè in Cœnobiis, quæ vel antiquitùs in tua parochia conſtructa ſunt, vel tu ipſe deuotionis intuitu conſtituiſti, ſeu aliis iuſtis modis Eccleſiæ tuæ vnire poteris, vel ab aliquo deinceps fidelium infra tuam diœceſin, diuina inſpirante gratia, conſtruentur, ſacræ religionis Ordinem manere decernimus. Nec alicui liceat eiuſdem inſtitutionis formam vllatenus permutare, niſi fortè ad melioris ſtatus prærogatiuam, præſtante Domino, promouere voluerit. Nec id alicuius ſingulari iudicio committatur, ſed omnium monaſteriorum ad Babebergenſem diœceſin pertinentium, aut ſanioris partis conſilio ac conſenſu fieri debêre ſancimus.

Si quis autem huic noſtræ conſtitutioni temerè contraire tentauerit, ſecundò tertióue commonitus, ſi non factum ſuum digna ſatisfactione correxerit, à ſacratiſsimo corpore & ſanguine Dei & redemptoris noſtri Ieſu Chriſti alienus fiat, atque in extremo examine diſtrictæ ſubiaceat vltioni: conſeruantes eiſdem locis quæ iuſta ſunt, omnipotentis DEI *& beatorum Apoſtolorum Petri & Pauli, ac noſtram gratiam conſequantur.*

His ita ſe habentibus nonne tibi videtur beatum Ottonem, ſatis, quantum in ſe fuit, prouidiſſe, vt in omnibus Cœnobiis ſuis ordo & tenor religionis ſacræ, qui per eius diligentiam, cooperante Domino, inſtitutus eſt, firmiter perpetuis

tuis temporibus conſeruetur? Nonne ſatis aptè ſancitum eſt ab auctoritate Romana, vt in eiſdem eius Cœnobiis ſanctæ inſtitutionis formam nullatenus alicui mortalium liceat permutare, niſi fortè ad melioris ſtatus prærogatiuam, præſtante Domino, voluerit promouere?

* Hîc ſe tueantur nouitatum inuentores. Dicant quod dicunt, & quod certè intendunt, ſcilicet ad melioris ſtatus prærogatiuam religionem noſtram ſe velle promouere. Sed qualiter id, quæſo, ſi neceſſe eſt, fieri oportet? ita nimirum, vt ſacroſanctæ Romanæ auctoritatis ſigillum non violetur. *Neque hæc*, inquit, *auctoritas alicuius ſingulari iudicio committatur, ſed omnium monaſteriorum ad Babebergenſem Eccleſiam pertinentium, aut ſanioris partis conſilio ac conſenſu fieri debere ſancimus.* Iuſtè ergò, quod iuſtum eſt, exſequantur. Si quid adiiciendum, ſi quid reiiciendum, temporum, locorum aut perſonarum ratio poſtulauerit, quod vtique pro fructu & ſalute animarum, pro melioratione & ſtatu Eccleſiarum, & ordinis promotione plerunque fieri oportet, Domini & Patris noſtri in tantum illi beatæ animæ Ottonis, in tantum etiam beati Petri ſigillo deferant, vt illud conſilio atque conſenſu monaſteriorum omniũ ad Babebergenſem Eccleſiam pertinentium, vel ſanioris partis, prout ſancitum eſt, faciant. **Hæc deſunt in Vita à Caniſ. edita.*

Sed mirum quòd * noſtro Ordini contigerit, quod generale Capitulum non admittit, cùm Auguſtiniani, Ciſtercienſes, Nortbertini hoc polleant honore? Omnia enim faciunt cum conſilio: & ideo multa gubernantur ſapientia. O vtinam Babebergenſis Epiſcopij, Abbates, memores Ottonis ſui, memores Apoſtolicæ ſanctionis, & exemplo animati de aliis Ordinibus Abbatum & Præpoſitorum, de ſuis quoque actionibus incipiant communi tractare conſilio, & formulam inire Capituli. Profectò, ſi gnauiter ſe agent, & ſe ſuoſque ſapientiâ gubernare volent, & in his immorari, ſicut dicitur; *beatus vir qui in ſapientia morabitur*; proficiendo proficient, ſuique profectus multos citò imitatores inuenient. Omnia magna à modicis cœperunt; ni fortè de paucitate cauſentur; & Ciſter- **Loquitur de ordine S. Benedicti.* *Eccleſiaſt. 14.*

 cienſe

cienſe Capitulum,quod modò maximum eſt,à paucis cœpit. Sed ea,quæ reſtant,his omiſsis,edicam.

De reædificatione Cathedralis Eccleſiæ poſt incendium.

CAPVT XXVI.

Thimon. Vide vitam edit. à Can. lib. 1. cap. 15.

** Ruperto.*

Quid S. Otho præſtiterit in reſtituenda Eccleſia Cathedrali Bamberg.

IN diebus ipſius ſemper honorandæ memoriæ Ottonis Cathedralis Eccleſiæ monaſteriũ, quod ſub * anteceſſore ſuo, Deo permittente, vſque ad ſolos muros ſuperſtites,conflagratum erat incendio, multis ſumptibus ab eo,ad priſtini decoris nobilitatem reparatum eſt. Ipſe pauimentum ſtrauit; columnas Eccleſiæ,quas ignis afflauerat, opere gipſeo & firmauit & ornauit. Chorum S.Georgij exaltauit; picturas quoque non ignobiliores prioribus effecit: & ne vltra ſimiles formidare debeat euentus,totum monaſterium & turres cupreis tabulis contexit. Sphæras quoque & cruces turrium deaurauit; omnia denique ædificia clauſtri per officinas ſingulas renouare, & in meliorem ſtatum promouere curauit. Quantum verò eidem Eccleſiæ bonorum & prædiorum, præter ea, quæ à fundatoris liberalitate pridem habuerat, ſua benignitate ipſe ſuper addiderit, latior & lautior multò quàm fuit, teſtis eſt menſa Canonicorum.

De ſtructuris in monte S. Michaëlis & Capellis per Ottonem factis.

CAPVT XXVII.

Ebbo. Opera S. Othonis in monte S. Michaelis.

VT autem ad noſtra veniamus, idem Deo deuotus Pontifex Babebergenſis monaſterium S. Michaëlis cum eiuſdem Eccleſiæ ædificiis,nec non & baſilicam ſanctæ MARIAE, & Capellam B. Bartholomæi

lomæi cum magna domo eidem adhærente, à fundamentis ampliori ſtatu reædificauit. Capellam quoque ſuper portam in honore S.Oſvvaldi Regis & Martyris fecit. Sed & diuerſorium & muri ambitum cum vniuerſis officinis conſtruxit.

Idem vir beatus fontē in medio clauſtri fieri iuſsit; itemque venam aquæ viuæ de vicino monte in clauſtrum plumbeis fiſtulis copioſo ſumptu duci fecit. Pleraque eidem loco ornamenta contulit; inter quæ duas argenteas ſcutellas ad ſuſcipiendas oblationes: auriphygium quoque & caſulam precioſam; crucem quoque auro gemmiſque nobiliter fabricatam, recondito in ea ſalutari ligno ſanctorumque reliquiis, ipſe ſacrauit, crucemq; Saluatoris appellari ſtatuit, & banni ſui interpoſitione, ne ab ipſo monaſterio pro aliqua vnquam neceſsitate auferretur indicens, beato Michaëli Archangelo eam deuotiſsimè obtulit. *Crux Saluatoris.*

Hunc locum ille Deo plenus fideliſsimo ſemper amore dilexit; hunc reſtaurauit; hunc ditauit; huius gloriam quæſiuit; huic bona tribuit; hunc ſublimauit; hunc coluit; huius profectum ſemper amauit; & in ipſo, coram altari eiuſdem Archangeli, cuius ſpecialis miniſter erat, ſe ſepeliri decreuit. *Amor S Othonis in Montem D. Michaelis.*

Eidem monaſterio quoque in vſum fratrum dedit octo prædia quingentis argenti libris comparata: quæ hic ob notitiam eorum ſigillatim annotare, friuolum duximus. Præterea Eccleſiam iuxta Albuch hæreditario ſibi iure propriam eidem monaſterio cum duabus Eccleſiis aliis donauit, ob memoriam videlicet ſui parentumq; ſuorum inibi corpore quieſcentium. *Liberalitas eius in Monaſterium S. Michaelis.*

Adhuc autem dilectiſsimum ſibi locum amplificare deſiderans ſub monte S. Michaëlis Capellam S. AEgidij cum hoſpitali domo pauperum & peregrinorum receptionibus aptā conſtruxit. Totus enim miſericordiæ viſceribus affluebat; totus eleemoſynæ & compaſsionis affectu ſic ardebat; vt iure cum B. Iob dicere poſſet; *Ab initio creuit mecum miſeratio, & de ventre matris meæ egreſſa eſt mecum. Flebam ſuper eum, qui afflictus erat, & compatiebatur anima mea pauperi.* Nouerat quippe, & aſsiduè *Capella S. AEgidij.* *Iob. 31.* *Ibid. 30.*

S.Greg. duce recolebat illam B.Gregorij ſententiam: *qui compaſſionem non habet, vacuum Epiſcopi nomen tenet.* Virtus namque ſanctæ charitatis omnibus quidem fidelibus, ſed maximè Chriſti congruit Sacerdotibus, qui & ſpecialius ad hanc exſequendam in ipſo ſacratiſsimo ſuæ ordinationis myſterio commonentur. Cùm enim ſacerdos conſecratur oleo, per quod charitas intelligitur, manus eius liniuntur, oleumque manibus eius infunditur, vt per hoc vberiora miſericordiæ & pietatis opera ſibi facienda nouerit. Sed & cum veſte ſacrata ornatur & amicitur, ei conſecrator dicit; accipe veſtem ſacerdotalem, per quam charitas intelligitur; vt ea ſe totum quaſi tunica talari circundatum & ſplendidiſsimè ornatum eſſe debere meminerit. Quam pius Otto ſingulari decore veſtitus, vſquequaque eam propagare & feliciſsimis declarare ſatagebat operibus.

De hoſpitali domo & Eccleſia S. Ægidij in pede montis fundata.

CAPVT XXVIII.

Ibb. Collis mědacij. PErambulans itaq; ſuburbana in circuitu, aptumque locum perluſtrans ad *Hoſpitale* conſtruendū, venit ad collem ſub monte S.Michaëlis poſitum, qui vulgò Lugenbuhel, id eſt, *mendacij collis*, vocabatur, duabus ex cauſsis, ſiue eò, quòd non naturali terræ ſitu, ſed potius de fundamētis murorum ciuitatis illis aggeſta humus in altum excreuerat; ſiue pro eo, quòd crebra inibi conuenticula ſtultorum mendaciis & vanitatibus plena agebantur. Hoc ergò ſpiritualis hic pater in melius commutare deſiderans, qui ad hoc ſe conſtitutum nouerat, vt praua exſtirparet, & bona quæque insereret; collem ipſum complanari, & Eccleſiam illic B.AEgidij iuſsit ædificari. Domicilia quoque pauperibus & peregrinis opportuna conſtrui: vt vbi antea ſeruitus inimici pullulabat, ibi deinceps diuino cultu, & eleemoſynis pauperum, lucra animarum ſuccreſcerent.

Eo

Eo tempore Canonicus quidam Eccleſiæ S. Iacobi, VVichodo nomine, orationis cauſa beatum viſitans Aegidium, reliquias magnificas, id eſt, pollicem eius comparauit; quē pius Otto ab eôdem ſagaciter impetratum altario S. AEgidij cum aliis multiplicibus reliquiis incluſit, Eccleſiamque ſolenniter dedicans, memoriam eius per omnem locum celebriorem, quàm eatenus fuiſſet, inſtituit. Hoſpitale autem cum eâdem Eccleſia primum quidem Gumponi Decano S. Iacobi commiſit; poſtea verò, mediante beatæ memoriæ VVolframo, decimo huius loci Abbate, ſancto Michaëli cum omnibus pertinentiis ſuis contradidit. De quo amabili & reuerendiſsimo huius loci Abbate dignum eſt aliqua literis mandare. quia in ingreſſu eius, Domino largam ſuæ benedictionis cópiam infundente, locus hîc iam pænè in omni religione collapſus, noua & mira interioris diſciplinæ, & exterioris profectus ſumpſit incrementa.

De VVolframo Abbate per S. Ottonem inſtituto.

CAPVT XXIX.

HIc enim VVolframus ex prouincia Bauarorum, nobili & religioſa ortus parentela, Babebergenſi Eccleſiæ in ſchola Chriſti educandus ſub ordine canonico traditus; vbi diuinâ præuentus gratiâ, in tenerâ adhuc ætate, ſitibundo pectore hauriebat fluenta doctrinæ, ac de die in diem ſapientiæ maturitate & elegantiâ morum proficiens inter ſuos Collegas pulcherrimus proceſſit. Siquidem paternæ iuſtitiæ fortitudo, & maternæ pietatis imago euidentius in eo apparebat iuxta Apoſtoli dictum: *Quod ſi radix ſancta, & rami.*

Ebbo. VVolframus Abbas S. Michaelis ex Bauaria oriūdus.

Rom. 11

Et hic quidem ſub venerabili Ruperto, ſeptimo Babebergenſi Epiſcopo: poſtmodum autem cum annos viriles attigiſſet ætatis, à pio Ottone primicerius factus, auctorabili ſa-

gacitate, velut alter Ioſeph, curam totius adminiſtrabat Epiſcopatus. Nihil erat in omni Eccleſiaſticæ diſpenſationis negotio, quod non eius nutu & arbitrio diſponeretur.

Sed cum Deus omnipotens ſtatum monaſticæ religionis, qui ſub Domino Gumboldo nono huius loci Abbate ad nihilum redactus erat, per miniſterium reuerendiſsimi Patris VVolframi reparare, & nouo Hirſaugienſium Ordine ad meliora prouehere dignatus eſſet, eundem ſæpe dictum ſæpiusq; dicendum ſapiẽtem architectum corporalis ægritudinis moleſtia perculit; ſicque naufragoſis mundi abruptum fluctibus ad portum quietis aduexit, caſtraque militiæ ſpiritualis intrare compulit. Nam cum periculoſo colli tumore aliquandiu laboraſſet, iuxta beati Iob ſententiam; *terrebis me per ſomnia, & per viſiones horrore concuties*; quibuſdam ſagacioribus de familia eius, nocturna viſione apparuit culmen domus eius repentino lapſu corruere, domumque confractam diſsipari, illiſque inter ſe hoc muſsitantibus, & mortem Domini ſui præſagire affirmantibus; ipſe pater amabilis hoc rumore pauefactus eſt, & internum iudicem hoc verbere ad meliora ſe vocantem in ſpiritu humilitatis & animo contrito ſequi deliberauit.

Qua occaſione VVolframus factus ſit Monachus.

Itaque diſpoſita domo ſua, & ſolerter præcauens inſidias amicorum, & propinquorum à bono eum propoſito reuocare nitentium, clam, matutino tempore, montem S. Michaëlis adſcendit, vbi veterem deponens hominem cum * pompis, quibus ornatior aliis incedere ſolebat, exuuiis, Deo ſe ipſum hoſtiam acceptabilem obtulit, & ſanctæ conuerſationis habitum voluntaria paupertate ſuſcepit. Cùm ergò præceptis obediens Euangelicis, cruce ſua flagrantiſsimo corde elata, Dominum ſecutus fuiſſet, ſine mora verus ille medicus, qui *percutit & ſanat, occidit & viuificat, quiq; languores noſtros tulit, & egrotationes portauit*, infirmitati eius medelam ſolita pietate adhibuit, vt ipſe primùm corpore & mente ſanatus, multis poſtmodum ſpirituali magiſterio ſalutem operaretur animarum.

** Pompoſis.*

Iob. 5. 1. Reg. 2. Iſa. 53.

Eo

Eo tempore piiſsimus pater Otto in Carinthia morabatur; & cùm reuerſus, quæ circa intimum diſpenſatorem ſuum geſta erant, audiſſet, plurimum in Chriſto exhilaratus eſt, licet in adminiſtratione publicorum negotiorum grandi ſolatio deſtitutus eſſet. Et accerſito eo ad familiare colloquiũ, de ſtatu ſuo paterna dulcedine requiſiuit: & ſi conſuetudine quã inuenerat, contentus eſſe vellet? Sed ille vir ſagacis animi, diſtortam & pænè nullam hîc monaſticæ religionis diſciplinam in breui deprehenderat; &, ſe ad perfectiora tendere, nè in vacuum curreret, reſpondit. Quo audito, Paſtor mitiſsimus Otto feruori eius admodum congratulatus, ad Hirſaugienſe Cœnobium, in ſacro tunc ſpiritualis Ordinis rigore celeberrimum, quantocyus eum cum xeniis honorabilibus deſtinauit: eò quod & ipſe ibi peculiariter notus eſſet, ob frequentes illò tranſmiſſas eleemoſynas. Vbi ſummo cunctorum exceptus tripudio, tum pro ſui reuerentiâ; tum etiam pro amore pij Ottonis loco tantæ venerationi habitus eſt, vt etiam poſt modicum, tranſcenſis aliis Officiorum gradibus, Prioratus honore ſublimari mereretur.

Quomodo S. Otho conuerſionem S. VVolframi acceperit.

VVolframus Hirſaugiam mittitur.

Fit Prior.

Aderat iam tempus miſerendi: quia proſpexerat de excelſo ſancto ſuo Dominus, vt locum hunc, Montem ſcilicet S. Michaëlis, diu â ſpiritualium profectuum germine areſcentem, nouis ſupernæ gratiæ ſtillicidiis irroraret, per beatiſsimum Patrem Ottonem, qui velut aurora pulcherrima, & lucifer matutinus, ad diſcutiendas & illuminandas priſcæ conuerſationis caligines cælitùs effulſit. Nam cum ſe totum ad dilatandam eius gloriam, qui eum glorificauerat, & ſpectabilem præ aliis Coëpiſcopis ſuis fecerat, præparaſſet, hîc præcipuè, tanquam in ipſo capite, religionis monaſticæ normam propagare curauit, vt poſtmodum & aliis, quæ ædificare propoſuerat, Cœnobiis, larga benedictio ex huius fontis vbertate proflueret. Ad quod opus diuinum nullus ſibi fidelior, nemo ſibi viſus eſt aptior hoc, de quo loquimur ſeruo Dei VVulframo, quem dudum in actiua vita ſagaciſsimum nouerat, & nunc in contemplatiua vita audierat.

Euocatur VVolframus Hirſaugiá cũ quinq; aliis fratribus.

Itaque miſſa ad Hirſaugiam fida ſatis legatione,tam eum, quàm & alios quinque Fratres religione & omni ſcientia eximios impetrauit; licet cuncti abſceſſum dilecti Patris VVulframi moleſtiſsimum, & penè importabilem ſibi cenſerēt.Sed nihil erat, quod non pij Ottonis reuerentia & eleemoſynarum largitas apud eos obtineret.

** Villas.*

Veniente igitur eo, abſens erat Epiſcopus: ideoque in Saxonia apud * Curtes Epiſcopales Mochelen & Schidingen reſidens, aduentum eius præſtolabatur. Poſtmodùm autem, cùm reuerſus de Carinthia piiſsimus pater Otto, voti ſe compotem factum apud Hirſaugiam cognouiſſet,Deo gratias egit,dilectum ſibi VVulframum,ac ſi è cœlo tranſmiſſus eſſet,omni paternæ benignitatis affectu ſuſcepit: & per occultos internuncios primo Seniores, deinde omnem S.Michaëlis congregationem admonuit,vt ſuæ vtilitati per omnia conſulentes, in electione Venerandi Patris VVulframi vnanimiter concordarent. Cumque diuina præueniente gratiâ, hoc, vt deſiderabat, obtinuiſſet, vberiores ei, à quo bona cuncta procedunt, laudes exſoluit; ſtatimque in vigilia Palmarum, aſſumptis Maioribus & Prælatis Eccleſiæ, montem S.Michaëlis, magna ſpiritualis gaudij alacritate plenus, adſcendit; vbi in Conuentu publico Dominus Gumboldus ad pedes Epiſcopi procidens,vltroneam curæ Paſtoralis abdicationem fecit;iam ſenio longinquo ſe feſſum,& ad hanc minus,idoneam proteſtatus imbecillitatem ſuam. Beatus ergò Pontifex receptam ab eo curam Paſtoralem, mox reuerendo Patri VVulframo aſsignauit; ipſeque Gumboldus in electione eius primus acclamauit, & ex hoc in remotiorem cellam deputatis ſibi duobus miniſtris,& quibuſcunque neceſſariis,ſeceſsit.

S.Otho monet Monachos S. Michaelis vt in Abbatem VVolfzamum eligant.

S.Otho conſecrat Abbatem VVolframum.

Itaque electione Canonica reuerenter ſatis & vnanimiter facta,pius Otto,moræ impatiens, ſequenti die, id eſt, 18.Cal. April. ſolenniter eum ante conſecrationem Palmarum ordinauit; & ex eo ad ſtatum loci intus & exterius renouandum mirificè totum ſe accinxit;Primumque abolito communi fratrum conſenſu vetuſto & remiſſo ordine *Amerbacenſium*, nouum & religione plenum ordinem *Hirſaugienſium* inſtituit.

Hirſaugienſis diſciplina in Montem S.Michaelis introducitur.

Deinde

Deinde paucitatem Fratrum Deo militantium corde tenus dolens, & crebras in conſpectu Domini ſupplicationes pro hoc cum eleemoſynarum largitate profundens, religioſos viros, & tam diuina quàm ſeculari ſcientia ornatos omnimodis hic aggregare ſtuduit. Nec prius ab hoc cœpto deſtitit, quàm de exiguo numero, vltrà ſeptuagenarium multiplicatos videre meruit: quod ipſius literis declaratur, quæ in hunc ſe modum habent. *70. incolæ Monaſterij S. Michaelis.*

De literis conſolatoriis Abbatibus monaſteriorum per eum fundatis miſſis.

CAPVT XXX.

Otto, Dei gratia, Babebergenſis Eccleſiæ miniſter humilis, venerabili fratri VVulframo Abbati Cœnobij S. Michaëlis, VVigand Thariſienſi, Baldevvino Bantzenſi, Eggehardo Vraugienſi, Imbriconi Micheluelden ſi, VValchuno de Entſdorff, Eriboni de Pruveningen, Friderico de Gengenbach, Eberhardo Scuturenſi, Ottoni Steinenſi, Lingero de Regenſtorff, Ingrammo de Arnolſtein, Præpoſito de Clunicken, Præpoſito de Hoſterhouen, & omnibus ſub ipſis piè conuerſantibus, ſalutem & perſeuerantem in Dei voluntate famulatum. *Epiſtola S. Othonis ad varios Abbates.*

Cura S. Othonis circa Monaſteriorum reformationem.

CVm primum paſtoralis curæ regimen, quamuis indigni ſuſcepimus, monaſteria Eccleſiæ noſtræ ſubdita qualiter in monaſtica religione diſpoſita eſſent, diligenter attendimus. Sed omnia à diſciplinæ ſuæ rigore nimis reſoluta inuenimus; quod moleſtè ferentes, ac diſpenſationi noſtræ incautum exiſtimantes, diu multumq́ laborauimus, fuſis ad Deum precibus, vt per diuinam prouidentiam, quæ in ſui diſpoſitione non fallitur, hoc mutaretur in melius. Tandem Deus virtutũ, cuius eſt totum, quod eſt optimum, vota reſpiciens humilium, in omnibus monaſteriis noſtris religionis præſtitit augmentum: quia vos gregi ſuo Paſtores idoneos elegit, ac fratrum veſtrorum numerum in ſanctâ conuerſatione multiplicauit; quod in vicino S. Michaëlis Monte oſtenditur, quia dum non plus quàm viginti Fratres, & eoſdem ſub tenui diſciplina, inuenimus, iam, Deo gratias, plus quàm ſeptuaginta inibi cernimus, abſque his, qui honeſtè conuerſantur extrinſecus.

Vnde nos non mediocriter lætificati, omnes vos Prælatos ac ſubditos in charitate ſanctâ appellamus, omnium pedibus humiliati, in Deo, & propter Deum obſecrantes, vt dignè

Epheſ. 4.

ambuletis vocatione, qua vocati eſtis, *& religionis veſtræ ac ſpiritualis diſciplinæ vigorem alij ſuccedentes aliis hæreditario iure in longitudinem dierum conſeruetis.*

In memoriam ergò tam ſalubris exhortationis addimus decretũ noſtræ Epiſcopalis confirmationis dirigendum, tranſſcribendum, relegendum ſingulis monaſteriis, Monaſticæ religionis ſpiritualem militiam, Deo placitam, hominibus acceptam, celebrem angelis, terribilem hoſtibus, vt iam per omnia Cœnobia noſtra ſub auctoritate Spiritus ſancti renouauimus, inſtituimus, ſic deinceps integram illibatamq́ perſeuerare ſancimus atque decernimus; commendantes eam ſub teſtimonio Chriſti & Eccleſiæ vobis electis Rectoribus ac

dile-

dilectũ Fratribus per vos nihilo minus commendandam omnibus veſtrũ ſucceſſoribus.

De cætero in nomine Domini vobis benedicimus. Teſtis enim mihi eſt Deus, quomodo cupiam omnes vos in Chriſti viſceribus. *Philip. I.*

His mellifluis & auctorabilibus tanti Patris verbis euidenter ſatis declaratur, quàm intimo & flagrãtiſsimo affectu, ſanctam monaſticæ profeſsionis religionem adamauerit, quantáue diligentiâ eam in quibuſcunque poterat locis, ſed potiſsimum apud nos, propagare ſtuduerit. Quæ, vt deſiderabat, propagata, Deo fauente, Fratribusque tam merito quàm numero multiplicatis, etiam materialem Eccleſiæ fabricam cum vniuerſis monaſterij officinis, neceſſaria & congruenti amplitudine dilatare curauit: tanquam & ei ſpirituales filij ſui affectuoſa vnanimitate proclamarent: anguſtus eſt locus mihi coram te, fac ſpatium mihi, vt inhabitem. Et ô beatus ille, qui tandem deſiderij ſui, quod in multiplicandis religioſis Fratribus habuerat, compos effectus, iuxta Prophetiam Iſaiæ, à Domino audire meruit; *Leua in circuitu oculos tuos, & vide, omnes iſti congregati ſunt, venerunt tibi. Viuo ego, dicit Dominus; quia omnibus his velut ornamento veſtieris, & circundabis tibi eos, ſicut circundat ſponſa monile ſibi precioſum.* *Quid effecerit epiſtola & cura ſua S. Otho.* *Iſa. 49.*

Quomodo enim non gauderet, & gratulabundus Domino iubilaret, cùm non ſolùm ex vicinis, ſed & de longinquis multarum regionum partibus illuſtres quoſque & ſapientes, ac diuerſarum artium imbutos peritia, ad locum dilectæ requietionis ſuæ congregari cerneret, quos nimirum bonæ opinionis eius fama, per totam Eccleſiæ domum diffuſa, & indefeſſa oratio, quæ eleemoſynarum largitate fulciebatur, illò attraxerat? His nempe deuotiſsimis filiis, quaſi floribus ſpecioſis adornatus erat. His tanquam monilibus ambiebatur, cùm & hic, & in omni actu & negotio eorum intimis praueniebatur ſuffragiis, ac comitabatur; ac poſt in reſurrectionis gloria nobili eorum ſtipatus frequentiâ regi regum accenſis *Accurſus ad Montem S. Michaelis.*

lampa-

lampadibus occurret; vbi & filij de patris honore, & pater de filiorum ſalute perpetuò lætatur.

Sed his per exceſſum dictis ad narrationis ordinem redeuntes, cauſam & rationem antiqui monaſterij diſſoluendi, & noui deinceps maiori ambitu reparandi poſterorum notitiæ pandamus.

De cauſa antiqui monaſterij diſſoluendi, & noui maiori ambitu reparandi, & de dedicatione monaſterij.

CAPVT XXXI.

Ebbo.

Terramotus Bamberga.

Sap.5.

Siquidem Anno Domini M. C. XVII. tertio Nonas Ianuarij, id eſt, in octaua S. Ioannis Apoſtoli, peccatis hominum exigentibus, terræ motus factus eſt magnus quarta feria, luna viceſima ſexta, hora veſpertina, impletâ propheti â, quæ dicit; *Pugnabit cum illo orbis terrarum contra inſenſatos.* Hoc ſiquidem terræ motu Eccleſiæ noſtræ fabrica, quæ & antè iam longa temporis vetuſtate, ex parte ſciſſa erat, ita concuſſa eſt, vt lapis magnus in frontiſpicio vel culmine * ſcumarij ſubito lapſu proruens, totius monaſterij ruinam minaretur, cunctosq; ingenti pauore perculſos in fugam conuerterat; & tamen, mirum dictu, grandi hoc lapide, qui totum incircuitu opus ſua concluſione firmabat, lapſo, reliqua templi fabrica licet hiatu terribili, caſum iam iamque minaretur, immobilis perſtitit, donec poſt feſta Paſchalia, iuſſu pij Ottonis deſtructa & ſolo adæquata eſt.

** Sic habet manuſcriptũ exemplar.*

S. Otho Templũ S. Michaelis reparat.

Hinc iam noui templi ædificatio, quod maiori ſe ambitu dilataret, cœpta eſt: vbi tanta ſe libertate beatiſsimus Pater Otto, pro feruore accelerandi operis, profudit, vt cunctis ſtuporem, multis quoque inuidiam tanta pecuniæ profuſio pareret. Nam cùm quadam vice, eo apud Caſtrum Bodenſtein poſito, pecunia defeciſſet; & fideliſsimus Camerarius eius, Erbo nomine, deuotus S. Michaëlis famulus, qui poſtea hîc

in ſan-

in ſancta claruit conuerſatione, perniciter ad Epiſcopum tendens, defectum hunc ei inſinuaſſet; ille ſtatim centum marcas argenti beato offerens Michaëli, cum, moræ impatiens, redire vrgebat. Qui piæ voluntatis plenus theſauro, quo nil ditius Deo offertur, tanta miræ deuotionis feſtinantia reuerſus eſt, vt eâdem die memoratum pondus argenti ad altare S. Michaëlis, tanquam holocauſtum gratiſsimum, imponeret, ſicque cœpto operi tota virtute & ſagacitate inſtandum vrgeret.

Igitur perfecto iam templo, quod in modum crucis, vt cernitur, conſtructoris ſui præcepto ædificatum eſt; dedicationem eius in arbitrio Fratrum conſtituens, vt pote cum quibus cor vnum & animam habebat, mandauit, vt certam ei ſignificarent diem, qua tantæ ſolennitatis celebritas communi omnium voto ageretur. At illi multam inter ſe conquiſitionem facientes, tandem conſilio reuerendi & doctiſsimi Patris VVigandi, de quo in ſecundo huius operis libro dicemus, vnanimi conſenſu definierunt, vt in Cal. Septembris eadem celeberrima fieret dedicatio: congruenti ſatis & acceptiſsimo ordine, tam pro beati AEgidij patrocinio, cuius ea dies natalitio illuſtratur, quàm & pro antiqua huius diei reuerentiâ, quam ſacræ Moſaicæ legis obſeruantiâ conſtat præcipua inſigniri ſolennitate, ſicut in libro Leuitici legitur, loquente Domino ad Moyſen: *Menſe ſeptimo prima die menſis erit vobis Sabbatum memoriale clangentibus tubis, & vocabitur ſanctum, omne opus ſeruile non facietis in eo, & offeretis holocauſtum Domino; quia dies propitiationis eſt, vt propitietur vobis Dominus Deus veſter.* Et item in Libro Numeri: *Menſis ſeptimi prima dies venerabilis & ſancta erit vobis; omne opus ſeruile non facietis in ea; quia dies clangoris eſt & tubarum*; offeretisque *holocauſtum in odorem ſuauiſsimum Domino, &c.* quæ de ritu ſacrificiorum myſtico nunc in Eccleſia celebrandorum ibi exſequitur. Sed & decima, & decimaquinta eiuſdem menſis dies ſacra feſtiuitate celebres, & nullum in eis opus ſeruile fieri, ſed ſolenne ſacrificium Domino offerri lege præcipitur, de quibus modo dicendum non eſt.

Templum in formâ Crucis.

Dedicatio Templi noui.

Leuit. 23.

Num. 29.

De

Origen. Hom. 9. in Leuit. De huius autem ſacratiſsimæ diei celebritate Origenes ſic loquitur: *Prima die ſeptimi menſi Neomenia tubarum eſt, ſicut*
Pſal 80. *dicitur in Pſalmo; tuba canite in initio menſis: iſta eſt ſolennitas repropitiationis: in hac ſola die Pontifex induitur omnibus Pontificalibus veſtimentis. Tunc induitur manifeſtatione & veritate; tunc ingreditur ad illa inacceſsibilia, quò ſemel in anno accedi tantummodò licet, id eſt, in ſancta Sanctorum. Semel enim in anno Pontifex populum derelinquens ingreditur ad eum locum, vbi eſt propitiatorium, & ſuper propitiatorium Cherubin, vbi & arca teſtimonij & altare incenſi; quo nulli intreire fas eſt, niſi Pontifici ſoli.*

Si ergò conſideremus verum Pontificem Chriſtum, quomodo in carne quidem poſitus per totum annum erat cum populo, annum illum, de quo ipſe
Luc. 4. *dicit; euangelizare pauperibus miſit me, & vocare annum Domini acceptum, & diem remiſsionis; aduertimus, quomodo ſemel in iſto anno, in die propitiationis, intrat in ſancta Sanctorum, hoc eſt, cum impleta diſpenſatione penetrat cælos, & intrat ad Patrẽ, vt eum humano generi propitium faciat, & exoret pro omnibus credentibus in ſe.*

Hanc repropitiationem eius, qua hominibus repropitiat patrem, Ioan-
1. Ioan. 2. *nes Apoſtolus commemorat dicens: Aduocatum habemus apud patrem Ieſum: & ipſe eſt propitiatio pro peccatis noſtris. Sed & Paulus ſimiliter de hac repropitiatione ſcribens ait de Chriſto; quem Deus poſuit propitiatorem in ſanguine eius per fidem. Igitur dies propitiationis manet nobis vſquequo occidat ſol, id eſt, vſquequo finem accipiat mundus. Stamus enim nos pro foribus, operientes Pontificem noſtrum commorantem inter ſancta Sanctorum, &c. id eſt, apud Patrem, & exorantem pro peccatis eorum, qui ſe exſpectant.*

Orig. Hom 24. In lib. Numerorum. Hæc Origenis eximij Doctoris verba ſunt: qui item alio loco de hac ſolennitate, quæ eſt prima die ſeptimi menſis, ſic ait: *Sicut inter dies ſeptimus quiq; dies obſeruatur Sabbatum, & eſt feſtiuitas: ita & inter menſes ſeptimus quiq; menſis Sabbatum eſt menſium. Agitur ergò in eo feſtiuitas, quæ dicitur Sabbata Sabbatorum, & fit in die prima menſis ſeptimi: memoria tubarum. Sed quis eſt, qui memoriæ tubarum feſtiuitatem gerat, niſi qui poteſt ſcripturas Propheticas & Euangelicas atque Apoſtolicas, quæ velut cæleſti quadam perſonant tuba, man-*
Pſalm. 1. *dare memoriæ, & intra theſaurum cordis ſui recondere? Qui ergò hæc facit, & in lege eius meditatur die ac nocte, iſte feſtiuitatem gerit memo-*

ria

ria tubarum. Sed & ſi quis poteſt gratias illas ſancti Spiritus promereri, quibus inſpirati ſunt Prophetæ, & pſallens dicere, canite in initio menſis tuba in die inſignis ſollennitatis eius; & qui ſcit dignè in Pſalmis iubilare Deo agit ſolennitatem tubarum. Pſalm. 80.

Eſt adhæc & alia ſolennitas ſeptimum illuſtrans menſem, videlicet ſcenopegia, id eſt tabernaculorum, Deo grata feſtiuitas. Lætatur enim cùm viderit fideles ſuos non habere fixum, & fundatum animum ſuper terras; ſed in tabernaculis quaſi quotidie migraturos habitare, non deſiderantes, quæ terrena ſunt, nec vmbram vitæ huius quaſi poſſeſſionem propriam & perpetuam deputantes: ſed velut in tranſitu poſitos, ad veram patriam, vnde egreſſi ſunt, ad paradiſi feſtiuitatem properare dicentes; aduenæ ſumus & peregrini ſuper terram, ſicut omnes patres noſtri. Cum ergò ſic peregrinari ſe in mundo ſenſerint, & parati ſunt citò tranſire, & extendere ſe ad anteriora, vt hæreditatem capiant futurorum: Deus in his lætatur, & diem feſtum agit ſuper eos.

Hæc nos de opuſculis tanti Doctoris, qui in ea parte, qua Presbyter, neminem poſt Apoſtolos habet æqualem, hîc inſeruimus ad commendandam ſacratiſsimæ huius feſtiuitatis celebritatem, quæ aliarum ſolennitatum mater eſt, & conuenientiſsimè prima die ſeptimi menſis agitur; qui & in veteri lege celeberrimus eſt, & in hoc nouæ gratiæ tempore natalitio, tam eximij Patris Ægidij, qui ſingularis tribulãtium portus, & certum remedium eſt, decoratur. *Hyperbole ignoſcenda, & quæ ſe veterum auctoritate tueri queat.*

Hæc igitur iucundiſsima ſolennitas tãto ardentius omni deuotione ſpirituali colendà eſt, quanto dulcius imaginem & vmbram cæleſtis illius præfert dedicationis, vbi verus Pontifex Chriſtus, conſummato templo ſuo, quod ab origine mũdi vſque ad finem ſeculi de viuis atq; electis conſtruit lapidibus, deſiderabilem & nunquam deficientem celebrat ſolẽnitatem; ad quam ſuſpirare, & omnibus cordis medullis anhelare cunctos Eccleſiæ filios hæc tranſitoria commonet dedicatio.

Sed iam ad narrationis ordinem redeamus. Igitur audita, piiſsimus Pater Otto filiorum ſuorũ legatione, qua in Calendis Septembris dedicationem fieri vnanimiter flagitabãt, aptum quidem & rationabile hoc approbauit: ſed vnũ erat,

quod conſenſum eius aliquãtula contradictione retardabat: quia Capellam Beati Aegidij in Hoſpitali à ſe conſtructam, & vnicè ſibi dilectã ſolita popularis cõcurſus veneratione fraudari metuebat, nimirum cunctis in montem S. Michaëlis, tãtæ feſtiuitatis gratiâ inuitante, accurrentibus. Quapropter ſine voluntate & petitione Vdalrici religioſi eiuſdem Eccleſiæ Sacerdotis, id ſe facturum negabat. Qui mox, vrgente ſpirituali patre VVigando, qui hæc omnia ſpeciali adminiſtrabat diligentia, Epiſcopum adiit, & prudenti ratione dedicationẽ hanc Capellæ S. AEgidij in nullo officere, quin imò maiorem & reuerentiam, & cultum parturire affirmabat: cuius aſſertionem Paſtor piiſsimus approbans, demum aſſenſit: & venerabili VVolframo Abbati Fratribusq; vniuerſis paterna dulcedine mandat, ſe deſideriis eorum, & in hoc, & in omnibus promptiſsima affectione pariturum.

Capella S. AEgidij.

Vdalricus Sacellanus S. AEgidij.

Appropinquante verò eadem ſacratiſsima die, ſummus Arbiter, qui quos amat, corripit & caſtigat, hũc beatiſsimum Patrem corporalis ægritudinis tam graui perculit moleſtia, vt penitus fracta corporis virtute, decumberet, omnemq́ue propoſitæ dedicationis intentionem poſtponeret. Quo audito, vniuerſi nimia mœroris anxietate percelluntur, cunctos nubes, & caligo triſtitiæ inuoluit, & vt natura docet, capite vulnerato, cætera quoque membra dolore atteri, languorem pij paſtoris grex deuotus ſuum deputabat.

AEgrotat S. Otho.

Vnde quod ſolùm in his erat remedium, toto ad Deum corde conuerſi lacrymoſis ſuſpiriis cum oblationibus hoſtiarum & eleemoſynarum, ſalutem ei & ſoſpitatem cælitus imprecati non ceſſabant, donec proſpiciens de excelſo ſancto ſuo Dominus clamores & gemitus pauperum ſuorum exaudire dignatus eſt. Illis enim tanta precum & votorum inſtantiâ diuinæ aures clementiæ pulſantibus, quadam die Pater amabilis, dum meridiano ſomno apud Caſtrum Bodenſtein quieſceret, vidit ſpecioſum iuuenem, qui re vera angelus Dei erat, lecto ſuo gratulabundum aſsiſtere, & magna iucunditate antiphonam; *In domum Domini lætantes ibimus*; pſallere. Nec mora; expergefactus ſanum ſe & incolumem ſenſit, ſtatimq́;

Edit. Caniſ. lib 3. cap. 44.

Preces pro ſanitate S. Othonis.

S. Othoni apparet Angelus.

Conualeſcit S. Otho.

quod

quod viſio portenderet, intellexit. Et accerſito Capellano ſuo * Seufrido, viſionem expoſuit, eamque VVulframo Abbati celeriter nuntiari, & omnia futuræ dedicationi neceſſaria nauiter præparari mandauit. Quo nuncio lætiſsimo, quaſi reſponſo diuinitus accepto, mœror in gaudium, luctus in lætitiam verſus eſt, cunctique debita laudum præconia non ſono tantum oris, ſed & iubilo cordis in cœlum ferentes, tantæ ſolennitatis iucunditatem ſpe flagrantiſsima præſtolabantur.

Seſridus, ſeu Siſridus, qui S. Othonis vitam ſcripſit.

Igitur anno Domini M. C. X X I. Indictione decimaquarta, in Cal. Septemb. dedicatum eſt monaſterium S. Michaëlis Archangeli in Monte Babebergenſi à venerabili Ottone eiuſdem ſedis octauo Epiſcopo in honorem præſcripti Archangeli ſanctique Benedicti Abbatis, ſicut à primordio fundationis monaſterij definitum eſt.

Quando dedicatum nouum templum S. Michaelis.

Quàm honorificè ſanctus Otto mundo ac regibus mundi reddiderit ea quæ illorum ſunt.

CAPVT XXXII.

REgibus quippe ſeculi ſuper omnes regni Pontifices honorificè ac fideliter domi foriſque ſeruiuit. Principum quoque ſibi familiaritates & amicitias intimas conciliauit, miniſterialibus & feudatis Eccleſiæ ſuæ propria iura & honorem intemeratum conſeruauit. Familiam denique & omnia ſibi adhærentia firmiſsimo pietatis præſidio, & maternæ affectionis ala confouendo protexit.

Thimon. Vide vitam editã Can. cap. 15 fol. 356. cuius menda hinc emendare licebit.

Quod ſtipendia Epiſcopalis menſæ nunquam in aliquo minuerit.

CAPVT XXXIII.

Thimon. Redit⁹ menſa Epiſcopalis diligẽter conſeruat S. Otho.

STipendia Epiſcopalis menſę nullius vnquam neceſsitatis occaſione minorauit, Sed, ſi quid de patrimoniali fundo Eccleſiæ matricis, propter adiacentiam & opportunitatem, Cœnobiis contulit; emptitiis & aduentitiis prædiis recompenſare cum augmento curauit ei: quia de iniuſto non poſſe fieri dicebat eleemoſynam: Iniuſtum autem, imò iniuriam maximam eſſe affirmabat, aliqua largitione aut feudatione ſine recompenſatione, tabulam minuere ſucceſſorum. Ad hanc ergò excludendam ſuſpicionem, ne cuiquam ſuccedentium ſibi Epiſcoporum fas ſit diſpoſitioni eius, quæcunque ſuperordinare, vel ab ipſo benè ordinata reſcindere, ſedes Apoſtolica, eius poſtulatione, ſuper his omnibus huiuſmodi ei confirmationis priuilegium porrexit.

De priuilegio Calliſti Papæ ſancientis, nulli mortalium licere religioſa opera eius, vel inſtituta caſſare.

CAPVT XXXIV.

Calliſtus Epiſcopus ſeruus ſeruorum Dei, venerabili fratri Ottoni Babebergenſi Epiſcopo, ſalutem & Apoſtolicam benedictionem.

Refert hoc diploma Baroni⁹ ad annũ Chriſti 1124. Et liquet ex Indictione ſubiuncta. Vide Vitam editã Can. lib. 1. cap. 16.

SAnctorum Patrum præceptũ & Canonicis ſanctionibus demonſtratur, quòd prædia & poſſeſſiones Eccleſiarum, quæ vota fidelium, precia peccatorum,

rum, & pauperum patrimonia non immeritò nuncupantur, vendi, vel alienari non debeant. Quæ enim diuinæ maieſtatis obſequio & cæleſtium ſecretorum vſui ſunt dicata, non decet in alienum ius redigi, vel in alterius ſeruitij formam transmutare: nempe, vt Beati Symmachi verbis loquamur; Poſſeſſiones, quas vnuſquiſque Eccleſiæ proprio dedit aut reliquit arbitrio, alienari quibuslibet titulis aut diſtractionibus, vel ſub quocunque argumento non patimur.

Alienari non debent, quæ ſemel Deo dicata ſunt.

*Ea propter, nos tuis iuſtis poſtulationibus annuentes, * manſos, qui Epiſcopalis menſæ tuæ ſeruitio deditiſunt, in eodem ſtatu, in quo benè à te diſpoſiti cognoſcuntur, futuris temporibus permanere, præſenti ſcripti noſtri confirmatione ſancimus, ſtatuentes, vt nulli ſucceſſorum tuorum, vel alicui hominum liceat eos vendere, ſiue in Laicorum beneficium trahere, aut in vſus alios commutare: Sed, ſicut à te diſpoſitum eſt, de vnoquoque prædictorum manſorum denarius vnus, annis ſingulis, Babebergenſi Eccleſiæ, pro anima Imperatoris Henrici fundatoris eius, ad concinnanda luminaria conferatur.*

* Manſus, *ſeu* Manſum; *eſt fundus, vel prædium.* Manſuarij, *vel-lici manſos incolentes: Idem* Manentes *appellãtur; quod in* Manſis *maneant.*

Abbatias verò & regulares Canonicas per induſtriam tuam in religionis Ordine ſtabilitas, & alia à te rectè conſtituta, nulli hominum facultas ſit in poſterum immutare. Si quis autem contra hanc noſtram confirmationem venire temerario auſu præſumpſerit, excommunicationis vinculo ſubiacebit. Data Laterani, Idib. Aprilis, Indictione ſecunda.

Quomo-

Quomodo auxerit rem familiarem Epiſcopij in temporalibus

CAPVT XXXV.

Thimon. Vide Vitam edit à Can. lib. 1. cap. 17.

REm quoque familiarem Epiſcopij, ſicut prædiis & poſſeſsionibus, ita etiam ædificiis & Caſtrorum munitionibus adiuuit, atque ſublimauit. Nam per diuerſa loca, & *curtes* Epiſcopij quatuordecim Baſilicas, & quatuor cœnacula elegantis fabricæ conſtruxit. Præterea ſex caſtella, quæ pridem non habuit, dominio Epiſcopatus adiecit; vnum videlicet, Albuineſtein; ſecundum, Luipoldeſtein: tertium, Geutenreut; quartum, Hempſenvelt: quintum, Eberſperg: ſextum, Eckenvelt. Caſtrum verò Albuineſtein, quod etiam dicitur Bodenſtein, fere in meditullio ſitum Epiſcopatus, octingentis argenti libris, nec non decem & ſeptem auri talentis comparauit, prouidens in hoc & ſibi, & poſteris non modicum pacis ſubſidium. quia bonis Eccleſiæ in circuitu poſitis, defenſio eſt & terror inimicis.

Caſtella Epiſcopatui Bambergenſi per S. Othonē adiecta.

Multa quidem commemorare poſſem, quæ illius ſtudio, & labore in rebus temporalibus Epiſcopatui acceſſerunt; ſed parcius hæc laudanda puto; quia pœnè omne genus hominū acquirendi ſtudioſum eſt, & ſua cumulandi: neque, vt id faciant, egent exemplo, ſed, ne malè id faciant. Hic ergò non in eo quidem magnoperè laudandus, quòd rem familiarē quærere & augere ſolicitus fuit; ſed hoc in eo non temerè laudatur, quòd his rebus, * à quibus abeſſet turpitudo & auaritiæ ſuſpicio, diligentiā videlicet & frugali parſimonia, quæ ſanè hinc aduerti poteſt.

Quomodo laudandus S. Otho ob rei familiaris curam.

* *ſubintellige:* rem familiarē augere ſtuduit.

Quan-

Quanta diligentia & parſimonia res Eccleſiæ ſeruauerit.

CAPVT XXXVI.

TEmpore quodam in domo Epiſcopali domeſticæ habens rei nomen fortè nuper emptum veſtiebatur, videns & probans ſi aptè ſederet corpori. Et ecce *Bruſſo* quondam Argentinenſis Epiſcopus, eloquio & moribus apprimè feſtiuus adueniens; Benè eſt, inquit, bene eſt: ſenior noſter bonum habet pellicium. Erat autem ad oras capitij & manicarum modicè vulpinis abumbratum: nam cætera pars cute leporina conſtabat. Et Epiſcopus; *Sic eſt*, inquit, *ſed miſerum me, carò mihi venit; bù binù vnein conſtat.* Videſne, qui tam benignus in alios extitit, quàm parcus in ſemetipſum fuit? * Non in veſte, non in cibis rebus Epiſcopij vnquam indulgentiùs vti voluit: nec voluptati, ſed neceſsitati ſuæ tantum prouidebat. * Quin etiam aiunt, illum, humilitatis cauſa, ocreas vel ſubtalares diſſutos, plerunque ad ſartorem miſiſſe. Murmurantibus autem de hoc aliquibus: Sinite, inquit, fratres, ſinite; res Epiſcopij eleemoſynæ ſunt fidelium, vanis vſibus eas profligare non debemus.

Etiam hæc ex Timone ſe deſumpſiſſe, Andreas teſtatur. Sed non comparent in editione Caniſ. Et videtur initiũ huius narrationis corruptum; nec niſi ope manuſcripti Codicis ſanabile.

** Hæc ſunt ex Timone, vide vitam edit. à Caniſ. cap. 18.*

De ipſius parſimonia & frugalitate.

CAPVT XXXVII.

HAEc in veſtitu ei frugalitas fuit; at in victu quomodo ſe reſtrinxerit, vix vlli credibile videbitur. Nam dixiſſe hunc pro certo accepimus: *Nunquam ſe ad ſatietatem panem in Epiſcopatu comediſſe*: Semper enim ſobrius ac penè ieiunus de Cœna vel prandio ſurrexit: appoſita omnia infirmis pauperibus ac mendicis impertiens. Quodam ieiunij tempore multa piſcium penuria fuit. Sed quidam Procurator eius lucium paruæ quantitatis, emptum

Timo:

Lib. I. cap. 18. vita ed. à Caniſ.

Frugalitas S. Othonis in victu.

duobus ſolidis, prandenti attulit benè paratum, modeſtè obſecrans vt ſe vberius reficeret vel cibo, qui tam magno cōſtabat. Cui Epiſcopus, quanto, inquit? Procurator, duobus, ait, ſolidis. Et Epiſcopus: abſit, vt miſer Otto ſolus hodie tot denarios abſumat; leuanſque diſcum: defer, ait, hunc precioſum cibum Chriſto meo, qui mihi me ipſo pretioſior eſſe debet. Defer, inquit, ei, ſicubi ægrotus in lecto iacet, vel paralyticus. Nam ego robuſtus hoc me pane reficiam. Sic ille in opulentia ſua deliciis affluebat.

Memorabile exemplum frugalitatis & charitatis in proximum.

De conſuetudine corporalis diſciplinæ.

CAPVT XXXVIII.

Vita à Caniſ. ed. loc. cit.

Notēt hoc Prædicantes Lutherani, maxime Superintendentes.

Apoc. 3.

PRæterea in conſuetudine habuit à manibus ſacerdotum in conclaui corporales accipere diſciplinas, ſanè adeò acres, vt cruor aliquando latera eius tingeret. Ipſe quoque Pater cæleſtis, qui ait; *Ego quos amo, arguo & caſtigo*, ſuo interdum verbere ad eruditionem eum tangebat.

De flagello infirmitatis eius, & quid inde boni promeruerit.

CAPVT XXXIX.

Vita ed. Caniſ. lib. 1. c. 19.

** Indicem Reliquiarum.*

REferam vnum de flagellis eius, cauſamque ſiue ordinem monſtrabo, quidue inde boni prouenerit, dum fortè in vico, qui dicitur Buchebach, diuturnarum rerum ſtudioſus * *chartulam Patrociniorum* legiſſet, & in ara Eccleſiæ multas & permaximas ſanctorum reliquias reconditas agnoſceret; ad nobiliora loca eas transferre cogitabat, vbi ampliore honore diuinæ ſeruitutis à religioſis colerentur. Itaque aſſumptis clericis, ieiunio & oratione præmiſſa, pia, vt dictum eſt, intentione, ſigillum altaris ſolui

præ-

præcepit. Sed hæſitantibus cunctis & trepidantibus, ipſe ferramentum accipiens: abſit, inquit, vt tantum decus, ſub tam vili ſchemate remaneat: cumque bis aut ter ſigillum malleo percuteret, ſanguis de ciſtula plumbi cucurrit, ac ſi de corpore animalis flueret.

Reſerat S. Otho ſepulchrum cuiuſdã altaris. Sanguis inde profluit.

Sed quid? Turbatur Epiſcopus; ferramentum proiicit; ſtupent omnes; opus cœptum omittitur: ad orationem tam ipſe, quàm omnes qui aderant, ſe proſternũt; commiſsi veniam poſtulantes. Sed Pater omnipotẽs ſapiẽs ac benignus, qui ad diſciplinam filium erudire parabat, graui ſtatim languore tetigit Ottonem ſuum, adeò, vt vitæ terminum putaret.

S. Otho in morbum incidit.

Igitur inualeſcente morbo, cùm euadere non ſperaret, eum, quem maximè fidum & familiarem habuit Abbatem S. Michaëlis, Vulframum vocauit, vt ſiue ad vitam, ſiue ad mortem res vergeret, fide & obſequio fidelis amici vteretur; qui dum eius lectulo aſsiſteret, eiusq; dolores modis, quibus poterat, leuare curaret, Otto beatus, monaſticæ religionis præcipuus amator, habitum monachi ardentiſsimè flagitabat; à multis annis ſe dicens in propoſito habuiſſe, depoſitis Pontificalibus, in paupertate ſpiritus & contritione cordis Deo ſeruire ſub magiſtri obedientia. Verùm Abbas gnarus & prudẽs, & magni conſilij, obedientiam quidem ægrotantis ſuſcepit, deſiderium laudãs & petitionem. Porrò de habitu diſtulit ingenioſè. Hinc poſt aliquot dies melioratur ægrotus, voti memor, habitum quærit religionis, diſponit de rebus ſuis, ad monaſterium ſe portari mandat.

Aduocat VVolframum Abbatem.

S. Otho habitũ Monaſticum induere cupit.

Abbas igitur lętus de feruore votiui ſui, adhibitis compluribus honeſtis viris, de hoc verbo cum eis communicat. At hi quidem perſpectis omnibus, inutile factum dicunt, perſonam talem, Eccleſiæ & pauperibus Chriſti tam neceſſariam ad ſilentium monaſterij tranſire. Itaq; cum reuerentia Epiſcopum interrogat; ſi promiſſam ſibi obedientiam implere vellet. Ille verò, in eius, inquit, nomine, qui pro nobis Deo Patri vſq; ad mortem obediuit, tibi obedire paratus ſum. Cui ille; Et ego, inquit, in nomine ipſius tibi iubeo, Pater ſanctiſsime, ſub onere accepti regiminis vſque ad diem vocationis tuæ permanere

VVolframus S. Othonem ſanctè deludit.

nere ad honorem & vtilitatem Eccleſiæ, ad conſolationem egenorum & pauperum Chriſti, in ſubleuationem viduarum & orphanorum facere ſicut facis, ad conſummandum cœpta tua in operibus bonis; &, vt breuius dicam, facere quod facis, operari quod operaris pro æterna vita & centuplo. Quis enim monachorum tantæ perfectionis eſt, vt eius merita vel paupertatem tuis diuitiis adæquemus?

Studium eleemoſynæ & hoſpitalitatis.

Igitur poſt hæc tempora Epiſcopus Babebergenſis totus in eleemoſynas, totus in hoſpitalitates pauperum, & peregrinorum verſus eſt. Quidquid frumentorum victualium, quidquid auri vel argenti vſquam vel vnquam reperiri potuit, per egentium manus in theſauros cæli tranſmiſſum eſt.

De fame & ſterilitate annorum, & in his de ipſius Operibus.

CAPVT XL.

Thimon. Vita edit. Caniſ. lib. 1. c. 20.

EO tempore Orientalis Francia ſterilitate annorum magna panis inopiâ laborabat. Ipſi namque opulentiores famis etiam extrema neceſsitate ſqualebant: inopes & mendici paſsim per plateas & agros mortui iacebant; ita vt præ multitudine in cœmeteriis humari non poſſent. Sed vir Dei miſericordiæ plenus, memor Tobiæ, modò per ſe, modò per alios ſepeliendi officium compleuit. Vbi autem cadauerum multitudo ſepulturam ordinatam fieri non ſinebat, ingentes foſſas præparauit, & centenos ac millenos ſimul quandoque terræ mandabat, precio conducens homines, qui talibus officiis iugiter inſeruirent. Ipſe autem per ſe omnia luſtrabat, vicos, plateas ac domos pupillorum. Veſpere, mane & meridie, nec non etiam nocturno tempore, viſitando ægrotos, reficiendo famelicos, omnique ingenio benè operandi vias inquirebat.

Pauperum ſtrages ex fame.

Cura ſepeliendi mortuos.

* *
*

De

De muliere mortua, quam ad cœmeterium ipſe humeris ſuis portauit.

CAPVT XLI.

Accidit ergò die quadam æſtu meridiano, quando intus in vmbraculis & refrigidariis ſuis ſoporãtur homines; Epiſcopus, accito cubiculario, more ſuo, ad hoſpitale pauperũ pergebat. Dum autem iret fœtor inhumati corporis non procul à via de ſub vrticis nares eius tetigit. Subſtitit ergò, & cubiculario ſuo digito ſuo locum demonſtrans; ſentio ait, tanquam illic corpus humatum iaceat. Pergente puero, ſequitur Epiſcopus; diligenter quærunt, ac tandem inter herbas & ſiluam ſtantis vrticæ proiectum ad ſepem cadauer inueniunt mulieris, lacero vultu, & ab auibus comeſto. Epiſcopus conſpecta miſeria, ferit pectus, ſortem deflet humanam, flagellum diuini confitetur iudicij. Poſtremò ſeipſum culpabilem, ſe reũ addicit, qui ea die, qua hæc fame periiſſet, multis panibus abundaret. *Reperit S. Otho cadauer mulieris.*

Dehinc, dicta breuiter oratione pro anima iacentis, manum mittit ad corpus: cubicularium hortatur leuare ſecum. At ille; Noli, ait, Domine, noli ſacras manus tuas inquinare. Curram & vocabo alios, ac ſepeliemus eam. Cui Epiſcopus; Abſit, inquit, vt ſororem meam, filiam Adæ, imò filiam Eccleſiæ, tangere deſpiciam. Portabo mortuam, quam viuam paſciſſe debueram. Sed tu, rogo, iuua me, certus, quod à Deo, & à me quoq; mercedem accipias. Ille autem, etſi horrore pariter & fœtore propelli potuiſſet, tamen dum luctantem & laborãtem, ipſiq; oneri humerum iam aptantem vidit, vicit ſemetipſum; & clauſis naribus, auerſoque vultu dorſum inuiſæ ſubiecit ſarcinæ, & cum Epiſcopo communicato labore, ad cœmeterium cadauer fœtidum deportauit, cantante ac flente Sacerdote; *Heu mihi Domine, quia peccaui nimis in vita mea, quid faciam miſer? vbi fugiam, niſi ad te Deus meus? miſerere mei, dum veneris in nouiſſimo die.* *Corpus exanime in humeros ſublatum ipſe S. Otho ad ſepulturam defert.*

De propenſioribus eius poſtea eleemoſynis.

CAPVT XLII.

Thimon. Liberalitas eius tempore famis.

VIdens ergò, quia tempus eum monet: omnes apothecas ſuas aperuit; panes præparat, alit egentes; & ecce, quaſi ad vniuerſales nũdinas de tota prouincia famelicorum turbæ concurrunt; de monaſteriis virorum ac feminarum Præpoſiti ac diſpenſatores, omneſque, quos annorum egeſtas premebat, ad promptuaria Epiſcopi currunt, ſperata ſubſidia, ſine mora inuenientes. Cumque meſsis appropinquaret, & maturæ iam ſegetes vbiq; locorum falcem poſtularẽt, multa millia falcium pauperibus, quos toto anno aluerat, præparata diſtribui fecit: atque refectis omnibus, in feſtiuitate B. Iacobi; Ecce, inquit Pater optimus, filioli mei, terra coram vobis eſt; finita eſt dierum malitia; & accipiens ſingulas falces, ſingulos addidit denarios, vnicuique denarium & falcem, inſtrumentum operis, & viaticum: ſicque valefecit eis in bonitate & gaudio eos dimittens. Is modus, id officium ei fuit omnibus annis inopiæ ac ſterilitatis.

De cooperimento valdè precioſo quod ſuper leproſum poni iuſsit.

CAPVT XLIII.

Thimon. Hæc in Caniſiana edit. exſtant lib. 3. c. 30.

DVx Poloniæ Bolezlaus, omneſque terræ illius meliores ſumma ei amicitia iuncti erant, frequenter ei ſalutatorias mittebant, donariis ſuis eum magnificè viſitabant, meritis ac precibus ſe apud Deum iuuari poſſe plurimum confidentes. Alij quoque Principes ac diuites de omnibus terris, audientes famã operum eius, audientes eleemoſynas & largitates eius circa egẽtes; multa ei & ſæpenumero ingentia dona mittebant, ſocios ſe fieri & compatticipes ſtudiorum eius deuotè poſtulantes.

Qua-

Quadam vice tegumentum nocturnale mirabilis precij de ſerico, auro, & megalina pelle confectum, inter alia dona ei allatum eſt; ipſeq; auctor doni ſpecialis amicitiæ ſignum hoc eſſe nuntiãs, obnixè rogabat, vt in recordationẽ ſui eius vſum dignaretur, néue de profligatione rei cauſaretur, deuotè promittit, hoc detrito vel parumper abſumpto, aliud ſe tranſmiſſurum. At Præſul, accepta veſte, plicat eam ac replicat, & diligenter vndique perſpectam, veſtiario ſuo commendat. Deinde, portitoribus & legatis ſub perſona mittentis reuerenter inclinat, gratiasque agit dicens; ſiquidem munus hoc magnæ dilectionis teſtimonium eſt; & ego in memoriam datoris in perpetuum illud ſeruare curabo, ita ſanè, vt nec fures mihi furentur, nec tinea demoliatur, vel ærugo. Habebat autem cognitos, & ex nominibus propriis notatos omnes paralyticos, languidos, canceroſos, ſeu leproſos de ciuitate ſua, modum, tempus & quantitatis languoris eorum per ſe inueſtigans, congruaq; ſubſidia omnibus prouidebat & curabat.

Matth. 6.

S. Otho miſerorum, ſuæ ciuitatis catalogũ habebat.

Vocato ergò veſtiario; tolle, ait, præclarum illud & carum mihi tegumentum, ac pone ſuper illum paralyticum, nomine vnum deſignans, quem ſciebat longis doloribus affectum, vlceribus ſcatentem & vermibus; cuius fœtorem vicinia totà perhorrebat. Abit ille, ac mandatum implet, & delicatiſsima veſte miſerrimum illum cooperit; mirantibus ac ſtupentibus omnibus qui hoc videre potuerunt.

S. Otho Paralytico pretioſum ſtragulum mittit.

Sefridus. Ego huius rei teſtis ſum; ſed confiteor peccatum meum. Illis diebus ſic affectus eram, vt hoc idem factum deliramento compararem. Sed non ſolus ego de hoc murmurabam: erant complures me maiores ac nobiliores talia dona de manibus illius accipere conſueti; qui ſpe huius deluſi, vix ab iniuriâ linguas tenuêre; aientes non opus eſſe megalinis tegi pellibus leproſos & paralyticos, quibus vtique ouium aut leporum veſtimenta ſufficere potuiſſent. Sed nunc ſcio prudentiam tanti viri duplici hoc ratione feciſſe; ſcilicet vt exemplum miſericordiæ in pauperes memoria dignum poſteris oſtenderet; & in præſentiarum curatores ægroti de precio veſtis ſolatia perciperent.

Multi hoc factum S. Othonis ægrè tulerunt.

Tiemo.

Tiemo. Rectè interpretatus es rem. Sed nouimus aliquos Epiſcoporum ſi hanc veſtem corpori proprio ſubtraherent, ſanguini fortaſſe non negarent, qui terrenæ ſapientiæ dediti, tales ſumptus *fatuitatem* vocant, qui cor trahentes in terra, linguâ cælum pulſant, qui terrenum habentes fundamentũ, rem ſuam humanis præſidiis tutandam putant, moles turrium, & inertem maſſam murorum multis ſumptibus coaceruantes, ſpiritualia munimenta floccipendunt. Verùm Ottoni beatiſſimo non ea mens erat, omnem fiduciam ſuam in diuinitatis ope collocabat; caſtra quidem & Vrbes ad terrenos vſus quandoque * patrabat; ſed longè maior Eccleſiarum vel monaſteriorum ei cura fuit. quæ res etſi probatione non egeat, eò quòd manifeſta ſit; tamen, quia in mentem venit, rem paruam dico, vnde cordis eius directio altius intelligi poſsit.

* *parabat.*

De fabro & eius terribilibus ſagittis.

CAPVT XLIV.

Thimon. Edit. Caniſ. lib. 3. cap. 40.

FAber quidam peritiſsimus de arte ſua Epiſcopo innoteſcere cupiens, telorum ac diuerſi generis ſagittarum, ad opus bellicum mirabiliter præparatarum, ſportam plenam apportauit, vt in Vrbibus & propugnaculis Epiſcopi futuris neceſsitatibus ſeruari debuiſſent. Epiſcopus verò gratias quidem egit homini pro munere dignam mercedem illicò rependens; ſed manu propria vnam leuans, quæ triplici acie, ac longo acumine, viſu etiam, terribilis erat. Quare, inquit, iſtam tam longam, tam ſubtilem, tam acutam feciſti? Faber, tales, inquit, facimus ad penetrandas loricas & clypeos. Impulſu enim balliſtæ tales ſagittæ nec ſcuto nec thorace tueri ſinunt hominem. Epiſcopus, ego, inquit, agam, vt mortales ſe de his non mortificent, iubetque leuari omnes ſimul, ſicut erant in cophino, portitoribus dicens: ferte eas Abbati Hermanno, rogantes diligenter, vt eas, mei cauſa, in opus Dei expendat, ne mortibus hominum coaptētur. Habebat autem opus in manibus, tectum videlicet conſummati monaſterij noſtri.

Iucunda hiſtoria, de ſagittis S. Othoni oblatis.

Acceptis

Acceptis ergò ſagittis, pabula retrò hæſimenta omnibus conuolui iuſsit, ac de nobiliſsimis ſagittis, clauos tegularum fabricans, tecto Eccleſiæ illos coaptauit. Quæ res quidem, tametſi magna non eſt, magnæ tamen bonitatis indicio valet; ſicut enim ex abundantia cordis ſermo; ita etiam ex eâdem actio dirigitur. Exterior enim homo celare non poteſt, qua diſpoſitione interior ambitus ſit. Flagrant enim ad proximos per exteriorem ſtudia hominis interioris. Verùm ego cuncta ſigillatim, quæ ipſius ſunt, perſtringere non potero: vnum tamen adhuc memorabo, quo eius diligentia & ingenium, quod habuit ad benè agendum, magis clareſcat.

De furto equorum & negotio inſtitoris.

CAPVT XLV.

QVidam Oeconomorum eius Rudolphus, vir bonus ac prudens, ad eum propter cauſas domeſticas veniebat. Cumque pro explicandis rebus aliquandiu apud eum moraretur, Epiſcopus, more ſuo, egreſſus viſitare xenodochium, ſtabulum tranſiuit Oeconomi; vidensque duos equos fortes, eleganti corpore, à comitantibus, cuius namque ſunt hi; inquirit. Dicunt ei, hos eſſe Procuratoris ſui. Benè, inquit; magni ſunt & fortes. Certè portare habent precia & redemptiones captiuorum in terram Pomeranorum. Audierat enim quoſdam de baptizatis ſuis in ciuitate barbararum gentium fuiſſe captiuatos. Sublatis ergò equis, Oeconomus, re cognitâ ad Epiſcopum venit; de via ſua & negotiis ſuis inſinuat, equitaturas repetit, quas ſi habere non poſsit, ad omnia ſe impeditum dicit. Cui Epiſcopus; non iraſcaris, obſecro; lucrum quoddam & negotiationem cogitaui. Eſto ſocius. Agamus pariter, vt de fructu & lucro actionis pariter gaudeamus.

Timon. Edit. Caniſ. lib. 3. cap. 41.

Quem in vſum equos Procuratoris ſui S. Otho deſtinarit.

Decem equos pannis oneratos in Pomeraniam miſſurus, opera tua indigeo. Omnem igitur annonam, quæ ad vſus noſtros in partibus Saxoniæ repoſita ſeruatur, inargentabis:

Pia negotiatio S. Othonis in Pomeraniam.

bis: inſuper omnes pecunias de redditibus earundem partium, ad nos pertinentium, quas colligere poteris, cuncta ſimul ad nundinas *Halle* portabis. Noſti enim nobiles puros & precioſos pannos in terra Pomeranorum caros frugi mercatu haud inueniri. Igitur quidquid ex priuata pecunia *fuſtani* & purpuræ, *bruſſati*, *Fritſali* quoque, ſeu alterius cuiuslibet optimi generis vel coloris pannorum coëmere poteris, in ſarcinas concludes, aliasque ſpecies glorioſas, & res pulchras emens, omnia his iumentis in Pomeraniam diriges, partim dona maioribus, reliqua verò, cauta venditione habitâ, precium captiuis, quos in barbaras nationes abductos conſtiterit. Si autem, vt dictum eſt, ita exſequi potuerimus, nec tu nec ego fructu inanes ac ſine mercede in futura vita remanebimus. Hac etenim occaſione equitaturas tuas abſtuli.

Nundinæ Halenſes.

Abiit homo; & quia fidelis ac ſtrenuus erat, omnia, ſicut Epiſcopus ordinauerat, haud ſegniter impleuit. Muneratur honeſtiores, inſtitor Ottonis; laudatur forum eius, ac diſtractio populo rudi admirationi fuit & exemplo, cunctique certatim rapientes res duplò emebant, tum pro dilectione Pontificis, tum etiam, quia precium ſciebant eſſe redemptionis.

De Rege Vngarico, & auro quod miſit.

CAPVT XLVI.

Timon.

Edit. Caniſ. lib. 3. cap. 42.

HIs omnibus ad votum Epiſcopi explicitis, eundem Oeconomum mittit ad Regem Hunorum illum beatæ ſemper memoriæ Belam, qui à patruo ſuo Colomanno Rege, cum patre ſuo Almo Duce, in diebus adoleſcentiæ, luminibus priuatus, poſtea in regnum ſublimatus eſt, oculiſque fidei ac ſapientia mentis præditus, Rempublicam Vngarorum per annos plures gnauiter adminiſtrauit. Certus itaq; de ſtrenuitate ac prudentia Rudolphi Epiſcopus, cuius memoria in benedictione ſit, qui

De Bela lege Bonfinium Decadis II. lib. 6.

ad omnia ſtudia miſericordiæ ſedulus ei miniſter erat, ad Regem prædictum Belam, magnum *eleemoſynatorem* cum literis ac donariis eum direxit, parare amicitias & notitiā ſocietatemque ac parilitatem ſtudiorum in operibus miſericordiæ, accēdere hominem ſanctum ad deſiderium futuræ exſpectationis, ad gaudium æternæ vitæ atque beatitudinis.

Legatio S. Othonis ad Belam Hungariæ Regem.

Bela ergò, accepto nuntio, auditisque literis Epiſcopi, ſpirituali gratia ac diuina conſolatione plenus, lætificatus eſt valdè in feſtiuitate Paſchali, quæ apud Vngaros etiam, propter ipſius terræ maximam vbertatem, multa epularum largitate ſplendidè ac delicatè celebrari ſolet, magnificè habuit nuncios Ottonis; vitam eius, conuerſationem, ſtatum & opera crebrò interrogans; miraturque omnia, quæ de illo audiuit, magnæ felicitati adſcribens, quod talis viri notitiam per nuntios, dona & literas accipere meruiſſet. Conſummatis ergò diebus, cum tempus eſſet dimittendi legatos, multa deuotione factis Orationibus beati viri Rex ſeſe Deo cōmendans, dona multiplicat, vaſa aurea & argentea, & veſtes precioſas mittit: inſuper viginti libras excocti auri, ſpecialiter obſecrans, vt has in aliquos diuinos vſus in recordationem ſui expendere dignaretur.

Quomodo Bela nuncios Othonis acceperit.

Rex commendat ſe precibus S. Othonis.

Eidem ingentia munera mittit.

Epiſcopus ergò, acceptis donis & auro, nihil moratus beato Michaëli hoc obtulit; Crucis decus, in nomine *Saluatoris* de hoc fieri mandans, additque de ſuo auri quantitatem & gemmas; & cluſorem conducens; inſigne trecentas argenti marcas valiturum ad honorem Dei & vtilitatem Eccleſiæ fabricatus eſt.

S. Otho dona accepta S. Michaeli offert.

De filia Regis Vngarici.

CAPVT XLII.

Thimon. Edit. Caniſ. lib 3.cap.43. Admontenſe Monaſterium in Stiria, fundatum à S. Gebhardo Archiepiſcopo Salisburg. Anno 1075. Hund. in Metropoli. Vide etiam vitam S. Gebhardi Tom. 2. & 6. Antiq. Lect.

SEd quia beati Belæ Vngarici Regis mentio incidit, pauca de filia eius *Sophia*, quæ in propoſito Virginitatis ſub ſacro velamine inter ſanctas Virgines Admontenſis monaſterij laudabiliter degit, ad ædificationem narrare incipiam.

** Qui poſt Lotharium II. Anno 1139. Regnum iniit.*

Oratio Belæ Regis ad Deum pro filia ſua.

Hæc etenim ante annos nubiles petita eſt in matrimonium Henrico puero, Teutonicorum Regis * Conradi filio primogenito. Bela ergò cum ſæpe rogatus tandem acquieuiſſet, hanc illi dare, & nuncij pro ea veniſſent Archiepiſcopi & Epiſcopi, aliique primates de regno Alemaniæ, vt iuxta imperialem magnificentiam claré ad nuptias duceretur, hoc ordine, hac oratione ad ſponſalia eam direxerit: *Domine Deus cæli & terræ, tu omnia vides, egò autem nihil video, Tua etenim ordinatione, ſicut voluiſti Domine, cæcus factus ſum; ſed tu vides omnia, vides abdita cordium, præſentia, præterita & futura indifferenter:* Et manus ponens ſuper caput filiæ, hæc inquit: *Domine vnica filia mihi eſt, hac me ſola feminea prole in tua miſeratione beaſti. Hanc hodie, te teſte, te inuocato in auxilium noſtrum, ad nuptias mitto: hanc hodie te comitante, præſentibus nunciis committo, tali fixa inter me, & te, Domine Deus, cōditione, vt nunquam eam deſeras. Et, ſi fortè is, qui eam petit filio ſuo Dominus Imperator Conradus vnquam mali quidquam aduerſus eam cogitauerit, tua in petitione tibi hanc commiſſam habeas.*

Oratio Belæ Regis ad Legatos.

Ad legatos autem: *En*, inquit, *coram vobis eſt: tollite filiam meam: ducite hanc Imperatori veſtro. Et quia meâ vitâ ipſa mihi charior eſt, omne, quod charum vel precioſum habeo, cum ea tranſmitto.* Iuſſitq; apportari omnia regalia ſua, Capellam ſuam totam cum * patrociniis Sanctorum, cum vniuerſis paraturis, & vtenſilibus aureis & argenteis, cum tentoriis & pāpilionibus, cum iumentis optimis ad ſubuectionem rerum; inſuper aurum & argentum abſque vlla æſtimatione dona genero ſuo & filiæ. Et apprehendens ſcrinium vbi erat * patrocinium S. Blaſij, ſtatuit

** Reliquiis.*

Apparatus ad iter.

** Quia Admōtenſe Monaſterium conſtructum erat in honorē Deiparæ & S. Blaſij.*

tuit ſuper hoc filiolam; dehinc ad legatos; *En*, inquit, filiam meam cum patrono ſuo in hæc verba, vt locutus ſum, in nomine Domini vobis præſento.

Igitur abeuntibus nuntiis, exita iam Vngaria, cum ad Taurum montem Carinthiæ propinquaſſent; Imperator Contradus, obuiam eis mittens, ad ſacras Virgines Admuntenſis monaſterij, * Dominam cum duabus puellis ſuis interim collocari fecit, donec opportuno tempore ſolenni habita Curia, conuenienti honeſtate ad nuptialia Sacramenta vocaretur. Dona verò & omnes diuitias, quæ allatæ cum ea fuerant, ſibi apportari fecit.

** Sophiam, ſponſam.*

Itaque diuerſis negotiis occurrentibus, quæ Regum etiam animos à propoſito retardant, rem explicare impeditus eſt. Puer etiam infirmitate præuētus, Domina in Monaſterio permanente, hominem exuit. Bela quoque requieuit in Domino, & filius eius * Giſo ei ſucceſsit in regno: qui videns fruſtratas eſſe nuptias ſororis ſuæ, nuncios miſit, vt reducerent eam. Sed, illa noluit redire. Secundò & tertiò miſit. Sed, illa venire noluit. Ad extremum reputans apud ſe, vi fortaſſe teneri à rectoribus monaſterij ſororem ſuam, indignari aduerſus locum, & niſi quantocyus ei redderetur, excidium vaſtationemque minari. Sed virgo caſtiſsima mente & corpore ad omne bonum diſpoſita, Deo magis quàm ſeculo adhærere cogitabat, apertiſque oſtiis clauſtri cum Abbas in eius deliberatione poſuiſſet, intus manere, vel ad nuncios fratris ſui foras egredi; intus manere delegit, & à propoſito Virginitatis nunquam recedere.

** Bonfin. Geiſa.*

Reuocatur Sophia in Hungariam.

Renuit redire.

Exemplum ſingularis conſtātia in bene cœptis.

Rex verò nimio affectu germanitatis circa ſororem ſuam afflictus, cum ſecūdum ſeculi huius magnitudinem eam ſublimare vellet, modò vi, modò aſtutia, & ingenio eam teneri querebatur, habitoque cum neceſſariis ſuis conſilio, ire parat in manu forti eam liberare. Sed viri prudentes & magni, quos in conſilio ſuo habuit, Regem monebant, non ab re, nec citò regno Teutonicorum importari bellum oportere, ſiue cauſas belli. Optimum factum eſſe, vt miſſa perſona publica & honeſto comitatu, cum decore & diſciplina Dominam re-

Rex Hungariā vi parat reducere ſororem ſuam ex Monaſterio Admontenſi.

 peteret:

peteret: quæ, ſi inordinatè negaretur, iuſtas tunc fore cauſas commotionis. Sed quid multis? Licet ægrè, fracto animo ſuo Rex audiuit conſilium. Mittit Ducem vnum, virum fortem, cognatum ſuum, & amatorem gloriæ ſuæ, & cum illo militiam magnam: & ecce ventum eſt * ad Munti.

** ad Monaſterium Admontenſe.*

Abbas verò & fratres, conſpecta multitudine & potentia Legati, rem ſeriò agi vident, turbantur, præſidia orationis quærunt. Deinde egreſsi ad Legatos, reſponſa Tyranni triſtes accipiunt, ſcilicet aut reddant puellam, aut graues Vngarorum inimicitias experiantur. Abbas verò Admontenſis, vir dignæ auctoritatis, gnarus ad omnia, & multo pollens cōſilio mentis ac religione, decus & firmamentum monaſtici Ordinis ad verba legatorum hæc paucis reſpondit verbis: *In hac cauſa*, inquit, *nihil à nobis perperam actum eſt, aut agetur. Sed hodie curam corporum veſtrorum, quia itinere fatigati eſtis, velim agatis. Craſtina dies negotium veſtrum expediet.* Itaque lauto epularum apparatu, multaque diligentiâ eis miniſtrauit.

Hungari repetunt ſororem ſui Regis.

Oratio Abbatis Admontenſis ad Legatos.

Sequenti verò die Abbas ad legatos: *Et quid facietis*, inquit, *ſi Domina veſtra ſponte ſua vobiſcum venire noluerit? Nunquid inuitam abſtrahetis? Nunquid nolenti ac renitenti violentas manus iniicietis? Siquidem hoc regibus ac reginis extremum dedecus eſt, vi trahi, ad quod nolint, & ſubiici, quādo non velint, atq; alienæ voluntati ſeu violentiæ mancipari: non puto id conuenire ingenuæ libertati.* At illi: *Sic eſt*, inquiunt, *& nos eam libertati ſuæ reſtituere venimus, & non vim inferre, ſed obſequium præſtare ad ſuos redeunti. Denique ſi ab indigna coactione ſoluta, ſuæq; libertati reſtituta fuerit, ſanè quidquid propria deliberatione delegerit, neq; nos, neq; vos probibere debemus: & Dominus noſter Rex Vngarorum munitiſſimus indecenter, vel contra decus regij ſanguinis habitam germanam ſuam conterinam, cauſari non poterit.*

Reſponſum Legatorum.

Placuit ſermo Abbati & fratribus, & venientes in atrium Baſilicæ ante fores Clauſtri, quo Virgo ſacra cum Virginibus ſacris clauſa degebat; duos globos faciebant ſeorſim legati, & milites populusque multus, qui ad ſpectaculum venerat; & ſeorſim Abbas cum fratribus & monachis. Reſerantur poſtes, ianuæ clauſtrales panduntur; Regina exire ad nuncios rogatur; Negat illa; nihil ſibi & eis dicens; lege ſe loci limen

Conſtantia Sophiæ.

men ianuæ,niſi morte obitâ,non eſſe tranſituram. Docetur ergò,quid inter legatos & Abbatem ſententiæ ac rationis de ipſa conſtiterit, illam de ſub clauſtris in apertum egredi oportere, liberam fieri, coactione ſolui. Cæterùm in eius arbitrio locandum,quam viam poſtea ſibi arripere velit.

At illa corpore femineo viriles animos gerens, vbi videt quia ſic neceſſe eſt,neque aliter litem decidi poſſe, pede ſuo ſuper limen poſito; *En,ait, S.MARIA, Domina mea,patrona mea, mater Domini mei IESV CHRISTI, ſponſi mei, ſalua gratia, & pace tua, te Duce,te comitante, limina tua tranſeo; te adiuuante & protegente citò reuerſura, tibi commendo cauſam meam, Virgo Virginum; & tu B.Blaſi Martyr Chriſti, Patrone Admuntenſium, Domine ac dominator loci huius, qui me à parente meo tibi commendatam, diuina ordinatione in hac tua tecta ſuſcepiſti peregrinam: obſecro ne me derelinquas.* *Sophia limen cœnobij tranſitura commendat ſe Deo, Deipara & S. Blaſio.*

His dictis, flebant Virgines, flebant monachi & fratres. Egreditur illa modeſto & lento gradu in medium tendens. Stabant Legati immobiles,veſtes tantum ac purpuram gemmasque precioſas in ſeculi cultum eò allatas ei offerentes ac protendentes ad reginæ animos pelliciendos. *Techna Legatorum.* Omnes igitur, qui aderant, immoti ſtabant, auidè ſpectantes & opperientes,quid eſſet factura, nullo ei aut hinc, aut inde propinquante. Sacræ autem Virgines ſtabant ardentiſsimè flentes & orantes, admodum veritæ, ne quauis occaſione tantum decus ſocietatis amitterent. Itaque vbi liberalitatem, & abſolutionem ſuam in medio poſita, ſatis omnibus oſtenderat, ad nuncios conuerſa Regia virgo modeſtè inclinans, valefecit eis. Deinde viâ, quâ venerat, ad ſorores rediens, clara voce multam compunctionem omnibus excitans, cantare cœpit: *Regnum mundi, & omnem ornatum ſeculi contempſi*: Succinentibus cæteris Virginibus,quæ illam in limine ſtantes opperiebantur; ſuccinentibus & monachis, & proſequentibus eam in gaudio & lacrymis vſque ad introitum ianuæ. *Sophia ſalutatis Legatis, reuertitur ad Monaſterium.* Omnis quoque populus voces & laudes dedit in excelſum; gratias

tias agens Deo, quod virgo nobilis & tenera, tam virili mente ſeculi delicias abieciſſet.

Nuncij quoque non minus aliis Dominum magnificabant, omniaque ornamenta ſeu veſtes, quas ad vſus ſeculi ei portauerant, monaſterio conferunt, & Reginæ valefacientes, eiusque orationibus ſe commendantes in pace & gaudio ad Dominum ſuum reuertuntur; vt geſta erant, omnia referentes. Mitigatus eſt Rex vltrà deſinens à propoſito ſuo reuocare illam. Hæc de initio conuerſionis beatæ Sophiæ, * quomodo occaſio data fuit, reticere non potui.

* *quando.*

Sefridus. Grata nimis & accepta digreſsio, nempe auri occaſione gemmam acceptabilem tuæ manui affixiſti.

De ſingulari clementia beati Ottonis ad monachos ſancti Michaëlis.

CAPVT XLVIII.

Sefridus.

SEd redi obſecro ad Ottonem noſtrum, qui omnibus hominibus omnia factus, præcipuè autem nobis monachis non ſolùm Pater, ſed, vt verius dicam, mater fuit. *Tiemo.* Credo, inquam. nam & tu me ad viam reuocaſti. Senes noſtros, vt Patres, venerabatur; iuniores, vel pueros, vt filios diligebat, inter nos quaſi vnus ex nobis ambulabat: immemor quandoque potentiæ & magnitudinis perſonæ ſuæ Presbyteris ad altare miniſtrabat, modò ſtolam offerens, modò cingulum porrigens præparandis: Aquam etiam manibus illorum manu propria fundens, calicem præbens, & ad cætera miniſteria ſeſe plerunque de inopinato ingerens, miris modis omnium in ſe affectus excitabat; omnes nos facie & nomine

Amor S. Othonis erga Monachos.

Seruiit aliquando Presbyteris rem diuinam facientibus.

nomine notos habere volebat, ſingulorum cauſas vel ſtatum, defectus vel profectus noſtros diligenter inueſtigans, curaque de omnibus non modica ei fuit. Quid dicam de multimodis humanitatibus omnibus ac ſingulis nobis indeſinenter ab eo exhibitis? Etiam fratribus ad refectionem conſedentibus, cibos optimos ſuis ſumptibus præparatos, manibus propriis nobis intulit; ſuſcipientium manus caro affectu deoſculans; nonnunquam etiam, expleta ferculorum poſitione, conuiua nobis idem ac miniſter aſſedit, nobiſcum conueſcens obtentu propagandæ charitatis. *Miniſtrat menſa.*

* * *

Finis libri primi.

* Ita Cod. M.S. ★ TABVLA TITVLORVM LIBRI SECVNDI IN VITAM ET PEREGRINATIONEM S. OTTONIS.

CAP. I. *De ſitu & moribus hominum Pomeranicæ Prouinciæ.*
II. *De Bolezlao Duce Poloniæ, & ex quibus cauſis prædicatio illius gentis orta ſit?*
III. *De actibus & bellis Bolezlai Ducis.*
IV. *Quomodo Bolezlaus per ductorem militiæ ſuæ Petrum Ruthenos capto rege circumuenerit.*
V. *Quomodo Dux Bolezlaus Pomeranos expugnauerit.*
VI. *Quomodo expugnatos ad Chriſtianiſmum coëgerit, & Ottonem Epiſcopum Euangeliſtam & Prædicatorem eis acquiſiuerit.*
VII. *Quàm pronum ſe Otto beatiſſimus ad hoc opus exhibuerit.*
VIII. *Quo tempore, quâ viâ illuc properauerit?*
IX. *Quid auxilij, quid præſidij habuerit in Duce Poloniæ?*
X. *De horrore & difficultate viæ tranſita Polonia.*
XI. *De occurſu Pomeranici Ducis & metu Clericorum.*
XII. *De primitiis operum eius tranſito fluuio, qui limes eſt Pomeranorum.*
XIII. *Quomodo ſuſceptus ſit apud Piriſſam ciuitatem Ducis, & quid ibi fecerit?*

XIV. De

XIV. *De inceptione ſermonis in eodem loco.*
XV. *De forma & diſciplina baptizandi.*
XVI. *Quantum temporis fuerit in eodem loco.*
XVII. *De ſermone, quem habuit ad primitiuam ſuam Eccleſiam cum ab ea diſcederet in eodem loco.*
XVIII. *De progreſſu eius in Caminam ciuitatem, vbi erat vxor Ducis, & de bonitate ac fide ipſius matronæ.*
XIX. *De multitudine baptizandorum, & de inſtantia & labore baptiſtarum.*
XX. *De gaudio Ducis ſuperuenientis, & ipſius deuotione.*
XXI. *De Duce abdicante viginti quatuor concubinas ſuas.*
XXII. *De improbitate cuiuſdam matrisfamilias in die Dominica metentem agrum ſuum apud Caminam.*
XXIII. *De profectione ipſius cum tremore Iulinam, & quomodo illic vapulauerint omnes.*
XXIV. *Quomodo poſt vapulationem prudentiores de rebus fidei conſilium habuerint cum Epiſcopo.*
XXV. *Quomodo infecto negotio dimiſſa Iulina, Stetinam nauigauerit, & de contradictione, quam ibi ſuſtinuit.*
XXVI. *Quomodo poſt longa tædia Verbum prædicationis à duobus pueris cæptum & promotum ſit interim, dum legati mittuntur ad Ducem Poloniæ propter contradictionem ciuitatis.*
XXVII. *De matre ipſorum puerorum.*
XXIIX. *Quomodo pueri pueros attraxerint, & de patre qui domo aberat.*
XXIX. *De reditu nuntiorum à Duce Poloniæ & ſcriptis eius, ſuper tributi alleuiatione.*
XXX. *De deſtructione fanorum & ſimulacrorum.*
XXXI. *De quatuor Continis, & de cultura vnius, quæ dignior erat, & de inciſione quercus.*

XXXII. *De prophetante caballo & haſtis.*
XXXIII. *De profectu Eccleſiæ poſt abdicationem ſimulacrorum, & de morte improbi ſacerdotis.*
XXXIV. *De quæſtione mota ſuper morte ſacerdotis.*
XXXV. *De lætitia & ſplendore candidatorum, ac de profectu eorum.*
XXXVI. *De exploratione Iulienſium & conuerſione ipſorum.*
XXXVII. *De conuerſione Dodonæ ciuitatis.*
XXXIIX. *De conuerſione Colobergæ ciuitatis.*
XXXIX. *De termino Euangelij facto in Belgrada ciuitate, & de reuiſione ciuitatum baptizatarum, antequam exiret de terra.*
XL. *De deſcriptione morũ gentis & de reditu Epiſcopi.*
XLI. *De inopinato incendio in ciuitate Babebergenſi exorto.*
XLII. *De Iulienſibus, qui poſt reditum ad ſuos ciues baptizati ſunt.*
XLIII. *De legatione Babebergenſium ad S. Ottonem ad reditum cohortantium.*
XLIV. *De VVignando Tarifienſis Cœnobij Abbate.*
XLV. *De reditu S. Ottonis ad ſedem ſuam.*

★ IN-

*INCIPIT LIBER II. IN VITAM ET PEREGRINATIONEM S. OTTONIS BABEBERGENSIS EPISCOPI AC POMERANICÆ GENTIS Apoſtoli.

* Ita Cod. M.S.

De ſitu & moribus hominum Pomeraniæ Prouinciæ.

CAPVT PRIMVM.

POmerania Prouincia ex ipſa nominis etymologia qualitatem ſui ſitus iudicare videtur. Nam *pome* lingua Sclauorum, *iuxta* ſonat, vel *circa: meritz* autem, *mare.* Inde Pomerania, quaſi *Pomeritzania,* id eſt, *iuxta,* vel *circa mare* ſita. Eſt autem terra hæc, ſi totam eius poſitionem tam in ſtagnis & refuſionibus marinis, quàm in locis campeſtribus conſiderare velimus, quaſi figura triangula, quia tribus lateribus, quaſi tribus lineis per capita ſibi cohærentibus tres angulos habere deprehenditur: ita tamen, vt vnus angulus duobus reliquis ſit extenſior: qui etiam vſque ad Leutitiam, & prope Saxoniam verſus Aquilonem ad fluctus Oceani paulatim recuruatus demittitur.

Seſridus.

Lege præfat. edit. Caniſ. in lib. 2. Et hinc corrige menda.

Situs & forma Pomeraniæ.

Itaque Pomerania poſt ſe in Oceano * Daciam habet & Rugiam inſulam, paruam ſed populoſam: ſuper ſe autem, id eſt, ad dexteram ſeptentrionis Flauiam habet, & Pruſſiam & Ruſſiam: Ante ſe verò, id eſt, verſus Aridam, parua extremitate

* *Daniam.*

Quorum terminos tangat.

 tate

tate ſe attingentes fines reſpicit Vngariæ & Morauiæ: dein Poloniam ſpacioſa contiguitate vſque ad confinia Leuſitiæ & Saxoniæ ſe habet attingendo extendentem.

Quales olim Pomerani. Gens iſta terra mariq́ue bellare perita, ſpoliis, & raptu viuere conſueta, naturali quadam feritate ſemper erat indomita, & à cultu & fide Chriſtiana penitus aliena. Terra verò ipſa piſcium & ferarum copioſam incolis præbet abundantiam, omnigenumq́ue frumentorum ac leguminum ſiue ſeminum

Fertilitas Pomeraniæ. Vino caret. fertiliſsima eſt; nulla mellis feracior; nulla paſcuis & gramine fœcundior. Vinum autem nec habent nec quærunt, ſed melleis poculis ex ceruiſia accuratiſsimè confecta vina ſuperant Falernica. Sed de his aliâs.

Nunc autem eſt expediendum, quod multis admirationi eſt, quare videlicet hi homines tam procul ab Orientali Francia, & Babebergenſi Eccleſia, imò à toto Orbe pænè diuiſi, nó alium quemq; de vicinioribus regnis vel Eccleſiis Baptiſtam, & prædicatorem, quàm Babebergenſem Epiſcopum habere potuerint. Sed hic fructus ad incrementum beatitudinis eius à Deo illi donatus eſt.

Pſal. 117. *Tiemo. A Domino,* inquit, *factum eſt illud, & eſt mirabile in oculis noſtris.* Vnde, quo nam id ordine factum ſit, nos audire delectat. At ille; à re, inquit, paululum digrediendum eſt, vt concurrentium cauſarum, & euentus & ordinem poſsim digerere.

De Bolezlao Duce Poloniæ, & ex quibus cauſis prædicatio illius gentis orta ſit.

CAPVT SECVNDVM.

Sefridus. In edit. Caniſiana inchoatur hic cap. 1. lib. 2. Vbi, quæ Andreas Sefrido attribuit omnia reperies.

TEmpore, quo Dominus meus Babebergenſem regebat Eccleſiam, Bolezlaus vir ſtrenuus & prudens, & ingenuæ atque auitæ nobilitatis decore illuſtris, ducatum Poloniæ adminiſtrabat: qui dum

dum ſegnauiter & prouidè gereret, omnes terræ ſuæ terminos ſub prædeceſſoribus ſuis hoſtium violentia inuaſos & perturbatos, caſtra vrbesque à ſua poteſtate alienatas manu robuſta recuperare præualuit. Cumque bellicos actus ſuos felici exitu ſæpe proſperari videret, ergà Deum quidem, à quo ſibi ſciebat præſtari victoriam, humilior, atque deuotior; ergà hoſtes verò erectior atque animoſior factus, mutua vice terminos eorum ferro & igne attentare, prædasque & manubias frequenter abſtrahere & perſonas captiuare ſolebat, quouſque aſsiduis cladibus ac terrore confracti, multis obſequiis, & donorum impenſis animum eius delinirent, datisque & acceptis dextris, fœdera pacis firmiſsimè pangerent, & pacta reciperent.

Strenuitas Bolezlai, Ducis Poloniæ: de quo lege Martinum Cromerum lib. 5. Rerum Polonicarum.

De actibus & bellis Bolezlai Ducis.

CAPVT TERTIVM.

ERant autem, cum quibus diuiſim, diuerſis temporibus, certamen habebat ex parte vna Poloniæ; *. Bohemiæ, Morauiæ, Vngariæ: ex alia Rutheni, gens crudelis & aſpera, qui Flauorum, Pruſſorum & Pomeranorum freti auxiliis, acrius, diutiusque illi reſtiterunt, ſed fruſtra, quia tandem ſuperati ab eo & contriti, poſt multas clades, pacem ab eo poſtulare cum Rege ſuo decreuerunt. At ille, vt erat bellis ac laboribus ſemper infractus, non continuò de pace acquieſcere voluit, niſi prius aliqua memorabili honorificentia ſatisfactionem accepiſſet.

Sefridus.

**Bohemi, Morani, Vngari.*

Quo-

Quomodo Bolezlaus per Ductorem militiæ ſuæ Petrum Ruthenos capto Rege circumuenerit.

CAPVT QVARTVM.

REx verò, & omnes Principes Ruthenorum, ſine amicitia & pace Ducis non ſe quietos fore perpendentes, viam inueniendæ mutuæ pacis & gratiæ, illius prudentiæ ac fidei committẽdam præſumpſerunt. Ille verò hanc honeſtiſsimam ratus viam ſtatuendæ atque firmandæ pacis, filiam ipſius Regis petiuit & accepit vxorem; videlicet, vt hoc affinitatis commercio tam Principes ipſi, quàm ſubditi, & terræ vtriuſque populi pacem ad inuicem haberent perpetuam, atque in neceſsitatibus & opportunitatibus ſuis mutuò ſibi contra hoſtes præſidio forent, atque auxilia portarent. Colebant ergò ſe mutuis beneficiis ſocer & gener, magnificatusque eſt Bolezlaus & confortatus, ac proſperatus vndique, nec vlla ei erat contradictio, vniuerſis poteſtatis ſuæ terminis hoſte nullo turbatis.

Boleslaus connubio ſibi iungit filiam Regis Ruthenorum.

Verùm ea perfunctoria & breuis erat tranquillitas. Nam poſt annos paucos Rutheniſſa, vxor Bolezlai, moritur, vnum tantum ei filium relinquens: vnde, quaſi rupto vinculo, quo tota inter generum & ſocerum conſtabat amicitia, dudum conſopita bella paulatim recrudeſcunt. Bolezlaus igitur feritate gentis permotus cum ſuis conſilium habuit, quo nam modo rediuiua mala hæc propulſare potuiſſet. Habebat autem Petrum quendam militiæ Ductorem virum acris ingenij & fortem robore, de quo dubium, vtrum in armis, an in conſiliis maior fuerit: qui erat Præfectus à Duce ſuper viros bellatores. Hic adſcitus conſilio; *Si ſuis tantum*, inquit, *Rutheni viribus dimicarent, illos à nobis conteri difficile non eſſet. Sed, habent Flauos, habent Pruſſos, habent etiam Pomeranos, gentem idololatram, inuiſam, ac nimis indomitam: quos omnes ſimul in arma prouocare,*

Moritur vxor Boleslai.

Recrudeſcunt bella inter Polonos & Ruthenos.

Conſilium Petri Ducis.

care, quàm durum ſit, inexperti non ſumus, quamuis antè de his triumphos habuerimus. Quocirca meo animo conſilium incidit Ruthenos arte melius ſuperari. Et ne quis impoßibile hoc æſtimet, ecce vadam ad illos, & incruentam nobis de Tyranno victoriam reportabo, Deo mihi præſtante ingenium. *Mirificum ſtrategema.*

Sed quid multis? Placuit Duci & Principibus, experiri, ſi effectum habere verba Petri queant: aſſumptisque viris quaſi triginta robuſtiſsimis, ficta neceſsitate, Petrus ad regem tranſfugit Ruthenorum, eumque arte ſermonis circumuentum, quòd malè de Duce ſentiret, æſtimare fecit. *Fictum tranſfugium.* Et Rex, eò quòd fidem haberet homini, quem etiam prudētem ſenſit, ad multa negotia ſua eius familiaritate vſus eſt, ſperans, quòd tandem per eum de Polonia tota poſſet triumphare. At Petro aliud mentis erat. Nam cum die quadam fictus transfuga, ipſiusq; ſocij cum Rege in ſaltu nemorum venandi gratia vagarentur, Rex nihil mali ſuſpicatus, occaſione ferarum longius à mœnibus abſceſſerat, elongatisque aliis, Petrus cum ſuis circa illum remanſerat. Qua fretus opportunitate, capto Rege, incruentam, vt pollicitus erat, de Ruthenis victoriam Domino ſuo Duci reportauit: *Petrus capit Regem Ruthenorum.* mirumque dictu, effera gens illa, hoc facto ita edomita eſt, vt nunquam poſtea, viuente Duce, ne quidem de bello cogitaret. Nam pro ereptione ſui, Tyrannus, quidquid maiorum ſuorū ſtudio ac ſolertia in theſauris collectum habere poterat, dare coactus eſt: aurum & argentum, & quæcunque precioſa in vaſis & veſtibus, & variis opum ſpeciebus; quadrigis & camelis in Poloniam apportantibus, ita vt Ruthenia tota inſolita paupertate contabeſceret. Deinde vbi fœdera manſuræ pacis iureiurando tam Rex quàm optimates Ruthenorum ſolidauerant; etiam hoc polliceri fide firmiſsima rogati ſunt, ne Pomeranis vltrà forent auxilio. Contra illos enim totis viribus Dux manum leuare cogitauit.

g Quomodo

Quomodo Dux Bolezlaus Pomeranos expugnauerit.

CAPVT QVINTVM.

Sefridus.

Dux Boleslaus contra Pomeranos arma mouet.

HIs omnibus ergò ipſis ad votum compoſitis, Pomeraniam inſultibus crebris concutere, vaſtare ac populari cœpit. Et quia paganiſmo tenebantur, Dux eos aut penitus elidere, aut ferro ad fidem Chriſtianiſmi conatus eſt impellere. At illi ſuis ſiſi viribus, eò quòd ciuitates & caſtra, naturâ & arte firma in introitu terræ haberent quamplurima, ſe inexpugnabiles fore, arbitrati ſunt, omnemque ſubſtantiam ſuam in Vrbibus collocantes, armorum præſidia præparare moliuntur. Sed quia Deo placuit aliquos ex eis conterere, vt cæteros ad fidem conuerteret, ingenium & vires contra eos Bolezlao miniſtrauit, ita vt multis & magnis cladibus eos frequenter afficeret. Nam & ciuitatem Stetinenſem, quæ ſtagno & aquis vndique cincta omni hoſti inacceſsibilis putabatur, quæ etiam totius Pomeraniæ Metropolis fuit, hiemali tempore ſtrictam per glaciem non ſine periculo exercitũ ducens inopinata clade percuſsit. * Nactam quoque ciuitatem munitam & fortem valdè fregit & ſuccendit, & omnem regionem eius igne & ferro vaſtauit, adeò vt ruinas & aduſtiones & aceruos cadauerum interfectorum incolæ nobis per diuerſa loca monſtrarent per annos tres, ac ſi de ſtrage recenti.

Victoria Boleſlai de Pomeranis relata.

Edit. Caniſ. Badum *ſed leg.* Naclum. *Vide Cremerum lib. 5.*

Tam grauiſsimè autem in illarum ciuitatum expugnatione ſubacti ſunt, vt quos neci & captiuitati Dux ſupereſſe paſſus eſt, cum ſuo Principe Chriſtianos ſe atque tributarios fore, quòd iurare licuit, pro lucro ingenti ducerent. Ferunt autem, quòd octo & decem millibus virorum pugnatorum neci traditis octo millia cum vxoribus, & paruulis ad terram ſuam captiuos abduxit, & in periculoſis Marchiarum locis in Vrbibus, & caſtris eos collocans, quò terræ ſuæ præſidio forent, & cum hoſtibus ſuis, gentibus ſcilicet externis, bella gererent, indixit,

Numerus cæſorum & captiuorum.

indixit,hoc addito,vt abdicatis idolis, Chriſtianæ ſe religioni per omnia conformarent.

Sed cum reliquos de gente perfida,quos in terra propria tributarios dimiſerat,Dux,fidei Chriſtianæ apponere curaret, omnes Epiſcopos terræ ſuæ conueniens , nullum perſuadere potuit, vt illò ire, *atq; in tenebris & vmbra mortis ſedentibus* lumen vitæ vellet oſtendere, ſingulis ſuas excuſationes prætendentibus , ſicque per triennium dilata eſt prædicatio, Duce ipſo ſatis ægrè ferente dilationem.

Studium Boleslai introducendi in Pomeraniam Chriſtianiſmum.

Quomodo expugnatos ad Chriſtianiſmum coëgerit, & Ottonem Epiſcopum Euangeliſtam & Prædicatorem eis acquiſierit.

CAPVT SEXTVM.

TAndem inſtinctu * admonitionis diuino ad hoc opus Ottonem Babebergenſem Epiſcopum , cuius tunc fama latè in regnis effloruit, eò quòd & hunc in adoleſcētia eius Patri ſuo, Capellani more, obſequentem, notum & charum habuerit , inuitare decreuit, opportunum fore autumans cum tali viro & antiquas renouare amicitias,& tam ſancti operis gratiam illius iniungere ſanctitati.

Sefridus.
** admonitus.*
Boleslaus S. Othonem in Pomeraniam inuitat.

Mittens ergò legatos & munera ſcripſit ei literas ſecundum verba hæc : *Domino ſuo & Patri amantiſſimo Ottoni Venerabili Epiſcopo, Bolezlaus Dux Polonorum filialis obſequij humilem deuotionem. Quia in diebus iuuentutis tuæ ad Patrem meum decentiſſima te honeſtate conuerſatum memini,& nunc quoq; Dominus tecum eſt firmans te,& benedicens tibi in omnibus viis tuis,ſi tuæ non diſplicet dignitati veteres tecum renouare animo ſedit amicitias, tuoq; conſilio ſimul & auxilio vti ad Dei gloriam promouendam , ipſius gratia coadiuuante. Noſti enim,vt arbitror,quomodo Pomeranorum cruda barbaries,non mea quidem,ſed Dei*

Litera Ducis Poloniæ ad S. Othonem.

virtute humiliata, ſociari Eccleſiæ per baptiſmi lauacrum, ſeq; admitti petiuit. Sed ecce per triennium laboro, quod nullum Epiſcoporum vel Sacerdotum idoneorum mihiúe coaffinium ad hoc opus inducere queo. Vnde, quia tua ſanctitas ad omne opus bonum prompta & indefeſſa prædicatur, rogamus Pater amantiſſime, non te pigeat, noſtro comitante ſeruitio, pro Dei gloria, tuæq; beatitudinis incremento, id laboris aſſumere. Sed & ego tuæ paternitatis deuotus famulus impenſas omnes, & ſocios itineris & linguæ interpretes, & coadiutores presbyteros, & quæcunque neceſſaria fuerint, præbebo: tu tantum venire dignare.

Quàm pronum ſe Otto beatiſſimus ad hoc opus exhibuerit.

CAPVT SEPTIMVM.

S. Otho prouinciam oblatam cupidiſſimè arripit.

HIs auditis Epiſcopus quaſi de cælo vocē loquentis Dei accepiſſet, toto pectore abundantia lætitiæ repletus, gratias egit omnipotenti Deo, quod ad tale negotium ſuo vti dignaretur miniſterio. Habito igitur chori & Cleri ſui conſilio, miſsis ad Apoſtolicam ſedem legatis, cum licentia & benedictioue, atque obedientia venerandæ memoriæ Domini * Honorij Papæ huic grauiſsimæ ſarcinæ humerum deuotè applicauit.

** Calliſti. Vide Baron. Tom. 12. Anno 1124.*

Daniel Cramerus, Lutheranus præco, lib. 1. Chron. Pomer. cap. 19. narrat Bernardum Eremitam, à Pomeranis nō auditum imò & repulſum fuiſſe, quòd omniū rerum egens aduenisſet.

Sed quia terram Pomeranorum, fama ferente, opulentam audiuerat, & egenos atque mendicos penitus non habere, ſed vehementer aſpernari, & iam dudum quoſdam ſeruos Dei Prædicatores, egenos ac ſenſu tenues propter inopiam contempſiſſe, quaſi non pro ſalute hominum, ſed pro ſua neceſſitate leuanda, officio inſiſterent prædicandi, ſtudioſè procurauit, vt non ſolùm illis non indigens, verùm etiam opulentus appareret: non opes eorum ſibi, ſed ipſos potius velle Deo lucrari.

S. Otho parat ſe ad iter Pomeranicū, & quo modo.

Aſſumptis igitur Clericis idoneis, & eiſdem ad iter abundè procuratis, Miſſales, aliosque libros & calices cum indumentis ſacerdotalibus, & alia quæque altaris vtenſilia, quæ in gente

gente pagana ſubitò inueniri non poſſe ſciebat, prouida liberalitate ſecum fecit portari, ne ſine inſtrumentis agricola fidus in agrum Domini ſui exire videretur. Veſtes quoque & pannos precioſos, aliaque donaria noblibus ac diuitibus apta, Euangeliſta ſimplex & prudens in viam portauit Euangelij, ne fortè indigentiæ cauſa, paganis videretur euangelizare, ſed nouellæ plantationi ſua potius conferre, quàm illius appetere.

Tiemo. Parum te hîc ſubmoneo, non tibi ſit iniuria. Video equidem quibus cauſarum euentibus ad illam gentem tam longinquam Ottonem noſtrum ire contigerit. Sed quà illic iter egerit, & quo tempore in viam ierit, leuiaque ſiue aſpera viæ dicere non omittas, ne errare incipiam, ſi & ego eò ire velim.

Sefridus. Vt vis, & in hoc ego obediam.

Quo tempore, qua via illuc properauerit?

CAPVT OCTAVVM.

Paratis omnibus, quæ profectioni erant neceſſaria, proxima die poſt feſtum B. Georgij Martyris, ſalutato Clero & populo ſuo, tanquam hoc opere viam ſanctificaret, duas Eccleſias, vnam in *Luckenperge*, & aliam in *Vobendreſe* conſecrauit. Hinc, tranſito nemore Bohemico, per Abbatiam * *Cladruuam* ventum eſt *Pragam*; inde per *Satiſcbam* in Albi fluminis ripa ſitam Eccleſiam, ad caſtrum Ducis Bohemici, quod *Miletiam* dicunt, vbi à Duce ipſo magnificè ſuſceptus & donis honoratus eſt. Inde per aliud eius caſtrum *Burda* nomine, vſque *Nemetiam*, Vrbem Ducis Polonorum, atque inde per tres Epiſcopatus Poloniæ, *Bretzlauuenſem* videlicet, & *Caliſſenſem*, atque *Bozenamenſem*, vſque ad Epiſcopatum *Genezenſem* cum gaudio & pace conducti ſumus, omnibus illis Eccleſiis vnà ſalutationis fa-

Sefridus. *Iter S. Othonis in Pomeraniam.*

* *Edit. Caniſ.* Cladrim.

S. Otho paſſim cum proceſſione excipitur.

nia Dominum meum ſuſcipientibus, feſtiuæ ſcilicet proceſſionis honore, gaudenteſque per loca ſingula vno eodemque exultationis cantu eius propoſito alludentes; *Ciues Apoſtolorum & domeſtici Dei aduenerunt hodie*, & cætera, quæ in illo *Reſponſorio* ſunt, deuotè cecinerunt.

Quid auxilij, quid præſidij habuerit in Duce Poloniæ.

CAPVT NONVM.

Sefridus. Dux Poloniæ cum proceribus obuiam it S. Othoni, nudis pedibus.

PRæterea Dux ipſe & omnes Optimates Poloniæ, quaſi ducentis paſsibus ab Vrbe Gnezna nudis pedibus procedentes, cùm magna ſuſceptum reuerentia, principalem vſque ad Eccleſiam conduxerunt.

Septem dies manet cum Duce.

Dux ergò tali hoſpite lætiſsimus & glorioſus, per dies ſeptem eius fruens præſentiâ, multa nobis exhibita humanitate, omnia etiam viæ neceſſaria ſolerti cura inſtitit præparare; deditque Domino meo de gente illa tam Sclauicæ, quàm Teutonicæ linguæ gnaros Satellites ad diuerſa eius miniſteria, ne quid incommoditatis per linguæ ignorãtiam in gente externa pateretur. Quid dicam? currus & quadrigas ordine longo, victualia, & omnes ſarcinas noſtras portantes, monetamque illius terræ liberalitate contulit ingenua, nulla nos ſuſtinens laborare inopia; ſed neque propria expendere: ac ſi omne illius viæ meritum ſuis impenſis emere cogitaret. Tres etiam Sacerdotes Capellanos de latere ſuo Princeps Epiſcopo ſociauit Coadiutores Verbi, & Centurionem quendam nomine Paulitium, virum ſtrenuum & Catholicum, qui etiam naturali facundia idoneus eſſet concionari ad populum.

Dux dat S. Othoni Miniſtros linguarum peritos.

Dux S. Othonẽ & Comites rebus neceſſariis liberaliter inſtruit.

De horrore & difficultate viæ tranſitâ Poloniâ.

CAPVT X.

Taliter à Duce Poloniæ dimiſsi per Vzdam Caſtrum in extremis Poloniæ finibus tranſeuntes, nemus horrendum & vaſtum, quod Pomeraniam Poloniamque diuidit, intrauimus; ſed viam in inuio quàm difficile ſit tenere, etiam illic experiri potuimus. Nemus quippe hoc nulli antè mortalium peruium erat, niſi quod ſuperioribus annis Dux, latrocinandi cauſa, priuſquã ſubegiſſet totam Pomeraniam, ſectis, ſignatiſquearboribus, viam ſibi exercituique ſuo exciderat. Quæ ſigna tenentes, magna quidem difficultate, propter ſerpentum ferarumque monſtra diuerſatum, nec non & gruum in ramis arborum nidos habentium, noſque garritu & plauſu nimis infeſtantium importunitatem, ſimulque propter loca paluſtria quadrigas & currus præpedientia, vix diebus ſex, emenſo nemore, ad ripam fluminis, qui limes Pomeraniæ eſt, conſedimus.

Sefridus.

Iter ex Polonia in Pomeraniã.

Sylua inuia.

De occurſu Pomeranici Ducis, & metu Clericorum.

CAPVT XI.

Dux verò Pomeranorum, VVortislaus dictus, aduentus noſtri præſcius, cum quingentis viris occurrens ex alia parte aquæ, caſtra metatus eſt, moxque amne tranſmiſſo, cum paucis Epiſcopum ſalutat, atque ſalutatur ab illo. Et quia Chriſtianus erat, occultè autem propter metum paganorũ, corde magis quàm ore locutus, in amplexu Pontificis diu pendens, altà deuotione ſuper viæ cauſa Dei clementiam collaudat.

Sefridus.

Dux Pomeraniæ obuiã procedit S. Othoni.

Dux Pomer. occultus Chriſtianus.

Epiſco-

Epiſcopo autem & Duce cum Interprete & Paulitio ſeorſum in colloquio demorantibus, cæteri, qui cum Duce venerant, homines barbari, quia Clericos aliquantum trepidare videbant, ficto eos terrore amplius vexabant, ita vt articulum paſsionis imminere metuentes, confeſsione, orationibus atq; Pſalmodia Domino noſtrum commendaremus agonem.

Pomerani Clericos timidos ſimulatè terrent.

Matth. 14. *Tiemo. Modicæ fidei*, inquit, *quare dubitaſti?*

Sefridus. Non, inquit, ſine cauſa. Primò illic paganos vidimus, & qua mente Dux aduenerit, nōdum omnes ſciebamus, ſed & horror ſolitudinis & loca inſolita, & nuper euaſi nemoris nigra denſitas, & crepuſculum noctis propinquæ, & hominum barbarorum crudelis aſpectus, materia nobis non parui timoris erat. Nam & cultros acutiſsimos educentes, viuos nos excoriare, aut transfigere, aut humi nos defodere vſque ad verticem, coronasque noſtras, eiſdem cultris punctare ac ſecare minati ſunt, & alia multa genera tormentorū, rictu, fremituque nos terrentes, nobis imminere dixerunt. Quæ omnia certè, ſi benè te noui, tuam quoque animoſitatem effregiſſent.

Quæ Clericis metum incuſſerint.

Sed citò reſpirauimus, Duce ipſo nos placidæ benignæq; conſolationis * eulogio releuante: quodque inani pauore pulſati fuimus tam nobis, quàm illis ioco eſſe cœpit. Nam vbi nobis Ducem ipſum, aliosque milites, qui nos terruerant, Chriſtianos occultos eſſe compertū eſt, primò quidem paulatim animari; deinde, fiducialius agere, ipſosque etiam adhortari ac docere præſumpſimus, quos antè vel intueri, metu perculſi, non potueramus. Ipſis ergò iam manſueſcentibus, & religioni Chriſtianæ magis magisque deferentibus, *repletum eſt gaudio os noſtrum, & lingua noſtra exultatione, dicebantq́; inter gentes, quorum* D E V S *tetigerat corda, magnificauit Dominus facere nobiſcum, facti ſumus lætantes*: quia vobis venientibus ad nos; diſſoluet Dominus captiuitatem noſtram, ſicut ſoluitur glacies à ſole meridiano.

** alloquio.*

Pſalm. 125. 1. Reg. 10. Ibid. eodem Pſalm.

Epiſcopus itaque bene agendi ſemper auidus, benè ſe veniſſe ominatus, donariis Ducem honorans, baculum quoque dedit eburneum, quo ille ſtatim vſus, ipſoq; incumbens gratulabun-

tulabundus huc illucque deambulabat, conuerſusque ad milites; qualem, ait, Patrem dedit nobis Deus, & qualia Patris dona, & hæc nunc quidem magis quàm alio tempore gratioſa. Hinc ad caſtra diſceſſum eſt: factoque mane, Dux de viris, qui ſecum venerant, ductores & miniſtros reliquit Epiſcopo, mandans in tota Pomerania, per cuncta loca poſſeſsionis ſuæ, liberalia ei præberi hoſpitia.

Quàm grata Duci acciderint.

Ductores aſſignat.

Nos verò tranſito fluuio terram Pomeranorum in nomine Domini intrauimus, & conductoribus noſtris viam demonſtrantibus, iter ad Caſtrum * Piriſſam direximus. Dux verò à nobis ad ſua negotia diuellitur.

**Piritz.*

De primitiis Operum eius tranſito fluuio, qui eſt limes Pomeranorum.

CAPVT XII.

IN ipſo autem itinere viculos paucos bellica pridem vaſtatione dirutos ac raros incolas, qui nuper ſe poſt diſperſionem recollegerant, inuenimus: qui, de fide Chriſtiana conuenti, & an credere vellent, interrogati, humiliter pedibus aduoluuntur Epiſcopi, catechizari ſe atque baptizari poſtulantes. Hos ergò, quaſi primitias meſsis Dominicæ in aream Domini ſui meſſor deuotus cum gratiarum actione componens, baptizauit illic homines triginta, fidemque ſanctæ Trinitatis & decalogum legis in numero tacitè conſiderans, opus Euangelij myſticè à ſe inchoatum gauiſus eſt.

Sefridus.

Raritas incolarum poſt cladem bellicam.

Primitiæ Chriſtianiſmi.

Quomodo ſuſceptus ſit apud Piriſſam ciuitatem Ducis, & quid ibi fecerit.

CAPVT XIII.

Sefridus.

Feſtum Ethnicum.

INde ad caſtrum Ducis *Piriſſam* vndecima hora diei propinquantes; ecce illic hominum ad quatuor millia ex omni prouincia confluxiſſe, vt eramus eminus, conſpeximus. Erat enim neſcio quis feſtus dies paganorum; quem luſu, luxu cantuque gens veſana celebrans, vociferatione alta nos reddidit attonitos. Non igitur vtile vel cautum nobis viſum illa nocte in turbam potu lætitiaque feruentem nos inſolitos hoſpites aduenire, ſed manentes, vbi fuimus, noctem illam inſomnem duximus, nec ignem in caſtris habere auſi, nec verbis apertioribus ad inuicem loqui præſumentes.

Legatio ad incolas Piriſſæ.

Cur Otho aduenerit.

Quis, & quantus.

Manè verò Epiſcopus Paulitium, & nuncios Vratislai ad caſtrum mittit. At illi ſalutatis maioribus ex nomine Ducum, ab eis miſſum nunciant Epiſcopum, qui fidem & religionem Chriſtianam terræ illi debeat prædicare, atque ſub eorundem auctoritate, mandant & ſuadent, vt dignè ac reuerenter ſuſceptum audiant; addentes, virum eſſe honorabilem, domi diuitem, & nunc quoque in aliena terra ſuis opibus ſufficientem; nihil illum petere, nullius egere, pro illorum ſalute adueniſſe, non quæſtus gratia: Memores ſint fidei ac ſponſionis ſuæ, memores diuinæ vltionis & recentis exterminij, ne denuo iram Dei exaſperarent, orbem vniuerſum Chriſtianis legibus deditum, ſe ſolos vniuerſitati reſiſtere non poſſe.

Tergiuerſantur Piriſſenſes.

Inſtant Legati.

At illi diu cunctabundi, & diuerſas excuſationes molientes, indulgentiam temporis conſilio petunt, non oportere dicentes rem tam grandem ſubitò aut inconſultè aggredi. Paulitius verò ac legati aſtu ea dici animaduertentes; *Non*, inquiunt, *tempus eſt productioris conſilij, quod facturi eſtis, facite citius.* Ecce, iuxta eſt: ſerò ad vos intraturus erat Dominus Antiſtes: ſed

quia

quia ludo & iocis occupatos animaduertit, diſtulit intrare, in campo figens tentoria. Sed veſtræ hoc conuenit prudentiæ, vt non illum deſpectiua dilatione contriſtetis, ne fortè & Domini Duces ſe doleant ſuper hoc iniuratos. *Et eſt*, inquiunt, *tam propè?* Quibus, ita eſſe, reſpondentibus; *& omnia*, inquiunt, *conſilia noſtra ruptum eunt. Quomodo ergò rerum conuenientia poſtulat, ſic faciamus ſponte & alacres, quod facturi ſumus. Nam & altiſſimus Deus ſua nos virtute circumuentos vndiq; trahere videtur. Declinare non poſſumus: ſequamur ergò trahentem ad vitam, ne reluctantes bonitati eius, præcipitemur in mortem. Dij noſtri, ſicut apparet, Dij non ſunt: contra eum nos iuuare non poſſunt. Melius ergo eſt, vt relictis deſertoribus, ad verum Deum, qui non deſerit ſperantes in ſe, ex toto tranſeamus.* *Piriſſenſes dant manus.*

Verùm vbi eam ſententiam tam bonam, tamque ſalubrem diligenti retractatione probauerant, primò quidem apud ſe in conclaui, deinde verò cum Legatis & Paulitio ad plenum vigorem laxiori conſilio firmauerant, cum eiſdem ad populum egreſsi, qui, ſicut ad feſtum confluxerat, cõtra morem, indiſperſus, Dei nutu, in loco manebat, nec in rus diſceſſerat, luculenti ſermonis dulcedine multo beneuolentiæ captu, eos de hoc Verbo allocuti ſunt. Sed quid multa? Mirum dictu, quam ſubito, quàm facili conſenſu omnis illa multitudo populi, auditis primatum verbis, in eandem ſeſe conuenientiam inclinauerit. Et quia dici audiunt, Epiſcopum in proximo eſſe, facto ingẽti clamore, vt aduocetur, rogant, quò illum videre queant & audire, antequam ſoluto cœtu ſinguli in loca ſua diſcedant. Redeuntibus itaque Paulitio & Legatis, abierunt quidam de Caſtellanis cum eis ad Epiſcopum; qui obnixa veneratione ad ſe illum inuitarent ſalutatum ex parte nobilium, plebiſque vniuerſæ, quique fidem facerent, ſine omni periculo vel iniuriæ metu, eum adſcendere poſſe: quin etiam in omnibus ei obedituros ſe ex animo. *S. Othonem aduocant.*

Epiſcopus verò tam quieto ſucceſſu rebus ſe promouentibus, gratias agens Deo, ad caſtrum ſe leuabat: ſed ecce, vbi quadrigas, vehicula & Sagmarios noſtros victualia portantes, iumenta quoque & populum, qui nobiſcum veniebat, eminus videre cœperunt, quaſi apparatum belli ſuſpicantes,

h 2 modi-

Turbantur ob Epiſcopi numeroſum comitatum. Sed mox pacantur.

modicum turbati ſunt. Re autem, ſicut erat, rectè agnitâ, pauore abiecto, in modum torrentis, omnis populus in occurſum noſtrum effunditur ambiens & circundans, admirans & contemplans, & nos & omnia noſtra, vſque ad hoſpitij locum nos conducendo. Fuit autem ante introitum Caſtri area ſpatioſa, quam occupantes fiximus tentoria in eodem loco, ipſis Barbaris manſuetè ac familiariter adiuuantibus, & in omnibus ſe nobis opportunos exhibentibus.

De inceptione ſermonis in eodem loco.

CAPVT XIV.

Sefridus.

Oratio S. Othonis ad Piriſenſes.

INterea verò Epiſcopus Pontificalibus indutus, monente Paulitio & primatibus, de loco editiori populum cupientem ore alloquitur interpretis ita dicens; *Benedictio Domini ſuper vos: Benedicti vos à Domino: Benedicimus & gratias vobis referimus in nomine Domini; quia, grata & iucunda, & benigna ſuſceptione nos refouiſtis. Et cauſa quidem aduentus noſtri ad vos quæ ſit, fortè iam audiſtis, & iterum, ſi dignamini, audire debetis, & diligentius attendere. De via longa venimus: ſalus veſtra, beatitudo veſtra, gaudium veſtrum, tantæ nobis viæ cauſa fuit. Nam ſalui, læti, atq; beati eritis æternaliter, ſi creatorem veſtrum agnoſcere, & illi ſoli ſeruire vultis.*

Omnes Chriſtianam religionem amplecti volunt.

Hæc & his ſimilia, quæ inſerere ſtudio breuitatis omitto, populo rudi ſimpliciter euangelizante Pontifice, omnis illa multitudo quaſi vnus homo fidei ſanctæ concordantes illius doctrinæ ſe commiſerunt. At ille cum Clericis & Sacerdotibus ſeptem diebus eos catechizans, & de omnibus, quæ Chriſtianæ religioni conueniebant, diligentiſsimè inſtruens, indicto trium dierum ieiunio, iuſsit, vt corpora ſua balneis mundarent, lotis albisque induti veſtibus mundo corde & corpore mundoque habitu ad ſanctum baptiſma concurrerent.

De forma & diſciplina baptizandi.

CAPVT XV.

INterim verò tribus exſtructis baptiſteriis, ita ordinauit, vt ipſe ſolos mares pueros in vno baptizaret; alij autem ſacerdotes; feminas ſeorſim; & viros ſeorſim. Tanta quoque diligentia, tanta munditia & honeſtate Pater optimus Sacramēti operationem fieri edocuit, vt nihil indecorum, nihil pudendum, nihil vnquam quod alicui gentilium minus placere poſſet, ibi ageretur. Namque dolia grandia valdè terræ altius immergi præcepit, ita vt ora doliorum vſque ad genu hominis, vel minus de terra prominerēt, quibus aqua impletis, facilis erat in eam deſcenſus. Cortinas circa dolia, fixis columellis funibusque inductis, oppandi fecit, vt in modum coronæ velo vndique cuppa cingeretur; ante ſacerdotem verò & comminiſtros, qui ex vna parte adſtantes Sacramenti opus explere habebāt, linteum fune traiecto pependit, quatenus verecundiæ vndique prouiſum foret; ne quid ineptiæ, aut turpitudinis notaretur in Sacramento; ne honeſtiores perſonæ pudoris occaſione, ſe à baptiſmo ſubtraherent.

Seſridus. Modus, quem in conferendo baptiſmate S. Otho ſeruabat.

Cùm ergò ad ſtadium catechiſmi turbæ venirent, ſermone, qui talibus competeret, Epiſcopus eos omnes communiter alloquens, ſexumque à ſexu dextrorſum & ſiniſtrorſum ſtatuens, catechizatos oleo perunxit: deinde ad baptiſteria digredi mandat. Igitur ad introitum cortinæ venientes ſinguli tantum cum patrinis ſuis intrabant, ſtatimque veſtem, qua fuit amictus is, qui baptizandus erat, & cereum; illo in aquam deſcendente, patrini ſuſcipiebant, & ante faciem ſuam illam tenentes exſpectabant, donec eam redderent de aqua exeunti. Sacerdos verò, qui ad cuppam ſtabat, cum audiſſet potius, quàm vidiſſet, quod aliquis eſſet in aqua, velo paululum amoto, trina immerſione capitis illius myſterij Sacramentum perfecit, vnctumque liquore chriſmatis in vertice, & alba impoſita, reductoque velo de aqua iuſsit exire baptizatum,

Catecheſis ante baptiſmum.

Patrini in baptiſmo.

Trina immerſio.

Vnctio chriſmatis in vertice.

ptizatum, patrinis veſte, quam tenebant, illum cooperientibus atque deducentibus.

Hic modus, hæc ſpecies, hic ordo nobis fuit baptizandi viros & mulieres, & pueros adultos, qui à ſacerdotibus in aquam leuari non poterant, tam in Piriſſa, quàm in aliis vrbibus & caſtellis, vbicunque populi copia nos moram facere coëgiſſet.

Tiemo. Miror oppidò, vnde tam diſciplinatam, & honeſtam baptizandi formam acceperit; & in hieme, quæſo, quomodo ſuſtinebant?

Modus baptizãdi in hyeme.

Sefridus. Neque tunc, inquit, eius diligentia, quod tempori commodum eſſet, inuenire neglexit: nempe in *ſtubis* calefactis, & in aqua calida, eodem nitore, atque verecundiæ obſeruatione, infoſsis doliis: & cortinis adhibitis, thure quoque, & aliis odoriferis ſpeciebus cuncta reſpergentibus, veneranda Baptiſmi confecit Sacramenta. Nec mirum, te iſta mirari. Etenim qui ea vidimus, mirabamur & ipſi tam hæc, quàm alia complura morum eius, & virtutum inſignia. Ipſe namque in omni actione ſua, quod & paganis laude dignum videbatur, quandam à Spiritu ſancto, (hoc enim potiſsimam credo) cuiuſdam ſingularis munditiæ, atque, vt ita dixerim, elegantis & vrbanæ diſciplinæ prærogatiuam habebat: ita vt nihil vnquam indecens, aut ineptum, inhoneſtumúe quid in cibo, aut potu, ſermone, geſtu vel habitu admitteret: ſed in omni officio exterioris hominis, quæ nam eſſet compoſitio interioris oſtendebat bonitate, diſciplina & prudentiæ cautela conſpicuus. Sed redeamus ad rem.

Studium honeſtatis in S. Othone.

Quan-

Quantum temporis fecerit in eodem loco.

CAPVT XVI.

Manſimus autem in eodem loco quaſi diebus viginti, euangelizantes populo, & baptizantes eos in nomine Domini, docentes ſeruare vnitatem fidei in vinculo pacis, inſtruentes de feſtiuitatibus & obſeruationibus Chriſtianæ religionis, de ieiuniis quatuor temporum, de Quadrageſimali ieiunio, de Incarnatione, Natiuitate, Circumciſione, Apparitione, Præſentatione, Baptiſmate, Transfiguratione, Paſsione, Reſurrectione atque Aſcenſione Domini noſtri Ieſu Chriſti, de aduentu Spiritus ſancti, de Vigiliis & Natalitiis Apoſtolorum, & aliorum Sanctorum, de die Dominico, de ſexta Feria, de diſtributione menſium, de inſtitutione totius anni ſecundum Chriſtianos, exſtructoque altari; & ſanctuario (Totum enim corpus Baſilicæ tam ſubitò fieri non potuit) altare ſanctificauit, & interim Miſſas illic celebrari fecit, dans eis ſacerdotem, libros & calicem, paraturam & omnia vtenſilia, quę ad officium altaris pertinebant.

Sefridus. Quandiu S. Otho manſerit Piriſſæ.

De quibus neophytos inſtruxerit.

Ex his apparet S. Othonem, & eos, quos Piriſſæ conuertit, nec Lutheriſtas, nec Caluiniſtas fuiſſe.

Quæ omnia illi cum multo gaudio, alacritate & deuotione ſuſcipientes, & gratias agentes, omnes veteres & profanas ſuperſtitiones ſuas & gentiles obſeruantias, penitus abiiciebant, & exuti veterem hominem cum actibus ſuis in vitæ nouitate ambulare cœperunt & proficere. Erat autem numerus conuerſorum ibi ad fidem, quaſi ſeptem millia. Videns autem Epiſcopus, quia meſsis multa, & quia etiam aliis ciuitatibus oportet eum euangelizare regnum Dei, cum inde proceſſurus eſſet, vocata concione, hoc ſermone allocutus eſt Eccleſiam, nouellam plantationem ſuam.

Numerus eorum, qui Piriſſæ ad Chriſtianam fidem acceſſerant.

De ſermone, quem habuit ad primitiuam ſuam Eccleſiam, cum ab ea diſcederet, in eodem loco.

CAPVT XVII.

Sefridus.
2. Cor. 11.
Sermo S. Othonis ad Piriſ-ſenſes.

FRatres, æmulor vos Dei æmulatione. *Vos enim omnes, qui in præſentiarum ad me audiendum conueniſtis, &, me docente, Chriſto credidiſtis, & Chriſtiani facti eſtis, vna in Domino Eccleſia eſtis diſpenſati per fidem Domino meo* IESV *Chriſto; vna, inquam, vos omnes Eccleſia eſtis, vna & vnica ſponſa Domini mei Ieſu Chriſti: quia, vniuerſali Eccleſiæ per fidem incorporati eſtis. Sed quia ego per eius gratiam huius veſtræ deſponſationis auctor eſſe videor, nam ego & vni viro deſpondi vos* Virginem caſtam exhibere Chriſti: *hinc eſt, quod* æmulor vos, *non tamen qualibet, ſed* æmulatione Dei. *nam & mala æmulatio eſſe poteſt, iuxta illud Apoſtoli;* ſunt quidam, qui æmulantur vos non bene: *æmulari autem eſt velle indignari; licet, pro,* imitari, *nonnunquam poſitum inueniatur; vt eſt;* æmulamini chariſmata meliora. *Volo autem vobis indignari, & paratus vobis indignari, quod pridē dixi,* æmulor vos: *quia ſine triſtitia & indignatione ferre non poſſum, nec potero, ſi, quod abſit, ad iniuriam Domini mei Ieſu, cui per fidem vos deſpondi, cum Diis alienis vos denuo contaminare volueritis. Hoc enim eſt fornicationis genus, quod maximè ſeparat à Deo.*

1. Cor. 7.
Gal. 4.
1. Cor. 12.
2. Cor. 11.

Fratres intendite; Ecce, omnes in Chriſto baptizati eſtis, & omnes Chriſtum induiſtis; *originalium & actualium peccatorum indulgentiam accepiſtis ab ipſo, mundi eſtis & ſancti, non per nos, ſed per eum mundati & ſanctificati; quia*

Gal. 3.

ti; quia ipſe in ſanguine ſuo lauit peccata mundi. Nolite ergò iterum inquinare vos cultura idolorum. Nam hac eſt immunditia, qua omninò Deus offenditur, & penitus ſeparat à Deo: Nolite vos proſtituere corruptoribus, & immundis ſpiritibus: Soli Deo creatori veſtro, nulli autem creaturæ diuinum exhibete honorem: ne indignatio eius & furor veniat ſuper vos: Sed magis in fide, ſpe, & charitate proficite, vt benedictio eius veniat ſuper vos, & ſuper filios veſtros, & vt ei credentes, & fidem operibus exornantes, vitam habeatis in nomine ipſius, qui de tenebris vocauit vos in admirabile lumen ſuum. *Certi enim eſſe & nullatenus dubitare debetis, quia ſi hanc, in qua hodie poſiti eſtis, innocentiam & ſanctificationem, ipſius adiutorio ſeruare vſq; in finem vitæ veſtræ ſtudueritis, non ſolùm mortem euadetis æternam, ſed etiam gaudium regni cæleſtis poſſidebitis in æternum.*

Cohortatio ad Conſtantiam in fide.

Io.5.

1.Pet.2.

Sed quia vita præſens ſine peccatis duci non poteſt; lucta enim & tentatio eſt vita hominis ſuper terram, *diſceſſurus à vobis, trado vobis, quæ tradita ſunt nobis à Domino, arram fidei ſanctæ inter vos & Deum, ſeptem videlicet Sacramenta Eccleſiæ, quaſi ſeptem ſignificatiua dona ſancti Spiritus, quibus vtendo in laboribus & certamine huius vitæ non deficere, ſed proficere veſtra poſſit Eccleſia, ſuosq; defectus reficere. Videte ergò & tenete, & vt ſciatis, diligenter enumerate, quæ tradidimus vobis, diſcedentes à vobis.*

Iob.7.

Septem Sacramenta.

Primum ergo Sacramentum eſt, quo iam imbuti eſtis, ſacroſanctus baptiſmus. Hoc Sacramentum, fratres mei, abhinc & ſemper tenere, & venerari debetis, & paruulis veſtris opportuno tempore, ſcilicet in Sabbato ſancto Paſchæ ac Pentecoſtes, per manus Sacerdotum, tradere debetis, certiſſi-

Baptiſmus.

mè ſcientes, quod quicunq; ſine illo de hac vita migrauerit, & regno Dei carebit, & inſuper maledicti originalis pœnas luet æternas.

Confirmatio. *Secundum Sacramentum eſt Confirmatio, id eſt, vnctio chriſmatis in fronte. Hoc Sacramentum victuris eſt neceſſarium, videlicet, vt Spiritus ſancti corroboratione muniantur, ſi armentur contra omnes tentationes, & nequitias vitæ præſentis pugnaturi. Non autem vſque in ſenectam differendum eſt, vt quidam putant, ſed in ipſius adoleſcentiæ feruore percipiendum, quia illa ætas magis obnoxia eſt tentationibus.*

Extrema vnctio. *Tertium Sacramentum eſt vnctio infirmorum, quod ideo morituris eſt neceſſarium; quia in illa vnctione per Virtutem Spiritus ſancti remiſſio datur peccatorum, & ipſe, qui moriturus eſt, contra ſpirituales nequitias, id eſt, contra malignos ſpiritus in exitu vitæ animabus inſidiantes eâdem Spiritus ſancti virtute pugnaturus armatur. Hoc omni Chriſtiano in agone mortis ardentiſſimè deſiderandum & deuotiſſimè percipiendum eſt, vtpote remedium animæ certiſſimum.*

Eucharistia. *Quartum Sacramentum eſt corpus & ſanguis Domini. Hoc Sacramentum victuris & morituris eſt neceſſarium, ſiue viuimus, ſiue morimur, hoc viatico ſemper eſt vtendum. Eſt enim cibus animæ verus, vitam in ſe habens æternam. Vnde frequenter miſſæ celebrandæ ſunt, & vos ad eaſdem deuotè conuenire debetis, vt ſæpius huic viatico communicetis. Quod ſi non poteſtis, quia carnalis eſtis, huic tam ſanctiſſimæ rei per vos ad omnes Miſſas participari, ſaltem per mediatorem veſtrum, ſcilicet Sacerdotem, qui pro vobis communicat, fideliter, reuerenter & deuotè Miſſas audiendo communicate. Oportet tamen & vos ipſos ter vel quater in anno, ſi amplius*

ampliue fieri non poteſt, & confeſſionem facere, atq; ipſi Sacramento communicare.

Quintum Sacramentum eſt, per Pænitentiam reconciliatio lapſorum, id eſt, ipſorum, qui poſt baptiſmum, propter grauiores culpas, ab Eccleſia proiecti, ſatiſfactione pænitentia iterum ei reformantur. Et hoc Sacramentum quaſi malagma & recuperatio eſt cadentium in pugna & vulneratorum. Pænitentia.

Sextum Sacramentum eſt coniugium, id eſt, copula matrimonialis. Quinque autem Sacramenta ſuperiora, quaſi generalia ſunt, & omni Chriſtiano neceſſaria. Iſtud autem, quaſi particulare eſt. quia, non omnibus neceſſarium eſt, ſed eis tantum, qui ſe continere non poſſunt. Et ſicut ad ſuperiora Sacramenta omnes homines trahendi ſunt & inuitandi: ita nullus ad hoc trahendus, vel inuitandus eſt, niſi qui, vt dictum eſt, ſe non continent, ſed vago & illicito concubitu ſeſe polluunt & commaculant. His enim ſuadendum eſt, vt infirmitati ſuæ honeſtiori ſubueniant remedio. Vos autem, qui vſque ad hac tempora non Chriſtiani, ſed pagani fuiſtis, Sacramentum coniugij non habuiſtis: quia fidem vni toro non ſeruaſtis, ſed qui voluiſtis, plures habuiſtis vxores, quod deinceps vobis non licebit: ſed vnus vir vnam tantum habere debet vxorem, & vna vnum: quod amplius eſt, à malo eſt. Si quis ergò in vobis eſt, qui plures habuerat vxores ante baptiſmum, nunc vnam de illis, quæ ſibi magis placet, eligat, dimiſſis q; aliis, hanc ſolam habeat, ritu Chriſtiano. Et partus, inquit femineos, audio, quia vos, ô mulieres, necare conſueuiſtis: quod, quantum abominationis habeat, exprimi ſermone non poteſt. Videte, ſi hoc vel bruta animalia faciant fœtibus ſuis. Parricidium hoc non fiat modò in vobis. quia, ſine grauiſſima pænitentiâ dimitti non poteſt. ſiue igitur ſit maſculus, ſiue Matrimonium

ſemina, diligenter nutrite partus veſtros. Dei enim eſt & marem procreare, & ſeminam.

Orda.

Septimum itaque Sacramentum eſt Ordinatio ſiue conſecratio Clericorum; quod & ipſum particulare eſt, & non generale. quia, non omni homini neceſſarium: quamuis enim omnes homines indigeant Clericis, non tamen eſt neceſſarium, omnes homines fieri Clericos. Ad ipſum tamen Sacramentum, qui moribus & ſcientiâ magis idonei ſunt, inuitandi ſunt potius, quàm trahendi. Vnde, adhortor vos & inuito, quia cogere non debeo, vt de liberis veſtris ad Clericatum tradatis liberalibus ſtudiis prius diligenter inſtructos, vt ipſi per vos, ſicut aliæ gentes de lingua veſtra Latinitatis conſcios poſſitis habere Clericos & Sacerdotes.

Etiam ex numero Sacramentorum liquet, S. Othonem, & quos inſtruxit, nec Caluiniſtas, nec Lutheriſtas fuiſſe.

Iſta igitur ſeptem Sacramenta, quæ iterum veſtri cauſa enumerare libet, id eſt, Baptiſmum, Confirmationem, Infirmorum vnctionem, Euchariſtiam, Lapſorum reconciliationem, Coniugium & Ordines per nos humiles ſuos paranymphos cæleſtis ſponſus in arrham veræ dilectionis vobis, Eccleſiæ ac ſpõſæ ſuæ tranſmittere dignatus eſt. Quapropter omni honore ac reuerentia eadem Sacramenta ſeruate, diligite, & veneramini; docete ea filios veſtros, vt memoriter teneant, & diligenter obſeruent in omnes generationes. Ecce habetis Eccleſiam, habetis ſacerdotem, de his omnibus, & quæcunque ſunt neceſſaria vobis, abundantius vos inſtruere ſcientem. Ipſum ergò, ſicut me audietis, honorantes & amantes eum, & quæcunque vobis dixerit, facientes. Et nunc ego vado, iterum citò reuerſurus ad vos: Valete in Domino.

De

De progreſſu eius in Caminam ciuitatem, vbi erat vxor Ducis; & de bonitate ac fide ipſius matronæ.

CAPVT XVIII.

Fortè videor alicui nimis plenariè hiſtoriam exſequi & longior eſſe, quàm in tali narratione oporteat. Quid ſentis? *Sefridus.*

Tiemo. Perge, quæſo, ſicut cœpiſti; dilectoribus ſiquidem Ottonis, quidquid de illo eſt, quoniam bonum eſt, ſuperfluum aut longum videri non poteſt.

Sefridus. Ibo, inquit, vt vultis. Poſtquam confirmata & inſtructa eſt Eccleſia in Piriſſa vberrimè lacrymati, populoq; primitiuo noſtro charo affectu valefacientes, legatis nos deducentibus, ad ciuitatem Ducis Caminam deuenimus. Erat autem illic Duciſſa, vxor videlicet Ducis legitima; & licet inter paganos, Chriſtianæ tamen religionis, memor de noſtro aduentu, lætiſsima efficitur, & cum omni domo ſua tantò nos deuotiſsimè ſuſcepit, quantò & hoc marito placere, ſuæque & illius ſaluti profuturum non dubitauit. Nobis etenim Piriſſæ demorantibus, omnia quæ illic gerebantur, immiſsis clam exploratoribus, diligenter edidicit, magnoque tripudio cordis, de illuminatione illius plebis exultans, ipſa quoque ſuæ fidei ſcintillam, quaſi ſub mortuis cineribus eatenus conſopitam, inter ſuos familiares modeſtè primò, deinde fiducialius apud omnes, quos potuit, ventilare cœpit. Et quia ſcriptum eſt; *de ſcintilla conſurgit ignis*; totam illam ciuitatem ante noſtrum introitum tantus ardor fidei ſanctæ, operante Domino, per matronam, inuaſerat, vt non ſolùm nihil contradictionis, verùm etiam totius populi conſenſum de ſuſcipiendo baptiſmo inuenerimus in multa gaudij plenitudine.

Camenum locat Crom. lib. 6.

Ducissa Pomerania, S. Othonem maxima charitate excipit.

Eccleſ. 11.

De multitudine baptizandorum & de inſtantia & labore Baptiſtarum.

CAPVT XIX.

Seſridus.

Quandiu S. Otho Caminæ cũ ſuis manſerit.

QVadraginta ergò fermè diebus in eodem loco manentes, tam ipſe Pontifex, quàm alij eius cooperatores ſacerdotes & Clerici; id pœnè ſolùm operis habuimus; ſuſcipere venientes ad fidem, docere, catechizare, prædicare & baptizare: videbamurque in tam copioſa meſſe pauci meſſores. Nam & ipſius loci atq; circumiacẽtis prouinciæ populus cateruatim accedebat quotidie ac recedebat, quibus omnibus dum ſatisfieri oporteret, immenſo labore, maximè, qui fuit in baptizando, Epiſcopum noſtrum, licet ſolos mares pueros tingeret, ſæpe numero ſudantem aſpeximus, adeò profectò, vt alba eius ab humeris vſque ad vmbilicum ante & retro ſudore manaret. Sæpe etiam ipſius miniſterij nimietate laſſatus, breui ſeſsione vires recuperans, modicumque ſedendo reſpirans, quaſi animoſus operator & ſtrenuus denuò ſe ſubleuabat in idem opus ſibi dulciſsimum, gratias agens omnipotenti Deo, quod ipſius præſtante clementia, tot manipulos in eius horrea cum ſudore ac laſsitudine ſua congereret.

Concurſus ad baptiſmum.

Aſsiduus labor S. Othonis.

De gaudio Ducis ſuperuenientis & ipſius deuotione.

CAPVT XX.

Seſridus.

CVm ea Caminæ gerebantur, atque de ſucceſſu rerum & nos & populus ciuitatis cum ipſa matrona nobiliſsima & Chriſtianiſsima ſpirituali gaudio frueremur, ecce cum ſuo comitatu Dux terræ Vratiſlaus, non modicum lætitiæ ſalutaris augmentum, ſuperuenit, nihilq; moratus, quaſi filiali fiducia in amplexus ruens Epiſcopi; ſalue, inquit, Pater ſanctiſsime. Deinde; non, quæ-

Dux Pomeraniæ Caminã venit.

ſo,

ſo, ait, iraſcaris, quod poſt illam primam & momentaneam ſalutationem tam diu fui te non videns: ſed cauſa fuère inexcuſabiles Reipublicæ adminiſtrationes. Nunc autem, ecce adſum, parere ac ſeruire tuæ paternitati, prout vis. Etenim nos ipſi, & omnia noſtra, tui ſumus: vtere ſicut vis. Et hæc dicens, conuerſus ad Clericos, & ad alios quoſque meliores de comitibus noſtris: Et hos, inquit, Pater tuos collaboratores tua licentia ſalutabo, apprendensq́ue manus ſingulorum tenebat & benedicebat illis atque deoſculabatur, eos filios & fratres appellans chariſsimos; benedixitq́ue DEVM omnium bonorum largitorem; quòd hoſpites tam gratiſsimos ſua domo ſuſcipere meruiſſet.

Excuſatio Ducis apud S. Othonem.

Humanitas Ducis & reuerentia erga comites S. Othonis.

Quia verò deinceps de ciuitate ad ciuitatem eundum fuit, omnes equos & iumenta noſtra, villicos ſuos ad optima loca terræ, paſtus gratia, deducere iuſsit; nec ante nobis reddebantur, quàm etiam conſummatis omnibus, de terra fuimus iam exituri, quos certè ita accepimus alteratos, vt præ craſsitudine vix cuiq; ſuus noſceretur. Milites ergò, qui cum Duce venerant, catechizati ſtatim & baptizati ſunt, multiq́ue ex eis, qui prius Chriſtiani fuerant, ſed ex conſortio incredulorum, metas Chriſtianitatis exceſſerant, ex quorum numero Ducem etiam ipſum fuiſſe conſtat, per confeſsionem & pœnitentiam Eccleſiæ reformati ſunt, promittentes ſe deinceps omnia, quæ Chriſtiano inimica ſunt nomini, reſpuere, & ea, quæ ſunt apta, ſectari.

Milites Ducis Catechiſmo inſtituti.

De Duce abdicante viginti quatuor concubinas ſuas.

CAPVT XXI.

DVx etiam; ſcio, inquit, Chriſtianæ ſocietati eſſe contrarium plures vxores vel concubinas habere; ſimulq́; tactis Sanctorum reliquiis, ſicut Chriſtianis iurare mos eſt, coram Epiſcopo, populo aſpiciente, viginti quatuor concubinas, quas, ritu gentili, ſuæ legi-

Sefridus.

Mos Chriſtianorum iurandi tactis ſanctorū Reliquiis.

legitimæ vxori ſuperduxerat, publicè abiurauit. Quod videntes alij complures eiuſdem enormitatis præſumptores, abiurata & ipſi coniugum pluralitate, vni toro, exemplo Ducis, fidem ſe ſeruaturos polliciti ſunt.

Dux & alij polygamiæ valedicunt.

Creuit ergò Eccleſia in loco illo, & confortatata eſt, ambulans in timore DEI, & Spiritu ſancto replebatur, Epiſcopo & Clericis inſtantibus & euangelizantibus regnum DEI. Exſtructâ quoque illic Baſilicâ, & ſanctificato altari & ſanctuario, collatiſque illuc per Ducem prædiis ac dote in ſuſtentationem ſacerdotis, pater liberaliſsimus, ſicut omnibus Eccleſiis in terra illa faciebat, libros contulit & indumenta ſacerdotalia, calicem quoq; argenteum cum cæteris vtenſilibus, deq; ſuis ſacerdotibus vnum, qui populum inſtruere poſſet, eidem præfecit Eccleſiæ.

Eccleſia Caminæ exſtructa.

De improbitate cuiuſdam matrisfamilias in die Dominica metentis agrum ſuum apud Caminam.

CAPVT XXII.

CVm omnia hæc ritè peracta eſſent, & non ſolùm de ciuitatē, verùm etiam de rure populus ad Eccleſiā omni die conueniret, & diem Dominicum aliaſq; ſolennitates deuotè obſeruarent; vidua quædam in rure non longè à ciuitate Caminenſi diues ac nobilis valdè, Chriſtiana religione cōtemptâ, patrios Deos ſe colere, nullaq; occaſione vanitatis nouæ, à parentū ſuorum veteri traditione declinare ſe velle dicebat. Erat autem multam habens familiam, & non paruæ auctoritatis matrona, ſtrenuè regens domum ſuam, & quod in illa terra magnum videbatur, maritus eius, dum viueret, in vſum ſatellitij ſui, triginta equos cum adſcenſoribus ſuis habere conſueuerat. Fortitudo enim & potentia nobilium & capitaneorum ſecundum copiam vel numerum æſtimari ſolet caballorum. Fortis, inquiunt, & po-

Potentia apud Pomeranos equorum numero æſtimabatur.

tens eſt ac diues ille, tot vel tot poteſt habere caballos; ſicque audito numero caballorum, numerus militum intelligitur. Nullus enim militum, præter vnum caballum, illic habere conſueuit. Sunt enim magni & fortes equi terræ illius: & vnuſquiſque militum ſine ſcutifero militat; manticam per ſe geſtans & clypeum agiliter ſatis & ſtrenuè ſic militiæ ſuæ officium exequens. Soli autem Principes vel Capitanei, vno tantùm, vel, ſi multum eſt, duobus clientibus contenti ſunt.

Factum eſt ergò in vna Dominica die, tempore meſsis, populo vndique ad Eccleſiam properante, præfata matrona nec ipſa veniebat, nec ſuos permittebat, ſed magis turbulenta; Ite, inquit, metite mihi agros meos. hoc enim melius eſt, quàm vacare illi neſcio cui nouo Deo, quem de terra ſua nobis affert ille Otto Babebergenſis Epiſcopus. Quid nobis cum illo? Videtíſne quanta bona, & quantas diuitias nobis dederint dii noſtri? ipſorumque largitate opibus & gloria, & omnibus rebus abundantes ſumus; quare ab eorum cultura diſcedere non leuis iniuria eſt. Ite igitur, ſicut dixi, ad metendas ſegetes noſtras: &, vt minus timeatis, parate mihi vehiculum. Ecce ego vobiſcum ipſa in campos meſſura deſcendam. Cumque in agrum veniſſet; quod me, inquit, facere videritis, omnes ſimiliter faciatis: moxque rebrachiatis manicis, ſuccinctaque veſte, falcem dextrâ corripuit; ſtantes verò calamos ſiniſtrâ tenens, ſecare niſa eſt. Sed mirum dictu: ſubitò in actu ipſo, vt erat inclinis, miſera diriguit, & quaſi marmoris effigies, nec ſemetipſam erigere, nec falcem è manu dimittere potuit, nec ſegetem. ſed muta & nihil loquens ſimilis ſimulacro ſtabat: tantùm intuens intuentes ſe. Videntes autem famuli, timuerunt valdè, & concurrentes circumſtabant eam aſpicientes & operientes, ſi nam melius eſſet habitura. Rogant etiam vt à temeritate ſua reſipiſcat, dicentes; fortem eſſe DEVM Chriſtianorum. Sed illa nihil reſpondebat. Iniectis ergò manibus violenter illam trahentes, erigere conati ſunt, & falcem ſegetemque de manibus extorquere, ſed minimè potuerunt. Stabat enim quaſi moles immobilis terræ affixa: at vbi ſatis miraculi ac ſtuporis hoc habitu infelix illa intuentibus oſtenderat.

Nobilis cuiuſdam matronæ contumelia in Deum & S. Othonem.

Diem Dominicam à ſuis obſeruari vetat.

Prima ad opus manũ mittit.

Diuinitus punitur.

derat, ipſique famuli dolore ac tædio affecti iam abire, illamque dimittere vellent, ſoluta illa, repente corruit, ſontemque animam in ignem Tartareum efflauit: quam leuantes in vehiculum: En, inquiunt, qualem de agro manipulum die Dominico reportamus.

Quod factum vbi, perferente fama, paſſim vulgatum eſt; (nam famuli ſtatim ad Eccleſiam currentes, baptiſmum poſtulant, ſtupidi, quæ viderant, referentes) & credentibus quidem fides aucta eſt ex miraculo; non credentes autem, & ſi qui adhuc blaſphemi remanſerant, ad credendum, ex pœna mulctatæ mulieris, eruditi ſunt: Dies autem Dominicus & aliæ ſolennitates reuerentius obſeruari cœperunt, nos quoque ipſos, & omnem doctrinam noſtram, præcipuè autem Epiſcopum, amplius reueriti ſunt.

Profectus ex miraculo.

De profectione ipſius cum tremore Julinam, & quomodo illic vapulauerint.

CAPVT XXIII.

EXpletis autem illic fermè quinquaginta diebus, acceptis à Duce legatis & conductoribus, de ipſo loco ciuibus, Domizlao videlicet & filio eius, viris honoratis, per lacus ac refuſiones marinas Iulinam vecti ſumus nauigio. Eſt autem ciuitas hæc magna & fortis, homineſque illius loci crudeles erant & barbari. Cùm autem propinquaſſemus ciuitati, conductores noſtri hærere, pauere, atque inter ſe muſsitare cœperunt; quod intelligens Epiſcopus: quid eſt, inquit, quod ad inuicem confertis? At illi; Timemus, inquiunt, Pater, tibi ac tuis. Populus iſte durus ſemper ac indomitus fuit. Si ergò placet tibi, applicemus, & moram in litore vſque ad crepuſculum noctis faciamus, ne fortè, ciuitatem manifeſtò ingrediendo tumultum populi ſuper nos ſuſcitemus. In ſingulis autem ciuitatibus Dux palatium habebat & curtim cum ædibus, ad quam ſi quis confugiſſet, lex talis erat, vt quolibet hoſte perſequente, ſecurus ibi con-

S. Otho Iulinā proficiſcitur.

Trepidant ductores.

Immunitas in palatio Ducis.

conſiſteret & illæſus. Dixerunt ergò; ſi per noctem ad Ducis tecta intramus, freti ſecuritate, paulatim ciues conueniendo, negotiumque noſtrum illis pedetentim inſinuando, melius fortaſſe proficiemus.

Placuit conſilium: & cum dies abſceſsiſſet tecti vmbra noctis, curtim & mœnia Ducis inuaſimus, illis ignorantibus. In craſtinum verò vbi nos viderunt, & quinam eſſemus & vnde, & quare venerimus, maligni homines ſcrutati ſunt: primò quidem moueri, ac ſenſim turbari, currere ac diſcurrere, videre nos iterumque videre, & alii aliis nuntiare. Poſtremò verò *Iulinenſium in S. Othonem & comites impetus.* inſano furore correpti, magno tumultu ſecuribus & gladiis, aliiſque telis armati, ſine vlla reuerentia in ipſam Ducis curtem irrumpentes, mortem nobis ſine vlla retractatione, niſi quantotius de Curti & de ipſa ciuitate fugeremus, comminabantur.

Erat autem in ipſa Curti ædificium quoddam fortiſsimũ, trabibus & tabulis ingentibus compactum, quod *ſtubam*, vel *pyrale* vocant, in quod ſcrinia & clitellas & Capellam Epiſcopi, & pecuniam, & quæque precioſa de naui portaueramus. quin & propter impetum furentis populi cum Epiſcopo Clerici omnes illuc confugerant. Ego autem eo tempore magna febri *Febris Sefridi.* tenebar in alia domo iacens & ægrotans; vltra vires tamen, audito ſtrepitu & clamore bacchantium, de ſtrato erectus, ad oſtium domus conſtiti: & ecce, omnia plena hominum tela & arma portantium. Vociferabantur autem & clamabant, exire nos compellentes. *Furor populi.* Sed moram nobis facientibus, quaſi à furore illi eſſent ceſſaturi; magis eorum exarſit inſania, factoque impetu; * ſtubam aggrediuntur & diſsipant; tectoq; primùm, dein parietibus, diſiectis & exciſis. ** Stuba, vox Germanica.*

Tunc verò Epiſcopus ad coronam Paſsionis ſe inuitari ſperans, nobis aliis trepidantibus, quibuſdam etiam præ pauore lacrymantibus, ille ſpiritu iucundo & hilari vultu ſtabat intrepidus, optans & gliſcens, vt vel vnum ictum aut vulnus in nomine IESV accipere dignus habeatur. Paulitius verò & Legati, videntes, quia verè inſaniunt omnes; & quia illic moram facere deterius eſt, in medium populi exilientes, validiſsimo

clamore, ac ſi & ipſi furerent, extentis manibus ſilentium fieri poſtulabant, quibus ad modicum ſedatis, illi continuò proſecuti, quid hoc eſt, inquiunt? & cauſam totam in ſemetipſos transferentes; ſi nos, aiunt, hic in Curia Domini noſtri Ducis pacificè conſiſtere non ſinitis, ſaltem pacificè hinc exire permittite. quid furitis in nos? quem læſimus ex vobis? At illi; Paſtorem, inquiunt, illum Epiſcopum & cæteros cum eo Chriſtianos, Deos noſtros blaſphemantes, interficere venimus: ſed ſi eos ſeruare vultis, ecce damus locum, citò eos extra ciuitatem deducite; plateæ autem ciuitatis paluſtres erant & lutoſæ & pontes exſtructi, & tabulæ vndiq; poſitæ propter lutum. Arripiens ergò Paulitius per manum trahere cœpit Epiſcopum, & deducere, adhortans modeſtè, vt, ſi poſſet, properantius iret.

Legatorum ad furentem populum oratio.

Reſpõſio Iulinenſium.

Vt autem per mediam Vrbem nos omnes non inperturbatis paſsibus extra curtim vſque ad pontes deuenimus; ecce quidam de turba vir barbarus & fortis, libratâ, quam geſtabat, ingenti phalanga, vaſto ictu caput ferire niſus eſt, tranſeuntis Epiſcopi: ſed ille auertens caput, humero ictum ſuſcepit, eodemque geminante, cominus, & alio eminus in eum iaciente contum, inter manus Paulitij & Hiltani ſacerdotis ducentium illum à ponte in lutum proſternitur Otto noſter. Paulitius verò & animo & corpore ibi ſe virum exhibens, iacentem Epiſcopum, nec propter imminentia tela deſeruit, ſed proprij corporis obiectu crebras percuſsiones excipiens, inque cœnum à ponte inguine tenus deſcendens, ſubleuabat de luto proſtratum: ſimiliter & alij Sacerdotes Clerici, dum protegunt illum, & iacenti manus porrigunt, fuſtibus & contis iuxta ſuum Pontificem in nomine IESV vapulauerunt. Tandem multo diſcrimine ponte arrepto, rurſum ire & abire cœpimus extra ciuitatem; illique à prudentioribus ciuitatis ſedati ceſſauerunt à nobis. abeuntes ergò trans lacum, diſiecto ponte à tergo noſtro, nè iterum impetum ſuper nos facerent, in campo inter areas & loca horreorum decumbendo reſpirauimus, videntes

Virtus Paulitij.

tes & dinumerantes ſocios; & quia nullus defuit, Deum benedicentes.

Tiemo. Hîc primùm, hîc audio quoddam veri Apoſtolatus indicium, plagas videlicet & liuores, ſicut ſcriptum eſt: *Ibant Apoſtoli gaudentes à conſpectu concilij, quoniam digni habiti ſunt pro nomine* IESV *contumeliam pati.* Sed dic, obſecro, mi Apoſtole, num in aliquo particeps fuiſti huius Apoſtolicæ benedictionis? *Actor. 5.*

Sefridus: Me miſerum, infirmitate mea conſpectâ, talibus bonis me indignum ipſi iudicauêre pagani. Puduit tamen, vt verum fatear, aliis de ſuis portionibus poſtea ſatis iucundè gloriantibus, me nihil ibi accepiſſe.

Tiemo. Conſolare, inquit; ſi quid minus, circa te in illo capitulo actum eſt, in noſtro poterit impleri. Sed perge ad cætera, & qualiter in tam dura terra Euangelij radix tandem conualuerit, explicato.

Quomodo poſt vapulationem prudentiores de rebus fidei conſilium habuerint cum Epiſcopo.

CAPVT XXIV.

POſtquam nos reſpirauimus, & illi deſierant; Otto beatiſsimus; *Pro dolor,* inquit, *bona ſpe caſſati ſumus. palma in manibus erat: vos eam (*DEVS *vobis ignoſcat filij & fratres) extorſiſtis de manibus noſtris. Vix omnes ictus illi vnius paſſioni ſufficerent. Sed, dum omnes ad coronam proſiluiſtis, nec vnum peruenire dimiſiſtis.* Cui Paulitius; *Satis,* inquit, *Domine, nobis viſus es accepiſſe. Parum,* inquit ille; *quia voto minus. Tua quoq; auaritia meam ex parte magna ſurripuit benedictionem.* Hoc autem dixit de ictibus, quos ille intercepit. Conſtat tamen Epiſcopum tribus plagis vapulaſſe. *Sefridus.*

Manſimus ergò per dies quindecim trans ſtagnum, quod cingebat ciuitatem, exſpectantes, ſi fortè meliori animo fie-

Proceres Iulinenſes S. Othonem, & Comites ſæpe adeũt.

S. Othonis Colloquium cum eiſdem.

rent. Interea verò & noſtri ad illos ſæpe ibant & redibant. Similiter autem & eorum primates veniebant ad nos excuſare ſe, ſtultis hominibus & vilioribus de plebe culpam illius tumultus imponentes. Habuit ergò cum eis verbum de fide Chriſtianiſmi, quaſi per ambages, hortans eos, & ſuadens. Præferebat etiam nomen & potentiam Ducis Polonici,& quomodo ad illius iniuriã ſpectet illata nobis contumelia: quidúe mali contra eos inde oriri queat: niſi fortè illorum intercedat conuerſio, inſinuauit.

At illi conſilium ſe accepturos dicebant; regreſsíque ad ſuos, omnia hæc tractabant diligenter, & retractabant; tandemque in vnius ſententiæ formam conſenſerunt, videlicet ſuper hoc verbo ſe facturos; quidquid facerent Stetinenſes. Hanc enim ciuitatem antiquiſsimam & nobiliſsimam dicebant in terra Pomeranorum, matremque ciuitatum: & ſatis iniuſtum fore, ſi aliquam nouæ religionis obſeruantiam admitterent, quæ illius auctoritate prius roborata non fuiſſet.

Quomodo infecto negotio, omiſſa Iulina, Stetinam nauigauerit, & de contradictione, quam ibi ſuſtinuit.

CAPVT XXV.

Sefridus. Lib. 2. cap. 15. edit. Caniſ. Nedamerus ciuis Iulinẽſis.

QVibus auditis, Epiſcopus Stetinam, nihil cunctatus adire feſtinat; & quendam de Iulienſium ciuibus, Nedamerum nomine, vt viam nobis monſtraret, aſſumpſit. Hic autem familiaritate noſtra benè vtens, cum filio ſuo, quaſi alter Nicodemus occultè nos frequentabat, & quæ dicebantur, libenter audiebat. Alij quoque nonnulli de ipſa ciuitate occultè Chriſtum colebant tam viri, quàm mulieres. Iſti etiam frequentabant nos, dum ibi moras faceremus, deque ſuis rebus nobis humanitatem honeſtè impendentes, ſpirituali conſolatione ab Epi-

Epiſcopo recreati ſunt, optantes, vt, Stetina recipiente verbum Dei, Iulina quoque recipere ex ratione pacti conueniatur: quò ipſis, quid de Chriſti ſentiant, publicare licitum fiat.

Igitur Nedamero duce & filio eius, Stetinam nauigauimus. Sed illi Stetinenſes offendere veriti, ſi nos adduxiſſe viderentur, priuſquam ab eis videri poſſent, nobis valefacientes, in locum ſuum reuerſi ſunt. Nos verò per crepuſculum noctis applicantes ciuitati, egreſsi naues Curtim Ducis intrauimus. Manè facto, Paulitius & Legati primates adeunt, ex parte Ducum ſe cum Epiſcopo miſſos referunt, cauſam viæ proponunt Euangelium; dant conſilium, promittunt & terrent. At illi inquiunt; nihil nobis & vobis; patrias leges non dimittemus: contenti ſumus religione, quam habemus. Apud Chriſtianos, aiunt, fures ſunt, latrones ſunt, cruciantur pedibus, priuantur oculis; & omnia genera ſcelerum & pœnarum Chriſtianus exercet in Chriſtianum: abſit à nobis religio talis. Hæc & his ſimilia proteſtantes, obturauerunt aures ſuas, ne audirent Verbum.

S. Otho Stetinã venit.

Diuertit ad ædes Ducis.

Quid Stetinenſes legatis reſponderint.

Omnibus igitur obſtinatis per duos menſes, & plus ibi morantes, nihil profecimus.

Dum ergò tam longa & inutilis mora nobis turbationi eſſet, conſilium incidit, legatos mittere ad Ducem Poloniæ, ſciſcitari, quid de nobis iuberet; vtrum manere illic, an redire, & de contradictione ciuitatum; quid ei videretur? Quod conſilium, vbi ciuibus compertum fuit, timebant quidem, tamen rogabant, vt mitterentur Legati, ſuos cum illis hac ratione profecturos dicentes, vt, ſi apud Ducem perpetuæ pacis ſtabilitatem obtinere, tributumque alleuiare queant; his ibi coram ſuis & noſtris legatis ex ſcripto firmatis, Chriſtianis ſe legibus ſponte inclinarent.

Bimeſtri ſpatio nihil efficit S. Otho.

Decernitur legatio ad Ducem Poloniæ.

Abeuntibus ergò cum Paulitio noſtris & eorum legatis; nos interim bis in hebdomada, in diebus ſcilicet mercatus, per medium fori, populo ex omni prouincia conueniente, ſacerdotalibus induti, Crucem portauimus, & de fide atque agnitione DEI populum incredulum opportunè & importunè

Bis in foro conciona̅tur quauis hebdomade.

Prædicatoribus Crux prælata.

tunè alloquendo, iugulum neci quodammodò quotidie optauimus: Sed, Deo protegente nos, læſi non ſumus. Plebs autem, quæ de rure fuit, & ſimplicitate ſua, & rerum nouitate capta negotiis ſuis poſtpoſitis, prædicationem libentiſsimè accepit, quamuis credere non auderet. Et quia certis diebus crux portabatur, & ſermones fiebāt, magis propter verbum, quàm propter forum ruricolæ confluebant. Ego in illis diebus crucem cum Simone in angaria portaui. Nam vellem nollem, per medios barbaros, per forū & turbam incredulorum, opprobrium crucis animo & corpore teuer agonotheta coram Epiſcopo portare videbar. Deus autem pius & miſericos ſciens timiditatem meam, & pauorem meum, lędi me non ſinebat.

Plebs ruſtica auidè audit concionantes.

Sefridus Crucem Epiſcopo pratulit.

Quomodo poſt longa tædia, Verbum prædicationis à duobus pueris cœptum & promotū ſit interim, dum legati mittuntur ad Ducem Poloniæ propter contradictionem ciuitatis.

CAPVT XXVI.

Sefridus.

Quotidie, dum hæc geruntur, fidei retia laxantibus, & nihil nobis capientibus, & multum ſuper hoc tædentibus; tandem benignus Dominus, ſedulitatem boni ſerui ſui Ottonis, laborem quoque & mœſtitiam miſerando reſpexit. Nam duo pulcherrimi adoleſcentes, filij cuiuſdam nobilis de ciuitate, domum noſtram frequentare, ac familiares ſe præbere, paulatimque de Deo noſtro, & de fide quærere cœperunt. Epiſcopus autem ſentiens, quia in bono veniunt, futurorum bonorum ex his captando præſagium, blandis mulcet alloquiis, atque de munditia & honeſtate Chriſtianiſmi, de immortalitate animarum, de reſurrectione corporum, de ſpe & gloria æternæ vitæ adoleſcentibus per ſingulos dies euangelizauit. Quæ omnia

Initium conuerſionis fit à duobus adoleſcentulis.

omnia, flante Spiritu ſancto, pueri altius ſuis imbibere pectoribus: neque diu cunctati, credere ſe velle, atque baptiſmum percipere dixerunt.

Epiſcopus ergò lætiſsimus, pueros ſtatim catechizat, ac de omnibus, quæ Chriſtianæ religioni competebant, diligenter inſtructos, iuſsit, vt loti, & lotis induti cum cereis ſuis, & albis ſeſe præberent baptizandos. Illi, vt moniti erant, ſilenter exequentes omnia, die ſtatuto, parentibus inſciis, loti & purificati, nouiſque ac mundis veſtibus induti cum albis & cereis percepturi ſanctum baptiſma ſe manibus Epiſcopi obtulerunt. Videns humano in corpore vultus Angelicos, videns expulſa dæmoniaci ſqualoris inertia, in vultibus iuuenum Chriſtum nouum hominem gratioſo iam coruſcare aſpectu, Pontifex ipſe, omneſque alij Sacerdotes & Clerici gauiſi ſunt & admirati ſuper gratia, quam videre in pueris. Sed quid moror? Baptizati ſunt, & propter octauam Purificationis octo dies apud nos commorantes, in domos parentum non ſunt reuerſi.

S. Otho pueros catechizat.

Baptizantur.

De matre ipſorum puerorum.

CAPVT XXVII.

MAter verò illorum puerorum (nam pater domo aberat) vbi, quæ geſta ſunt, audiuit; pueris nondum exalbatis, vltra quàm dici queat, gaudio perfuſa, cuidam de pueris ſuis: Vade, inquit, nuntia Domino meo Epiſcopo, quia ipſum & filios meos videre venio. Erat enim matrona magnæ honeſtatis & potentiæ in ciuitate illa. Epiſcopus ergò audiens illam aduenire, de ſub tecto exiens in graminis ceſpite ſub diuo conſedit, ſuoſque regeneratos adhuc in albis poſitos, circumſedentibus Clericis, ad pedes ſuos collocauit. Sed vbi matrem eminus aduenientem conſpiciunt, modeſtè conſurgentes, & Epiſcopo prius inclinantes, quod aduertere pulchrum fuit, quaſi petita licentia

Sefridus.

Mater puerorũ gaudio exultat ob baptizatos filios.

Mater confert ſe ad Epiſcopũ.

centiâ, obuiam ei vadũnt. Quos illa intuens albatos, magnitudine gaudij quaſi amens & ſtupida, ſoluta in lacrymas, ſubitò in terram corruit. Accurrit Epiſcopus, accurrunt Clerici, leuant, tenent, conſolantur. putabant enim, quod nimietate doloris defeciſſet. At illa recuperato flatu: *Benedico te*, inquit, *Domine* IESV *Chriſte, totius ſpei & conſolationis auctor, quod ad filios meos tuis Sacramentis imbutos, tuaq; fidei veritate aſpicio illuſtratos. Scis enim Domine* IESV *Chriſte, quod hos*, (tenensque oſculata eſt pueros, & amplexata) *in ſecreto pectoris mei tuæ miſerationi iam per multos annos commendare non ceſſaui, petens, vt hoc eis faceres, quod feciſti.*

Gratias agit Deo ob conuerſionem filiorũ.

Deinde ad Epiſcopum; *Benedictus*, inquit, *introitus tuus in hanc ciuitatem, Domine & Pater reuerendiſsime. Multum enim populum tua perſeuerantia Domino hîc habet acquirere. Non te dilatio fatiget. En ego ipſa, quæ coram te adſto, Dei omnipotentis adiutorio, & tui, Pater, animata præſentiâ, ſed & pignorum meorum freta ſubſidio, Chriſtianam me confiteor, quod hactenus non audebam.* Sicut enim proteſtata eſt, in diebus adoleſcentiæ ſuæ de terra Chriſtianorum per rapinam ablata fuit: & cùm eſſet ingenua & ſpecioſa, gentili homini marito ſuo, diuiti ac præpotenti viro, copulata eſt, & eoſdem filios ex illo ſuſcepit.

Oratio matris ad Epiſcopum.

Epiſcopus ergò ſuper his omnibus Deum benedicens, confitenti & confidenti matronæ Verbo cõfortationis fidem auxit & fiduciam, ſuæque liberalitatis non immemor, griſeæ pelliculæ chlamydem precioſam ei dedit; & eâdem petente, atque cum fiducia iam euangelizante, omnes eius domeſticos aqua tinxit regenerationis; deinde omnes conuicinos eius & familiares, viros ac feminas cum paruulis ſuis eadem fidei ſocietas paulatim inuoluit. Pueros quoque ipſos, poſt expletos octo dies, in die depoſitionis albarũ, duabus camiſiis de ſubtili panno veſtiuit, & eaſdem camiſias auriphrygio in ora capicij, & ſutura humerali atque brachiali ornari eis fecit; duoſque cingulos aureos; tradens & calceamenta pictûrata, Verboque doctrinæ ac Sacramento Euchariſtiæ eos communiens cum gaudio in domum matris remiſit.

Munera matri à S. Othone oblata.

Quomodo S. Otho poſt octauã diem paruulos a ſe dimiſerit.

Tiemo. Miris modis aurum ſuum & donaria Otto noſter expen-

expendit. Vt enim ſalui eſſent homines & precio conduxit, & verbo inſtruxit, rudeſque alumnos & ſpiritualibus documentis informabat, & corporalibus beneficiis conciliabat.

Sefridus. Optimè animaduertiſti. Sed quanto fœnore donaria ſua in theſauros Domini ſui aliquoties congeſſerit, ex his poteris coniicere.

Quomodo pueri pueros attraxerint, & de patre, qui domo aberat.

CAPVT XXVIII.

PRæfati etenim pueri cum ad ſuos adoleſcentes perueniſſent, & quomodo ab Epiſcopo habiti & inſtructi eſſent, & quanta apud illum eſſet diſciplina & honeſtas, quanta pietas & manſuetudo, ruminare cœperunt: mox etiam quantæ munificentiæ & liberalitatis circa omnes extiterit, prædicare obliti non ſunt. Atque in argumentum rei; *Cernite,* inquit; *his indumentis poſt omnia beneficia ſua nos induit; his aureis cingulis honorauit; pecunia ſua captiuos redemit ſuos: impenſis eoſdem veſtit; cibo reficit, & liberos abire dimittit. Quid vnquam ſimile viſum, auditumúe in terra Pomeranorum? quid ſimile Pontifices & Sacerdotes noſtri faciunt? hunc certè aliquem viſibilem Deum inter homines aduenisse, ipſa gratuita redemptio captiuorum in cippis & compedibus putrefactorum, multos ciues noſtros fecerat autumare. Sed ille hoc negans, non Deum ſe, ſed Dei altiſſimi ſeruum pro noſtra ſalute ad nos directū dici & credi optat; & animæ immortalitatem, & corporum reſurrectionem, & æternæ vitæ gloriam, doctrinam dicit eſſe Chriſtianorum. quare non credatur ei?*

Sefridus. *Puerorum ad coæuos & ſodales ſuos oratio de pietate & liberalitate S. Othonis.*

Hæc & his ſimilia pagana iuuentus à iuuenibus audiens, aſpirante gratia Dei, tracta eſt & attracta per eoſdem in eundem fidei feruorem: reuerſique ad Epiſcopum pueri fide recenter imbuti, more columbarum alias trahentium, gregem non modicum adduxêre coæuorum, Euangelij rudimenta ſuſcipere cupientium. Quid multa? catechizantur, bapti-

Pueri baptizati alios ad baptiſmum adducunt.

zantur. Et à pueris, & à iuuenibus cana Patrum prudentia ſe paſſa eſt erudiri: flammaq́; fidei paulatim progrediente, concaluit ciuitas vniuerſa: neq; iam occultè, vel pauci, ſed publicè & multi ſimul quotidie veniebant ad fidem.

Quid puerorum pater?

Interea præfatæ coniux matronæ, & pater primitiuorum in via domo abſens, vbi audiuit, quod vxor & filij, totaque domus eius, proiecto paganiſmo, ritu viueret Chriſtiano, mori voluit præ dolore. Sed vxor prouida, cognatos eius & amicos, qui malagma ei conſolationis apponerent, obuiam direxit ægroto. Ipſa verò domi, pro illius conuerſione preces Domino, & vota non irrita, offerre non ceſſauit. Itaque reuerſus ille, cùm non ſolùm domeſticos ſuos, verùm etiam alios vicinos, & conciues ſuos veterem hominem exutos, in nouitate vitæ conſpiceret ambulantes, ad conformandum ſe illis, Deo viſitante cor illius, facilè inclinatus eſt.

Ipſe etiam ad fidem conuertitur.

De reditu nunciorum à Duce Poloniæ, & ſcriptis eius ſuper tributi alleuatione.

CAPVT XXIX.

Seſidus.

CVm ea geruntur in ciuitate, Paulitius & legati tam illorum, quam noſtri à Duce Poloniæ veniunt, pacti mandata & ſcripta * Tyranni ſecundum hæc verba reportantes. *Bolezlaus omnipotentis Dei fauente clementiâ Dux Polonorum & hoſtis omnium paganorum, genti Pomeranicæ, & populo Stetinenſi promiſſæ fidei Sacramenta ſeruanti, pacem firmam & longas amicitias; non ſeruanti verò, cædem & incendia, & æternas inimicitias.*

** Hæc vox hoc loco in bonam partem accipitur.*

Si occaſiones quærerem aduerſum vos, iuſta eſſe poterat indignatio mea, quod quaſi fidei veſtræ tranſgreſſores vos retrorſum abire conſpicio: & quia Dominum & Patrem meum Ottonem Epiſcopum, omni honore ac reuerentia digniſſimum, vita & fama in omni populo & gente præclarum, veſtræ ſaluti à DEO vero & noſtro miniſterio deſtinatum, ſicut oportuit, non ſuſcepiſtis, neq; hactenus ſecundum DEI timorem illius doctrinæ obediſtis;

*diſtis, omnia hæc veſtræ valebant accuſationi: ſed interpellauêre pro vobis * Reſponſales & mei & veſtri, honorati viri & prudentes, præcipuè Autem ipſe Pontifex apud vos manens, Euangeliſta veſter & Apoſtolus. Horum ergò conſilio ac petitioni acquieſcere dignum iudicans, ſeruitutis ac tributi pondus, vt iugum Chriſti eò alacriores ſuſcipiatis, hoc modo releuare decreui.* *** Legati.**

Tota terra Pomeranorum Duci Poloniæ, quicunque ſit ille, trecentas tantum argenti marcas publici ponderis annis ſingulis perſoluent. Si bellum ingruet ei, hoc modo eum iuuabunt. Nouem Patresfamilias decimum in expeditionem armis & impenſis abundè procurabunt. Iſta ſeruantes & fidei Chriſtianæ conſentientes noſtram pacem porrectione manus, & æternæ vitæ gaudium conſequemini; & in omnibus opportunitatibus veſtris præſidia ſemper & auxilia Polonenſium, tanquam ſocij & amici, experiemini. ***Pacta Boleslai cum Pomeranis.***

Igitur habita concione, vbi coram populo & principibus Verba hæc recitata ſunt, multò quàm dum apud * Nactam armis ſubacti eſſent, lætiores facti, ſacramenta deuotè ſuſcipientes, remotâ omni controuerſiâ, Euangelicis traditionibus ſe ſubmiſerunt. Epiſcopus verò, arrepto tempore, pulpitum conſcendens: *nunc*, ait, *ad noſtri ſermonis officium ventum eſt*: & incipiens; *gaudete*, inquit, *in Domino ſemper, iterum dico gaudete, modeſtia veſtra, fides & conuerſatio veſtra nota ſit omnibus, nota ſit omni mundo. Nam totus mundus pro veſtra doluit infidelitate. Totus enim mundus; fratres chariſſimi, vſque ad hunc terræ angulum, lumen veritatis agnoſcit, & vos in tenebris manere voluiſtis? Pudeat & pœniteat vos, creatorem veſtrum hactenus non agnouiſſe. Nunc ergò tantò deuotius, quantò ſeriùs ad ipſum conuertimini; currite, feſtinate, vt eos, qui vos in fide præceſſerunt, conſequamini: hoc agere ſoliciti, vt, qui de veſtra cæcitate piè doluerunt, de veſtra illuminatione poſſint in Chriſto gloriari.* * Naclam ſeu Naclum. *Concio Epiſcopi ad Stetinenſes.* *Philip. 4.*

Et primò ipſis deceptoribus Diis veſtris, ſurdis & mutis ſculptilibus, & immundis ſpiritibus, qui in iis ſunt, ſigno crucis armati, quantotius renunciate, fana diruite, ſimulacra conterite, vt hoſtibus eius eiectis, à vobis Dominus DEVS *veſter,* DEVS *viuus & verus, in medio veſtri habitare dignetur. Niſi enim omnes alios abiiciatis, ipſum habere propitium non poteſtis. Fugit enim, & indignum ſibi reputat aliorum conſortium Deorum: & nulla communicatio eius cum idolis. Sed ſcio, quia nondum ſatis confiditis* *Monet S. Otho Stetinenſes, vt idolis valedicant.*

ditis; ſcio, quòd timetis dæmones inhabitatores fanorum ac ſculptilium veſtrorum, & idcirco non audetis ea comminuere; ſed pace veſtra ſit, vt ego ipſe cum fratribus meis Sacerdotibus & Clericis ſimulacra & continas illas aggrediar; & ſi nos Crucis ſanctæ ſignaculo præmunitos, illæſos permanere videritis, eodem crucis muniti trophæo, vos omnes nobiſcum in ſecuri & aſcia excisſis ianuis & parietibus deiicite illas & incendite.

De deſtructione fanorum & ſimulacrorum.

CAPVT XXX.

Seſridus.

QVod cum audiſſent, & annuiſſent, Epiſcopus & Sacerdotes, celebratâ miſsâ & accepta communione armati ſecuribus & harpis continas aggrediuntur, & fana comminuentes & excidentes, omnia ſcandentes tecta & conuellentes. Stabant autem ciues aſpicientes quid Dij facerent miſerrimi? Vtrum nam tecta ſua defenderent, necne? At vbi deſtructoribus nihil mali euenire vident; *ſi*, inquiunt, *aliquid diuinæ virtutis haberent, iſti, quorum ſacra & templa conuelluntur, vtique defenderent ſe. Si autem ſe defendere, aut ſibi prodeſſe non valent, quomodo nos defendere, vel nobis prodeſſe poterunt?* Et hæc dicentes, facto impetu, diruunt & comminuunt omnia, ipſamque lignorum materiam inter ſe diripientes ad domos ſuas in vſum foci coquendis panibus & cibis comportabant; & quia plus rapienti, plus habere fas erat, omnes illæ *continæ* numero quatuor, mira celeritate confractæ ſunt, ac direptæ.

Deſtruuntur Templa Idololatrica.

Tiemo. Quare illa templa vocabant *Continas?*

Seſridus. Sclauica lingua in pleriſque vocibus Latinitatem attingit, & ideo puto ab eo, quod eſt continere, *Continas* eſſe vocatas.

Quid ſit Cõtina? *Cram. Prædicans lib. 1. Chronici ca. 21.* Continas *interpretatur,* gemeine Häuſer vnd Wirtſchafften/in dem end verordnet/daß man darinn gewiſe Zuſamenkunffen/Feſte/vnd dergleichen Geſellſchafften begienge.

De

De quatuor Continis, & de cultura vnius quæ dignior erat, & inciſione quercus.

CAPVT XXXI.

ERant autẽ in ciuitate Stetinenſi *Continæ* quatuor, ſed vna ex his, quæ principalis erat, mirabili cultu & artificio conſtructa fuit interius & exterius ſculpturas habens de parietibus prominentes, imagines hominum, & volucrum, & beſtiarum tam propriè ſuis habitudinib. expreſſas, vt ſpirare putares ac viuere, quodque rarum dixerim, colores imaginum extrinſecarum nulla tempeſtate niuium, vel imbrium fuſcari vel dilui poterant, id agente induſtria pictorum.

Sefridus.

Ornatus præcipui fani.

In hanc ædem, ex priſca Patrum conſuetudine, captas opes & arma hoſtium, & quidquid ex præda nauali, vel etiam terreſtri pugna quæſitum erat, ſub lege decimationis congerebant, crateres etiam aureos vel argenteos, in quibus augurari, epulari & potare nobiles ſolebant, ac potentes in diebus ſolennitatum, quaſi de ſanctuario proferendos ibi collocauerant. Cornua etiam grandia taurorum agreſtium deaurata & gemmis intexta potibus apta, & cornua cantibus apta, mucrones & cultros, multamque ſupellectilem precioſam, raram viſu, pulchram in ornatum & honorem Deorum ſuorum ibi conſeruabant, quæ omnia Epiſcopo & Sacerdotibus, vbi fanum dirutum fuerat, danda cenſebant. Sed ille; *Abſit à me,* inquit, *vt à vobis ditemur, nam talia, & his meliora domi nobis abundant. Vos ea potius, quorum ſunt, in veſtros vſus, cum* DEI *benedictione diſtribuite*; & aqua benedicta omnia conſpergens, & crucis benedictione ſuper ea facta, iuſsit, vt inter ſe illa diuiderent.

Præda omnis in hoc delubro reposita.

Crateres augurales.

Cornua deaurata.

Totus Theſaurus fani euerſi offertur Epiſcopo.

Renuit accipere.

Erat autem ibi ſimulacrum triceps, quod in vno corpore tria capita habens, **Triglaus* vocabatur: quod ſolum accipiens ipſa capitella ſibi cohærentia, corpore comminuto, ſecum inde quaſi pro trophæo aſportauit, & poſtea Romam pro argumento conuerſionis illorum tranſmiſit, ſcilicet ad videndum, Domino Apoſtolico, & Vniuerſali Eccleſiæ, quid ipſe illius obedi-

**Triglas, Triglaff. Pomeranorum idolum triceps.*

S. Otho idolum Triglaff Romã mittit.

obedientiarius vellendo & plantando, ædificando & deſtruendo apud illam gentem profeciſſet. Tres verò aliæ Continæ, minus venerationis habebant, minusque ornatæ fuerant. Sedilia tantum intus in circuitu extructa erant & menſæ: quia ibi conciliabula & conuentus ſuos habere ſoliti erant. Nam, ſiue potare, ſiue ludere, ſiue ſeria ſua tractare vellent, in eaſdem ædes certis diebus conueniebant & horis.

De tribus aliis continis ſeu fanis.

Erat præterea ibi quercus ingens & frondoſa, & fons ſubter eam amœniſsimus; quam plebs ſimplex numinis alicuius inhabitatione ſacram æſtimans, magna veneratione colebat. Hanc etiam Epiſcopus, cum poſt deſtructas *Continas* incidere vellet, rogatus eſt à populo, ne faceret. Promittebant enim nunquam ſe vlterius ſub nomine religionis nec arborem illam culturos, nec locum: ſed ſolius vmbræ atque amœnitatis gratia; quia hoc peccatum non ſit, ſaluare illam potius, quàm ſaluari ab illa ſe velle: qua ſuſcepta promiſsione, Acquieſco, inquit, Epiſcopus, de arbore: ſed illud viuum numen ſordium veſtrarum, de medio tolli oportet. quia nec augurium, nec ſortilegium exercere Chriſtianis licet.

Quercus pro numine culta.

De prophetante caballo & hoſtis.

CAPVT XXXII.

Habebant enim caballum miræ magnitudinis & pinguem nigri coloris & acrem valdè. Iſte toto anno vacabat, tantæq; fuit ſanctitatis, vt nullum dignaretur ſeſſorem: habuitque vnum de quatuor ſacerdotibus templorum, cuſtodem diligentiſsimum. Quando ergò itinere terreſtri contra hoſtes, aut prædatum ire cogitabant, euentum rei hoc modo per illum ſolebant prædiſcere. Haſtæ nouem diſponebantur humi, ſpatio vnius cubiti ab inuicem diſiunctæ. Strato ergo caballo atque frænato ſacerdos, ad quem illius pertinebat cuſtodia, tentum fræno per iacentes haſtas in tranſuerſum ducebat ter atque reducebat. Quod ſi pedibus inoffenſis, haſtiſque indiſturbatis equus tranſibat, ſignum habuêre proſperitatis, & ſecuri pergebant.

Sefridus.

Mirabilis ratio explorandi euentum belli.

Hoc ergò genus ſortium, aliasque ligneas calculationes, in quibus naualis pugnæ vel prædæ conſiderabant auguria, quamuis multum renitentibus aliquibus, tandem DEI auxilio penitus abraſit, ipſumque profani vaticinij caballum, ne ſimplicibus eſſet offenſionis laqueus, in aliam terram vendi præcepit; aſſerens hunc magis quadrigis, quàm prophetiis idoneum. Cumque omnes ſuperſtitiones & enormitates ſuas, Epiſcopo docente, abiieciſſent, monuit, vt omnes Chriſtianos fratres ſuos reputantes nec venderent, nec interficerent, neq; captiuando torquerent, nec terminos eorum turbarent; ſed fraternè ac ſocialiter ſe cum omnibus gererent; eademq; ab illis mutuò ſperarent; &, quod omni immanitate crudelius erat, femineos partus euecare, ne vltra fieret, mulieres collaudare monebat. Nam vſque ad hæc tempora, ſi plures filias aliqua genuiſſet, vt cæteris facilius prouiderent, aliquas ex iis iugulabant, pro nihilo ducentes parricidium.

Equus ſuperſtitionis Miniſter venditur.

Salubria monita Stetinenſibus data.

Barbara immanitas.

De profectu Eccleſiæ poſt abdicationem ſimulacrorum, & de morte improbi ſacerdotis.

CAPVT XXXIII.

Mundata igitur ciuitate ab immanitate ſcelerum & ſpurcitiarum: abdicata etiam coniugum pluralitate, adiuuãtibus & coëuangelizantibus illis, qui ante vniuerſalem populi conſenſum, fidem quaſi priuatim acceperant, fiunt catechiſmi per vicos, & capita platearum; tuba inſonat Euangelij; Cruces èriguntur; crucifixus adoratur; omnis ætas, omnis lingua Chriſtum nominat, Chriſtum ruminat, verbaque fidei aut diſcunt omnes, aut docent. In tam ingenti autem ciuitate, quæ nongentos patresfamilias abſque paruulis & mulieribus & reliqua multitudine numeratos habebat, non eſt inuenta perſona, quæ poſt generalem conſenſum, ab Euangelij veritate ſe ſubtrahere ni- tere-

Seſidus.

Catechiſmus per compita.

Cruces eriguntur.

Omnes Stetinẽſes ad fidem tranſeunt, vnico ſacrificulo excepto.

teretur, niſi ſolus ille ſacerdos, qui præfati caballi habebat curam. Hic autem cùm multis importunitatibus fatigaret Epiſcopum, & bono ſemini zizania ſuperiaceret, die quadam, cum multa prece ab omnibus rogatus, & ab Epiſcopo multis rationibus ſuperatus, ex obſtinatione nullo modo vellet acquieſcere Veritati; nocte ipſa diuina vltione percuſſus, tumore ventris ac dolore crepuit & mortuus eſt. Quod factum vniuerſæ ciuitati magnum incuſſit terrorem; omnesq́; Chriſtum laudantes fortem DEVM, ſuæque legis æmulatorem vocitabant.

Qui tamē paulo pòſt meritas pœnas dedit.

De quæſtione mota, ſuper morte ſacerdotis.

CAPVT XXXIV.

Timeo. *Hoc caput deeſt in edit. Caniſ.* *Dubitatio.*

MIror quod tantæ pietatis homo neque hunc ſacerdotem, neque viduam illam, quam etiam ſuperius à DEO percuſſam meminiſti, vt conuerti poſſent, à morte ſuſcitauit. Nam de quibuſdam Sanctorum legitur, perſecutores ſuos hominesque impios, conuerſionis gratia, reuocaſſe ad vitam.

Pſalm 35. *Reſponſio.*

Sefridus. Iudicia DEI *abyſſus multa.* Et illi quidem, quia prædeſtinati erant ad vitam æternam, idcirco huic vitæ redditi ſunt, vt conuerti poſſent & ſaluari; iſti autem, quia prædeſtinati non erant, nec reſuſcitati ſunt, nec ſaluati; ſed propter blaſphemiam in DEVM adeò iuſtè damnati ſunt, & condemnatione iſtorum alij docti ſunt atque correpti.

Timeo. Vt video, quia blaſphemia Spiritus ſancti irremiſſibilis eſt, idcirco tanquam blaſphemos à vita eos irreuocabiliter ſentis eſſe defunctos: ſic enim Phariſæis blaſphemantibus à Domino dictum recolo: *Omnis qui dixerit verbum contra filium hominis, remittetur ei; qui autem dixerit verbum contra Spiritum ſanctum, non remittetur ei neque hîc neque in futuro ſeculo.* Timidè quidem & cautè de diuinis iudiciis diſputandum eſt. Sed quia fides Catholica de incredulis omnibus generalem ante

Matth. 12.

me fixit ſententiam, eiuſdem orbitam non excedere, iuſtum puto. Videntur enim hi, de quibus ſermo eſt, blaſphemi contra Spiritum ſanctum ſenſiſſe, quod eſt, verbum corde firmare: nam hoc propriè dici poteſt blaſphemia; & idcirco non eſſe ad vitam reparatos. Sicut enim ſaluandi his adſcenſionis ad vitam nituntur gradibus, fide ſcilicet, ſpe & charitate; nam profectò fide incipimus, ſpe proficimus, charitate conſummamur; ita è diuerſo, hi, qui pereunt, per oppoſitum iter deſcenſionis tendere videntur ad interitum. Initium enim perditionis perfidia eis eſt, prouectus perditionis, quamuis inſolitè dicatur; quia melius defectus vocatur; deſperatio. Conſummatio autem perditionis blaſphemia aliquibus videtur; ſicut enim charitas, quæ conſummat hominem, ſemper diligit & gratias agit: ita eius contrarium, quod blaſphemiam dicunt, negligit, id eſt, nequaquam diligit, ſed bonis & donis DEI ſemper ingrata eſt; quod eſt iniuria Spiritus ſancti. Vnde hi aliis contribulibus & conciuibus ſuis cum gratiarum actione Verbum ſalutis recipientibus, & fide incipientibus, ſpe proficientibus, vt ad arcem perfectionis, quæ charitas eſt, quãdoque pertingerent, prô dolor, in perfidia ſua remanentes in deſperationis Barathrum, atque in blaſphemiæ abyſſum corruerunt.

Sefridus. Negare non audeo; ſed argute ſatis blaſphemiam charitati dicis contrariam. Equidem ſi rectè perfidiam fidei dicimus contrariam, & deſperationem ſpei; quid magis contrarium ſit charitati, quàm blaſphemia, in omni genere vitiorum inuenire non poſſum. Sed charitas eſt ſummum bonum: ergò eius contrarium, quod eſt blaſphemia, eſt ſummum malum: quomodo enim non ſummũ malum, quod neq; hîc neq; in futuro ſeculo prædicatur remittendũ? Si autẽ ſummum malũ eſt; ſummo bono maximè contraria eſt. Iterũ: charitas eſt diligere DEVM *de corde puro & cõſcientia bona, & fide non ficta.* E conuerſo, blaſphemia eſt de impuro corde & mala conſciẽtia, & ficta odiſſe DEVM. Nã de impuritate cordis & mala cõſcientia naſcitur deſperatio: fides aũt ficta, perfidia peior eſt. Ergò ex perfidia & deſperatione perfidi & deſperati homines, malo 1. *Tim.* 1.

& ſeruili timore timere incipientes etiam odiunt eum, à quo ſine dubio ſe damnandos ſciunt.

Eo etiam ordine hoſtis antiquus in abyſſum deſcendit. Perfidus enim eſt; quia, non credit in Devm. deſperatus: quia non ſperat. blaſphemus, quia ſeruiliter metuens etiam odit eum, à quo ſe damnatum & damnandum nouit. Perfidia eſt infernus: deſperatio infernus inferior; blaſphemia, infernus infimus, quod eſt abyſſus. Ibi religatus tenetur ille infelix ſuæ obſtinationis ac diuinæ diſtrictionis catenâ, nunquam ab illa

Sap. 2. exiturus blaſphemia. *Imitantur autem illum, qui ſunt de parte illius.*

Herbordus, vnus ex quatuor ſcriptoribus vita S. Othonis. Aſt hic Herbordus quare ad hæc omnia ſilet? Egone, inquam? Satis ſupereſt illis veſtra de illorum morte ſententia. Sed tamen circa hoc, quod reſuſcitati non ſunt, quod ſentio, dicam, ſi placet. In hiſtoriis omnibus tam veteris quàm noui

Sententia Herbordi. Teſtamenti, vbi à Prophetis & Apoſtolis, vel ab ipſo Domino mortui reſuſcitati legũtur; aut fide, aut petitione propinquorum id effectum conſidero. Sic Eliſæus, fide matris, puerum

4. Reg. 4. Act. 9. Ioan. 11. ſuſcitauit: ſic Petrus Tabitham; ſic & Dominus Lazarum à mortuis reuocauit. Vnde, ſi fides aut petitio proximorum pro his interpellaſſet; Epiſcopo virtutem Dei ad miraculum non defuiſſe, haud dubium eſt. Quis ſanctior Chriſto? Et de ipſo Euangeliſta dicere non cunctatur: *non poterat autem* Iesvs

Matth. 13. *ibi facere quidquam propter incredulitatem eorum.* Hinc manifeſtum eſt, viuentium fidem neceſſariam eſſe ad mortuorum reſuſcitationem. Et de paralytico, quem per tegulas propinqui ſubmiſerunt ante Iesvm, vide quid dicat Euangelium: *Et videns*

Luc. 5. Iesvs *fidem illorum, dixit Paralytico; Tolle lectum tuum, &c.*

Sed audite, quæſo, adhuc, dona Dei diuerſa eſſe, quis neſciat? Petro datum eſt, mortuos ſuſcitare, infirmos curare, dæmones effugare, aliaque multa in hunc modum corporalia beneficia præſtare per miracula, quibus ad ſpiritualia bona ſuos alliceret auditores: argentum autem & aurum, quod egenti daret, non habebat; ſicut ipſe pauperi claudo ſtipem po-

Act. 3. ſcenti reſpondit; *argentum & aurum non eſt mihi; quod autem ha-*

1. Cor. 12. *beo, hoc tibi do.* Sed ab eo, *qui dat vnicuique prout vult*: Ottoni datum

eſt,

eſt, multas opes habere cum bonitate & largitate admirabili. Petro igitur orante, Chriſtus languidos & debiles curauit. Ottone autem largiente, Chriſtus vincula & captiuitates abſoluit. Petri oratio & Ottonis largitio in ſalutem populi ab vno Chriſto diſpenſabantur: alter ſanctitate, alter liberalitate pollebat: ille prodigaliter, ille liberaliter beneficus erat: vterque carceres aperuit; vincula ſoluit: ſed ille prece, iſte precio: ille mortuos ſuſcitauit: iſte, ne morerētur homines, morbos fugauit. Quid enim fames, ſitis, gelu & alia incommoda vitæ noſtræ, niſi morbi ſunt, qui niſi congruis effugentur medicinis, profectò exſtinguunt hominem. Non tamen Ottonem Petro me quiſquam putet velle adæquare; niſi fortè vt Mantuam Romæ, vt Maro quadam proportionis ratione res æquales fingit dicens: *Sic canibus catulos magnis, ſic matribus hœdos* *Virg. Ecloga I.* Aſsimilant, naturæ ſcilicet ac formæ proportione, non magnitudine corporis, aut quantitate. Sed tu, quod cœpiſti euolue.

De lætitia & ſplendore candidatorum ac de profectu eorum.

CAPVT XXXV.

DEſtructis igitur fanis, colliſis ſimulacris, mulctato diuinitus ſacerdote, victoria crucis erigitur, *Seſidet.* conſtruuntur baptiſteria, dolia humo infodiuntur, cortinis velantur, omnibusque religiosè ac *Erectio Crucis.* ſanctè aptatis, populus per aliquot dies antè catechizatus & inſtructus, ad aquam regenerationis, cum multa grauitate ac *Baptizantur Stetinen. & quibus ritibus.* diſciplina, ſe offerebat; toto corpore balneis prius abluti, ac lotis & mundis veſtibus induti, cereos ardentes & albas ſuas geſtantes; ac ſancti Spiritus accenſi deſiderio ſinguli apud ſe in cordibus ſuis cantantes: *Quemadmodum deſiderat ceruus ad* *Pſal. 42.* *fontes aquarum, ita deſiderat anima mea ad te Deus. Sitiuit anima mea ad Deum fortem viuum: quando veniam, & apparebo ante faciem Domini.*

Pater verò ſpiritualis feruorem, & ſtudia filiorum tacita mente conſiderans, abundantia lætitiæ ſpiritum excitante, obortiſque prę gaudio lacrymis inter agendum in vocem exhortationis erupit dicens: *Venite filij, audite me, timorem Domini docebo vos: accedite, & illuminamini, & facies veſtra non confundentur.*

Exhortatio S. Othonis ad catechumenos. Pſal. 33.

Nec abs re fuit talis ex ore Sacerdotis exhortatio. Videbat enim, quod & nos alij cum magnæ admirationis tripudio cõtuebamur; quodque ipſi ciues nos contemplari monuerunt, in vultibus ſcilicet omnium baptizatorum quendam iucundum & ſpiritalis gratiæ rutilare fulgorem: ita vt baptizati à non baptizatis, veluti lux à tenebris, facilè diſcerni poſſent: quidúe tenebroſus dæmon ſuis cultoribus, & quid Deus lucis auctor & amator ſuis dilectoribus conferre habeat, omnibus intueri promptum fuit. Currebant egò de ipſa ciuitate, & de omni circùm prouincia felices animæ ad regales nuptias ingredi feſtinantes; & Epiſcopo ſeorſim tingente ſolos mares pueros; aliis autem & aliis Sacerdotibus ſeorſim viros, & ſeorſim mulieres. Apud omnes opera Dei feruebant, & de Aegyptia ſeruitute populo acquiſitionis, tranſito mari, liberato, velut olim ad montem Sinai, lex panditur Euangelij, & quid Chriſtianis fugiendum, ſequendumúe ſit, ſicut fide plena docentur, ſic & plena intentione diſcunt & facere ardent.

Fulgor in vultibus baptizatorum.

Quos ſinguli baptizarint.

Manſimus ergò in eodem loco negotioſi operatores ferè aliis tribus menſibus, deſtruentes & ædificantes, euellentes & plantantes, & irrigantes, ipſo agro Dominico ſuis cultoribus grata & gratuita fœcunditate victum præbente neceſſarium. In omnibus enim victui noſtro competentibus liberales nobis extiterunt & humani, optantes, vt ſi fieri poſſet, nunquam à ſe diuelleremur.

Quamdiu Stetine manſerint.

Ordinatis autem illic omnibus, quæ rudi Eccleſiæ profutura credebantur, exſtructaque Baſilica diligenti artificio * in medio foro Stetinenſi, collaſiſque omnibus, quæ ſacerdotalis officij ratio poſcebat, qui populo præeſſet, ſicut vbiq; faciebat, ſacerdotem inueſtire curauit.

** Vbi antea Contina ſeu fanum Triglaſi fuerat.*

De

De exploratione Julienſium, & conuerſione ipſorum.

CAPVT XXXVI.

IVlienſes etiam, Epiſcopo & nobis ignorantibus, quoſdam homines cautos & gnaros Stetinã miſerant exploratores tacitè, quidnam illic ageremus, ſi ab eis reciperemur, annon; & qui omnes vias noſtras & ſtudia noſtra diligenter conſpicerent atque referrent. At illi, vbi habita exploratione diligentiſsima, nihil impoſturæ aut doli circa nos inuenerunt, & Stetinenſes, licet tardè, fidem tamen vnanimiter ſuſcepiſſe viderunt, reuerſi ad ſuos, more Apoſtolorum & Euangeliſtarum, pagani paganis, nobis abſentibus, quanta bona vidiſſent & audiſſent; & quàm bona, & quàm munda eſſet fides, & doctrina Chriſtiana prædicare non ceſſabant, eorumque verbis paulatim ſcintillantibus, quaſi arundinetum, tota ciuitas incanduit; & iam tædere atque horrere ſuper ſuis abominationibus, ſuaque idola & errores, quibus inuoluti tenebantur, exſecrari cœperunt.

Seſſidus. Exploratores à Iulinenſibus ſubmittuntur.

Renunciant Iulinenſibus, quæ viderant.

Iulina ad fidẽ Chriſti amplectendam accenditur.

Epiſcopus autem tenorem pacti, quo ab eis receſſerat, mente habens, cogitabat quidem, ſtatim poſt conuerſionem, Stetina ad eos properare; ſed rogatus eſt duo prius inuiſere caſtella, Graditiam videlicet, & Lubinum, quæ in cõfinio poſita, ad pagum pertinebant Stetinenſem. At vbi homines illi, velut arida, imbrem ſitiens, verba Euangelij ſuſcipientes, fidei Sacramentis imbuti ſunt, exſtructo altari & ſanctificato per caſtellum vtrunque; atque ordinatis illis ſacerdotibus, per Oderam flumen in mare lapſi, vento meliori ad Iulinæ littora nauigauimus.

Graditz & Lubbin Caſtella ad Oderam, Chriſtianam religionem ſuſcipiunt.

Quanto autem exſultationis tripudio recepti fuerimus, & quanta humilitate illorum & ſatisfactione priores iniurias obliuiſci nos rogauerint, dicere non valeo. Quidquid autem ſuſcipiendi Chriſtianiſmi ratio exigebat, diſcere & facere, aſſumere vel reiicere non morabantur, ita vt illic impleti videres,

Quanto honore & gaudio S. Otho Iulinæ exceptus fuerit.

Pſal. 148. *Pſal. 17.* *Iulinenſium mutatio in melius.*

deres, quod ſcriptum eſt; *Ipſe dixit, & facta ſunt*; &, *populus quem non cognoui, ſeruiuit mihi, in auditu auris obediuit mihi.* Hæc autem fuit mutatio dexteræ excelſi. nam quos prius contis & fuſtibus à ſuis terminis ſatis inclementer exturbauerant; poſtmodum, quaſi angelos de cœlo venientes, ſummo ſtudio venerati ſunt; ſanctum arbitrantes atque diuinum, quidquid à nobis dictum vel factum eſt.

Ingens multitudo eorum, qui baptizabantur. *Labores aſſidui S. Othonis.* *Agitur de Sede Epiſcopali Iulinæ ſtatuenda.*

Sed quid multis? Tota ciuitas atque prouincia cum populo ſuo appoſita eſt ad Dominum; tantaque fuit multitudo virorum & mulierum, & vtriuſque ſexus puerorum, vt in ſpatio duorum menſium, quamuis ſine ceſſatione inſtaremus operi, vix omnes tingere poſſemus. Quantum & illic ſudoris, & laboris ſanctæ ſemper memoriæ Otto loquendo & clamando in turba, baptizando, & multa faciendo pertulerit, qui videt omnia, viderit Deus. Sed, quia ciuitas hæc in meditullio ſita eſt Pomeraniæ, ciueſque Iulienſes fortes & duræ ceruicis, tam Dux Vratiſlaus, quam Principes terræ Sedem Epiſcopatus illis conſtituendum fore cenſuerunt; ſcilicet vt gens aſpera ex iugi Doctoris præſentiã manſueſceret, nec ad priſtinos rediret errores; & quod de medio ad omnes terminos terræ chriſma & alia, quæ ab ipſo accipienda ſunt, facilius deportari poſſunt. Itaque duas illic Baſilicas fieri præcipiens, altaria tantum & ſanctuaria conſecrauit. quia dum reliqua pars interim conſurgebat, & perfectionem exſpectare, longum erat ad alia feſtinanti.

De conuerſione Dodonæ ciuitatis.
CAPVT XXXVII.

Sefridus. * *Aliter*; Dodoma. *S. Otho Dodonæ S. Crucem erigit; & in eius honorem Eccleſiam extruit.*

MOuentes autem à Iulina * Dodonam venimus, nihilque difficultatis aut contradictionis illic inuenientes, ſanctæ Crucis trophæum ibi ereximus. Et quia locus nemoroſus erat & amœnus, & ligna ad ædificandum ſuppetebant, in honore ſanctæ Crucis ingentem Eccleſiam de nobili artificio fundauimus, & cũ lætitia & gaudio populum catechizantes & baptizantes, quia meſsis multa erat, ad vlteriora progredi feſtinauimus.

Tranſito

Tranſito autem flumine, quod Dodonam præterlabitur, ciuitatem quandam inuenimus, magnam quidem ambitu & ſpatioſam, ſed raros incolas: nam ferro & incendio ſe vaſtatã aduſtionum ſignis & cadauerum aceruis, ſpectantibus indicabat. Ipſi autem incolæ tenues illorum ſe fuiſſe clientulos, qui à Duce Poloniæ illic interfecti erant, & captiuati, aſſerebant, & à facie gladij ſaluatos ſe fugæ præſidio. Fecerãt autem ex ramis & virgultis circa ruinam parietum tuguria & vmbracula, quibus tegebamur, quouſq; tecta meliora inſtaurarent. Hos Pater optimus verbis conſolans, & ſtipe releuans, benigniſsimè inſtruxit & baptizauit. Multi etiam de viculis circumpoſitis ruricolæ illic confluentes fidei percepêre Sacramenta.

Vaſtata ciuitas.

De conuerſione Colobergæ ciuitatis.

CAPVT XXXVIII.

INde Colobergam peruenimus, quæ ſuper littus maris ſita eſt. Sed quia ciues illius pœnè omnes, inſtitorum more, ad exteras inſulas, negotiandi cauſa, nauigauerant: illi, qui domi reperti ſunt, abſentibus ſuis conciuibus, nihil ſe noui aggreſſuros dicebãt: atque ſub occaſione tali aliquandiu reſtiterunt Euangelio, Tandem exhortationibus crebris ab Epiſcopo ſuperati ſunt. Confirmatis ergò eis in fide SS. Trinitatis, & baptiſmo regeneratis, & fundato altari & ſanctuario, cæteriſque, quæ naſcenti Eccleſiæ vtilia credebantur, ordine peractis, diei vnius itinere diſtantem à Coloberga * Belgradam petens, ſimili operum effectu illic lætificatus eſt; omnibus ſe Domino ſponte applicantibus: quod vbi factum erat, viſum eſt ei, bonum eſſe, omiſsis quatuor, quæ ſupererant, ciuitatibus cum pagis, inſulis & viculis ſuis, videlicet Noirnia, * Hologoſta, * Cozgaugia & * Timina: quia tempus eũ reuocabat (hiems quippe erat) id, quod plantauerat, interim irrigare, ne fortè dilatando tantum agrum ſuum, & non etiam excolendo, in vacuum curreret, aut cucurriſſet; quin etiã, ſi vlterius procederet, ante diem

Sefridus.
S. Otto venit Colobergã ſeu Colobregam.
Excuſatio Colobergenſium.
Sed tandem monitis Epiſcopi cedunt.
* *Belgard.*
* Wolgaſt.
* Gutzkow.
* *Cammina.*

Palmarum, ſicut diſpoſuerat, redire ad ſuam Sedem, conſecraturus chriſma, minimè potuiſſet.

De termino Euangelij facto in Belgrada ciuitate, & de reuiſione ciuitatum baptizatarum antequam exiret de terra.

CAPVT XXXIX.

Seſſidum S. Otho reuiſit omnia loca, vbi Euangelium annunciauerat.

Diſcretus ergò Pontifex apud Belgradam terminum ponens Euangelij, omnia loca & ciuitates ſuperius nominatas, in quibus ſemina fidei ſparſerat, fidus agricola denuo perluſtrauit, cogniturus quomodo ſe haberent ſata. Et ecce omnes, quas imperfectas reliquerat Baſilicas & Eccleſias, perfectas inuenit. Ad opus ergò dedicationis deuotus & lætus accingitur; atque inter dedicandum, Chriſmatis vnctione populum confirmans, etiam quàm plurimos inuenit baptizandos, qui generali baptiſmo prius intereſſe non poterant, eò quod in exteris partibus peregrinati, negotia ſua exercerent: quorum profectò Dodonæ, Iulinæ, Stetinæ maxima erat copia. Mira quippe auiditate, audito, quòd Epiſcopus diſcedere vellet, ad eum confluxerunt, infelices ſe reputantes, quibus ſine illius benedictione remanere contingeret. Quæ res in ſingulis locis aliquandiu nobis remorandi cauſa fuit. Nullam autem ciuitatem, aut locum plantationis ſuæ relinquere voluit, quam non ſemel aut ſæpius ante exitum à terra, confortationis, & conſolationis cauſa reuiſeret.

Dedicat Eccleſias extructas.

Denuo multos baptizat.

Mutua valedictio.

Talibus ergò viſitationibus, regione peragrata, conſolando, confirmando, atque ſalutando amicos, patrinos, & filios noſtros, in pacis oſculo dimiſimus eos, & dimiſsi ſumus, lacrymis & gemitibus diuulſionis dolorem vtrinque temperantes. Multoties etiam toto conamine nos iugiter apud ſe retinere moliti dominum meum, vt Epiſcopatum ibi gubernaret

naret ardentiſsimè rogabant, ſe ipſos & omnia ſua illius ditioni ſeruire pollicentes. Et, vt verum fatear, tanto amore ſuæ plantationis flagrabat Epiſcopus, quod voluntatem plenariā apud eos remanendi haberet: ſed à Clericis ſuis diſſuaſus eſt.

De deſcriptione morum gentis, & de reditu Epiſcopi.

CAPVT XL.

ET video, inquit; tua narratio ad ſedem ſuam reducere vult Ottonem noſtrum: Sed, de ipſius terræ, quam deſeris opportunitate vel fœcunditate vellem aliquid diceres. Poſſent ne illic eſſe Cœnobia? *Tiemo.*

Sefridus. Poſſent vtique, & maximè huius temporis Sanctorum, qui terram vberem, quàm ſcopulos aridos, vel ſqualentē eremum incolere malunt, ſuæ memores imbecillitatis. Nam piſcium illic tam ex mari, quàm ex aquis & lacubus, & ſtagnis abundantia eſt incredibilis, carratamque pro denario recentis acciperes alecis, de cuius ſapore vel craſsitudine guloſitatis arguerer, ſi dicerem, quod ſentio. Ferinæ ceruorum, bubalorum, & equulorum agreſtium, vrſorum, aprorum, porcorū omniumque ferarum copia redundat omnis prouincia. *Butyrum de armento, & lac de ouibus cum adipe agnorum & arietum,* cum abundantia mellis & tritici, cum * canauo & papauere, & cuncti generis legumine: atq; ſi vitem & oleam, & ficum haberet, terram eſſe putares repromiſsionis propter lignorum abundantiam fructiferorum. Sed Epiſcopus vitem illi terræ deeſſe nolens, in ſecunda profectione, cuppam ſurculis plenā attulit, & implantari fecit, vt tellus ea vel ſacrificio vinum procrearet. *Qualis Pomerania.* *Piſcium copia.* *Deut. 32.* *Feræ.* *Armenta.* ** cannabe.* *S. Otho vites in Pomeraniam infert.*

Tanta verò eſt fides & ſocietas inter eos, vt furtorum & fraudium penitus inexperti, ciſtas aut ſcrinia ſerata non habeant. Nam ſeram & clauem ibi non vidimus. Sed & ipſi admodum mirati ſunt, quod clitellas noſtras & ſcrinia ſerata viderunt. Veſtes ſuas, pecuniam & omnia precioſa ſua in cuppis & *Fidelitas Pomeranorum.* *Nihil occludūt, vel includunt, quia abſq; ſeris omnia tuta ſunt.*

 doliis

doliis ſuis ſimpliciter coopertas recondunt, fraudem nullam metuentes, vtpote inexperti, & quod mirum dictu, menſa illorum nunquam diſarmatur, nunquam *deferculatur*: Sed quilibet paterfamilias domum habet ſeorſim mundam & honeſtam, tantùm refectioni vacantem. Illic menſa cum omnibus, quæ bibi ac mandi poſſunt, nunquam vacuatur; ſed, aliis abſumptis, alia ſubrogantur. non ſorex, non * ſorilegus admittitur; ſed de mappa mundiſsima fercula teguntur comeſuros exſpectantia. Quacunque igitur hora reficere placuerit, hoſpites ſint, domeſtici ſint, omnia parata inueniunt intromiſsi ad menſam. Et de his ſatis dictum eſt.

Menſa apud Pomer. ſemper ferculis onuſta.

**ſoricilegus.*

Reuertentes autem de terra illa, rurſum tranſitum facimus, per Patrem noſtrum, Ducem Poloniæ. Retribuat illi Dominus IESVS in die agnitionis omnia bona, quæ oſtendit nobis: nam tantæ affectionis, tantæque benignitatis circa nos extitit, vt etiam in Pomerania poſitis, hiemis tempore, ille vir optimus veſtes nobis mitteret hiemales, Epiſcopo, & vnicuiq; ſecundum ſuam perſonam idoneas, tam Clericis, quàm militibus ſiue ſcutiferis omnibus.

S. Otho cum ſuis reuertitur ad Boleslaum, Ducem Poloniæ.

Beneuolentia & humanitas Ducis in S. Othonem & comites.

Nunc ergò conſummatis his, ad quæ nos vocauerat, ipſe ad ſe reuerſos, omnes nos, vt filiós chariſsimos, recipiens, Epiſcopum & cæteros quoſque cõgruis honoribus habitos, nullum reliquit indonatum. Dein, quia feſtinantes vidit, cum multa gratiarum actione dimiſſos, vſq; in Bohemiam nos fecit conduci. Epiſcopus verò propter feſtinantiam, de Epiſcopatu Pomeraniæ pro voto ſuo tunc ordinare non potuit, ſed, de prudentia Ducis confiſus, ei ex otio commiſit ordinãdum. At ille vnum de Capellanis ſuis *Adalbertum* nomine, quem de latere ſuo cum aliis duobus Sacerdotibus in adiutorium cõceſſerat Epiſcopo, Præſulatus honore in gente illa ſublimauit. Itaque, vt breuis ſim, iuxta propoſitum ſuum, ante diem Palmarum ad ſedem ſuam Otto reuerſus eſt.

Adalbertus Primus in Pomerania Epiſcopus.

De

De inopinato incendio in ciuitate Babebergenſi exorto.

CAPVT XLI.

SEd dum *fortem armatū*, qui eatenus atrium ſuum, Pomeraniam ſcilicet, poſſederat, fortior Chriſtus ſuperueniens ſuperaſſet, armiſque eius per beatum Præſulem confractis, ſpolia diſtribuiſſet, non ferens ille violentam de ſedibus ſuis excluſionem, tanquam leo rugiens, vel modicam ſeruo DEI inferre niſus eſt læſionem. Et aliud, quod ageret, Domino prohibente, non inueniens, locum Babebergenſem, maiori ex parte, inopinato incendij diſcrimine, abſumpſit, vt, dum paſtor eximius, peracta apud extraneos prædicatione, ſponſam ſuam cum gaudio reuiſeret, non per omnia integram, ſed aliquantulum hoc damno conquaſſatam, ac mœrore confectam inueniret. Nocte enim, qua feſtiuitas ſancti Hermetis Martyris agebatur, cuius precioſo corpore locus ipſe à primordio per fundatorem ſuum beatum Henricum nobiliter eſt inſignitus, idem lamentabile incendium, occaſione mulieris cuiuſdam in partu laborantis, ſumpſit exordium: quod ſtatim circumcirca ſe impetu valido torquens, omnem locum extra ciuitatis ambitum tanta vaſtauit atrocitate, vt vix rariuſculæ quorundam caſæ euaderent. Ipſa verò ciuitas eum Eccleſiis ſuis infra vel extra poſitis patrocinio beati Hermetis aliorumque aduocatorum ſuorum illæſa permanſit.

Ebbo.
Luc. 11.
Sequentia vſq; ad finem huius libri ſecundi, deſunt in edit. Caniſiana.
Incendiū Bambergenſe, Cacodæmonis inuidia & ira excitatum.
Corpus S. Hermetis Bambergæ conditum.

Ad nihilum itaque fraus & malitia verſuti hoſtis eſt redacta, quoniam quidem & ſponſa caſtiſsima Bamberga tetram calamitatis huius nubeculam, patre ſuo, tanquam ſereniſsimi ſolis iubare, ad ſe reuerſo, facilè diſsipauit: & ipſe atrium ſuum, quod diu ſecurus poſſederat, vltrà tenere non potuit. Chriſto enim in Pomerania, per Apoſtolatum pij Ottonis, regnante, *inimici defecerunt frameæ in finem, & ciuitates eorum deſtructæ ſunt.*

Pſalm. 9.

De Iulinenſibus, qui poſt reditum ad ſuos ciues baptizati ſunt.

CAPVT XLII.

Ebbo.

PLurimi aũt Iulinenſium pro negotiatione ſua trãs mare abierant: qui, audita ciuium ſuorum conuerſione, ſpiritu DEI præueniente, æmulatores eorum facti ſunt; & ad Metropolim ſuam reuerſi, Regi regum Chriſto colla ſubmittunt, ſtatimq́ue à presbyteris, quos pius Otto illic conſtituerat, baptizati, ciuibus ſuis dudum Chriſtianis legibus incitatis, pari deuotione adunantur, & mirum in modum, fideliſsimo præcone veritatis in opere DEI laborante, Eccleſia per totam illam regionem creſcebat & confortabatur, Dominusq́ue augebat quotidie, qui ſaluum faceret in idipſum.

Baptizantur Iulinenſes, qui domo abfuerant, præſente S. Othone.

Apoſtolus itaque Pomeranorum duas illic Eccleſias conſtituit, vnã in ciuitate Iulin, ſub honore S. Adalberti & VVenceſlai, qui magnæ apud Barbaros opinionis erant, in loco, vbi profani dæmonum ritus agi ſolebant; vt, vbi ſpurca pridem commercia, Chriſti deinceps frequentarentur myſteria. Alteram extra ciuitatem in campo miræ latitudinis & amœnitatis, in veneratione beatiſsimi Apoſtolorum Principis ædificauit, illicq́; ſedem Epiſcopalem ſtatuit.

Duas Eccleſias Iulinæ ædificat.

Alteram, extra Vrbem in honorem S. Petri.

De legatione Babebergenſium ad S. Ottonem, ad reditum exhortantium.

CAPVT XLIII.

Ebbo.

SEd pio doctore pro continuis animarum lucris moram illic faciente, deuota gregis ſui multitudo, non ſolùm in Babebergenſi loco, ſed & in pluribus cœnobiis & parochiis collecta; incredibili ſolicitudine & mœrore, pro lõgiturna tanti paſtoris abſentia, ange-

angebatur: & vt reportaret illum, modis omnibus inſtat. Vnde crebra ad illum miſſa legatione, preces precibus, vota votis congeminant; ſed & literis filialem atteſtantibus amorem pro reditu eius ſatagere non deſinunt: quarum hic vnam inſerere dignum videtur, tam pro ſui dulcedine, quàm etiam pro auctoris eius, piæ memoriæ, VVigandi Abbatis perpetua recordatione; quæ in hunc ſe modum habent. *Quantis precibus Bamberg. reditum S. Othonis efflagitarint.*

Domino & Patri chariſſimo, pio Ottoni Epiſcopo ac gentis Pomeranicæ Apoſtolo, VVigandus Tarisienſis Cœnobij prouiſor indignus, deuotum in omnibus ſeruitium & orationum ſpirituale debitum. *Literæ VVigandi Abbatis ad S. Othonem.*

Benedictus DEVS pater miſericordiarum, pater luminum, qui ex vtero formans vos ſeruum ſibi dedit in lucem gentium, vt ſalus eius in extremis terræ per vos annunciaretur; ac lumine fidei tenebroſa gentilium corda irradiarentur. Vnde ſancta mater Eccleſia nouo filiorum augmento dignè lætatur, dum per miniſterium veſtrum multa millia barbaræ nationis ſacro baptiſmate renaſcuntur, & abiecta idolorum cultura, deſtructis delubris, readificatis eccleſiis, verus DEVS aduocatur & colitur. *Hierem. 1.*

Ergò poſt Euangelium alienis annunciatum, poſt tanti miniſterij opus conſummatum, iam ad proprias oues reuertenti paſtori grex omnis lætabundus occurrit, clerus cum populo, ac ſingulari gaudio monachorum proceſſio, patrem ſuum ſuſcipit concinens in iubilo cordis & voce exultationis: reuertere reuertere Sunamitis reuertere reuertere vt intueamur te. *Cant. 6.*

Ego

VVigandus vſque in Saxoniã S. Othoni obuiam ierat.

Ego autem horum omnium minimus, ſed fidei & dilectionis integritati nulli ſecundus, circa feſtum S. Mauritij, in Saxoniam veni, ſperans optatiſſimum aduentum Domini mei, vt primus ſuſciperem, quem nouiſſimus deduxi. ſed redeunte nuncio veſtro, ſpe exſpectationis meæ fruſtratus, multùm autem de certo reditu veſtro lætificatus, quod corporali præſentia non potui, in ſpiritu humilitatis Dominum meum primus ſalutare ſtudui dicens nõ ſono tantum oris, ſed flagrantiſſimo etiam iubilo cordis.

Salue magne pater, dic litera, dic reuerenter,
Dic rogo verſificè, inclyte Præſul aue.
Exſpectate redi populi ſpes, optio cleri,
Digne dator legis, certa medela gregis.

Vide Vrſperg. in chron. Anno 1126.

Nolumus ergò vos ignorare, Pater ſanctiſſime; quia, ex quo receſſiſtis, ſemper imminebat nobis dies anguſtiæ & tribulationis. Tyrannus enim ille Conradus toto pœnè anno in Caſtello Nurnbergenſi moratus, bona Epiſcopatus ſibi vicina deuaſtauit, de reditibus veſtris frumentum ex parte abſtulit, cenſum ſibi perſolui ſtatuit; Villicum de Ruſtalbis captiuatum omnibus rebus ſuis deſpoliauit; inſuper vrbem Babenberg callida machinatione, vt fertur, apprehendere ſtuduit; Sed, DEO gratias, iniquitas eius nequaquam præualuit. Ego enim & Conradus Cuſtos, de diſpenſatione nobis credita ſoliciti, ciuitati præſidia & cuſtodes cum cæteris fidelibus veſtris deputauimus, militibus, prout opus erat, ſtipendia erogauimus, reliqua omnia, quæ commiſiſtis, diligenter procurauimus.

Damna Eccleſiæ Bambergẽſi illata.

Inter Hermannum & Fridericum maxima guerra *habetur; inſidiæ diuerſæ altrinſecus tenduntur, rapinæ rapinis, incendia incẽdiis redduntur: inter quæ, villa ſubiacens † Lapidi Botonis cum Eccleſia combuſta eſt. Fridericus quadam nocte munitionem* Nieſtein *cum militibus ſuis clam ingreſſus, viriliter agere cœpit: ſed qui in arce erant, miſſis iaculis, & iactis*

† Botenſtein.

iactu lapidibus vnum de ſuis occiderunt, plures vulnerauerunt: ſicq́; infecto negotio, vix cum ſuis omnibus euaſit. Praterea per totam prouinciam multa mala graſſantur, rapinis, incendiis omnia vaſtantur.

Ergò tot malis, tot miſeriis finem facere ſperantes, aduentum veſtrum clamamus ſinguli, clamamus omnes; Veni Domine, veni, feſtina, ne tardaueris, adueni deſiderabilis, quem exſpectabamus in tot tribulationum tenebris.

Reliquus rerum veſtrarum ſtatus in Bauaria & Saxonia ſatis proſperè agitur. De negotio autem mihi ſpecialiter iniuncto, paternitatem veſtram ſcire volo: quia cuprum ad ſeptingentos, & eo amplius centenarios comparauimus; ex quibus trecentos maxima difficultate vſque Smalchalten perduximus, & iam viribus exhauſti, manum auxilij veſtri ardenti deſiderio praſtolamur, ac exoptatiſſimum omni regno ſanctitatis veſtra reditum vix exſpectamus.

De VVignando Tariſienſis Cœnobij Abbate.

CAPVT XLIV.

HIc eſt VVignandus Prędicator ſuauiſsimus, quem pius Otto quaſi auricularium ſibi fidelisſimum eligens, in tanto amore & reuerentia habebat, vt omnium ſecretorum ſuorum, participem eum faceret, & cuſtodia ciuitatis ſpecialiter ſibi delegata, etiam egregium opus, quod tunc inchoauerat, ſcilicet & domum S. Petri maioris Eccleſiæ, cum turribus ad arcenda ignium pericula cupreis operire laminis, eius potiſsimum magiſterio cōmitteret. Nec immeritò. Erat enim vir totius prudentiæ & ſagacitatis: gloria ordinis noſtri, non ſolùm ſpirituali gratia præſtantiſsimus, ſed & corporis venuſtate, & morum ha-

Ebbo.

Digreſſio de VVignãdo Abbate; quis & cuias fuerit.

Dotes animi & corporis.

bitusque dulcedine amabilis. Cuius venerandam ſenectutem & caput ad ſimilitudinem Chriſti candidum liceat nobis parumper dignis vocibus prædicare.

VVignandus fermè centenarius ſix ſellæ ſenectutis incommoda ſenſit.

Nam cum pœnè centenariam ageret ætatem, & plurimum in opere Dei nocte dieque laboraret, oculi puro vigebant lumine, pedes firmo greſſu veloces, auditus penetrabilis, dentes numero & firmitate durabant, vox canora, corpus ſolidum, nec ſenio longinquo curuatum, cani cum rubore diſcrepabant, vires cum ætate diſſentiebant; non memoriæ tenacitatem, vt in pleriſque cernimus, antiquior ſenecta diſſoluebat, non calidi acumen ingenij frigidus ſanguis obtundebat, non contractam rugis faciem arata frons aſperabat; non denique tremula manus per curuos ceræ tramites errantem ſtylum ducebat. Futuræ igitur reſurrectionis virorem in eo Dominus nobis oſtendit, vt peccati quidem ſciamus eſſe, quod cæteri adhuc iuuenes præmoriuntur in carne; iuſtitiæ autem, quod hic adoleſcentiam in aliena ætate metiebatur.

Et quanquam multis iſtam corporis ſanitatem etiam peccatoribus, euenire videamus; tamen hac illi ad peccandum abutuntur; hic verò ad bene agendum. Si quidem ab infantia diuinis apud nos ſcripturis eruditus, & in ſancta conuerſatione probatus, cum Prioratum hîc ſtrenuè ſub venerabili VVolframo Abbate adminiſtrabat, pius Otto uiolenter abreptum Tariſienſi eum Cœnobio præfecit, quod multo tempore, id eſt, amplius quam triginta annorum ſpatio, nobiliter gubernans, ac circumquaque cœleſtis doctrinæ dulcedinem mellifluam prædicatione ſpargens, cunctorum in Deum prouocabat affectus. Totus enim, quaſi Seraphin, ſuperni amoris facibus accenſus, in ſolo redemptoris deſiderio anhelabat, diuinæ ſeruitutis celebritatem flagrantiſsima deuotione peragebat, ſecretiorum cœleſtium ſumma & capere præualuit & annunciare loquendo, & alios accendebat, & quos verbo tangebat, ardere protinus in Dei amore faciebat; ſed & ſacra Miſſarum ſingulari affectu & compūctionis dulcedine agebat; ita, vt & alios in vinculo perfectionis, quod eſt charitas, ſibi arctiùs deuinctos tam viua voce, quàm & literis incompa-

VVignandus prior Montis S. Michaëlis.

Fit Abbas Monaſterij Tariſienſis.

Eiuſdem dicendi gratia.

Pietas in re diuina facienda.

comparabili ſuauitate plenis ad hoc ſacrificium, ardentiſsimo ſummi ac veri ſacerdotis deſiderio celebrandum, ſæpius accenderet; nec mirum: quòd ſpiritualis huius cibi intimum ſaporem diu multumque deguſtans amplius eſuriebat. Nam & plus, quam XL. annis ſacerdotio functus eſt. *Sacerdos ſupra XL. annos.*

O felix, & omni dignus beatitudine, quem ſenectus honorabilis Chriſto ſeruientem occupauit, quem extrema dies ſaluatori tanta deuotione inuenit militantem: *qui non confundetur, cum loquetur inimicis ſuis in porta*: cui introitu paradiſi dicetur; *ſerue bone & fidelis, intra in gaudium Domini tui*: accipe manna abſconditum, accipe calculum candidum, & in calculo nomen nouum ſcriptum, quod nemo ſcit, niſi qui accipit: Cerne deſiderabilem Chriſti vultum; *Pſalm. 126.* *Matth. 25.* *Apoc. 2.*

Quem prius abſconſum nitidi ſub tegmine panis
Myſtica verba canens ſemper ſacrare ſolebas.

Si quis autem de tranſitu eius audire voluerit, breuiter accipiat. Totam enim Paſchalem quinquageſimam ſolita deuotione in diuinis exegit laudibus, Pſalmis & orationibus, ſacræque lectioni & prædicationi vacabat; & cum diſcipulis ſuis noua eo loci mœnia ſtruere cogeretur; ille inſtabilem vitæ humanæ curſum, diemq; vocationis ſedulò attendens reſpondebat: Cernitis me ſilicernium: velox eſt *depoſitio tabernaculi mei*; *paucitas dierum meorum finietur breui*: ideoq; expenſas ad cœleſte ædificium congregare deſiderio flendo, eleemoſynas tribuendo, ſacras hoſtias offerendo, ceterisq; ſpiritualibus exercitiis inuigilando, aduentum iudicis iam iamq; ad oſtium pulſantis operiri volo. Appropinquante igitur die præſtolato remunerationis, antiquus Domini vineæ operarius, Dominica, qua Cantabatur, *Vocem iucunditatis*; more ſuo feſtiuus & alacer, chorum ingreſſus inuſitato ordine; *Alleluia*; *ſurrexit Paſtor bonus*, ac deinde ſequentiam, *Victimæ Paſchali* per ſemetipſum impoſuit, cunctos voce, manu totiusq; corporis motu ad pſallendũ deuotius incitabat, tanquam præſentis vitæ metã ſibi iam adeſſe intelligens, diceret; *omnis laus in fine canitur*. Solebat enim ſæpius tantę ſuauitatis & compunctionis cantũ indifferenter pſallere, *2. Petr. 1.* *Iob. 10.* *Præparatio ad mortem.*

O 2 quo-

quoties id Spiritus S. cordi eius dictaſſet; cuius videlicet donũ lege non conſtringitur.

Finita autem diuini celebritate officij, accerſito fratre, cui diſpenſatio monaſterij credita erat, dixit: *Hodie, vt audiſti, chariſſime fili, Dominicæ reſurrectionis gloriam debitis laudum præconiis pro modulo noſtro proſecuti ſumus: Tu ergò, quod te attinet, ſedulus munus exequere, miniſterium tuum imple. quia, tam deuotis Chriſti ſeruitoribus affluentior hodie impendenda charitas. Ipſe ego, ſicut præcentor & inſtigator ad dulciſonum carmen fui: ita ſpiritualis conuiuij adminiſtrator eſſe volo:* ſicq; vltimum cum grege ſuo paſtor piiſsimus agens conuiuium, futuræ Aſcenſioni ſolita precum & lacrimarum ſe deuotione præparabat diebus Rogationum, id eſt, ſecunda & tertia feria litaniis cum fratribus interfuit: ſed feria quarta graui, nocturno tempore, oppreſſus infirmitate, matutinali officio aſſurgere non potuit. Iam enim reſolutionis tempus inſtabat, iã ſummus Paterfamilias ad oſtium ſerui vigilantiſſimi pulſabat, iam reuerendo ſeni, qui diu in ſtadio * laboraſſe huius † viæ indefeſſa deuotione cucurrerat, brauium æternæ dulcedinis dare ſpondebat.

Dies Rogationum.

** Laborans.*
† Vita.

Itaque accitis Fratribus, infirmitatis ſuæ grauedinem aperuit, Canonicum coram ſe Curſum decantari fecit, & manè in Capellam ſuam ad audienda ſacra Miſſarum ſolennia ſe deferri petiit. Exinde relatus, pacem omnibus dedit, cunctis ſe paterno affectu commendauit, ſicq; ægrotans biduo, omnes ad ſe confluentes pro virium ſuarum poſsibilitate Verbo Dei ædificabat, & morbo ingraueſcente, Feria ſexta poſt Aſcenſionem Domini, ſumpto viatico, hora nona ex AEgypto huius mundi ad veram repromiſsionis terram migrauit; Teſtatique ſunt, qui aderant, in exanimi eius corpore nec tenuem ſe deformitatis alicuius pallorem vidiſſe; ſed vultu decoro dormienti ſimillimus apparebat, ita vt rubeus color faciei, & totius corporis venuſtas primò obitum eius ambiguum faceret.

Quando vitam finierit.

Nec mirum, ſi mortis acerbitas minimè ſibi locũ in eo vendicabat, qui non ad mortem, ſed potius de morte ad vitam tranſi-

tranſibat. Antea quidem frequentiſsimus graui & longiſsima decubuerat ægritudine, vt virtus ſpiritus in infirmitate carnis probaretur: ſed cunctis pro vita & ſanitate eius certatim ſupplicantibus, iam deſperatum patrem amantiſsimũ Dominus, quaſi de ipſo mortis limine reuocatum, filiis mœrentibus & lugentibus ſæpius reſtituebat: tunc autem, præmiſsis ad Dominum pluribus gregis ſui manipulis, & ipſe paſtor eximius breui tactus morbo, ſuper nobilem hunc nobilior ipſe ruit aceruum, qui Regem gloriæ in decore ſuo videre deſiderans, quotidianis cum Propheta ſuſpiriis decantabat dicens: *Quam dilecta tabernacula tua Domine virtutũ, concupiſcit & deficit anima mea in atria Domini.* Sed hæc hactenus, nũc reuertamur ad ordinem. *Pſalm. 83.*

De reditu S. Ottonis ad ſedem ſuam.

CAPVT XLV.

EGitur Apoſtolus Pomeranorum Otto pius aſſiduis fratrum ac filiorum ſuorum precibus & legationibus contraire non valens, cùm apud Iulinenſes hiemaſſet, circa Purificationem S. MARIÆ, accepta ab omnibus licentia, vnicam ſibi ſponſam Babebergenſem Eccleſiam deſideràto reditu conſolari diſpoſuit. Quo audito, plebs neophyta Pomeranorum non mediocri mœrore perculſa, lacrymoſis precibus veſtigia pij Doctoris ambire, eumq; apud ſe detinere conata eſt. Sed incaſſum. Ipſe enim graues in terra ſua diuerſorum negotiorum cauſas ſibi imminere reſpondit: Sed & magnum animæ ſuæ periculum aſſerebat: ſe, dum Chriſto noua de alienis gregibus lucra requirit, proprias oues, ſibique ſpecialiter aſsignatas negligeret. Moxque adunata ſociorum & cooperatorum turba, cunctos, quibus fidei Verbum diſſeminauerat, circuiuit, & in religione Chriſtiana tam monitis, quàm & precibus deuotis confirmauit. *Ebbo.* *S. Otho diſcedit ex Pomerania circa Purificationem B. Virginis.*

Primùm verò caſtellum * Gamin, exin Dodonenſem locũ in honore S. Crucis cõſecratum adiit, vbi multos Pomeranorum de inſulis maris reuerſos (vbi timore Bolezlai Ducis oc- ** Camina.*

Ducis Boleslai eximia virtus.

culti erant, baptizauit. Nam Dux Bolezlaus, ſicut ergà Deum cultoresque Dei religione ac pietate inſignis; ita erga idololatras & crimínoſos debiti rigoris aſperitate fuit implacabilis. Singulis quippe annis, collecto exercitu valido, terras paganorum deuaſtare ſolebat, vt vel timore gladij iugo Chriſtianæ fidei ſubigerentur. Quod vbi miniſterio pij Ottonis factum eſt, arma in pacem mutata ſunt, cunctique de latibulis, vbi abſconditi erant, accepta per beatum Præſulem ſecuritate, prodeuntes, baptiſmi gratiam conſecuti ſunt. Hæc igitur ſancta occupatio Prædicatori veritatis moram redeundi fecit, eumq; in Dodonenſi loco aliquandiu detinuit.

Sed peractis omnibus, Belgradenſem vrbem petiit: deinde Colobergam; illic Eccleſiam S. Dei genitricis MARIÆ dudum à ſe inchoatam perfecit & conſecrauit. Poſt hæc viſitatis omnibus Eccleſiis, Deoque intima lacrymarum profuſione commendatis, auctus benedictione Domini Pomeraniam egreditur. Dein, proſpero curſu, Poloniam veniens, inedicibili gaudio & reuerentia, velut angelus Dei, à Duce Bolezlao, omnique clero & populo ſuſcipitur. Fit gaudium generale totius plebis, tam de conuerſione Pomeranicæ gentis, quàm etiam de ſoſpitate, & reditu deſiderantiſsimi Patris Ottonis.

S. Otho redit in Poloniam.

Hæc iam ſupra cap. 90 expoſita ſunt; ſed ex Tiemone.

Aliquandiu ergò illic à Bolezlao Duce, humanitatis gratia, detentus, Bohemiam adiit, ſimilemque Ladiſlao Duci, & omnibus ſuis de aduentu ſuo lætitiam præbuit. Deinde ad Claduranenſe Cœnobium veniens, fratribus vnanimi deuotione ſibi occurrentibus, ſolita humilitatis affectione ſe commendauit; ſicque omni feſtinantia fines terræ ſuæ ingreſſus, feria tertia maioris hebdomadæ Michelueldenſem locum adiit, ibique cœnam Domini, debita veneratione, multo fidelium ſtipatus agmine, celebrauit. Nam plures de clero & populo Babebergenſi deſiderantes angelicam eius præſentiam, illic occurrerant, & quaſi de morte redditum Paſtorem piiſsimum ſuſcipientes omnipotenti Domino, qui per tot pericula ſaluum eum reduxit, cum lacrymis gratias agebant.

Venit in Bohemiam.

Igitur ſacratiſsimo Paſchali Sabbato diu viduatam ſponſam ſuam amantiſsimus Pater reuiſit, locumque Teuerſtatenſem

S. Otho Bambergam redit Sabbatho Paſcha.

ſem ingreſſus, ibi reuerendas ſacræ noctis vigilias, more ſolenni peregit. Mane primo reſurrectionis Dominicæ ſplendidior ſolito nobis aurora refulſit, & geminata nos excepit lætitia, tam iucunditate Paſchalis feſti, quàm etiam aduentu pij Ottonis illuſtrata. Nam vniuerſo Clero & populo coadunato, multiſq; honorabilibus & reuerendis aliorum Cœnobiorum Patribus præſentibus, nouus noſtri temporis Apoſtolus, deſtructis apud Barbaros portis mortis, Victor rediens Eccleſiam ſuam cum triumpho nobili ingreditur, & cunctis præ gaudio flentibus, cum cantu Paſchali, *aduenisti deſiderabilis* omni deuotione ſpirituali ſuſcipitur.

S. Otho Bambergæ cum proceſſione excipitur.

Erat apud omnes gaudium lacrymis intimæ compunctionis permiſtum, (vti ſolet eſſe in charis mortuis reſuſcitatis) cunctorum voces inedicibili iubilationis ſuauitate *alleluia* reſonabant, ſtrepitu quantum humanæ aures capere vix poſſent. Omnibus enim veriſimile videbatur, ac ſi Chriſtum à morte reſurgentem ſuſciperent, Deo laudes, Deo gratias, nullo tacente, vnanimi pſallentium affectu, concrepabāt. Omnes reuerendam eius caniciem & angelicam faciem videre geſtiebant; cuncti pedes eius, Euangelio pacis conſecratos, exoſculari gaudebant. Quibus ille Verbum Dei ſolita eructans dulcedine, magnalia Domini & conuerſionem Pomeranicæ gentis narrabat, & cunctorum affectus ad conſiderandam diuinæ pietatis gratiam, illo, quo ipſe ardebat, charitatis igne accendebat.

Gaudium ex aduentu S. Othonis.

Exinde incertam humanæ vitæ metam attendens, illudque de libro Beati Iob aſsidua meditatione reuoluens; *Neſcio, quandiu ſubſiſtam, & ſi poſt modicum tollat me factor meus*; omnia; quæ dudum inchoauerat Cœnobiorum & Eccleſiarum ſepta, quantocius conſummare accelerabat. Sed & neceſſariis quibusque domicilia & hoſpitalia pauperum Chriſti, vt bonus Paterfamilias, ſufficienter accumulare ſatagebat, nè ſi quid in his neglectum foret, de mercede ſua ſubtractum poſtea doleret.

Sed pio Præſule in his partibus toto conamine diuinis operibus inſudante, antiquus hoſtis veneno inuidiæ tabeſcens,

tot animarum detrimenta ſibi in Pomerania ſuccreſcere doluit, ideoque bono ſemini zizania ſuperſeminare ſtuduit. Nam duæ præcipuæ illæ ciuitates Iulin & Stetin, inſtinctu inimici, apoſtaſian incurrerunt, abiectoque veri Dei cultu, priſcis dæmoniorum ritibus ſe perdendos proſtituerunt. Hoc autem, quo ordine ſit factum; vel qualiter ſecundo pij Ottonis Apoſtolatu, per Dei gratiam, mirificè ſit recuperatum, tertius liber, Domino annuente, explicabit.

Deficiunt à fide Iulina & Stetina.

* * *

Finis libri ſecundi.

TITVLI

TITVLI LIBRI TERTII.

CAP. I. *De Apoſtaſia duarum ciuitatum Iulin & Stetin, & de vltione diuina ſuper eos facta.*
II. *De liberatione Vuitiſchardi, & de periculo maris eodem liberato.*
III. *De ſecunda profectione S. Ottonis ad Pomeranos Apoſtatas.*
IV. *De aduentu ipſius ad Vrbem Timinam, & de apparatu bellico, quem ibidem inuenit.*
V. *Quomodo Dux VVortislaus ſuos ad colloquium vocauerit, & ad fidem Chriſti hortatus ſit.*
VI. *Quomodo Vdalricus Presbiter, & Albinus interpres Hologaſt ciuitatem adierint, & de periculo euaſo.*
VII. *De cauſa inquiſitionis eorum.*
VIII. *De periculo Clericorum in eadem ciuitate, & de vno ad templum confugiente.*
IX. *De legatis Marchionis Adelberti de Saxonia.*
X. *De ſeditione ſacerdotum idolorum facta.*
XI. *De Mitzlao rectore ciuitatis & de factis eius.*
XII. *De pauore Pomeranorum, & quomodo ab Epiſcopo liberati ſint.*
XIII. *De Vtrama inſula, & gente barbariſſima.*
XIV. *De Vdalrico Sacerdote illuc directo euangelizandi gratia.*

P XV. *De*

XV. *De Apoſtaſia Stetinenſium, & quomodo Epiſcopus illuc ire volens, prohibitus ſit.*

XVI. *Quomodo tandem illuc peruenerit, & quæ pericula illic inuenerit.*

XVII. *De impietate Sacerdotis impedientis Epiſcopum, & de correcta populi multitudine.*

XVIII. *De pueris in plateis ludentibus.*

XIX. *De conſilio maiorum, & fidelitate Vuiriſchardi.*

XX. *De inſolita piſcatura.*

XXI. *De inciſione Nuceæ arboris & periculo Epiſcopi.*

XXII. *De profunda inclinatione Adelberti Presbyteri poſt euaſionem periculi.*

XXIII. *De orationibus pro ſaluatione pij Ottonis in monte S. Michaëlis facta, & de viſione Ellenhardi ſenioris.*

XXIV. *Quomodo Stetinenſes fidei reconciliatos Duci ſuo reconciliauerit, & de interitu Sacerdotum Epiſcopo inſidiantium.*

XXV. *Quomodo Epiſcopus tranſitis inſidiis Iulinam venerit, & ipſam de apoſtaſia correxerit.*

XXVI. *De illuminata ibi cæca muliere.*

XXVII. *De filio lunatico militis in papilione reliquiarum liberato.*

XXIIX. *De alio milite phrenetico liberato.*

XXIX. *De Boccheo Presbytero, & de ſegete incenſa in die S. Laurentij.*

XXX. *De rupta ſocietate Ruthenorum propter fidem Stetinenſium, & de Archiepiſcopo Danorum.*

XXXI. *De bello inter Ruthenos & Stetinenſes, & de victoria Stetinenſium.*

XXXII. *De reuocatione S. Ottonis per Lotharium regem Romanorum.*

DE

DE APOSTASIA DVARVM CIVITATVM IVLIN ET STETIN, ET DE VLTIONE DIVINA SVPER EOS FACTA.

CAPVT PRIMVM.

CVM infatigabilem Domini ac Patris noſtri pij Ottonis Epiſcopi affectum, quo gloriam & cultum Chriſti non ſolùm in Teutonicis, ſed & in remotis Barbarorum finibus euangelizando propagauit, aſsidua meditatione reuoluerem, nefas iudicaui tam laudabilia eius geſta infructuoſo tegi ſilentio; vnde, non præſumptionis, ſed potius intimæ charitatis ſpiritu ductus, de ſecundo eius Apoſtolatu in Pomerania, ſicut fidelis cooperator ipſius * Vdalricus Presbyter S. Aegidij mihi innotuit, ſcripto tradere curaui. Nam de primo aliâs ſcriptum eſt. Legat ergò qui voluerit; inuitum & faſtidientem nemo legere compellit.

Ebbo. Hæc non habētur in edit. Caniſ.

** De quo Andreas in præfat. huius operis.*

Beatiſsimo Patre noſtro Ottone, poſt primum gentis Pomeranicæ Apoſtolatum ad ſedem propriam feliciter reuerſo, duæ ex nobiliſsimis ciuitatibus, id eſt *Iulin & Stetin*, inuidia diaboli inſtigante, ad priſtinas idololatriæ ſordes rediêre, hac videlicet occaſione. Iulin à Iulio Cæſare condita & nominata, in qua etiam lancea ipſius columnæ miræ magnitudinis, ob memoriam eius, infixa ſeruabatur, cuiuſdam idoli celebritatem initio æſtatis maximo cócurſu & tripudio agere ſolebat. Cumque verbo fidei & baptiſmi lauacro vrbe mundata, per beatum Pontificem idola maiora & minora, quę in propatulo

Qua de cauſſa Iulina & Stetina à fide defecerint.

Iulina à Iulio Cæſare cōdita.

erant, ignibus conflagrare cœpiſſent, quidam ſtultorum modicas idolorum ſtatuas, auro & argento decoratas, clam furati, penes ſe abſconderant, neſcientes quale per hoc Vrbis ſuæ operarentur excidium, ſicut & infelix Achan, qui, Hierichuntina Vrbe ſubuerſâ, auream regulam quinquaginta ſiclorum cum pallio coccineo, & ducentis argenti ſiclis furatus eſt, ideoque grauem cæleſtis iræ vindictam, & Iudaicæ plebis vidit ruinam.

Ioſ. 7.

Nam ad prædicti idoli celebritatem cum prouincialibus ſolito feruore concurrentibus, ludoſque & comeſſationes multiformi apparatu exhibentibus, ipſi dudum abſconditas ſimulacrorum effigies populo inani lætitia reſoluto, præſentantes, eos ad antiquum *paganizandi* ritum impulerunt, ſtatimque per hoc diuinæ correptionis plagam incurrerunt. Siquidem ludis & ſaltationibus, paganico more, omni populo occupato, ſubitò ignis Dei cecidit è cælo ſuper Apoſtatricem ciuitatem, tantaque violentia tota Vrbs conflagrare cœpit, vt nemo quippiam de rebus ſuis eripere valeret, ſed animas tantum ſuas ſaluare cupientes, fugâ pernici ſæuiens incendium vix euaderent. Tandem verò, vrbe ſua ignis atrocitate deleta, reuerſi, inuenerunt Eccleſiam S. Adelberti per Apoſtolum ſuũ Ottonem illic in meditullio propter raritatem lapidum, firmo lignorum tabulato conſtructam, ex media parte flammarum vaporibus abſumptam: ſed mirum in modum ſanctuarium, quod viliori ſchemate, id eſt, arundineto contectum fuerat, ſubter habens pannum lineum oppanſum, propter vermiculos ab altari arcendos, omninò ab ignibus intactum remanſerat. Quo ingenti viſo miraculo, tota plebs in laudem Dei ſumma clamoris exultatione perſonabat, aſſerens procul dubio verum hunc eſſe Deum, qui in tanta ignis violentiâ, quæ etiam lapides comminuerat, arundinetum ſuo altari oppanſum reſeruare potuerit illæſum: ſicq; aduocatis Sacerdotibus Chriſtianis, publicam egêre pœnitentiam; & abiuratis penitus idolis, vrbeq; ſua, prout poterant, reædificata, iugo Chriſti ceruices ſuas alacri deuotione ſubmiſerunt. Hoc modo diuinæ correptionis plaga ſalutem in terra eorum eſt operata.

Vltio diuina in Apoſtat. u.

Eccleſia S. Adelberti media ex parte flammis abſumpta.

Ingens miraculum.

Stetin

Stetin verò ampliſsima ciuitas, & maior Iulin, tres montes ambitu ſuo concluſos habebat; quorum medius, qui & altior, ſummo paganorum Deo, *Trigelaus* dictus, * tricapitum habebat ſimulacrum, quod aurea cidari oculos & labia contegebat, aſſerentibus idolorum ſacerdotibus, ideo ſummum Deum tria habere capita, quonia tria procurat regna, id eſt cœli, terræ & inferni: & faciem cidari operire pro eo, quòd peccata hominum quaſi non videns & tacens diſsimularet.

** Trinum capitum vel triceps. Triglaff.*

Hac itaque potentiſsima ciuitate ad veri Dei agnitionem per beatam Præſulem adductâ, delubra idolorum flammis erant abſumpta; duæque Eccleſiæ, vna, in monte * Trigelai ſub honore S. Adelberti; alia, extra ciuitatis mœnia, in veneratione S. Petri, erant excitatæ: & ex hoc ſacrificia, quæ copioſo apparatu & diuitiis, ſacerdotibus faniſque idolorum exhibebantur, nunc Eccleſiæ Chriſti vindicabant: vnde commoti ſacerdotes, & prioris pompæ delicias quotidie ſibi decreſcere videntes, occaſionem quærebant, vt populum ad idololatriã, quæſtus ſui gratiâ, reuocarent. Accidit ergò mortalitatem magnam ciuitati ſuperuenire, & requiſiti à plebe ſacerdotes, dicebant; abiurationis idolorum cauſa hoc eos incurriſſe, omneſque ſubitò morituros, niſi antiquos Deos ſacrificiis & muneribus ſolitis placare ſtuderent. Ad hanc vocem ſtatim conuentus forenſes aguntur, ſimulacra requiruntur, & in commune profanus ſacrificiorum ritus ac celebritas repetitur: Eccleſiæ Chriſti ex media parte deſtruuntur. Cumque ad ſanctuarium plebs furibunda veniſſet, non auſa vlterius progredi, ſummum idolorum Pontificem ſic tumultuoſo ſtrepitu alloquitur.

** Triglaff.*

Sacrificul. Ethnici famẽ metuentes, populũ ad defectionem ſollicitant.

Ecce, quod noſtrum erat, executi ſumus, tuum eſt iſtud caput & culmen *Teutonici Dei* pro officio ſuo aggredi & profanare. Ille autem, arrepta ſecuri, cum altius dextram libraſſet, ſubitò diriguit, & reſupinus corruens clamore lamentabili dolorem ſuum proteſtatus eſt. Accurrens vulgus cauſam doloris requirit. At ille grauiter ingemiſcens; heu, prô dolor, inquit, quantæ potentiæ, quantæ fortitudinis eſt *Teutonicus Deus*, & quis reſiſtet ei? Ecce ego, quia ſacraminis eius ædem

Tumultuantis plebis ad præcipuum Popam oratio.

Punitur impius ſacrificus.

contingere præſumpſi, quomodo percuſſus ſum. Illis verò attonitis, & quid agerent, inquirentibus; Pontifex eorum: Aedificate, ait, hic domum Dei veſtri iuxta ædem Teutonici Dei, & colite eum pariter cum Diis veſtris, ne fortè indignatus interitum huic loco quantocyus inferat; qui præcepto eius paruerunt, & vſque ad reditum piiſsimi Apoſtoli ſui Ottonis in hoc errore permanſerunt.

De liberatione VVirtſchachi, & de periculo maris eodem liberato.

CAPVT SECVNDVM.

Vide edit. Caniſ. cap. 13.

SEd interim nō deſtitit diuinæ pietatis prouidentia, quæ ſemper conuerſionem errantium deſiderat, paterna eos lenitate redarguere, per quendam potentiſsimum de ciuibus ſuis VVirtſchachum nomine, mirabiliter ab hoſtium captiuitate & maris periculo liberatum, quod nullatenus ſilentio prętereundum eſt: maximè cùm per abſentem licet beatiſsimum Pomeranicæ gentis Apoſtolum, tam euidens miraculum Chriſti operari ſit dignatus. Siquidem orientalis eſt regio Barbarorum Pomerania, habens ex latere prouinciam Danorum, mari interiacente; tantaque eſt maris latitudo vtramque diuidens regionem, vt qui in medio nauigans ſereniſsima die poſitus fuerit, vix prouincias has ad inſtar minimæ nubis conſiderare valeat.

VVirtſchachus ciuis Stetinenſis ditiſsimus.

Hic itaq; ciuitatis Stetinenſis gloria ex diuitiis inter ſuos opinatiſsimus, frequenter in prouinciam Danorum nauigare, & prædam ex ea agere ſolebat: ſicut & illi è contra in Pomeraniam crebras incurſiones piraticas faciebant. Sed eo tempore, quo ciuitas ſua apoſtaſiam, vt prædiximus, incurrerat, idem præpotens vir VVirtſchachus, copioſo ſex nauium apparatu, Danos ſibi infenſos petebat; & non præuiſas incidens inſidias, cum omnibus ſuis captus eſt; ſociisque crudeliter

Capitur à Danis.

ſiter ſtrangulatis, ipſe ſolus carceri traditur, collo, pectore, manibus, pedibusque graui catenarum nexu, quæſtus duntaxat gratia, compeditus.

In hac arctiſsima reclusione poſitus, ſingulisque momentis, quando ad mortis atrociſsimum ſupplicium traheretur, ſuſpectus, piiſsimi Apoſtoli ſui memoriam reuoluere cœpit, à quo ipſo dudum de ſacro Chriſti fonte ſuſceptus erat, & ſalubri lacrymarum imbre perfuſus, hanc ſupplicem Domino ex omnibus cordis medullis profudit orationem: *Domine Deus omnipotens, qui nos ad cognitionem nominis tui per os ſancti Patris noſtri Ottonis Epiſcopi venire tribuiſti; miſerere & ſuccurre mihi in hac tribulatione, per eius beatiſſima merita, qui me licet indignum de ſacro nouæ regenerationis lauacro ſuſcepit, vt, ſi vera ſunt omnia, quæ ex ore eius de ſua inæſtimabili pietate audiui, nunc in tam horrendæ mortis imagine poſitus experiar, & tuo munere abſolutus, deinceps ab hac piratica inuaſione deſiſtam, tuæq; religioni debita deuotione iugiter inhæream.* *Oratio eius ad Deum.*

Hæc cùm dixiſſet, ex multa mœroris & inediæ defectione in ſomnum reſolutus eſt, continuoque dilectum Apoſtolum ſuum Ottonem cernit Pontificali infula redimitum adſtare, & virga paſtorali latera dormientis pulſare. Qui attonitus & præ gaudio lacrymans, hac flebili voce eum compellat. O Pater ſancte, ô ſerue Dei viui, quis te ſic inopinatum his appulit oris? At ille; *propter te*, inquit, *veni: ſurge quantocius, & ſequere me.* Cui captiuus: *quomodo*, ait, *Domine pater ſurgam tantis catenarum nexibus irretitus?* Tunc Pater benignus, ſigno Crucis edito, erexit eum, ſtatimque vincula eius, cœleſti virtute, dicto citius, ſoluta ceciderunt in terram. Cui ſeruus Domini: *Ecce*, ait, *abſoluit te Chriſtus, cui credidiſti. Memento, vt, cùm redieris in terram tuam, omnibus ciuibus tuis legationem meam proferas. Grauem quippe offenſam Dei incurrerunt pro eo, quod cultu eius neglecto, priſcis idololatriæ ſordibus ſe polluere veriti non ſunt: &, niſi quantocyus reſipiſcant, cœleſtis iræ vindictam aut hic, aut in futuro ſeculo multipliciter incurrent.* His dictis euanuit ex oculis eius. *S. Otho apparet VVirtſchache.* *Liberatur ex vinculis ope S. Othonis.*

At ille concitus egrediens, curſu rapidiſsimo venit ad mare. Sed, quid ageret, dubius intra ſemetipſum variis cogitationibus æſtuabat dicens: *Ecce Deus per merita beatiſſimi patris mei*

Diuinitus offertur ei nauicula.

Ottonis abſoluit me: ſed quomodo tanta maris ſpatia ſine naui tranſibo? Hæc animo voluens in tetræ noctis ſilentio, aſpicit modicam coram ſe nauiculam littoribus ſine vectore appulſam, in qua non niſi vnus homo gnarus & exercitatus in his, vehi poſſet: quam ſine cunctatione ingreſſus, pelago ſe committit, ſola fide munitus, & hæc ſecum reputans: *Satius duco in profundo maris, ſi ſic neceſſe eſt,* * *introire, quàm denuò cruentas hoſtium manus incidere: qui, ſi me, quod abſit, in hoc littore comprehenderint, nouis & inauditis cruciatibus laniatum crudeliter ſtrangulabunt.*

* *Interire.*

Sed adſcendente eo in nauiculam ſtatim Dominus ventum validiſsimum miſit in mare, qui eum ſine mora ad littus Stetinenſis ciuitatis ſine remige perduxit. Et egreſſus ad terram, cum lacrymis Deo omnipotenti, & beatiſsimo Patri ſuo Ottoni debitas gratiarum actiones exſoluit, maximoque ciuium ſuorum gaudio & admiratione ſuſceptus, omnem iacturæ & ereptionis ſuæ ordinem eis expoſuit: qui etiam in teſtimonium miraculi huius, nauiculam ipſam in portæ Vrbis introitu ſuſpenderunt. Sed à malis incitati ſacerdotibus, legationem pij Doctoris ſui ſpreuerunt in eodem errore durantes, quoad vſque Præſul ipſe denuò eos viſitans, ad viam veritatis reuocaret. Quod, quo ordine factum ſit, ſubſequens narratio declarabit.

Sine remige transfretat.

Venit Stetinum.

Liberationis ſuæ modum exponit.

De ſecunda profectione S. Ottonis ad Pomeranos Apoſtatas.

CAPVT TERTIVM.

Ebbo.

EGitur electus Dei Pontifex audiens inimicum bono ſemini zizania ſuper ſeminaſſe, non eſt paſſus Stetinenſes claudicare in duas partes, Domino & idolis ſeruiendo; ſed, petita benedictione à Domino Apoſtolico Honorio, & ſereniſsimo Rege Lothario, Barbarorum fines rurſum adire diſpoſuit, tam pro Apoſtatis ad ſinum Eccleſiæ reuocandis, quàm etiam pro alia gente, videlicet

Anno Christi 1128.

delicet *Noim* dicta, quæ necdum nomen Chriſti audierat iugô fidei ſubigenda.

Præparatis itaque paterna prouiſione abundanter vitæ neceſſariis, pluribus etiam verbi miniſtris & cooperatoribus, religione & induſtria pollentibus, accitis, in Cœna Domini ſacratiſsima, mox poſt confectionem Chriſmatis & Miſſarum ſolennia deuotè peracta, ieiunus ac ſandaliis, ſicut altari adſtiterat, ornatus, elato Crucis vexillo, iter prædicationis arripuit, iuxta quod ſcriptum eſt; *quàm ſpecioſi pedes Euangelizantium bona.*

Altera S. Othonis in Pomeraniam profectio.

Rom. 10.

Omnibus ergò filiis ſuis amantiſsimum patrem lacrymis proſequentibus, & proſpera ea ſupplici affectu imprecantibus, ipſe fide armatus, & galea ſalutis munitus ciuitatem inimici expugnare ac deſtruere aggreſſus, primam manſionem habuit in curia Babenbergenſis Eccleſiæ, quæ Grounze dicitur, vbi authenticum * Mandatum ſuis, more ſolenni, celebrauit. Sequenti verò die poſt officii & ſepulturæ Domini celebrationem, inde digreſſus ad vrbem antiquam, vocabulo Kirchberg deuertit: vbi Sabbathum ſanctum Paſchæ & ipſam Dominicæ Reſurrectionis diem ſumma deuotione peregit. Feria ſecunda Paſchæ monaſterium nouiter à ſe conſtructum Regenhereſtorf expetiit, quod & feria III. Paſchæ in honore S. Ioannis Baptiſtæ debita cum veneratione dedicauit, multum ſe iterúque ſuum beato Ioanni, intimo Patrono ſuo, commendans.

* *Intelligit pedum lotionem die Cœna Domini fieri conſuetam.*

Poſt hæc tota Paſchali hebdomada, in poſſeſsionibus Eccleſiæ Schidingen & Mucheln, pro neceſſariis viæ ſumptibus aggregandis, occupatus, inſignem illam Saxoniæ metropolim Magdeburg adiit, vbi à dilecto ſuo * Noriperto Archiepiſcopo honorificè ſuſceptus eſt. Sed quia ſemper gloriam ſequitur æmulatio, idem Archiepiſcopus cernens eum de tam longinqua regione ad officium prædicationis ſuperuenire, & pudore actus, quod ipſe in ciuitate gentium Barbararum poſitus, nihil tale aggredi præſumpſiſſet, inuidia ſtimulâte, pium doctorem aliquandiu retardare voluit. Sed ipſe feruens in ſpiritu, nullatenus à bono propſito reuocari potuit.

* *Norbertus.*

* *Hauelbergenſe.*
† *Epiſcopium.*

Solenitas Ethnica. De iſto Gerouito infrà, cap. 8. fortè legendum Herouito.

S. Otho Dominum loci obiurgat ob toleratã idololatriam.

S. Othonis concio ad Hauelbergenſes.

Fructus concionis.

Munera data VVitikindo.

Itaque petita ab eo benedictione, poſtera die, * Abelbergenſem † Epiſcopatum petiit, quod tunc paganorum crebris incurſionibus ita deſtructum erat, vt Chriſtiani nominis vix tenues in eo reliquiæ manſerint. Nam ipſa die aduentus eius ciuitas vexillis vndique circum poſita, cuiuſdam idoli *Gerouiti* nomine celebritatem agebat. Quod vir Domini vt aduertit, corde tenus pro tali errore compunctus, vrbis mœnia ingredi recuſauit. Sed, ante portam conſiſtens, VVitikindum eiuſdem loci Dominum, accerſiuit; & cur hanc idolólatriam exerceri pateretur, obiurgauit: qui proteſtatus plebem Archiepiſcopo ſuo Noriperto rebellem, eò quòd duriori ſeruitutis iugo eam ſubiugare tentaret, nullo modo cogi poſſe fatebatur, vt ab eo doctrinæ verbum ſuſciperet. Sed prius mortis occaſum, quàm ſeruitutis huiuſmodi onus ſubire paratam eſſe. Ideò verò idem VVitikindus ſupplicabat Epiſcopo, vt eidem ciuitati errorem ſuum pandere ne abnueret, dicens; monitis eius multo ardentibus plebem, quàm Archiepiſcopi ſui iuſsionibus obedire: qui ſtans in edito ante portam ciuitatis; omni populo coadunato, Verbum ſalutis prædicabat, & abdicationem huius ſacrilegæ celebritatis facilè apud eos obtinuit, proteſtantibus, etiam, baptiſmi gratiam ſub alio Archiepiſcopo prompta voluntate ſuſcepturos. Pius verò prædicator eidem VVitikindo magnam auri quantitatem & coniugi eius Pſalterium precioſum, ſolita vſus beneuolentia tribuit: ibique diuerſa itineri neceſſaria cum triginta plauſtris comparauit.

Deinde à VVitikindo exquirere cœpit, ſi ducatum ſibi per regionem ſuam, ſicut in Merſeburgẽſi oppido, coram glorioſiſsimo Rege Lothario ei ſpoponderat, præbere paratus eſſet: qui abnuens, reſpondit, cum per terras hoſtium ſuorum paulo poſt tranſiturum, ideoque ducatum ei præbere non poſſe, ne fortè ſatellites ſui ab eiſdem hoſtibus capti & iugulati interirent. Tum Pater amabilis, fortiſsima Dei manu ſuper ſe inuocata, cœpti itineris curſum aggreſſus eſt.

Erat illic vaſtiſsima ſilua, quâ diebus quinque tranſmiſsâ, venit ad ſtagnum miræ longitudinis, vbi homuncionem paruæ

uæ inſidentem nauiculæ contemplatus, copioſam ab eo piſcium multitudinem comparauit; ſed ipſe, mirum dictu, argento multo, aliiſque ſpeciebus ſibi propoſitis, nihil precij, niſi tantum ſal accipere conſenſit. Dicebat enim ſe ſeptennio panem non guſtaſſe, ſed piſcibus tantum & aqua ſtagni illius vitam alere inopem. Siquidem capta à Duce Poloniæ Prouinciâ, ipſe cum vxore ſua fugiens, ſecuri & aſcia ſua aſſumptâ, paruam in medio ſtagni ipſius planitiem inuenit: vbi ædificata domuncula, ſecurè habitabat, tantamque ſiccatorum piſcium multitudinem æſtiuo tempore congregabat, vt tota hieme ſuperabundaret: quibus etiam condiendis non paruam ſalis quantitatem à bono prædicatore coëmit.

Piſcator pro venditis piſcibus ſalem petit, repudiatis nũmis; Et quare.

Erat etiam illic barbarorum natio, quæ *Morim* vocabatur. Hæc, auditâ beati Præſulis opinione, vltrò ſe fidei Sacramentis ab eo imbui expetebat: ſed ipſe vt vir prudens & ſagaciſsimi ingenij, ad Noripertum, Archipræſulem ſuum, eos dirigebat, dicens; illicitum eſſe ſuper alienum fundamentum ædificare, ſe potius ad remotiores gentes, edicto Domini Papæ & literis VVortizlai Ducis Pomeraniæ euocatum. At illi; Magdeburgenſem ſe nolle ſequi proteſtantes: quia grauiſsimo ſeruitutis iugo eos opprimere niteretur, ei, tanquam pio Dei ſeruo ceruicem cordis humiliter ſubmittere, & dictis eius per omnia obedire pollicentur. Quorum deuotionem intuens, benignè reſpondit, ſe quidem interim ad gentes ſibi commiſſas tendere; ſed poſt earum conuerſionem, ſi in hac voluntate perſiſterent, auctoritate & permiſſu Domini Papæ, atque voluntate & conſenſu Noriperti Archiepiſcopi, eos impigrè viſitaturum.

Saxones ſubiecti Archiepiſcopo Magdeburgenſi petunt baptiſmum à S. Othone.

De aduentu eius ad vrbem Timinam, & de apparatu bellico.

CAPVT QVARTVM.

Ebbo.
Dâmmin.
Damina *ſeu*
Demina.

IGitur veniens ad Vrbem Timinam maximum illic belli apparatum hoſtilemque Luticenſium incurſionem reperit. Nam Luticenſes, quorum ciuitas cum fano ſuo, à glorioſiſsimo Rege Lothario, zelo iuſtitiæ, nuper erat igni tradita, urbem Timinam vaſtare, ciuesque eius captiuare nitebantur: ſed ipſi eis vtiliter reſiſtentes VVortizlai Ducis auxilium requirebant. Dux verò beato patri noſtro aduentum ſuum illic præſtolari mandauerat, quem etiam per biduum, non ſine periculo capitis ſui intra hoſtiles diſcurſus expectabat. Ipſa verò die aduentus Præſulis eximij, Timinenſes ante portam conuentus forenſes agebant. Sed quia ciuitas in valle poſita erat, ipſo de montibus cum tam copioſo triginta plauſtrorum apparatu deſcendente, plebs omnis tumultuoſo hoc perterrita ſonitu, hoſtiumque cuneos ſuper ſe arbitrata irruere, vrbem quantotius ingredi, ſeque ad reſiſtendum præparare molitur.

Luticenſes oppugnant Timinam.
Implorant opē Ducis Pomeraniæ.
Timinenſes terrentur aduentu S. Othonis.

Appropinquante ſeruo Dei, nihil armorum in circuitu eius, ſed potius vexillum Crucis deprehendit, ſtatimque pium Ottonem, fama apud eos celeberrima vulgatum, agnoſcentes, alacri deuotione occurrunt, mœniaque ciuitatis intrare depoſcunt, qui renuens vrbem idololatriæ ſordibus pollutam ingredi, ante portam, fixis tentoriis, habitabat; interimque accerſitos ad ſe primates plebis ad fidei Chriſtianæ & lauacri ſalutaris gratiam, mira prædicationis dulcedine, prouocabat. Sed antiquus hoſtis cernens illic Dominica lucra, ſuaque detrimenta ſuccreſcere, inuidiam ergà Dei famulum habitam celare non paſſus eſt: ſed immiſſo quodam fallaci terrore, eum à finibus illis propellere niſus eſt. Sequenti etenim nocte, Dux Pomeraniæ in auxilium Timinenſium cum duobus exercitibus, id eſt, nauali & equeſtri ſuperuenit: & equeſtris exercitus prior occurrere debuerat, ſed ventus rapidiſsi-

Ponunt timorem.
Timinenſes occurrunt S. Othoni.
Figit tentoria ante portam.
Vide lib. 3. cap. 3. Vita à Caniſ. edit.

diſsimo curſu nauim impellens,celerius litori appulit. Equeſtris verò exercitus poſtea veniens,ſociamque turmam,quam ſe tardè ſecuturam ſperabat,illic inueniens,ſuſpicatus eſt hoſtilem cuneum ſe incurriſſe, eò quòd tetra noctis ingrueret caligo; ſtatimque clamor confuſus & tumultus importabilis vtrimque exoritur; vniuerſus pij Præſulis comitatus nimio terrore perculſus, ad fugam ſemet inuicem cohortantur, affirmante Domino Albino, interprete Viri Dei, paganorum Luticenſium adeſſe cateruam, & iam cæde miſerabili Duces exercitum laniare. *Albinus Interpres S. Othonis.*

Doctor verò eximius eundem Albinum, religioſum Preſbyterum,illuc celeriter pro inueſtiganda rei veritate tranſmiſit: qui flumini concitus ſe iniiciens,eò quod natandi peritus eſſet,pacata iam omnia reperit,quia exercitus illi ciues ſe tandem recognouerant, & diabolico errore ſe præuentos aſſerebant.

Dux autẽ Vuortizlaus de aduentu pij Paſtoris vltrà quàm credi poteſt gratulatus,mandat ei ſine mora,in vlteriorem fibi ripam occurrere, dicens: diuini eſſe miraculi,quod biduo ibi inter tam crebras hoſtium diſcurſiones illæſus per manſit. Et re vera, niſi validiſsima Dei protectione, tanquam ſcuto inexpugnabili, obumbratus fuiſſet, cum omni ſuo comitatu, nullo reſiſtente,interiſſet. *Gaudium Ducis Pomeraniæ ob præſentiam S.Othonis.*

Mox autem,vt terris dies eſt redditus, Dux cum exercitibus ſuis rebellium Luticenſium terras inuadens,cuncta ferro & igne vaſtat. Ad veſperam verò magna præda onuſtus rediens,chariſsimum ſibi Patrem Ottonem debita cum reuerẽtia Vznoim perduxit; vbi opportunam manendi & prædicandi quietem habebat; ſtatimq; in feſtiuitate Pentecoſtes generale Principum Regni ſui colloquium in eodem loco indixit, vbi conuenientibus Timinẽſis ciuitatis, aliarumq; Vrbiũ primoribus, ſapienter eos ad ſuſcipiendum Chriſtianæ fidei iugum prouocabat. Ipſe enim in pueritiã ſuã captiuus erat in Teutonicas regiones abductus,atq; in oppidò Merſeburgenſi baptiſmi gratiã conſecutus:Sed, inter paganos viuens,ritũ Chriſtianæ legis exequi non poterat,ideoq; gentẽ,cui prçerat,fidei iugo ſubiici,ardenter deſiderabat. *Vſdom.*

Qualiter Dux Vuortizlaus ſuos ad colloquium vocauerit, & ad fidem Chriſti exhortatus ſit.

CAPVT QVINTVM.

Oratio Ducis ad ſuos ſubditos.

COnſidentibus ergò Principibus, Dux ita exorſus eſt: *Cernitis dilectiſſimi, quomodo Pater hic beatiſſimus etiam canicie venerandus pro ſalute veſtra, omnem gloriam & magnificentiam, quam apud ſuos habebat, reliquerit, & cum periculo capitis ſui longinquas ſibi ignotasq́; adiit regiones, nec propriis ſumptibus, nec canis ſuis, pro Dei amore, parcens, ſed in morte animam ſuam ponens, vt vos à morte ad vitam reuocaret; arduam, difficilemq́; nimis hanc peregrinationem ſubire non dubitarit. Antea quidem multi verbum Dei his partibus annuntiantes venerunt, quos inſtinctu Satanæ occidiſtis, è quibus etiam nuper vnum crucifixiſtis, ſed oſſa eius, Capellani, Domini mei Epiſcopi, dignâ reuerentiâ colligentes, honorificè tradiderunt ſepulturæ.*

Vſdonenſes interfecerunt nonnullos Euangelij prædicatores.

*Hunc autem reuerendiſſimum Dominum meum Epiſcopum, fama celeberrima vbiq; vulgatum; non ſic tractare debetis, nec poteſtis. quia * Miſſus eſt Papæ, & dilectus Domini noſtri Lotharij Regis inuictiſſimi. Nam & ipſe Romani imperij Princeps, & cuncti primates, loco Patris eum venerantes, conſiliis eius per omnia obedire ſatagunt. Vnde ſciatis procul dubio, quia, ſi quidquam moleſtiæ aut controuerſiæ ei à vobis irrogari Dominus Rex audierit, ſine mora cum exercitu ſuperueniens vſq; ad internecionem delebit vos, & terram veſtram. Non eſt meum ad hanc vos religionem cogere: quia, vt ex ore Domini mei Epiſcopi audiui, non vult Deus coacta ſeruitia, ſed voluntaria. Quapropter vnanimi conſilio inter vos ſecretò conuenientes, ſalutis veſtræ cauſam agite, & quali deuotione hunc reuerendiſſimum Dei ſeruum, veſtrumq́; Apoſtolum ſuſcipiatis, in commune decernite.*

** Legatus Quis & quantus Otho Epiſcopus.*

Audita oratione Ducis deliberant, quid facto opus.

His auditis, Principes, & natu maiores opportunum huic colloquio locum petentes, diu multumq́ue ancipiti ſententia nutabundi oberrabant, præcipuè ſacerdotibus idolorum, quæſtus ſui gratia, contradicentibus: ſed pars ſanioris conſilij affirma-

affirmabat, infinitæ nimis eſſe inſipientiæ, cùm omnes circumiacentium nationum prouinciæ totuſque Romanus Orbis Chriſtianæ fidei iugum ſubierit; ſe velut abortiuos, gremio ſanctæ matris Eccleſiæ abalienari, meritoque diligendum Chriſtianorum populum, qui per tot annorum curricula eos ſibi rebelles pertulerit, patienter exſpectans conuerſionem eorum; nimiſque verendum, ſi amplius iugum eius detrectauerint, cæleſtis iræ importabilem ſeſe vindictam incurrere.

Tandem diuinâ præueniente clementiâ, vnanimiter cultum idolorum abdicarunt, & fidei iugo colla ſubmittentes, baptiſmi gratiam flagitare cœperunt. Quo audito, paſtor piiſsimus flens præ gaudio, poſitiſque genibus, intimas Deo gratiarum actiones exſoluit. *Idololatriam deſerunt.*

*Quomodo Vdalricus Presbyter, & Albinus interpres * Hologoſt ciuitatem adierunt, & de periculo euaſô.*

** VVolgaſt.*

CAPVT SEXTVM.

Nox igitur in eâdem ciuitate baptizatis Principibus vniuerſis, binos & binos è Presbyteris ſibi adhærentibus, ad alias vrbes, ante faciem ſuam, præmiſit, vt populo conuerſionem Principum, ſuumque aduentum denunciarent. quorum duo, id eſt, Vdalricus religioſus Presbyter S. Aegidij, & ſupra dictus Albinus, interpres viri Dei, opulentiſsimam ciuitatem Hologoſt dictam, adierunt, vbi à matrefamilias, vxore ſcilicet Præfecti vrbis, honorificè ſuſcepi ſunt, ita vt pedes eorum ſumma humilitatis deuotione lauaret; ſtatimque, menſâ appoſitâ, copioſiſsimis eos dapibus reficeret, mirantibus eis & admodum ſtupentibus, quod talem in regno diaboli humilitatis & hoſpitalitatis gratiam meruiſſent.

Ebbo. Vita à Caniſio dit. lib. 3. c. 5.

Quàm humaniter VVolgaſti excepti fuerint.

Tandem

** Vſdom.*

Albanus cauſſam aduentus pandit.

Mulier præ pauore correptus.

Tandem finita refectione, Dominus Albinus matremfamilias ſecretius alloquens, indicauit ei cauſam aduentus ſui, & qualiter ad colloquium * Vznoim habitum cuncti Principes, abdicatis idololatriæ ſordibus, Chriſti gratiam induerint. Hæc illa audiens, adeò expauit, vt terra procumbens diu ſemianimis remanſerit; quam in aqua refocillatam Dominus Albinus requirere cœpit; cur Dei gratiam adeò exhorruiſſet; cùm magis lætari debuerit, quod Deus viſitauit plebem ſuam mittendo ei tam idoneum Verbi miniſtrum. At illa, non pro hoc, ait, obſtupui, ſed magis pro nece veſtrà, iam iamq; imminente, contremuit cor meũ. Nam magiſtratus ciuitatis huius cum omni plebe propoſitum habet, vt vbicunq; apparueritis, ſine retractatione occidamini: & hæc domus mea ſemper quieta & pacifica omnibus peregrinis ſuperueniẽtibus hoſpitalis fuit; nunc vero ſanguine veſtro cõtaminanda erit re vera. Nam ſi aliquis magiſtratuum introitum veſtrum hũc deprehendit, hac hora domus mea obſidione vallabitur; & ego infelix, niſi vos tradidero; igni, cum omnibus meis concremabor.

Cauſſa huius rei.

Iam decretum fuerat, vt trucidarentur.

Abſconduntur in ædibus faminæ.

Aſcendite ergò in ſuperiora domus meæ, ibique latitate. Ego miniſtros meos cum exuuiis veſtris atque caballis ad remotiores villas meas dirigam, vt, ſi venerint inquiſitores, liberè vos excuſare poſsim, cùm nec indumenta veſtra, nec caballi apud me deprehendantur. Illi verò piæ eius prouiſioni gratias agentes, fecerunt vt docti erant: ſtatimque miniſtris caballos eorum & veſtes abducentibus, poſt modicum plebs furibunda irrupit, omniaq; ſcrutantes, peregrinos illic ingreſſos violenter ad mortem expetebant. Quibus materfamilias; fateor, ait, domum meam ingreſsi ſunt, & ſufficienter refecti velocius abierunt; & ego, qui vel vnde eſſent, aut quò tenderent, explorare non potui. Sequimini autem, & forſan comprehendetis eos. Illi verò, ſi, inquiunt, abierunt, vanum eſt, eos inſequi: ſed viam ſuam pergant; & ſi denuò hîc apparuerint, morti ſe procul dubio inuoluendos ſciant. Et ſic inquiſitio eorum, Dei nutu, caſſata eſt: ſeruique Dei Vdalricus & Albinus in ſolario matronæ illius, velut alterius Raab, abſconditi latuerunt.

Plebs furens impetum facit in ædes.

Quæ eluſa recedit.

De

De cauſa inquiſitionis eorum.

CAPVT SEPTIMVM.

Porrò fama facti repète in vniuerſam prouinciam vulgatur, villas & vicos in ſtudia diuerſa conſcindens, aliis dicentibus, quia benè eſt; aliis autē dicentibus, quia non: ſed magis ſeductio magnates apprehendit. Ipſi verò ſacerdotes idolorum non minima cauſa huius conſciſsionis erant, appoſiti eis, quibus diſplicebat, quod factum fuerat; ſua nimirum lucra ceſſatum iri non ignorantes, ſi cultura dæmonum illic aboleretur. Vnde modis omnibus rem præpedire moliti, varia calliditatis ſuæ argumenta viſionibus, ſomniis, prodigiis & variis terroribus confinxerunt. quin etiam in Hologoſta ciuitate, quò tūc proximè aduenturus nunciabatur Epiſcopus, Sacerdos, qui illic idolo miniſtrabat, nocturno tempore vicinam ſyluam ingreſſus, & in loco editiori ſecus viam, inter condenſa fruticum, ſacerdotalibus indutus adſtabat, & mane ſummo quendam ruſticum de rure ad forum gradientem his alloquitur.

Sefridus. Vita à Canedat. lib. 3. c. 4.

Sacrifici Idololatrici obſtant conuerſioni ad fidem.

Idéq; variis technis.

Lepidum commentum cuiuſdam Popa.

Heus tu, inquit, bone homo? At ille reſpiciens in eam partem, vnde vocem audierat, inter virgulta perſonam candidis indutam, quamuis dubia luce videre cœpit & timere. Et ille: Sta, inquit, & accipe, quæ dico. Ego ſum Deus tuus, ego ſum, qui veſtio & graminibus campos, & frōdibus nemora, fructus agrorum & lignorum, fœtus pecorum, & omnia, quæcunq; vſibus hominū inſeruiūt, in mea ſunt poteſtate. Hæc dare ſoleo cultoribus meis, & his, qui me cōtemnūt auferre. Dic ergò eis, qui ſunt in ciuitate Hologoſtenſi, ne ſuſcipiant Deum alienū, qui eis prodeſſe non poſsit; mone, vt alterius religionis nuncios, quos ad eos venturos prædico, viuere non patiantur.

Fictitius Deus.

Hæc vbi attonito ruricolæ Dæmō viſibilis edixerat, ad denſiora nemora ſeſe contulit impoſtor. Ruſticus verò: quaſi de oraculo ſtupidus, corruens, pronus adorauit in terra. Deinde abiens in ciuitatem, cœpit annuntiare viſionem. Quid plura? Credidit populus, iterum atq; iterum circūdantes hominem, eadem ſæpius narrare cogebant, moti videlicet monſtri nouitate.

Ruſtici ſtupor.

Quid viderit, nunciat.

Populo iam cōcitato admiſcet ſe ipſemet impoſtor.

tate. Poſtremò, ac ſi neſcius omnium, aduenit Sacerdos, indignationem primò ſimulans, quaſi de mendacio, deinde attentius audire, & obteſtari cœpit hominem, vt vera tantum narrans, nullo figmento populum ſolicitaret. At ille, vt erat ruſticanæ ſimplicitatis, manus tendere, oculos ad cælum leuare, magnisq; iuramentis & forti proteſtatione rem ita ſe habere aſſerens, etiam locum ipſius apparitionis ſe oſtenſurum pollicetur. Tunc Sacerdos conuerſus ad populum, vanè ſuſpirans: En hoc eſt, inquit, quod toto anno dicebam. Quid nobis cum alieno Deo? quid nobis cum religione Chriſtianorum? Iuſtè mouetur & iraſcitur Deus noſter, ſi poſt omnia benefacta eius ſtulti & ingrati ad alium conuertimur. Sed ne iratus occidat nos, illis iraſcamur, & occidamus eos, qui nos ſeducere veniũt.

Populum in illuſione confirmat.

Quod dictum cùm placuiſſet omnibus, firmauerunt decretum, vt, ſi Otto Epiſcopus, vel quiſpiam de ſocietate eius ciuitatem intraret, ſine mora occideretur. Item, *firmauerunt ſibi ſermonem nequam* ſcilicet, vt ſi nocte vel clam intrantes quiſquã tecto reciperet, ſimili ſententiæ ſubiaceret. Et hæc agentes, multis opprobriis, & verborum iniuriis religionem noſtram blaſphemantes deridebant.

Pſalm. 63.

Decreta contra S. Othonem & comites.

De periculo Clericorum in eadem ciuitate, & de vno ad templum fugiente.

CAPVT OCTAVVM.

Sefridus.

Itaque vrbem ingreſſus, Duce fideliter ac ſtrenuè ad omnia cooperante, ſemen ſparſit Euangelij, & dura incredulorum corda placidæ prędicationis vnguẽto paulatim detumeſcere faciebat. Interea quidam de ſociis noſtris, Vdalricum & Albinum de latibulis ſuis emergentes, & iunctos nobis timorẽ ſuum referentes deriſerunt, & quaſi eis inſultantes ſecurius ſe habere cœperunt, & longius à ſuis digreſſi, fana etiam idolorum, Epiſcopo ſermonem exhortationis protrahente, ſpeculatum vagabantur.

Populus cõtra comites S. Othonis cõgregatur.

Verùm quidam maligni homines, apud quos radix paganiſmi adhuc valentius vigebat: En, inquiunt, iſti explorant

quo-

quomodo templa noſtra incedant; & congregantes ſe in platea, etiam arma portare & fuſtes cœperunt; & qua tranſituri videbamur, nobis obuiam ſtare. Vdalricus autem intuens illos eminus & ſubſiſtens; non aduertitis, inquit, hos non ſine cauſa conuenire. Nam & turbulenter ſe habent; & arma habent omnes: & prioris periculi recordans: Nolo, inquit, toties tentare Deum meum: & conuerſus illò: vbi Epiſcopum dimiſerat, redire cœpit, aliis omnibus eum ſequentibus, præter clericum quendam, nomine Theodoricum, qui longius ante illos progreſſus, iam fores delubri tenebat.

Pedem referũt Vdalricus & alij.

Vnum ex clericis ad delubrũ perget.

Videntes autem pagani, qui conuenerant, illos arrepta via reuerſos, perſequi quidem eos non audebāt; ſed ad illum Clericum interficiendum omnes accurrunt. Quo viſo, ille aliud, quò declinaret, non habens, fanum ipſum audacter, quamuis exterritus, intrauit. Erat autem illic clypeus pendens in pariete miræ magnitudinis, operoſo artificio, auri laminis obtectus, quem contingere nulli mortalium liceret, eò quod eſſet illis neſcio quid in hoc ſacroſanctum, ac paganę religionis auſpicium, in tantũ, vt nunquam, niſi belli ſolummodo tempore, à loco ſuo moueri deberet. Nam vt poſtea cōperimus, Deo ſuo * *Gerouito*, qui lingua Latina *Mars* dicitur, erat conſecratus, & in omni prælio victores ſeſe, hoc præuio, confidebant.

Quem plebs inſequitur.

Ipſe ad fanum fugit.

Clypeum arripit, & eoplebē fugat.

** Cramerus Pradicans lib. 1. Chronici cap. 29. dicit VVolgaſtenſibus fuiſſe duo idola: Heronitum & Barouitũ, hunc pro Mercurio; illum, pro Marte habitum. Videturq; hîc legendum:* Herouito.

Clericus autem vir acris ingenij, dum metu mortis in templo huc illucq; diffugeret, telum aliquod vel latibulum quæritans, clypeum corripuit, & amento collo iniecto, leuaq; lori inſerta, in medium turbæ furentis è ianua proſiliit. Ruſtici verò prodigialem armaturam videntes, partim in fugam conuerſi, partim etiam quaſi exanimes facti in terram cadunt. Ille autem proiecto clypeo verſus hoſpitiũ ad ſocios currere cœpit, & pedibus timor addidit alas. Cumque anhelans & pauidus ad ſuos perueniſſet, de ipſa huius trepidatione, & eorum, qui præmiſsi fuerāt, triduana occultatione, apud omnes, præcipuè verò apud Epiſcopum & Ducem, tota nocte illa, iucunda erat narratio. Monuit tamen pius Pater filios ſuos, & diſcipulos, propter inſidias latētis inimici, vt ſe circumſpectè agerent. Tam diu ergò manſit in loco illo diſputans ac ſuadens de

Ruſtici partim fugiũt; partim obrigeſcunt.

S. Otho monet ſuos, vt cautè agant.

regno Dei, quouſque omnis populus fidei Sacramenta ſuſcipiens, fana ſua deſtrueret, & Eccleſiæ ſanctuarium cum altari præpararet. Quod Epiſcopus conſecrans Ioannem Presbyterum eis ordinauit, & vt reliquam Baſilicæ fabricam poſt ſuum diſceſſum promouerent, admonuit.

Conuertuntur Hologaſtenſes.

De legatis Marchionis Adalberti de Saxonia.

CAPVT NONVM.

Sefridus. Edit. Caniſ. lib. 3. cap. 8.

Cura Marchionis Adelberti pro S. Othone.

CVm ea gerebantur, legati Marchionis Adalberti de Saxonia ſuperuenêre opera & ſtatum Epiſcopi ſtudiosè inquirentes. Marchio enim cùm eſſet amicus valdè & familiaris Epiſcopo, in gente barbara hunc periclitari metuebat. Vnde, ſi opus haberet, præſidium ei, & opem ferre cupiebat. Affuêre ſimul ipſius Epiſcopi Oeconomi, & procuratorum nuncij, aurum, argentum, veſtes quoque & alia neceſſaria ei deferentes. Vt enim ſupra dictum eſt, licet Euangelium annuncians de Euangelio viuere deberet, ipſe nihil horum vti volens, ſuis ſe tantum vſibus tranſigebat. Igitur legatos omnes apud ſe ibi tamdiu detinuit, quouſque videndo & audiendo diſcerent, quid de ipſius operibus aut ſtatu referre deberent.

Porrò baptizatis omnibus tam viris quàm mulieribus totius ciuitatis, ad dedicationem altaris ac ſanctuarij iam ſurgentis Baſilicæ, multa exultatione populi, deuotus Præſul accingitur, omni ſtudio & diligentia ipſi facto decorem, & reuerentiam procurans, quatenus de amiſsione prioris fani, vel celebritatis minimè dolerent melioris ſolennitatis tripudio, & melioris fabricæ ornamento conſolati.

De

De ſeditione ſacerdotum Idolorum facta.

CAPVT X.

Et re vera iucundum erat ſpectaculum, cum ſimulacra miræ magnitudinis, & ſculptoria arte incredibili pulchritudine cælata, quæ multa boum paria vix mouere poterant, abſciſsis manibus & pedibus, effoſsis oculis, ac truncatis naribus, per deſcenſum cuiuſdam pontis igni cremanda trahebantur, adſtantibus idolorum fautoribus, & magno eiulatu, vt Diis ſuis ſuccurreretur, ac iniqui patriæ ſubuerſores per pontem demergerentur, acclamantibus: aliis verò ſanioris conſilij è contra proteſtantibus: quia, ſi Dij eſſent, ſemetipſos defendere poſſent; ſed cum ipſi taceant, nec de loco, nec fracti moueantur, omni ſenſu ac vitali ſpiritu penitus carere probentur.

Ebbo.

Ingens magnitudo idolorum.

Cremantur idola.

Sacerdotes verò idolorum ſeditionem conflare moliebantur, quæſtus ſui gratia. Nam, vt in Daniele Propheta legimus, quotidie fercula & pocula diuerſi generis copioſo apparatu ſimulacris illis vaſta mole prominentibus exhibebantur. quæ omnia ſacerdotes cum amicis ſuis clanculò ingreſsi abſumebant.

Dan. 14.

Sed non prætereundum videtur quid miraculi in deſtructione fanorum ipſorum apparuerit. Subitò enim adſtante populi frequentia, inſolitæ magnitudinis muſcæ, quæ nunquam in terra illa viſæ ſunt, magno impetu ex delubris idolorum proruperunt, & tanta denſitate omnem ciuitatis ambitum operiebant, vt pœnè lucem diei tetra caligine obducere viderentur: ſed & oculos & labra vniuerſorum nimia importunitate vexantes, non paruum horrorem adſpicientibus ingerebant. Sed cum violentis manuum percuſsionibus abigerentur, nihilominus tamen diutius inſiſtebant: donec fidelibus laudes Dei concrepantibus, crucisque vexillum circumferentibus, inuiſum monſtrum portis apertis euolans, terram Barbarorum, qui Rutheni dicuntur, pernici velocitate petiit. Vnde, cunctorum ſapientum iudicio definitum eſt,

Muſcæ nunquã antea viſæ ex fanis euolant.

Fugantur circumlato crucis vexillo.

non aliud hoc portenti genus, niſi dæmonum expulſionem præſagire, qui Chriſtianiſmi coruſcantem per nouos Doctores gratiam non ferentes, negata ſibi in his regionibus manſione, Ruthenos, pagano adhuc errore irretitos, adiere.

De Mitzlao rectore ciuitatis, & de facłis eius.

CAPVT XI.

Seſridus.
Edit. Caniſ. lib. 3. cap. 9.
S. Otho caremonias dedicationis populo explicat.

INter agendum verò, quid ipſa dedicatio, vel, quid ſingula opera dedicationis ſignificare haberent, rudi populo Antiſtes expoſuit, præcipuè verò, vt Mitzlaum ipſius ciuitatis Principem, quem pridem in Pentecoſte cum aliis Primatibus Vznoimiæ baptizauerat, & in eo cæteros erudiret, de omnibus his alloquitur; ſacramentum dedicationis ad animam cuiuſque fidelis pertinere, ſufficienti ſermone demonſtrans, quæ ſancti Spiritus templum efficit, vel in cuius corde Chriſtus per fidem inhabitat. Deinde ſermonem ad ipſum Principem ex toto conuertens. Tu es, inquit, fili chariſsime, vera domus Dei, tu ipſe hodie dicandus & dedicandus es, omnipotenti Deo, creatori tuo, vt emunis ab omni alieno poſſeſſore, ipſius tantum manſio fias, atque poſſeſsio. Non ergò impedias dedicationem tuam, fili chariſsime. Nihil enim prodeſt iſtam, quam cernis, domum foris dedicari, niſi etiam dedicatio ipſa ad cordis tui ſanctificationem proficiat.

Mitzlaus ab Epiſcopo cupit inſtrui.

Ille verò exhortatione compunctus, ait; Et quid eſt, Pater ſancte, quod me iubes facere, vt dedicatio iſta in me compleatur? Epiſcopus autem intelligens adeſſe ſpiritum. Ex parte, inquit, fili Domus Dei eſſe cœpiſti: fac, vt ex toto ſis. Iam enim idololatriam fide commutaſti, baptiſmi gratiam conſecutus. Nunc ſequitur, vt fidem operibus exornes, impietates, oppreſsiones, rapinas, homicidia & fraudes penitus deuita. Poſtremò, quidquid tibi fieri ab alio non vis, alij ne

Quid S. Otho à Mitzlao poſtularit.

ne feceris. Captiuitates, quas habes, abſolue omnes. quod ſi non omnes, vel eos certè, qui Chriſtiani ſunt, tuæ fidei conſortes.

Tum ille parum hæſitans; Durum, inquit, mihi eſt, Pater, dimittere omnes. quia magnis rationibus ac debitis quidam ex eis mihi detinentur. Tunc Epiſcopus; debita, inquit, pro debitis dimitti & ſermo Euangelicus, & Dominica ſuadet oratio. Sic enim omnium debitorum tuorum apud Deum certam remiſsionem conſequeris, ſi omnes debitores tuos in eius nomine abſoluis. At ille altius ingemiſcens. En, inquit, in nomine Domini IESV omnes abſoluo, & ſecundum verbum tuum dimiſsis peccatis meis, dedicatio iſta hodie in me compleatur. Et vocans miniſtrum, qui ſuper captiuos erat, omnes dimitti præcepit.

Tergiuerſatur Mitzlaus de captiuorū dimiſsione.

Inſtat Epiſcopus.

Erat autem inter eos adoleſcens nobilis filius cuiuſdam potentis de* Datia. Iſte, abſolutis aliis, in cauea quadam ſubterranea vinctus cippo & caternis tenebatur, eo quod Pater eius quingentarum librarum debitor hunc vadem poſuiſſet. Cumque de abſolutione captiuitatum, de obedientia & religione Mitzlai Principis multa eſſet tam populo, quàm Epiſcopo, & omnibus, qui aderant, in Domino exultatio, & ad conſummationem dedicationis miniſtri ac ſacerdotes alacriter feſtinarent, & neceſſaria præpararent, habitis omnibus, vas cum cineribus, quod ad aram poſitum erat, inueniri non potuit: cumque miniſtri commiſtionem ſalis & vini & cinerum facturi, de non inuentis cineribus turbarentur; Vdalricus ſacerdos correpta concha vicinas domos vnam vel duas ſcrutatus, in eis cinerem non inuenit. Deinde ad tertiam currens, cryptam quãdam ſubterraneam, in qua prædictus adoleſcens in abditiore parte claudebatur, intrauit. Sed captiuus per feneſtram manu porrecta, & ſonitu facto, currentem ſacerdotem ad ſe vocat, rogans, vt pro ſui liberatione, Epiſcopo ſignificet.

* *Dania.*

Adoleſcēs Danus captus.

Supplicat Vdalrico ſacerdoti pro liberatione.

Sacerdos verò correptis cineribus properanter ad Eccleſiam rediit, & opperienti Epiſcopo, aliiſque fratribus, de illo captiuo inſinuat. Epiſcopus verò, quamuis miſericordia mouere-

Vdalricus rem defert ad Epiſcopum.

ueretur; tanta, inquit, præſtitit nobis, vt amplius eum grauare rogando non audeam: tamen, ne gaudium feſti huius aliqua ex parte claudicet, ſuper huius quoque miſeria Dei miſericordiam inuocemus: & conuerſus ad Orientem cum miniſtris, quaſi hora vna preces fudit ad Dominum. Deinde ſacerdotibus ait: ſeorſum accipite Mitzlaum, & quàm modeſtius poteſtis, ſuper hoc verbo exhortamini. Quod cum facerent; Mitzlaus ait; In hoc vno homine parcat mihi velim prudentia veſtra. Nam pater eius maioribus mihi debitis adſtrictus eſt, quàm vt gratis abſolui poſsit. Sufficiat vobis, quod tantos abſolui. Tunc illi, re vera, inquiunt, multum eſt, quod feciſti. Miratur hoc Dominus Epiſcopus: miramur & nos. Nec in longo tempore à Chriſtianis tale quid in terra noſtra comperimus, vnde & Dominus noſter Epiſcopus, & omnes fratres gratias tibi referunt, & honori te habent, & ſemper habebunt. Deoque omnipotenti, cuius te ſeruum exhibuiſti, quò de omnibus vicem ſibi rependat, deuotè ſupplicabunt. Nam & Dominus Epiſcopus tam magni pendit, quod feciſti, vt vltrà quidquam rogare te, iniuriam putet. Vnde, quaſi parcens dilectioni tuæ, ore proprio rogare te verecundatus eſt. Sed noueris in veritate, quoniam, ſi quo pacto te ipſum vincens, hoc bonum cæteris tuis meritis ſuperaddere poſſes, magna tibi gratia, magnaque recompenſatio apud Deum cumularetur. *Magnus etenim Dominus Deus noſter, & magna virtus eius:* moriſque illi cum ſit, pro patuis magna reſtituere, quanto magis pro magnis maxima? Quod ſi hoc magnum & difficile tibi pro ipſo feceris, non ſine mercede maxima ab eo indonatus remanebis.

Epiſcopus per Sacerdotes ad Mitzlaum.

Pſalm. 146.

Sed quid multis? Ingemit homo, tactuſque ab intus ſpiritu pietatis, totus ſoluitur in lacrymas. Deinde cum ipſis Clericis ad Epiſcopum tendens: En, ait, Pater ſanctiſsime, in iſta quoque petitione Deum meum & te ſeruum eius, Dominoſque meos ſacerdotes miniſtros tuos honorabo, quin imò pro nomine Domini mei IESV corpus meum & omnia mea, ſi ratio poſtulauerit, deuotus impendam. Et iubens adduci vinctum fero & catenis oneratum, flentibus omnibus, qui ad-

Benignitas Mitzlai.

aderant, in hoſtiam & oblationem Deo aræ impoſuit; petens ſibi remiſsionem peccatorum, à Domino pro ipſo recompenſari. Ita ergò in plenitudine gaudij ſpiritualis tota illa Eccleſia feruente & laudes Deo ſuper vniuerſis bonis ac donis eius concinente, dedicatio conſummatur; omnesque alij, exemplo Mitzlai Principis, vias ſuas correxerunt vnuſquiſque: ab iniuſtitiis & violentiis ſeu oppreſsionibus ſuis temperando, & vi ablata proximis ſuis reſtituendo.

De pauore Pomeranorum, & quomodo per Epiſcopum liberati ſunt.

CAPVT XII.

Eccleſia igitur proficiebat & creſcebat, &, licet inuidente diabolo, ambulans in timore Domini Spiritu ſancto replebatur. Sed hoſtis antiquus damna ſua non ferens, opera Dei turbare molitus; validis terroribus vniuerſam prouinciam concuſsit. Nam Boletzlaus Dux Polonorum inuictiſsimus, in multa fortitudine & copioſo militum apparatu, de terra ſua veniens, iam in ipſis terræ Pomeraniæ terminis caſtra metatus ferebatur, in furore graui terram ipſam ingreſſurus. Audierat enim, quod poſt priorem beati Ottonis prædicationem, nec pacti ſecum fœderis, nec ſuſceptæ religionis iura, ſeruare curarent. Inſuper compertum habebat, quod eæ ciuitates, quæ pridem cõuerſæ fuerant, cum his, quæ conuerſæ nondum fuerant, remiſsi tributi veniam aſpernati, ſuique mediatoris obliti, viribus ſuis ſe deinceps tutos fore confiderent, munitionibus & caſtris, quæ bellica vi complanata fuerant, ex magna parte hoc interuallo reparatis. Vnde, quaſi iuſtam commotionem habens Dux, iterum eos conterere veniebat, ſuæque ditioni ſubiugare.

Sefridus. Edit. Can. lib. 3. cap. 9.

Rumor de appetente bello Pomeranos percellit.

Expeditio Boleslai Ducis Polonorum in Pomeranos.

Quod illi audientes, miſsiſque ſæpius atque remiſsis exploratoribus, exercitum iam in proximo cognoſcentes, multum

tum vbique trepidare cœperunt, partimque fugere, ac res ſuas ad loca munita deferre, partim etiam arma contrà mouere, fineſque ſuos defendere meditabantur. In ipſo tamen articulo, vtpote à Deo inſpirati, omnes quaſi oues ad paſtorem, ſic ad Epiſcopum confugientes, quid facto opus eſſet, conſilium quærebant. At ille pietatis viſceribus affluens Eccleſiam rudem ac neophytam bellico tumultu vexari pernicioſum ſciens, de diuina miſericordia, ſimul etiam de Boletzlai Ducis amicitia non vanè præſumens, bellum ſimul & cauſam belli, ſi modò conſiliis eius parere velint, diſſolere pollicetur.

Pomerani confugiunt ad S. Othonem.

Quo audito, illi prudentiam & ſanctitatem Doctoris ſui attendentes, nec ſiniſtrè caſurum arbitrati negotium, quod ille in timore Domini ſuſcepiſſet, communi decreto ſemetipſos & omnia ſua conſilia eius ſapientiæ commiſerunt.

S. Otho it obuiam Duci Boleslao.

Aſſumptis igitur Clericis Pater venerabilis, ſarcinas quidem & omnem ſupellectilem ſuam ibi relinquens, obuiam ſe parat exercitui, iunctis ſibi viris honorabilibus de terra, qui à Duce obiectis reſpondere, & omnibus controuerſiis decidendis hinc inde exortis poſſent ſufficere. Vbi ergò ad caſtra venit, à Duce honorabiliter ſuſceptus eſt, mirumque dictu, quàm facilè diuinis eloquiis, eius feritate delinitâ, ad omne, quod volebat, Principem inclinauerit. Ille namque multum proteſtabatur, non alia ex cauſa hoc tempore bellum contra eos ſuſcepiſſe, quàm ob iniuriæ Dei omnipotentis vltionem, & mutui fœderis ruptionem: quia & Chriſtianiſmi iura, pleriſque in locis, rediuiua paganitate, violaſſent. Epiſcopus ergò hæc omnia emendatione digniſsima faſſus, legatoſque aliquantulum pro his obiurgans, ad priſtinæ compoſitionis pactum, partem reuocat vtramque, ſeſe tunc temporis, quemadmodum & nunc, pacis mediatorem extitiſſe commemorans. Placabat autem maximè Ducem Poloniæ Vuratizlai Ducis fides & deuotio ab Epiſcopo laudata: quia in priori & ſecunda prædicatione æquè fidelis inuentus, multa bona prędicatoribus oſtendiſſet. Stetinenſibus verò, quòd aliqui ex eis ad errores priſtinos reuoluti eſſent, diuinæ indignationis ac ſuæ, illis mandat non defore vindictam, niſi quantocius apoſta-

Excipitur S. Otho à Duce.

Fides Ducis VVratislai placat Ducem Poloniæ.

poſtaſiæ immunditias congrua diluant ſatisfactione, indulgentiâ petitâ Doctoris.

Dux itaque talibus modis â beato viro mitigatus, licet nimis murmurantem exercitum, vtpote prædæ auidum, verſis aquilis, ad ſua redire præcepit.

Dux Poloniæ domum reuertitur cum exercitu.

Porrò Epiſcopus voti compos, cum legatis rediens, attonitis gregibus ſuis, optatæ pacis & ſecuritatis nuncium reportauit: & quantum illi pridem de metu belli mœſtificati fuerant, & concuſſi, in tantum alacres facti ſunt, & in fide Chriſtiana fundati; ſanè Doctori ſuo adſcribentes patriæ liberationem: ſeruusque Dei magnificatus eſt vehementer, in terra Pomeranorum. Ille verò nihil meritis ſuis tribuens, tanto ſe humiliorem apud Deum & homines exhibuit, quantò ſine illius auxilio ſe nil poſſe ſciebat: dimittenſque nuncios, de quibus ſupra dictum eſt, Marchioni & Saxonibus gratias egit pro bona voluntate, de Dei operibus & de ſuo ſtatu, mandans quæ audiſſent, & vidiſſent, ad Dei gloriam domi narrare.

S. Otho trepidis Pomeranis pacis nuncium adfert.

De Verania inſula & gente barbariſſima.

CAPVT XIII.

ERat autem Vznoimiæ illis diebus Dux pariter & Epiſcopus. Eſt autem inſula quædam non longè à ciuitate illa, habens mare interiectum, quaſi itinere vnius diei, *Verania* nomine. Sed loci huius incolæ duri erant & barbari, ſingulari feritate crudeles. Hi prædicatione beati viri dudum compertâ, omnia, quæ de illo dicebantur, aſpernati, mortem ei, ſi ad eos veniret, minabantur. Sed quò amplius duras eorum minas audierat, eò amplius in animo ſuo fixum habebat, illo ire, ſperans ibi martyrij coronam ſe adepturum. De hoc verò cum Duce & aliis familiaribus ſuis, dum conſilium tractaret, propter immanitatem

Sefridus.

Edit. Caniſ. cap. 10.

Feritas incolarum Veraniæ Inſulæ.

S. Otho cogitat clam petere Veraniam.

periculi ab omnibus diſſuaſus eſt: quod ægerrimè ferens, ingenioſius agere cœpit, quomodo ſe, neſcientibus eis, illo proriperet.

Hoc ſentientes illi, cautius eum obſeruabant, nullamque ſecreti opportunitatem, quò id aggredi poſſet, ei concedebant: ſalutem illius, vitamq́; longiorem multis vtilem ac neceſſariam memorantes. Verùm deſiderij magnitudine nihil huiuſmodi rationum audire potuit, illos modicæ potius fidei arguens, ac puſillanimitatem eorum increpitans, fidem Chriſtianam factis magis firmandam aiebat, quàm verbis, ſatiſque inertes æternæ vitæ Prædicatores, qui pro illa vitam præſentem expendere formidarent. Et quid, inquit, fieret, ſi in his barbaris nationibus euangelizantes pro Chriſti nomine omnes occumberemus? Nimirum glorioſior eſſet prædicatio, quæ Martyrum ſanguine firmaretur. Sed, ô dolor, de tanto fratrum numero, nec vnus, puto, dignus habebitur, morte ſua de vita, quam ſperamus, perhibere teſtimonium. Atqui verbis talibus verecundia nata eſt trepidantibus.

De Vdalrico ſacerdote illuc directo euangelizandi gratia.

CAPVT XIV.

Sefridus.

Edit. Caniſ. cap. 10.

Vdalricus offert ſuam operam pro Verania inſula.

VDalricus autem venerabilis ſacerdos conſtantior effectus, ſciens hoc etiam ſeni placere, huic ſe periculo intrepidus offerebat, Comitem tãtum & viæ ducem poſtulans. Accepta igitur benedictione paraturam ſacerdotalem, calicem quoque & librum, & cetera, quæ faciendæ Miſſæ ratio poſtulat, aſſumens, nauem conſcendit. Sed nos videntes fratrem noſtrum vnicè charum ſolum ad martyrij palmam properantem, cùm dehortari eum non auderemus, viam eius lacrymis vberioribus proſecuti ſumus; qui horis quaſi tribus proſperis flatibus nauigans, ferè iam ab oculis noſtris ablatus fuerat. Et ecce tempeſtas oritur, ventiſq́; cõtrariis ratem huc, illucq́; pellentibus, viam tenere non potuit: ſed ad littus vnde exierat, poſt multam fatigationem appulſus eſt.

Reiicitur Vdalricus ad littus, vnde ſoluerat.

Ille verò tametſi tempeſtatis iniuria, & imbribus deſuper irruentibus, & procellis nauem deorſum implentibus, totus eſſet madidus, vixque ſpirare videretur, à cœpto deſiſtere noluit, neque ad terram exiuit; ſed, ſedens in nauicula, tranquillitatem maris exſpectabat. Interim aquam de naui vaſculo proiiciens. Ventis itaque paululum ſedatis, iterum nauigare cœperunt, iterumque ſimili modo impeditus eſt. Tertia quoque vice ire tentans, ſed nihilo minus nocte ac tempeſtate ingruente, ponti ſæuitiam vix, & quaſi per miraculum euaſit. Tempeſtas verò intra ſeptem dies non ceſſauit.

Nauem non exit, exſpectans maris trãquillitatem.

Iterum fortunam tentat.

Quin & tertiò.

Intellexit ergò vir Dei Veranos Euangelicæ gratiæ indignos, currensq; cum clericis diſcipulum, quaſi de palæſtra coronatum, de litore ducit ad tectum, ſuper ipſius conſtantia, fideique magnitudine Dominum benedicens. At vbi cœnatum fuit, fratres de nauigatione Vdalrici iocari cœperunt: Et quis, inquiunt, ſi periiſſet homo, reus homicidij teneretur? Adalbertus autem interpres, cui maximè factum diſplicuerat, quis iuſtius, inquit, homicidium lueret, quàm is, qui hunc ad tale periculum direxit? Verùm Epiſcopus, quamuis ab eodem fratre de hoc verbo antè pulſatus fuerit, nihil motus, ad Euangelium ſe conuertit, & exemplo Domini Ieſu diſcipulos, quaſi oues inter lupos mittentis, factum ſuum defendit. Quis enim, ait, homicidij reus tenebatur, diſcipulis, qui à Domino mittebantur, interfectis? qui oues ad lupos miſit, profectò à lupis oues deuorandas ſciuit. Deuoratæ ſunt oues à lupis, interfecti ſunt Apoſtoli à Tyrannis.

Semper ſiniſtra.

In Vdalrici nauigationem ioci quorundã.

Quid S. Otho?

Dein parabolam hanc facto ſuo coaptans, plena rationis doctrina diſcipulos animauit, dignisque exhortationibus in gaudio ſpirituali maximam partem noctis expendit. Et manè facto, quidnam agerent, vel quò diuerterent, inter ſe tractabant. Verùm haud diu nutabundi, quod ſuperfuit de opere in agro Domini, coloni fideles inter ſe diſtribuunt: aliis retro ad Timinam; aliis autem ad alia loca euangelizandi gratia diuertentibus.

Daminam.

De Apoſtaſia Stetinenſium, & quo modo Epiſcopus illuc ire volens prohibitus ſit.

CAPVT XV.

Seſidum.

EPiſcopus verò ad Stetinam iter propoſuit cum miniſtris ſuis de Apoſtaſiæ nequitia in ſpiritu vehementi arguere ſuperbos: Sed Clerici, qui cum ipſo ituri erant, Stetinenſes barbaros, & crudeles agnoſcentes, ſuæ pariter & illius ſaluti metuebant. Vnde, ne illuc veniat, adhortantur ſtudioſius: cumque illi moleſti eſſent: *Video,* ait, *tantum ad delicias venimus: quidquid aſperum vel difficile occurrit, totum declinandum iudicamus. Sed, eſto. nam ad gloriam martyrij ſicut nullum cogere volo, ita, ſi poſſet fieri, omnes vos hortari vellem. Rogo autem, ſi iuuare non vultis, ſaltem ne me impediatis. ſua vita poteſtatem habet vnuſquiſque. Liberi eſtis vos; liber & ego. Dimittite me mihi obſecro.* Et eiectis omnibus, ſeſe in cubili ſuo vſque ad Veſperam in orationem dedit.

Clerici obſtãt, ne Epiſcopus Stetinã abeat.

Quibus obſiſtit S. Otho.

Deinde vocat puerum familiarem, præcipiens, vt clauſis vndique oſtiis, à ſe omnes dimoueat, nullumque admittat ſine ipſius conſcientia. Quo facto ſecreti ſui compos fugam meditatur: itineralia induitur; ſuccingitur; indumenta ſua ſacerdotalia cum libro, calice aliiſque vtenſilibus in mantica ponens, omnia in humeros leuat, tectusq; vmbra noctis, clam neſcientibus cunctis, incomitatus vrbem egreditur, viam carpens, quæ vergit Stetinam. Cumque adſpexiſſet hucatque illuc, & nullum ſe comitari videret, lætus & alacer de proſperitate furti, Deum benedicens, matutinale inchoat officium, gliſcens & proſperans totum iter nocte illa complere; cumq; nocturnus viator viam ardenter carperet, hora noctis decima iam inſtabat; Clerici autem è diuerſis ſtratis conſurgentes, cùm ad dicendas matutinas ſe colligerent, quidam ex eis, ſuſpenſo gradu, ad cubiculum pergunt Epiſcopi, vtrum dormiat, an inuigilet, vel quid agat, explorare cupientes. Verùm vbi propius

S. Otho clam ſe ſubducit, vt Stetinã abeat.

propius propiuſque admoti Epiſcopum non inueniunt, conſternati ſunt animo, & diligenter omnia ſcrutantes, cubicularium ipſum & alios, qui iuxta erant, crebrò ſciſcitantes, quod factum fuerat, tandem ediſcunt. Quid multis? Turbantur omnes, aliique pedibus, alij verò adſcenſis equis huc illucq; Pontificem quæſituri diſcurrunt; factoque mane, hi qui in equis fuerant, directo colle ac concito gradu, verſus mare, viam inſequuntur abeuntis, & abeuntem conſequuntur.

Clerici clandeſtinum abitum S. Othonis deprehendunt.

Inſequuntur clerici fugientem Epiſcopũ.

At ille, vbi eminus venientes iam intraturus naues agnouit, turbatus eſt valdè, & altius ingemiſcens, heu, inquit, Domine Ieſu, vnice Dei, vnice Virginis, dulce nomen ſpei meæ, nunquid me fraudabis à deſiderio meo? fac oro, vt hi, qui veniunt, aut mecum eant, aut meà propoſito meo non impediant. His dictis, illi accurrebant, moxque ab equis deſilientes, pedibus illius proſternuntur. Sed quid? proſternitur & ipſe: leuant illi; leuat & ipſe: flebant; flebat & ipſe; vocemque mœror & triſtitia, & his & huic diutiſsimè interclufit. Tandem poſt multas lacrymas in hanc vocem ſenior mœſtus erupit; *ad quid veniſtis? redite, quæſo, ad hoſpitium: & ego pergam viam, quam cœpi.* At illi; *abſit,* inquiunt, *ſufficit nobis hæc tam grandis confuſio. amodò te nequaquam deſeremus: Si redire vis, læti redibimus tecum; ſin autem progredi mauis, tecum progrediemur. Sed placeat ſanctitati tuæ conſilium noſtrum. Redeamus pariter ad fratres, & ad pueros noſtros hodie: cras, ecce, coram Deo loquimur, ſiue in vitam, ſiue in mortem tecum veniemus.*

Aſſequuntur.

Quomodo tandem illuc peruenerit, & quæ pericula illic inuenerit.

CAPVT XVI.

TAli ergò pacto Epiſcopus cum eis reuerſus, craſtina die, omnibus ſe comitãtibus, eandem viam ingreditur, adſcenſaque naui, proſperis flatibus Stetinam vecti ſumus. Homines de ciuitate inter ſe di-

Sefridus. Edit. Caniſ. cap. 12.

S. Otho Stetinam reuertitur.

ſe diuiſi erant, aliis adhuc in fide manentibus, aliis autem ex maiori parte ad paganiſmum reuerſis. Fuit autem Baſilica ante introitum ciuitatis in area ſpacioſa, quā ipſe in priori profectione dedicauerat; quam ingreſsi, hoſpitari cœperunt.

Diuerſi affectus ob aduentum Epiſcopi.

Fideles igitur de aduentu Epiſcopi gaudebant; infideles autem turbabantur, præ omnibus autem nefandi ſacerdotes furere, & furorem in turba excitare feſtinant; adeò, vt collectâ manu armatorum, Eccleſiam vndique cingerent, & inſanis tumultibus debacchātes, ædem ipſam conuellendam, & omnes, qui ibi erant, cum magiſtro interficiendos clamarent. Epiſcopus verò martyrij auidus, Pontificalibus ſe induens, arma ſua, crucem tollit & reliquias; Pſalmoſque ac hymnos cum Clericis perſonans, agonem ſuum Domino commendabat. Barbari verò, audito cantu, mirati ſunt valdè, quod quaſi in articulo mortis poſiti cantare potuiſſent, & auſcultantes, mutuoque ſe inuicem reſpicientes, virtute, vt puto, Verborum incantati, clementius ſe habere cœperunt, & iam non viribus, ſed ratione magis opus eſſe dicebant ad talia recipienda, vel etiam propulſanda. Dein ſapientiores quique ſuper his rebus ipſos ſacerdotes ſecretius conueniunt, ipſorum eſſe dicentes, congruis rationibus religionem ſuam defendere. Talia inter ſe muſsitantes, paulatim ſinguli ad ſua digrediuntur. Erat autem ſexta feria. Et Epiſcopus cum ſuis illa die Sabbatoque ieiuniis & orationibus, ſacriſque meditationibus vſque in Dominicam intenſius operam dabat.

Arma S. Othonis Crux, Reliquia, hymni, pſalmi.

Stetineſes miteſcunt nonnihil.

De impietate ſacerdotis impedientis Epiſcopum, & de correcta populi multitudine.

CAPVT XVII.

Sefridus. Edit. Caniſ. cap. 16.

CVmque omnes conticuiſſent, & verbum exhortationis pars maxima libenter audiret; ecce vnus ſacerdotum vir Belial, plenus furore, pinguis & procerus, in medium turbæ ſeſe fortiter intrudens,

dens, * combuccam ſuam manu geſtabat, ſpiransq́ue & anhelans vſque ad ipſos gradus acceſsit, leuataq́ue manu ſemel & bis columnam graduum vehementiſsimè percuſsit. Dein clamore magno, & verbis, neſcio quibus, contumelioſè prolatis, ſilentium mandat loquenti, ſuæq́ue vocis *groſsitudine* magnùm tonans, ſermonem interpretis & Epiſcopi pariter oppreſsit, populoq́ue ait : *Sic, ô inſenſati, ſtulti & inertes, quare decepti & incantati eſtis? Ecce hoſtis veſter, & hoſtis Deorum veſtrorum, quid exſpectatis? Ferentne impunè contemptum & iniuriam?* Omnes autem incedebant haſtati.

** Baculum, ſeu pedum.*

Seditioſa concio cuiuſdam Ethnici ſacrificuli.

Ait ergò: hæc dies omnibus erroribus finem imponet; omnesq; adhortans, ſigillatim quoſque, de quorum malignitate certus erat, propriis nominibus compellabat : Et quicunque ſpiritu veſano agitabantur; quibuſque familiare fuit, audacter magis, quàm conſultè rem agere; ad dicentis vocem inflammati, haſtas leuant: quas, dum ad iaciendum vibrant actu rigent in ipſo, mirumq́ue dictu; nec haſtas iacere, nec dimittere dextras, vel de loco moueri poterant. Stabant igitur, vt ſimulacra, immobiles, fidelibus & religioſis facti ſpectaculum. Quotquot enim erant infideles & maligni, qui à fide Chriſtianiſmi defecerant, & in infidelitate ſua pertinaci dementia ſtantes, impias manus contra ſeruum Dei leuauerunt, hac pœna tam diu mulctati ſtabant, quouſque in ſua fide boni firmarētur, & illi à prauitate cordis per pœnam corporis corrigerentur. Nam & Epiſcopus, arrepta miraculi occaſione: *Cernitis,* inquit, *Fratres; quanta ſit potentia Domini. Certè, vt video, diuinitus ligati eſtis. Quare non demittitis dextras? Quandiu in hoc niſu apparebitis?*

Miraculum.

Obrigeſcunt infideles.

Oratio S. Othonis ad Stetinenſes.

Illi autem, neſcio, an præ confuſione, aut præ ſtupore, nihil reſpondebant. Tunc ille; En, inquit, Dij veſtri, pro quorum religione certatis, ſi quid poſſunt, auxilientur vobis. Sed & iſte veſter tumultuoſus ſacerdos inuocet nunc Deos ſuos, ſuper vos, det conſilium, det auxilium: ſi quid nouit, ſi quid poteſt; iam tempus eſt. Ille verò iam dudum euentu rerum ſtabat attonitus, iam vlterius nec mutire præſumens, cumq́ue ingenti pauore omnes ſilerent, Epiſcopus miſeratione tactus; *Gratias,* inquit,

Gratiarum actio.

t

inquit, *tibi Domine Ieſu Chriſte, qui potentiam fortitudinis tuæ, cum tempus eſt, ad terrendos aduerſarios, & ad protegendos ſeruos tuos, exercere ſoles: Sed, quia pius & miſericors es, ignoſce, rogamus, ignorantiæ ſiue temeritati populi huius, & vſum corporum ſuorum, quo, te ligante, priuati ſunt, ſolita illis miſeratione reſtitue.*

Et precatio pro aduerſariis. Signo Crucis liberat diuinitus punitos.

Quo dicto, crucisque ſigno ad eos facto, effectus orationem mox inſecutus eſt; & ſubiungens; En, inquit Epiſcopus, *ſi audire hactenus noluiſtis, tangite ſaltem, & ſenſu ipſo probate, quanta ſit miſericordia Dei noſtri, quanta ſit Veritas fidei, quam prædicamus vobis:* Et longiùs de iudicio & miſericordia Dei, & de præſentis vitæ incerto & perſeuerantia æternorum profundè diſputans, conterritos in Sion peccatores erudiuit, tandemque medicamine ſalutaris eloquij, aliquantulum manſuefactos benedixit & cœtum dimiſit. Deſcendens verò de gradibus Eccleſiam S. Adalberti cum fidelibus zelo zelatis pro domo Dei viſitauit, ac præmiſſa inibi orationis ſolennitate, altare abominationis fregit, comminuit & eiecit, factaque reconciliationis emundatione fracturas Baſilicæ ſuis impenſis emendari fecit.

Adit Eccleſiam S. Adalberti.

De pueris in plateis ludentibus.

CAPVT XVIII.

Sefridus. Edit. Caniſ. cap. 17.

Cumque ſæpius eandem frequentaret Eccleſiam, quodam tempore pueros in platea ludentes inuenit; quos dum lingua barbara ſalutaſſet veluti coniocando illis, etiam Crucis ſigno in nomine Domini eos benedixit, & paululum procedens animaduertit, quod vniuerſi, relictis luſibus ſuis, viſendi ſtudio, collecti à tergo ſequuntur Epiſcopum, hominum ignotorũ, vt eſt mos illi ætati, aſpectum, habitumque admiranti.

S. Otho pueros ſigno S. Crucis munit.

Subſtitit homo Dei, & circumfuſos blandè alloquens, ſciſcitatur; ſi aliqui ex eis baptiſma percepiſſent. Illi, ſeſe mutuò reſpicientes, cœperunt inuicem prodere, qui fuerant ex eis baptizati: quos Epiſcopus ſeorſum vocans, quærit ab eis, ſi vo-

Colloquium Epiſcopi cum pueris.

ſi voluntatis eorum ſit, tenere fidem, quæ ad baptiſmum ſpectat, vel non? Illis autem, ſe tenere velle, conſtanter affirmantibus: Epiſcopus; Si, inquit, Chriſtiani eſſe vultis, & fidem ſeruare baptiſmi, iſtos non baptizatos & infideles pueros, ad ludum veſtrum admittere non debetis. Qui ſtatim, iuxta Verbum Epiſcopi; ſimiles cum ſimilibus congregati pueri baptizati, non baptizatos à ſe abiecêre, & abominari cœperunt, nulla eis ludi ſocietate communicantes. Itaque videre pulchrum erat, quomodo hi de profeſsione Chriſtiani nominis glorianteſ, familiarius agere, & auidius intueri, & audire Doctorem etiam inter ludos ſuos; illi autem, quaſi de infidelitate confuſi & exterriti longius ſtare ſolerent. Sed Pater optimus, & credentes miti ſermone ad fidem plenius pro ipſorum capacitate inſtruxit; non credentes verò ad credendum tam diu exhortabatur, quo vſque ſe baptizari, & Chriſtianos fieri omnes flagitarent.

Pueri baptizati ſegregant ſe à non baptizatis.

De conſilio maiorum, & fidelitate Witſchaci.

CAPVT XIX.

INterim verò maiores natu & ſapientiores quique de rebus iſtis altius inter ſe tractaturi confederant, & à mane vſque ad medium noctis huic deliberationi vacantes de ſalute propria & totius populi, de ſtatu ciuitatis & conſeruatione patriæ, ſecundum prudentiam ſeculi diligenter diſputabant: præcipuè autem vniuerſa, quæ Ottonis erant dicta vel facta, diligenter trutinabant, & mediante Spiritu ſancto, in hanc ſententiam omnes communiter cedunt, vt funditus exſtirpata idolorum cultura, ex integro ſe religioni Chriſtianæ ſubmittant; atq; in hoc verbo conſilium ſoluunt.

Sefridus. Edit. Caniſ. cap. 18.

Stetinenſes redeunt ad ſanamentem.

Vuitſchacus autem, qui omnibus his intererat, nocte ipſa cum paucis ad Epiſcopum veniens, optatum nuncium affert, omne conſilium ei breuiter inſinuans. Dein etiam collectis

Witſchachus, de quo ſuprà, cap. 2.

ad Epiſcopũ Clericis & aliis familiaribus, omnia, quæ audierat, quæque in concilio de ipſo dicta fuerant, ſcilicet ordinem liberationis ipſius, qui loquebatur, & de miraculo, quod haſtas vibrantes contra Epiſcopum, pridie obriguerãt; &, quod adhuc latebat Epiſcopum, quando ad Eccleſiam cum miniſtris per plateam præparatus incedebat, tantus ſplendor veſtium apparuit, vt maligni homines, qui ad eum necandum ex inſidiis veniebant, nimiæ claritatis aſpectu in fugam, territi ac turbati, verſi fuerint; denique virum illum, virum Belial ſacerdotem, qui ei concionanti ad populum, impedimento fuerat, ab ipſis ciuibus eiectum nunciat. Porrò apud eos eius liberalitatis & eleemoſynarum inæſtimatæ largitiones, & captiuorum redemptiones, quodque ſine magna recompenſatione nullius eorum opes vel ſubſtantiam oblatam contigerit, ſuis impenſis ſeſe atque ſuos tranſigens, etiam Baſilicas exſtrueret, deſtructasque reædificaret, omnia hæc quantæ venerationis, quantæue admirationis habita ſint, cum gaudio referebat.

Igitur de mane conſurgens Epiſcopus, & cum gratiarum actione Miſſas celebrans, conuenientes ciues iterum alloquitur, & pronos atque obedientes ad omnia inuenit. Quicunque enim apoſtaſiæ ſeſe vitio inquinauerant, Spiritus ſancti virtute faciente, compuncti per manus impoſitionem in fonte lacrymarum ſuarum loti, Eccleſiæ ſuæ reformantur. Pueri verò, & quicunque Sacramentum Baptiſmi nondum erant conſecuti, baptizantur, fana deſtruuntur, Eccleſiarum fracturæ ſolidantur, & ſi quæ deſtructæ fuerant, reparantur. Omnis ergò populus, iam quaſi vir vnus, id ipſum ſapiebat in Domino; gaudet Epiſcopus, lætantur Sacerdotes, *magnificata ſunt in conſilio iuſtorum opera Domini.*

Apoſtata reconciliantur Eccleſiæ. Reuireſcit Chriſtianiſmus.

De

De inſolita Piſcatura.

CAPVT XX.

PRæter hanc autem ſpiritualis lætitiæ occaſionem, diuina bonitas illi ciuitati etiã de inopinato corporale commodum exhibuit. Nam immenſæ molis ac magnitudinis rombonem circa portus & naues ſe oſtentantem, piſcatorum manus ad littus eiecit in menſe Auguſto, cum tamen in locis illis, captura talis non niſi vernali tempore occurrat; ex cuius carnibus ac pinguedine omnes ciues capiunt, & Epiſcopo, cuius meritis hoc munus adſcribebant, plus quàm abſumere cum omnibus ſuis poſſent, apportant. *Edit. Caniſ. cap. 19.*

De inciſione nuceæ arboris, & periculo Epiſcopi.

CAPVT XXI.

VEruntamen lætis euentibus tentatio non defuit. *Sefridus.* Nam cum delendis & exſtirpandis fanis idolorum & ſacris diligentius inſiſteret Epiſcopus, *Edit. Caniſ. cap. 20.* etiam arborem Nucis mirandę pulcritudinis idolo *Læta miſcentur aduerſis.* dicatam, ne ſcandalo eſſet rudibus, volebat incidere. Vicini autem, qui vmbra eius & amœnitate ſæpius delectati fuerant, ne incideret eam, rogabant. Porrò agri poſſeſſor vehementius iraſci atque indignari cœpit, aliiſque modeſtè agentibus, hic minis & clamoribus longius aſſiſtens furorem euomuit. Itaque quaſi paululum furore ſopito, ſilenter à tergo accedit, nulloque ſperante, ſecurim bellicam vtriſq; manibus leuans, caput Epiſcopi ferire niſus eſt. Sed illo præſentiente, atque in partem ſe rapiente, bipennis, caſſo vulnere, in trabem pontis, iuxta quem ſtabant, perlata eſt tam fortiter, vt à feriente reduci non poſſet. Accurrunt omnes, comprehendunt, trahunt, tra-

Obſtãt ne nux incidatur. Admodum ſolenne erat Ethnicis grandes frõdoſas & vmbroſas arbores numinum inſtar colere. De quo vide Serarium lib. 3. Rer. Mogunt. Notat. 19.

tradunt infelicem illum, &, niſi per interuentum Epiſcopi, eâdem ſecuri trucidaſſent.

Obiectio Tiemonis.

Tiemo. Hîc fortè, hîc aliquis grunniet maleuolus auditor. Nam & ego quoque miror, ſi ita eſt, vt aſſeris; qui aliâs ad martyrij palmam vltrò ſe ingerere paratus fuit, quod hunc tam validum ictum non ſuſcepit. Qui enim toties mortem appetiit, dicet aliquis, quare nunc venientem non ſuſtinuit?

Reſponſio Sefridi.

Sefridus. An neſcis, aliud eſſe ex conſilio & fortitudine mentis corpus morti obiicere, digna exiſtente aliqua neceſſitate; atque aliud ex infirmitate carnis eandem pertimeſcere? Sed hoc etiam conſiderare potes: quod non de agone paſsionis tunc temporis cogitabat, ſed magis de arbore nucis, de cuius inciſione cum ciuibus tractabat; &, ſi altius rem contemplari volueris; animalis ſpiritus naturaliter exterioris ſubſtantiæ ſalutem, quantum in ipſo eſt, tueri ſolet, appetit conducibilia, fugit contraria; quem tamen interea mentis ratio ſaniori conſilio à conducibilibus interdum abſtrahit, & contrariis paſsionibus affligit. Nihil ergò mirum, ſi ratione aliis intentus, teneritudine oculorum faciente, venientem ictum expauit. Denique diuino etiam nutu hoc factum eſſe arbitror, ſcilicet ne multis aliis adhuc profuturus ibi occumberet, néue à Chriſtianis, qui nuper fidem ſuſceperant, vel etiam amiſſam receperant, & in nouitate reconciliationis & gratiæ diuinæ, doctor ipſe interfectus prædicaretur.

Cur S. Otho ictum lethalem declinauerit.

De profunda inclinatione Adalberti presbyteri poſt euaſionem periculi.

CAPVT XXII.

Sefridus. Edit. Caniſ. cap. 21.

Ttone ſic à periculo liberato, & percuſſore ſuo de manibus percutientium ſaluato, inter adſtantes Adalbertus presbyter ad Teutonicas partes ſe vertens, profundus inclinat Deo, & S. Michaëli in Babenberg, & fratrum orationibus gratias agit pro ſalute.

Et

Et conuerſus ad Epiſcopum; *En*, inquit, ſcutum orationis fratrum & protectio S. Michaëlis Archangeli. De arbore verò, ne incideretur, tandem ciues multis precibus obtinuerũt, iureiurando firmantes, nihil vnquam diuinitatis arbori ſe ſe adſcripturos; neque numinis, vel idoli alicuius vice ſe illam habituros, ſed magis pro vtilitate fructuum & amœnitate vmbrarum.

Nux non ſuccidit ur. Simile quid de quercu lib. 2. cap. 31.

De orationibus pro ſaluatione pij Ottonis in monte S. Michaëlis factis, & de viſione Ellenhardi ſenioris.

CAPVT XXIII.

ILlo etenim tempore preces & ſupplicationes magnæ, ſicut & ſemper, apud nos fiebant pro dilectiſsimo Patre Ottone, qui nos pro aliis mirum in modum materno potius quàm paterno affectu iugiter fouere non deſiit; adeò, vt quadam vice, cùm ad Curiale colloquium à ſereniſsimo Rege Lothario euocatus, apud Magdeburgenſem vrbem grauiter ægrotaret, accito diuæ memoriæ Hermanno Abbate noſtro, per quem tunc etiam, præter alia dona, trecentas nobis marcas tranſmiſit, in hanc lugubriter erumperet vocem: *O quàm incomparabilis me detinet gemitus, quod in hac ægritudine tam longè remotus ſum à dulciſſimo requietionis meæ loco, Monte videlicet Domini & Patroni mei beati Michaëlis Archangeli, vbi corde & animo ita fixus inhæreo, vt teſte Domino, ſi in hac hora illic poſitus eſſem, mille marcas huic beneficio non præponerem.*

Amor S. Othonis in Monachos.

Quia ergò charitas exigit charitatem, ſpeciali eius amori, de cuius capite, vt ſcriptura loquitur, *oleum non defecit*, id eſt, meriti eius charitas nunquam excidit, ſpecialem orationis intimæ deuotionem rependere curauimus. Nam vt de cæteris ſileam; Ellenhardus ſenior noſter, vir totius prudentiæ, & pietatis, ac ſingulari compũctionis & humilitatis dulcedine amabilis, nocturnas Fratrum vigilias orando præuenire ſolitus, pro

Gratitudo Monachorum S. Michaëlis erga S. Othonem.

Preces pro S. Othonis reditu.

pro ſalute pij Ottonis placidas diuinæ clementiæ aures lacrymoſis ſingultibus eo vſque pulſare non ceſſabat, donec deſideratum eius reditum cœleſti reſpōſo audire mereretur. Cùm enim nocturno tempore, more ſuo, in tenebroſis gradibus Capellæ ad ſanctas Virgines intimis pro dilecto Patre inſiſteret precibus, ſubitò clara luce, in eodem loco, emicante, audiuit dicentem ſibi; *Exauditus es pro pio Ottone; ſaluum eum reperies.*

Quomodo Stetinenſes fidei reconciliatos Duci ſuo reconciliauerit, & de interitu ſacerdotum Epiſcopo inſidiantium.

CAPVT XXIV.

Sefridus. Edit. Caniſ. cap. 21.

OMnibus ergò, quæ ad cultum fidei ſpectant, ritè illic ordinatis, dum ad alia loca ire pararet, ab vniuerſis natu maioribus & prudentioribus ciuitatis, rogatus eſt, vt quia Deus cum illo erat, & multa bona eis oſtenderat, Ducem Vratizlaum, cuius offenſam grauibus culpis incurrerant, eis placare ſtuderet: atque hoc facto, cuncta circa ſe ſtudia deauraret: annuit; elegit viros honorabiles, aptos ad reſponſa reddenda, vel accipienda: Ducem adit, preces fundit; accuſat populum & excuſat: Dein, potenti ſuadela mitigat indignantem, iubet, obſecrat, facit compoſitionem: pacatiſque ad perfectum omnibus, legatus cum legatis pacem affert ciuitati. Hinc toti Eccleſiæ valefaciens, miris affectionibus Iulinam ire dimittitur.

S. Otho placat Stetinenſibus Ducem Vratizlaum.

Maligni verò ſacerdotes, pleni dæmonibus, cùm iam apertè non poſſent, vel per inſidias ſeruo Dei nocere moliti ſunt. Conducta etenim magna ſicariorum multitudine, viam abeuntis in arctioribus nauigij locis obſederunt, ſuis amicis, iſtarum rerum neſciis, mortem Epiſopi quaſi per diuinationem prænunciantes. At vbi ad inſidias ventum eſt, hoſtes arma

Sacrificuli Ethnici ſtruunt S. Othoni inſidias.

arma arripiunt, funambulos tenent, nauigantes inuadunt, ſanguinem Epiſcopi ſuper omnia ſitientes.

At verò Stetinenſes, & noſtri, qui cum Epiſcopo erant, arma capiunt, ex rate proſiliunt, partim terra, partim aqua conſiſtunt, vim viribus audacter arcentes. Cumque aliquandiu pugnatum eſſet; hi, qui de inſidiis erant, à Stetinenſibus cœperunt agnoſci, & confuſi de malefacto, fugerunt. At ſacerdos, qui hæc machinatus fuerat, eâdem horâ domi cum amicis ſuis reſidens, paralyſi, & vehementiſsimo languore vexari cœpit, ſuis, vt arbitror Diis eum laniantibus: cumque ore, oculis ac tota facie diſtortam frontem ad ſcapulas verteret, & miſerabili corporis agitatione in mortem ſolueretur, exclamauit: *hæc patior, propter inſidias & mala quæ contra Ottonem feci.* In hac voce vitam finiuit. Tantus autem fœtor ſecutus eſt, vt Pluto ipſe infernalis, vel quiſquis illic maximus eſt, ab huius faucibus ſpirare putaretur.

Stetinenſes & alij pro Epiſcopo arma capiunt.

Miſerabilis interitus ſacrificuli.

Item alius quidam de ſacerdotibus Ottoni contrarius, cùm ad negotia ſua cum inſtitoribus fortè nauigaret, & in Inſula quadã nautæ, vt aſſolent, ad ſuas commoditates applicuiſſent, iſte alienata mẽte, nec vultu nec voce ſanum quid agens, à comitibus notatus eſt: cumque ſeorſim ab aliis in ſylua, veluti per amentiam, vagatur, iuuenes quidam, quaſi per laſciuiam, ſecuti delirum, fune per guttur ad arborem ligant & diſcedunt. Ille verò incautis nexibus, vinculorum impatiens, ſe ſoluere luctabatur: ſed diuino iudicio conſtrictus per funem, qui collo iniectus erat, intercluſo anhelitu, mortuus eſt.

Alius eiuſdem ſortis ſtrangulatur.

Quomodo Epiſcopus tranſitis inſidiis Iulinam venerit, & ipſam de apoſtaſia correxerit.

CAPVT XXV.

EPiſcopus autem, Dei protectus auxilio, cùm Iulinam veniſſet, nihil ibi aduerſitatis inuenit. Omnes, eius redargutiones de apoſtaſia, ſeu de aliis ex-

Sefridus.

Iulinenſes agnoſcunt peccata ſua.

exceſsibus, patienter ferebant; indigna & mala opera ſua di-gnis emendationibus ad eius doctrinam expurgare & corrigere parati. Ille verò per manus impoſitionem, & ſacri verbi exhortationem ſanctæ & Apoſtolicæ Eccleſiæ omnes reformauit, baptizatis pueris, & quoſcunque ſacramenti huius expertes inuenit. Sicut enim exemplo Stetinenſium pridem à fide receſſerant, ita denuo conuerſis illis facilè conuertebantur. Illos enim per omnia imitari quaſi pro ſententia eis fuit.

Quos Eccleſia S. Otho reconciliat.

De illuminata ibi cæca muliere.

CAPVT XXVI.

Sefridus. Edit. Caniſ. cap. 23.

CVm autem ſacris operibus illic inſtaret Epiſcopus, mulier quædam in rure poſita, neſcio, quo euentu, ſubita cæcitate percuſſa eſt. Audiens autem Antiſtitem adhuc eſſe in ciuitate, duci ſe illò iubet, & veniens corruit ante pedes eius, auxilium petens ſuper clade ſua. Signum autem æris ante fores pendebat Eccleſiæ, quod ſimplices, cum intrabant oraturi, quaſi ad excitandum ſanctos, pulſare conſueuerant. Epiſcopus ergò dum ad ſuccurrendum, à muliere crebrò inuocaretur; *Vade*, ait, *mater, vade ad Eccleſiam, quaſſa campanam, excita S. Adalbertum, vt te adiuuet.* Abiit illa, Deum & S. Adalbertum inuocans, arreptoque fune, non priùs à pulſatione ſigni ceſſauit, quàm lumen oculorum reciperet. Videntes autem ciues gratias agunt Domino ſuper gratia huiuſcemodi, & magis in fide Catholica roborati ſunt.

Nota mirabilem morem.

Mulier cæca viſum recipit.

Sed dum hoc factum Epiſcopi meritis adſcribere vellent, prohibuit eos dicens: *non me miraculorum factorem, ſed peccatorem ſciatis. Potius hoc beati Martyris Adalberti meritis adſcribendum certiſſimè noueritis. Num obliti eſtis, quomodo priori anno, cum tota ciuitas iſta incendio vaſtaretur, hanc ædiculam ſuam beatus Martyr in mediis flammis poſitam liberauit? Sed moneo, vt illius calamitatis memores,*

S. Otho amouet abs ſe gloriam patrati miraculi.

nec Iulium ipſum, nec Iulij haſtam, nec ſtatunculos idolorum vel ſimulacra vllo modo colatis, denuo priſtina mala iterantes, ne mortem, peſtilentiam, incendia, diuina vltione incurratis. Hæc & his ſimilia ſeruus Dei ad eruditionem populi, blanda oratione loquebatur.

De filio lunatico militis in papilione reliquiarum liberato.

CAPVT XXVII.

DIe verò quadam miles habens filium lunaticum, benedicendum eum obtulit. Epiſcopo, adductis cum eo quatuor bubus paſcualibus, donarium & gratiam pro benedictione. Sed doctor bonus, manus ſuas excutere ſuetus ab omni munere, benedictionem quidem puero tribuit; ipſum autem puerum cum patre ac donariis ad papilionem ſuum, vbi capſæ ac reliquiæ ſanctorum erant, deduci iubet, vt ibi, ſi vellent, facta oratione & oblatione, Dei miſericordiam inuocarent. Vadunt: ſanatur puer: gratias agunt.

Sefridus. Edit. Caniſ. cap. 24.

Theca Reliquiarum in tentorio S. Othonis.

De alio milite phrenetico liberato.

CAPVT XXVIII.

MIles quidam phreneſi ac dementia, interdum capitis languore vexatus, in loco, vbi ad orandum ſteterant pedes eius, ſeſe proiiciens, ſanitatem recepit.

Sefridus. Edit. Caniſ. cap. 25.

De Bocceo presbytero, & ſegete incenſa in die S. Laurentij.

CAPVT XXIX.

Idem. Edit. Caniſ. cap. 26.

IN die S. Laurentij Bocceus presbyter beati viri ad villam pergebat: homines autem terræ illius nõdum conſueuerant dies feriatos agere. In ipſa ergò die, tranſeunte presbytero, ruſtici ſegetem metebaut. Ille autem de obſeruantia feſti alloquens, merita Martyris prædicabat, atque vt ab opere ceſſarent, ſub conteſtatione ac reuerentia beati Laurentij admonebat. Sed ſcriptum eſt; *Stultus verbis non corrigitur.* Vnde homo, qui magiſter operis erat, ſpreta ſacerdotis admonitione, operarios ſuos magis & magis vrgebat. Contriſtatus ergò ſuper illorum temeritate presbyter, cum abiret, imprecatus eſt Dominum, vt digna vltione contemptum Martyris ſui vindicaret. Nec mora; ex improuiſo ignis venit, & ſtantem ſegetem, & eam, quæ iam meſſa fuerat, vndique afflauit, tantaque vis ardentis ſtipulæ fuit, vt ipſi ruſtici de campo fugerent. Factumque eſt, vt qui ſaluis frugibus ab opere ſponte ceſſare noluerant, perditis omnibus, ceſſarent inuiti.

Violatores Feſti obiurgat Bocceus Preſbyter. Sed fruſtra; quia eò magis operi inſtant.

Miraculum.

Simile quiddam, eôdem presbytero per viam pergente, in Aſſumptione Beatæ ſemperque Virginis MARIAE factum comperimus, duobus, ruſtico videlicet, & eius vxore in agro metentibus. Zelo etenim religionis presbyter eos prohibebat dicens: huic diei propter aſſumptionem Dei genitricis MARIAE honorem deberi. Erat autem ſecunda feria. Dicebat ergò ruſticus: *heri, propter Dominicam operari non licuit, & iterum hodie vacare iubemur. Quæ eſt hæc doctrina, quæ homines à rebus neceſſariis & bonis iubet ceſſare? Quando ergò collectas videbimus fruges noſtras? puto vos inuidere vtilitatibus noſtris.* Cumque iam ad blaſphemandum os aperire vellet, & falcem crebris tractibus meſſor vehemens in calamos vibraret, mirum dictu, ſubitò extinctus in ſulcos cecidit, falcemque in dextrâ, ſegetem autem in ſiniſtra, vt abſceſſa erat, tam fortiter etiam mortuus tenebat,

Aliud exemplum de violatorib. Feſti Virginis Aſſumpta.

Ex hoc ruſtico Lutheranus & Calvinianus ſpiritus loquebatur.

Corruit exanimis.

ſtebat, vt à nullo auferri poſſet. Mulier autem infelix, ſocia operis, morte quidem mulctata non eſt; puto, quia ſub viri obedientia poſita fuit. Sed tamen ſine pœna & confuſione non euaſit. Nam corpus exanimi viri ad Eccleſiam ſecuta, falcem & ſegetem de manibus ſuis, & ipſa excutere non potuit, quouſque coram populo & clero argumentum hoc illicitæ operationis probaretur. Sepulto ergò viro & abeunte cum timore populo, mulier ſoluta eſt. Ex hoc autem facto populus maiorem *Dei Genitricis* reuerentiam, maioremque aliis feſtis celebritatem doctus eſt exhibere.

Pœna Vxoris.

*De rupta ſocietate * Ruthenorum propter fidem Stetinenſium, & de Archiepiſcopo Danorum.*

** Nomine* Ruthenorum, *intelligendi ſunt hic* Rugij, *ſeu* Rugiani *ab inſula* Rugia.

CAPVT XXX.

INterea Rutheni comperta fide & conuerſione Stetinenſium: & quia in Chriſtianitate penitus roborati ſunt, à ſocietate illorum ſe auertunt, commercia omnia mutuaque negotia inſtitorum ex indignatione abrumpentes, quaſi alterius iam fidei populo communicare in talibus non deberent. Iſti autem ſæpe numero à multis prædicatoribus ad fidem vocati, de integro nunquam venire voluerunt: Sed aliis interdum credentibus, alij non credebant, atque ex maiore parte paganicis ritibus degentes, ſemina fidei veluti ſpinæ, ſuffocando, illic conualeſcere non ſinebant.

Sefridus. Edit. Caniſ. cap. 28.

Rugiani rumpūt fœdus cum Stetinenſibus.

Ruthenia verò Danos adiunctos habet. Porrò Archiepiſcopo Danorum etiam * Ruthenia ſubiecta eſſe debuit: Sed populo fidem Catholicam propulſante, ſuperfluum eſt, Sacerdotes de parochiæ terminis litigare. Rutheni ergò, paulatim creſcente odio, Stetinenſibus publicè aduerſari cœperunt: & primò, quòd naues illorum à littoribus ſuis arcerent:

** Rugia.*

Rugiani mouent S. Othonē, ne Rugiam petat.

pòſt etiam ex communi decreto, hoſtes eorum haberi ſtatuunt, Ottoni Epiſcopo mandantes (audierant enim, quòd illò ad prædicandum venire vellet) ne vnquam fines eorum attingeret. Dicebant enim nihil eum apud ſe inuenturum, niſi acerbas pœnas & mortem certiſsimam.

S. Otho nihilominus Rugianos adire cogitat.

Ille autem, accepta legatione tali, tacitè apud ſe exultat, animum parat ad Martyrium, cogitat & diſponit omnia, tractat anxiè apud ſe, an melius ſit ſolum ſe ad tale conuiuium ire, an cum multis? Stetinenſes autem quidam viri boni & prudentes, in comitatu Epiſcopi erant Iulinæ, gnari locorum, prouinciarum & morum cuiusque gentis. Hos ergò Epiſcopus paulatim interrogationibus prætentabat, ſcire volens, ſi quo modo eum illuc perducere velint. At illi de origine

**Rugianæ.*

* Ruthenæ gentis, de feritate animorum, & de inſtabilitate fidei & beſtiali eorum conuerſatione multa ei narrantes; etiam hoc, quod Archiepiſcopo Danorum ſubiecti eſſe debuerint, non tacebant.

De hac legatione agit etiam Lutheranus Præco Crāmerus lib. 1. Chronici Pomerania cap. 40.

Sperans ergò Epiſcopus, gratum fore illi, ſi conuerti poſſint, ſimulque attendens congruum eſſe, quod per eius licentiam, ac permiſsionem ad prædicandum in eius parochiâ, veniret, Iuuanum venerabilem Presbyterum de latere ſuo, & alios nuncios nauigio cum literis & muneribus illò pro licentiâ direxit. Archiepiſcopus verò in maximo gaudio & honore legatos accepit, habitosque apud ſe multa humanitate, plurima de ſtatu, de doctrinâ & operibus beati Ottonis percontatur. Erat autem vir bonus & ſimplex, bonarum rerum cupidus auditor, non mediocris ſcientiæ ac religionis, in exterioribus tamen Sclauicæ ruſticitatis. Nam & homines terræ illius tales ſunt, vt in maxima vbertate atque diuitiis, generali quadam duritiâ omnes inculti videantur, & agreſtes.

Antiqui mores Danorum, nā hodiernis longè alij.

Vrbes ibi & caſtra ſine muro & turribus, ligno tātùm ac foſſatis muniuntur; Eccleſiæ ac domus nobilium humiles & vili ſchemate. Studia hominum aut venatio aut piſcatio eſt, vel pecorum paſtura. In his etenim omnes diuitiæ illorum conſiſtunt. Siquidem agrorum cultus rarus ibi eſt.

Porrò in victu vel in habitu veſtium parum lauti habent-

aut-

aut pulchritudinis noſtræ. Noſtri ergò mediocres, in comparatione illorum glorioſi erant. Iuuanus verò Presbyter Archiepiſcopo ipſo maior eſſe videbatur. Cumque eſſet boni oris, ad omnia compoſitè reſpondens, illum valdè oblectabat, nihilque ſatis ei eſſe potuit, quidquid de Ottone audiebat. Famâ etenim ante annos plures hunc notum habuit. Et nunc gloriari atque lætari abundantius cœpit, quod eius dignos & præclaros nuncios præſentes haberet, cuius tanta, ac tam præclara facta vulgari fama paſsim prædicari prius audiſſet.

Archiepiſcopus Daniæ colloquio Iuuani Presbyteri mirè oblectatur.

De Legatione autem eius ad præſens nihil ſe reſpondere poſſe dicebat, niſi antè Princeps Danorum atque magnates per aliquas inducias conſuluiſſet. Iuuanus autem & legati hoc longum ſibi iudicantes, dimitti ſe rogāt, ne ſuper eorum morâ contriſtaretur Epiſcopus. Annuit ille cum benignitate, ac literas, donaria, nauemque grandiuſculam butyro plenam, ſignum dilectionis & amicitiæ mittens Epiſcopo, dicebat; quāto citius ex conſilio Principum per ſuos legatos de verbo prędicationis ſe reſponſurum; quod vtrum perperam an ſimpliciter dixerit, parum nobis compertum eſt. Nam dum per aliquos dies eius nuncios exſpectaremus, de partibus Alemanniæ, & de domo Babebergenſi plures nuncij venerunt, magnis & neceſſariis cauſis Epiſcopum reuocantes.

Quale reſponſum legatis dederit.

Qualia munera ad S. Othonē miſerit.

De bello inter Ruthenos & Stetinenſes, & de victoria Stetinenſium.

CAPVT XXXI.

Rutheni autem crebris inſultibus Pomeranos laceſſunt, & Stetinenſium fines armatis nauibus perturbant. Cumque ſemel ac bis repercuſsi à bello ceſſare noluiſſent, Stetinenſes ex conſilio communi arma tractare cœperunt, atque iterum venientibus, coadunatis viribus, occurrere. Sed quid plura? Tanta ſtrage Rutheni fuſi ſunt, & tanti ex eis in captiuitatem redacti, vt, qui euadere

Seffridus. Edit. Caniſ. cap. 29.

Victoria Stetinenſium de Rugianis.

euadere potuerũt, nullum vltrà victoribus bellum intulerint. Stetinenſes igitur hac victoria glorioſi Domino Ieſu Chriſto, & ſeruo eius Ottoni honorem adſcribebant, Ruthenos vltrà iam non timentes, ſed ex captiuitatibus etiam ad humiles, & ſatis indignas compoſitiones eos adſtringentes.

De reuocatione S. Ottonis per Lotharium Romanorum Regem.

CAPVT XXXII.

Elbe.

INterea glorioſiſsimus Rex Lotharius cæterique Principes diuturnam eius abſentiam ægrè ferentes, vtpote, qui conſiliis & piis artibus, præ cæteris, tunc temporis regnũ nobilitare conſueuerat, auctoritate ſua ei, vt celerius redeat, præcipiendo ſimul & petendo mandauit; adeò, vt ipſe Rex, qui arctius eum diligebat, iure iurando affirmaret, ſe res Eccleſiaſticas in ſuum redigere velle dominium, niſi quantocyus ſponſam ſuam Eccleſiam Babebergenſem diu viduatam paſtor pius deſiderato reditu, conſolando recrearet. Apoſtolus itaque Pomeranorum his legationibus contraire non valens, antequam reſponſum Archiepiſcopi Danorum reciperet, ad ſedem ſuam redire compulſus eſt.

Lotharius Rex minatur S. Othoni, niſi reuertatur domum.

Viſitatis ergò circum circa fidelibus, & in fide confirmatis, Chriſto, cui crediderant, eos commendans, iter cum ſuis aggreſſus eſt. Cumq; emenſo itinere Poloniam veniſſet, Dux Bolezlaus, antiquus ſuæ familiaritatis cuſtos, debiti honoris reuerentia eum excipiens in Metropolitana Gnezenſi Eccleſia ſecum detinuit, tantaque melliflüæ eius doctrinæ intendebat auiditate, vt euolutis octo diebus, vix dilecto Patri licentiam abeundi indulgeret.

S. Otho reditũ in Patriam parat.

Amanter excipitur à Duce Poloniæ Boleſlao.

Tandem longa peregrinationis huius angaria, Chriſto fauẽte, peracta, in vigilia S. Thomæ Apoſtoli nouus noſtri temporis Apoſtolus, Eccleſiam ſuam deſiderabili aduentu lætificans,

Venit Bambergam in Vigilia S. Thomæ.

cans, omni vtriuſq; profeſsionis, & ſexus plebe in vnum concurrente, velut angelus Dei ſuſceptus eſt. O quàm inæſtimabili ſpiritualis lætitiæ tripudio fideles Chriſti, quorum ſpecialis Pater, & nutritor piiſsimus hic erat, poſt tanti temporis peregrinationem, poſt acquiſitum ſummo Patrifamilias nouum gregem, quaſi de morte redditum Paſtorem ſuum exceperũt. O quàm deſiderabile fuit videre & audire tantam exercitus Chriſti multitudinem non ſolùm Canonicis, ſed & monachis nobiliter refertam, vno deuotionis ardore cum lacrymis ſpirituali gaudio plenis in occurſu eius dulciſono pſallentem: *Domine ſuſcipe me, vt cum fratribus meis ſim, cum quibus veniens viuificaſti me.* *Gaudium ex aduentu.*

Et congruè ſatis hæc ſuauiſsima Ioannis Apoſtoli verba, quem ſingulari affectu patronum ſibi elegerat, ita vt quotidie ſe obitumque ſuum intimis ei precibus commendaret, pio Ottoni poſt ſecũdum iam Apoſtolatum triumphanti ab omnibus filiis ſuis iubilo cordis & oris concinebant quia, beatus hic, memor verbi Domini per Prophetam dicentis; *Quicunque glorificauerit me, glorificabo eum; qui autem contemnunt me, erunt inglorij*; omne ſtudium, quod alij Pontifices & Principes mundanis lucris & caſtellis, atq; Vrbibus ædificandis inſumebant: hic Deo tantùm & ſanctis eius honorabiliter, & officioſiſsimè exhibebat; ſcilicet Eccleſias Chriſti, cellasque fidelium, nunc quidem à fundamentis conſtruendo, nunc verò ab aliis conſtructas donis optimis illuſtrando, ne ſuper arenam, quantocyus caſura, ſed potius ſupra firmam petram in æternum manſura conderet habitacula.

Explicit liber III.

X INCI-

INCIPIT TABVLA TITVLORVM LIB. IV.

CAP. I. *Narratio per modum Prologi.*
II. *De viſione oſtenſa Presbytero Lippoldo, de tranſitu S. Ottonis Epiſcopi.*
III. *De viſitatione Fratrum in monte S. Michaëlis per S. Ottonem facta.*
IV. *De tranſitu pij Ottonis.*
V. *De Imbricone Epiſcopo VVürtzeburgenſi, & eius lamentatione in exequiis S. Ottonis.*
VI. *De puero infirmo ſanato.*
VII. *De muto ſanato.*
VIII. *De caco ſanato.*
IX. *De puero ſanato.*
X. *De puero & puella.*
XI. *De homine ferro in gutture ſauciato.*
XII. *Item alia miracula poſt obitum S. Ottonis ſecundum ordinem.*
XIII. *Concluſio operis.*

INCI-

INCIPIT LIBER IV.

DE MIRACVLIS ANTE OBITVM EIVS DIVINITVS OSTENSIS, ET DE IPSIVS TRANSITV AC MIRACVLIS POST felicem eius obitum factis.

Narratio per modum Prologi.

CAPVT PRIMVM.

SIcut priorum, qui vitas, vel etiam miracula ſanctorum Patrum ſcriptis ſuis fidelium commendauerunt memoriæ, diligentiam laudamus: ita in nobis ipſis, qui ea, quæ quotidie per frequentiam ſignorum fieri videmus, per torporẽ ac deſidiam tranſimus, negligentiam damnamus. Quia igitur vita Sancti ac ſingularis patroni noſtri, pij ac Deo digni Confeſſoris Ottonis in libello, quem dramatico carmine, vel etiam proſa decurrente, Scholaſticus noſter HERBORDVS luculentiſsimè perſudauit, plenius conſcripta cognoſcitur; in quo etiam aliqua miraculorum eius, quæ viuens geſsit continentur inſignia, nos quaſi inertes ac rudes alumni laudabilem Præceptoris noſtri deuotionem, longè quidem impari ſcientia proſequẽtes, ſigna, quæ poſt mortem ipſius, Deo cooperante, viuere illum loquuntur; tam à nobis perſpecta, quàm fidelium relatione collecta, minus inuidiæ, plurimum autem charitati, quę hunc laborem nobis iniunxit, intendentes, in vnum compilare, ac poſteris commendare aggreſsi ſumus.

Herbordus Scholaſticus ſcripſit vitam S. Othonis.

X 2 Cùm

Cùm enim præcipuorum fundatorum noſtrorum, videlicet HENRICI Imperatoris, ac ſanctiſsimæ KVNEGVNDIS Virginis, eiuſdem regni & meriti conſortis, miracula clariſſimis Eccleſiæ Dei ſcriptis pomposè ſatis declarata videamus, veremur, ne ipſorum conſcriptoribus pro geminato cenſu intromiſsis, nos quaſi deſides pro non reportato lucro à gaudiis Domini excludamur, ſi eius, quem familiæ ſuæ diuina prædeſtinatione tam fidelem, quàm prudentem conſtituit diſpenſatorem meritorum ſigna ſub ſilentio tranſeamus.

De viſione oſtenſa Presbytero Lippoldo de transitu S. Ottonis.

CAPVT SECVNDVM.

QVidam ex fratribus noſtris religioſus Presbyter Lippoldus nomine, ante quinquennium, dormitionem beatiſsimi huius Patris in viſione tali, Domino reuelante, meruit contemplari. Montem quendam præcelſum, & omni amœnitate iocundum contra Orientem oculos dirigens aſpexit: cuius quidem ſpecioſum cacumen aſcendere non potuit, ſed deorſum ſtans, vidit multitudinem copioſam plebis vtriuſque ſexus & ætatis, ingentia lapidum precioſorum onera ſuper verticem montis magna cum exultatione attrahere, ac ſuauiſsimum quoddam melos, quod intelligere non potuit, dulci modulatione concinere.

Viſio Lippoldi Presbyteri.

Tunc accedens, vacillante licet greſſu, quendam ex eis canicie veneranda conſpicuum vocauit; & quæ hæc eſſet multitudo, vel cur lapides illos in cacumen montis attraherent, inquiſiuit. At ille; nos, inquit, ſumus, qui eleemoſynas & beneficia plurima à pio Ottone percepimus, ideoque domum precioſam ei in ſupercilio montis huius ædificamus. Cui Lippoldus: *& quando ait, domus hæc conſummabitur?* Ille verò, *poſt quinquennium,* inquit, *perfectâ domo, cum lætitia & exultatione*

ſione eum huc introducemus. Sed tu caue, ne cuiquam hæc ante quinquennij tempus expletum manifeſtare præſumas.

Et his dictis, ſublata eſt viſio, quam tempore dormitionis beatiſsimi Patris noſtri, ex ore eiuſdem ſenioris Lippoldi audiuimus, qui & ipſe tunc graui & longiturna decumbebat ægritudine, nobiſque cum lacrymis hæc referebat: & morbo confectus VII. Idus Auguſti beato fine requieuit in Domino. *Obitus Lippoldi.*

De viſitatione fratrum in monte S. Michaëlis per S. Ottonem facta.

CAPVT TERTIVM.

SEd vt ad priora redeam, pius Pater noſter Otto poſt longam reuerſus peregrinationem, more ſuo nos viſitans, vtpote cum quibus cor vnum & animam habebat, requiſiuit; qui nam ex nobis, eo abſente, viam vniuerſæ carnis ingreſsi eſſent? Hoc enim ſemper de qualibet profectione rediens affectu paterno ſolebat inquirere. Tunc autem ſanctæ recordationis Adalbertus eleemoſynarius, verus Dei ſeruus, & ſibi familiariſsimus, ad Chriſtum, cui mente & corpore indefeſſam exhibuit ſeruitutem, migrauerat: cuius tranſitu vir beatus audito, totus in lacrymas reſolutus, ſe infelicem clamitabat, quod tam beatæ animæ ad patriam claritatis æternæ migranti, ſolenne funeris obſequium exhibere non meruiſſet: erat namque idem frater noſter Adalbertus, tanto diuini amoris igne ſuccenſus, vt quotidianis atque vberrimis lacrymarum fontibus gaudia cœleſtis Patriæ anhelaret, corpus etiam vigiliis ac ieiuniis cõuenienter attenuaret. *Adalbertus eleemoſynarius.* *S. Otho morte Adalberti lacrymis proſequitur.*

Huic ſeruo Dei pauperum cura erat delegata, quam tanta humilitatis deuotione agebat, vt ad exemplum Martyrij monachi, de quo beatus Gregorius refert, propriis humeris leproſos baiularet, & tam eos, quàm & alios diuerſis morborum *Charitas Adalberti in egenos, & leproſos.* *S. Greg. Homil. 39. in Euang.*

rum generibus preſſos, quos videre horrori erat, ſuis manibus alacriter balneis & lauacris vnguentisque foueret, cuius feruori pius Otto congratulatus, omnia alendis inopum turbis, opportuna liberalitate ſubminiſtrabat. Nec his contentus, etiam per ſemetipſum, famis tempore, pauperibus ſeruiebat, vt non tam oblatione munerum, quam etiam proprij corporis ſudore gratum Deo eleemoſynæ ſacrificium celebraret.

Multitudine autem innumerabili, præ famis magnitudine, ex omni regione confluente, erant quidam inter eos fortiores, qui debilioribus alimenta violenter manibus extorquentes ſurripiebant. Quorum clamorem ac ploratum vir beatus non ſuſtinens, prudenter huic negotio occurrit, ſuiſque imperat, vt primùm conuenientibus eis, quoslibet corpore valentiores ſegregatos vno omnes in cœnaculo côcluderet, donec infirmis ac debilibus victum congruentem ſuis manibus miniſtraret: quos ſtatim abire, longiusque de loco ſecedere iubet, ne ſociis de cœnaculo emiſsis, iterum prædæ ſiant: tuncque domum ingreſſus, pauperibus incluſis, largam alimoniæ opem exhibebat, præcipiens ne amplius violentiam hanc fratribus ſuis inferre præſumerent.

Adelbertus Hieroſolymam quoque eleemoſynas mittebat.

Eiuſdem benignitas in diuerſa monaſteria.

Hæc apud ſuos agebat; extraneis autem, & trans mare poſitis Chriſti pauperibus, per fideles nuncios apparabat. Nam per chariſsimum fratrem noſtrum Eberhardum, adhuc in ordine Canonicorum Chriſto militantem, xenia ſua Hieroſolymam tranſmiſit, ſicut & ſpecialiter cum religioſis quibuſque ſepulchrum Domini viſitantibus agere ſolebat: ſed & pecuniæ maximam quantitatem Hirſaugenſibus, aliiſque monaſteriis longius remotis per fratrem noſtrum Suuiggerum famis tempore, dirigebat; ideóque Chriſti bonus odor in omni loco erat.

De

De tranſitu pij Ottonis.

CAPVT QVARTVM.

S. Otho incidit in morbum.

IGitur completo curſu præſentis vitæ, in ſenectute bona, cùm iam tempus adeſſet, vt fidelis diſpenſator ſummi Patrisfamilias, in gaudium Domini ſui intraret, pius Otto dolore corporis, id eſt, fluxu ſanguinis vehementiſsimo tactus eſt, vt velut aurum in camino ægritudinis purgatus, introire mereretur aulam quæ nullam recipit maculam; ſed ipſe memor ſcripturæ dicentis *quem diligit Dominus, corripit*; & in alio loco ipſum Dominum loquentem audiens: *Ego quos amo arguo & caſtigo*; gratias agebat in infirmitatibus ſuis, regemque gloriæ in decore ſuo videre deſiderans, exitum ſuum Deo ac beato Michaëli, ſanctoque Ioanni Apoſtolo, quos ſpeciales ſibi patronos elegerat, quotidianis ſuſpiriis attentius commendabat. Tantum verò lumen Eccleſiæ dum infirmando obſcurari cœpiſſet, Chriſti fidelibus, omni tempore dulciſsimo eius affectu & prouiſione enutritis inæſtimabilem mœroris fletuſque caliginem obduxit. Sed pius Pater filiorum lacrymas, quantum poterat, conſolando tergebat, tantaque virtute artus morbo fatiſcentes ſpiritui ſeruire cogebat, vt excepta dormitionis ſuæ die, non lecto decumberet, ſed quotidie in ſede ſua reſidens, interdum quoque baculo ſuſtentante procedens, pſalmis & orationibus vacaret, quodque rarum eſt, etiam oleo infirmorum non iacendo, ſed ſedendo perungeretur.

S. Otho extrema Vnctione inunctus.

Vocat ad ſe Decanum maioris Eccleſiæ.

Adueniente igitur feſtiuitate ſacratiſsima Apoſtolorum Petri & Pauli, cernens diem vocationis inſtare, Egilbertum Maioris Eccleſiæ Decanum, qui ei in Epiſcopatu ſucceſsit, euocat, cui, abſtantibus religioſis Abbatibus & Presbyteris, omnia ſua commendauit, dicens: hodie natalitius dies eſt Domini mei Principis Apoſtolorum Petri; cui, quæſo, res à Deo mihi donatas, offerte, vt ipſe mihi ianuam regni cœleſtis aperire, & cum Collega ſuo magiſtro gentium Paulo, me illuc quantocyus dignetur introducere: locum requietionis meæ, Mon-

Commendat ei montem S. Michaëlis. Montem videlicet patroni mei beati Michaëlis Archangeli, quaſi viſcera mea fouete, & tam in ſpiritualibus, quàm etiam temporalibus profectui eius in conſolationem animæ meæ, omnimodis inuigilate. Scitis enim, quàm tenuis & exiguus, omnique monaſticæ religionis vigore deſtitutus hic locus à me inuentus; & quomodo, cooperante Deo, per miniſterium meum, ad tantum ſpiritualis vitæ cultum profecerit, vt ſpeculum & gemma omnium in hac regione monaſteriorum à cunctis cenſeatur. Præſtet Deus, vt nomen hoc inuiolabile vſque ad finem obtineat, cunctiſque fidem ei, & reuerentiam ſeruantibus, pax & benedictio hîc & in ęternum à Deo recompenſetur.

De cætero dilectionem veſtram cum vniuerſo ouili meo, ſummo Paſtori, qui vos mihi aſsignare dignatus eſt, commẽdo; ipſe vos integros mihi reconſignet in requie claritatis æternæ: Et data ſuper eos benedictione, non ſine lacrymis paternum amorem teſtantibus emiſit, ſumptoque myſterij ſalutaris viatico, peruigil in orationibus excubabat, vt pulſanti & vocanti Domino cum exultatione aperiret.

Nocte ergò, qua feſtiuitas S. Pauli Apoſtoli agebatur, in ſupremo ſpiritu conſtitutus, & iam carne præ mortuus, corde tamen & flagrantiſsima voluntate diuinis intendebat laudibus, ita vt Clericis matutinale coram eo officium perſonantibus, ille eleuatis manibus, ſurſumque oculis deſideranter erectis, ad ſingulas lectiones, voce, qua poterat, *Deo gratias*, re- *Obitus S. Othonis.* ſponderet: ſicque pius Otto feria ſexta, hora diei prima ſpiritum Deo reddens, beatis ſedibus & ſemper chariſsimo tandem perfruitur Chriſto.

Et iam fama volans tanti prænuncia luctus non ſolùm vicina, ſed & remotiora quæque monaſteria iugiter ab eo neceſſariis vitæ adminiculis ſuſtentata, inæſtimabili perculit mœſticia. Nec *Pſalm 59.* immeritò. *Oſtendit* enim *Dominus populo ſuo dura*, potauit eum *Threnor. 3.* vino compunctionis, *& inebriauit abſinthio*, cum patrem deſiderantiſsimum ſuſtulit, cuius defenſione & eleemoſynarum virtute Pax Eccleſiæ, tanto tempore, nobiliter florebat, ſub quo monaſticæ religionis perfectio noua de die in diem incrementa capiebat. In

In quo deinceps patrono tam ſolidum erit pauperũ Chriſti ſolatium? Qui iure cum Apoſtolo aiebat: *quis infirmatur, & ego non infirmor? quis ſcandalizatur, & ego non vror?* Quis ad eum triſtis venit, & non gaudens abſceſsit? Quis opem eius in tribulatione ſua expetiit, & non impetrauit? Meritò itaq; tranſitum eius Eccleſia flebat, cuius vitâ tantopere gaudebat; ſed fides reſurrectionis flere prohibet, gemitum verò affectus extorquet. Etenim tam ſancta eſt de illius gloria exultatio, quàm pius de tranſitu luctus. Ignoſcendum eſt flentibus, gratulandum gaudentibus, quia pium eſt gaudere Ottonem: & pium eſt, flere Ottonem, dum vnuſquiſque & ſibi præſtat, vt doleat; & illi debet vt gaudeat. *2. Corinth. 11.*

Venerabile corpus eius à religioſis viris curatum, & aromatibus conditum per ſingula monaſteria eſt deportatum, illicque vigiliarum excubiis ac Miſſarum ſolenniis honoratum: ad extremum in montem S. Michaëlis Archangeli, ſpecialis patroni ſui, defertur; ibique in Eccleſia, quam ipſe vetuſtate collapſam in maiorem ſtatum à fundamentis reædificauerat, debito cum honore excipitur. *Exequiæ pro S. Othone.*

Illic verò, in obſequium funeris, credi non poteſt, quanta hominum multitudo confluxerit. Tota obuiam corpori ciuitas fuit; cuncti ex agris atque vicis, multique ex aliis vrbibus & regionibus affuerunt. O quantus luctus omnium, quanta præcipuè mœrentium lamenta monachorum & pauperum Chriſti; qui velut pulli ſub alis piiſsimi Patris ſecuri tãto tempore quieuerant, ſeque tam deſiderabili nutritoris ſui præſentia fraudari, ac defenſione nudari cernebant; quodque ſine gemitu referre non poſſumus; cùm ſacerdotes religioſi corpus ſacrum, choro S. Michaëlis inferrent humandum, vbi ad limen interius ventum eſt, præcentor antiphonam, *Domine ſuſcipe me*; impoſuit; tantus ſubitò ploratus omnium exortus eſt, vt ipſi etiam funeris baiuli nimio fletu concuſsi cum pheretro ſubſiderent, ac pœnè terræ procumberent. *Concurſus ad exequias.*

De Imbricone Epiſcopo Herbipolenſi, & eius lamentatione in exequiis S. Ottonis.

CAPVT QVINTVM.

SVperuenit quoque ſacræ ſemper memoriæ Imbrico Herbipolenſis Epiſcopus, vir clarus & prudens tam eloquij venuſtate, quàm ingenio & ſapientiâ præpollens. Superuenit, inquam, amicus ad amici exequias inuitas, & dolenti & ardentiſsimè flenti Eccleſiæ lugendo ipſe ac dolendo luctum auxit & dolorem. Iam enim per totum triduum dormitionis eius dilecti corporis gleba per omnes Eccleſias circumlata, iugi ſacrificio, indefeſsiſque orationibus, & multis eleemoſynarum largitionibus beata eius anima Deo dicata & commendata fuerat ab omnibus.

Corpus S. Othonis per omnes Eccleſias circumlatum.

Quarta igitur die, vbi ad locum ventum eſt tumuli, Epiſcopus commendationem celebrauit, atque inter Miſſarum ſolennia, quæ pro dilecti Patris & amici anima multa intentione deuotus agebat, ad mœrentem & lugentem conuerſus multitudinem, breuem quidem, ſed gratia ac dulcedinis plenum intulit ſermonem, ita dicens:

Sermo funebris B. Imbriconis Epiſcopi Herbipolenſ. Exſtat in edit. Caniſ. lib. 3. cap. 47.

Et quid fiet? quid erit conſilij? Mortua eſt Martha; ecce vbi iacet. Quis, rogo, venientem Dominum IESVM *in hoc caſtello amodò ſuſcipiet? Equidem defuncta eſt Martha, quæ illum ſuſcipere conſueuit. defuncta eſt hoſpita Domini* IESV *Chriſti, quæ venienti hoſpitium præbuit, ſedem poſuit, menſam aptauit, neceſſaria omnia benignè ac liberaliter miniſtrauit. Defuncta eſt, inquam, non ſolùm miniſtra & hoſpita Chriſti, ſed miniſter & hoſpes, ſed ſuſceptor omnium Chriſtianorum. Et quis ſtabit in loco ſancto eius? quis nobis vicem miniſterij huius implebit? quis, rogo, aget pro eo, quæ iſte agere con-*

re conſueuit? Omnibus gradibus, omnibus ordinibus, omnibus perſonis Eccleſiæ; vita eius vtilis fuit. Ecce defunctus eſt vt verè dicam ſeruus ſeruorum Dei. Quid facietis monachi? quid facietis Clerici? Quid facietis pauperes & mendici? quis vobis reſtituet matrem veſtram? Vbi amodò illa materna vbera, vbi maternos affectus quæretis? ſed quærere vbiq; poteſtis; vobis denuncio, nuſquam inuenietis. Sui temporis ſecula, confidenter dico, hunc ſolum, hunc vnum tanta miſericordia virum habuerunt.

Vt enim de aliis virtutibus eius taceam, quæ plurimæ fuerunt, & claræ; in miſericordia & miſericordiæ operibus tantus erat, vt nullum penitus ex omnibus mihi notis ei auſim adæquare. Sed quid? Doleo vicem miſerorum, doleo vicem eorum, qui in ſuis miſeriis ad hunc miſericordem fugere conſueuerant. Doleo, vt verum fatear, vicem meimetipſius: vt enim ita dicam, me miſeret mei, meritoq; mœrore conturbor. Multum enim præſidij, multum conſolationis in hoc amico perdidi. Hic enim in ciuitate ipſa commodus, ſocietate & amicitia opportunus, magnum mihi præſidium fuit. Cum hoc fiducialiter omnes curas meas, omnia negotia mea, ſeu conſilia penitiora communicare ſolebam. Hic mihi, vt breuiter dixerim, in omnibus opportunitatibus meis maximus ſubleuator fuit. ſed de me quid dico? Nam mei nominis Ordo vniuerſus, videlicet Ordo Pontificalis, hoc adempto, compar meritò lugebit. Hic nobis gemma, hic decus, hic ſplendor fuit. Conuentus noſtros in Conciliis ſiue Curiis virtutum ſuarum radiis colluſtrauit. In hoc, vt ita dicam, quaſi viuenti libro, quomodo nobis viuendum; vel, quid agendum eſſet, conſpicere potuimus. Sancta enim exempla, ſancta actiones magis erudiunt, quàm verba. Sed doctrina hæc, ô dolor, modò rara eſt in terris. Omnes enim pœnè, quotquot ſumus, eloquio magis, quàm opere proximos ædificare ſtudemꝰ, ſed iſte, docuit verbo, docuit exemplo: dixit & fecit.

Virtutes S. Othonis.

Talem ergò lucernam de medio noſtri ablatam, æqua mente ferre poterimus? Sed vado ad altiores. Huius enim interitum & tu, ô Romane Pontifex ſanctæ matris Eccleſiæ ſenties: & tu regnator Orbis rex Alemaniæ Imperator Romanorum Auguſte; caſum quoque huius experieris. Ambo permaximi, magna clade mulctati eſtis. Magnus enim Ahod ille ambidexter vobis occubuit; occubuit ille, qui vtraque manu pro dextera vtebatur Iſraëliticæ gẽtis ductor egregius: Occubuit, inquam, ille, qui potens erat & induſtrius, & prona voluntate reddere Cæſari, quæ Cæſaris ſunt, & Deo, quæ Dei. Non tibi, ô Imperialis maieſtas, non tibi citò conſurget alia columna, cui tam fiducialiter inniti queas. Hic te quidem non ſolùm diuitiis, & prudentia ſeculari, ſed quod maius eſt, meritis ac ſanctitate ſuffulſit, ſanctitate, inquam, & virtutum meritis, Imperatorem pariter & Imperium ſubleuauit. Iuſtitia enim & ſanctitas in dextra eius. Non parua res acta eſt: non parua hæc mutatio in Eccleſia Dei: non ergò leuiter ferenda eſt talis viri ablatio. Vbi amodò tale ingenium, talem prudentiam, talem inueniemus bonitatem?

Matth. 22.

Sed redeamus ad monachos, redeamus ad populum ſpiritualem; detrimenta illorum, lamenta nobis facient. Quid fiet de illis? Quid fiet de monachis & pauperibus, qui ad has manus ſpectare conſueuerant? Lugetis video, & fletis Ottonem veſtrum, & certè non immeritò. Vobis enim ille occubuit, vobis ablatus eſt. Vos enim, ô monachi, ſpecialiter populus paſcuæ eius, & oues manus eius. Hic profectò erat, qui de abundantia diuitum huius mundi veſtram inopiam ſupplere ſolicitus fuit. Hic magno auctoritatis exemplo gloriari ſolebat dicens: ſpoliauit Aegyptios, ditauit Hebræos. Nam re verâ ſanctè & religiosè multa à ſecularibus extorſit: ſancta & religioſa fraude, vt ita dicam; diuites circumueniebat, vt eleemoſynas facerent quandoq; non cogitatas; argumentoſus enim

erat

erat in lucris diuinis. Nam & manus Domini cum eo erat. Luc.1.
O quàm multos diuites cum omnibus diuitiis ſuis ad ſpiritualem vitam traiecit? Quidquid perſonarum, quidquid rerum vel opum ſeculo auferre potuit, Deo coaptauit, pietatis ac miſericordiæ obtentu. Sed, quid multis? Miſericordia eius ſuper omnia opera eius. Miſericordia Dei ante oculos eius ſemper fuit.

Orate ergò dilectiſſimi fratres, orate attentius, vt & ipſe hodie miſericordiam conſequatur. Orate, vt illa beatiſſima anima, quam credidit, quam ſperauit, quam dilexit, re ipſa Dei miſericordiam hodie percipiat. Equidem non ſurdis auribus illud Euangelium accepit: beati miſericordes, quoniam ipſi Matth.5.
miſericordiam conſequentur. Et; eſtote miſericordes, ſicut & Luc.6.
Pater veſter miſericors eſt. Nullus autem miſericors eſſe poteſt, qui humilis non fuerit. Omnis ergò miſericors, etiam humilis eſt. Vnde, benè inferre poſſumus, quod veram & coram Deo probatã humilitatem habuit ſpiritus eius, qui tanta miſericordiæ fuit.

Interuentu ergò Dei genitricis MARIAE, *cui ſemper deuotus exſtitit; interuentu B. Michaëlis Archangeli, cuius Eccleſia reparator & ſublimator hodie conſpicitur, quem patronum & ſeruatorem, & corpori & animæ ſuæ delegit; interuentu omnium beatorum ſpirituum ſpiritus eius diuinam miſericordiam conſequatur: ipſorum, inquam, atque omnium Sanctorum ſuorum, ſi vſpiam, ſicut eſt humanæ fragilitatis, tanta eius opera, tanta ipſius miſerationes & benefacta, humana laude, vel humana laudis intentione titillata ſunt, vel maculata;* (Nihil enim ſatis purum coram ſummo Iudice:) *Rogate, quæſo, rogate attentius; oremus omnes pariter, vt hoc abolere, hoc tollere dignetur ipſe, qui tollit peccata mundi Agnus Dei, Dominus noſter Ieſus Chriſtus: qui cum Patre & Spiritu ſancto viuit in ſecula ſeculorum.*

Quis motus concionem Imbriconis conſecutus fuerit.

Quanta verò vociferatione, quanto mugitu, quantis affectibus & lacrymis omnes Amen reſponderunt, dici non poteſt. Sic ergò finita Miſſa in loco, vbi cernitur, in Eccleſia B. Michaëlis, Comitibus, Marchionibus, ſeu aliis quibuslibet nobilibus pheretrum eius certatim geſtantibus, Sarcophagum leuantibus, ſeu alia, quæ ibi neceſſaria erant, more operariorum, ſuis manibus deuotiſsimè peragentibus, corpus eius tumulatum eſt anno Dominicæ incarnationis Milleſimo, centeſimo, triceſimo nono, tertio Cal. Iulii feliciter. *

** Anno ætatis ſuæ 70. Epiſcopatus 37. Vt ait Hoffmannus in Annal. Bamberg.*

Et ne quid de exuuiis vigilantiſsimi Paſtoris deuoto gregi deeſſet, etiam inteſtina eius, dum aromatibus condirentur, exciſa, & in vrnam miſſa, in medio Capellæ Dei genitricis MARIÆ terræ mandata, & rotundo lapide ſignata ſunt: vt, dum fratres ad celebranda diuinæ ſeruitutis munia illuc nocte dieque accurrunt, dilecti Patris memoriam præ oculis habeant, & beatiſsimam eius animam aſsiduis precibus in alta cœlorum ſuſtollant.

Imbrico autem beatæ memoriæ Antiſtes poſt depoſitionem pij Ottonis, miro affectu Montem S. Michaëlis excolere non deſiit: qui etiam cum ſuſpiriis intimæ compunctionis atteſtari ſolebat, nunquam ſe tantam exequiarum gloriam vidiſſe, beatumque populum Babebergenſem prædicabat, qui reuera euidentibus rerum indiciis in tranſitu paſtoris ſui approbaſſent, quàm flagrantiſsimo amore viuenti iugiter inhæſiſſent.

De puero infirmo ſanato.

CAPVT SEXTVM.

EO tempore puer quidam decennis, nomine Otto, in loco Babebergenſi, dudum à parentibus ſtudiis liberalibus traditus, graui ægritudine preſſus decumbebat: iamque per triduum morienti ſimillimus, abſque motu & voce remanſerat: Sed & religioſi fratres noſtri Burkardus, Godeſcalcus, & Albero à matre eius euocati deſcenderant, vt debitum funeris officium puero migranti peragerent.

Mater

Mater autem, Oſterhildis nomine, quæ iam vnici filij cruciatum videre non poterat, fide ardentiſsima Montem S. Michaëlis adſcendens: Sepulchrum pij Ottonis adiit; ibique lacrymis vbertim profuſis, huiuſmodi precem emiſit: *O ſerue Dei viui, ô Pater piiſsime pauperum Christi, ſuccurre infelicitati meæ, quæ iam per triduum vnico orbata ſum filio; & ſi vnquam viſcera compaſsionis habuiſti, nunc quoque miſerere calamitati meæ, tuo quoque interuentu obtine, vt puer, aut vitæ quantocyus reſtituatur, aut celeri fine, ſi ita neceſſe eſt, ſubtrahatur: ne tam diutino cruciatu dolorem non ferendum viſceribus meis ingerat; vt per hoc accepta Deo pietatis tuæ opera cognoſcam.* Nec mora, vbi domum rediit, filium, quem in ſupremo ſpiritu reliquerat, ſanum & loquentem, cunctoſque præ gaudio flentes inuenit. Et cadens in faciem ex omnibus cordis medullis gratias agebat dicens: *Nunc cognoſco, ſerue Dei fideliſsime, qualem inueneris gratiam in conſpectu eius; quem ſemper miſericordiæ operibus honorare ſolebas: quia vnicum filium ab ipſis faucibus mortis erutum pia interceſsione mihi reddidiſti ſanum.*

Precatio matris ad S. Othonem pro ſalute filij.

Exauditur oratio matris.

Quod factum memorabile, dum bono paſtori Egilberto, ſucceſſori Patris noſtri, relatum fuiſſet, non modico exhilaratus eſt gaudio; poſitiſque genibus, Deo gratias agens, felicem S. Michaëlis montem pronunciauit, qui tam precioſum in ſinu ſuo meruit collocare theſaurum. Mater verò pueri tirocinio Chriſti eum delegauit, & pro amore pij Ottonis, non aliis, quam fratribus ad memoriam eius diu noctuque excubantibus illum ſociari paſſa eſt: qui etiam in ſchola Chriſti educatus, ſtrenuæ nobilitatis adoleſcens probitate morum, Deo & hominibus acceptabilis factus eſt.

Egilbertus ſucceſſor S. Othonis.

* * *

De

De muto ſanato.

CAPVT SEPTIMVM.

Oetting im Rieß.

Miraculum in Euchariſtia Auguſtæ Vindelicorum.

QVidam mutus de Ottinga, Rhætienſi vico, Henricus: (Nam id nomen in baptiſmo ſibi fuiſſe impoſitum, ſcripto monſtrabat) dum loca diuerſa & Memorias ſanctorum pererraret, Auguſtam, vbi nouum ſignum Dominus in re ſui Sacramenti mundo declarauit, inter globos concurrentium venit, vbi, vt ad ciuitatem Babebergenſium pergere deberet, ad ſepulchrum S. Ottonis, per viſionem, admonitus eſt. Die igitur tertio, hora diei nona, cum multis aliis, qui non illum iuiſſe, ſed quaſi peruolaſſe tanti itineris dimenſionem conteſtabantur, aduenit. Cùm verò dextro brachio ipſius Confeſſoris Chriſti, os eius tactum eſt, ſubito ſudore faciem totus perſuſus, in tantum, vt etiam capillos defluere videres: primam vocem, balbutientis more, formare, & Domini ac Sancti nomen Confeſſoris, extenſis ad cælum manibus, inuocare cœpit. Deinde aqua refocillatus (nam & laſsitudine & multitudine compreſſus erat) cunctis adſtantibus, ſolutionis ſuæ cauſam clarè expoſuit, quibuſdam etiam fratribus, à quibus aliquando apud nos integumenta acceperat, quos illic adſtantes videbat, gratias egit. Quis ſe à diuinis laudibus, quis à lacrymis contineret? Facta ergò votiua ſignorum compulſatione, fit communis diuerſi ſexus innumerabilis concurſus, vna vox omnium, laudabilem virum concinentium, cuius meritis ab omni clade liberantur, qui ex toto corde quærunt illum.

De

De cæco ſanato.

CAPVT OCTAVVM.

DE regali pago, qui Vlma nuncupatur, cæcus quidam inter manus ſuorum, ſanitatis gratia, ad memoriam pij Confeſſoris adductus eſt; vbi, dum non ſemel neq; bis, ſed ſæpenumero pro ſui illuminatione precibus inſtaret; de die in diem, caligine oculorum recedente, lumen, quod à Domino poſtulabat, fidelis adſtipulatione ſuffragatoris, quod longa ſibi ætas ſubtraxerat, recepit: & qui alieno ductu aduenerat, proprio innixus greſſu, aliorum ſe ductorem, ad eum, qui fecit miſericordiam in illum, conſtanter fore promittebat.

Cæcus Vlmenſis viſum recipit

De puero ſanato.

CAPVT NONVM.

PVer quidam de villa Olocniza VVezzelinus, lethali morbo inualeſcente, omni membrorum officio deſtitutus fuit; ita vt & viſu, & vſu linguæ quoque priuaretur. Quem Pater ipſius Lipoldus & mater, * parentibus & amicis, quos idem tenebat affectus, diuino inuocato nomine, beato Ottoni, ſi per eius ſancta merita ſibi incolumis redderetur, offerendum cum oblationibus, deuotauerunt. Mirum dictu, ad obligationem voti, nulla cæleſtis medicinæ mora fuit. Nam paruus incipiens riſu cognoſcere matrem, patrem aſpiciens, quod vouiſtis, ait, pro me, reddite, & me ad ſepulcrum S. Ottonis, qui mihi ſalutem obtinuit, citius perducite. Qui tam ſubitæ ſanitati congaudentes, abſque omni retractatione puerum in humeris leuantes, & vt deuouerant, ad memoriam ſancti Patris illæſum offerentes, omnibus, quanta ſibi Dominus per ſuum ſanctum Confeſſorem feciſſet, fideliter expoſuerunt.

**parentes & amici.*

De puero & puella.

CAPVT X.

VNum in duobus miraculum per omnipotentis Dei famulum laudabile factum in puella duodenni, quæ prior matrem comitata ad nos vſque peruenit; & in puero, vt computabatur ſeptenni, qui paternis humeris allatus, ſequens, è diuerſo venit, operæ precium * inſerendum videtur, ſed non ſine ſcrupulo, dum quoſdam ſanctis, per quos Deus noſtris temporibus, quæ & in antiquis quoque operatur, detrahere confundimur, quaſi & ipſi infirmiores fuerint in hac parte. Vna enim voce ſub terribili maieſtatis diuinæ conteſtatione, & ſanctorum inuocatione mater ſibi filiam, Pater vnicum, mortis dolore ſubtractum fuiſſe; illa, tactis reliquiis beati Ottonis; ille verò, pro puero cenſum in quinque denariis offerens, ſuper ſepulchrum, nulla ſpe, vt à quibuſdam imponitur, obtrectationis, mortuos ſuos de reſurrectione, ſe, fideli ſuorum teſtimonio confirmabant accepiſſe. Nos autem non derogationi, ſed diuinæ operationi locum dantes, diuino iudicio iſtud relinquimus. Siue enim ſemiuiuis vitam reparare, ſiue defunctis animas reddere, diuinæ Virtutis eſt.

* inſerere.

De homine ferro in gutture ſauciato.

CAPVT XI.

CAſu accidit, vt quidam conciuem ſuum ferro in gutture ſauciaret, ac, defluente ſanguine, per totam noctem & diem ſemiuiuum relinqueret: cumque cibum, vel potum ſibi infuſum per ipſum meatum vulneris eiiceret, & iam deſperaretur, mater dolore filij intrinſecus tacta: *Hunc tibi miſeratori omnium benigniſſimo, beate,* ait, *Otto, oblaturum deuoueo, ſi eum ſanum & incolumem*

ſolumem per tua ſancta merita recipere meruero; mox mirum in modum ſanguinis ille riuus ſtetit; vulnus conſtrictum, cicatrice obductum eſt; puer conualuit; viam ad ſancti ſepulchrum cum matre aggreſſus eſt. Vbi verò ſilua, quæ terminum Thuringiæ facit, emenſa eſt, ille laboris & doloris (nam exſanguis erat) magnitudine, terræ affuſus deficere cœpit. Tunc mater, amicis illum ad propria reuocare ſuadentibus, mœrore confecta; *hinc, non regrediar: Sed quo propoſui etiam exanime corpus*, ait, *proſequar*. Ad hanc vocem, veluti inuiſibili quadam ſubleuaretur dextra, homo ſurrexit, & iter, quod cœperat, non ſine admiratione multorum, incunctanter perfecit, veniensque coram ſepulchro viri Dei, omnibus curationis illius teſtis ſui ipſa cicatrix fuit.

Alia miracula poſt obitum S. Ottonis facta.

CAPVT XII.

APud Thuringiæ caſtrum tam antiquitate, quàm munitione famoſiſsimum; cui *Erphurda* nomen eſt; quidam ex equeſtri ordine paterfamilias, tanto coxarum dolore torquebatur, vt vim interni doloris magnitudine vix explicare poſſet continui laboris; cumque remotioris ſecreta cubiculi, quietis gratia, expeteret, vocem cuiuſdam audiuit, quæ eum cum voto ad tumbam viri Dei venire admonuit. Ille, vbi vouit, cæleſtis votum medicina ſecuta eſt. nam omnis, quo vexabatur, dolor, receſsit; & eos, quos prius cruciatibus ſuis triſtes reliquerat, verſa vice, de recepta ſoſpitate ſecum gaudere, & ipſe gaudebat. Mox itinere arrepto, ad ſepulchrum ſui curatoris peruenit; vbi multos curationis ſuæ teſtes, qui iam illum, fama volante, præuenerant, inuenit.

Item aliud miraculum.

PVer quidam de vicina parochia Etzelkirchen ita longa ægritudinis moleſtiâ contractus erat, vt genibus, neruorum contractione, pectuſculo concretis, neque à lecto ſurgere, neque ad aliquod opus naturæ ſine alterius auxilio ſe poſſet erigere. Hic ad memoriam beati Viri à parentibus circa feſtum S. Michaëlis delatus, inter Miſſarum ſolennia, multis, ex more, feſtiuitatis gratiâ, confluentibus, vbi tumbam tetigit, cum ſubito fragore membrorum, omni compage artuum, qua ligabatur ſolutus eſt: ita inceſſum, & aliorum officia membrorum ex integro recipiens, in Abbatis obſequio, in monumentum ſuæ curationis in popinarum ad vſq; deſeruit officio.

Item aliud miraculum.

NEque hoc prætereundum puto, quod in eâdem ciuitate celebre factum multorum memoria habetur. Paupercula quædam, dum media hyeme, circa noctem, hoſpitium paſsim quæreret, & nullus petenti pateret introitus; iuxta Eccleſiam S. Martini, ſub pheretro, cum infante maſculo ſe proiecit; vbi vi algoris extincta eſt. Diuinâ autem prouidentiâ, ciuis quidam, cuius vxor eâdem nocte defuncta eſt, dum ad exequias pararet pheretrum, leuauit, mortuam reperit, ſed infantem ad vbera materna miſerabiliter pendentem ſemiuiuum inuenit. Ille, humanum caſum miſeratus, cadauer loculo imponens cum vxore ſua ſepeliuit, & paruulum ipſum, quaſi adoptiuum pro remedio defunctæ coniugis educauit. Piæ autem voluntati diuinæ pietas cooperata eſt.

Nam idem puer ætate accreſcens, maturitate ſenſus pueriles annos exceſsit; vt quamuis claudus, & penè omni membrorum ordine diſtortus, ita prouidus eſſet & circumſpectus, vt Dominus domus vbicunque negotia acturus exiſſet, de prouidentia ipſius ac fide, maneret indubius. Dominica igi-

tur Paſsionis, dum omnes, vt obſeruantia dierum illorum expoſcit, ad Miſſarum ſolennia effluxiſſent; focaria, quæ præparandis cibis ſola domi remanſerat, inſultare ſeruulo cœpit. *Quid*, inquit, *miſelle, acturus eris, ſi Dominus tuus exceſſerit, de te, quid putas, erit?* Ille ex alto ſuſpiria trahens, *neſcio*, ait; *ſed Deus ſancti Ottonis adiuuet me.*

Mirum dictu; adhuc nomen Ottonis erat in ore, cùm ſubitò, toto corpore proſtratus, quaſi manu quadam inuiſibili *perlibutus, naturalem formam quam ortus negauerat, accepit, ſe ipſum miratus, greſſum attentauit, brachia & manus extendit, & cùm in nullo ſe impeditū ſentiret, ad Eccleſiam beati Martini peruolat, Domino ſuo ſe oſtentat: Omnes clamorem cum laudibus pro miraculo in ſe facto ad cœlum leuare excitat. Sequenti die, exhortatione ac præcepto ſacerdotum, ab vtroque ſexu diuerſæ ætatis Cruces leuantur, Mons S. Michaëlis, Mons ille Deo placitus aſcenditur, vbi, præcedente ipſo curato, ſumma cum gratulatione laus & gloria Deo reſultat.

* *Delibutus.*

Item aliud miraculum.

Res, quam dicturus ſum, apud nobiliſsimum caſtrum Duringiæ glorioſè celebrata, fama vbique percurrente, pœnè vt facta, ad nos delata fuit.

Materfamilias eiuſdē caſtri tam virtute, quàm nobilitate famoſiſsima filium ſororis ſuæ, qui matri ita vt vnicus, ita & amantiſsimus erat, vnicè nutriebat; quam tota familia vti ſolam ſpem poſteritatis & hæredem omnium affectuoſiſsimè diligebat. Clypeus auratis laminis & clauis affixus parieti fuit. Paruulus autem iuxta morem ſuæ ætatis, vni clauorum, qui ſibi fulgentior videbatur, totis alludendo manibus, euellere attentauit; quem, vbi à ſeruulo, à quo in vlnis portabatur, flendo, vt pueri omnia extorquere ſolent, accipit, diu in eo ludens, ori immiſit. Qui ita fortiter gutturi eius infixus eſt, vt nulla arte vel ingenio extrahi poſſet. Infantem

palleſcere, oculos miſerabiliter torquere, manibus & pedibus palpitare, dolor videre fuit. Concurrit familia; domus tota in fletum ducitur, clamor luctuoſus attollitur, paruulus iam deſperatus ſuper limen Eccleſiæ ſolus componitur.

Inter hos luctus Marchio, qui tunc fortè aderat, anhelus accurrens, omnes ad inuocationem ſanctiſsimi Ottonis fideliter exhortari cœpit. Incredibilia fortè, ſed Deo non impoſsibilia dicturus ſum. Ad nomen beati viri clauus ille cum multo ſanguine dehiante ore pueri prolapſus eſt; & omnium vna vox antè triſtis, nunc in gaudium mutata, & lætitiam, Saluatoris laudabat clementiam. Hoc ab ipſa matrona, dum ad nos cum multa turba veniſſet, ita factum eſſe, cognouimus. In huius comitatu ille puer cum Patre aduenit, in quo triduani fluxus ſanguinis per inuocationem S. Ottonis, vt præfatum eſt, conſtrictus fuit.

Item aliud miraculum.

IN monaſterio virorum Dei Lanckhemenſi contractus quidam de menſa Abbatis ſtipendia accipiebat. Iſte fama beati Ottonis vbique peruolante, ad ciuitatem Babebergenſem reptando non ſine graui labore, magno tamen deſiderio & ſpe ſanitatis peruenit: Vbi ab honeſtioribus Eccleſiæ illius Canonicis collectus, aliquandiu demoratus eſt. Quadam autem die, cum aliis multis, quos eadem opinio ſanctitatis & gratia ſanitatum è diuerſo contraxerat, Montem beati Archangeli aſcendens, ad ſepulcrum viri Dei *ſuffragia ipſius, vocibus*, quibus poterat, cum lacrymis prolixus poſtulabat. Vbi verò ad Miſſarum ſolennia ventum eſt, dextera ſancti viri contracta ſibi membra perliniri fiducialiter expetiit: qua tactus, mutatione dexteræ excelſi; ſolo proſtratus, terribili fragore, vinculis neruorum ſolutis, cum magno ſtupore & admiratione omnium erectus ſuper pedes ſuos ſtetit erectus.

Con-

Concluſio operis totius.

SVnt & alia multa beati Præſulis geſta, quæ ſcripto comprehendi non poſſunt; ſed ab illo comprehenſa & dinumerata ſunt, qui & hîc bonorum eius operum aſpirator, & illic fidelis dinoſcitur remunerator: qui etiam non ſine cauſa glorioſiſsimum eius tranſitum in feſtiuitate S. Pauli Apoſtoli diſpoſuit, ſed, vt cunctorum ſapientum iudicio definitum eſt; quia beatus ille ſenectutem ſuam in Apoſtolatu remotiſsimarum gentium pro amore Dei fatigare non dubitauit, etiam laboris ſui præmium in eius ſolenni natalitio, qui propriè Magiſter & Prædicator eſt gentium, percipere meruit. Dignum enim erat, vt, ſicut Doctorem gentium ſpecialius præ cæteris imitari ſtuduit, ita etiam vnum & parem cum eo habeat natalem.

Gaudeat ergò Babebergenſis Eccleſia tanti paſtoris auctoritate illuſtrata; lætentur monachorum cateruæ ſingularis huius patroni vigilantia, ad tantum religionis culmen prouectæ. Exultet præcipuè mons Archangeli Michaëlis tam precioſi corporis ſepultura dedicatus, & ex membris eius, tanquam margaritis ornatus. Iubilet etiam in lætitia cantans canticum nouum Apoſtolo ſuo omnis Pomerania; quia, ipſius gratiæ adſcribitur, quod illorum Eccleſia noua ſemper ſobole fœcundatur. Impletum eſt in eo, quod electis veritas repromittit dicens: *Fortitudinem gentium comedetis, & in gloria eorum ſuperbietis*: & quod propter hoc, *in terra ſua duplicia poßidebunt: lætitia ſempiterna erit eis*. Terra enim electorum eſt propriè terra viuentium; vbi beatus ille duplicia poſsidebit, quia non ſolùm pro commiſſo ſibi talento in Babebergenſi Eccleſia duplicato, ſed etiam pro alia, quam de gentibus Chriſto acquiſiuit ſponſa, repoſita eſt ei corona iuſtitię. Nam cum Petrus Iudæam, Paulus Græciam, Andreas Achaiam, Ioannes Aſiam, Thomas Indiam, Gregorius Angliam, cæteriq́ue Dominici gregis arietes ſinguli ſuos æterno iudici reportabũt manipulos, Otto etiam inter eos Pomeraniam gaudens adducet, & cum Præpoſito Paradiſi Michaële, cui viuens ſpecialius ſeruire non deſiit,

Apoſtrophe ad Eccleſiam Babergenſem.

Iſa. 61.

& corpore etiam moriens adhærere maluit, in tabernaculo Dei iugiter habitabit. Sciens enim', quia paradiſum intrare non poterit, qui Præpoſitum eius Michaëlem placatum non habuerit, tanta ſe ei deuotione, & corpore & animo per omnia ſtuduit applicare, vt literis etiam ad Apoſtolicum Innocentium miſsis, locum ſepulturæ ſuæ in Baſilica S. Michaëlis auctoritate eius firmaret; ne ſcilicet Canonici Maioris Eccleſiæ tam precioſum huic Monti violenter abriperent theſaurum.

Ecce quod concupiuit, iam videt; quod ſperauit, tenet; illi eſt iunctus in cœlis, quem tota mente dilexit in terris; cum quo aſsidua interceſsione alumnis ſuis patrocinari dignetur, vt eum ſubſequi ad patriam claritatis æternæ valeamus, præſtante Domino noſtro IESV Chriſto, qui viuit & regnat Deus per omnia ſecula ſeculorum, Amen.

In codice manuſcripto ſubiiciuntur iſta:

EXplicit liber quartus & ultimus de obitu & miraculis ſanctiſsimi & piiſsimi Ottonis Babebergenſis Epiſcopi Pomeranorumque Apoſtoli, Anno Domini Milleſimo quadrigenteſimo nonaſimo nono, ipſa die Barnabæ Apoſtoli.

SER-

SERMO IN TRANSLATIONE S. OTTONIS EPISCOPI.

MEmoriam iuſti cum laudibus celebrare nos monet ſermo diuinus, vt deuotio noſtra, quæ debitum iuſtis impendit honorem, nobis proficiat ad ſalutem. Ad hoc ſiquidem iuſtorum memoriam frequentamus, vt dum iugiter illorum gloriam contemplamur, exemplis eorum inſtructi, mundum cum ſuis oblectationibus ſpernamus, & ad gaudia vitæ immortalis toto deſiderio anhelemus. Vox eſt gratulationis, vox eſt exultationis & ſalutis, quæ reſonat in ore fidelium, laudibus proſequens ſanctam venerandamque iuſtorum memoriam. *In memoria æterna erunt iuſti, & ab auditione mala non timebunt.*

Erat hic ſermo ad calcem codicis, quo vſi ſumus.

Pſalm. 111.

Quænam vberior lætitia, quæ maior iucunditas, quæ excellentior eſt dignitas, quàm iuſti animam & apud Deum æternæ beatitudinis præmia poſsidere, & in Eccleſia ſanctorum habere laudem, & inter benedictos benedici? In illo itaque cœtu iuſtorum clariſsimo, quorum nomina beatæ prædeſtinationis liber in ſupernis aſcripta retinet; quorum memoriam ſanctam Eccleſia venerabiliter recolit, egregius Præſul Otto vitâ & moribus præclarus emicat, qui in diebus ſuis ad exornandam ſponſam Chriſti Eccleſiam, Virtutum inſigne prætulit decus, verbo & exemplo *lucens omnibus qui in domo Dei ſunt.* Erat ſiquidem ardentiſsimus ſanctæ religionis amator, ac ſtrenuus diuini cultus propagator. Eccleſiæ ſanctæ, cui auctore Deo præfuit, omnimodis magis prodeſſe, quàm præeſſe ſtuduit; nō dominari in clero affectabat; ſed, ſic ſe gregi ſuo con-

Matth. 5.

conformare atque coptare ſatagebat, vt tanquam pater filios miro pietatis affectu omnes foueret.

Nam adeò viſceribus miſericordiæ affluebat, tantaque charitatis amplitudine ſinum dilatabat, vt ſummâ vigilantiâ omnium curam gereret, ac ſolicita circumſpectione prouideret, ne vel cibus doctrinæ ſpiritualis, vel alimonia corporalis indigentibus deeſſet. Sic ſibi commiſſam Babebergenſem regebat Eccleſiam, vt præter illa, quæ ſpecialiter ad eius curam pertinebant, de his quoque, qui in remotis terræ partibus erant, paternam ſolicitudinem gereret. Voluebat ſiquidem animo, quo ingenio, qua induſtria, qua ratione ad id pertingere poſſet, vt de faucibus antiqui hoſtis erueret animas vario gentilitatis errore deluſas. Proinde deſiderium animæ eius tribuit ei Dominus; &, quod eo inſpirante fideliter expetiit, eius celeri largitate perfecit. Denique Pomeranorum fines ingreſſus, prædicationis verbo, lauacro ſanctæ regenerationis nouam Chriſto familiam lucratus eſt, multaque hominum millia gremio ſanctæ matris Eccleſiæ ſociauit,

Gaudeat ergò bonus agricola, qui de terra illa, quam in ſudore vultus ſui indefeſſus coluit; de qua ſpinas & tribulos in fidelitatis eradicauit; cui in tempeſtate perſecutionis verbi diuini ſemina committere non ceſſauit, tam vberem fructum fidei metit; tam multum fidelium meſſem colligit; re vera operibus manuum eius benedixit Dominus; per quem ouium ſuarum numerum auxit; per quem terminos poſſeſsionis ſuæ adeò dilatauit; illius, inquam, poſſeſsionis de patre ad filium: *Poſtula à me, & dabo tibi gentes hæreditatem tuam, & poſſeſsionem tuam terminos terræ*, *Pſalm. 2.*

Ecce vir iſte beatus, iam de corruptione huius vitæ ad incorruptionis gloriam translatus, fines intrauit poſſeſsionis magnæ: vbi in domo ſummi Patrisfamilias ſplendidum poſſidet manſionis locum. Hæc eſt illa domus ſpacioſa, hæc illa poſſeſsio ampliſsima, de qua ſcriptura loquitur ad Iſraël. *O Iſraël, quàm magna eſt domus Dei, & quàm ingens locus* *Baruch. 3.*

poſſeſ-

poſſeſſionis eius. Hæc eſt hæreditas pij patris noſtri Ottonis, qui propter Chriſtum nihil in hoc mundo poſsidere affectabat veraciter. Namque cum Propheta dicere nouerat; *Dominus pars hæreditatis meæ.* nam partem illam hæreditatis', quàm in ſeculo habuit, ad opus pietatis ex toto conuertit, ac patrimonij ſui hæredem Chriſtum fecit. vnde gaudens in ſpe cœleſtium bonorum, Domino cum Pſalmiſta canebat; *Tu es qui reſtitues hæreditatem meam mihi.* *Pſalm. 15.* *Pſalm. 15.*

Speciali prærogatiua charitatis monachos fouebat, quos in monaſteriis, quæ ipſe copioſis ſumptibus diuerſis in locis conſtruxit, temporalibus ſubſidiis ſuſtentans nomini Domini, quotidiana præparauit obſequia. Hinc pater monachorum iure appellatur. hinc vt fidelis & prudens diſpenſator Eccleſiaſticæ familiæ, cœleſti remuneratione dignus ſuper omnia bona Domini conſtitutus eſt. Tanta ſiquidem pius Pater ſolicitudine neceſsitatibus pauperum communicabat, vt lætaretur in refectione illorum, quos ſuis impendiis ſatiabat: iucundaretur veſtitu eorum, quorum nuditatem indumentis neceſſariis contegebat. Sentiebant humanitatem eius ægritudines decumbentium, imbecillitates debilium, labores exulum, deſtitutio pupillorum, deſolatarum lamenta viduarum, in quibus iuuandis præcipuam ſolitus erat exercere beneuolentiam.

Huius ergò Patris merita glorioſa dignis attollamus præconiis, cuius venerandam memoriam translationis ipſius anniuerſario die ſincera filiorum deuotio ſe ſuſcepiſſe gratulatur. Tempus quippe inſtat, quod ad laudandum virum iuſtum opportunum fore ſacra ſcriptura inſinuat. Nam ſicut ex auctoritate ſacri eloquij laudare hominem in vita ſua prohibemur, ſic laudare poſt conſummationem iubemur. Laudanda eſt militis fortitudo, ſed poſtquam deuicto hoſte triumphum obtinuerit. Laudanda eſt nauigantis felicitas. Sed cum nauem ad litus perduxerit. Quamobrem memoriæ hominum dare laudem magis debemus, quàm vitæ. quia, quandiu vita noſtra ſuper terram tentationibus *Eccleſ. 11.*

exercetur, dubio belli exitu, inter carnem & ſpiritum certamen agitur. Nec prius ſecurè quiſquam laudatur, quàm poſt huius carnis terminum bonum certamen ſe certaſſe, fi-
2. Tim. 4. demque ſeruaſſe lætatur. Hinc denique & apud Deum corona iuſtitiæ vita decoratur, & apud homines dignis præconiis honoratur. Tunc etenim vtiliter quiſque meritam laudem conſequitur: quando nec laudantem notat adulatio, nec laudatum tentat elatio.

Nos proinde translationem dilecti patris noſtri Ottonis cum laudibus celebremus, qui vt meritò laudari ab omnibus debeat, laudabili vita ipſe promeruit. Siquidem laus eius ipſe Chriſtus eſt, qui glorificantem ſe ſeruum ſuum
Epheſ. 4. glorificabat, qui in opus ſacri miniſterij illum adſciuit,
Eccleſ. 45. qui *in ædificationem corporis ſui, quod eſt Eccleſia, ſacerdotio eum fungi, & habere laudem in nomine ipſius decreuit.* Eius nempe induſtria ſanctæ Eccleſiæ ſtructura & corporalibus profecit ſpaciis & ſpiritualibus amplificata eſt augmentis.

BVL-

BVLLA CANONI-ZATIONIS S. OTHONIS.

Clemens Epiſcopus ſeruus ſeruorum DEI, *Venerabilibus fratribus E. Merſeburgenſi, & O. Eiſtettenſi Epiſcopis, & dilectis filiis S. Emmerammi Ratiſponẽſi & Schuuartzenſi Abbatibus, ecano & Scholaſtico VVirtziburgenſi ſalutem & Apoſtoam benedictionem.* Hanc Bullam inuenies quoq; apud Bar. Tom. 12. Anno 1189.

Ad audientiam Apoſtolatus noſtri ex quarundam ſerie erarum & relatione multorum peruenit, quod diuina pontia per merita & interuentum Beati Ottonis, qui Babenrgenſis fuit Epiſcopus, multam eſt operata ſalutem, pracie in gente Pomeranica, ad quam fuit ab Apoſtolica ſede nſmiſſus; & in ea compluribus miraculis donauit illi Doinus coruſcare.

Quoniam igitur iuxta diuinæ ſcripturæ teſtimonium luna non ſub modio, ſed ſupra candelabrum eſt ponenda; di- Matth. 5. *ictioni veſtræ per Apoſtolica ſcripta mandamus; quates de vita ipſius & miraculis diligentius inquiratis, quæ nofuerunt per multorum literas indicata. Et ſi non inueritis aliquid, quod obſiſtat, ipſum canonizatum, auctorie freti Apoſtolica, ſolenniter & publicè nuncietis; anerſarium diem ſui tranſitus facientes, & publicè nuncian-, ad honorem* DEI, *& ipſius beati viri memoriam ſolennẽ eri. Datum Laterani III. Kal. Maÿ, Pontificatus noi Anno ſecundo.*

Altera Bulla eiuſdem argumenti.

CLemens Epiſcopus ſeruus ſeruorũ DEI venerabili fratri Ottoni Epiſcopo, & dilectis filiis Canonicis & vniuerſo Clero & populo Babenbergenſi Montis S. Michaëlis ſalutem & Apoſtolicam benedictionem.

Cum ſedi Apoſtolicæ referuntur ea, quæ ad ſalutem pertinent animarum, & deuotionem Cleri & populi, manifeſtis indiciis reſpicere comprobantur, ea, ſicut conuenit, libenter audimus, & vt debeant in Domino promoueri, fauorem, vt expedit, impertimur Apoſtolicum & aſſenſum. Hinc eſt, quod cùm ad audientiam Apoſtolatus noſtri quarundam ſerie literarum, & multorum relatione peruenerit; quod diuina potentia per miracula & interuentum B. OTTONIS, qui Babebergenſis fuit Epiſcopus, ſit multorum operata ſalutem, præcipuè in gente Pomeranica, ad quam fuit ab Apoſtolica ſede tranſmiſſus: in qua donauit illi Dominus Deus compluribus miraculis coruſcare.

His gratanter auditis, & pro tantis beneficiis omnipotenti Domino gratiarum actionibus exſolutis, veſtris piis deſideriis ad laudem Dei ſatiſfacere cupientes, Venerabilibus fratribus noſtris Merſeburgenſi & Eiſtettenſi Epiſcopis, & dilectis filiis S. Emmerami Ratiſponenſi & Schvvartzenſi Abbatibus, Decano & Scholaſtico VVirtzeburgenſi dedimus in mandatis; quatenus de vita ipſius & miraculis diligenter inquirant, quæ nobis fuerunt per multorum literas indicata. Et ſi non fuerit inuentum aliquid, quod obſiſtat, ipſum canonizatum prædictæ magnæ perſonæ debeant ſolenniter & publicè auctoritate freti Apoſtolica nunciare, anniuerſarium diem ſui tranſitus facientes, & publicè nunciantes ad honorem DEI & ipſius Beati viri memoriam ſolennem haberi.

beri. Datum Laterani Kalend. Maij, Pontificatus noſtri anno ſecundo,

Anno igitur Domini M. C. LXXXIX. II. Kal. Octob, in die S. Hieronymi tranſlatus eſt S. Otto Deo dignus Epiſcopus Babenbergenſis & Pomeranorum Apoſtolus; præſidente adhuc in ſede Babebergenſi Ottone Largo XI. *Tranſlatio S. Othonis.*

Has duas Bullas reperi in codice quodam Bibliothecæ Bauaricæ, qui Annales Bambergenſes continet; cui addita eſt hæc annotatio. *Scripſi ego Hartmannus Schedel Nurimbergenſis Artium ac vtriuſque medicinæ Doctor, Anno ſalutis 1497. Chronicam iſtam Babebergenſem, cum commendatione ac deſcriptione Vrbis Babenbergenſis, cum eo Anno Antonius Haller ciuis Nurenbergenſis, ſocer meus, ex progenitoribus ſuis de antiqua familia, Babenbergenſis oriundus, tandem vitam cum morte commutauit X. die Menſis Septembris, & vxor eius ſocrus mea, hunc librum mihi, ac liberis eius, nepotibus meis, dono dediſſet: cum in eo folia pleraque ſine ſcriptura eſſent, ne liber in nihilum redigeretur; Propria manu hæc de Babenbergenſi hiſtoria perfeci. Nuremberga quoque de Babenbergenſi Diœceſi exiſtit, vt ob vicinitatem loci geſta in ea ciuitate poſteris manifeſtentur, pro oblectamento ſuccedentium, vt fructum inde capere poſſint, perſcripta ſunt, & vt Codex iſte diutius perſeueret, ad laudem ſummi datoris, Amen,*

NOTA-

NOTATIONES IN LIBRVM PRIMVM DE VITA S. OTHONIS, EPISCOPI BAMBERGENSIS.

AVſpicemur à nomine, *Outo, Oudo, Vto, Vdo, cum aſpiratione, & ſine aſpiratione ſcriptum variè reperio*, inquit Auentinus in ſua Nomenclatura, *vnum nomen eſt, à cuſtodia deductum, tandem Oto factus eſt.* Quare & hoc ipſum nomen diuerſimodè ſcribitur; *Oto, Otho, Otto*; Eſt cum & *Ottho*. Roſvvithæ Moniali in Panegyrico Othonis Magni, *Oddo*.

Quinam vitam & res geſtas S. Othonis literis conſignarint.

IN Præfatione ad Guardianum Bambergenſem, quatuor nominantur ab Andrea Abbate. I. Sefridus, ſeu Sifridus. II. Ebbo, Monachus Monaſterij S. Michaëlis Bambergæ. III. Thimon, ſeu Tiemo. IV. Herbordus. Ex quorum commentariis hos libros, formâ Dialogi iam olim cõtextos, Andreas recenſuit, illuſtrauit, auxit.

Quis iſte Andreas fuerit, ſatis ipſemet in Epiſtola Dedicatoria explicat. De quo Surius Tom. 4. die 2. Iulij, ad calcem vitæ S. Othonis: *Sunt, qui ſcribunt Andream Abbatem extra Bambergam quatuor conſcripſiſſe libris vitam huius ſancti, circa annum Chriſti M. D. Sed ea ad manus meas necdum peruenit.* Eadem Molanus in Martyrologio 30. Septemb. addens; Andream hos libros ſcripſiſſe

ſcripſiſſe ad Bogiſlaum Principem Pomeranorum. At nihil de hoc noſter Codex. De eodem Andrea Catalogus Manuſcriptus Abbatum Montis Monachorum ſequentia. Andreas Abbas XXXVI. Domino Vdalrico cita morte ſublato, Andreas de Staffelſtein oriundus in eius locum ſubrogatur Anno ſalutis 1483. Ipſo die S. Dorotheæ virginis. Hic à primæua ſua inſtitutione per prædeceſſores ſuos in ſancta reformatione, & religionis obſeruantia, bene paterna ex arte inſtructus, morum probitate, & vitæ honeſtate, tanquam bonus agonotheta in bona operatione ſecutus eſt pedes, & veſtigia patrum ſuorum Prædeceſſorum. In augmentatione ſpiritualium & temporalium vtiliſsima ædificia perfecit, cum inſigni Bibliotheca. Tandem ex catalepſia & paralyſi ſiniſtri lateris mortem obiit die 23. menſis Octobris, Anno M. D. II. ſepultus ante altare S. VVolffgangi.

Cramerus Lutheranus Prædicans lib. 2. Chronici Pomeraniæ cap. 34. dicit; Andream Bambergenſem, Monachum Benedictinum, Anno 1487. Hiſtoriam de vita Ottonis dedicaſſe & inſcripſiſſe Benedicto, tunc Epiſcopo Caminenſi in Pomerania; & huius Hiſtoriæ exemplar in membrana exaratum nunc penes ſe eſſe, acceptum ex Bibliotheca Caminenſi, & ex præfatione intelligi, Epiſcopum Benedictum petiiſſe ab Andrea, vt miracula & res geſtas S. Ottonis in literas referret; hæc enim eſſe Andreæ verba: *Exigitis à me, Pater per ſecula memorande, & Præſul nominatus in orbe, vt ſigna & portenta, quæ per opinatiſſimum nunc in ſecula ſanctum Ottonem, ac noſtris temporibus Pomeranorum Apoſtolum, nouis temporibus diuina peregit clementia, curâ diligentiſſimâ indagata, ad laudem & nomen viuificæ Trinitatis, nec non ad excitandos animos diuinæ plebis ſedulò annotare decertem.*

Hæc ex Andreæ Epiſtola ad Benedictum Epiſcopum recitat Prædicans, cui fortè non iniuriam feceris, ſi eum aut verba Andreæ oſcitanter inſpexiſſe, aut in manuſcriptis libris legendis non admodum verſatum eſſe ſuſpiceris. Quis enim auttam cœcus, aut ſaltem luſcitioſus fuerit, qui non videat, textum Andreæ perperam à Prædicante repræſentari, omninoque reſcribendum: *Per opinatiſſimum nunc in ſecula ſanctum*

Othonem, Pomeranorum Apoſtolum, noſtris temporibus, diuina peregit clementia.

Deinde ex dictis verbis confici videtur, Andream de S. Othone ſæpius ſcripſiſſe. Nam iſte commentarius, quem publicamus, non eſt ad Benedictum Epiſcopum, nec noua tantum, noſtriſque temporibus patrata miracula continet; at lucubratio, quam Andreas ad Epiſcopum Caminenſem miſit, ea mira exequebatur; quæ Andreæ temporibus Deus per S. Othonem efficiebat, quorum nonnulla commemorat quidem Andreas libro quarto; ſed pauca duntaxat è multis. Nec eſt inſuetum vt idem ſcriptor de eodem argumento plures lucubrationes edat, præſertim cum huius, quam edimus, Andreas non tam Auctor, quàm illuſtrator & corrector fuerit; Iam enim ante Andreæ ætatem edita fuerat.

Teſtatur autem Prædicans, Andream ſuo illo in Commentario, etiam hos ad Epiſcopum BENEDICTUM verſiculos adieciſſe.

Præſul amate Deo, te oro Præſul Benedicte,
Inter oues proprias me vt miſerum numeres:
Sisq; tui famuli protector verus, & ipſum
Æterno Domino reſtituas precibus;
Qui ſe totum offert, & parua hæc dona miniſtrat,
Commendans tibimet ſeq; ſimulq; ſua.
Tu reuocator ades patriæ ſpes, rector, honorq;
Dulcis amor cunctis, dignus amore Dei.
Tempora ſunt huius vitæ nunc plena periclis,
Bella mouent gentes, hoſtis vbiq; furit.
Vnde opus eſt quod valdè tua protectio fortis
Succurrat miſeris, quos inimicus odit.
Eripe ſancte piis monitis, precibusq; ſacratis,
Commiſſum tibimet paſtor ab hoſte gregem.
Vt tua laus maneat merces & gloria ſemper,
Cum Chriſto in cælis regna beata tenens.
Credo quidem memet per te conquirere poſſe
Vitam, quam nequeo propria per merita.

Deus æternus mundi mitiſſimus Auctor
Tempore longæuo protegat atq; regat.
valeas,vigeas,captes & proſpera ſanus,
Hic & in æternum regna ſuprema metas.
vigilem ſeruet, qui non dormitat in æuum,
Nominis atq; tui reſtituat meritum.
vigilet cautus paſtor Benedictus, ô aſſis
Sancte tuis ouibus Præſul amate,vale.

Ait Prædicans: ſe hoc carmen, ea etiam de cauſſa exſcri-
ſſe, *quod Monachus iſte fateatur, ſe ſuis operibus non poſſe ſaluum fieri.*
fatetur, ſe poſſe ſalutem & æternam beatitudinem conſe-
i meritis & operibus Benedicti Epiſcopi. Quomodo hoc
idet palato Prædicantico?

Deinde, non debet Prædicans vocem humilitatis & Chri-
næ ſubmiſsionis vertere in Lutheraniſmum, quaſi qui di-
, ſe meritis ſuis non poſſe ſaluum fieri; Prædicantico ſpiri-
afflatus tantundem dicat, quantum noui huius Euangelij
econes; nimirum, opera noſtra coram Deo eſſe nihili ac
aci nulliusque meriti; ſola fide omnia confici; nam ſi An-
eas ea mente fuiſſet, neque Benedicti Epiſcopi meritis &
eribus, ſed ſola fide ſua, abſque vllius operibus, ſe ſalutis æ-
næ participem fore affirmaſſet. In Religioſorum hominū
ecordia monitum Chriſti tam deſcendit altè, vt cum om-
, quæ facere oportet, fecerint; *ſeruos inutiles* ſeſe eſſe, liben-
profiteantur: Inutiles videlicet ſunt, ſed ſuo iudicio, ne
oleſcant & intumeſcant; non iudicio Dei, cuius in conſpe-
, vt mors, ſic & vita Sanctorum pretioſa eſt.

Quis autem ſit Auctor eius commentarij de vita & rebus
lis S. Othonis, quem vir clariſsimus D. HENRICVS CA-
SIVS Tom.2. Antiquæ lectionis publicauit, non difficile e-
ſtatuere, lecta hac Andreæ Hiſtoria; non enim vnum pa-
tem habet, ſed tres, Ebbonem, Tiemonem & Sefridum,
Sifridum, quem Lutheranus Prædicans Cramerus lib.1.
ronici Pomeranici, cap.14. ait, fuiſſe *Scribam* ſeu *Notarium*
thonis: His tribus vitam à Caniſio editam adſcribi debe-

re, inde manifeſtum euadit, quòd quæ in Andreæ commentario ſub Timonis, Sefridi, & Ebbonis nomine commemorantur, pleraque ſi non omnia, ad verbum in Hiſtoria Tom. 2. Antiquæ Lect. reperiuntur. Nam ex horum trium lucubrationibus olim quidam Anonymus vitam S. Othonis ſpecie Dialogi conſcripſerat; quam Andreas auxit, ſuppleuit, diſtinxit, & clariorem reddidit; vt ipſe ſua in præfatione fatetur. Alij autem, omiſſâ formâ Dialogi, & tacitis Auctorum nominibus, & nonnullis reſectis, hanc, quam Caniſius in lucem dedit, hiſtoriam concinnarunt. quæ etiam exſtat, (vidi enim) in Manuſcripto quodã Codice Rebdorffenſis Monaſterij. Breuius adhuc huius vitæ Compendium edidit Surius Tom. 4. Nam ſuperioris ætatis homines hiſtorias vel decurtatas, vel integras proponere ſolebant, prout, pro ſuo quiſq; guſtu, eas ad lectoris guſtum facturas arbitrabatur.

Vtrum autem ipſa monumenta Sifridi, Ebbonis, Herbordi, Timonis, ex quibus hic commentarius confectus eſt, adhuc ſuperent, mihi non liqnet. Nunquam certè in illa incidi, licet ſat multas Bibliothecas, & Bibliothecarum Catalogos euoluerim.

In Caput V.

DE *Codice Spalterij*) Ita ſæpe Priſci Codices: quibus etiam pſallere, eſt *ſpallere*; & pſalmodia, *ſpalmodia*, per literarum metatheſin, qua nihil vulgo vſitatius in Latinis & Græcis vocabulis, in communem vſum & morem tranſeuntibus; à quo poſtea doctiores, qui ſcribunt, eadem vocabula ſæpe mutuantur, vt accommodent ſe veteri illi dicto; Loquendum, vt multi: ſapiendum, vt pauci.

DIGRES-

DIGRESSIO PRO ANTIQVIS POmeranis à S. Othone ad fidem Catholicam traductis, contra impoſturas Lutherani cuiuſdam ſpermologi.

DAniel Cramerus, quinti Euangelij in Pomerania Prædicans, chartis infamibus & mendaciloquis, quas partim Latina, partim Germanica lingua ſparſit, non planè ignotus, publicauit Anno Re-
nptoris M. DCIII. librum hoc titulo: Pommeriſche Chro-
a/das iſt/Beſchreibung vnd außführlicher Bericht / wie anfäng-
h durch Biſchoff Otto von Bamberg / die Pommern auß Heid-
her Blindheit zum Chriſtenthumb bekehret / vnnd folgends biß
f den heutigen tag erhalten worden ſind: Latinè. *Chronica*
nerania, hoc eſt. *deſcriptio, & copioſa declaratio, qua ratione initio*
Othonem Epiſcopum Bambergenſem, Pomerani ab Ethnica cœcitate,
Chriſtianam religionem conuerſi fuerint, & quomodo conſequentibus
is vſque ad hodiernum diem in ea perſeuerauerint. In quo titulo
edam placent; quædam diſplicent. Placet, quod ait, Po-
ranos ab Ethnica cœcitate ad *Chriſtianiſmum* ſeu *Chriſtianam*
ionem per Othonem Bambergenſem traductos fuiſſe: Ve-
nim ita eſt, vt inſcriptio affirmat: ſed hinc aliquid infere-
s, quòd prædicantico ſtomacho non arridebit; nempe, *Pa-*
m, vt ſectarij vocant, eſſe *Chriſtianiſmum*; & *Papatus profeſſio-*
, eſſe Chriſtianam Religionem; quandoquidem tam cer-
eſt, S. Othonem in Pomerania aliam fidem non annun-
e, quam eam, quæ hodie in *Papatu* traditur & omnibus ſe-
nda proponitur, quàm certum eſt, Paſchalem Papam, à
S. Otho Epiſcopalem conſecrationem accepit; & Calli-
n II. à quo in Pomeraniam Anno 1124. ablegatus eſt, non
uiſſe diuerſam fidem ab illa, quæ hodie ex cathedra S. Pe-

tri à Paulo V. Pontif. Maximo docetur. Solis itidem luce dilucidius eſt, S. Othonem, Pomeranis aliam fidem non prædicaſſe, quàm quæ hodie in Templo Cathedrali Bambergæ, & in Templo S. Stephani, & in Monaſterio S. Michaëlis prædicatur, cuius rei teſtem fero, tam hunc Andreæ, quàm illum à Caniſio publicatum de rebus à S. Othone geſtis, Commentarium; Nihil in hoc vel in illo Lutheranum, nihil Caluinianum; vno verbo, nihil ſectarium aut *prædicanticum*. Si ergo S. Otho in Pomeraniam, non niſi illã fidem introduxit, quæ hodie in *Papatu* publicè colitur & defenditur; aſſerat oportet Cramerus; Aut ſe & alios prædicantes mentiri ac calumniari, quando *Chriſtianiſmum* & *Chriſtianam profeſſionem* in Papatu *Antichriſtianiſmum* & *Antichriſtianam*; & præterea *cæcitatem* atque *idololatriam* appellitant: aut Pomeranos à S. Othone ab vna idololatria & cæcitate ad aliam fuiſſe traductos; & ſic vſque ad annum Domini M. D. XXXIV. quo Catholica religio ex tota Pomerania proſcripta eſt, vera religione, veroque Chriſtianiſmo caruiſſe. Quod ſi prædicans concedat; neceſſe erit, vt titulum libri ſui altiter formet, & paulo conſideratius, doctrinæque ſuæ conuenientius, concipiat.

Cæterum in prædicta inſcriptione vehementer diſplicet, quod prædicans dicit, *Pomeranos, in eo Chriſtianiſmo, quem à S. Othone acceperant, perſtitiſſe vſque ad hodiernam diem*; Diſplicet, inquam, hoc, quia manifeſtæ falſitatis conuinci poteſt. Chriſtianiſmus enim quem S. Otho in Pomeraniam introduxit, ſtatuebat & profitebatur ſeptem Sacramenta, vt patet ex cap. 17. lib. 2. vbi deſcribitur inſtitutio, qua S. Otho Baptizandos & baptizatos imbuere conſueuerat. At hodiernus, aliquando duo; aliquando vix tria Sacramenta admittit. Chriſtianiſmus ab Othone in Pomerania plantatus & propagatus *Miſſas* celebrabat, audiebat, colebat; Monaſteria tam virorum, quàm mulierum exſtruebat, Sacerdotia fundabat, Eccleſias cathedrales, aliaſque exædificabat & dotabat: Quatuor tempora, Quadrageſimam, & feſta Martyrum religioſè obſeruabat, Reliquias ſanctorum piè honorabat, & ſecum circumferebat: quæ omnia, vt & plurima alia veri Chriſtianiſmi

niſmi inſtituta, ab Othone Pomeranis tradita fuiſſe, pro teſti-
monio luculento eſt hic, quem euulgamus, commentarius.
At hodiernus Pomeraniæ Chriſtianiſmus contraria pror-
ſus viâ graditur. Nam miſſas, vt abominationum omnium
extremam, execratur. Monachos profligat; Monaſteria va-
ſtat. Sacerdotia in ſuos vſus conuertit ac conuerrit. Qua-
drageſimam & Quatuor Tempora exterminat. Martyrum
feſta, vt idololatrica, ſubſannat: breuiter, quidquid huius
generis S. Otho, vt pium & ſalutare, Pomeranis tradiderat;
hoc Lutheranus Chriſtianiſmus, vt ſuperſtitioſum & profa-
num refutat. Qua igitur fronte, niſi effronte, hoc eſt, prædi-
cantica, affirmat iſte prædicans, Chriſtianiſmum ab Othone
ceptum, vſque ad hodiernum diem in Pomerania durare?
tinam duraret. Sed abſit à ſanctiſsimo viro Othone, vt ta-
m Chriſtianiſmum in Pomeraniam intulerit, qualis eſt
; qui hoc tempore in Pomerania regnat, cuius architecti
êre viliſsimi Apoſtatæ, quiſquiliæ nationis Pomeranæ; *Io-
nes Bugenhagius, Iacobus Hagenſee, Paulus à Rhoda, VVilhelmus He-
r, Chriſtianus Ketelhut, Ioannes Curike, Ioannes Knipſtrovv, Ioannes
eppius, Ioannes Aepinus, Paulus Artopœus*, hoc eſt, *Beck, Antonius
rſavv, Antonius Remmelding, Bernhardus Stroſchneider, Thomas Ster-
t, Leonhardus Meyſiſch, Petrus Kromholtz, Andreas Piper*, vel *Pfeffer*,
ſimiles Sacerdotalis vel Monaſticæ vitæ in Pomerania ſub-
tes deſertores, qui S. Othoni vita, moribus & doctrina tam
ſimiles fuerunt, quàm diſsimilis eſt Beelzebub S. Michaëli:
ial, S. Raphaëli, Et Aſmodæus, S. Gabrieli.

Quamuis autem Chronologus iſte Pomeranicus inſigni-
ſtupidus eſt, vt omnes chartæ eius teſtantur, hic tamen ex
fundiſsima ſtuporis ſui caligine nonnihil ſuſpiciens ocu-
que attollens, animaduertit, lectores è veſtigio interroga-
os, num Otho Epiſcopus illam fidem Pomeranis annun-
it, quæ hac tempeſtate in Pomerania omnia obtinet. Hic
rehenſus prædicans modò hoc, modò illud lallat, vt vide-
cet lib. 1. cap. 34. Et nec abnuere, nec annuere audet, ſed
ar vulpis, in omnes partes ſeſe veſtit ac torquet; Et poſt
uaciſsimam verborum profluentiam, ſi quæ dicta ſunt, in
com-

tri à Paulo V. Pontif. Maximo docetur. Solis itidem luce dilucidius eſt, S. Othonem, Pomeranis aliam fidem non prædicaſſe, quàm quæ hodie in Templo Cathedrali Bambergæ, & in Templo S. Stephani, & in Monaſterio S. Michaëlis prædicatur, cuius rei teſtem fero, tam hunc Andreæ, quàm illum à Caniſio publicatum de rebus à S. Othone geſtis, Commentarium; Nihil in hoc vel in illo Lutheranum, nihil Caluinianum; vno verbo, nihil ſectarium aut *prædicanticum*. Si ergo S. Otho in Pomeraniam, non niſi illã fidem introduxit, quæ hodie in *Papatu* publicè colitur & defenditur; aſſerat oportet Cramerus; Aut ſe & alios prædicantes mentiri ac calumniari, quando *Chriſtianiſmum* & *Chriſtianam profeſſionem* in Papatu *Antichriſtianiſmum* & *Antichriſtianam*; & præterea *cæcitatem* atque *idololatriam* appellitant: aut Pomeranos à S. Othone ab vna idololatria & cœcitate ad aliam fuiſſe traductos; & ſic vſque ad annum Domini M. D. XXXIV. quo Catholica religio ex tota Pomerania proſcripta eſt, vera religione, veroq́ue Chriſtianiſmo caruiſſe. Quod ſi prædicans concedat; neceſſe erit, vt titulum libri ſui aliter formet, & paulo conſideratius, doctrinæq́ue ſuæ conuenientius, concipiat.

Cæterum in prædicta inſcriptione vehementer diſplicet, quod prædicans dicit, *Pomeranos, in eo Chriſtianiſmo, quem à S. Othone acceperant, perſtitiſſe vſque ad hodiernam diem*; Diſplicet, inquam, hoc, quia manifeſtæ falſitatis conuinci poteſt. Chriſtianiſmus enim quem S. Otho in Pomeraniam introduxit, ſtatuebat & profitebatur ſeptem Sacramenta, vt patet ex cap. 17. lib. 2. vbi deſcribitur inſtitutio, qua S. Otho Baptizandos & baptizatos imbuere conſueuerat. At hodiernus, aliquando duo; aliquando vix tria Sacramenta admittit. Chriſtianiſmus ab Othone in Pomerania plantatus & propagatus *Miſſas* celebrabat, audiebat, colebat; Monaſteria tam virorum, quàm mulierum exſtruebat, Sacerdotia fundabat, Eccleſias cathedrales, aliaſque exædificabat & dotabat: Quatuor tempora, Quadrageſimam, & feſta Martyrum religioſè obſeruabat, Reliquias ſanctorum piè honorabat, & ſecum circumferebat: quæ omnia, vt & plurima alia veri Chriſtianiſmi

niſmi inſtituta, ab Othone Pomeranis tradita fuiſſe, pro teſtimonio luculento eſt hic, quem euulgamus, commentarius. At hodiernus Pomeraniæ Chriſtianiſmus contraria prorſus viâ graditur. Nam miſſas, vt abominationum omnium extremam, execratur. Monachos profligat; Monaſteria vaſtat. Sacerdotia in ſuos vſus conuertit ac conuerrit. Quadrageſimam & Quatuor Tempora exterminat. Martyrum feſta, vt idololatrica, ſubſannat: breuiter, quidquid huius generis S. Otho, vt pium & ſalutare, Pomeranis tradiderat; hoc Lutheranus Chriſtianiſmus, vt ſuperſtitioſum & profanum refutat. Qua igitur fronte, niſi effronte, hoc eſt, prædicantica, affirmat iſte prædicans, Chriſtianiſmum ab Othone acceptum, vſque ad hodiernum diem in Pomerania durare? Vtinam duraret. Sed abſit à ſanctiſsimo viro Othone, vt talem Chriſtianiſmum in Pomeraniam intulerit, qualis eſt is; qui hoc tempore in Pomerania regnat, cuius architecti fuêre viliſsimi Apoſtatæ, quiſquiliæ nationis Pomeranæ; *Ioannes Bugenhagius, Iacobus Hagenſee, Paulus à Rhoda, VVilhelmus Hecker, Chriſtianus Ketelhut, Ioannes Curike, Ioannes Knipſtrovv, Ioannes Kleppius, Ioannes Aepinus, Paulus Artopœus*, hoc eſt, *Beck, Antonius Gerſavv, Antonius Remmelding, Bernhardus Stroſchneider, Thomas Stergert, Leonhardus Meyſiſch, Petrus Kromboltz, Andreas Piper*, vel *Pfeffer*, & ſimiles Sacerdotalis vel Monaſticæ vitæ in Pomerania ſubantes deſertores, qui S. Othoni vita, moribus & doctrina tam diſsimiles fuerunt, quàm diſsimilis eſt Beelzebub S. Michaëli: Belial, S. Raphaëli, Et Aſmodæus, S. Gabrieli.

Quamuis autem Chronologus iſte Pomeranicus inſigniter ſtupidus eſt, vt omnes chartæ eius teſtantur, hic tamen ex profundiſsima ſtuporis ſui caligine nonnihil ſuſpiciens oculosque attollens, animaduertit, lectores è veſtigio interrogaturos, num Otho Epiſcopus illam fidem Pomeranis annunciarit, quæ hac tempeſtate in Pomerania omnia obtinet. Hic deprehenſus prædicans modò hoc, modò illud lallat, vt videre licet lib. 1. cap. 34. Et nec abnuere, nec annuere audet, ſed inſtar vulpis, in omnes partes ſeſe veſtit ac torquet; Et poſt loquaciſsimam verborum profluentiam, ſi quæ dicta ſunt, in

com-

compendium redigere velis, neceſſe erit, vt quæras, quid tandem prædicans dixerit.

Multa de viciſsitudine & mutabilitate Lunæ, lunatici in modum, deblaterat: mentitur, ſimili viciſsitudini fidem obnoxiam eſſe, fidem, inquam, catholicam, orthodoxam, & Apoſtolicam; hanc modò apparere integram, modò dimidiatam, interdum penitus euaneſcere & abſcondi: Mirum non dixiſſe; aliquando *corniculatam* cerni. Quæ forſan lector ſibi perſuaderi ſineret, ſi neſciret, illud Iſaiæ cap. 2. de Eccleſia vaticinium. *Et erit in nouiſſimis diebus præparatus mons domus Domini in vertice montium, & eleuabitur ſuper colles, & fluent ad eam omnes gentes Et ibunt populi multi, & dicent: Venite & aſcendamus ad montē Domini, & ad domum Dei Iacob, & docebit nos vias ſuas, &c. Domus Iacob venite, & ambulemus in lumine Domini, &c.* Quis eſt iſte *præparatus mōs domus Domini* non quomodocunq;, ſed *in vertice montiū* collocatus? Quis iſte *mons eleuatus ſuper colles*, ad quem fluunt oēs gentes? Quæ eſt iſta *domus Dei Iacob*, in qua docentur viæ Domini; niſi Eccleſia ſemper conſpicua? Niſi fidei Catholicæ & Apoſtolicæ ſchola, omnium oculis ſemper expoſita? Ad quam eodem Iſaia teſte cap. 35. via tam *directa* ducit, *ita vt ſtulti non errent per eam*; neceſſe igitur eſt, vt ſemper tam ipſa, quàm via ad ipſam ſit viſibilis. Nam ſi neque hæc, neque illa viſibilis ſit; ſed interdum penitus occulatur, non modò ſtulti ab errore tuti non erunt, ſed ne ſapientes quidem. Itaque iure lunaticos vocaueris, qui Eccleſiam & fidem Chriſtianam, inſtar lunæ, creſcere, decreſcere, condi & recondi nugantur: aut interdum nebulâ circumfusâ abdi, ſicut arces à nocturnis tenebris, vel diurnis nebulis aliquando ex conſpectu eripi poſſunt; licet in altiſsimis montibus & rupibus conſiſtant.

Sed his omiſsis, reſpondeat nobis, oro, prædicans ad ſequentes quæſtiones, at ſine flexuoſis diuerticulis. I. Quo anno poſt annum Domini Milleſimum, Lutherana doctrina, ante natum Lutherum, plenè & perfectè, inſtar plenæ lunæ, luxerit & fulſerit? Quibus orbis in oris? Num in Germania, Gallia, Italia? Et ſi in harum aliqua Prouincia, in qua ciuitate, in quo oppido, in quo pago, in qua villa, in qua villula, in

qua domo, in qua domuncula? Dicat, inquam, quando nam, & vbi Lutherana doctrina plenè fulſerit & luxerit, eo modo, quo iam fulget & lucet in Pomerania? Si tamen fulgere & lucere dici poteſt illa profeſsio, quæ carbone nigro atrior eſt, & tenebris Aegyptiacis caliginoſior: quia incredibile eſt, ſi doctrina Lutherana, quam prædicans pro vera reputat, mutationes, lunæ inſtar, ſuſcipit, eam à Milleſimo anno vſque ad Lutheri ætatem, nunquam fuiſſe plenam, ſed ſemper vel corniculatam, vel ſemiplenam, vel prorſus quoque tectam.

II. Quam fidem Otho Epiſcopus Pomeranis annunciarit? Num Lutheranam, an Catholicam ſeu Pontificiam? Num veram an falſam? Hic muſſat, prædicans, nec inuenit ſatramenti, quod candidæ veritati, ſæpiarum ritu, affundat. Non diffitetur, Othonẽ prædicaſſe Pomeranis illam fidẽ, quæ docet, *hominem ſola fide non iuſtificari:* quæ docet, *hominem libero arbitrio eſſe præditum ad bonum & ad malum, etiam poſt lapſum.* Quæ docet, *legem Dei, diuinæ gratiæ auxilio, impleri, & obſeruari poſſe.* Quæ docet, *varias eſſe ad beatitudinem vias.* Quæ docet, *homines per ieiunia æternam vitam mereri, & Deo bonis operibus pro malè commiſsis ſatisfacere poſſe.* Quæ docet, *ſanctos eſſe inuocandos, eſſe ſeptem Sacramenta. Peccata ſigillatim in confeſsione detegi debere; panem mutari in corpus Chriſti,* (tametſi ineptus prædicans hoc inuertit, dum dicit: *corpus Chriſti mutari in panem*) *Chriſtum in Miſſa offerri & ſacrificari; Purgatorium eſſe. Vota Monaſtica obſeruanda eſſe;* Et huius generis complura. At fides, quæ iſta docet; non eſt fides Lutherana, iſta enim omnia negat & aſpernatur Lutherannus ſpiritus, quemadmodum è contrario, fides Catholica omnia iſta religioſè amplectitur ac profitetur. Fidem ergo Catholicam, hoc eſt, Pontificiam, annunciauit S. Otho Pomeranis.

At oggerit prædicans: *Non hæc dantaxat Pomeranis ab Othone prædicata eſſe, ſed & alia; nempe Catechiſmum; Decalogum. Symbolum Apoſtolicum, Orationem Dominicam. Sacramenta;* (at non duo tantum, ſed ſeptem, vt tu ipſe fateris.) Quid tum? Tradiderit hæc S. Otho Pomeranis. An ideo tradidit Pomeranis fidem Lutheranam? Etiam Pontificij hodiè hæc omnia cre-

dunt & docent priuatim ac publicè. Num ideo fidem Lutheranam docent? Qui nunc ad Indos, Iaponas, Sinas, Aethiopas, Braſileẽſes, & Mogoricæ regionis incolas proficiſcuntur, Catechiſmo, hoc eſt, doctrina de præceptis decem, de oratione Dominica, de ſymbolo Apoſtolico, & de Sacramentis; ſuos neophytos imbuunt. Num idcirco non Pontificiam, ſeu Catholicam ſed Lutheranam fidem illis in Prouinciis ſerunt, plantant, rigant, promouent, amplificant?

Vide autem & ride Prædicantis obtuſum acumen, qui hunc in modum argumentatur. *Epiſcopus Otho imbuit Pomeranos Catechiſmo, hoc eſt, doctrina decalogi, ſymboli, orationis Dominicæ, Sacramentorum, ergo tradidit Pomeranis illam fidem, quæ nunc in Pomerania regnat.* Egregiè profectò, Sic & Catholica fides, ſic & Caluiniana perfidia Lutheranæ ſectæ accenſibitur, quia tam hæc, quàm illa in prædictis capitibus ſuos ante omnia inſtruit ac erudit. Sed progrediamur in Quæſtionibus Prædicanti ad ſolutionem proponendis.

III. Vtrum ſatius fuerit Pomeranos manſiſſe in Ethnica ſuperſtitione, quàm à S. Othone ad talem Chriſtianam fidem, hoc eſt, ad Pontificiam traductos fuiſſe. Hic iterum Prædicanti vox faucibus hæret. Libenter affirmaret: ſed non audet omnino, quamuis alioqui mortalium audaciſsimus. Et tamen affirmare deberet; ſi Lutheri ſcriptis, præſertim Diabolico libro *de Papatu per Diabolum fundato* conuenienter reſpondere vellet. Nam in iſto libro *Papa, Papatus & Papiſtæ* non tantum ad inferos, ſed & propemodum infra inferos, tanquam omni Ethniciſmo, & omnibus Ethnicis deteriores, amandatur. *Nullo modo ferre poſſumus*, vociferatur Lutherus, *vt Papatus ſit vera Chriſti Eccleſia, aut pars Eccleſiæ, ſed eſt abominatio vaſtationis, Antichriſtus & Antikimenos.*

Occinit prædicans: *Hodie eſſe alium Papatum, quàm fuerit tempore Othonis Epiſcopi: nam Papatum indies mutari: poſteriores Papas decreta antecedentium abrogare; Nunc hoc, nunc aliud ab illis credendum obtrudi.* Sed prædicans iſte ſolenne ſuum tenet, hoc eſt, mentitur. Nullus enim vnquam Papa vllius anteceſſoris ſui canonem ſeu definitionem ad fidei dogmata pertinentem vnquam

quam mutauit: neque vllum vnquam, mutationis huius exemplum verum prædicans proferet, non ſi illia quærendo & indagando ruperit. Qualis hodie Papatus talis fuit ſub Paſchali, à quo S. Otho conſecrationem Epiſcopalem accepit; talis item ſub Calliſto, à quo S. Otho Pomeranis Apoſtolus datus eſt. Nec ipſi Nouatores hoc ignorant. Quem enim Papam magis execrantur ceu nimis rigidum Papatus aſſertorem ac vindicem, quàm Gregorium VII. cuius ſucceſſores fuere Paſchalis & Calliſtus, licet non proximi.

At reperit prædicans elabendi rimulam. Dicit, inter illos, quos Otho ad fidẽ conuerterit, *multos fuiſſe, puros & ad mundum defæcatos*, hoc eſt, *Lutheranos*, qui ſcilicet idem omnino crediderint, quod Lutherani nunc credunt. Et tamen ſi ex his *multis*, vel vnum nominari, vel tibi ſiſti poſtules, Prædicans obmuteſcet. Nam quòd profert exemplum Heliæ, conquerentis, ſe ſolum relictum, cum tamen diuino reſponſo edoctus fuerit, aliquot millia ſupereſſe, qui Idolo Baal genua non incuruauerint; id tum demum ad rem faciet, ſi prædicans nobis euidenter probauerit, ſibi quoque diuinitus patefactum eſſe, aliquot milliá ex iis, quos S. Otho ab Ethniciſmo ad Chriſtianiſmum traduxerat, fuiſſe Lutheranos, & Romano Pontifici, genúa non inflexiſſe; ſed eum, Lútherano more, pro Antichriſto habuiſſe. Si quid tale ſibi diuinitus reuelatum ſolidè oſtenderit, tum fidem nobis faciet. Priuſquam hoc præſtet, prædicantem non rem, ſed verba, rei inania, lectoribus dare certò credemus.

At prædicanti æſtuanti & anhelanti nonnihil ſuppetiarum fert Lutherus in libro de *Miſſa priuata & vnctione ſacerdotum* Tom. 7. Lat. VViteb. quo in loco docet, veram Eccleſiam eſſe, I. *Vbicunque eſt verus baptiſmus.* II. *Vbicunque in publicis ſuggeſtis & Dominicalibus concionibus textus Euangelij in idiomate cuiuslibet terræ legitur.* III. *Vbicunq; docetur remiſſio peccatorum & abſolutio tum in confeſſione, tum publicè.* IV. *Vbicunque eſt Sacramentum altaris, etiam ſub vna ſpecie, quod ſub Paſcha, aliàs bis aut ter quotannis Chriſtianis porrigebatur.* V. *Vbicunq; eſt vocatio & ordinatio ad Parochias & miniſterium verbi.* VI. *Vbicunque ſunt claues ad ligandum & ſoluen-*

dum, & conſolandum in mortis agone. nam apud pleroſque hic mos obſeruatus eſt, inquit Lutherus ,*vt in mortis agone conſtitutis, imago oſtenderetur crucifixi Chriſti,& admonerentur mortis & ſanguinis Chriſti,&c.* *VII. Vbicunque eſt Pſalterium, Oratio Dominica, Symbolum, Decalogus, & multa pia & egregia cantica; qualeſuit; Veni ſancte Spiritus:* Item: Nu bitten wir den heiligen Geiſt/ꝛc? *Vbicunq, fuerunt iſtæ verè ſancta & ſanctorum reliquiæ, ibi fuit & eſt vera ſancta Chriſti Eccleſia. ibi manſerunt ſancti.* Hæc Lutherus.

Ex quibus manifeſtè conſequitur apud Pontificios ſeu *Papiſtas* & eſſe & fuiſſe veram Eccleſiam, veramque fidem, Et *Pontificios* ſeu *Papiſtas* verè & eſſe & fuiſſe *Sanctos;* quia hæc omnia, quæ Lutherus commemorat, apud illos & ſunt, & fuerũt, & manent.*Ideo in hac Eccleſia*, inquit Lutherus, *Chriſtus certò fuit* (& eſt)*præſens, & ſpiritus Chriſti, ac conſeruauit*, (hodieq; conſeruat) *veram cognitionem veramq, fidem in huſuis Electis.*

Deinde, ſi qui verè baptizatus eſt; ſi qui audit ex publicis cathedris Euangelij textum: Si qui credit remiſsionem peccatorum; & ſymboli Apoſtolici Atticulos: ſi demum, qui alia à Luthero recenſita aut habet, aut vſurpat, verè ſanctus & electus, hoc eſt, Lutheranus eſt. (Neque enim Luthero alius verè ſanctus & electus eſt, niſi Lutheranus) tunc omnes *Papiſtæ* ſunt *verè ſancti & electi;* quia omnia ſupradicta habent. Cur ergo à Luthero & Lutheranis tot maledictis configimur, &. tanquam Dæmonis mancipia,diris omnibus diriſsimè deuouemur? Si Lutherus, & Cramerus operæ pretium facere,nec lectores ludificare cogitant.oſtendant nobis fuiſſe in Eccleſia, quam S. Otho in Pomerania condidit,plantauit, rigauit,amplificauit; qui crediderint omnia & per omnia, quæ in confeſsione Auguſtana & in Formula Concordiæ continentur; Nam hæc profeſsio tam Lutheranam Eccleſiam , quàm Lutheranum hominem ; hoc eſt , *Lutherice* ſanctum & electum conſtituit ; non autem illa , de quibus ex Luthero & cum Luthero garrit prædicans. Quem tamen commendatione dignum exiſtimo, cum liberè fatetur, in *Papatu* fuiſſe *vera Biblia*, die rechte heilige Bibel/ deß wahren GOttes wahres Wort. Si vera Biblia erant in Papatu; cur ergo Lutherus Biblia à Papatu

patu & ex Papatu accepta truncauit, mutilauit, vertit & inuertit? Cur integros libros amputauit? Anne fas eſt, vt ex veris & ſacris Bibliis non modò multæ ſententiæ, ſed & multi libri reſecentur?

Secundò, ſi vera Biblia, & verum veri Dei verbum fuerunt in Papatu; mentitur ergo Lutherus, & cum illo Prædicantes, quando toties ad rauim vſque vociferantur; *Biblia & verbum Dei, fuiſſe in Papatu ſepulta & penitus obruta; & à ſe iam demum ex tenebris in lucem extracta*; Præſertim cum apertè fateantur, totius anni decurſu textum Euangelicum auditoribus de loco ſuperiore fuiſſe prælectum, etiam per Monachos & *ſacrificos*, vt iſti Catholicos Sacerdotes appellitant; & addit Calumniator, pro ſingulari gratia Dei reputandum, quòd Deus *per tam immunda vaſa* tam mundum liquorem in corda hominum transfuderit. Scilicet Deus verbi ſui fluentis in corda fidelium Pomeranorum deriuandis prius puros & mundos canales non habebat, quàm Bugenhagius, Knipſtro & alij, de quibus ſupra, fœdifragi Monachi cucullos ſuos exuerent, & in mulierum amplexus, admiſſariorum inſtar, ruerent. Sed ad Quæſtiones.

IV. Vtrum Pomerani à S. Othone conuerſi, & qui poſtea vixerunt vſque ad Lutherum, & in accepta à S. Othone religione obierunt, beatitudinem conſecuti fuerint.

Affirmat Cramerus; nec aliter potuit; quia ſi Pomeranos Chriſtianos, qui Lutherum antegreſsi ſunt, vniuerſim ad inferos ablegaſſet, periculum capiti ſuo creaſſet; nec enim credibile eſt, Pomeranos hodiernos tam parum ſuorum maiorum eſſe obſeruantes vel amantes, vt paſſuri ſint eos, aut huius aut alterius Prædicantis calculo, æternis flammis addici.

Sed vide, quibus argumentis adductus, Prædicans, Pomeranos ſuperioris æui in cælo collocet. I. *Fuerunt verè baptizati; ſciuerunt Catechiſmum, & Symbolum Apoſtolorum. Perceperunt corpus & ſanguinem Domini. Crediderunt Deum trinum & vnum.* Reſpondeo; ſi hæc ad beatitudinem conſequendum adultis ſufficiunt, cauſſam dicere non poterit, cur Catholicos, hoc eſt, vt

ipſe vocat, *Papiſtas*, huius ætatis à cælo excludere tentet. Nam & ipſi vero baptiſmate tincti ſunt. Norunt Catechiſmum & ſymbolum Apoſtolicum, corpus Chriſti manducant, eiusque ſanguinem bibunt. Credunt Deum trinum & vnum. Imò & Caluiniſtæ litem Lutherano huic Prædicanti de poſſeſsione cæli intendent, dictitantes ſibi abunde ſuppetere omnia, quæ Prædicans ad æternæ felicitatis aſſecutionem requirit. Et tamen Lutheranus iſte Præco ægrè à ſe impetrari ſinet, vt Caluiniſtis aditum ad cælum pandat.

Adde, mirum videri poſſe, quomodo iſte ſuperioris memoriæ Pomeranos in cælitum contubernium recipiat; qui Lutheranorum iudicio, fuerunt *Artolatræ & Idololatræ*. Adorarunt enim venerabile Euchariſtiæ Sacramentum. At in ſchola Lutheri nihil certius eſt, quàm hanc adorationem, eſſe artolatriam, hoc eſt, idololatriarum extremam. Inuocarunt inſuper ſanctos. Coluerunt ſanctos. Venerati ſunt imagines, præſertim Chriſti crucifixi, teſte ipſo Prædicante. At hæc omnia non tantum idololatriam olent, ſed & ipſiſsima idololatria ſunt, ex Prædicantium placitis. Non ergo magis in cælum admitti debent, quàm Idololatræ, qui aduentum S. Othonis in Pomeraniam præceſſerunt: quia S. Paulus, omnes Idololatras indiſcriminatim à regno Dei excludit. Nam quid intereſt ſiue quis ſit Idololatra baptizatus, ſiue non baptizatus? Sicut ſanè ad interitum nihil refert, ſiue quis ſit Iudæus baptiſmate tinctus, ſiue à baptiſmate intactus. Imò grauius iudicium ſubiturus videtur, qui baptizatus idololatra eſt; quàm qui idola non baptizatus colit.

Nec eſt, quòd ignorans Prædicans ad ignorantiam confugiat: recinetur enim vulgare illud: *Ignorans ignorabitur*. Addetur & hoc. Etiam illos Idololatras Pomeranos qui S. Othonem anteceſſerunt, laboraſſe ignorantia; neque propterea in cælo inter cælites degere. Miſeros Pomeranos, opera S. Othonis Chriſtiana religione inſtitutos, qui ab ignorantia grauiſſimarum rerum, & à denſiſsimis tenebris literari aliter non potuerunt, niſi poſtquam Paulus à Rhoda, Bugenhagius, & ſimiles excucullati Rupicones à Luthero eiuſdem Prædicamēti mon-

ti monſtro illuminati. Pomeranos porrò illuminare, hoc eſt, excæcare cœperunt. At hoc nimis ſerum erat. Iam enim à prædicatione S. Othonis in Pomerania, aliquot Pomeranorũ myriades ex hac vita ad aliam migrarant, neque lucis Lutheranæ amplius capaces erant.

Obſtrepit Prædicans: fuiſſe *olim puriorem Papatum, quàm hodie*: hoc eſt, non tam multa Lutherano naſo moleſta, olim in Papatu tradita, quàm multa hodie traduntur. Hoc commentum iam ſupra refellimus: nam quod Petrum Lombardum, & S. Bernardum nominat, ætati S. Othonis ſuppares, quid inde? Quàm parum S. Otho Lutheranus fuit; tam parum S. Bernardus & Lombardus Lutherani fuerunt, hoc eſt, addicti illi doctrinæ, quam hodie Lutherani profitentur. Deinde ad damnationem parum intereſt, ſiue quis ſit maior, ſiue minor idololatra, dummodo ſit idololatra; poteſt hoc quidem ad pœnam vel augendam, vel minuendam facere; certè ad penitus tollendam, nihil omnino facit.

Sed en aliud argumentum, quo adductus Prædicans priſcos Pomeranos in cælum tollit, licet ſanctos inuocauerint, imagines honorauerint, Euchariſtiam adorauerint, Pontifici Romano debitum honorem detulerint; vitam monaſticam coluerint. & opibus ſuis fouerint, plurimis exſtructis Monaſteriis; & ſexcenta talia fecerint, quæ Lutherani hodie partim vt Idololatrica, partim tanquam Antichriſtiana execrantur. *Priſci Pomerani hinc læti exceſſerunt in fide, qua imbuti fuerant; cum dolore de malè commiſſis, cum propoſito emendationis, ſi diuturnior vſura lucis obtingeret: firmiter credentes, Chriſtum pro peccatis ipſorum crucis ſupplicium ſubiiſſe; nec aliud eſſe nomen, niſi Chriſti, in quo nos oporteat ſaluos fieri: Ergo dubitandum non eſt, antiquos Pomeranos, licet nondum Lutherani Euangelij radiis colluſtratos, ab vltima beatitudine non excidiſſe.*

Hic iterum Lutheriſta, non modò *Papiſtis*, ſed & *Caluiniſtis* bipatentem portam ad cælum aperit. Nam Caluiniſtæ dicēt, ſe, limini mortis admotos, nihil horũ omittere. Idem & Pontificij de ſe affirmabunt. An igitur Prædicans eos cæli honore dignabitur? At hic denuo ad ignorantiam ſeſe recipiet.

Verum

Verum nos idem,quod antea,reponemus. Si ignorantia priſcis Pomeranis ſcala in cælum fuit,patiatur,vt & nobis ſit. Dicet: *Nos, tam clarè iam fulgeſcente Lutherano Euangelio, non poſſe amplius ignoratione excuſari, vtpote qui ſcienter cognitæ veritati aduerſemur; ac proinde hoc beneficio indignos eſſe.* Reſpondeo,Si Cramerus nos Europæos ex cælo excludit eo quod ad cognitos Lutherani Euangelij radios lumina noſtra claudimus; at ſaltem Indos,Iaponas,Sinas, Aethiopas,& ſimiles, qui nihil de Lutherano Euangelio norunt;(quia eis non hoc, ſed illud annunciatur,quod S.Otho annunciauit Pomeranis) cæleſti domicilio adſcribere debebit: baptizantur enim, & quidem legitimè; diſcunt Catechiſmum. Norunt Symbolum, decem præcepta, percipiunt corpus & ſanguinem Chriſti, æquè ac olim Pomerani. Morituris proponitur imago Crucifixi; prout requirit Lutherus. Profitentur ſe non habere alium Redemptorem niſi Chriſtum. Dolent de peccatis admiſsis. Firmiter ſtatuunt, ſi reualeſcant, ſe vitæ rationes ad præſcriptum legis diuinæ accuratius compoſituros. Quid multis opus eſt? Omnia faciunt, quæcunque à veteribus Pomeranis in cælum receptis Prædicans factitata ſcribit. Et tam parum,vel certè non multò plus de Quinto Euãgelio norunt, atq; Pomerani temporibus S.Othonis ſciebant de Euangelio Lutheriſtico. Quo igitur titulo iſtos à perpetua illa beatitudine exulare iubebit; vt maximè,nobis Germanis,quos vndique radiis ſuis ſol Lutheranus circumfluit,ignorantia non opituletur.

Cæterum,vt verbis compendium faciam, & rem in pauca conferam,Cramerus à Prædicantico genio non diſcedit; quia hac in re tota Pomeranis fucum facit & fumos vendit: inprimis enim nullum vnquam nominare poterit, qui à S.Othone eam fidem hauſerit,quam nunc Lutherani profitentur,& qua ſe ſaluos fore credunt. Obeat & luſtret, omnes Pomeraniæ angulos,omnium ætatum annos à S.Othone vſque ad Lutherum percurrat; ſi vel vnicum ex tot chiliadibus à S.Othone Chriſto lucrifactis repererit,renunciet id nobis, & tam venerandam Lutherani Euangelij caniciem venerari & admirari incipiemus.

Acce-

Accedit, quod non ſatis eſt, vnam vel alteram viuificæ & ſaluificæ fidei partem amplecti. Tota tenenda eſt, ſi ſalutem conſequi velis; nam vt habet Symbolũ Athanaſianum, *quicunq; vult ſaluus eſſe, ante omnia opus eſt, vt teneat Catholicam fidem, quam niſi quiſq; integram, inuiolatamq; ſeruauerit, abſq; dubio in æternum peribit.* Si enim ſatis eſſet aliquam vel aliquas particulas tenere, vix vllus ſectarius à cæleſti patria excideret, cum nullus ſit, qui non aliquod ſaltem dogma veræ fidei retineat. Si ergo Lutherana fides, quæ hodie in Pomerania viget, vera, Catholica, & Apoſtolica fides eſt, prout quidem ſibi, & ſuis ſectatoribus Prædicantes perſuadent; oportet, vt qui huius fidei adminiculo, ſalutem interminabilem conſequi cupit, omnia iſtius fidei dogmata & placita amplectatur, ſaltem virtute, & vt vocant, implicitè; ita vt nullum habeat aſſenſum poſitiuum, qui ei repugnet; alioqui inficiabitur, verum eſſe, quod fides illa tradit. At Pomerani veteres, quos Cramerus cæli ſedibus deturbare non audet, non tantùm ignorarunt aliqua dogmata, quæ Lutherana profeſsio, tanquam Primaria tuetur, ſed iis penitus aduerſa defenderunt & crediderunt; & quæ Lutherana ſecta tradit, reſpuerunt. vt ex his exemplis apparet. Nam Lutheranis fundus, & fundamentum eſt, hominem ſola fide Iuſtificari. Contrarium tenuerunt & crediderunt veteres Pomerani, teſte ipſo Cramero. Sanctos, Euchariſtiam & imagines colere, Lutheranorum iudicio, idololatricum eſt. At veteres Pomerani hæc ita fecerut, vt niſi feciſſent, ingentis piaculi ſe reos futuros exiſtimaſſent; nec hoc Cramerus diſsimulare potuit. Prætereo alia, quæ ex ipſo Prædicante, antea recenſuimus: in quibus veteres Pomerani cum hodiernis non magis conueniunt, quàm lux cum tenebris, & calor cum frigore.

In Caput ſextum libri primi S. Othonis.

PRædicans cap.3. ſui Chronici multa mentitur de Gregorio VII. Papa. Quibus ego repono quinquaginta illos Auctores, quos in Apologia pro Gregorio VII. protuli; præterea Gerochum Reicherſpergenſem, & alios. de quibus nuper actum in breuicula Apologia pro eodem Gregorio aduerſus Annæ Comnenæ loedorias, vt omittam paulò pòſt euulgandos alios Gregorianæ ſanctimoniæ teſtes. Rudolpho quoque Regi, qui in prælio manum amiſerat, affingit Prædicans, non quæ Rudolphus dixit, ſed quæ dixiſſet, ſi eo, quo & Prædicans animo, in Gregorium VII. fuiſſet. Capite quarto mentitur Prædicans, *inueſtituras Epiſcoporum & aliorum Antiſtitum à Carolo Magno, vſq; ad Gregorium VII. ſemper penes Imperatores fuiſſe*: Hoc à vero alienum eſſe, docebit te Apologia mea pro Gregorio VII. & alia pro Cardinali Baronio, vbi de hoc ex inſtituto copioſè diſputanimus.

In Caput X.

DIſtulit S. Otho conſecrationẽ ſuam in triennium vſque. cauſſa dilationis redditur cap.8.

Prædicans cap.5. ſui Chronici mẽtitur, cauſſam dilationis huius fuiſſe Ruthardum Archiepiſcopum Moguntinum, à quo S. Otho conſecrationem obtinere nequiuerit, niſi Pontifici Paſchali ſe ſubiiceret, & ab eodẽ Inueſtituram, hoc eſt, annulum & baculum paſtoralem acciperet. Sed rem ſecus habere, diſces ex cap.8. quia Ruthardus ſede ſua ab Imperatore ſchiſmatico Henrico IV. pulſus, in Turingia exulabat; quare Othonem conſecrare non poterat.

Deinde ipſemet Otho, religione tactus, noluit conſecrationem accipere, niſi de manu legitimi paſtoris; nempe Pontificis Romani; annulum & baculum acciperet, animaduertens, ſe & præter & contra Canones egiſſe, quando ab Imperatoris

toris manu ſe inueſtiri paſſus eſt. Nam ſi ab alio, quàm à Pontifice conſecrari voluiſſet; neq; eum ob Inueſtituram ab Imperatore acceptam, conſcientia remordiſſet; facillimè ab Imperatore alium conſecratorem impetraſſet: qui enim non erubuerat Ruthardum in exilium detrudere, religioni ſibi non duxiſſet; ſi eiuſdem loco alium ordinatorem Othoni conduxiſſet.

Ait Prædicans; ſcrupulum Othonis, ob *Inueſtituram* fuiſſe *intempeſtiuum*. Credo, Prædicanti ſatis videri & eſſe intempeſtiuum. At non Othoni, quia tempus erat, vt, deſerto mercenario, ad verum Paſtorem ſe reciperet, à quo in ouile Dominicũ admitteretur; ne ſi aliunde aſcendiſſet; neq; per oſtium in caulam intraſſet; non Paſtor, ſed fur & latro haberetur.

Clamat; *Othonem ſeſe ſubieciſſe Paſchali Tyranno & Antichriſto*, Ex quo ſequitur, priſcos Pomeranos, ab *Antichriſti ſatellite*, & *tyranni mancipio*, Chriſtianam fidem accepiſſe. Quis autem credat, Apoſtolum Antichriſti, veram & ſaluificam fidem, aut docere aut docuiſſe? Quocirca iterum opus erit, vt antiquos Pomeranos, quos ob fidem ab Othone acceptam, Prædicans prius ad ſuperos ſuſtulit; deſcendere, & ad inferos migrare iubeat, cum veram & ſaluificam fidem ab Othone non acceperint, ſi Otho Antichriſti miniſter fuit.

Mentitur Prædicans, Othonem à Paſchali fuiſſe Romam vocatum, *vt ſibi ad genua procideret*. Nihil huius apparet in epiſtola Paſchalis ad Othonem. Vocatus enim eſt, vt à Pontifice, legitimo ritu, & annulo & baculo, & conſecratione Epiſcopali donaretur: Quod poſtea, conſueto more, prouolutus ad Pontificis pedes, eidem debitum honorem detulit, id obſeruantię & officij fuit; nam & Prædicans, opinor, genua flectit, quando ad Illuſtriſsimum Pomeranorum Ducem accerſitur, licet non eo fine aduocetur, vt genua flectat, ſed alias ob cauſſas.

Hallucinatur Prædicans, cum ſcribit; *Othonem Romæ à Paſchali fuiſſe conſecratum*; Non Romæ, ô bone, ſed Anagniæ, vt ex cap. 10. manifeſtum euadit.

Inuehitur Prædicans in Pontificem, quòd ſe efferat *ſupra Imperatores, quos tamen ſcriptura appellet* Deos. Audi Prædicans;

Pontifex non effert ſe ſupra Imperatores; ſed Chriſtus extulit, hoc ipſo, quòd Pontificem, *Paſtorem* vniuerſalem: Imperatorem verò, *Agnum* ſeu *Ouiculam* ſub hoc Paſtore fecit. Quis maior? Paſtor an ouis? Quis ſupra alterum? Num Paſtor ſupra ouem? An ouis ſupra Paſtorem? Etiam Pontifices, *Dij* in ſcriptura nominantur; quia omnes iudices *Dij* appellantur; At Pontifices quoq; iudices ſunt; ergo & Dij. Si omnes Pontifices ſunt Iudices, multò magis iudex, & ſic *Diis*, annumerandus erit ſummus inter Pontifices cui cæli arbitrium datum, & plena ſoluendi atq; ligandi poteſtas.

Capite ſexto acriter inſurgit Prædicans in S. Othonem, quòd *pro Henrico filio contra Henricum Patrem ſteterit*. At hoc factum Othonis nemo niſi ſchiſmaticus aut Hæreticus vnquam culpauit; cum Otho fecerit, quod, vt fieret, tam Eccleſiæ, quàm Reipublicæ incolumitas efflagitabat; quodq; Deus ipſe paulò pòſt, mirabili euentu cõprobauit, in ordinem coacto, & mox penitus ſublato Henrico ſeniore; qui toties fidem fefellerat, totq; annis, innumeris calamitatibus Eccleſiam miſerandum in modum diuexarat. Nec ſolus Otho Henrico ſe oppoſuit, ſed pleriq; alij tam Politici, quàm Eccleſiaſtici Proceres, quibus ſalus patriæ curæ & cordi erat.

At captus eſt Otho cum ſociis Romam proficiſcens. Quid tum? An nemo vnquam inſons captus, & in vincula abreptus eſt? Cur reticcs Prædicans, quomodo Otho, & alij Principes per VVelphonem Noricorum Ducem, valida manu liberati fuerint, eò adactis iis, qui Othonem & alios Prçſules ceperant; vt nudis pedibus ab Epiſcopis veniam poſtularint, vt ſcribit Vrſpergenſis; cuius lectio omnes nebulas ab iſto calumniatore ſparſas, è veſtigio diſsipabit.

Ait Prædicans: *Se iſta de Othone referre, non detrahendi ſtudio, ſed ne arbitremur, eum, ab omni labe purum & integrum vixiſſe.* Damit wir nicht Otten zum Engelreinen Götzen auffwerffen. *Ne Othonem pro Idolo Angelica puritate prædito venditemus.* Metuebat nimirum Prædicans, futurum vt hodierni Pomerani Othonem in ſanctorũ numero haberent, niſi eum, tanquam proditorem & maieſtatis reum, per ora vulgi Lutherani traduceret. Imò adeo hac in

re Otho

re Otho omni culpa vacauit, vt maculam haud leuem contra-cturus fuiſſet, niſi ſeſe ad Catholicorum cœtum contra ſchiſmaticos aggregaſſet.

Cap. 7. dentes ſtringit prædicans in Paſchalem Pontificem, quòd cum filio Henrico non egerit clementius, quàm cum parente. At nil mirum, quandoquidem Henricus promiſsis non ſtetit, & *Inueſtituris*, bonisque Eccleſiaſticis æquè ac parens contra fidem datam, inhiare cœpit. Num verò Pontifex pacta violarit, an Henricus, diſces ex illis, quæ ex veterum monumentis tradit Baronius Tom. XII. Anno Chriſti MCX. & MCXI. Quid autem tempore huius Schiſmatis Otho egerit, *non liquere* ait prædicans. Vtcunque ſit, hoc certum eſto, à ſede Apoſtolica non diſceſsiſſe, cuius tantus aſſertor erat, vt iam pridem huic prædicanti ſtomachum non modò verterit, ſed & propemodum euerterit.

In Caput XVII. & ſeqq.

HIs capitibus explicatur, quæ nam Monaſteria & Templa S. Otho variis in locis extruxerit, & prouentibus annuis inſtruxerit. Hic quid agat prædicans, ipſemet neſcire videtur, vt apparet ex cap. 7. Chronici. Laudare non audet, quia Lutheranus eſt. Culpare veretur, non religionis, ſed ventris ſui & ſuorum cauſſa; niſi enim Otho & alij tam multa Monaſteria olim condidiſſent, & opibus largiter ditaſſent, Lutherani opimis bolis perſæpe caruiſſent, nec, quod rapacibus vngulis diriperent, habuiſſent. Prædicantibus etiam eſca & potus multis in locis deforet, teſte ipſo prædicante, niſi ex his ſpoliis cum ſua domeſtica Eccleſia, quæ plerunque numeroſa eſt, alerentur. Itaque vel eam ob cauſſam commendare deberet prædicans S. Othonem, quòd nunc prædicantibus, Othonis beneficio, victus ſuppetat, quibus alioqui cum fame, tanquam cum excetra, ſtrenuè depugnandum fuiſſet. Quàm enim Lutherani erga prædicantes ſuos parum ſint dapſiles, imò quam in ſubminiſtrandis neceſſariis iniqui, flebilibus threnodiis teſtatum

tum faciunt ipſi prædicantes, vt in libro contra Regem Angliæ cap. 14. fusè oſtendi.

Nunc audiamus Sectariorum hoc æuo vexilliferum Lutherum, qui Tom. 2. Epiſt. Lat. Epiſt. ad Rigenſens hanc lamentationem nobis demodulatur. *Multum nunc & concionando & ſcribendo monui, ex vſu fore publico, ſi bonis ſcholis oppidatim inſtitutis, cum maſculi, tum puellæ liberaliter educati optimis diſciplinis imbuerentur, &c. Quæ in re ſic vtili, ſic neceſſaria, ſano contempto conſilio, immane quantum omnes homines ceſſatores eſſe video, tam frigidè & ſupinè ad id affectos, perinde ac ſi nemo non velit deſpondere animum, & omnibus propter annonæ caritatem ſit contabeſcendum; adeo, vt putem breui nobiſcum ventum iri, vt ſubmotis præceptoribus & prædicatoribus, iiſdem ſit operandum manibus, aut alia ineunda via, qua famem à ſe propulſare queant, relicto verbi officio, &c. Cui autem hoc non videatur miſerandum & ærumnoſum?* Præſertim cum, vt Lutherus in cap. 47. Geneſeos ſcribit, illa ipſa etiam, quæ capiuntur ex Monaſteriis, & Templis, liberalitate priſcorum munificè locupletatis, in Caci ſpeluncam, auerſis veſtigiis, auertantur, vix modica portiuncula ad prædicantes deriuata.

Si centum tantùm aurei, inquit Lutherus, *pro ſcholis publici commodi gratia erigendis, & concionatore probato nutriendo forent pendendi, ibi dum mox omnia præſentem intentant inopiam. Hic mendicorum nobis formidanda eſt conditio, hic nihil eſt, quod dari poſſit. Hic breuiter, occupata arce, regnat auaritia, obſtat victus diurni anguſtia, & tenuitas & imminentis famis periculum.*

Hæc ex Luthero referre placuit, vt oſtenderem, prædicantem Pomeranum non ſine cauſſa S. Othoni agere gratias, nam niſi eius opera Pomerani tot templa & Monaſteria excitaſſent, & annuo vectigali copiosè ditaſſent, forſan Cramerus Stetini tamdiu mendacia ſua venum non expoſuiſſet, fame compulſus aliò ſe & ſuos trãsferre. Nam priuſquam Templa, Monaſteria & bona Eccleſiaſtica inuaſiſſent; Pomerani ſuo ſeductori & impoſtori Ioanni Knipſtro pro mentiendi labore, quotannis quinque duntaxat *Taleros* perſoluebant, vt ſcribit ipſemet Cramerus lib. 3. Chronici cap. 16. ita vt Knipſtro ille dicere conſueuerit; *Sibi oſtiatim mendicandum fuiſſe, in vxoris ſuæ*

nutri-

netricu opificio alimenta acquiſiuiſſet. Nec ſanè maiore ſalario dignus erat.

Hic porro tacitus præterire nequeo, quàm Cramerus inſignis ſit interpres; nam cap. 8. Chronici ſui hæc latina verba: *Epiſcopus* (Otho) *vinum illi terra* (Pomeraniæ) *deeſſe nolens, in ſecunda profectione cuppam ſurculis plenam attulit, & implantari fecit, vt tellus in vſum ſacrificij vinum procrearet:* ſic Germanicè reddit, damit man künfftig zum Gebrauch deß Abendmals Chriſti / Wein im Land hett: *vt pro vſu cœnæ Dominicæ vinum in promptu eſſet;* quaſi S. Otho de cœna Lutherana ſollicitus fuerit, de qua ne cogitare quidem poterat, cum necdum in ſtygio foco cocta eſſet. Vertere debebat prædicans; damit das Land Wein triege / für das Opffer der Meß. Sed prædicans vocem *ſacrificij* horruit. Quocirca aliam foro ſuo magis accommodam ſubſtituit.

Quia verò capite XVII. facta eſt mentio Monaſterij Monaſterienſis à S. Othone reſtituti, placet hoc loco referre de exſtructione & reſtitutione cœnobij huius verſus quoſdam, tametſi malè dolatos & tornatos, qui olim in eius Monaſterij templo legebantur.

Taſſilo dux Boiûm qui nomine dicitur ipſo
Tertius, ille pius fundat & ædificat
Iſtud cœnobium Munſter quod habere videtur
A monachis nomen, vtque hodie vocitant.
Anni ſub numero Domini, ſeptingintia decemque
Luſtra ierant, ſed mox fit ſolitudo iterum.
Princeps Arnolſus ſiquidem Bauarorum, agitatus
Eumenidum furiis in cinerem redigit.
Vltrix illico quem Nemeſis ſequitur, meritamque
Perſoluit pœnam, Sylla velut moriens.
Poſt diuus veniens præſul Bambergius Otto
Nempe Lotharius vt Induperator erat
Romulidûm quo tempore deſtructum reparauit
M C ſub vno anno ... Erns ....
Hiſtoriæ referuntque Ducem ſupra memoratum
Cui monaſterium hoc conſtruere placuit.

AEdes

AEdes deinde monaſtarum fundauit amœnas:
Sic fundatorem lector amice tenes.

Reperi in antiquo codice quodam Innocentij II. Pontificis & aliorum Epiſtolas nonnullas ad idem Monaſterium pertinentes; quas attexere viſum; licet alicubi lacunis interruptas.

I. *INNOCENTIVS Seruus ſeruorum Dei, *H. Ratiſponenſi Epiſcopo, Salutem & Apoſtolicam benedictionem. Sicut tua nouit fraternitas, ad Epiſcopale officium pertinet religioſos viros manutenere, & diligere, & paterna ſollicitudine eis neceſſaria prouidere. Vnde bonæ memoriæ anteceſſor tuus Epiſcopus Cuno monachis in Eccleſia beati Petri in loco qui vocatur Monaſterium Deo ſeruientibus, Eccleſiam beati Sixti cum parochia ſibi adhærente tradidit. Nunc autem, ipſius loci Abbate referente didicimus, quod prædicta Eccleſia & parochia ablata eſt, & fratres, ad quorum ſolatium tradita erat, exinde graue incommodum patiuntur. Quocirca per præſentia tibi ſcripta præcipiendo mandamus, quatenus eiſdem fratribus præfatam Eccleſiam cum parochia reſtituas, & de cetero ipſis tanquam pius & bonus paſtor miſericorditer prouidere ſtudeas.*

* *Henrico.*

II. *INNOCENTIVS Epiſcopus Seruus ſeruorum Dei, Venerabili fratri Heinrico Ratiſponenſi Epiſcopo, Salutem & Apoſtolicam benedictionem. Ad tuum ſpectat officium religioſos viros diligere, & illorum neceſſitatibus prouidere. Quocirca per ſcripta præſentia dilectioni tuæ rogando mandamus, vt Monaſterienſibus fratribus . . . . decimationum & oblationum parochia ipſius . . . . antiquo & conceſſione prædeceſſoris tui Cunonis Epiſcopi, ad ius ipſius Monaſterij pertinere aſſerunt,*

amore

amore Dei concedas, & nullam eis iniuriam vel bonorum ſuorum diminutionem inferri permittas. Data Lat. VIII. Decembris.

*INN. Seruus ſeruorum Dei. Dilecto in Chriſto filio * D. Marchioni. Salutem & Apoſtolicam benedictionem. Quiſquis Deo placere deſiderat, expedit vt religioſos viros diuino famulatui mācipatos iuxta facultatem ſibi à Deo conceſſam iuuet & manuteneat, & in ſuis opportunitatibus opem eis & conſilium præbeat. Ideoq; nobilitati tuæ rogando mandamus, vt religioſos fratres in Eccleſia beati Petri Monaſterienſis Domino ſeruiētes, iuues & manuteneas, & ſi quid de bonis eorum te iniuſtè detinere cognoſcis, eis reſtituas. Valde namq; periculoſum eſt & animarum ſaluti contrarium, ea quæ pro remiſſione peccatorum aut requie animarum venerabilibus Eccleſiis conceſſa ſunt, alienis vſibus applicare. Rogamus etiam & in peccatorum remiſſionem iniungimus, vt occaſione aduocatiæ vel iniuſta exactione eoſdem fratres vel eorum familiam inquietari ab aliquo non permittas, ſciens quod pro huiuſmodi Dominum propitium tibi facies, & æternæ retributionis præmia acquires. Data Lat. VI. idus Decembris.* III.

Innocentius II. qui Pontificatū iniit Anno 1130.

** Dietpolde.*

*IN nomine ſanctæ & indiuiduæ Trinitatis. * Eberhardus Dei gratia Eccleſiæ Ratiſponenſis Electus, & vniuerſus eiuſdem Eccleſiæ chorus, Cunrado venerabili Abbati Monaſterienſis cœnobij, & fratribus, eorumq; ſucceſſoribus in perpetuum. Cùm vnicuique ſua debeat reſpondere iuſtitia, quæſtionem illam, quæ contra veſtrum monaſterium per ignorantiam fortè iuris veſtri, vel aliam quamlibet occaſionem, in diebus veſtris emerſerat, de parochia Monaſterienſi, Eccleſia videlicet beati Sixti, &* IV.

** Epiſcopus factus Anno 1165. Hund. in Metropoli.*

de decimis ad eam pertinentibus, diligenti conſideratione animaduertimus, & auditis plenius allegationibus veſtris, & perſpectis priuilegiis, Apoſtolica videlicet * domini Innocentij, & Imperiali domini Lotharij, ſimulq́ Pontificali beatæ memoriæ Cunonis, & Henrici dominorum & patrum noſtrorum auctoritate roboratis, ſtatutis & veſtigiis eorum debita cum reuerentia inhærere, & pro vobis ſententiam ferre ſuper hac quæſtione decreuimus, tam rationis, quam etiam fraternæ charitatis & compaſſionis intuitu, veſtræ quieti & neceſſitati non ſolum in temporalibus, ſed etiam in ſpiritualibus prouidere cupientes.

* Innocentius II. Lotharius II. Chuno primus, qui Epiſcopatũ iniit 1126. Henricus primus, ſucceſſor Cunonis in Epiſcopatu Ratiſbon. 1130. de quibus ſupra in primo diplomate.

Præfatæ itaque parochiæ donationem vobis & veſtris ſucceſſoribus adiudicantes, ... decimarum & oblationum quæ inde proueniunt, in vſus ſtipendiorum veſtrorum confirmantes, plena conſenſus noſtri firmitate ſtabilimus, vt nulla Eccleſiaſtica ſecularisue perſona amodò ſuper hac re vos inquietare aut moleſtare præſumat. Quiſquis autem hoc violauerit, aut temerè tranſgreſſus fuerit, perpetuæ condemnationis maledicto ſubiaceat.

V.

* Conradus primus, diem extremũ clauſit Anno 1147.

Domino & patri ſuo, ſanctæ & venerandæ Romanæ Sedis antiſtiti Innocentio * C. Salzburgenſis Eccleſiæ humilis miniſter cum humili obedientia & fideli ſeruitio indefeſſæ orationis tam deuotum quam debitum affectum. Dominus IESVS Eccleſiaſticæ turris arcem in Apoſtolicæ fidei fundamento locare volens, Romanæ dignitatis ſic ordinauit officium, vt in huius ſanctæ ſedis auctoritate, totius ſuæ domus firmaret ac ſtabiliret ædificium. Proinde venerande Pater, quia caput noſtrum Chriſtus membris ſuis in hac tædioſa peregrinatione laborantibus, præcipuum poſt ſe conſolatorem & viſorem vos inſtituit, meritò omnium Eccleſiarum ſollicitudo vobis incumbit, quem ſolum Deus omnibus præſtituit. Ob-

Obſecramus itaque paternitatem veſtram, quatenus fratrum Monaſterienſis cœnobij neceſſitates clementer ac benignè audiatis, & quod humiliter petunt, ſicut facile poteſtis, efficaciter concedatis. Siquidem iamdictum cœnobium ab antiqua inſtitutione cum magna redituum & prædiorum impenſa diuinis obſequiis ſub monaſtica profeſſione aſſignatum fuit, & multis temporibus nullo perturbante inconcuſſum & quietum permanſit: Poſtea autem ipſius iam præfati loci prædia, violenta quadam diſtractione ablata, regalibus vſibus addicta ſunt, & monachis propter ablata ſibi ſubſidia diſcedentibus, nullus, aut omnino exilis diuini ſeruicij cultus ibi fuit. At verò quia nunc denuò boni & ſpirituales homines in locum pauperculum reſtituti ſunt, ecce illi ſub veſtram tutelam confugiunt, & vt ſub paternum præſidium eos ſuſcipiatis, & recognoſcendis bonis quæ ablata eis ſunt operam detis, humillimè ac deuotiſſimè petunt.

KArißimo Domino ſuo & Patri INNOCENTIO, *Dei gratia ſummo Pontifici, T. ſanctæ Rufinæ miniſter indignus, quod Domino ſeruus, quod patri filius.* VI.

Monaſterium quoddam in Epiſcopatu Ratiſponenſi ſitum, Monaſterium quoque nomine dictum, vt fama refert, antiquitus Sedi Apoſtolicæ delegatum & traditum, amplis & magnis poſſeſſionibus admodum dilatatum fuerat: ſed peccatis exigentibus, & malis diebus ſuperuenientibus, ad id redactum eſt, quod expulſi monachi, poſſeſſiones diſtractæ, & omnia intus & foris ita deſtructa ſunt, quod pro multis monachis vix pauci & pauperes clerici remanſerunt. Poſtmodum verò temporibus Lotharij Imperatoris, piæ memoriæ, Otto Bambergenſis Epiſcopus *præfatum monaſterium religione & rebus penitus nudatum, cum paucis adiacentibus terris &*

 habi-

habitaculis, ab Imperatore & Duce Heinrico per pecuniam obtinuit, & Eccleſia Bambergenſi ab ipſis donari fecit, viroſque religioſos ordinis monaſtici ibidem collocauit. Qui antiquæ libertatis Romanæ videlicet dominationis ſuſpirãtes memoriam, per noſtræ paruitatis intereeſſionem ad veſtræ maieſtatis confugiunt defenſionem, quatenus veſtræ auctoritatis patrocinio & ea quæ ablata ſunt ex parte aliqua recuperare valeant, & ea quæ nunc habent, ſub veſtræ defenſionis tutela quietè poſſideant. Ad honorem & vtilitatem ſanctæ Eccleſiæ ſuæ. Vitam longam, ſalutem continuam tribuat vobis omnipotens Dominus.

Hactenus varia diplomata; Ex quibus teſtatum fit, quàm Innocentio II. Pontifici. Monaſterium Monaſterienſe curæ fuerit; Et quàm variam quoque ſortem variis temporibus ſubierit. Vidi etiam aliud diploma eiuſdem Innocentij Anno Redemptoris 1141. datum, & aliud Lucij III. Pontificis Anno 1184. ſcriptum; quibus vterque Pontifex prædictum Monaſterium in tutelam & protectionem Sedis Apoſtolicæ recipiunt.

Quia verò in hoc ipſo capite mentio itidem fit Biburgenſis Monaſterij, tanquam in tutelam S. Othonis olim traditi: Quocirca, non abs re fore cenſui, ſi quæ in manuſcripto Catalogo Abbatum Biburgenſium Auentinus ſcripſit; hoc loco commemorarem: nam & ad S. Othonem noſtrum aliquatenus ſpectant. Ita ergo ille.

Anno à nato Chriſto Milleſimo centeſimo, quarto atque viceſimo, Vlricus & Gebhardus, maiores natu, fratres germani, filij Heinrici de Piburgio & Berthæ ex Hiſtria, paternam diuiſerunt hereditatem. Henricus & Gebhardus ſortitiſunt Hilpoldeſtainan. Chunradus autem, Erbo atque Bertha Piburgium. Alij duo fratres horum, Eberhardus & Meginuuardus, ſacris initiati, Eccleſiaſticiq; erant. Ille, Canonicus

nicus Babobergenſis, atque deinde monachus Prüfelingenſis. Hic, Veteris Capellæ Ratiſbonenſis Præpoſitus. Quatuor alij filij, Otto, Magnus, Albertus, Hezelo ſiue Henricus, ante parentes ex hac vitâ migrarunt. Nam Heinricus ille ſuperior vndecim liberos ex Bertha vxore ſua progenuit, decem mares, vnam fœminam Bertham.

Proximo deinceps anno, id eſt, Anno Chriſti Seruatoris noſtri, Milleſimo, centeſimo, viceſimo quinto, Chunradus, Erbo & Bertha conſilio & auxilio S. OTTONIS Epiſcopi Babobergenſis de patrimonio ſuo Benedictinis viris atque fœminis Cœnobium: Item pauperibus atque egenis domum (quod Hoſpitale vocant) ædificare cœperunt, & octauo anno cōpleuerūt, hoc eſt anno ſalutis Milleſimo, centeſimo, triceſimo tertio.

Quo etiam anno in die Simonis & Iudæ, diuus OTTO Babobergenſis Epiſcopus, & Heinricus Comes de VVolfratſhauſen, cognatus Berthæ vxoris Heinrici Superioris, Pontifex Ratiſbonenſis templum conſecrarunt. Eberhardus monachus eo tempore Pruſelingenſis fit Abbas: frater eius Vlricus de Stain, aduocatus: qui & Percham dono dedit monaſterio.

Innocentius ſecundus Pontifex Maximus comprobauit, atq; diplomate ſuo firmauit.

Diuus Eberhardus primus Abbas, natus Patre Heinrico, matre Bertha, Baboberga literis eruditus eſt, ibiq; Canonicus factus. Deinde cum Præceptore in Vrbem Pariſiorum miſſus, Philoſophiæ operam dedit. Reuerſus à ſtudio Babobergam, ad Monaſterium S. Michaëlis clam iuit, monachumq; ſe profiteri cœpit. A Diuo OTTONE Epiſcopo Babobergenſi ad Pruſelingam transfertur; quod templum idem OTTO condidit. Vbi ſanctus Eberhardus degit vſq; ad conſecrationem Piburgenſis Monaſterij à fratribus ſuis conſtructi: Præfuitq; Cœnobio annos tredecim, menſes quinque, dies decem.

Nam Chunrado primo Archiepiſcopo Salzburgenſi de Abensberg oriũdo cognato & vicino ſuo in Pontificatu ſucceſſit.

Electusq́; eſt anno Chriſti Milleſimo, centeſimo, quadrageſimo ſeptimo. Quo anno, eius iuſſu, Ebrordus & Henricus ſcripſerunt Bibliam, Origenisq́; homilias. Item alios libros, qui adhuc extant Piburgij & monſtrantur. Præſedit Saliſburgenſi Eccleſiæ annos decem & ſeptem, menſes vndecim, dies decem. Obiit anno Chriſtianæ ſalutis Milleſimo, centeſimo ſexageſimo tertio, decimo Kalendas Iulij.

Humatus eſt Salzburgij in maximo templo, vbi adhuc religiosè colitur, & populus frequens ad eius ſepulchrum concurrit.

Chunradus Primus à ſancto Eberhardo inſtitutus adminiſtrauit Piburgenſe Monaſterium annos ſex, menſes totidem. Ex hac vita migrauit anno Chriſti Milleſimo, centeſimo, quinquageſimo tertio, decimo Kalend. Nouembris, in die Seueri Epiſcopi. Extat adhuc eius ſacramentum, quod religioni ſub Diuo Eberhardo dedit. Sub eo Bertha, quæ cum fratribus Chunrado & Erbone Piburgium arcem in templum commutauit, exceſſit ex hac vita anno Chriſti Milleſimo, centeſimo, quinquageſimo primo, octauo Idus Auguſti, in die Sixti.

Contra hunc Conradum Secundum Biburgenſis Monaſterij Abbatem, tam ſæua tempeſtas, quorundam improbitate exſtitit, vt ad eam ſedandam, ipſe Adrianus IV. Pontifex Romanus; itemque Epiſcopi Ratisbonenſis & Bambergenſis accurrere debuerint; vt intelliges ex quinque ſequentibus Epiſtolis, quas reperi in Manuſcripto quodam Codice, quem Viennã ad me miſit vir Clariſsimus, & in omni ſtudiorum genere eruditiſsimus Dominus SEBASTIANVS TENGNAGEL I. V. D. Cæſareæ Bibliothecæ Præfectus.

Lite-

Literæ commendatitiæ ab Epiſcopo Ratisbonenſi Conrado Abbati datæ.

ORthodoxis omnibus H. Dei gratia Eccleſia Ratisbonenſis Epiſcopus, quidquid hic & in futuro felicius. Pateat vniuerſitati veſtræ qualiter venerandus & amandus filius noſter Conradus Biburgenſis Monaſterij quondam Abbas, præſentium lator, turbata quieti & ſua & fratrum ſuorum humiliter & benignè conſuluit: quidam enim ex fratribus ſuis amaro Zelo inflammati, bonæ opinioni ipſius, primo intus & latenter; deinde etiam foris & patenter detrahere cœperunt. Cui ſcandalo reprimendo tum à Domino EBERHARDO *Salzburgēſi Archiepiſcopo, &* EBERHARDO *Bambergenſi Epiſcopo, tum etiam à nobis & noſtris, ſæpè diu & multum fruſtra, quia nimis leniter, laboratum eſt. Tandem magnis noſtræ Eccleſiæ negotiis occupati, dilectiſſimo & venerabili fratri, & coëpiſcopo noſtro Bambergenſi, & Prælatis noſtris, vicem noſtram in hac re conceſſimus, qui ad prædictum Monaſterium venientes, omnia prudenti, & fideli diſcuſſione ventilare cœperūt. Sed fortè propter noſtram abſentiā, ferro abſciſſionis, in pertinaces & publicè culpam ſuam confeſſos minus vſi ſunt. Ita ad ciuitatem noſtram Dominus Epiſcopus & Abbas regreſſi, ſex de parte detentorum cum aſſenſu reliquorum ad principalem Eccleſiam noſtram adduxerunt, vbi nec bono Zelo, nec vera, de Abbate ſuo immerente ſe iactaſſe, publicè confeſſi ſunt. Tunc Dominus Abbas pœnitentiæ quorundam minus confidens, & non dignitati, ſed quieti & ſaluti ſuæ intendens, quia ſuſpecti & morbidi abſciſſi, non ſunt, Abbatiam vltrò reſignauit. Quod factum pro reuerentia Domini Bambergenſis,*

&

& amore Abbatis, non tamen ſine ſcrupulo, ſuſcepimus, & ipſum ab obedientia noſtra non abſoluentes vniuerſitati veſtra, tanquam prudentem & fidelem virum commendamus.

Literæ commendatitiæ datæ Conrado Abbati ab Eberhardo Epiſcopo Bambergenſi.

OMnibus in regno caritatis, EBERHARDVS Bambergenſis non ſuis meritis vocatus Epiſcopus ſalutem, & eam qua maior eſt omnibus, & qua nunquam excidet, charitatem. Domino dicente; va ei per quē ſcandalum venit, cum inter fratres ante omnia ſcandala vitanda ſint, nolumus quenquam ſcandalizari, in perſona venerabilis & dilecti fratris noſtri Conradi, quondam Biburgenſis Abbatis, eiusq́ ſeparatione à fratribus ſuis. Equidem arbor ipſe bona illiq́ terra bona tanta diſsimilitudine, & eâ, qua alia natura eſt, morum conſuetudine diſcrepabant, vt fructuosè, & vnius moris in domo Dei cohabitare non poſſent. Vnde naſcente & creſcente de die in diem inter eos diſcordia, cum ſoleat antiquus hoſtis, quorum vitam non poteſt, ſaltem famam ledere, pradictus frater omni non ſolùm infamia, ſed etiam ſuſpitionis macula abolita, communi & publica fratrum ſuorum adteſtatione; ſpecialiter verò quorundam, qui in eo ſcandalizati fuerant, recognitione, in noſtra & chori Radiſbonenſis praſentia, ad ſedandam tempeſtuoſam inter ſe & contra ſe fratrum diſcordiam libera voce cum Iona ait; Si tempeſtas hæc propter me eſt, tollite me, & mittite in mare; *in eius nomine, qui venit non perdere animas ſed ſaluare. Ac ſic Abbas nobis & choro, vice Domini Radiſbonenſis Epiſcopi reſignata, fratres & ſorores*

res præſentes & abſentes obedientia ſua abſoluit; Cuius rei teſtimonium perhibentes, præſentem et cautionem porreximus & omnibus ad quos peruenit, ſicut prudentem, literatum & bonæ æſtimationis fratrem, in eo cuius hæc dona ſunt, attentius commendamus.

Literæ commendatitiæ datæ Conrado Abbati à Capitulo Cathedralis Eccleſiæ Ratisbonenſis.

VNiuerſis ſanctæ Eccleſiæ ordinibus & dignitatibus, chorus S. Petri Radisbonenſis perpetuam in Domino ſalutem & pacem.

*Notum vniuerſitati veſtræ facimus, de præſentium latore Domino Conrado Biburgenſe quondam Abbate, qualiter multas ſæpe aduerſus ſemetipſum contradictiones ſubiectorum & rebelliones pertulerit, ſed omni tempore, quo conuerſatus apud nos eſt, deprahendi ad infamiam, vel depoſitionem nunquam potuerit: quod Epiſcopus Bambergenſis aduenіens, hinc inde auditis partibus animaduertit profectò, & ipſi fratres adeò intelligere cœperunt, vt pacis compoſitionem amplectentes, vniuerſi tunc in monaſterio publicè & priuatim; pòſt aliquanti excepti in Eccleſia noſtra Radisbonenſi confiteri malas * valetudines ſuas at non ipſius culpam conſentirent; proteſtantes multo magis ſe ex odio & ſubuerſione animi, quàm conſcientia recta & veritate, honorabilis perſonæ famam laceraſſe. Tunc demum, vir emeritus, cedere, Abbatiam ſponte reſignando, non diſtulit. Talem exitum ſpectati viri, oculis noſtris aſpicientes, ſcribimus vniuerſis Eccleſiis Dei, dignam, laude, honore, dignitate conuerſationem eius & ſcientiam prædicantes.*

* *affectiones.*

Diploma Adriani IV.Pontificis,quo Conradum Abbatem in priſtinum dignitatis locum reſtituit.

ADrianus Epiſcopus ſeruus ſeruorum Dei. Venerabilibus fratribus Eberhardo Salisburgenſi Archiepiſcopo, & Ratisbonenſi Epiſcopo, ſalutem & Apoſtolicam benedictionem.

Dilectus filius noſter Conradus Abbas monaſterij S. MARIAE de Biburch, ſicut ex tua Fraternitate Ratiſponenſis Epiſcope, & Canonicorũ tuorum, & Fratris noſtri Bambergenſis Epiſcopi atteſtatione atque aliorum plurium religioſorum virorum aſſertione cognouimus, quorundam iniquorum fratrum malitia & vexatione compulſus à monaſterio ſuo diſceſſit, & Apoſtolicæ ſedis præſentiam viſitauit: qui dum tranſfretare diſponeret, & Hieroſolymam pergere, vt ibidem in aliquo loco religioſo ad Dei ſeruicium, & ad ſaluãdam animam perpetuo moraretur, nos eum à ſuæ mentis intentione retraximus, & ipſum ad proprium monaſterium remiſimus, vt fratrum curam ſicut hactenus, ita de cætero habeat, & in Abbatia plenariè debeat miniſtrare.

Eum itaque fraternitati veſtræ attentius commendantes, per Apoſtolica vobis ſcripta præcipiendo mandamus, quatenus ipſum infra XX. dies poſt harum ſuſceptionem in plenitudinem Abbatiæ, auctoritate noſtra, omni occaſione ac dilatione poſtpoſita, reſtituatis, fratribus eiuſdem monaſterij firmiter iniungentes, vt eum honeſte recipiant, benignè tractent, & ipſi, tanquam proprio Abbati, & animarum ſuarum rectori debitam in omnibus reuerentiam & ſubiectionem impendant. Si verò aliquis interim in eadem Abbatia fuerit ſubrogatus, eum ſine contradictionis obſtaculo penitus amo-

*ueri curetis: Duos etiam eiuſdem Eccleſiæ monachos * Vdo: videlicet & * VValth: & duos* Converſos *ſcilicet * Euch: & Vdal. quibus infeſtantibus & multipliciter perturbantibus prædictus filius noſter Conradus Abbas commiſſæ ſibi Abbatiæ regimen ſe aſſerit dimiſiſſe, ab ipſo monaſterio remoueatis, & eos in obedientiis monaſterij, extra monaſterium tamen, auctoritate noſtra ponatis. Qui tamdiu compellantur in ipſis obedientiis permanere, quo vſque à ſua malitia recedentes, correcti & emendati à memorato Abbate ad proprium monaſterium reuocentur. Datà Laterani, XV. Kal. Maij.*

* Vdonem.
* VValtherū.
* Eucherium. *fortè, vel Encharium.*
* *Vdalricum.*

Literæ Adriani Pontificis ad Conuentum Biburgenſem.

ADrianus Epiſcopus ſeruus ſeruorum Dei, dilectis filiis monachis & Conuerſis Mariæ de Biburch, ſalutarem & Apoſtolicam benedictionem.

Dilectus filius noſter Conradus Abbas veſter, ſicut ex relatione ſua, & plurium religioſorum virorum atteſtatione cognouimus, quorundam iniquorum fratrum malitia & vexatione compulſus, à Monaſterio veſtro diſceſſit, & Apoſtolicæ ſedis præſentiam viſitauit. Qui dum transfretare diſponeret, & Ieroſolymam pergere, vt ibidem in aliquo loco religioſo ad Dei ſeruicium, & ad ſaluandam animam perpetuò moraretur, nos eum à ſuæ mentis intentione retraximus, & ipſum ad proprium monaſterium remiſimus vt fratrum curam, ſicut hactenus, ita de cætero habeat, & in Abbatia debeat plenariè miniſtrare.

Eum itaque vniuerſitati veſtræ attentius, commendantes per Apoſtolica ſcripta vobis præcipiendo mandamus, qua-

tenus eum honeſtè recipiatis, benignè tractetis, ipſi tanquam proprio Abbati, & animarum veſtrarum Rectori debitam in omnibus ſubiectionem & obedientiam impendatis. In nullo quoque eidem rebellas, in nullo contumaces exiſtere præſumatis. Quod ſi fortè contempſeritis adimplere ſententiam, quam ipſe in aliquem veſtrum, qui contemptor exſtiterit, propter hoc Canonicè promulgauerit; à nobis ratam noueritis ac firmam habendam.

Duos autem monaſterij veſtri monachos, Vd. videlicet & Gualth. & duos conuerſos, ſcilicet Vd. & Euch. quibus infeſtantibus & multipliciter perturbantibus prædictus filius noſter, Conradus Abbas commiſſa ſibi Abbatiæ regimen ſe aſſerit dimiſiſſe; per fratres noſtros Saltzpurgenſem Archiepiſcopum, & Ratisbonenſem Epiſcopum ab ipſo Monaſterio præcepimus amoueri, & eos tamdiu in obedientiis monaſterij extra monaſterium decernimus permanere, quo vſque à ſua malitia recedentes correcti, & emendati à memorato Abbate ad proprium monaſterium reuocentur. Data Laterani, XV. Kal. Maij.

Hactenus literæ in cauſſa Conradi Abbatis Biburgenſis. Ille autem Epiſcopus Ratisbonenſis litera H. deſignatus, aut eſt Henricus hoc nomine primus, Comes VVolffratshauſen, aut ſucceſſor eius Hartuicus, qui Epiſcopatum iniit eo ipſo Anno, quo Henricus exceſsit; nempe M C L V. Illud certum; errare Auentinum, quando Conradum Abbatem obiiſſe dicit, Anno M C L I I I. cum enim pro Conrado Abbate Romam profecto Adrianus Papa I V. ad ſupra dictos Epiſcopos, & ad Biburgenſem Conuentum reſcripſerit, Adrianus autem Anno demum 1155. Pontificatum adeptus ſit; fieri non poteſt, vt Conradus, Anno, quem Auentinus notat, in fata conceſſerit.

Nota-

Notationes in cap. VII. lib. 2.

CRamerus Prædicans lib. 1. Chronici ſui, ait, Othonem ab Imperatore Henrico facultatem in Pomeraniam abeundi petiiſſe. Poſtea frigidiſsimè adiungit. Etlich wöllen/daß er deß Bapſts Honorij Erlaubnuß auch darüber erfordert habe. *Sunt qui dicant, Othonem, etiam à Papa Honorio eius rei poteſtatem ſibi fieri poſtulaſſe.* Quam frigidè, O Prædicans? Nolles nimirum ſummi Pontificis auctoritatem in conuerſione Pomeranorum interueniſſe. At, velis nolis, audire debes Vrſpergenſem, qui in Chronico iſta. *Anno Dominicæ Incarnationis M C X X I V. Indictione ſecunda, Calliſto Papa II. Romanæ ſedi præſidente, Otto Dei gratia, Babenbergenſis Eccleſiæ Epiſcopus, diuino admonitus inſtinctu, prædicti Apoſtolici aſſenſu & auctoritate roboratus, partes Pomeranorum paganorum, cum quibuſdam ciuitatibus terræ Lutitiæ aggreſſus eſt, vt eos ab errore ſuo reuocaret, &c.* Hæc Vrſpergenſis. Scilicet, ſine Pontificis ſcitu S. Otho in Pomeraniam abiit; qui Sedi Apoſtolicæ tam deuotus fuit, vt infra etiam cap. 31. Sedis illius *Obedientiarius* nominetur. Vide lib. 3. cap. 4.

Nec illud ſilendum, prædicantem vbique admiſcere floſculos prædicanticos, vt cap. 17. Otho hab ein Altar bawen laſſen/zum Gebrauch das Abendmals deß HErꝛen. Quæ eſt phraſis prorſus Lutherana. Nam altare exſtruxit ad Miſſam, ſeu, ad ſacrificium Miſſæ. De cœna iſta, quam Lutherani Prædicantes coquunt, ne per ſomnium quidem, tempore S. Othonis cogitabatur.

Similis phraſis eſt, cap. 18. Otho vnnd die ſeinen haben am Wort gearbeitet. Apage hanc locutionem. Num tu putas Othonem & miniſtros eius fuiſſe, vt tu es, Diener am Wort/hoc eſt, *ſpermologos & feminiuerbios*. deque ambone clamatores ſtentoreos? Eiuſdem farinæ eſt illud in eodē capite: da das Liecht zu Pieritz alſo gewaltig angienge. Phraſis hæc ex Prædicantium non myrotheciis, ſed coprotheciis deprompta eſt. O lumen admirabile Quinti Euangelij: quod nullus veſpertilio, nulla noctua, nullus nycticorax, nulla vlula metuat.

Alicubi *Sacellanos* S. Othonis nominat Cramerus, Diener am Wort / hoc eſt, *Logodulos*, vel *Dulologos*, Wortsknecht. Prorſus Prædicanticè. Abſit, vt ſancti illi viri tales fuerint, qualis *Paulus à Roda, Knipſtro*, & ipſe Stetinenſis præco Cramerus.

In Caput XXXVII.

DOdonæ condidit S. Otho Eccleſiam *in honore ſanctæ Crucis*, vt inquit Sefridus. Prædicans, more ſuo; fidelem interpretem agens, ita reddidit. Er hat alßbald ein Kirche nach dem heyligen Creutz genennt / erbawen. Nimirum religioni ſibi duxit Prædicans, dicere, à S. Othone exædificatam Eccleſiam in honorem ſanctæ Crucis. Nam vt quid in ſanctæ Crucis honorem fiat, ſanctæ Crucis oſor, quî commodus & patiens ferat?

Obſerua & illud; quàm Lutherani & Caluiniani præcones longè auij à S. Othone, eiuſque adiutoribus in promulgatione Euangelij abeant. Nam illi, imagines Crucis, ſi quas reperiunt, exterminant, & proſternunt. At iſti erigunt, eiuſque quaſi ſalutiferi tituli erectione. Chriſtum crucifixũ quodammodo in poſſeſsionem loci illius mittunt; cuius rei exemplum cum alibi, tum in hoc cap. 37. cernere licet.

Hallucinatur autem prædicans, cum cap. 33. ſcribit, Othonem Epiſcopum vita functum Anno 1139. die 30. Septembris. Nam mortuus eſt pridie Kalend. Iulias, in commemoratione S. Pauli Apoſtoli vt planum fit ex Andrea lib. 4. cap. 4. & 5. & ſepulturæ traditus 3. Nonas Iulij, vt patet ex vita Caniſ. Edit. & ex illa, quæ eſt apud Surium Tom. 4. Quo die Martyrologium Romanum iſthæc. *Bambergæ S. Othonis Epiſcopi, qui Pomeranis Euangelium prædicans, eoſdem conuertit ad fidem.* At verò xxx. dies Septembris ad Translationem S. Othonis pertinet: translatum eſt enim corpus eius Anno 1189. ſub Clemente III. pridie Kalend. Octobris; quo die feſtum eius celebratur, inquit Surius.

Lib. 3. chronici cap. 37. ait Cramerus Prædicans, Paulum à Rhoda, turpiſsimum illum & fœdiſsimum Apoſtatam & ſeducto-

ductorem Pomeraniæ, iure ſuo appellari poſſe *primum Euangeliſtam in Pomerania, quòd primus ad agnitionem Euangelij prouinciam illam adduxerit*. Spongia ergo eluat Prædicans illa, quæ lib. 1. cap. 34. ſcripſerat; nam ſi, vt iam dicto loco fatetur Prædicans, S. Otho verum Euangelium Pomeranis annunciauit, verus igitur Euangeliſta, hoc eſt, veri Euangelij nuncius, Et, quod hinc conſequitur, primus fuit; cum ante illum nullus in Pomerania Euangelium prædicauerit, licet non defuerint, qui id tentarint. Si S. Otho verus & primus Euangeliſta in Pomerania fuit; iniuſtè igitur hæc laus ad Paulum illum transfertur. Aut ſi Apoſtata iſte primus fuit: Pomerani ergo antea non habuerunt verum Euangelium, veramque fidem; nec beatitudinem conſecuti ſunt. At hoc negat Prædicans cap. 34. Qua fronte igitur, & qua mente iam ſcribit, Paulum à Roda fuiſſe primum in Pomerania *Euangeliſtam*; hoc eſt, primum veram Chriſti doctrinam in Pomeraniam intuliſſe?

Illud etiam perquam lepidum eſt, quod lib. 1. cap. 43. vbi agit de conuerſione Rugianorum, affirmat; quoslibet, *tempore neceſſitatis ſacramenta adminiſtrare poſſe: omnes enim Chriſtianos, qualeſcunque ſint, eſſe ſacerdotes, & regale ſacerdotium*, Ex quo ſequitur, etiam mulieres, neceſsitate id exigente, poſſe cœnam Lutheranam dare; ſeu Confeſsiones audire; remiſsionem peccatorum, prædicanticum in morem, annunciare. Quod autem dicit Prædicans, in conuerſione Rugianorum ad Chriſtianam fidem hoc factum eſſe, quòd Sacerdotes tantæ multitudini neophytorum non ſufficerent; id falſum exiſtima; nam licet Laici *baptizare* & *catechizare* poſsint, ſi neceſsitas id efflagitet, inauditum tamen eſt, in Eccleſia Dei, vlli Laico vllam ob cauſſam, aliorum ſacramentorum confectionem & adminiſtrationem conceſſam fuiſſe; aut concedi poſſe. Quis enim ante Lutherum, nouum Peputianum, vnquam dixit, Laicos, & in his etiam mulieres, poſſe Euchariſtiam conficere, confeſsiones audire, & abſolutionem impertire? Nec primi Rugianorum prædicatores rerum Chriſtianarum & Eccleſiaſticarum tam imperiti erant, vt huiuſmodi munia Laicis committerent. Omnium ea fuit ſententia, quam his verbis

bis Epiſt. lib. 19. ad Berum expreſsit Eraſmus. *Dogma, quo quidam cuiuis tribuunt poteſtatem conſecrandi, abſoluendi & ordinandi ſemper habui pro manifeſta inſania.*

Lib. 3. Chronici cap. 22. ſcribit Cramerus Prædicans, Ioannem Bugenhagium Pomeranum iure ſuo vocari poſſe *ſecundum Apoſtolum* Pomeraniæ; *Vt enim Otho*, inquit Prædicans, *vulgò primus Pomeranorum Apoſtolus vocitatus, Pomeranos ab Ethnica ſuperſtitione liberauit & expiauit; Sic & Bugenhagius Pomeraniam à Papiſtico fermento expurgauit.* Alibi nominat Prædicans Paulum à Rhoda *Primum Pomeraniæ Euangeliſtam*, vt paulò antè vidimus; quòd primus Pomeranos ad Lutheraniſmũ traduxerit. Nunc in periculo eſt, ne de prima ſtatione deturbetur; & Bugenhagio cedere cogatur: Niſi forſan dicat, ſecundum Apoſtolum primo Euangeliſta potiorem eſſe: Et Paulum illum tam Othoni Epiſcopo, quàm Bugenhagio anteponi debere: quod tamen prædicantem reſponſurum, vix crediderim: Nam vt Paulum à Roda vel Rota S. Othoni præferre non reformidet; at vix Bugenhagio anteferet; nimirum Doctori Magiſtrum; Præceptori diſcipulum. Porro ſi Paulus à Rhoda primus Pomeranis Euangelium Euangelizauit, & Papiſmum fugauit; quid poſtea Bugenhagius fecit, vt ſecundi Apoſtoli cognomentũ mereretur? Nil certè video, q̃d præſtiterit, quàm quod generalis Viſitator Pomeraniæ fuit; Et Monaſteria & tẽpla non aliter viſitauit ac olim Iudas Iſcariotes viſitauit loculos ſeu pecuniam Chriſti Domini. Viſitauit, inquam, Cœnobia & Eccleſias, quo pacto Turcæ eas viſitare ſolet, quãdo Chriſtianorum prouincias occupant. Cuius rei en dilucidum Exemplum.

Anno 1535. viſitauit bellus iſte Viſitator Monaſterium Eldenauenſe, vt ſcribit Prædicans lib. 3. cap. 22. Quem viſitandi modum tenuit? Eundem, quem Iudas, quando loculos Domini viſitabat. Omnia, quæcunque erant in Monaſterio, tam ſacra, quàm profana diligenter conuaſauit. Ex *Sacriſtia*, vt vocant; ſeu *ſacrario*, Templi, mille quadringentas Marcas argenti facti & infecti, calices plurimos, argenteas imagines & Hierothecas ſeu *Monſtrantias*, Et baculos paſtorales ex eodem metallo fabrefactos abſtulit; Et ne erga ſacræ

ſupel-

ſupellectilis Monachum Cuſtodem, ingratus eſſet, obtulit ei *Caſulam* ſericam rubram, vt inde vel caligas vel pallium ſibi conficerent; qui tamen munus oblatum reſpuit, non religione; Apoſtata enim erat; ſed quia veſtem tam pretioſæ materiæ minus ſibi conuenire exiſtimabat.

Eandem viſitandi rationem ſtudioſè tenuit Viſitator iſte in aliis Pomeraniæ Monaſteriis; Et quo Monaſterium opulentius erat; eò auidius viſitationem eius deſiderabat: Sedulò imitatus Regem Antiochum, qui vt lib. 1. Macchabæorum legimus viſitans Templum Hieroſolymitanum *accepit inde altare aureum, & candelabrum luminis, & vniuerſa vaſa eius, & menſam propoſitionis, & libatoria, & phialas & mortariola aurea, & velum & coronas, & ornamentum aureum, & accepit argentum & aurum, & vaſa concupiſcibilia, & accepit theſauros occultos, quos inuenit; & ſublatis omnibus abiit in terram ſuam.* En inſignem Viſitatorem in cuius veſtigiis nouus iſte in Pomerania Viſitator accuratè veſtigia ſua poſuit. Si ergo ob has & ſimiles Viſitationes Bugenhagius Apoſtolus Pomeraniæ ſalutari debet; non ſecundus, reſpectu ad S. Othonem habito; ſed primus abſolutè appellari debet; at non Dei; ſed Diaboli; nam & iſte ſuos Apoſtolos habet. Fieri enim non poteſt, vt vterque Otho & Bugenhagius fuerit Apoſtolus Dei; cum viis prorſus contrariis inceſſerint; Nam S. Otho Monaſteria condebat, condita locupletabat, Monachos amabat, fouebat, colebat, ſecum circumducebat; ſacra ſupellectile, vt calicibus, & veſtibus ſacra domicilia inſtruebat; imagines, præſertim ſacræ Crucis trophæum, paſsim erigebat, Diuorum lipſana circumferebat; Cruce prælata ad populum verba faciebat, Miſſas celebrabat & millena huius generis factitabat; quæ omnia ſecundus iſte ex VVitteberga profectus Apoſtolus abolet, exterminat, repudiat, irridet, ſubſannat. Quocirca fieri non poteſt, vt ab eodem Domino miſsi fuerint; neque enim Apoſtoli à Chriſto miſsi ita comparati ſunt, vt quod vnus exſtruit; alter deſtruat. Et quod vnus, vt Chriſtianum, populo tradit; alter, vt idololatriam, execretur.

Quis verò ex duobus iſtis fuerit Apoſtolus Dei; Et quis eius, qui Deo in omnibus aduerſatur; facilè ſtatuet, qui cerebro non caret. Loquantur vtriuſq; actus, fructus, miracula, vno verbo. vita; omniumque Pomeranorum Chriſti ſacris initiatorum, ante Lutherum, imò totius Chriſtiani orbis ſenſus ac conſenſio; qui omnes Othonem Bambergenſem Epiſcopum, tanquam virum ſanctimonia vitæ ſpectatiſsimum patratisque miraculis celeberrimum coluerunt ac venerati ſunt, nomine eius in Faſtis Tabulisque Eccleſiaſticis religiosè conſignato.

Ipſi etiam Pomerani nondum Lutherana peſte correpti, tres dies feſtos in honorem S. Othonis, primi ſui Apoſtoli, quotannis ſolemni ceremonia agebant; vt ſcribit ſæpe iam nominatus Prædicans, lib. 3. Chronici cap. 2. nempe Feſtum *Ordinationis* eius XIV. Maij. *Diem mortis*, ſeu, vt loquitur Cramerus ſeiner Begräbnuß / *ſepulturæ ſuæ* XXX. Iunij: Et *Feſtum Translationis* XXX. Septembris. Finem harum ſolennitatum hac Antiphona declarabant. *Feſta pij Pontificis Ottonis, tota deuotione veneremur, vt apud Dominum, qui ſummè pius eſt, meritis & precibus eius adiuuari mereamur.* Ronchos ducit prædicans, frontemque corrugat ad iſtud odarium. Qua de cauſſa? Quia inuocatur S. Otho. Atqui Pomerani faciebant, quod à S. Othone didicerant. Didicerant autem, inter cætera, ipſam quoque inuocationem ſanctorum, vt tu ipſe non diffiteris. Quapropter doctrinæ primitus acceptæ conuenienter, ipſum quoque Othonem, poſtquam cœlitum Catalogo adſcriptus fuerat, inuocarunt. Quod ſi Otho adhuc ſuperſtes, & vitam hanc mortalem viuens, inuocatus à VVitſchacho, tantæ potentiæ apud Deum fuit, vt illum ex Danico carcere mirabiliter eriperet, ſolumque, ſine vllo remigio, in exigua cymbula, per vaſtum maris pelagus ex Dania in Pomeraniam traduceret; vt libro 3. audiuimus; mirum ſanè foret, ſi nunc immortale æuum cum beatis agitans minoris facultatis eſſet; Et ad ſe confugientibus opitulari nequiret. Cæterum, vt Bugenhagius

hagius & ſimiles ſeductores aliis Diuis; ſic & S. Othoni ſuos honores in Pomerania ſacrilegè abſtulerunt; abrogatis diebus feſtis, quos pia antiquitas S. Othoni dicauerat. Et tamen Anno 1585. Paulo à Rhoda, & Bugenhagio præcipuè diem feſtum indixerunt & inſtituerunt: nam quia prædictus annus erat quinquageſimus ab introducta communi decreto, in Pomeraniam Lutherana doctrina; eam ob cauſſam Chriſtophorus Stymmelius Stetinẽſis Prædicans, Stetinenſib. Iubilæum indixit: vt teſtatur Cramerus lib. 3. cap. 47. qui Annus Iubilæus nihil aliud erat, ſi rem penitius introſpicere, & verum ingenuè fateri velimus, quàm Panegyris primis Pomeraniæ Lutheranis clamatoribus conſecrata; quorum Turcica facta plenis proculdubio libris demodulati ſunt cum alij tibicines, tum tibicinum Superintendens Stymmelius.

Quàm concorditer autem iſti Quinti Euangelij Buccinatores in Pomerania degant, & quàm toto cœlo à Spiritu S. Othonis & ſucceſſorum eius diſcrepent, teſtatum faciunt tot diſsidia & iurgia, quibus inter ſe altercantur & digladiantur, quæ quod Cramerus in Chronicum ſuum retulit; non improbo; quia intereſt nouorum Euangeliſtarum conſenſionem noſſe. Nec inutilem operam cepit, cum Magiſtri Iacobi Cruſij Articulos ſeu propoſitiones contra *Pomeranicam Agendam* verbatim lectoribus propoſuit, lib. 3. cap. 44. in quibus eminent iſtæ. *Agendam & Eccleſiaſticam gubernandi rationem in Pomerania eſſe Diabolicam, & à Chriſtiana religione alienam.* II. *Non à Deo, ſed à Diabolo, improbitate hominum; non iure diuino, ſed iure Diabolico, introductum eſſe, vt quis ſit & vocetur Generalis Superintendens ſupra multas, vel aliquas ciuitates.* III. *Neminem bona conſcientia poſſe eſſe generalem Superintendentem, aut in hoc ſtatu ſalutem conſequi. Et qui tali Superintendenti obtemperet; non fore ſaluum. Nullum magiſtratum poſſe Generales Superintendentes aut eorum munus defendere. Omnes iſtos generales Superintendentes, cum omnibus ſuis Præpoſitis, Senioribus & Prouiſoribus, ſimul cùm Magiſtra-*

tu & Iuriſtis, qui talium defenſionem ſuſcipiunt, eoſque in viſitationibus, & id genus aliis miniſterijs adiuuant; ad Diabolum pertinere. Dicere; quod munus Superintendentium, ſit Verbo Dei conſentaneum; Eſſe abominationem deſolationis. Eſſe à Chriſtianæ religione abhorrens & conſcientiis periculoſum, vt noui Miniſtri Superattendentibus dent dextras ſocietatis & obedientiæ.

Hæc & his affinia themata mordicus tuenda ſibi ſuſcepit ſupradictus Cruſius Straliſſundæ in ipſa Pomerania Prædicans, Nec dubito eum, innumeros è minorum gentium Prædicantibus, Tyrannicæ huius *Superintendentiæ* pertæſos adſtipulatores habuiſſe. Quid enim faſtuoſius & inſolentius hiſce Superattendentibus; de quorum impotentia non modò huius Cruſiij, ſed & complurium aliorum Prædicantium querimoniæ exſtant.

In Caput VIII. lib. 3.

OBſeruatione dignum eſt, multis ad ſeptemtrionem populis fuiſſe idola, quorum nomina in ſyllabam *Vitus* deſinerent: vt hic *Gerouitus* vel potius *Herouitus: Barouitus*, & nominatiſsimum illud ſimulacrum apud Rugianos, incolas vrbis Arconæ, *Suantouit*, ſeu *Suantouitus*. Carenzæ *Rugeueit*, Item, *Vietold*, Quæ omnia eiuſdem originis videntur; quam indicat Crancius lib. 5. cap. 18. Daniæ ita ſcribens: *Erat in vrbe* (Arcona) *ſimulacrum horrenda ſuperſtitione ab vniuerſa natione cultum*; Suantoueit *appellauére. Nam à S. Vito occaſionem idololatriæ cepére. A memoria enim Diui Ludouici primi, cum operante Anſchario, Corbeienſi primùm Monacho, deinde Hamburgenſi Archiepiſcopo, fides in Dania plantaretur; eodem Cœnobio egreſſi & alÿ fratres, exemplum Anſcharÿ ſecuti, in VVandalis Verbum vitæ diſſeminauerunt, vbique patronum loci ſui Vitum commendantes nouæ plantationi. Ex qua occaſione, cum poſtea fidem reiicerent, patroni memoriam ſeruarunt; ſed illa abuſi, ſtatuam pro numine, Martem pro Deo habere cæperunt.*

Simi-

Similia de natalibus *Suantouiti* Saxo Grammaticus, lib. 14. Hiſtoriæ Danicæ; qui accuratè formam, opes, ritumq́ue colendi huius ſimulacri, & tandem euerſionem eius deſcribens, hæc etiam commemorat. *Quibus*, (lignis) *dum artifices coaptandis intenderent, fruſtrà his rebus operam dare aſſeuerabat* (Rex Daniæ) *ſperato citius vrbem* (Arconam) *capturos. Interrogatus, quonam id augurio deprehenſum haberet; ex hoc potiſſimum augurari ſe dixit, quòd Rugiani quondam à Carolo Cæſare expugnati, ſanctumq́ Vitum Coruegienſem* (Corbeienſem) *religioſa nece inſignem, tributis colere iuſſi: defuncto victore, libertatem recipere cupientes, ſeruitutem ſuperſtitione mutarunt, inſtituto domi ſimulacro, quod S. Viti vocabulo cenſuerunt. Ad cuius cultum, contemptis Coruegienſibus* (Corbeienſibus) *penſionis ſummam transferre cœperunt, affirmantes, domeſtico Vito contentos, externo obſequi non oportere. Quamobrem Vitum veniente ſui ſolennis tempore, eorum mœnia turpaturum, à quibus tam ſimilem monſtro figuram acceperit, meritò namque eum ab his iniuriarum pœnas exigere debere, qui venerabilem eius memoriam ſacrilego cultu complexi fuerunt.* Hæc & plura de hoc idolo Saxo: Et certè nomen ipſum *Suantouitus*, ſeu *Schuantouitus* originem teſtatur; Eſt enim idem quod *ſanctus Vitus*, in cuius tutela Monaſterium Corbeienſe erat; & ex quo in Daniam, & loca vicina primitus Chriſtianæ fidei Prædicatores proceſſerant. Nec dubito alia vocabula ex eodem fonte deriuari, vt *Herouitus* ſit *Herueit*, ab hero, vel ſi mauis, ab Exercitu: & reliqua etiam apertè *Viti* nomen præferunt.

Notatio pro cap. 36. Libri primi.

MOnui in ſcholio ad hoc caput eius initium non niſi ope Manuſcripti Codicis ſanabile eſſe. Cum iam maxima pars huius voluminis excuſa eſſet, venit ad me Bamberga, miſſu admodum Reuerendi & Magnifici Domini Doctoris FRIDERICI FORNERI,

NERI, Bambergenſis Vicarij, apographum vitæ Othonianæ; ſed ſcriptum mendoſiſsimè: cuius ſcriptura eſt iſta. *Tempore quodam in domo Epiſcopali domeſtica habens renomen fortè nuper emptum veſtiebatur.* Ex quo fortaſsis Criticus quiſpiam fecerit: *In domo Epiſcopali dum eſſet, habens renonem.* Iſidorus lib. 19. cap. 23. *Renones ſunt velamina humerorum & pectoris vſque ad vmbilicum, atque intortis villis adeò hiſpida, vt imbres reſpuant, quos vulgò reptos vocant, eò quod longitudo villorum, quaſi reptet: de quibus Salluſtius; Germani intectum renonibus corpus tegunt. Dicti autem renones à Rheno Germaniæ flumine, vbi iis frequenter vtuntur.*

Quanquam alij fortè rectius deducunt ἀπὸ τῶν ῥηνῶν, ab agninis pellibus.

* * *

PARA-

PARALIPOMENA AD VITAM S. HENRICI ET S. KVNEGVNDIS.

In Annalibus Bambergenſibus manuſcriptis, de quibus dixi, ad calcem vitæ Othonianæ reperi hanc Bullam Innocentij Tertij Pontif. Maximi de Canonizatione S. Kunegundis.

INnocentius Epiſcopus ſeruus ſeruorum DEI, *venerabili fratri* * *Theumoni Epiſcopo, & dilectis filiis Capitulo Babenbergenſi, ſalutem & Apoſtolicam benedictionem.*

* *Thimo Epiſcopus Bamb. qui Othoni Largo ſucceſſit.*

Cùm ſecundum Euangelicam veritatem nemo accendat lucernam, & ponat illam ſub modio, ſed ſuper candelabrum; vt omnes, qui in domo ſunt, videant: pium pariter eſt & iuſtum, vt, quos Deus merito ſanctitatis coronat & honorat in cælis; nos, venerationis officio laudemus & glorificemus in terris: Cùm ipſe potius laudetur & glorificetur in illis, qui eſt laudabilis, & glorioſus in ſanctis. Pietas enim promiſſionem habet vitæ, quæ nunc eſt, & futuræ, dicente Domino per Prophetam; Dabo vos cunctis populis in laudem, gloriam & honorem: *Et per ſe pollicente;* Fulgebunt iuſti ſicut ſol in regno Patris eorum. *Nam, vt ſuæ virtutis potentiam mirabi-*

Matth. 5.

1. Tim. 4.

Matth. 13.

mirabiliter manifeſtet, & noſtræ ſalutis cauſam miſericorditer operetur, fideles ſuos, quos ſemper coronat in cælo, frequẽter etiam honorat in mundo, ad eorum memorias ſigna faciens & prodigia, per quæ prauitas confundatur hæretica, & fides Catholica confirmetur. Nos ergò, chariſſimi, quantas poſſumus, etſi non quantas debemus, omnipotenti DEO *gratiarum referimus actiones; qui in diebus noſtris ad confirmationem Catholicæ fidei, & confuſionem hæreticæ prauitatis euidenter innouat ſigna & miracula potenter immutat faciens eos coruſcare miraculis, qui fidem Catholicam tam corde, quàm ore, nec non & opere tenuerint.*

Inter quos beatæ memoriæ KVNEGVNDIS *Romanorum Imperatrix Auguſta, quæ degens olim in mundo, magnis meritis præpollebat; nunc, viuens in cælo, multis coruſcat miraculis, vt eius ſanctitas certis indiciis comprobetur. Licet enim ad hoc, vt aliquis ſanctus ſit apud Deum in Eccleſia triumphante, ſola ſufficiat finalis perſeuerantia, teſtante Veritate, quæ dicit; quoniam,* Qui perſeuerauerit vſque in finem, hic ſaluus erit: *Et iterum;* Eſto fidelis vſque ad mortem, & dabo tibi coronam vitæ: *ad hoc tamen vt ipſe ſanctus apud homines habeatur in Eccleſia militante, duo ſunt neceſſaria;* virtus morum, & virtus ſignorum, *videlicet*, merita & miracula, *vt & hæc, & illa ſibi inuicem conteſtentur. Non enim aut merita ſine miraculis, aut miracula ſine meritis plenè proficiunt ad perhibendum inter homines teſtimonium ſanctitati: cum interdum angelus ſatanæ transfiguret ſe in angelum lucis: & quidam opera ſua faciant, vt ab hominibus videantur. Sed & magi Pharaonis olim ſigna fecerunt; Et Antichriſtus tandem prodigia operabitur, vt, ſi fieri poſſet, in errores etiam inducantur electi. Verùm, cùm & merita ſana procedunt; & clara ſuccedunt miracula, certum præbent indicium ſancti-*

Matth. 10. Apoc. 2. Exod. 7. Matth. 24.

ſanctitatis; vt nos ad ipſius venerationem inducant, quem Deus & meritis præcedentibus, & miraculis ſubſequentibus exhibet venerandum. Quæ duo ex verbis Euangeliſtæ plenius colliguntur, qui de Apoſtolis loquens aiebat; Illi autem profecti prædicauerunt vbique, Domino cooperante, & ſermonem confirmante ſequentibus ſignis. Marc.16.

Sanè cùm ad audientiam bonæ memoriæ, Cæleſtini Papæ, prædeceſſoris mei, merita & miracula præfatæ Imperatricis, vobis referentibus, perueniſſent; vt ipſe de illis notitiam conciperet certiorem; inquiſitionem eorum venerabilibus fratribus noſtris Auguſtenſi & Eiſtetenſi, & bonæ memoriæ VVirtzburgenſi Epiſcopis, & dilectis filiis Eboracenſi, Lancheimenſi, & Hailsbrunenſi Abbatibus per Apoſtolica ſcripta commiſit; poſt cuius obitum vſque adeò manifeſtari cæperunt, & multiplicari miracula, vt ex euidentia pariter & frequentia, ſanctitas eius ab omnibus, quaſi notoria prædicetur; ſicut ex multis teſtimonialibus literis Epiſcoporum, Abbatum, Præpoſitorum & Principum, nec non & aliorum multorum nuper noſtro extitit Apoſtolatui reſeratum.

Venientes igitur ad Apoſtolicam ſedem ex parte veſtra dilecti filij N. Abbas Michelueldenſis, Gundelus Decanus, Cunradus Cuſtos, Marcus Archidiaconus, Hermannus Subdiaconus maioris Eccleſiæ veſtræ, Lupoldus Diaconus S. Stephani, Burchardus Diaconus S. MARIAE, Heinricus Presbyter S. Michaëlis, Heinricus Subdiaconus S. MARIAE, nobis & fratribus noſtris humiliter ſupplicarunt, vt ex plenitudine poteſtatis, quam IESVS CHRISTVS B. Petro conceſſit, prænominatam Imperatricem Sanctorum Catalogo dignaremur adſcribere, decernentes, eius memoriam inter ſanctos ab Vniuerſis fidelibus de cætero celebrandam: cùm hoc ſublime iudicium, ad eum tantùm pertineat, qui eſt B. Petri ſucceſſor & Vicarius IESV CHRISTI. Matth.16.

Hh Nos

Nos itaq; cognoſcentes, quòd hoc re verâ iudicium ſublimius eſt inter cætera iudicia iudicandum, in ipſius examinatione plenariam volumus adhibere cautelam. Et ideo prænominatos Iuriſiurandi religione conſtrinximus, vt puram nobis ſuper hoc dicerent veritatem. Qui iurari dixerunt, quod, ſicut ex celebri fama & ſolenni ſcriptura nouerunt, B. KVNEGVNDIS S. HEINRICO Imperatori fuit matrimonialiter copulata, ſed ab eo non extitit carnaliter cognita. Vnde, cum Dominus Imperator ageret in extremis; Principibus & parentibus inquit de illa; Qualem mihi eam aſſignaſtis, talem vobis eam reſigno : Virginem eam dediſtis, & Virginem reddo. *Suam ergò Virginitatem Domino conſecrauit, & ſeruauit intactam: ita quòd, cùm aliquando, inſtigante humani generis inimico, ſuſpicio quædam contra ipſam fuiſſet exorta; ipſa, vt ſuam innocentiam demonſtraret, ſuper ignitos vomeres nudis plantis inceſſit & proceſſit illæſa.*

Item ſanctus Imperator HEINRICVS, & hæc Imperatrix egregia KVNEGVNDIS de propriis facultatibus BABENBERGENSEM fundauerunt Eccleſiam & dotauerunt: quam, cum ſuis omnibus pertinentiis ex feruore deuotionis, quam ad Apoſtolicam ſedē habebant, B. Petro Apoſtolorum Principi obtulerūt, annuum ei cenſum, ad indicium, quod Iuris ſit Eccleſia Romana, ſoluentem. Sed & alia plurima beneficia piis locis, & venerabilibus Eccleſiis contulerunt, Chriſtum ſibi facientes hæredem.

Hæc & alia retulere de meritis; de miraculis aſſerentes, quod eis præſentibus & videntibus, ad memoriam huius Virginis, cæci viſum, claudi greſſum, muti Verbum, & ſurdi recuperauerunt auditum, aliisq; languoribus impetiti, frequenter & euidenter plenam conſecuti ſunt ſanitatem : Et quod eſt mirabilis nouitatis, & noui miraculi; puluis de tumulo eius aſſumptus, ſæpè conuerſus eſt in frumentum.

Nos ergo de meritis & miraculis eius multis & magnis non ſolùm teſtimoniis, ſed & teſtibus certiores effecti; cùm ſecundùm Prophetam, laudandus ſit Deus in ſanctis ſuis; *Pſalm. 150.* *de Fratrum noſtrorum conſilio & Pontificum multorum apud ſedem Apoſtolicam exiſtentium, ipſam Beatam Virginem* KVNEGVNDIM *Catalogo Sanctorum adſcripſimus, eiusq́; memoriam inter ſanctos decreuimus celebrandam.*

Quapropter vniuerſitatem veſtram monemus & hortamur in Domino, per Apoſtolica ſcripta mandantes; quatenus, quod nos ſolenniter & cautè ſtatuimus, vos humiliter, & deuotè ſeruetis, vt meritis eius & precibus apud miſericordiſſimum iudicem indulgentiam conſequamur.

Collectam autem & alias orationes in commemoratione eius dicendas, edidimus, quas in hac pagina duximus ſubſcribendas. Oratio: Omnipotens & miſericors, DEVS, qui à gloria tua nullum excipis ſexum, nullamque conditionem excludis, te ſuppliciter exoramus; vt, ſicut Beatæ KVNEGVNDI Virgini tuæ poſt terreni culmẽ Imperij cœleſtis regni ſolium contuliſti: ita meritis eius, & precibus, nobis quoque famulis tuis æternæ felicitatis præmia largiaris. Per Dominum. *Secreta;* Sacrificium laudis tuæ tibi, Domine DEVS noſter, offerimus, tuam clementiam implorantes, vt, per huius Sacramenti virtutem, intercedente Beata KVNEGVNDE Virgine tua, nos & à peccatis expedias, & à periculis tuearis. Per Dominum. *Complenda:* Sacramentum redemptionis humanæ, quod in honore Beatæ KVNEGVNDIS obtulimus, tibi nos, Domine, reddat acceptos, vt per hoc, quod & accepimus ipſi de tuo, & ſuſcepiſti de noſtro, in tui ſemper vnione viuamus: Qui cum Patre. *Datum Laterani, III. Nonas Aprilis, Pontificatus noſtri anno tertio.*

EX IISDEM ANNALIBVS.

De S. Henrico.

EIA germen Saxonum; culmen Bauarorum; Palatinorum Rheni honor; Decus Germaniæ; Imperij gloria; Eccleſiæ ſingulare ornamentum; Et totius Orbis ſtupendum miraculum. Sacratiſsime Imperator HEINRICE; te diligentes intuere; & fac tuis meritis & precibus; vt tui cultores fieri mereantur virtutum tuarum pro poſſe, imitatores; quatenus veſtigiis tuis inhærentes, gaudeamus hîc tuo ſemper patrocinio; & tandem beato in cæleſtibus tuo conſortio, Amen.

De S. Kunegunde Virgine & Imperatrice.

EIA mundi Domina; ſed & CHRISTI ancilla; ſæculi contemptrix, & religionis cultrix; viro nupta, ſed Virgo immaculata; Sanctiſsima KVNEGVNDIS; te diligentes refoue; materné te inuocantes exaudi benignè; impetrando nobis peccatorum veniam, mentis & corporis ſalutem, contemptum terrenorum, cæleſtium deſiderium; cordis & carnis caſtitatem; Dei timorem & amorem, finem felicem; & poſthanc miſerabilem vitam, perpetuæ beatitudinis gloriam, Amen.

Ex

Ex iiſdem Annalibus.

EBerhardus Bauariæ Dux ſedis Babenbergenſis nonus; vel ſecundum aliam computationem, decimus Epiſcopus, circa annum Domini M. C. XLVI. Hic anno Domini M. C. XL. VII. tertio idus Iulij corpus S HEINRICI Imperatoris tranſtulit, magna adhibita ſolennitate; Eberhardo Archiepiſcopo Salzburgenſi, & Hermanno Epiſcopo Brixinenſi præſentibus, ſuamque autoritatem in ea re interponentibus.

In Notis ad Caput XXII. Vitæ S. Henrici retulimus ex Apographo Bambergenſi cauſſam, cur S. Henricus Imp claudicarit: quæ narratio lacunis non caret: quam ex Annalibus Bambergenſibus à Schedelio exſcriptis adſcribam, vt planius intelligatur. *Sunt etiam aqui aſſerunt, fide dignorum relatione compertum, his temporibus Henricum ſtupendo miraculo claudum effectum. Etenim aiunt fuiſſe Eccleſiam in concauitate Montis Gargani ſituatam; quæ non ab homine ædificata, neque per hominem dedicata, ſed diuina potius operatione exſtructa, vt creditum eſt, & conſecrata fuit, vbi Angelorum concentus, ſingula quaque hebdomada, ab his qui digni habiti ſunt, audiebatur. Ad quam cum orandi gratia Rex ſanctus cum ſuis diuertiſſet, adueniente hora, qua Angelorum exercitus de more properandus erat; vir Sanctus meritis ſuis exigentibus, vt excluſis aliis omnibus ſoli ſibi remanendi daretur facultas. Quo deinde flexis genibus effuſisq; lacrymis obnixius orante, vidit Angelorum copioſam multitudinem Templum ſanctum ingredientem. E quibus duo maius altare repente ſtipabant, reliqua legione in modum fulguris coruſcantis ſubſequente: E quibus vnus vti primas deducebatur: hunc ego Michaëlem Archangelum fuiſſe crediderim. Vidit deinde Angelorum Dominum in ſua maieſtate venientem, comitante ſanctorum incredibili caterua. Demum inter pſallendum textus ſacri Euangelij ab vno Angelorum primùm Dominicæ perſonæ deoſculandus datus fuit. Quo facto, innuit Angelo, vt Imperatori quoque retro in angulo latitanti, pacis oſculum præberet. Vir autem ſanctus ad tam inſolitam diuinæ maieſtatis & gloriæ viſionem conterritus, ſuſpicere non audebat, Angelus hoc videns, femur Henrici leuiter tangens, ait; ne timeas electe Dei, velociter ſurge, atque hoc ſignum pacis diuinitus tibi tranſmiſſum ſuſcipe.*

Ex ea autem hora ſemur ſancti Regis, contactu Angeli, ita marcere cæpit, vt poſt hoc nunquam claudicare deſierit, tametſi inprimis rectus incedere conſueuerit. Simile beato Iacobo antiquo tempore accidiſſe, ſacris ſcripturis traditur. Aiunt præterea huius miraculi teſtimonio imaginem ſancti Regis ante fores cathedralis Monaſterij poſitam eſſe lapillo ſiniſtro pedi in ſignum claudicationis ſuppoſito, quod adhuc exeuntibus ad dextram patet.

IN HISTORIAM SEQVENTEM DE VITA ET REBVS GESTIS HENRICI Imperatoris.

Accepimus eam Viennæ ab antiquitatis ſtudioſiſſimo indagatore Domino SEBASTIANO TENGNAGEL. *Ad marginem codex hunc titulum præferebat.* Vita Henrici primi Imperatoris ab Adelboldo Epiſcopo Traiectenſi, vt creditur, conſcripta. *Vbi vocula,* vt creditur, *ſcrupulum iniiciunt, num hæc ſit illa ipſa vita cuius Adelbodus, ſeu Adelboldus Auctor fuit; quem tamen res geſtas S. Henrici literis conſignaſſe teſtificatione Sigeberti in Catalogo virorum illuſtrium, & Trithemij in ſimili opere illuſtrium virorum per Germaniam, certum exploratumq́ habetur. Audi Trithemij verba.*

Adelboldus Epiſcopus Traiectenſis ex Monacho Ordinis Diui patris Benedicti, &c. vir in diuinis ſcripturis ſtudioſus & eruditus, atque in ſecularibus literis egregiè doctus, ingenio ſubtilis, eloquio diſertus, vita & conuerſatione præcipuus, & ob eas virtutes in Curia

ria S. Henrici Imp. magno in precio habitus. Scripſit nonnulla haud contemnendæ lectionis opuſcula, quibus nomen ſuum poſteris notificauit. E quibus exſtat vita & geſta eiuſdem ſancti Imp. Henrici lib. 1. De laudibus S. Crucis lib. 1. De laudibus quoque S. MARIÆ lib. 1. Varios etiam ſermones in laude Sanctorum edidit, & alia multa tam metro, quàm proſa, quæ ad notitiam meam non venerunt: Moritur ſub Conrado Imp. II. Anno Domini MXXVII. Indict. X. Epiſcopatus ſui Anno XIIX. V. Kalend. Decembris. *Hæc Trithemius. Sed ſiue hæc ſit ea, quam Adelboldus ſcripſit Vita, ſiue non; illud optandum erat; vt mutila non eſſet. Sed damus quod poſſumus: quando non licet quod volumus.*

VITA

VITA HEINRICI IMPERATORIS AB ADELBOLDO, EPISCOPO TRAIECTENSI, vt creditur, conſcripta.

Quæ Hiſtorico tenenda.

IN geſtis ſcribendis duo ſunt videnda; vt & ſcriptor veritatem in prolatione teneat; & lector fructum in lectione capiat. Sed ſcriptor veritatem tenere nequit, niſi hæc quatuor aut potenter deuitauerit, aut aliquatenus à mente depoſuerit; Odium, & carnalem dilectionem. Inuidiam & infernalem adulationem. Odium enim & inuidia benè geſta aut omninò tacent, aut dicendo tranſcurrunt, aut calumniosè tranſmutant. E contra malè geſta dicunt, dilatant & amplificant. Carnalis autem dilectio & infernalis adulatio, quæ malè geſta ſunt, ſcientes ignorant, & ignorantiam ſimulantes, veritatem occultant; benè geſta autem placere quærentes, ſpatiosè dicunt, & plus iuſto magnificant. Sic per hæc quatuor, aut in bene geſtis, aut in malè geſtis veritas euaneſcit, falſitas ſuperducto colore niteſcit. Spiritualis autem dilectio veritatis amica, nec malè geſta celat, nec benè geſta pomposè dilatat; ſciens, quia & male geſta ſæpe proſunt ad correctionem; & benè geſta frequenter obſunt, dum ducuntur in elationem. Melius eſt enim aduerſitate mentem refrænare, quàm proſperitate contumaciter inflari. Lector autem fructum capere non poterit, niſi aut diligenter attenderit, aut penitus intellexerit; cur bona bonis, mala malis; bona malis; mala bonis eueniant.

Quæ procul habenda.

Effectus odij & inuidiæ.

Cur bona bonis concedantur.

Cur bona bonis concedantur, dupliciter intelligi poteſt; Aut enim ſic boni ſunt, vt per tentationes huius ſæculi nec pro-

probatione, nec purgatione indigeant: Aut eo modo boni, vt, ſi per tentationes pulſarentur, fortaſsis pro modulo ſimplicitatis ſuæ deteriorarentur. *Taliter ergò nec in luto huius mundi conuerſatione fœdantur, vt per ea, quæ patiuntur, aut ad correctionem inuitentur; aut, ſi reſipiſcere nolunt, intelligant; quia & hîc, & in futurum mala ſuſtinendo damnari debeant. Mala autem bonis aliquando, *non vt mereantur, ſed vt per tormētum augeatur eis meritum, per meritum amplificetur præmium. Aliquando verò leuis culpa ſubeſt, pro qua hîc leuiter caſtigantur, ne in futuro deterius crucientur. Bona verò malis conceduntur, vt aut ſic pietatem DEI recognoſcant, & à peruerſitate ſua reſipiſcant; aut reſeruetur eis in improperium, quod recognoſcere noluerunt largitorem bonorum.

*Tales.

*Concreduntur vel, obueniunt.

Cur bona malis obueniant.

Hæc, quæ præſcripſimus, in omnibus geſtis & ſcriptori & lectori non inutilia eſſe putamus. Scimus inſuper, & ſæpiſsimè audimus; quia, in omnibus ſcriptis antiquitas delitiosè veneratur; nouitas faſtidiosè repudiatur. Sed quæ recipiuntur vt antiqua, niſi primitus eſſent noua, non eſſent antiqua. Quare præcedit nouitas, vt ſequatur antiquitas. Stultum eſt ergò quod præcedit, ſpernere; & quod ſequitur, quodque à præcedenti habet, vt ſit, non recipere. Rarò enim à ſitiente riuus quæritur, dum fons habetur. Dicimus hæc, non vt abiiciatur antiquitas, ſed vt recipiatur nouitas. In omnibus quippe ſcripturis, ſi eſt veritas, & vtilitas, æquè valet nouitas & antiquitas. Fortaſsis eſt, qui dicat; quæ vtilitas in geſtis legendis eſſe valeat? Huic reſpondemus; quia, quiſquis alterius geſta legit, ſi bona ſunt; inuenit quod ſequatur; ſi mala habet, vnde exterreatur. Geſta namque alterius legere, in ſpeculum eſt reſpicere. Si quid in eo vides, quod tibi diſpliceat, in te corrige. Si quid, quod placeat, imitare. Ceſſet prælocutio; prælocutionis cauſa ſequatur.

Nil antiquum, niſi fuerit nouum.

Vtilitas in lectione rerum geſtarum.

Milleſimo ſecundo anno ab Incarnatione Domini, Indictione duodecima, Otto tertius Imperator Auguſtus, Paternę, quod eſt caſtellum Romaniæ, moritur. Vir dum iuxtà corporis ſpecioſitate floridus, morum probitate modeſtus, ætate quidem iuuenis, ſed ingenua capacitate ſenilis, benignitate

Mors Othonis III. Imp. Dotes eius.

mirabilis. In cuius geſtis ſcribendis ſatis auidus eſſem, ſi aut memoriter tenerem, aut relatorem certum haberem. Hoc tãtum ſcio; quia, quamuis in primæua ætate plurima pueriliter egiſſet; in ſupremis irreprehenſibiliter viuebat. Deum amabat, amando timebat, omnibus placebat, nemini diſplicebat, niſi fortè infidelibus: quia innatum eſt bonis, malis diſplicere, & bonis placre. Tandem qualis eius anteacta vita fuiſſet, in morte ipſius, qui affuerunt, videre potuerunt. Quicumq; enim interfuit, in deuotione eius intelligere potuit, quia non obiit, ſed ad deſiderium ſuum ſingulare migrauit. Ad Creatorem creatura fidelis ex voto redire properauit. Cuius non obitus, ſed tranſitus omnium, qui ſanæ mentis erant, luctus mirabilis, planctus erat incredibilis. Dolor eſſet etiam inſanabilis, niſi ſuperſtes ei extitiſſet HEINRICVS Dux glorioſus, & vir ad regnum ſuſcipiendum ſtrenuus. Is tunc temporis Ducatum in Bauarienſi regno tenebat, populum pacificè regebat, pacem amplificabat, Eccleſiarum facultates augebat, leges & religiònes magnificabat. Tandem ſic in Ducatu vixit, quòd omnibus placuit, vt de ducatu tranſduceretur ad regnum, de vexillo extolleretur in ſolium hæreditarium. Hæreditarium dicimus; quia, vt ab his, qui genealogias computare nouerant, audiuimus, à Karolo magno ex parte Patris decimam ſeptimam; ex parte matris, decimam ſextam lineam propagationis tenebat. Inſuper * tertius Otto poſt obitum in Regem eligebatur, & ipſi tertium ad inuicem conſanguinitatis gradum tenebant. Mater autem ſua Conradi Regis fuit filia.

Luctus in obitu Othonis III.

Henricus Dux Bauariæ.

Genealogia Henrici.

** Videtur locꝰ iſte corruptus.*

His anteceſſoribus exortus ſucceſſor ingenuus eligitur, & vt Rex fiat, ab omnibus deſideratur. Sed qualiter ad regnum ab his, qui ſanæ mentis erant, inuitatus fuerit; qualiter etiam *inuidia virorum bonorum comitatrix* per ſuos ſatellites [id] impedire tentauerit, nec mihi faſtidioſum eſt dicere, nec cæteris ſuperfluum audire. Inuidiam bonorum comitatricem me dixiſſe, ne mireris. quia, vbi abundant ſtrenuè geſta, abundat & inuidia. Vnde quidam Philoſophus interrogatus à diſcipulo ſuo qualiter viuere poſſet, vt inuidorum corroſiones de-

Inuidia rectè factorum comes.

uitare

uitate valeret; reſpondit; *Nil benè, nil ſtrenuè, nil prudenter agas, & ita te poſſe detractiones inuidorum declinare ſcias. Aut igitur ſtultus eſto, & inuidiam declinato; aut prudenter agito, & inuidiam ſuſtineto.*

Memorabile dictum cuiuſdã Philoſophi.

Ottone ergò glorioſiſsimo Imperatore defuncto, Ciſalpini, qui cum eo erant, Archiepiſcopus Colonienſis, Epiſcopi Leodicenſis, Auguſtenſis & Conſtantienſis; Otto filius Caroli, Henricus & Iuncmannus Comites, & cæteri quàm plures fideliter agentes, cum maxima difficultate, & periculis pluribus per Veronam, per Bauariam, cadauer ipſius reportabant. Quibus Dux nobiliſsimus cum Bauaricis Epiſcopis & Comitibus obuiam venit, corpus ſenioris & conſanguinei ſui, qua decuit, veneratione ſuſcepit, totum exercitum, qua debuit, liberalitate * recepit; per terram ſuam, qua oportuit, commoditate conduxit. Tandem Muneborg perueniens, ipſe ſuis humeris corpus Imperatoris in ciuitatem ſubuexit, pietatis exemplum & humanitatis exhibens debitum, exercitum diurnare fecit, vt & ipſi de vtilitate, & conſolatione regni colloquerentur, & equi itineris longitudine feſsi recrearentur. Ibi quibuſque melioribus regia dona faciens, iunxit ſibi per amicitiam, quos poſtmodum ſuſcepturus erat in militiam.

Otho defunctꝰ in Germaniam reportatur.

Henricus obuiam venit funeri.

Fort. refecit.

Deinde cum corpore vſque Auguſtam veniens in Baſilica S. Afræ, iuxta ſepulcrum S. Vdalrici decentiſsimè ſepeliri Imperatoris interiora fecit, & pro anima eius eidem Eccleſiæ centum *manſos* ex propria hęreditate conceſsit. Ibi vale dicens cæteris, ipſe ad propria remeauit. Corpus verò Imperatoris, Aquiſgrani tranſuectum honorificè, vt adhuc videri poteſt, in medio Eccleſiæ S. Mariæ ſepultum eſt. quam Eccleſiam idem benigniſsimus Imperator & vnicè dilexit, & plurima facultate ditauit.

Inteſtina Othonis III. ſepeliuntur Auguſtæ.

Otho III. ſepelitur Aquiſgrani.

Tunc temporis poſt Heinricvm Ducem magnificum, maiores erant in regno, Benno Dux in Saxonia, Herimannus Dux in Alemannia, Theodoricus in Lotharienſi regno, Ekehardus Marchio in Toringia. Benno vt ſapiens, non animabatur ad regnum, ſciens Heinricvm vigere præ cæteris ad obtinendum. Sapientis enim eſt, ſpernere in his appe-

Præcipui principes Imperij.

titionem in quibus ſcit fieri non poſſe conſecutionem. Theodoricus quoque HEINRICVM Ducem in regno eſſe ſciens hæredem, noluit incipere, quod non poſſet finire. Herimannus verò homo potens, & in cæteris prudens; in hoc tamen non ſapiens; ſe poſſe credidit, quod poſtmodùm ſe non poſſe, probauit. Ekehardus autem neſcio an in adipiſcendo regno ſpem tenens, an rebellionem meditans; in regia Curte, quæ *Poleda* dicitur, per noctem ab inimicis ſuis egreditur, viriliter pugnans interficitur. Remanſit contentio inter HEINRICVM Ducem glorioſiſsimum; & Herimannum virum potentiſsimum, ſed breuis & citò finem habitura. Erat namque alter alteri diſsimilis nobilitate & ſapientiâ; facultate & corporis elegantiâ.

Hermannus ambit Imperiũ.

Intrante igitur Iunio Dux HEINRICVS Rex citò futurus, de Bauaria & Orientali Francia collecta multitudine non modica, ſuper Rhenum VVormatiæ venit cupiens ibi tranſire, & Moguntiam ad regalem benedictionem percipiendam venire. Sed Dux Herimannus adunatis Alemannis & quibuſdam Francis, & Alſatienſibus VVormatiam ad contradicendum tranſitum feſtinauit, ibiq; tranſire nec vnum permiſit. Et facilè reſiſtere poterat, qui Rhenum adiutorem habebat. Erant autem cum Duce HEINRICO viri illuſtres & ſapientiſsimi; Archiepiſcopus Moguntinus, Archiepiſcopus Salzburgenſis, Epiſcopus Brixenſis, Epiſcopus VVirzeburgenſis, Epiſcopus Regenesburgenſis, Epiſcopus Strasburgenſis, Epiſcopus Batauienſis, Epiſcopus Friſienſis, Abbas Fuldenſis, cæteri Abbates & Comites plurimi.

Dux Henricus VVormaciam tendit.

Cui obſiſtit Dux Herimannus.

Catalogus principum, qui ab Henrico ſtabant.

Cum his Dux, habito conſilio, reditum in Bauariam ſimulauit, & quaſi tranſitum deſperans, *Loresheim* venit. Inde Moguntiam feſtinans, ſine impedimento tranſiuit. Ibi octaua Idus Iunij in Regem eligitur, acclamatur, benedicitur, coronatur. Ibi Franci & * Muſellenſes conueniunt, Regis efficiuntur, & maieſtatem eius ex debito venerantur.

Henricus in Regem eligitur.

** Qui ad Moſellam.*

Celebratis igitur diebus ordinationis ſuæ, & quibuſque venientibus in militiam ſuſceptis, Rex Rhenum iterum tranſiit cum maxima multitudine per Orientalem Franciam in Aleman-

lemanniam ire properauit, vt Herimannus, audita deuaſtatione terræ ſuæ, à cœpta rebellione deſiſteret, & caput, vt cæteri, regiæ maieſtati ſubderet. In Alemanniis igitur Rex pluribus diebus moratur, nolens & volens terram depopulatur. At Hermannus duræ mentis, & proteruæ ceruicis iratus ſuper Epiſcopum Strasburgenſem, eò quod ſapienter egerit, & partem meliorem elegerit, iuncto ſibi Cunone genero ſuo, Argẽtinam adiuit, & militibus Epiſcopi non fideliter reſiſtentibus, muros ciuitatis fregit, ſpolia non modica cepit, Eccleſiam violenter inuaſit, & impiè violauit. Interea Rex, qui erat in Alemannia, Augiæ natiuitatem S. Ioannis celebrabat, & neminem timens ſe potenter habebat: cum nunciatũ eſſet ei, quod Herimannus obuius venire vellet, & pugnæ termino litem finire; ſententia hæc Regi placuit; ab Augia diſceſſit; in quædã prata ampliſsima, & ad decertandum opportuna peruenit. Ibi aduentum Ducis expectans, & pugnæ * iudicio ſubire non refutans, ſolennitatem Apoſtolorum celebrauit. Sed Herimannus ſalubri conſilio vſus occurrere Regi renuit, & ſibi ſuiſque ſalubrius eſſe vt latitaret, quàm obuiam veniret, credidit. Regi ergò ſic præſtolanti, quidam non prouidæ mentis dabant conſilium, vt Conſtantiam iret, & ibi Herimãno, quod in Argentina commeruerat, recompenſaret. Epiſcopi enim Curienſis & Conſtantienſis, cum Herimanno erant, non tantùm illum ex corde ad regnum eligentes, quantum vicinitatem eius timentes, & de termino litigij dubitantes. Sed Rex, vt erat prouidus, & de dominio eiuſdem ciuitatis ſecurus, illis leniter & blandè reſpondit; Abſit, vt pro Herimanni inſania in illum retorqueatur vindicta, à quo mihi regni eſt conceſſa corona. Fortaſsis etſi pro Argentina Conſtantiam vaſtarem, non mihi damnum minuerem, ſed duplicarem. Inſuper malè comparat regnum, qui in eius adeptione animæ poſtponit detrimentum. Coronauit me Deus non ad violationes Eccleſiarum, ſed ad puniendos violatores earum. Diu igitur in pratis exſpectans, & ad vltimum, ſciens non venturum, inde diſceſsit, & per Alemanniam Curtes Ducis vbiq; vaſtando ire cœpit.

Vaſtatur ditiones Ducis Hermanni.

Hermannus ſpoliat Argentinam.

Henricus parat ſe ad pugnam contra Hermannum.

** iudicium, fortè.*

Hermannus bellialeam ſubire abnuit.

Cohibet Henricus vaſtationẽ ob clamorem pauperum.

Tandem pauperum clamor nimius excreuit, & vſque ad Regis aures peruenit. Quem Rex diu ferre non potuit, ſciens eos nihil in duritia Ducis deliquiſſe, & ob hoc plus iuſto paſſos fuiſſe. Quapropter pietate motus ab Alemannia receſsit, & in Franciam terram vnicè ſibi dilectam venit, certus de Duce, quia vellet nollet, ceruicem flectere, & iugum pati quandoque deberet.

Hezelo petit ab Henrico Ducatũ Bauariæ.

Reſpõſum Henrici Regis ad petitionem Hezelonis.

Præter eundum non exiſtimo, quod antequam Rex ab Alemannia exiret, Hezelo, Bertholdi filius, quem tempore Ducatus ſui vltra omnes Comites Regni huius ditauerat, legatos quos in ipſo exercitu meliores eligere poterat, ad ipſum tranſmiſit, vt Bauarienſem Ducatum ſibi cõcederet, inconſultè rogauit. Sed inconſultæ quæſtioni conſulta paratur reſponſio, & feſtinanti petitioni, ponderata monſtratur deliberatio. Patienter enim audita legatione, ait; *Quos ſemper præcipuos inter omnes gentes habui, quosq́ue ſemper toto mentis affectu amaui, hos adepta benedictione regali, in lege ſua nec deteriorare volo, nec deteriorari patiar, dum vixero. Legem habent, & ducem eligendi poteſtatem ex lege tenent: hanc ne dum ego frangam; quicunq́ue frangere tentauerit, me inimicum habebit. In hac etiam expeditione malè [nil] promeruerunt, vt cuilibet eos, abſq́ue eorundem electione, concedam. Adhuc mecum ſub ancipiti fine militant, & ego eos nolentes cuilibet mortalium traderem? Expectet, vt in Bauariam redeam; ibi, ſi illum elegerint, eligo & laudo; ſi renuerint, renuo. Nec etiam exiſtimo illum eſſe tantæ inſipientiæ, vt ex meo dedecore honorem ſuum quærat amplificare.* Hezelo accepto huiuſmodi reſponſo, fomitem rebellionis concepit, quem poſt annum monſtrando in dolorem ſui peperit.

Hezelo repulſam paſſus, meditatur rebellionem.

Saxoniæ Principes Henricũ recipiunt.

Rex igitur non multis diebus in Francia moratus, in Turingiam iuit. Ibi abſque mora Guilhelmus Princeps Toringorum cum exteris occurrens, Regis efficitur. Inde Rex procedens in Saxoniam, peruenit Merſeberg. Benno Dux Saxonum, Bulizlaus Dux Sclauorum, Liebzo Archiepiſcopus Bremenſis, Benno Epiſcopus Hildenenſis, Ratherius Epiſcopus Paderbornenſis, Arnulphus Halberſtetenſis, cæteri Epiſcopi de Saxonia, & Comites plurimi in feſtiuitate S. Iacobi Regi occurrunt, acclamatum ſuſcipiũt, collaudant, collaudato manus ſinguli per ordinẽ reddunt, redditis manibus fidem ſuam

per

per Sacrāmenta promittunt, fide promiſſa, regem coronant, coronatum in ſolio regio locant,locatum debita congratulatione venerantur.

His ſtrenuè peractis,Bulizlaûs inde diſcedens,ab ipſa die, qua fidem promiſerat,& promiſſam Sacramento firmauerat, peruerſa meditari,& meditata,prout potuit,cœpit machinari. Ipſe enim & Hezelo collocutione in inuicem habita, alter alterius venenatis conſiliis tactus,vterq; cœpit,quod vtrumque malè finiſſe puduit.Interea Regi à Saxonia in Regnum Lotharienſe properanti Gruonæ occurrit vxor ſua,Domina CVNIGVNDA nomine iam extans, ſed re citò regina futura. Inde enim Paderbronam veniens in feſto S.Laurentij, acclamatur, benedicitur, coronatur, & fit KVNIGVNDA * *Kuninga*, quod Latinè interpretari poteſt, *regia,regina*.

Perfidia Bulizlai Ducis Sclanorum.

** Nonnullis Rex eſt König/Kunig. Regina, Künige. Quò alluſit hic Auctor.*

Sed vt nunquam ſerenitas,quā non ſequatur nubiloſitas; ſic rarò iocunditas,quam non comitetur aduerſitas. Nam in benedictione Reginæ cunctis exultantibus,Bauarij(quorum mos eſt in aliena terra velle,quod in ſua volunt)circa ciuitatē fruges colligere,& agricolas ſua defendere volētes, irrationabiliter cœperūt tractare.Quæ res indigenas cōmouit,& ad reſiſtendum,etiam fortiter,animauit.Domeſtici igitur Regis,& indigenę,inualeſcente contentione,cōfluunt,concurrūt,conueniūt.Pugna grauis oritur,ex domeſticis Regis iuuenis vnus interſicitur,frater ſcilicet Domini Filberti, qui tunc temporis erat Cancellarius,poſtmodū verò Friſienſis factus eſt Epiſcopus. Huius interfectione oēs Regis fideles cōmoti grauiter, ciues cœperūt perſequi,& eos perſequēdo,inſatiabiliter graſſari. Et niſi regia poteſtate retinerētur,oēs vſq; ad * interniciē ꝓſequerentur.Cū plurima igitur difficultate ſedato tumultu, caſtigatisq; illis,quorum ſtultitia cauſa ſeditionis extitit:inde Rex Dinsberg properat,& illic Lotharienſiū aduētū exſpectat. Occurrunt primi Leodicēſis,& Cameracenſis Epiſcopi,nil de regis prudentia dubitantes,nil de fide eius hæſitantes.Occurrit etiam Colonienſis Archiepiſcopus,ſed quanto ditior, tantò moroſius. Erat inſuper cauſa dilationis Moguntiæ accepta corona benedictionis. Hi ſimul Regis efficiuntur,fidem promittunt,promiſſam Sacramento concludunt. Cum his Rex

Pugna inter Bauaros & alios.

** internecionē.*

Epiſcopi, qui ſe Henrico ſubiecerunt.

Aquaſ-

Aquaſgrani perueniens, cæteris Lotharienſibus conuenientibus in natiuitate, poſt partum Virginis eligitur, collaudatur, in regiam ſedem extollitur, glorificatur. Sed ſub ea glorificatione quidam palmas, quidam lacrymas fundebant. Lacrymantes namq; Ottonem dolebant amiſſum, HEINRICVM non cognoſcebant ſuſceptum.

Sic igitur Rex in regnis ſingulis anteceſſoris ſui, præter Italiam & Alemanniam, receptus, & ab omnibus vnanimiter collaudatus, in Franciã reuertitur, vt ibi hyemis aſperitate transacta, Vere amœnitatem reducente, in Alemanniam exercitum duceret, & Herimannum, qui conſiliis prudentiũ vti nolebat, diuerſis vaſtationibus afflictũ, pati iugum doceret. Sed Herimannus, qui conſilia iuuenum ſequendo, & ſpem vacuam tenẽdo extra ſe poſitus erat, ſe in ſemetipſum recollegit, & in ſolennitate S. Remigij Bruſellæ Regi obuiã venit, ſciens melius eſſe, ante damnum non feciſſe pœnitere. Nudis igitur pedibus cum fidis interceſſoribus Regi ſe repræſentat, pro malè commiſsis veniã petit, pro bonis ſuis per regium donum poſsidẽdis gratiã quærit, pro his impetrandis, humo tenus genua flectit. Ilicò benignè recipitur, & ei, quod quærebat cũ omni humilitate, conceditur. Tantũ cuiuſdam conditionis internectitur ratio; quæ, quãuis ad præſens, grauis, in futuro tamen, ei erat ſalubris. Eo. n. tenore in gratiã recipitur, vt Argentinenſis Eccleſia ad priſtinũ ſtatum ex detrimẽtis ſuis per illum reformetur. Quod ille non renuit, ſed iuſſu & conſultu Regis, dictæ Eccleſiæ Abbatiam S. Stephani, in recompenſationem detrimenti à ſe illati, tradidit. Hac conditione firmata per manus & ſacramenta, Regis efficitur, & ſic ſe contentionem malè cœptam finiſſe, lætatur. His expletis in Bauariam, natiuam terram ſuam, Rex redire decreuit, nolens nouos ſic frequentare fideles, vt poſtponendo demembraret Veteres.

Herimannus fit Henrico ſupplex.

Recipitur in gratiam.

Henricus Rex redit in Bauariam.

Regensborg igitur S. Martini ſolennia celebrãs, Blademario cuidam Sclauo Ducatum Boëmicenſem largitur, & vt cæteris acceptabilior exiſtat, illum plus iuſto verbis & rebus honorat. Pluribus igitur diebus in Bauaria moratur, quærẽtibus legem iuſtitiam faciens, & viſitãdi gratia venientibus, honorem, prout quiſque dignus erat, exhibens.

Eodem

Eodem tẽpore quidã *Epiſcopicida* Harduinus nomine nõ regnabat,ſed vitiis in ſe regnãtibus,ſubſeruiebat in Italia.Audita.n.morte Imperatoris Ottonis,Langobardi ſurdi & cæci, & de futuro nõ prouidi,hunc elegerũt,& ad pœnitentiã feſtinãtes in regẽ ſibi coronauerũt.Is tunc,vt dixi,ſubſeruiens dominabatur,& aduentũ Regis HEINRICI ſemper exſpectãs,introitus Longobardiæ,quos *Cluſas* indigenę vocant,cũ cautela ſatis prouida tuebatur. Quod etiã verũ Dei erat iudicium:Epiſcopos,qui in electione illius præ cæteris omnibus æſtuãtes & ſitientes fuerũt, honorabat vt bubulcos, tractabat vt ſubulcos. Quadã namq; die Epiſcopũ Brixiẽſem ad ſe venientẽ,& neſcio quid ratiocinari volẽtẽ,vt cœpit ei ratiocinatio diſplicere, per capillos arripuit,& humo tenus quaſi bubulcũ viliſsimũ deiecit. Cũ maioribus nihil tractabat,cũ iuuenibus omnia diſponebat.Quod etiã erat grauiſsimũ;ſub eo prẹuaricatores,violatores,depopulatores dominabãtur;legũ amatores,Dei cultores deprimebãtur.Cupiditas in eo erat cõſiliaria;auaritia,Cameraria;pecunia,Domina & Regina. His pediſſequis adulterina ſceptra tenebat.Quapropter quidã pro coronatione illius, pœnitentia ducti,Regi HEINRICO,alij legatos,alij literas trãſmittunt,vt terrę oneri grauiſsimo ſubiacẽti ſubueniat,humillima prece depoſcũt.Mandant etiã,vt ſi ipſe idem in aliquibus occupatus teneretur, ſaltem eis ſuorum Principem aliquem cum paucis tranſmitteret.In voluntate huiuſmodi,aliqui manifeſti;eliqui erant occulti. Tieboldus namq; Marchio,& Archiepiſcopus Rauennas,& Epiſcopus Mutinenſis, Veronẽſis, & Vercellenſis,apertè in Regis HEINRICI fidelitate manebãt. Archiepiſcopus aũt Mediolanenſis,& Epiſcopi Cremonenſis, Placentinus,Papienſis,Brixienſis,Comenſis, quod volebant, manifeſtabant. Omnes tamen in commune Regem HEINRICVM deſiderabant.precibus per legatos & literas inuitabant.

Hartuinus AntiRex.

Qualis Harduinus erga Epiſcopos.

Indignũ einſdem facinus in Epiſcopum Brixienſem.

Epiſcopi Italiæ plerique ſtant à parte Henrici Regis,partim apertè;partim occultè.

Tandẽ à Rege Otto Dux Carentanorũ,qui etiã Veronẽſem Comitatũ tenebat,ad petitionẽ Longobardorũ explendã,eligitur,& cũ paucis,propter fiduciã ſuperius nominatorũ, in Italiã dirigitur.Cui etiam Otto filius Heriberti cũ Erneſto filio Tietboldi Marchionis adiungitur.His,inter mõtana,quæ Banariã & Carinthiã ab Italia ſeiungunt,ſuper aquã,quæ Brenta

Expeditio contra Harduinũ.

 voca-

vocatur,conuenientibus,Carentani & Foro-Iulienſes,cũ paucis occurrunt,veluti de promiſsis Italicorũ fiduciã habẽtes,& de pugna nil cogitantes.Interea Archiepiſcopus Rauennas,& Tieboldus Marchio cũ cæteris manifeſtis fidelibus HEINRICI Regis ſuos congregauerant, volentes occurrere Theutonicis, & eos in Italiam cum ſecuritate recipere.Hæc Harduinus præſciens,Veronam cum maxima multitudine venire feſtinauit, vt & ibi Italicis in adiutorium Theutonicorum feſtinantibus, viam interciperet,& *Cluſas*,quæ ab Epiſcopo Veronenſi ſeruabantur,expugnaret: quod & fecit.

Harduinus arma armis repellere tentat.

Cluſis igitur expugnatis,audiẽs Theutonicos in Tridentenſem planitiẽ cõueniſſe, illo cũ omnibus ſuis feſtinauit.Sed ibi Theutonicis nõ inuentis,ſe in Campaniã Veronẽſem reduxit, ibiq; in quodã Caſtellulo Natiuitatẽ Domini celebrauit. Sed ab huiuſmodi homine celebratio, rectius celebrationis dicetur abuſio.Interim Theutonici iuxta montẽ quendã,qui Vngarius(neſcio qua de cauſa)vocatur,præueniẽtes;& Harduinũ iã Cluſas occupaſſe ſciẽtes,ipſi Harduino legatos ſuos trãſmittunt,& vt aut eis cedat,donec tranſeãt,aut ſibi cedẽtibus veniat,rogãt.Harduinus,audita legatione,ſeſe in fraudẽ deceptionis conuertens,ait; *Nobiſcum nocte maneatis, craſtina die cũ noſtris fidelibus inito conſilio, vobis reſpõdere poterimus.* Legatis igitur inſidias nõ intelligẽtibus,ipſe per totã noctẽ caſtra ſuorũ circuit,vt in craſtino parati ſit ad cõgrediendũ Theutonicis,monet.Die lucẽte,Legati venientes ad accipiendũ reſponſum,Lõgobardos oẽs loricatos, & ad prælũ paratos vident; quid hoc ſignificet, Harduinũ interrogãt.Ille conſiliũ iniquitatis euomẽs,ait;*Fortaſsis vnius tẽporis erit renũtiatio veſtra.*Inde ꝓmouens exercitũ media die ad Vngaricũ montem peruenit.Exercitus autẽ ille exiſtimabatur M.XV.eſſe virorũ. De Theutonicis verò vix erant quingenti;& hi partim per *fodrũ diuiſi;partim ad vias cuſtodiendas tranſmiſsi.Qui.Harduini aduentum percipientes,repentè armantur, &, prout poſſunt, ad reſiſtendum parantur, Virtutis eligentes famam,& poſtponentes vitam.

Fraus Harduini.

Interea Harduinus cũ Longobardis ſuperuenit. Otto cum Theutonicis obuiã venit. Fit cõgreſsio, fit pugna, fit cædes ex vtraq; parte grauiſsima;& pene Theutonicorũ,quãuis pauciſſimorũ,eſſet victoria,ſi nõ impediret Ottonis,Fratris Regenſ-

** Pabulatũ iuerant. nam Fodrum eſt fœter. Largiri fodrũ, praſtare cibum & potum pro hominibus & iumentis.*

burgenſis Epiſcopi, fuga. Illo.n. fugiente, Theutonicorũ acies minuitur, & iterũ à multis, cõgreſſa, deuincitur. Langobardorum tandẽ extitit victoria, ſed plurima ſuorũ cæde cõparata. Reuertuntur Theutonici, & ſic tunc cõfuſi, quandoq; tamẽ taliõnẽ redditurí. Interea Rex à Bauaria in Franciã reuerſus Frãkenfort Natiuitatẽ Domini celebrat, multorum legationes ſuſcipit, legatos cũ munerib. & reſpõſis dignis remittit. Herimãnus etiam iam ante iugum pati neſcius, eidẽ celebrationi interfuit, &, vt oportuit, per omnia regiæ maieſtati obediẽs fuit. *Longobardi victores.*

Anno ab Incarnat. Dom. M. III. Indictione prima, Rex HEINRICVS in Moſellenſem pagũ, in quẽ nondum intrauerat, ire decreuit, ſciens, quod terra, quã Rex non frequentat, ſæpiſsimẽ pauperũ clamoribus, & gemitibus abundat. Theodonis Villã igitur venit, & ibi cum omnibus Moſellẽſibus, generale colloquiũ tenuit. In quo colloquio Duces Herimãnus, & Theodoricus, qui defenſores & coadiutores legũ eſſe debebant, cõſcij ſibi ipſi, impugnatores erãt, & expugnatores eſſe volebãt. Sed Rex vt hoc cognouit, quanto eos aduerſus iuſtitiã pertinaciores vidit, tanto ardẽtius inſtitit, & quibuſq;, ſuper ipſos etiam Duces clamantibus, legem faciendo ſategit. Tandem inter diuerſos clamores caſtellum vnum Ducis, quod Mulsberg vocabatur, in detrimentum pagenſium eſſe comperiens, diruere iubet, vt non reſtruatur communitione potentiſsima monet. *Henricus Rex ſubditis iura egregiè dicit.*

Colloquio potẽter habito, Aquaſgrani ire decreuit, vt ibi & anniuerſarium Imperatoris debita deuotione recoleret, & Lotharienſes ad ſe confluentes, ad fidelitatẽ ſui, & ad vtilitatem regni corroborat. Interim infirmitate grauiſsima tangitur, & Rex cùm ſit, homo eſſe monetur. Iter tamen cœptũ finiuit, & Aquas vſq; peruenit. Ibi cõmemoratione conſanguinei, & * *Seniorũ ſui* deuotiſsimè habita, plurima de ſanctitate S. Seruatij audiens, Traiectum iuit, vt & Sanctorum ibi quieſcentium ſibi interceſsiones imploraret, & ad ſeruitium Dei locum & vitam Canonicorum ordinaret. Ibi primùm de bello inter Italicos & Theutonicos habito audiuit; &, quod ſapientis eſt, æquanimiter tulit: ſciens, nec cœlum ſemper poſſe ſerenari, nec res humanas ſine intermiſsione proſperari. *Rex in morbũ incidit* ** Othonis III.* *Rex Henricus Traiectum venit.*

Inde S. Lamberti merita non paruipendens Leodium venit. Ibi cholicã infirmitatẽ ab anteceſſoribus ſuis ſibi ingenitam, *Inde Leodium.*

 grauiſ-

grauiſsimè patitur: Et, qui per regalem potentiā vſu humanæ fragilitatis extollitur, per corporalē moleſtiā paterna caſtigatione reprimitur. Aquaſgrani iterū reuertitur, Purificationē S. Dei genitricis celeberrima deuotione veneratur. Lothariēſibus datâ licētiâ, inde diſceſsit, & Nouiomagū venit. Ibi pluribus diebus Quadrageſimæ moratur, Deo, quæ Dei ſunt, reddens, & hominibus, quæ ſua ſunt faciēs. Interea Bladeimarius Dux Boëmenſis moritur, & Bulizlaus infidelitatis venenū ex propriæ iniquitatis fonte potatū in contrarietatē Regis euomere nititur. Nā Pragā, quæ caput eſt Boëmiæ, per pecuniæ deceptiones, per falſas ꝓmiſsiones, per aſtutiſsimas fraudes inuadit. Milzauiā quoq; Saxoniæ & Poloniæ interiacentem Marchiā, inſidiis, q̄bus edoctus erat, ſuæ infelicitati ſubiicit. Quod cùm Regi nūciatū eſſet, non inflāmabatur, nō ſtomachabatur, non ad vindictā repentinis motibus animabatur; ſciens, quia *ira & feſtinatio ſemper inimicæ ſunt cōſilio*: Sed notitiam dictæ inuaſionis diſsimulās; mādauit ei per legatos ſapiētes & eloquētes, vt terrā ſuam, q̄ Principe nouiter erat viduata, non inuaderet, quam, ſi vellet, cū gratia ſua & dono volūtario acquire poſſet. Huiuſmodi legationē Bulizlaus audiens infelix mādata ſpreuit dulcia, amara quandoq; paſſurus verbera. Erat. n. Hezelo cū eo puteū fodiens rebellionis, de quo inſidæ bibiturus erat aquā confuſionis; laqueos quoq; connectens caſurus in ipſos. Quadrageſima finita, Rex, qui Teleborg Paſcha celebrat, & Bulizlai violentiam, vt ſapiens, ſcienter ignorat. Ottonē quoq;, & Erneſtionem tūc ſibi obuiam ab Italico prælio venientes, pro vulnerum ſuſceptione, pro neceſſariæ fugæ confuſione, donis regiis honorat, & debita conſolatione releuat. . . . . . . quoq; tunc vſque Saxonibus infeſtos, vltrò venientes ſuſcipit, & ſub benignitatis diſcretione ſibi fideliſsimos reddidit.

Inde Aquiſgranum.

Hinc Nouiomagum.

Hic in Cod. M.S. lacuna eſt.

Poſt hæc in diebus Rogationū Meresberg moratur, ibiq; ei de Bulizlai, & Hezelonis cōtumacia renunciatur. Ipſe, credere diſsimulans, inde diſceſsit, & ad celebrandam Pentecoſten Halberſtete venit. Deinde in Bauariā tendit, ſcire volens, an, q̄ de Hezelone dicebātur, vera eſſent. Quò cū perueniſſet, & Hezelonis furorem circa loca ſibi finitima irrationabiliter accēſum comperiſſet: ac Bulizlai adiutorio illum fretum eſſe nouiſſet, Bulizlao talionē in futura reſeruans, à ſinu regni ſui inſi-

tæ peſtis radicem primùm extirpare decreuit, vt interioribus quieti & paci reſtitutis, exteriores inquietationes facilius poſtmodùm extingueret, non ignorans, quoniam inſipientis eſt in vulnere repente cutem ſanare, & cõtuſionem carnis ſub ſanatione cutis occultare. Vulneris.n. curatio, ſi ab interioribus ad exteriora deducitur, firmior in ſuperficie cõcluditur.

Interea & * Erneſto eidem rebellioni adiungitur, nulla lęſione coactus, ſed, vel iuuẽtutis feruore, vel per eum commoda ſua amplificare quærentium ſuggeſtione ſeductus. Dominus Bruno etiam frater Regis HEINRICI & Epiſcopus aſſociatur, ætate iuuenis, & per iuuentutem ad ſeducendum facilis. Et hoc infidelium erat gloriatio, quod in partibus ſuis fratrẽ Regis habebant. Hæc ergò conſpiratio, quanto iuniores & inſipientiores colligit, tanto turpius & eneruius defecit. Dicitur enim; Inſipientium glomeratio, conſilij eſt diſsipatio: & conſilij diſsipatio actuum eſt eneruatio.

** Erneſto.*

Bruno Heurici Regis frater fratri aduerſus.

Rex igitur quoſdam Lotharienſes & Francos ac Bauarios colligens, intrãte Auguſto, in Franciam exercitum ſuper Hezelonem duxit; bona eius deuaſtauit, ipſum cum Domino Brunone & Erneſtone per ſiluas latitare coëgit. Tandem ſe ad caſtellorum munimenta contulit, quæ capi poſſe, nec Hezelo timebat, nec aliorum quiſquam credebat. In primo igitur impetu Mertula diruitur, & Hezelonis milites in ea capti per interceſsionem Principum ſani & ſalui permittuntur abire. Sclaui autem Buziſlao in adiutorium miſsi in ſeruitutem exercitui diſtribuuntur.

Expeditio Henrici contra Hezelonem.

Poſt hæc Rex Cruſinã obſedit, vbi vxor Hezelonis ac filij erant, & quæq; illi chariora eſſe poterant. In qua obſeſsione in primis poſt annona incautè exeuntes, ab Hezelone, cęterisq; ſuis coadiutorib. vulnerabantur, capiebantur, occidebantur. Rex hoc cognito, quotidie quadringẽtos cuſtodes exeuntib. adhibuit, vt & hos cuſtodirent, & inſidias inſidiantibus pararent. Hoc Hezelo cum ſociis audiens, ſe in vallem quandã recepit, in quam nulli, niſi per ſemitam vnam patebat introitus: ibi tentoria fixit: ibi noctibus, neſcio, an tribus aut duabus, quaſi tutus de rapina pauperum vixit. Hoc cuſtodes per ruſticum vnum comperientes, circa horam ſextam, in qua illi ſe,

pro æſtu diei, remiſsius habebant, in vallem latenter deſcenderant, loca plurima circumeuntes, & diligenter HEINRICI caſtra quærentes. Tandem vnus eorum tentoria videns, nimis feſtinus ad inuitandum ſocios, *Kyrie eleiſon* cœpit clamare; & hoc, vt citius veniant, frequenter iterare. Hæc Hezelo percipiens, relictis tentoriis, armis etiam, fugam iniuit, & à manibus ſuperuenientium ſe vix liberauit. Dominus Bruno quoq; parmula non benè relicta, quâ extra ſe poſitus vtebatur, hos, quibus imperare poſſet, ſi cum fratre maneret, turpiter fugit, & fit riſus, qui honor eſſe debebat & decus. Sed hæc iuuentutis erant. Dicitur enim; qui ſine fræno ſcientiæ à iuuentute ducitur, in dedecoris anguſtias ſæpe præcipitatur. Et hæc iuuentutis fuiſſe ætas poſtmodum monſtrauit adulta; quæ illum reddidit & vtiliorem ſibi ipſi, & fideliorem fratri. Erneſto capitur & ante Regis præſentiam ducitur. Quidam ilicò Regi ſuggerebant, vt hunc capitali ſententia feriri iuberet: quatenus per eum poſteri caſtigarentur, ne Regis offenſam incurrere ſine cauſa niterentur. Sed Moguntinus Archiepiſcopus, qui ſummum locum impetrandi quælibet apud Regem tenebat, interceſſor acceſsit, & iuuenem legi ſurripuit, mortiq; ſubtraxit. Tandem à Rege Cruſina capitur, diruitur, incenditur. Vxor Hezelonis cum ſuis abire permittitur, & hoc ei per interceſsionem fratris ſui Ottonis conceditur. Hezelo captam eſſe Cruſinam audiens, ad quandam ſuam munitionem, quæ Erana vocabatur, fugiendo peruenit; & ibi Sigefridum quendam Saxonem peruerſæ conſpirationis participem obuium habuit. Sed nec illic ſpem reſiſtendi regiæ iræ habens, eandem munitionem idem ipſe ſuccendit, & miſeriã ſuam celare neſciens, quantæ deſperationis eſſet, monſtrauit. Hæc Sigefridus Saxo perſpiciens, à ſpe cœptæ rebellionis cecidit; & qui per alienam fiduciam contra regiam maieſtatem intumuit, alienę confuſionis acredine tactus crepuit. Illuc igitur eum veniſſe puduit, & quanto citius potuit, ad propria remeauit. Hezelo verò cum Domino Brunone ad Bulizlaum, quaſi refugium vnicum, fugit; & quod cuiq; eſt grauiſsimmũ, quaſi mendicus alieno pane viuere diſcit. Interea Rex Eranam perueniens, cauſam ſui aduentus per manus hoſtis inuenit expletam.

Hezelo fugit.

Vt & Bruno, Regis frater.

Sigefridus alieno periculo ſapit.

Miſeria Hezelonis.

pletam.

pletam. Venit enim, vt deſtrueret; ſed hoſtis deſtruxit, ne ipſe deſtruendam inueniret.

Hezelone igitur fugato, & caſtellis eius dirutis, Rex Baueberg locum vnicè ſibi dilectum redit, ibique exercitui data licentia, natiuitatem S. Dei genitricis celebrauit. Inde in ſyluam Speicheshart, quæ Bauariam à Francia diuidit, veniens, poſt laborem expedirionis, delectationem exercuit venationis. Ibi autumnauit; ibi ad recreationem ſibi, ſuiſque iocunditatem plenam exhibuit. Inde per Franciam moroſè tranſiens, in Saxoniam venit, & Toringis ac Saxonibus in Milzauiā, expeditionem futuram indixit. Exinde Poledæ Natiuitatem Domini celebrauit. *Rex Babenbergam venit.*

Anno ab incarnatione Domini Milleſimo quarto, Indictione ſecunda, ab Archiepiſcopo Magdeburgenſi Giſelario nomine, qui pluribus annis Paralyſi tactus à metropolitana ciuitate exire non poterat, Rex inuitatur. Ductus pietatis affectu obediens extat, & ad viſitandum Archiepiſcopum Magdeborg tendit. Quo cùm perueniſſet, Archiepiſcopus iam viā vniuerſæ carnis iniit; &, qui Regem exſpectabat, ad Regis Regum præcepta migrauit. In cuius ſucceſsionem Tageno Regis Capellanus ilicò eligitur, & in ſedē Epiſcopalem Clero & populo collaudante, extollitur. Inde Rex Merſeborg progreditur, & ibi Purificationem S. Dei Genitricis debita reuerentiā veneratur. Ibi etiam Tageno Archiepiſcopus à ſuis ſuffraganeis conſecratur. *Inuitatur Magdeburgam.* *Tageno fit Epiſcopus Magdeburg.*

Poſthæc collectis Toringis & Saxonib. Rex in Milzauiam intrat, munitiones, quas Bulizlaus occuparat, expugnare volens: ſed huiuſmodi diſpoſitum hiemis aſperitas intercepit, & effectum, qui expleri leuiter in æſtate poſſet, regiæ voluntati denegauit.

Omiſsis igitur munitionibus, terrā deuaſtat, hanc incolis deputans culpam, quòd pecunia corrupti, ex fide Bulizlao nō reſtiterint. Inde Meresborg reuertitur, iuxta decurſum Albis Marchiones ſtatuens, qui & Saxoniam & Bulizlai incurſum latrocinandi cuſtodiant, & ipſi Bulizlao aſsiduæ inquietationis moleſtias inferant.

Interea Hezelonem cœpti pœnitet, & ſub alieno pane diutius *Hezilo pœnitētia ducitur.*

tius viuere pudet, ſoliuagum etiam inter alienos exulare tædet. Eligit ergò potius periculum mortis inire, quàm ſic vitã ducere. Tandem reuertitur, & fidis quæſitis interceſſoribus, Meresborg ſe maieſtati regiæ reddit. Sic contra ſtimulum calcitrans, bis aculeum ſenſit, quia, & ſua perdidit, & ſemetipſum alienæ poteſtati tradidit. Dominus Bruno autem apud Bulizlaum conſolationem non inueniens, ad ſororem ſuam Vngaricam reginam confugit: & etiam ſemetipſum recognoſcens, interceſsionem eius implorauit.

Vt & Bruno frater Regis.

Rex interea iniuriæ, quã Theutonicis Itali intulerant, nõ immemor, à Saxonia diſcedens in Bauariam venit. Ibi Heinrico fratri Reginæ in Feſtiuitate S. Benedicti Ducatum Bauarienſem conceſsit. Tandem illi Auguſtam venienti, quæ in confiniis Bauariæ & Alemaniæ ſita eſt, Lotharienſes, Franci & Alemanni obuiam veniunt, ad vlciſcendam iniuriam Theutonicis illatam voluntarij, & regio honori per omnia de ſeruire parati. Cum his inde progrediens, vt congregaretur exercitus, in loco, qui dicitur Omuga, ſubſtitit. Ibi ei Dominus Bruno cum legatis Vngaricis Regis, qui ad intercedendũ pro eo veniebãt, ad ſe reuerſus, obuiam venit, & veniam pro commiſsis humiliter poſtulans, fratris viſcera mouit, & celeriter ad ignoſcendum inflexit. Nam in Prouerbio dicitur; *Cuiuſq; modeſto fratris lacryma citò mouit viſcera: & proximi calamitas, propria fit anxietas.* Qua decuit ergò, pietate recepit; & receptum, qua debuit, familiaritate ſibi colligauit. Inde promouens exercitum per loca ſterilia, per montana aſpera, per ſyluas ſpatioſas, per vias lubricas, ad Tridentinam ciuitatem peruenit. Ibi, in die Palmarum, qua, oportuit, celebritate ſuos diurnare fecit. Huius aduentum Harduinus rex adulterinus præſentiens, ad *Cluſas,* quos ſibi fideliſsimos exiſtimabat, cuſtodes tranſmiſit, & quantumcunq; potuit, exercitum coadunare feſtinauit.

Henricus Rex Brunonem fratrem in gratiã recepit.

Henrici expeditio in Harduinum.

Deinde in planitiem Veronenſem venit, euentui primo ſimilẽ in futuris exitum ſperans. Hæc HEINRICVS Rex percipiẽs ad alias vias ſe contulit; nõ, vt declinaret prœliũ, ſed, vt faciliorem ſibi quæreret introitum. Erat enim impoſsibile per *Cluſas,* iuxta Atheſin, quas Harduinus cum plurima multitudine tuebatur, tranſire. Interea Capellanum quendam ſuum Helmigerum nomine, ad Carentanos præmittit; vt Cluſas longè

à via recta ſepoſitas, quæ ab Harduino minus cautè tuebantur, præoccuparet, mandat. Non enim quiſquam credere poterat, vt regalis exercitus per vias tam difficiles & anguſtas tranſire vel vellet, vel poſſet. Carentani regiis mandatis obediunt, & Helingero ſuadente, in duas turmas diuiduntur. Vna, ante lucis ortum, omiſsis equis, latenter Cluſis ſuperpoſitum [montem] occupat: altera, luceſcente iam die, ſigno ab his, qui in monte erant, audito, ad Cluſas expugnandas feſtinant. Cuſtodes nihil de his, qui montem occupauerant, ſcientes, ad reſiſtendum Cluſas impugnantibus accedunt. Repente in monte latentes exſiliunt, Cluſasq; defendentibus à dorſo infeſtè ſuperueniunt. Cuſtodes, ſe deceptos eſſe percipientes, alij ſe in fugam miſerunt; alij, in præcipitium; alij, in Brentam aquam ſubcurrentem. Hac expugnatione Carentani Cluſas tenentes Regem exſpectant.

Hæc Rex per Capellanum ſuum, quem præmiſerat, reſciens, feſtinauit ad Cluſas: & impedimenta relinquens, ac ſecum ad pugnam expeditos ſumens, cum maxima difficultate tranſiuit. Deinde, in planitiem veniens, ſuper aquam Brentam tentoria figere iuſſit; vt ibi dies ſolennes maioris hebdomadæ digna deuotione veneraretur. *Non enim ei bonum eſſe videbatur, vt in illis diebus, in quibus conditor pro conditis, creator pro creatis, Dominus pro ſeruis, capi, flagellari, crucifigi, ſepeliri, in agnitionem ſuæ charitatis voluit; indiceretur aliqua congreſſio, ex qua violenta Chriſtiani ſanguinis fieret effuſio.* Ibi ergò ab Archiepiſcopo Colonienſi Chriſmatis fit conſecratio, illis partibus tūc valdè neceſſaria. In duodecim enim Epiſcopatibus circa introitum Italiæ, illo die, pro confuſione præſenti, nec Epiſcopus erat, nec Chriſma ſacratum. Ibi, à toto exercitu Cœna Domini deuotiſsimè ad memoriam reducitur. Ibi Paraſceue, ibi Sabbatum ſanctum piis affectibus colitur. Inſuper Paſcha Domini & digna veneratione celebratur, & pia celebratione veneratur.

Pietas S. Henrici in maiore hebdomade.

Pietas totius exercitus eadē ſeptimana.

Poſt hæc Rex Palatino Comiti præcepit, vt per bannum regale exercitui toti fuga interminaretur: adderet etiam, vt, ſi quis fugere præſumeret, plectendum ſe capitali ſententia ſciret. Huiuſmodi banno per exercitum audito, Rex aquam in

Fuga vetatur.

tertia feria Paſchalis hebdomadæ tranſiuit, ibiq; tentoria iterum figere iuſsit, exſpectans nuncios, quos ad explorandum locum, in quo Harduinus cum ſuis hoſpitabatur, præmiſerat. Interea, qua ratione, neſcio, Longobardorum vnanimitas ſeiungitur; & ad reſiſtendum diſcordes, omnes ad propria redire feſtinant. Siue hoc timor egiſſet, ſiue amor Regis HEINRICI, ſeu Harduini execratio; illorum, qui inter fuerunt, ſcientiæ relinquo. Hoc tantùm ſcio; quia, illius prouidentia non abfuit, cuius beneuolentia & cuiq;, quod vult, ſine lite concedit, & quod vult, occultis iudicij cauſis, per pugnam diſcerni conſentit.

Longobardi diffugiunt.

Patet igitur HEINRICO regi introitus; qui per laborem ſperabatur, per quietem à vera quiete cōceſſus. Venit ergò Veronam, recipitur à ciuibus, acclamatur, collaudatur, coronatur. Occurrit ei obuiam Tietboldus Marchio, occurrunt & cæteri plures, à faucibus erepti furoris, & ſpei redditi libertatis. Inde Brixiā progreditur, & ab Epiſcopo, ciuibusq; cū omni alacritate recipitur. Ibi Archiepiſcop' Rauennas cū ſuis, & ſibi finitimis ei obuiā venit, & manus nondū dominio adulterino pollutas, ſeniori diu exſpectato reddit. Inde Rex Bergomū venit, & Mediolanenſem Archiepiſcopum per manus & ſacramenta recepit. Inde Papiam. Ibi à multitudine maxima nobiliū Longobardorum, qui ad ſucipiendum eum congregati erant, per dignos applauſus recipitur, & cum exultatione totius ciuitatis ad S. Michaëlis Eccleſiam ducitur. Ibi Clerus, ibi nobiliū cœtus, ibi plebs vtriuſq; ſexus omnes vnanimes, vno ore HEINRICVM Regem acclamant, collaudant, collaudatū per manuum elationem deſignant.

Henricus Rex Veronam venit.

Collaudatus igitur coronatur, coronatus ex debito ab omnibus honoratur. Ad Palatium deinde cum omni iocunditate reducitur. Tandē, declinante iam die, diabolus pacis inuidus, Concordiæ inimicus, diſcordiæ ſeminator feruidus; quo, poſt myſterium corporis & ſanguinis Dòminici, Iudas ad perpetrandum nefas infandiſsimum ſuſcepto intumuit; eodemq; ſuadente, in ſupplicium perpetuitatis crepuit: Is, & ciues poſt manuū redditionem, poſt fidei promiſsionem, poſt ſacramēti ſecuri-

Coronatur Henricus in Regem Italiæ.

ſecuritatem;nulla,quæ in rationē dignè deduci poſſet, læſione coactos aduerſus regiam maieſtatē (veneno ebrietatis immiſſo)commouit.Hoc itaq; ſuaſore,armātur; hoc ſtimulatore,incitātur;hoc ductore,ad Palatium properant;hoc ordinatore,mœnia cingunt. Quidam etiam intererant inſtigatores, qui per propriam conſcientiam turbidi, ſub Harduino malebant per illicitas rapinas vagari,quàm ſub HEINRICO fræno iuſtitiæ ac legis adſtringi. Fit ſtrepitus,exſurgit ſonitus;In Palatio ſtatim auditur. Sed, quia nemo talia poſt fidem eodem die promiſſam credere poterat, non citò intelligitur. Rex tamen,quid ſit,explorari iubet. Renunciatur ciuitatis furor, renunciatur plebeiæ animoſitatis inſania. Hanc Colonienſis Archiepiſcopus, qui cum Rege erat, compeſcere ſe poſſe ſperans,per feneſtram ſuſpexit,cauſasq; tanti furoris inquirere cœpit. Sed lapidibus & ſagittis ſuperuenientibus vix eum cœptum finire ſermonem licuit. Animoſitas enim Longobardorum nimium feruebat;&,ex euentu bellico contra Ottonem Ducem,adhuc contumaciæ vires habebat.

Perfidia in Henricum Regem.

Oritur ſeditio.

Inſtant ergò Palatium perrumpere Langobardi: reſiſtunt Regis domeſtici, quamuis pauci. Erant enim Theutonici partim cum equis, partim per hoſpitia, partim per caſtella illi comitatui finitima. Rex ilicò per indignationem in iram efferbuit, & cum his, quos ſecum habebat,armatus, exire voluit,numerum militum ſuorum ſpe ſupernæ gratiæ ſupplens.At Colonienſis Archiepiſcopus toto, quo poterat,niſu cum his,qui ſanæ mentis erant,Regem retinebat;ſciens,quia capite perdito,nulla ſpes euaſionis ſupereſſet in membris.Interea,inualeſcente clamore,Theutonici cōgregantur,complicibus iunctis,ad Palatium tendunt,Longobardos ab effænato furore paulisper compeſcunt. Tandē noctis denſantur tenebræ,& lapidum ac ſagittarum iacula Theutonicis fiunt infeſtiſsima. Neceſsitas rapit conſilium; & ad prouidenda iacula,citiſsimè facit incendium. Cum multo igitur ſudore Theutonici muros ciuitatis impugnant: cum multo timore Longobardi pro vita repugnant.

Rex & Regij ſe ad defenſionē parant.

Tunc iuuenis quidam frater Reginæ Giſlebertus nomine à Langobardis vulneratur. Pro cuius lethali vulnere Theutonici irritantur, & præ furore contra iacula cæci, muros ciuitatis expugnant, ac irrumpentes, ſanguinem iuuenis, ſtimulum ſcilicet furoris, vindicare feſtinant. Quorum quidam animo cæteris ardentior, Voleramus nomine, ſe iniecit in media Langobardorum agmina, & gladium, quo accinctus erat, extractum, vni eorũ præ cæteris inſanienti ab acumine galeæ vſque in iugulum viriliter infixit, ac dicto citius, inter ſuos ſe illæſum recepit. Per totam igitur noctem pugna grauis habetur, & ancipiti termino ſuſpenſa, modò hos, modò illos, ſub victoriæ ſpe audaciores & expeditiores reddit. Aliquando etiam Theutonici teſtudine ex clypeis compoſita, eorum irrumpebant agmina, & quoſdam viuos ex eis captos, Regi repræſentabant.

Audacia cuiuſdam Theutonici.

Interea Palatium, quod Theutonicis aliquando feſſis, vnicum erat refugium, accenditur & incenditur, caſumq; minatur. Sed ſpe ſublata refugij, magis animus eorum accenditur, & ad congrediendum iterum Italis, feruentius incitatur. Clara itaque iam die, Alamannis, qui tardius huiuſmodi negotia reſciuerant, longè à Palatio muros ciuitatis frangentibus, Lotharienſes & Franci Langobardos iterum ante Palatium grauiter perſequi cœperunt, & eos fugere vſque in mœnia propria compulerunt. Sed iaculorum à tectis venientium denſitatem diutius ſuſtinere non valentes, ignem coacti domibus immittunt; & ferro & flamma ſtragem ciuium miſerabilem faciunt. Tandem Thentonicorum ira facile expleri neſcia, ſatiatur cæde plurima; & poſtmodum, nullo iam reſiſtente, ſe confert ad ſpolia. Sed iam incendio nimium inualeſcente, Rex à rigiditate mentis ſuæ flectitur, ſuiſq; vt à cœpto deſiſtant, pietate motus imperat. Quos vix compeſcens, diutiuſque concremationis fœtorem ferre non valens, ad munitiũculam quandam, quæ ſancti *Petri Cella aurea* vocatur, ſe contulit. Ciues autem vix reſpirantes Regem ſequuntur, & vt indulgeat ebrietati, obnixè precantur. Fit eis remiſsio, fit eis indulgentia. Sed facilis eſt indulgentia, poſtquam culpam

Palatium incenditur.

Cædes Longobardorum.

Veniam petunt à Rege, & impetrant.

excedit

excedit pœna. Sic igitur quos bellum aduerſus Ottonem effecit turgidos, nouiter induta humilitas ſupplices reddidit atq; ſubiectos.

Domita ergò Papia, tota concutitur Italia, ac indigenæ omnes ad Regem non inuitati confluunt, & per omnia, præceptis eius obediunt. Ciuitates etiam, ad quas Rex nondum venerat, obſides vltrò tranſmittunt, fidemque debitam per ſacramenta promittunt. His expletis Rex in quendam locum, qui *Pons longus* vocatur, venit; ibiq; Langobardorum innumerabilis multitudo acceſsit, ſeſeq; ad obſequendum per omnia regiæ maieſtati ſubiecit. Ibi habito colloquio, regniq;* depoſitis negotiis, amore S. Ambroſij ductus, Mediolanum diuertit, cuius linguæ libertatem, & morum eximietatem amabat. Huius, cæterorumq; quieſcentium interceſſione implorata, in prata *Pontis longi* reuertitur, ibiq; Langobardos de repentino diſceſſu eius conquerentes, feſtini reditus ſolatur promiſſione. Inde* Chromo perueniens Pentecoſten ſanctam pia animi deuotione celebrauit. Inde diſcedenti Tuſci ei occurunt, & manus per ordinem ſinguli reddunt.

Domita Papia reliquæ Vrbes Italiæ ſe Regi dedunt.

*ſ. diſpoſitis.

*Sic M.S. forsè leg. Cremam.

Poſthæc Rex iniuriam à Bulizlao ſibi illatam tenens mente repoſitam, repatriare feſtinat; & per Montem celerem in Alamanniam properat; ſciens, quia terra puerili ſubiecta regimini laxis perſæpe habenis vtitur, & ex proprij arbitrij tumultuaria diuerſitate, per diuerſa præcipitia rapitur. Iam enim Dux Herimannus obierat, & filius ſuus Ducatui à Rege ſubſtitutus erat: qui, nimiæ iuuentutis adhuc, nec ſemetipſum regere ſciebat. In loco ergo, qui* Turegum dicitur, Rex colloquium tenuit, omnésq; pro pace tuenda, pro latrociniis nō conſentiendis à minimo vſq; ad maximum iurare compulit. Sic tota Alamannia ſub pacis quiete ſtatuta, in Alſatiam venit, & in Argentina ciuitate, dum in Vigilia S. Ioannis colloquium cum Alſatienſibus haberet, domus, in qua, ad legem & iuſtitiam faciendam ſedebat, repente corruit, vniqúe presbytero, qui cum Domina vnà anathematizata manere ſolitus erat, cruris oſſa confregit. Ille ſolus obiit; alij nihil, præter timorem, paſſi ſunt: ſed in illius interitu didicerunt, quod ſæpe per.

*Zürch, in Helvetia.

Ruina domus.

 Pſal-

Pſalmiſtam audierunt; *cum electo electus eris, & cum peruerſo peruerteris.*

Poſthæc Rex Moguntiam venit, ibiq; ſolito pietatis affectu, Apoſtolorum ſolennia celebriter peregit. Tum per Orientalem Franciam tranſiens, in Saxoniam feſtinat, cor ſuum indignationis pondere grauatũ ſuper Bulizlaum, vindicta potenti releuare diſponens. Indicitur Saxonibus, Bauaris, Francis Orientalib' expeditio, in medio Auguſto terminus datur promotionis, vt frugibus inde præcollectis, abundantia comes exercitui eſſet. Mediante igitur Auguſto Meresborg Saxonum fit congregatio. Rex autẽ nemini ſuorum familiarium fateri volebat, ſiue in Poloniam, ſiue in Boëmiam vellet, cognoſcens Bulizlai flexuoſas verſutias, quibus per quoſdã ſibi occultos amicos etiam ſecreta regia reſcire ſolebat. Sed naues à Magdeborg vſq; Citizam congregari iubens, quaſi in Poloniam velit, tranſitum futurum ſimulat. Id omnibus ſperantibus, repentè in Boëmiam exercitum ducit, quærens in primis propria recipere; deinde, pro vindicta, aliena inuadere, non tamen penitus aliena, quæ regni ſui pati iuga debebant.

Expeditio contra Boleſlaum.

Rex diſſimulat, quo ire velit.

Interſerere libet quiddam, quo audito, datur intelligi, rarò eſſe culpam, quam non ſequatur vindicta, niſi præmunierit eam pœnitentia. Mortuo Bulizlao ſeniore, Boëmienſi ſcilicet Duce, & iſtius Bulizlai, de quo nunc agitur, auunculo, tres filij ſuperſtites ei remanſerunt. Quorum primogenitus Bulizlaus nomine, adepto poſt patrem Ducatu, crudelius cœpit viuere, quàm terra illa pati vel vellet, vel poſſet. Indigenis igitur illum pro nimia crudelitate execrantibus, timere cœpit, ne à fratrum ſuorum aliquo, Pragenſibus id inſtigantibus, extruderetur. Ex mala ergò conſcientia concepta ſuſpicio, inſtigauit eum ad ſcelus nefandiſsimum, perduxit etiam ad facinus exe-crandum. Nam fratrum ſuorum vnum eunuchizauit, alterum in thermis ſuffocare tentauit. At illi, vnus eunuchus, alter ſemiuiuus in Bauariam, à paterna hæreditate excluſi, fugerunt.

Nefarium facinus Boleslai in ſuos fratres.

Rex HEINRICVS hac impietate commotus Blademario, de quo iam diximus, Ducatum Boëmienſem dedit. Illo mortuo, Bulizlauus Bulizlaui filius, Bulizlauo Meſeconis filio in ſocie-

tatem

tatem conſpirationis adſcito, Ducatum contra Regis voluntatem tenere tentabat. Inter illos ergò duos Bulizlauos fit amicitia ficta, fit ſocietas ſubdola. Sæpe alter ab altero inuitatur, ſæpè alterius ſumptibus iocundè conuiuantur, latente tamen igni ſub cinere. Tandem Bulizlauus, Meſeconis filius, iocunditatem Pragæ, & amœnitatem Boëmiæ, promiſſæ præponit amicitiæ; &, vt nepote ſuo, qualibet ratione, eiecto, tantæ terræ Principatu potiri poſsit, fraudum ſuarum intima ſcrutatur. Inuitat eum ad conuiuia, & diuerſa præbet ciborum genera, amara demum propinaturus pocula. Satiatum enim illum militibus ſuis commiſit, &, vt eductus excæcaretur, oculorum nutibus ad ſimilia edoctis, innuit. Implentur impietatis iuſſa, & committuntur iniquitatis opera. Sic, qui fratrem eunuchizauit, à cõſanguineo & ſocio ſuo deductus periit: quique fratrem in conſortio Principatus parẽ habere voluit, per ſupplicium paſsionis factus eſt ſuppar, & inutilior.

Hoc ergò excæcato Bulizlauus Meſeconis filius, vt ſuperius dixi, per fraudes flexuoſas, per verſutias ſibi ſemper pediſſequas, per promiſsiones infinitas, Pragam & totam Boëmiam inuadit; ac dominio taliter adepto, turgidus per loca, regio exercitui peruia, caſtella firmiſsima munit.

Interea Rex cum Saxonibus veniens per montem quendã, in quo iam Bulizlauus munitionẽ quandam ad contradicendum introitum firmauerat, pręmiſsis in nocte Marchionibus, cum maxima difficultate in Boëmiam intrat. *Rex Bohemiã ingreditur.* Cuius introitum, vt Boëmienſes ſenſerunt, quidam pauore regię pręſentię exanimati, Caſtellum vnũ cum ſemetipſis Regi reddiderunt. Illud ilicò Rex Larameri eunucho, fratri cæci Bulizlaui, quem ſecum natiuam in terram pro pietate reducebat, cum ſumma beneuolentia conceſsit. Deinde, iter ſuum protelando per terram illam progreditur, exſpectans Bauarios, quibus non idem, qui & Saxonibus in Boëmiam erat introitus.

Sed cùm illi aduentum ſuum protraherent, Rex ad quandã ciuitatem, quæ Satiza vocatur, cum Saxonibus tantum peruenit. Cuius potentiã viſã, ciues non mediocriter turbantur,

tur, & ſtatim de pace quęrenda, ac Regis gratia impetranda, meditantur: portas ilicò ciuitatis aperiunt, & conditione adipiſcendæ gratiæ interſita, Polonos, quos Bulizlauus eis ad tuitionem eiuſdem loci adiecerat, eiiciunt. Et eiiciendo quoſdam membrorum abſciſione deturpant; quoſdam ab locis altiſsimis præcipitant; quoſdam etiam interimunt, vt & iniurias ab eis ſibi illatas vlciſcantur, & honori regio per omnia ſatisfaciant. Tandem huius crudelitatis feruor Regis animũ perculit, & ad contradicẽdas eiuſmodi inſanias inſita pietas inclinauit. Iam viui educuntur, & Regi repræſentati in Eccleſia. Poſt hæc ciuitas tota ſe Regi reddidit. Et quia debuit, fidei promiſsione per ſacramenta, per obſides obligauit. Interea fama volitat Bulizlauum à Pragenſibus conſpirationis vinculo colligatis interemptum, & quamuis mendax, fideles tamen Bulizlaui exterritat.

Annotatio.

Cætera deſiderantur in Manuſcripto exemplari: Vtinam aliquando integrum inueniatur, & ex tenebris in lucem extrahatur. Inſignem enim commentarium rerum à S. Henrico geſtarũ vel eſſe vel fuiſſe oportet, ſi Adelbodus ſeu Adelboldus, eo, quo cœpit pede, ad mortem vſque S. Henrici proceſsit.

VARIÆ

VARIÆ EPISTOLÆ

AD RERVM BAMBERGENSIVM ILLVSTRATIONEM PERTINENTES.

Nunc primùm

Ex antiquis Codicibus erutę & editæ.

Studio

IACOBI GRETSERI SOCIETATIS IESV, THEOLOGI.

Lectori.

SEquentes Epiſtolas Vitæ Othonianæ adiungere libuit, tum quia aliqua illarum ſunt ad S. Othonem; tum quia omnes ad rerum Bambergenſium illuſtrationem faciunt. Eas autem debes, mi lector, nobili, clariſſimo, omnique genere literarum excultiſſimo viro, Domino SEBASTIANO TENGNAGEL, I. V. Doctori, Cæſareo & Regio Viennæ Auſtriæ Bibliothecario. Aliscubi notulas adiecimus. ſi Scopus non ſemper à nobis tactus, memineris, humanum eſſe errare: at Ariſtarchicum, in libris non niſi alienos errores rimari ac venari.

VA-

VARIAE EPISTOLAE AD HISTORIAM BAMBERGENSEM SPECTANTES.

Epiſtola I. Henrici IV. ad S. Othonem Bambergenſem Epiſcopum.

HENRICVS DEI GRATIA Romanorum Imperator Othoni Babenbergenſi Epiſcopo ſuo dilecto & certo fideli gratiam & omne bonum. Nunc imminente neceſsitate debet apparere, qui ſint fideles nobis, & ipſa euidentia rei manifeſtandum eſt, quantum nos diligant & honorem noſtrum. Scias igitur quod nos vſque VVirzeburc venimus cum multis militibus, & adhuc ibidem plures exſpectamus, cupientes cum DEI adiutorio inimicos noſtros inuadere, & caſtrum noſtrum Nurenberc, quod obſident, liberare.

Anno Domini 1105. deſciuerat Henricus filius à Patre. Quare cum aliis, tum S. Othoni, ne desereretur, ſupplex factus eſt.

Quapropter tibi, ſicut optimo fideli rogando mandamus, vt ad nos venire feſtines cum omnibus, quos habere poteris, ſicut tibi confidimus. Inſuper etiã diligenter te rogamus, vt in præſenti noſtram cõſideres neceſsitatẽ, & A. qui nobis eſt neceſſarius, concedas beneficiũ, ꝙ à te poſtulat, animaduertens, ꝙ modò nos præſens periculũ compellit multis ſupplicare, & eorum voluntatem faciendo, ipſos in noſtra fidelitate confirmare, & hac ratione conſtrictos, de his & de aliis multis oportet nos te rogare aliter, quàm vellemus: ſed nos, DEO volẽte, ſi proſperitas aduenerit, te & Eccleſiam tuam, ſicut dignum eſt, reſpiciemus. De hac re fac, ſecundum quod tibi dicet N. ex noſtri parte.

II.

Epiſtola, Eiuſdem ad eundem, & eiuſdem argumenti.

HEINRICVS DEI GRATIA Romanorum Imperator Auguſtus Othoni Babenbergenſi Epiſcopo gratiam & omne bonum. Scimus, quia legationibus filij noſtri frequenter fatigaris, ſicut nobis per tuum nuncium mandaſti. Confidimus autem de tuæ bonitatis fide: quòd nec precibus, nec minis, nec perſuaſionibus, nec blanditiis vnquam acquieſcas noſtris contra nos inimicis; ſed ſemper fideliter nobiſcum permaneas. Quantaſcunque autem perſecutiones ab inimicis noſtris ſuſtineas: nullatenus tamen terrearis, ſed, certus eſto quod te non deſeremus ſiue in pace, ſiue in periculo, & fiduciam habeas in omnipotente DOMINO, quod nobiſcum citò à præſenti liberaberis periculo. Sicut ergò de te confidimus, & per nuncium tuum tibi mandauimus, ad diem, & locum, quem * condiximus, venire non dubites. Igitur per fidem, quam nobis debes, neque precibus, neque minis aliquatenus terrearis, vt ad filium noſtrum transferaris, & ab omni Eccleſia, atque per omnes congregationes tibi commiſſas, orationes ſine intermiſsione fac fieri ad DEVM pro nobis. Caſtrum etiam tuum ita diligenter cuſtodiri facias, ne aliquis ex cuſtodibus ab eo deſcendat. Nuncium etiam tuum ad conſolandos mittas * Nurenbergenſes.

At S. Otho, cõiũxit ſe, vt par erat, cum Catholicis contra Schiſmaticos, non obſtantibus blandidiciis Henrici IV. pollicitationibus.

** Superiore Epiſtola. Is erat Herbipolis ſeu VVirzeburgum.*

** Tunc ab exercitu filij obſeſſos.*

III.

Epiſtola, Eiuſdem ad Eundem.

HEINRICVS DEI GRATIA Romanorum Imperator Auguſtus Ottoni Babenbergenſis Eccleſiæ Epiſcopo, gratiam, dilectionem, & omne bonum. Perfectus amor cum vtique domeſticus cordis

cordis ſit, non ad oculum tantum valet, non ad oculū ſpectat, non pendet ex tempore, per quem abſentes quantò longius ſeparantur, tantò arctius mutua pro ſe ſolicitudine conſtringuntur. Nos certè abſentis tui ampliorem, quam dum affuiſti, curam gerimus; eôdē, quo te proueximus animo, cuncta tibi proſpera cupientes; aduerſa, etſi non accidant, quia poſſunt accidere, verentes. Vnde maximo nobis gaudio eſt, quod adhuc de rebus tuis optata comperimus, te videlicet ab Eccleſia tua honorificè receptum, grata omnibus reſponſionum habitibus & actuū temperantia placuiſſe, & in præſtandis beneficiis neceſſariam laudabiliter exhibuiſſe cautelam. Qua de re conſulimus, hortamur & petimus, vt quod facis facias, ne primitias bonæ famæ, ſi manum remiſeris, perdas, quia, bona inceptio ſine fine; ſpecioſi corporis inſtar eſt ſine capite. Nemo te à delectu Eccleſiaſticæ ſecundum iuſtitiā vtilitatis terrore detorqueat, precio flectat, ſuadendi fellito melle ſeducat, quoniam tentatus his omnibus, ſi probatus fueris, facilè omnia propulſabis. Si quid autē graue tuis viribus æſtimabis, ad nos tibi proculdubio ſuccurſuros ex noſtri differas occaſione præcepti.

Videtur hæc Epiſtola ſcripta paulò poſtquā S. Otho Epiſcopatum Bambergenſem inieras.

De quo initio libri 1. de Vita S. Othonis.

IV.

Epiſtola Eiuſdem Henrici ad S. Othonem.

HEINRICVS DEI GRATIA Romanorum Imperator, Auguſtus, * Babenbergenſi Epiſcopo ſuo fideli charisſimo gratiam & omne bonum. Cum DEI prouidentia & magnæ pietatis eius conſilio de noſtro Regno vbiq; pacificato gauderemus, aduenerunt nobis nuncij ex parte G. Ducis, & R. Comitis aliorumque fidelium noſtrorum Marchiæ Flandrenſis, intimántes eos diutius nō poſſe ſuſtinere moleſtias Roberti Comitis, qui regnum noſtrum inuaſit, & ad ignominiam omnium, qui in eo ſunt, ſibi noſtrum * Cameracenſem Epiſcopatū vſurpauit. Vnde, quemadmodum res hortabatur, noſtros Principes conuocatos conſuluimus, & ab eis ſapienter, re notata, conſtituimus eorum

** Nomen Epiſcopi nō exprimitur in codice M. S. ſed videtur eſſe Otho.*

** Sigeb. Anno* 1102. Roberto Flandrenſium

eorum conſilio nos facturos expeditionem in Flandriam ſupra tam præſumptuoſum hoſtem; qui noſter miles debet eſſe; ne diutius de imminutione & dedecore Regni noſtri impunè ſuperbiat. Hoc ſiquidem tam manifeſtum, & tam commune Regni noſtri dedecus tibi fieri, ſi tuum honorem diligis, pẽſare debes corde tenus. Vt igitur fideliter hoc facias & prudenter, rogamus te ſub ſpe remunerationis gratiſsimæ, & per fidelitatem, quam nobis & regno debes, monemus, vt omni occaſione deſtructa ſicut honor eſt regni atq; tuus, ad expeditionem venias: ſciens quod in proximo feſto Sanctorum omnium Tungris iuxta Leodium conueniemus, parati ſuper Flandriam equitare. Nec mireris mutatum eſſe aduentum noſtrum Radiſponam, ſicut intellexeras, quando nobiſcum eras, quia huius rei neceſsitas interuenit, & vtiliter ad decus regni firmiter eſt laudata ab omnibus noſtris expeditio noſtra ſuper hoſtes in Flandriam.

comite inquietante vrbẽ Cameracũ, Henricus Imp. contra eum proficiſcitur, ſed parum profecit ob hyemis aſperitatem, vt dicet Sigeb. Erat hic Robertus ſedi Apoſtolicæ addictiſsimus. Cameracenſes autem ad Henricũ Imp. Schiſmaticum trãſierant. Hinc Roberto cauſſa belli in illos. Roberti factũ publicis literis collaudauit Paſchalis II. Papa. Vide Baron. Tom. XII. Anno 1102.

V.

Epiſtola eiuſdem Henrici ad S. Othonem.

HEINRICVS DEI GRATIA Romanorum Imperator, Auguſtus, Ottoni Babenbergenſiũ dilecto Epiſcopo gratiã abundè, & omne bonum. Romã noſtri nuncij rediêre, & DEI gratia ex parte maximã nobis læta & proſpera retulêre. Mandant etiã nobis noſtri fideles, quod tempus habemus acceptabile vt Romanæ ſedi & reipublicæ conſulamus. Quapropter neceſſariò noſtros Principes conuocamus, vt inde, ſicuti iuſtum eſt, eorum conſiliũ & auxilium habeamus. Ad quod plurimum indigemus tuæ fidei præſentia, & tui conſilij prudentia: quoniam & te corde tenus diligimus, & tibi de omni honore noſtro, prout nobiſmetipſis indubitanter confidimus. Confidenter igitur & intimè, tuam rogamus dilectionem, vt die Veneris, poſt proximum feſtum S. MARIAE, venias ad nos Spiram, & ibi ſuper his tuo & aliorum noſtrorum Principum conſilio ad DEI honorem & regni, &

Miſit Henricus Legatos ad Paſchalẽ Pontif. Anno 1105. Vide Baron. Tom. XII miſi ad Hẽricum Iuniorem referre Veles, qui Spiræ conuentum egit An. MCXI. Vide Vrſperg.

Chri-

Chriſtianæ pacis ſtatum tractabimus. Et hilariter facias hoc, ſciens quod te citò dimittemus. Et* hoc libenter tibi parceremus, niſi tam alti negocij nos vrgeret inſtantia. Præterea mandamus tibi, vt mittas pro Comite N. quem tibi commiſimus, & eum nobis repræſentes.

*f. In hoc

VI.

Epiſtola Eiuſdem Henrici adhuc Regis ad A. Epiſcopum Bambergenſem.

HEINRICVS DEI GRATIA Rex* A. ſanctæ Babebergenſis Eccleſiæ venerando Pontifici, ſuo ſcilicet dilecto nepoti, gratiã ſuam, & debitũ dilectionis donum. Si omnia veſtra proſperitatis tenore diriguntur, vt iuſtũ eſt, congaudemus: & ſiquid aduerſi vobis occurrerit, quod diuina repellat obumbratio, vt decens eſt, condolemus: & hanc eandem charitatis vicem vos ergâ nos ſeruaturũ, non dubitamus. Quapropter dilectionis veſtræ rogamus priuilegium. quia quidam militiæ veſtræ N. nomine miſericordiam noſtram & auxilium petens venit; vt ſibi illam *baranſcaram* cum vadimonio, quam vobis iureiurando promiſit, noſtri amoris & rogatus cauſa dimittatis; vt ego ex parte mea vobis compenſem, patremq; meum, vt & ipſe vobis compenſet, inſtigem.

Videtur eſſe Albertus Comes à Bogen, qui Bamberg. Epiſcopatum tenuit ab Anno 1054 vſq; 1060. vt dicitur in Prodromo Analium Bamberg.

VII.

Epiſtola eiuſdem Henrici IV. Imp. ad Rupertum Epiſc. Bambergenſem.

HEINRICVS DEI GRATIA Romanorum Imperator Auguſtus Ruperto Babebergenſi Eccleſiæ Epiſcopo gratiam, & omne bonum. Notum eſt tibi, quanto periculo tota fluctuet Eccleſia; quantus error in omni ſurgit Saxonia: quantaq; deſolatione nobilis illa Metenſis penitus deſtruitur Eccleſia. Et non

ſolùm ibi,ſed & in diuerſis partibus Eccleſia noſtri diuiditur Imperij.Igitur conſilio noſtrorum fideliũ ſtatuimus.fieri Moguntiæ colloquium in Dominico die ante proximum S. Andreę feſtum.Huic colloquio omnes regni Principes noſtri fideles inter ſunt:Et præterea omnes, quorũ nobis vtilis declaratur aut fides,aut cõſilij prouidẽtia.Ad quod venire te,quàm intimè rogamus.quia nullatenus tam ardua negotia regni,& diuiſio Eccleſię coadunari poterit,ſine tua maxima ſapientia, & egregio cõſilio & fide, quæ hactenus nobis frequẽter in neceſsitatibus,& in huiuſmodi cõtrouerſiis regni,prout nos voluimus,& res exegerat,pręſtò fuit. Ad quod Colloquiũ omnes Saxones noſtri fideles veniẽt,rogantes ſummopere,nos in Saxoniam venire,& hos nouos errores cõponere.Metenſes autẽ è cõtrario Metim clamant nos tranſire; quatinus illic tandem pax & ſecuritas reddatur Eccleſię. Nos quoq;,inuitante Archiepiſcopo,Coloniæ natiuitatem Domini celebraturi ſumus;& idcirco ſtatuimus hoc Colloquiũ ante fieri, vt huiuſmodi diſſenſiones regni prius cõponeremus; quàm nos in remotiora tranſiremus loca.Sed idcirco prædictam expeditionẽ diſtulimus,quatinus communi omnium noſtrorum conſilio, quæ nobis agenda ſint,conſiderentur. Ergò rogamus te,per eam, quâ compater nobis effectus es,dilectionem;ne te corporis ægritudo,vel quælibet alia res impediat, quin ad præfatũ Colloquium tempore ſtatuto venias;&ibi iuxta magnam ſapientiam & ſolitam fidem tuam de noſtra & regni vtilitate, quæ neceſſaria ſunt,nobiſcum diſponas.

VIII.

Epiſtola eiuſdem Henrici ad eundem.

HEINRICVS DEI GRATIA Romanorum Imperator Auguſtus Ruperto Babebergenſi Epiſcopo gratiam,& omne bonum. Quoniam ſemper nobis fuiſti fidelis,quemadmodum debuiſti, & noſtrum honorem ſicut vir ſapiens & fidelis egregius retinere & amplificare ſtuduiſti; grates tibi quàm maximas referimus,&

indę

inde procul dubio ſcias dignam tibi facere remunerationem intendimus. Tuam igitur rogamus fidelitatem confidenter, vt beneficio, quod fuit * Ou. diuitis nullam promiſsionem vel conceſsionem alicui facias, donec nobis loquaris, aut inde noſtram ſentias certis literis voluntatem. Si enim hoc attenderis, nos faciemus propter tuam charitatem, quod nos rogaſti in tuis literis: Et tu ſtude honori noſtro, ſicut in te confidimus prouidere.

* In M. S. v. for Ydone.

IX.

Epiſtola eiuſdem Henrici ad eundem.

HEINRICVS Dei gratia Roman. Imper. Auguſtus Ruperto Babeburgẽſium Epiſcopo gratiam ſuam & omne bonum. Nouit optimè dilectio tua, quãto tẽpore, quàm optima fide nobis ſeruierit Ou. & filius eius G. qui nuper miſeranda omnibus bonis, quia immatura, morte receſsit à ſeculo. Vrget itaque nos tam humanitatis compaſsio, quam iuſtitiæ neceſsitudo, vt in paruulos eiuſdem G. auitæ & paternæ ſeruitutis memores ſimus, & orbitati eorum debitæ pietatis ſuffragio conſulamus. Vnde, te ſolicitè commonemus, & ſummis precibus obſecramus, vt filio eius Patris beneficium benignè pro reſpectu Dei, & noſtra interuentione concedas, nulla hoc differens occaſione, nulla excuſans, vel abnuens ratione. Commendationem autem pueri vſque in præſentiam noſtram vt differas rogamus, ſicut de nobis curas.

X.

Epiſtola eiuſdem ad eundem.

HEINRICVS Dei gratia Imp. Auguſt. Ruperto venerabili Epiſcopo & dilecto compatri gratiæ ſuæ optimam voluntatem. Quia in cuſtodia Babebergenſi per effectum operis noſtram impleſti volnntatem; magnas tibi grates, ſicut optimo fideli noſtro referimus. Quod ſupereſt, rogamus, & firmiter tibi præcipimus, vt prohibeas, ne eiuſdem Eccleſiæ cuſtos alicuius inde aut calumniam in bonis ſuis patiatur; & illos, qui ſe de illa cuſtodia beneficiatos aſſerunt, Epiſcopali autoritate conſtringe, beneficia de ipſorum manibus excute, & reſtitue. Nam id Principum noſtrorum decreto indultum atque conceſſum & confirmatum eſt, vt nullus Præpoſitus, vel cuſtos Eccleſiæ, poteſtatem habeat quidquã de bonis Eccleſiæ in beneficium alicui præſtare: Et, ſi factum fuerit, irritum haberi.

XI.

Epiſtola eiuſdem ad eundem.

HEINRICVS Dei gratia Romanor. Imp. Auguſt. Ruperto Reuerentiſsimo, & *patrino ſuo in Chriſto dilectiſs. gratiam ſuam, & plurimam in Chriſto ſalutem. Cùm præ omnibus maximam habeam in te fiduciam, miror, quod totiens te pro vna eâdemq; te rogaui, & nihil mihi dignum pro mea ſpe reſpondiſti; præſertim cùm ita nihil vnquam ita ſit arduum, quod putauerim abs te mihi denegari. Sed & adhuc iteratas preces ingeminando identidem dilectionis tuæ dulcedinem velim exoratam; vt de cuſtodia Eccleſiæ tuæ inclinatius mihi aurem præbeas, & eam mihi per præſentem nuncium tranſmittas. Præterea, quia Comes Ou. obiiſſe dicitur; non aliter te rogo, quam vt reuocem tibi in memoriam, ſi quid pro amore & voluntate tua, fecerim; ita vt apertè in hac petitione experiar, quan-

* Compatri.

quantum me diligas: Nec te rogo, niſi talia, quæ honori, & proficui tuo erunt profutura. Rogo inquam, vt beneficia, quæ ex te habuit, nulli promittas, nec aliquid inde facias, ſed totam ipſius rei actionem differas vſque ad noſtram vtriuſq; ad inuicem præſentiam.

XII.

Epiſtola Ruperti Epiſcopi Bamberg. ad Henricum IV. Imp.

HEINRICO deſideratiſsimo Romano Imperatori, Auguſto; Rupertus Dei gratia id quod eſt cum vniuerſa congregatione Babebergenſis Eccleſiæ, ſeruile obſequium, & ſine intermiſsione conſtantiam orationum. Maximas veſtræ pietati gratias referimus, magiſque in dies pro veſtra ſanitate & Imperij ſtabilitate orare nõ ceſſamus: quoniam omnes petitiones noſtras benignè ſuſcipitis, miſericorditer in neceſsitate ſubuenitis, noſtriſque fratribus honores, dignitates, beneficia impẽdendo, vniuerſum clauſtrum noſtrũ honoratis. Prædium autem pietatis veſtræ, quo noſtrum ſtipẽdium adauxiſtis, partim veſtri, partim miniſteriales Domini N. inuaſerunt, veſtram eleemoſynam ſub veſtro ſingulari patrocinio nobis penitus abſtulerunt. Nos profectò nihil ipſis, nihil aliis quibuslibet in beneficium de eodem prædio conceſsimus, ſed in perpetuam veſtri nominis memoriam noſtris vſibus ordinauimus.

Nunc igitur nos omnes communiter veſtram imploramus benignitatem, quatinus Imperiali veſtra legatione inuaſorum illorum audaciam retundatis; qui veſtrum Imperiale decretum tranſgreſsi ſunt, quod indiſſolubiliter conſtituiſtis, vt prædium illud nec à nobis, nec ab aliquo Præpoſito vlli hominum in beneficium poſſet concedi; ſed pro ſalute animæ veſtræ, noſtræ deſeruiret in perpetuum neceſsitati. Itaque veſtra Imperialis legatio efficiat, quatinus modò prędicta præda nobis reſtituatur, ac deinceps nullus fratrum edictum tranſgrediatur.

XIII.

Epiſtola eiuſdem Ruperti ad eundem Henricum.

DEſiderantiſsimo Domino ſuo Heinrico ſereniſsimo Romanorum Imperatori Auguſto; Rupertus Dei gratia Babebergenſis Epiſcopus, cæteriq́ue ſui fideles Nurenbergenſes cum inſtantia orationum ſeruile in omnibus obſequium. Sicut in omnibus veſtris negotiis ego Rupertus deuotiſsimum me ſemper exhibui, ſic etiam vſque in finem maiori quoque ſtudio in omnibus veſtræ obediam voluntati. Et quidquid per Dominum G. mihi iniunxiſtis, omni circumſpectionis diligentia ad veſtram voluntatem perficere ſtudeo. Perfectæ verò dilectionis ardore nullatenus celare vos audeo, tam amicos, quàm inimicos noua quædam machinando confœderari. Et valdè neceſſarium eſt, vt quantocyus ad nos redeatis. quoniam præſens corpore facillimè poteſtis vniuerſa ad veſtram voluntatem componere, quæ veſtri abſentia in incorrigibile malum formidamus excreſcere.

XIV.

Epiſtola Eccleſiæ Bamberg. ad Henricum Imperatorem.

SEreniſsimo Domino ſuo Heinrico Imperatori Cæſari Auguſto Babenbergenſis Eccleſia, ſpeciali quadam fidelitate ſibi ſemper ſuiſq́ue anteceſſoribus deuincta, fidele & ſtabile ſeruitium cum deuotis orationibus.

Gratias agere diuinæ bonitati non deſiſtimus, qua inſpirante, clementia veſtræ dominationis, more & exemplo * Patris veſtri, piiſsimæ memoriæ, nos & locum noſtrum benigno fauore, & quaſi ſingulari quodam affectu hactenus dignata eſt

** Henrici III. cui cognomen Nigro.*

reſpi-

reſpicere & confouere. Vnde ſolita pietate veſtra confiſi, diſpoliati, & immoderata rerum noſtrarum deuaſtatione penè iam deſolati, genibus veſtræ commiſerationis cum lacrymis, & querelis pernimium neceſſariis prouoluimur. Si quid enim ab hoſtium immanitate relinquitur, hoc totum à veſtris miniſterialibus quibuſdam vbique deuaſtatur: vbicunque poſſunt, ſine reſpectu Dei & veſtri. Quorum illi quidem qui apud HAMERSTEIN præſident, octo carradas vini nobis hoc anno abſtulerunt. Oleum autem, quod ad Quadrageſimale tempus deputatum, M. cum præter eum deferretur, ex toto præripuit. Porrò R. cum ſuis complicibus omnia noſtra ſuæ domui contigua, vſq; ad deſolationem deuaſtauit. Ecce qualia nos veſtri à veſtris patimur: ſed adhuc peiora veremur: niſi Deus, & veſtræ iuſſionis auctoritas quantocyus ſubuenire dignetur. Rex regum, & Dominus dominantium, vitam & honorem veſtrum, Sereniſſime Domine, prout expetit neceſſitas totius Imperij, prolongare atque conſeruare dignetur.

XV.

Epiſtola Eccleſiæ Bambergenſis ad Adelbertum Archiepiſcopum Moguntinum.

ADelberto ſanctæ Moguntinæ ſedis Archiepiſcopo, & Romanæ ſedis Legato, ſanctæ Babenbergenſis Eccleſiæ Clerus reuerētiam cum dilectione, & obedientiam cum humilitate.

Primùm quidem Domine, gratiarum actiones veſtræ paternitati referimus, & à Deo retributionē vobis poſtulamus, quòd in tantis negociis regni occupatus, aurem veſtram à clamore noſtro non auertiſtis; ſed auxilium veſtrum in tribulatione noſtra, nobis affore, promiſiſtis. Quæ beneuolentia nullis meritis noſtris exigentibus nobis exhibita, nos adeò Paternitati veſtræ alligauit, vt nunquam eiuſdem beneuolentiæ ob-

ſiuiſci decreuerimus. Ex promiſsione itaque veſtra, quam per Legatum noſtrum audiuimus, in ſpecie adducti, iterum atque iterum oſtium miſericordiæ veſtræ pulſamus, & pedibus veſtris prouoluti oramus, vt cauſam noſtram, quam tractãdam, pro gratia veſtra, ſuſcepiſtis, ſicut vobis moris eſt, pro honore veſtro, tum pro dilectione Epiſcopi noſtri, tum pro noſtra ſemper manſura deuotione, perfectè & integrè terminetis.

Nouerit autem Paternitas veſtra, quòd milites Domini N. imò exactores eius, fratrem & diſpenſatorem noſtrum, & Sacerdotem Dei inhumaniſsimè, & ſicut eos decebat, tractauerunt, & tandem omnibus rebus ſuis & noſtris retentis, ſcilicet VII. palafridis, & XVI. marcis, quibus nobis vinum comparandum erat, & quod ſine lacrymis reminiſci non valemus, veſtibus omnibus vſque ad verecundam nuditatem abſtractis, infirmum, & vix baculo innixum, peditem abire permiſerunt. Sunt autem nomina eorum, qui hoc fecerunt, N. & N. & N. Cæterorum verò nomina modò exciderunt. Quod nos Domine (quia oculi totius regni ad conſilium prudentiæ veſtræ, & ad auxilium potentiæ veſtræ reſpiciunt) veſtræ gratiæ committimus; tanto de veſtra miſericordia præſumentes, quanto poſt hac, præ omnibus, vobis volumus eſſe deuotiores.

XVI.

Epiſtola Adalberti Archiepiſcopi Moguntini ad S. Othonem Epiſcopum Bambergenſem.

De hoc Adelberto ſeu Alberto, lege Serarium lib. 5. Rerũ Mogunt. Loquitur de Excommunicatione lata in Henricum V. maximè Anno 1116.

ADelbertus Dei gratia Moguntinus Archiepiſcopus, & Apoſtolicæ ſedis Legatus, Venerabili fratri Ottoni Babebergenſi Epiſcopo ſalutẽ in Domino. Excommunicationem, quam, communicato fratrum & Principum conſilio, in inuaſorem Regni fecimus, iam dudum fraternitati veſtræ per literas noſtras ſignificauimus: Sed, quia dubitamus, vtrum ad vos peruenerint,

rint literæ; audiuimus enim, quód Eccleſia veſtra, velit eas ignorare; Mittimus iterũ præſentes apices, mónentes, vt, quod fecimus nos, & vos faciatis, & per omnes Eccleſias veſtras ipſum iniquitatis auctorem cum fautoribus ſuis à communione Chriſtiana, & omni diuino officio arceri præcipiatis.

XVII.

Epiſtola eiuſdem Adalberti ad S. Othonem Epiſcopum Bambergenſem.

ADelbertus Dei gratia, ſanctæ Moguntinæ Eccleſiæ licet indignus, & humilis miniſter Ottoni dilecto & venerabili fratri ſuo Babenbergenſi Epiſcopo fraternam in Domino dilectionem & orationes. Fraternitatem veſtram coram Deo, & hominibus hactenus laudabiliter vixiſſe, & contra hæreticos, tempore huius ſchiſmatis, plurimum deſudaſſe pro Eccleſia, nulli penè dubium eſt. Quanto igitur zelum veſtrum erga Deum, & Eccleſiam * feruentiorem dudum eſſe cognouimus, tanto magis nunc miramur, quod tamen ſalua fraterna charitate dicimus, vos Deo & Eccleſiæ minus deuotum exiſtere, & quodammodo refrixiſſe: cùm iam magnum oſtium nobis apertum ſit recuperandæ vnitatis Eccleſiaſticæ, cùm iam bonum certamen noſtrum, Domino cooperante peruenerit ad finem, & nunc quàm maximè vobis & omnibus orthodoxis ſummopere ſatagendum ſit, vt, quod dudum à nobis eſt inchoatum bene, votiuum in Dei nomine ſortiatur effectum.

Vide Annot.

Dilectioni veſtræ pridem ſignificauimus, vt ſanctæ Apoſtolicæ ſedis Legato, & fratribus noſtris Coëpiſcopis veſtris, ac cæteris Catholicis Principibus in loco, qui dicitur *Pleſelt* occurrere velletis, & VVirzeburgenſis * Epiſcopi vnà nobiſcum intereſſe ordinationi. Ad quam vtique prompto & alacri animo, etiam non rogatus venire debueratis; non ſolùm, quia Coëpiſcopus, ſed etiam quia conciuis veſter eſt, & iure propinquitatis ipſum quodammodò familiarius & ſpecialius

* *Ruggeri contra intruſum Gebhardum. Eſt autẽ Ruggerus ordinatus Anno* 1122

lius diligere debetis. Sed, quia venire neglexiſtis, Dominus Cardinalis vſque ad ſatisfactionem à diuino officio, cæteris conſentientibus, vos ſuſpendere voluit. Nos autem pro ſingulari amore, & reuerentia veſtri, ne quid durius contra vos diffiniri deberet, vix obtinuimus.

Nunc itaque fraternitatem veſtram rogamus, & ex auctoritate Domini Papæ, & Apoſtolicæ ſedis Legati, & noſtra præcipimus, vt vniuerſali Concilio in natiuitate ſanctæ Dei genitricis Moguntiæ celebrando, omni amputata occaſione veſtram exhibeatis præſentiam; vt ibi & Domini Papæ legationem cognoſcatis, & de ſtatu Eccleſiæ vnà nobiſcum in commune conſulatis. Si qui verò Epiſcoporum huic ſancto Concilio intereſſe neglexerint, ſciant ſe ex auctoritate Domini Papæ, & Apoſtolicæ ſedis Legati, & totius Concilij ſynodalis ſententiæ, qua huiuſmodi præſumptores feriendi ſunt, modis omnibus ſubiacere.

Annotatio in XVII. Epiſtolam.

CAuſſam huic epiſtolæ ſcribendæ dedit conſuetudo S. Othonis, qui in tanta rerum omnium turbatione, quantum conſequi poterat, publico abſtinens, ſuæ Eccleſiæ res curabat. Quod nonnulli tam Catholicæ; quàm ſchiſmaticæ partis ægrè ferebant. Clarè hoc teſtatur Vrſpergenſis, qui iſta. Anno Domini M. C. XIV. Dominus Imperator (Henricus V.) *Natalem Domini Babenberg cum ſumma magnificentia, copioſaq; Principum multitudine celebrat: Et hoc ſimpliciter, quia virum Dei Ottonem inibi Epiſcopum, propter quadam iam orientia in Regno ſcandala, Curiam frequentare renuentem, ex parte ſuſpectum habebat. Ipſe verò tranſitoriis pro Concordia Eccleſiaſtica non parcens; beneficiis indefeſſis animoſitatem Regis glorioſè deuicit.*

Idem Vrſpergenſis. *Cæteris, qui aderant, &c. ad Curiam venire* Babenberg Nonis Maij (M. C C. X X I V) *indicebat* (Henricus.) *Factus eſt itaq; conuentus idem non modicus, &c. Quibus ſingulis neceſſarios ſumptus vel ex toto, vel ex parte miniſtrabat venerandus Epi-*

ſcopus

ſcopus Otho, præter publicum atque conſtitutum antiquitus Imperatoriæ Maieſtati, quod Aulicis etiam importunius exigebatur ſeruitium. Ab ipſis deniq; Pater idem notabatur rarius quàm cæteri præſules Palatium viſitare; ipſe verò Monaſteriis conſtituendis & reſtaurandis, eleemoſynis diſpẽſandis, orationibus inuigilãdis, cæteruq; tam practicæ, quàm theoreticæ ſtudiis inſinuandis ſeſe maluit occupare. Nec deerant, qui id inuidiæ cauſſa muſſitantes publicis potius functionibus impendendum iudicarẽt; ſicq; Cæſaris animoſitatem contra virum Dei commouere tentarent. Sed quia Dominus cuſtodit omnes diligentes ſe, & vias peccatorum diſperdit, iſte rebus tranſitoriis pro tempore non parcens, miro modo, quamuis vndiq; regiones ſtringente penuria, ſufficienter omnibus miniſtrando bonitate malitiam vicit, non fictæ charitatis officiis, totius in ſe Regni beneuolum affectum commeruit. Hæc Vrſpergenſis. Non ſemper tamen publicis abſtinuit. Nam Anno M. C. V. cum cæteris Romam legatus miſſus eſt pro Henrico V. contra Henricum IV. Et Anno M. C. XXI. tranſactioni Catholicorum & ſchiſmaticorum ad Mogũtiam interfuit: & ad Principes Noricos tranſactionis indicandæ cauſſa legatus abiit. Et tandem pacẽ inter Eccleſiam & Imperium Anno M. C. XXII. initam chirographo ſuo confirmauit.

XVIII.

Epiſtola Epiſcopi Halberſtatenſi ad S. Othonem.

OTTONI, Domno ſuo Venerabili ſanctæ Babenbergenſis Eccleſiæ Pontifici * N. per miſericordiã Dei Halverſtatẽſis Eccleſia [Epiſcopus] ſi quid eſt, quotidianum laudabilis vitæ incrementum. Si rerum veſtrarum ſtatus proſperitate fruitur, ſi condignè morũ ac vitæ compoſitioni concordat, vobis, vt decet, congaudemus; ſi non; condolemus. quia id ipſum de fidelitatis veſtræ excellentia ſperamus, & certum habemus. Si ergò rerum noſtrarum ſtatum ſcire cupitis, vt amico, cui maximè confidimus, cui fluctuantis noſtræ anchoram, ingruente tempeſtate, infigimus, vt amico inquam, quem poſt Deum vnicum ac cer-

* *Videtur leg. O. Vt ſit Otho, de quo Crãcius lib 6. Metropol. cap. 11. de quo Epiſt. ſeq. Honorius Põtifex.*

tiſsimum imbecillitatis noſtræ ſuſtentaculum eſſe, non diffidimus, dilectioni veſtræ intimamus. De proxima iſta, quam noſtis, expeditione, in qua ob honorem regni & Eccleſiæ diligentius cæteris laborauimus, reuerſi, domi vbi pacem & cõcordiam, vbi trãquillitatem & recreationem inuenire debuimus, odium & diſcordiam, ſchiſmata & inteſtina bella, peccato heu noſtro exigente, inuenimus. Aduerſarij enim noſtri N. & N. Eccleſiæ noſtræ Canonici, qui & prius nobis aduerſabãtur, quibuſdam ſolitæ fraudis induſtria collectis, inter quos N. nominatiſsimus, & quaſi primicerius, iterum in nos inſurrexerunt, cleroque conuocato, lacrymabilia & inaudita crimina, quæ, Deo teſte, nunquam commiſimus, in faciem nobis obiecerunt; inter quæ, electionem noſtram non fuiſſe Canonicam ideoq; & conſecrationem noſtram aſſerunt eſſe irritã; inſuper quoque & ſimoniam neſcio quam N. nobis imponit, quam ſe Canonica auctoritate ſtatuto tempore probaturum aſſerit.

Nos ergò tanta, tamque inaudita infamatione perculſi, Moguntinæ ſedis Archiepiſcopo rem omnem ſcriptis aperuimus, huiusq; rei conſilium, & auxilium quæſiuimus. Qui literis ad Eccleſiam noſtram directis, omnimodis nos excuſauit, electionemque noſtram iuſtam & Canonicam fuiſſe comprobans, criminatores noſtros reconciliari nobis condigna ſatisfactione præcepit. Illi verò obſtinationi ſuæ iuſſa Archiepiſcopi poſtponentes, nec non & Magdeburgenſis Archiepiſcopi, qui ad ſedandam hanc motionem regio iuſſu aduenit, monita ſpernentes, adhuc in conſpirationis ſuæ vecordia perſiſtunt. Quapropter aram miſericordiæ veſtræ amplectentes ad vos confugimus, debitumque clementiæ veſtræ auxilium humiliter imploramus. Quidquid enim alij faciant, veſtrum eſt ex gemino charitatis vinculo nobis aſsiſtere, labantesque brachio virtutis veſtræ ſuſtentare. Proinde rogamus quatenus literas veſtras ad Metropolitanum dirigatis, & vt in cauſa noſtra diligens eſſe velit, cauſa veſtri efflagitetis. Rogamus quoque, vt vbicunque Concilium pro huius rei diſcuſsione conuocetur, vos adeſſe velitis.

XIX. *Epi-*

XIX.

Epiſtola Honorij Pontificis ad Othonem Epiſcopum Halberſtattenſem.

HOnorius Epiſcopus ſeruus ſeruorum Dei, Venerabili fratri Ottoni Haluerſtatenſium Epiſcopo, ſalutem & Apoſtolicam benedictionem.

Grauis ad nos de perſona tua querela peruenit. Accepimus enim, quoniam Halverſtatenſem Epiſcopatũ per laicalem violentiam, & quod deteſtabilius eſt, per ſimoniacam hæreſin occupaſti. Quantum autem flagitioſam iſtam peſtem ſimoniacæ hæreſeos ſancta Dei Eccleſia abhorreat, Petrus Apoſtolus in principio naſcentis Eccleſiæ manifeſtat, qui Simonem Spiritum ſanctum vendere volentẽ cum ſua pecunia condemnauit. Si ergò huius ſceleris te reum eſſe cognoſcis, ſatius eſt, vt cedas, & delictum tuũ in hac vita punias per pœnitentiam, quàm ante oculos diſtricti iudicis iudicandus appareas. Datum Beneuenti XV. Kal. Nouemb.

XX.

Epiſtola Babebergenſis Eccleſiæ de Hermanno ad quendam Epiſcopum.

REuerendiſsimo Epiſcopo, & in Chriſti membris valdè honorando E. tota Babebergenſis congregatio deuotiſsimam ſeruitutem cum perpetuà orationum conſtantiâ.

Pro huius epiſtolæ clariore intellectu lege Greg. VII. Pontif. Lib. 2. Regiſtri epiſt. 76. & lib. 3. epiſt. 1. 2. 3. & lib. 1. epiſt. 24.

Suſceptis literis ſanctitatis veſtræ, quibus animum veſtrum graui admiratione pulſari dicitis, quod rem tantam, & tam inuſitatam priuata quaſi temeritate præſumpſimus. Omninò intelleximus, totum negocij tenorem longè aliter vobis, quàm res eſſet, innotuiſſe. Quamobrem, vt & diſciplinę Eccleſiaſticæ apud nos illibata integritas, & totius actionis veritas, remotâ omni falſitatis nebulâ, eluceſcat; rem geſtam, quan-

tum Epiſtolaris modus patitur, breuiter vobis exprimere tentabimus.

Cùm pro perſona, qua de agitur, diram infamiam ſimoniacæ hæreſeos, execrabilemque confuſionem euidentiſsimi periurij ab omni Eccleſiâ ſuſtineremus; & omnes ferè veſtri Ordinis, Epiſcopi ſcilicet & Archiepiſcopi, publicè, ipſo Rege audiente, omnia Chriſti Sacramenta prophanari deplorarent, & chriſma, corpusque Domini, quod ipſe confecerat, velut immunditias menſtruatæ exhorrerent: Gradus etiam Eccleſiaſticos, quos ille inſtituiſſet, deteſtabili illuſione deumbratos aſſererent: malũ enim inſcitiæ, quod in eo, quantum ſit, vos optimè noſtis, ad immanitatem aliorum, licet intolerabile, leue ducebamus.

De Hermanni huius inſcitia lepidam hiſtoriolam refert Bruno initio Commentarij de Bello Saxonico.

Hæc itaque, aliaque id generis infinita, quę verecundia modeſtiaque noſtra, Deo teſte, diſsimulat, cùm iam ecce in decimum annum triſtiſsima patientia pertuliſſemus; tandem aliquando tacti do ore intrinſecus, & planè diuinitus admoniti, humiliter nos ad pedes illius abiecimus, obſecrantes & obteſtantes; vt, quia vocatus ad Synodum ſedis Apoſtolicæ fuiſſet, ſi in innocentiâ ſuâ confideret, iter arriperet, & tam ſe, quã nos tam deteſtabili opprobrio, tanquam immani periculo liberaret: aut, ſi aliud ſibi conſcientia ſua ſuggereret, tum verò per timorem Dei, vt ſibi, nobisque alia ratione conſuleret. Et ecce, dum hæc agebãtur, Deo ſic ordinante, ſuperuenit Dominus Metropolitanus. Cui, dum omnia retractata fuiſſent; & ipſe querelas noſtras, vtpote omnium gnarus, plurimum accumulaſſet, tandem ipſius auctoritate id ſtatutum eſt, illo noſtro approbante, atq; etiam obſecrante; vt ex Collegio fratrum duo, vel tres Romam irent, in quorum præſentia ſe ab impoſitis criminibus ſecundum Canonum ſtatuta, expurgaret. Quod niſi factum fuiſſet, iam vltra nullam obedientiam à nobis expoſtulaturum, aut aliquod Epiſcopale ius ſibi inter nos vendicaturum. Ipſe vltroneus ſacroſanctè ſe obſtrinxit. Atq; hæc domi acta ſunt.

Archiepiſcopus Moguntinus Sigefridus.

Ecce autem Romæ, dum terminũ vocationis ſuæ ſuperſediſſet, & vix interuentu quorundam officium ſuum, quo priuandus

uandus erat, vſque in diem Palmarum, quia tunc venturus ſperabatur, obtinuiſſet. cùm verò & has inducias fruſtraſſet, tum Domnus Papa in ipſis Albis, Cardinalibus ſuis in vnum congregatis, præſente Archiepiſcopo noſtro, qui illuc inopinatus aduenerat, aſsidentibus etiam reuerentiſsimis noſtratibus Epiſcopis, VVirziburgenſi & Metenſi; ibi, inquam, Papa ipſum Archiepiſcopum, alioſque noſtrates terribili obteſtatione conuenit; vt, quæ de Babebergenſi Epiſcopo verè ſibi comperta eſſent, edicerent. Tum Archiepiſcopus, cùm ab omnibus vltro citroque fuiſſent ventilata, verè & abſque omni controuerſia, eum Simoniacum pronunciauit; in tantum, vt grandem ſuæ ipſius pecuniæ in id facinus expenſam diceret. Omnibus, qui aderant, ipſum vno ore ſucclamantibus. Ita negotium diffinitum eſt; vt, ſi ipſe noſter Romam perueniret, ibi ſuæ cauſæ ſententiam exciperet. Sin verò retrogradus fieret; tum Archiepiſcopus ex præcepto Domni Papæ, Clero populoque Babebergenſi denunciaret; ne vllam ſibi obedientiam, vtpote damnato, exhiberent, omnemque eius communionem & conſortium, vt planè Simoniaci declinarent. Atque hæc Romæ acta ſunt.

Interea noſter cum fiducia cuiuſdam interceſſoris ſui, quem ingenti pecunia redemerat, quemque infinitis variarum ſpecierum opibus ad explendos Romanæ cupiditatis hiatus præmiſerat; dum illius, inquam fiduciâ, propius Romam acceſsiſſet, ita vt vix bidui iter reſtaret: ibi triſti nuncio rei geſtæ perculſus ſubſtitit. Fratres verò, qui cum eo venerant, quaſi teſtes innocentiæ ipſius aſtituri, Romam progreſſi; cùm literas Fratrum Papæ obtuliſſent, poſt multa, quæ lõgum eſt perſequi, id demum ab eo mandatum accepêre, vt, ſi ipſe ad ſuſcipiendam ſententiam Romæ ſe non præſentaret, Fratres eum omninò excommunicatum ſcirent, atque ab omni eius contagione, niſi ſecum perire mallent, præcauerent. Hæc vt exſecuti ſumus, teſte ipſa veritate, ita domi foriſque geſta ſunt.

Quid ergò hìc à nobis abuſiuè factum quiſquam probauerit? Quid, inquam, hìc factum, quod religioſi, & ſerui Dei

tantopere mirari, & non magis ſummopere lamentari debeant? Nam quid taciturnitate noſtra decénali patientius? Aut quid tandem ſuggeſtione noſtra, quæ lacrymis, gemitibuſque inſinuata eſt, humilius? Quid autem diſciplinæ Eccleſiaſticæ congruentius? quàm, vt tantorum malorum exitus, & remedium, conſenſu & rogatu ipſius conſilio & auctoritate Metropolitani à ſedi Apoſtolica peteretur? Nam quod Reuerentia veſtra nos monet, vt vos in partem conſilij admittamus; nō vos in partem conſilij admittimus: quin imò totum conſilium vobis ſecundum ea, quæ geſta ſunt, committimus; certi omninò, prudentiam veſtram terminos Patrum, aut decreta Spiritus ſancti nullatenus exceſſuram.

Quòd autem in ſpe abſolutionis illum adhuc eſſe dicitis; hanc profectò & nos ei à Deo Patre miſericordiarum omnibus votis expoſcimus: quæ tamen nulla vnquam eſſe poterit, niſi ab renunciata peſte, qua tenetur. Nam, vt beatus Gelaſius ait; *Chriſtum mortuos ſuſcitaſſe legimus; in errore poſitos abſoluiſſe, non legimus.* Porrò, quod cum bono recompenſaturum, ſi quid nos læſit, promittitis: abſit, abſit, vt eum aliquo carnali, aut priuato, quod verba veſtra ſubínnuunt; ſed verè perfectò, & ſpirituali odio perſequamur: quo & ipſe ſe, ſi ſapit, maximè omnium * perſequitur. Quod autem priuatis & publicis fortunis noſtris & periculis conſulendum eſſe admonetis, nihil horum inopinatum, nihil improuiſum nobis occurret: Et Deo gratias, ſi inter eos computabimur, de quibus ſcribit Apoſtolus; *Vobis datum eſt pro Chriſto, non ſolùm vt in eum credatis, ſed vt etiam pro illo patiamini.* Et ad Hebræos; *Rapinam*, inquit, *bonorum veſtrorum cum gaudio ſuſcepiſtis, cognoſcentes vos habere meliorem & permanentem ſubſtantiam.* Vbi & magnificè nos exhortans ſubiicit; *Nolite itaque amittere confidentiam veſtram, quæ habet remunerationem.* Porrò, quod in calce literarum dicitur; *ſi emendatus recipietur*; id verò eſt omni admiratione ſtupendum. Cùm enim, ſi emendatus fuerit, non ſit Epiſcopus, quomodo & recipietur? Aut, ſi emendatus fuerit, cùm ſit excommunicatûs, quomodo recipietur?

* *Perſequi debet, fortè.*

Phil. 1.

Hebr. 10.

Ibid.

En

En longius, & breuius, quàm vellemus, paternitati veſtræ reſpondimus: veruntamen ſapienti ſat dictum eſt. Nunc ergò per Chriſtum vos rogamus, vt ipſi Chriſto ſupplicetis; quatinus Eccleſiam, tam periculosè fluctuantem placito ſibi paſtore maturè componat & gubernet. *Multum enim valet deprecatio iuſti aſſidua.* Et benè noſtis, quàm gratum, acceptumque illi ſit; quando pro ſuo ſibi corpore, quod eſt Eccleſia, ſuum ſibi corpus per inæſtimabile myſterium offertur. Omnem fraternitatem ſub vobis & vobiſcum Deo ſeruientem, omnium humilitas vnicè in Chriſto ſalutat.

XXI.

*Epiſtola Adelberti ad Ottonem Babenbergenſem de * Gebehardo Herbipolenſi Epiſcopo.*

** Fuerat hic ab Henrico V. Imp. in illam ſedem intruſus Anno 1122.*

ADelbertus ſanctæ Moguntinæ Eccleſiæ humilis miniſter, & Apoſtolicæ ſedis legatus, venerabili & in Chriſto dilecto fratri & Coepiſcopo, Domno Ottoni ſalutem & obſequium fraternæ dilectionis. Tribulationes & deſtructiones Herbipolenſis Eccleſiæ, quæ & quantæ ſint, quamdiu durauerint, iam dudum diſcretioni veſtræ innotuit; quæ vſque adeò multiplicatæ ſunt; niſi in breui eis prouideat omnipotens & miſericors Dominus; quod in proximo Eccleſia illa omnimodis annihilabitur. Vnde, ſi facultas ſuppeteret, veſtræ fraternitatis præſentiam & cõſilium potiſsimum deſideraremus conuenire, & de ipſius reformanda pace & religione, quantũ diuina miſericordia concedet, ſolicitius pertractare. Siquidem Fratrum, qui nobiſcũ ſunt, & quos præſentialiter, vel per literas noſtras conuenire potuimus, tale eſt conſilium. Quoniam venerabilis frater & Coepiſcopus noſter* Rogerus viam vniuerſæ carnis ingreſſus eſt, in hoc Eccleſiæ illi prouideamus, vt promouendo Fratrem iſtum Gebehardum, diſperſa illius Eccleſię diſpenſatoriè poti° recolligamus, quàm alium ſuper imponẽdo grauiter quidem diſper-

** Ruggerus legitimus Eccleſiæ VVirzburgenſis Epiſcopus.*

diſperſa funditus extirpari permittamus. Quocirca fraterna vos commonemus charitate, vt præſentiam veſtram conuentui Fratrum noſtrorum, quos in id ipſum conuocauimus, in proximo feſto B. Lucæ velitis repræſentare; vel, ſi id minimè valueritis adimplere, conſilio, quod Spiritus ſanctus vobis dictauerit, cõſenſus veſtri literas non differatis tranſmittere. Valete, & in orationibus veſtris noſtri memoriam facite.

XXII.

Epiſtola Honorij Pontif. de eodem Gebehardo.

HOnorius Epiſcopus ſeruus ſeruorum Dei venerabili fratri Adelberto Moguntino Archiepiſcopo ſalutem & Apoſtolicam benedictionem. Super cauſa Gebehardi, de quo nos rogauit tua fraternitas, fratrum noſtrorum Epiſcoporum & Cardinalium conſilium requiſiuimus. Ex eorum ergò deliberatione prouiſum eſt, quod in Herbipolenſi Eccleſia Gebehardus idem non debeat vlterius Epiſcopatus apicem obtinere. Data Lateranis. IV. Non. Martij.

XXIII.

Epiſtola Adelberti ad Eccleſiam Herbipolenſem de eodem Gebhardo.

ADelbertus Dei gratia ſanctæ Moguntinæ Eccleſiæ humilis miniſter, & Apoſtolicæ ſedis legatus, dilectis in Chriſto filiis VVirzeburgenſis Eccleſiæ Prælatis & ſubditis Clero & populo, eſſe in Chriſto cor vnum & anima vna. Condolentes ex corde Eccleſię veſtrę tot iam ac tantis tribulationib. attritæ, exhortamur vos in Domino, vt ſimplices & inanimes in domo Dei ambulare ſatagatis, quia ſcriptura teſte; *in ſciſſura mentium Deus non eſt*; Et, quæcunq; mala vos adinuenerunt, ex diſcordiæ radice proceſſerunt. Vnde oportet, vt ad hanc exſtirpandam diligentius inuigiletis, Deumq; & ſinguli, & in commune precemini, quatenus

tenus miſericordiæ ſuæ oculis vos reſpiciat, & talem finē diuturnæ calamitati veſtræ imponat, ne deinceps talis oppreſsionis periculum vobis incumbat. Concordia ſiquidem, ſicut ſæpe audiſtis paruæ res creſcunt, diſcordia magnæ diſpereunt. quod quia manifeſto experimento didiciſtis, commonemus vt tanti mali perniciem deuitare ſtudeatis.

Ne verò voluntatis noſtræ ignorantia vos in aliquo commoueat, vel diffidere faciat: nouerit pro certo dilectio veſtra, nos idem ſentire, quod omnes Catholici de veſtra ſentiūt Eccleſia, id ratum tenere quod Romana ſanxit, & denunciauit auctoritas: cuius terminos nec debemus, nec volumus tranſire. quia, hæreticum conſtat eſſe, quiſquis Romanæ Eccleſiæ etiam in tam iuſto iudicio non concordat. Quod ſi adeò nos concordes in iuſtitiæ cauſa perpenditis, vt locum veſtrum ab inuaſione impetitoris alicuius, ſi quis fortè emerſerit, defendere confidatis, in nomine Domini, quidquid vobis gratia eius inſpirauerit, confidenter aggrediamini: ſi quo minus, ſalubriori & propenſiori conſilio res tractetur. quia, conſulta & conſiderata dilatio, licet grauis & oneroſa ſit laborantibus, plus tamen vtilitatis ſolet afferre, quàm feſtinata, & indiſcreta rei præcipitatio. Cupientes autem in omnibus, vobis eſſe prouiſum, nihil aliud audemus ad præſens perſuadere: ne, ſi fortè res in contrarium ceſſerit, quod Deus auertat, omnem culpam in me, quaſi auctorem, refundatis.

XXIV.

Epiſtola Eccleſiæ Vvirzburgenſis ad Eccleſiam Bambergenſem, de eodem Gebhardo.

DOmno L. Babenbergenſi Præpoſito, Decanoque L. & cæteris confratribus eiuſdem Eccleſiæ, VVirzeburgenſis Eccleſia quidquid charitatis & obſequij valet eſſe in Domino. Noſtis charíſsimi, (neque enim ignorare poteſt veſtra prudentia quod multorum aures & præcordia longè lateq; concuſsit) videlicet quanta tē-

peſtatis procella, quàm vehemens & intolerabilis calamitas Eccleſiam noſtram oppreſsit. Ad quod, dum veſtræ compaſſionis affectum ſpecialiter debemus habere; quod etiã remotiſsimæ & ignotæ Eccleſiæ nobis pro Chriſto offerunt, nimis aliena mente nobis videmini abnegare. Ecce enim, quod ſine graui gemitu mirari vel conqueri nõ valemus, obſtupeſcimus valdè, quomodo hominem illum Domnum Gebehardum, quem Romana Eccleſia damnauit, quem Metropolitanus noſter cum Archiepiſcopis & Epiſcopis multis conſequẽter ab Eccleſia ſequeſtrauit, vos in Catholica communione recepiſtis, & ſi, cum gratia veſtra dici poteſt, quaſi ad contemptũ Romanæ, imò totius Eccleſiæ, ſicut ſcriptum eſt, cornu peccatori dediſtis. Hoc autem eo magis miramur, quod Præpoſitus veſter domnus * L. præſens apud nos erat, quando domnus Archiepiſcopus publicè in pulpito noſtro nunciauit clero & populo, quomodo, quibus de cauſis, quoue ordine Romana Eccleſia eum à cõmunione Eccleſiæ ſequeſtraſſet, & quomodo poſtmodum domnus Gerardus Cardinalis vnà cum ipſo & cum tota Eccleſia ibidẽ congregata in Argentinenſi Eccleſia, præſente domno Rege, ſententiam excommunicationis in eum promulgaſſet. Neq; enim per Dei gratiam ita inopes rationis, vel humanitatis ſumus, vt cuiquam veſtrum, qui ſanè ſapiat in præſenti negotio, nimis præcipites videri debeamus; cùm vtiq; ſi partes eiuſdem negocij per omnia vobis eſſent cognitæ, quantum de veſtra charitate & prudentia confidimus, nullatenus de vobis poſſemus dubitare.

Expoſtulant Herbipolenſes cum Bambergenſibus ob receptum Gebhardum.

** M. S. F.*

Noſtras itaq; literas, noſtras querimonias iam dudum vobis miſiſſemus: ſed, quia viuam vocem Præpoſiti veſtri teſtem noſtræ affectionis vobis credebamus ſufficere, idcirco nihil timoris, nihil ambiguitatis de vobis concepimus. Veruntamẽ vtcunque humana ſe habeant, fixi & conſtantes in obedientia Romanæ Eccleſiæ reperiemur, ſummoperè cauentes, ne propter temporale damnum, vel commodum de nobis ſcandalum Eccleſiæ generetur. Valete in Domino ſemper: nec credatur omni ſpiritui, & noſtri memores eſtote.

Epi-

XXV.

Epiſtola Eccleſiæ Bambergenſis ad VVirzburgenſem.

SAnctæ VVirziburgenſis Eccleſiæ Dominis ac fratribus ſuis ſereniſsimis & reuerentiſsimis, ſoror ſua ſemper & vbique ipſis deuota Babenbergenſis Eccleſia inter aduerſa præſentis tribulationis, nec ad dexteram, nec ad ſiniſtram declinare, ſed ab inſtantis ſæuiſsimæ tentationis procella, auram ſerenitatis, ac portum tranquillitatis nō verbo & lingua tantum, ſed opere & veritate à Deo ſalutari ſuo inſtanter ac vigilanter implorare.

Optamus diligenter recolere diſcretionis veſtræ prudentiam; qualiter noſtra & veſtra Eccleſia iam olim ab initio vnum cor & vnam animam ad inuicem omnibus in rebus, ſiue proſperis congaudendo, ſeu aduerſis compatiendo habere ſtuduerint. Cuius videlicet ſemper amandæ nobis ſocietatis, atque, vt ita dictum ſit, congermanitatis iura, & vos hactenus illibata erga nos conſeruaſſe congratulamur; nec nos violaſſe, teſte Deo, & conſcientia, libera voce proteſtamur.

Quæ cùm ita ſint, cumq́; nos ſemper vſq; modò, ſicut decebat, & facultas ſuggerebat, ad omnia veſtræ volūtatis & honoris obſequia promptos ac deuotos fuiſſe probaueritis; non modicum admirationis, imò etiam amaritudinis & doloris ingeſſerunt nobis literæ quædam, quæ ex perſona veſtræ fraternitatis allatæ, præter meritum & culpam magnæ cuiuſdam inhumanitatis nos arguunt, ſimul & ſuperbæ temeritatis. Inhumanitatis quidem nota ſplendorem innocentię noſtræ obfuſcat, dum compaſsionis affectum ſpecialiter vobis debitum; quem & remotiſsimæ & ignotæ Eccleſiæ vobis pro Chriſto offerant, nos quaſi duros & inhumanos nimis aliena mente veſtræ inſtanti calamitati denegare improperant; Temeritatis verò ſuperbiā obiectant, dum nos quaſi ad contemptū Romanæ, imò totius Eccleſię, domnum Gebehardum excōmunicatum in Catholica cōmunione recepiſſe, ſicq́; cornua peccatori dediſſe proclamitant.

 Qua-

Quaſi verò ita ab omni ratione ſimus alieni, adeò omniũ bonarum rerum inſcij, vt ignorare debeamus; quis, à quo, & quo ordine à Catholica communione ſit eiiciendus. Quia ergò incautæ & illicitæ excommunicationis quaſi ad opprobrium ſimplicitatis noſtræ in eiſdem literis veſtris arguimur, culpam noſtram, ſi tamen eſt culpa dicenda; auribus veſtræ prudentiæ placuit retexere.

Domnus Eckehardus (quem quidem locum & nomen dum inter vos habuiſſe deſignati & electi Epiſcopi à quamplurimis audieramus; reprobationem verò ipſius nec dum certa & legitima relatione cognoueramus:) veſpertina hora de improuiſo, nobis neſcientibus, veniens, apud nos hoſpitatus eſt. Manè autem facto mandauit nobis, pro cauſa ſua, velle nos conuenire, & conſilium noſtrum ſuper negocio ſuo audire: quod nec hæretico quidem excommunicatiſsimo denegandum eſſe cenſentes, iuſta petenti annuimus. Venit; cauſam ſuam expoſuit, acceptoque reſponſo, moxque diſceſſit. Quid igitur chariſsimi fratres & Domini? hoccine eſt, ad contemptum totius Eccleſiæ excommunicatum in Catholica communione recipere? Hoccine, inquam eſt, peccatori cornua dare? Non ſic arbitramur quenquam deſipere, vt hoc præſumat ſapere. quia, non ſic ſapiunt, non ſic ſcribunt Patres & Doctores Catholicæ Eccleſiæ. Poſſemus equidem latius, & ſubtiliùs aliquid de modo & ordine excommunicationis faciendæ ſecundum traditionem SS. Patrum differere: niſi pro vitio duci ſciremus, in re manifeſta, præſertim apud doctos, odioſa verborum copia diffluere. Vnde, prætermiſsis his, quæ fomitem odiorum & diſcordiarum generare ſolent, ea potius dicamus, quæ pacis & concordiæ nutrimẽta præbeant. Igitur de nobis ſic habetote. Orta tempeſtate in mari, Dominum dormientem in naui, fuſis pro vobis, quod ſolùm poſſumus, piis precibus excitáre indefinẽter incumbimus. Quod ſi Domino votis noſtris annuente, & ventis & mari imperante, diu deſiderata tranquillitas ſubſecuta fuerit; de veſtra liberatione haud ſecus ac noſtra congaudebimus. Sin aliter, quod Deus auertat, euenerit, viſcera fraternæ compaſsionis nequaquam

quam occludemus. Hoc decet fratres de ſe inuicem arbitrari, & non ex rumoribus vulgi, ſiue ex ſuſpicionibus, de nondum benè compertis quenquam calumniari; ſed omnia, præſertim in negociis fratrum & amicorum in meliorem partem interpretari. Quid plura? nobis & noſtris, ſine retractatione, prout velitis, iuxta meritum veſtrum vtimini.

XXVI.

Epiſtola Innocentij II. Pontificis ad Adalbertum Archiepiſcopum Moguntinum.

IN. Seruus ſeruorum Dei Adalberto, venerabili fratri Moguntino Archiepiſcopo, & Apoſtolicæ Sedis legato, ſalutem & Apoſtolicam benedictionem.

Scimus quidem zelum Dei vos habere, quem tamen ſalua charitate condire debetis, vt nihil indiſcretè, ſed omnia rationabiliter, & ſecundum Deum agere valeatis. VVirzeburgenſis quippe Eccleſiæ deſignatus Epiſcopus ſe à vobis cōtra iuſtitiam grauari, & præiudicium ſuſtinere, querelas nobis depoſuit: quod ipſum neq; accuſatoribus, neque teſtibus legitimis conuictum, neque ſponte confeſſum, neque Canonicè examinatum, tanquam Eccleſiæ inuaſorem, in qua ſe electum aſſeruerat, & Simoniacum pronunciatum, communione Eccleſiaſtica priuaueritis. Quod ſi ita eſt, fraternitatem veſtram à Canonicis regulis diuinitus inſpiratis, liquidò conſtat deuiaſſe. Ait enim ſacra Canonum auctoritas, adimi Epiſcopo Epiſcopatum non debere, antequam cauſæ eius exitus appareat. Item exempla Felicis Papæ ſcripta Athanaſio, & cæteris Epiſcopis in Alexandrina Synodo congregatis. De iudiciis Epiſcoporum, vnde nos conſuluiſtis, diuerſas à Patribus regulas inuenimus conſtitutas. Quidam enim ad repellenda impetitorum machinamenta, & ſuas præparandas reſponſiones, & teſtes confirmandos, & Concilia Epiſcoporum quærenda,

renda,annum & ſex menſes mandauerunt concedi. Quidam autem annum,in quo plurimi concordant.Minus verò quam ſex menſes non reperi; quia hæc Laicis indulta ſunt: quanto magis Sacerdotibus. Induciæ namque non ſub anguſto tempore;ſed ſub longo ſpacio concedendę ſunt,vt accuſati ſe præparare, & teſtes parare, atque contra inſidiatores ſe pleniter munire valeant. Iudices autem & accuſatores tales eſſe debent,qui omni careāt ſuſpicione,& ex charitatis radice,ſuam deſiderent ſententiam promere.

XXVII.

Epiſtola Adalberti Archiepiſcopi ad Innocentium Pontificem.

IN. Sanctiſsimo & vniuerſali Papæ, Adalbertus Dei gratia ſanctæ Moguntinæ Eccleſiæ humilis miniſter,& Apoſtolicæ ſedis Legatus, debitam vt tanto Apoſtolico obedientiam, & deuotiſsimam vt tanto Patri reuerentiam.

Acceptis ſanctitatis veſtræ literis ſuper cauſa fratris illius, ſi tamen frater dici debet,qui ſibi ſanctæ VVirzeburgenſis Eccleſiæ Epiſcopatum vſurpat. Intelleximus totius cauſæ ordinem longè aliter, quàm ſe veritas habet ſummo Apoſtolatui veſtro innotuiſſe. quia,multa ſolent per ſurreptionem fieri.Idem namque ſanctitati veſtræ contra nos querelas depoſuit, dicens,ſe à nobis præiudicium ſuſtinere, & contra iuſtitiam prægrauari. Nos verò in hac cauſa, Deo teſte, & conſcientiæ noſtra nihil egimus, quod Canonicis regulis poſsit obuiare; nihil vnde ſanctitati veſtræ ſuſpecti eſſe debeamus: nihil vnde aliquis,qui cauſam ipſam plenius tractauerit, poſsit nos reprehendere. Sed quidquid in hac cauſa egimus,non zelo amaritudinis,ſed zelo iuſtitiæ,nō aliquo odio permoti,ſed officij intuitu: non contra ſanctorum Patrum Canones, ſed ſecundum Canones egimus.

Scimus quidem iuxta ſanctorum Patrum regulas diuinitus inſpiratas, Epiſcopo Epiſcopatum adimi non debere; antequam

tequam cauſæ eius exitus appareat. Sed optimè nouit ſanctiſsimus Apoſtolatus veſter hanc ſanctorum Patrum ſententiam de dubiis Epiſcoporum cauſis, non de manifeſtis intelligi debere. Eius verò, de quo agitur, impudentiſſima cauſa, & certum crimen, nullum legitimæ defenſionis, nullum iuſtæ excuſationis colorem recipit. Luce enim clarius patet omnibus, quod nullis meritorum priuilegiis, nulla præeunte electione ad tanti ſacerdotij gradum eſt aſcitus, ſed tyrannica violentia intruſus, in ouile Dominicum non per oſtium intrauit, ſed aliunde per ambitionem, & Simoniacam hæreſin, tanquam fur & latro impudentiſsimè irrupit, & quod ſine magno dolore, & cordis compunctione dicere non poſſumus, locum legitimi Paſtoris ſibi vſurpauit, quem ſibi ſancta VVirzeburgenſis Eccleſia de filiis ſuis communi voto & conſenſu Cleri & plebis, nobiſque laudantibus & conſentientibus Canonicè inthronizandum elegerat; vtpote natalibus & moribus nobilem, Eccleſiaſtica diſciplina apprimè imbutum, fide Catholicum, natura prudentem, vita caſtum, ſobrium, humilem, affabilem, literatum, in lege Dei inſtructum, in ſenſibus ſcripturarum cautum, & per omnia ſacerdotali nomine & honore digniſsimum.

XXVIII.

Epiſtola quorundam Epiſcoporum ad Othonem Babenbergenſem Epiſcopum de obitu Heinrici IV. Imperatoris.

A* Moguntinus, † F. Colonienſis. v. Conſtantienſis. B. VVormacienſis. A. Spirenſis per Dei miſericordiam Archiepiſcopi. v. Fuldenſis Abbas. H. quoque Dux, F. Dux, G. Palatinus Comes, B. Comes de Sulzbach, & cæteri vtriuſque profeſsionis Principes, qui exequiis Imperatoris intererant, Venerabili fratri Ottoni Epiſcopo hinc fraternas In Chriſto orationes, inde fideliſsimum deuotæ ſeruitutis obſequium.

* *Adelbertus*
† *Fridericus.*

Poſt-

Poſtquam domnus Imperator viã vniuerſæ carnis ingreſſus eſt,& nos exequias eius cum iuſta deuotione & reuerentia compleuimus, ipſe ordo rei & temporis qualitas exigere videbatur,vt de ſtatu & pace regni aliquid conferremus, ſi non abeſſet præſentiæ veſtræ cõſilium,& aliorum Principum,tanto negocio vtile & pernéceſſariũ. Quam exſpectare,quia graue erat & difficile, ſedit omnium noſtrum ſentẽtiæ, ſi veſtræ tantum non diſplicet concordiæ, Curiam in feſto Beati Bartholomæi apud Moguneiam celebrare, & ibidem conuenientibus Principibus de ſtatu & ſucceſſore regni,ac negociis neceſſariis,prout Spiritus ſanctus aſpirauerit,ordinare. Nullum tamen præiudicium deliberationi & voluntati veſtræ facientes, nihil nobis ſingulare ac priuatum in hac re vſurpamus; quin potius diſcretioni veſtræ hoc apprimè intimatum eſſe cupimus; quatenus oppreſsionis, qua Eccleſia cum vniuerſo regno vſque modo laborauit,diſpoſitionis diuinæ prouidentiã inuocetis,vt in ſubſtitutione alterius perſonę ſic Eccleſiæ ſuæ, & regno prouideat,quod tanto ſeruitutis iugo amodò careat, & ſuis legibus vti liceat,nosq; omnes cum ſubiecta plebe temporali perfruamur tranquillitate. Conteſtamur etiam dilectionem veſtram,vt pacem credito nobis cælitus populo, infra præſcriptum Curiæ terminum,& vltra ad quatuor hebdomades ordinetis, quatenus omnibus tutior fiat concurſus ac reditus, & vt curialiter, more videlicet antiquorum Principum cum propria impenſa neminẽ pauperum lædentes conueniatis.

XXIX.

Epiſtola Eberhardi Epiſcopi Bambergenſis ad Abbatem Monaſterij Admontenſis.

EBerhardus Dei gratia Babebergenſis Eccleſiæ humilis miniſter, Domino G. venerabili Abbati de Admũte,& vniuerſis fratribus ſuis in Chriſto dilectiſsimis ſecundum vtrumq; hominem debitam in Chriſto deuotionem.

A Domi-

A Domino factum eſt, & non tam mirabile, quàm placabile & acceptabile debet eſſe in oculis veſtris, quod quibuſdam ſanctimoniæ veſtræ deliciis. DEO gratias, ſpiritualiter iam pridem ineſcati, denuò ad vos pia mentis auiditate recurrimus. Equidem fratre Helmerico quondam Abbate S. Michaëlis in ciuitate noſtrâ, dimiſſâ Abbatiâ, propter languores, & diuturnas corporis ægritudines in loco placido, pro ſuo beneplacito collocato, poteſtas eligendi Abbatem, ab vniuerſis eiuſdem monaſterij Fratribus, nobis & in nos tranſlata eſt.

Nos verò, inuocata diligentius Spiritus ſancti gratia, conſilio Domini A...... de Ehera, & aliorum religioſorum, qui aderant de ſanctiſsimo beatitudinis veſtræ Collegio, Dominum Irmbertum in Abbatem prædicto & præcipuè dilecto monaſterio noſtro deſignauimus; puſillis quibuſdam ad inopinatam electionis ſortem primò hæſitantibus, ſed in continenti, viribus animi recollectis, noſtræ autoritati & tam ſynceræ electioni conniuentibus debita cum humilitate & obedientia.

Præfatum igitur electum à veſtra ſancta & plurimum dilecta fraternitate requirimus, deuotiſsimè rogantes, atq; ſupplicantes, vt ſine difficultate nobis eum concedatis, vt velociter currat ſermo Domini, ne, quod abſit, dilatione ipſa, tam ſibi, quàm nobis intus aut foris aliqua adhæreſcant diſpendia. *Sine dolore vtiq; non dimittitur, quod cum amore retinetur.* Sed affectum perſonalē ſuperet in vobis, qui ſpirituales eſtis, affectus ille, qui latius patens in virtute charitatis, ordinatiſsimè ad communem plurimorum ſe porrigit vtilitatem.

XXX.

Epiſtola Conuentus S. Michaelis ad Monaſterij Admontenſis indigenas.

DOMINO G. omni reuerentia colendo Abbati & vniuerſo Capitulo Admuntenſis Cœnobij tota de Monte S. Michaëlis in Babenberg Monacho-

rum Congregatio deuotiſsimas orationes cũ obſequio. Cùm poſt diuturnam & magnam corporis debilitatem Dominus noſter Abbas Helmericus ad portandum onus curæ paſtoralis ſe minus ſufficere peruideret,negotiũ Marthę faſtidiens, & ocium Mariæ amplexans, ſapienti vſus conſilio, curam reſignauit. Nos verò,fuſis ad DEVM precibus,& poſtulatis ſanctorum interceſsionibus, ad inueniendum ei ſucceſſorem conuenientes,præeunte electione & conſilio Domini Epiſcopi,viri eminentiſsimi, & potentis in opere & ſermone Dominum Irmbertum Fratrem veſtrum in Abbatem elegimus; quem etiam,transmiſsis ad vos Fratribus noſtris,præſentium latoribus, à ſanctitate veſtra cum multa humilitate requirimus,tam ex iure electionis, quàm ex dilectione charitatis, quia ſanctimoniæ,atque beneuolentiæ veſtræ fluuios ad omnes profluere optatis.

De cætero omnis multitudo ſeruorum S. Michaëlis ſe vobis proſternit Domine Abba venerande, ſupplicans cum lacrymis,vt neceſsitatem Monaſterij noſtri attendatis, atque famoſæ ac latè olentis diſtrictionis atque induſtriæ veſtræ in germano veſtro nos participes faciatis, omni ſcrupuloſitate, ſeu difficultate remota,ne qua laboris, aut viæ diſpendia nobis accreſcant.

XXXI.

Epiſtola Abbatũ S. Emmerani & Priiſingenſis iuxta Ratisbonam.

DOmino & Patri G. Admuntenſium venerando Abbati A. de Sancto Emmerano, & E. de Pruuenigen Abbates in ea, quæ nunquam excidit, charitate, cum inſtantia orationum, deuotionem ſeruitij. Scriptum noſtis; *Omni petenti te tribue.* Vnde, in quantum poſſumus & audemus, paternitatis tuæ prudentiam obſecramus in Domino, vt petitio Domini noſtri

ſtri Epiſcopi Babenbergenſis, quæ in DEO factâ eſt, & à DEO procedit, veſtrâ beneuolentiâ effectui mancipetur. Non enim inconſultè, vel ſubitò, ſed longo molimine, & multo conſilio verbum hoc promouere intendit. Nos verò domus veſtræ propagines, & veſtri Spiritus participes in Domino eidem electo, & vobis in ipſo ſignificamus, & ſignificando promittimus in Domino, quòd in omni opportunitate ſua, ipſum Epiſcopum, & Eccleſiæ ipſius omnes maiores & meliores, & nos quoque laborum ſuorum habebit fidos & deuotos adiutores. Remoto igitur omni ſcrupulo, hæſitationis, intrepidè, ac fortiter de DEI miſericordia præſumendo, piis deſideriis Epiſcopi & Fratrum de Sancto Michaele piæ deuotioni ſatisfacere curate, atq; de theſauris veſtris ad exornandum domum ſuam exoptatam eis margaritam præſtate.

XXXII.

Epiſtola Eberhardi Epiſcopi Bambergenſis ad Abbatem Admontenſem.

EBERHARDVS GRATIA DEI ſi quid eſt, Venerabili & in Chriſto plurimum dilecto Fratri & amico G. Admuntenſi Abbati ſalutem, & eam, quę nunquam excidit, charitatem. Non dubitetis mittere Fratrem veſtrum ad locum, vt credimus, à DEO ſibi præparatum. Sicut honorem appetere, ambitio, ita onus detrectare, ignauia eſt. Pignora noſtra vobiſcum habetis. Si nobis non creditis, illis credatis. Periculum illud, quod grauiſsimum eſt, videlicet in falſis fratribus nihili vobis, aut ei ſit. *Erunt praua in directa, & aſpera in vias planas.* Conſiderate fructum arboris inſitæ, quid ſapiat. Surculum enim ſapit, non ſtipitem. *Ego ero ei in patrem, & ipſe mihi erit in filium.* Ad* Archangelum Dei veniat Angelus Domini. Veniat, veniat, & multum benè veniat.

* *Ad Montem S. Michaelis.*

XXXIII.

Epiſtola Eberhardi Salisburgenſis Archiepiſcopi ad Conuentum Cremſminſterianum.

EBERHARDVS GRATIA DEI Salzburgenſis Archiepiſcopus dilecto Fratri Irmberto & venerabili Electo Monachorum de Cremiſmunſtura orationē & fraternam dilectionem. Quanta diligentia & ſolicitudine Frater noſter dilectus & venerabilis Epiſcopus Pataujenſis pro vobis laborauerit, perſonā veſtram cupiens exaltari in monaſterio Cremiſmunſturę, eo quòd ſperaret diſciplinam monaſtici ordinis in eodē loco collapſam, per vos poſſe reformari, non ignorat fraternitas veſtra. Cuius inſtantia, cooperante gratiâ DEI, eo vſque conualuit, vt monachorum eiuſdem loci, aliquando DEO atque Epiſcopo ſuo repugnans, humiliata & contrita ſit, in tantum, vt nunc deuotè monaſtico Ordini, cui aliquando reſiſtere intendebant, colla ſubmittentes, ſecundum intentionem & deſiderium Domini Epiſcopi Abbatem à nobis exſpectent, ſicut in litteris, quas Domino Abbati direximus, plenius cognoſcere poteſtis.

Nihil itaque iam reſtat, niſi vt humiliter colla iugo Domini ſubiiciatis, & ad laborandū in vinea ipſius, ſtudio boni & fidelis ſerui animum præparetis. Speramus enim de DEI miſericordia, quod omnia vobis faciat ad votum concurrere, annuente & cooperante induſtria Domini Epiſcopi, necnon aduocati effectuoſiſsima beneuolentia. Mandamus itaque in nomine Domini, & mandando præcipimus; quatinus ei qui elegit vos in partem ſolicitudinis Sanctorum, DEO omnipotenti deuotè & humiliter obediatis, & ad curam, quæ vobis offertur, fideliter exequendam Domino Epiſcopo Cremiſmunſtere occurratis.

XXXIV. Epi-

XXXIV.

Epiſtola Eberhardi Epiſcopi Salisburgenſis ad Abbatem Admontenſem.

EBERHARDVS DEI GRATIA Salzburgenſis Eccleſiæ dictus Epiſcopus dilecto & venerabili fratri Admuntenſium Abbati Orationem & fraternæ dilectionis affectum. In colloquio, quod nuper cum Domino Patauienſi Epiſcopo fratre noſtro habuimus, pars non parua Fratrum de Cremiſmunſture, prouectioris videlicet ætatis, & prudentia maiore fulta, requiſiuit electum ſuum Dominum Irmbertum, promittentes deuotè ſatis omnem ei obedientiam & ſubiectionis reuerentiam, tanquam Patri pro ſe ac cæteris omnibus ſe exhibituros; hoc tantum humiliter interponentes & ſuppliciter rogantes, quatenus infirmitati eorum in hac parte pareatur & conſulatur; vt legendi & cantandi vſum, quem à pueritia didicerunt, & in conſuetudinem duxerunt, tenere ac ſeruare eis liceat; durum ſibi & graue exiſtimantes, ab his, in quibus conſenuerunt, ad prima pueritiæ ſtudia, quaſi ad primos apices & elementa reuerti.

Petunt etiam, vt, ſi quæ apud eos vtilia & honeſta, ac monaſticæ religioni conſona inueniantur, nequaquam pariter cum his, quæ correctione indigent, conuellantur, tantò libentius ſecuturi, quò eos pium magiſterium duxerit, quantò in virtutum matre diſcretione partes ſuas agente, nequaquam ſimul ſana, ac putida reſecari cognouerint. Laici quoque, id eſt, familia Eccleſiæ, fidelitatis plenam ac deuotam reuerentiam offerunt. Quamobrem, quia, Domino cooperante, eo vſque res deducta eſt, vt pax nunc ſperari debeat, poſt tempeſtatem tranquillitate facta, rogamus in Domino, & mandando præcipimus, quatenus deuotè petentibus, adiuncta prece Domini Epiſcopi, laicis ac monachis electum ſuum cum magna beneuolentia & honeſtate detis; ne dilatio noua ſæ-

pe interueniens nouam pariat difficultatem;& nos rei coram DEO inueniamur; Epiſcopus quoque aduerſum nos querelam inueniat, graues ſe in vanum expendiſſe labores dolens.

XXXV.

Epiſtola Conradi Epiſcopi Paſſauienſis ad Abbatem Admontenſem.

CONRADVS DEI GRATIA Patauienſis Epiſcopus G. venerabili Abbati Admuntenſium ſalutem & fraternæ dilectionis plenitudinem. Scire diſcretionem tuam congruum ducimus quod III. Kal. Iunij ſuper controuerſia, quæ diu agitata eſt inter nos & Fratres Cremeſmunſteræ de electo eorum Irmberto Prælatos Eccleſiæ noſtræ in eundem locum conuocauimus. Ad hoc cauſa deducta eſt, quod dè cætero nullam vocem habet, quæ admittenda ſit, contradicendi. quia appellatio, quam ad Dominum Papam fecerunt omninò fruſtrata eſt, & nullum ſcriptum, nobis reportauerunt. Inde eſt, quod ſummo opere vos rogamus, vt proxima quarta feria poſt habitum conuentum Prælatorum noſtrorum nobis omni occaſione remota occurratis, & electum illum, in locum, ad quem DEVS eum vocauit, vbi & aduentum veſtrum præſtolamur, vobiſcum adducatis.

XXXVI.

Epiſtola Conradi Epiſcopi Paſſauienſis ad Abbatem Admontenſem.

CONRADVS DEI GRATIA Patauienſis Eccleſiæ humilis miniſter G. Venerabili Abbati Admuntenſis Cœnobij ſalutem æternam, & ſynceram dilectionem. Ad oſtium amici pulſauimus & pulſamus,

ſamus,& Deo fauente,pulſare non deſiſtimus, donec accipiamus panes,quotquot habemus neceſſarios. Veſtra igitur pietas dignetur exaudire preces noſtras petitionibus,& mandato Domini Archiepiſcopi adiunctas, Fratrum quoq; Fratrem veſtrum Dominum Irmbertum petentium dignanter exaudite clamores,ita videlicet,vt,ſi non eò quod amici ſimus, propter improbitatem,tamen iugiter pulſantium ſurgatis,&poſtulata donetis.Ne verò in longum differatis vlterius,quod petimus; dilectum Fratrem noſtrum G. Præpoſitum, de latere ad præſentiam veſtram mitimus; cui etiam commiſimus plurima dicenda, ex parte Domini Archiepiſcopi, & noſtra,quàm comprehendi valeat Epiſtolari compendio. Ipſum igitur benignè audite,tam pro ſuę fidelitatis certitudine,quàm pro noſtri dilectione.

XXXVII.

Epiſtola Eberhardi Epiſcopi Bambergenſis ad Irmbertum.

EBERHARDVS, DEI GRATIA, Babenbergenſis Eccleſiæ humilis miniſter, ſpecialiter dilecto, & in Abbatem diuinitus electo Domino Irmberto ſalutem & ſyncerę charitatis affectum. Cor noſtrum præ gaudio dilatatum eſt,quando, vos à DEO nobis datũ vſq; ad noſtra iã perueniſſe,cognouimus;ſperantes,ꝙ ad introitũ veſtrũ benedictus ſit DEVS nobis & domui noſtræ.Toto itaq; cordis affectu in amplexus veſtros ſpirituales vlnas charitatis expandimus,corde ſimul & ore dicentes; *Benedictus qui venit in nomine Domini.* Poſtpoſitis autem omnibus aliis negotiis,in Aſſumptione Beatiſsimæ MARIAE Virginis cum iocũditate vos recipere,Domino annuente,diſponimus,vt Beatus Michaël Archangelus in conſortium ſupernorum ciuium ſuis vos aſſumat patrociniis.Rogamus autem,vt infra terminos Epiſcopatus noſtri appropiando nuncium noſtrum Michiluelt expectetis.

XXXVIII. Epi-

XXXVIII.

Epiſtola Eberhardi Bamberg. Epiſcopi ad Abbatem Admontenſem.

EBERHARDVS Babenbergenſis, gratia DEI, ſi quid eſt, Venerabili & in Chriſto plurimum dilecto Domino G. eâdem gratiâ Admuntenſi Abbati ſalutem in Domino cum oratione & obſequio. Fatemur, & in veritate fateri cogimur; demembraſtis, euiſceraſtis, & quodammodo excordaſtis voſmet, en altera vice pro nobis: prius quidem in Abbatiſſa nobis tranſmiſſa; nunc, in Abbate ab ipſis præcordiis paternæ, & germanæ dilectionis auulſo pro nobis. Proinde nobis in gratiarum actione deficientibus, Dominus pro nobis retribuat; & conſoletur vos, ſicut per vos conſolati ſumus & nos. Equidem poſt illud dimidium cordis veſtri, quod pridem concretum in ſpiritu cordi noſtro coaluit, &, DEO gratias, à vulnere tranſlationis iam benè conualuit. Reliquum nunc cordis veſtri dimidium, auctore DEO, non ſolùm noſtro, ſed & omniũ eorum cordibus quibus à DEO datus eſt, ita influxit, quod dictu incredibile eſt. Hæc ſit vobis conſolatio, Pater ſancte; & nos habeatis de cætero vnà cum his membris veſtris, quæ nobis in multa charitatis virtute incorporaſtis. vt *alter alterius onera portantes,* ſimus omnes membra corporis Chriſti in vnitate Spiritus, qui pro nobis orantem veſtram ſanctitatem vſq; ad plenitudinem dierum vegetet & conſeruet incolumem.

XXXIX.

Epiſtola Conuentus S. Michaelis ad Abbatem Admontenſem.

REuerentiſsimo & amantiſsimo Patri & Domino G. Admuntenſium Abbati omnis chorus monachorum S. Michaelis cum inſtantia orationis humil-

humillimę deuotionis obſequium. Debitas gratiarum actiones, reuerende Pater, ſanctitati veſtræ profundè inclinando referimus, quod longa orbitate multatos, non vndelibet, ſed de corde veſtro auulſum Irmbertum bonum, pium, & prudentem Patrē habere feciſtis, atque adhuc vt melior, & magis pius, atque prudentior eſſe debeat, veſtrum eum conſiliis ad honeſtatem & vtilitatem Eccleſiæ noſtræ munire atque informare non neglexiſtis. Omnes enim literæ veſtræ, ſiue ſororum veſtrarum, quæ pro ipſo ad Dominum Epiſcopum, ſiue ad nos directæ ſunt, nec non & illæ, quæ ad ipſum ſecretius venerunt, quanto diſcretionis ſale conditæ, quanta dulcedine, ac ſuauitate reſperſæ ſint, non facilè valet explicari. Verùm hæc omnia, nobis & pro nobis dicta & ſcripta eſſe, & Spiritum ſanctum auctorem eorum cognoſcentes, tanquam ſalutis noſtræ priuilegia publicè ac priuatim ea lectitando ſatiari non poſſumus. Sciatis autem, quòd multùm conſolationis in his, atque in ipſius Domini & Patris noſtri I. Verbis ac moribus iam dudum acceperunt quidam ex noſtris, qui tanquam membra infirmiora circa initium huius rei *trepidauerunt ibi, vbi non erat timor.* Nam quibuſdam ex nobis timidis & infirmis, vt verum fateamur, nomen Admuntenſium horrori fuit quia de confragoſis & ſaxoſis, & montuoſis locis veſtris nihil dulce, nihil iocundum vel humanum ſe habituros ſperabant.

Verùm, quia longè aliter eſſe, re ipſa experimur, præuenti à vobis in benedictionibus dulcedinis, & deſiderium animæ noſtræ, vobis tribuente, conſecuti, in magno tripudio & exultatione cordis noſtri, & vos Pater venerande & Domine, locum veſtrum, Fratres & ſorores veſtras, & omnia, quæ ad vos pertinent, ipſumq; Dominum ac Patrem noſtrum, Fratrem veſtrum, intimo ac pleno deuotionis affectu amplectentes, & in timore & amore DEI, quidquid filij ac ſerui Domino & Patri timoris & amoris exhibere debent, omni ſubiectionis reuerentiâ exhibentes, corde ſimul & ore decantamus. Viuat anima tua Domine, vt n. u. m. n. p. n. def.

De cætero venerandam paternitatem veſtram humiliter

& obnixè rogamus, vt, ſi quo modo fieri poſsit, in feſto Beati Michaëlis Archangeli ad nos venire dignemini, vt quos abſentialiter rebus & verbis magnificè ditaſtis & recreaſtis, præſentialiter habundantius lætificetis & conſolemini.

XL.

Epiſtola Eberhardi Bamberg. Epiſcopi ad Abbatem de Michelsfeld.

EBERHARDVS DEI GRATIA Babebergenſis Eccleſiæ Epiſcopus Venerabili G. Abbati de Michilueld ſalutem & ſyncerè charitatis affectum. Rogamus dilectionem tuam ſine mora occurrere dilectiſsimo noſtro electo ſancti Michaëlis, & à loco, in quo nunc eſt, cum omni honeſtate deducere in domum tuam, ibique, prout decet, deuotè miniſtrare, vſq; dum nuncium noſtrum acceperis.

XLI.

Epiſtola Eberhardi Epiſcopi Bamberg. ad Abbatem Michelsfeldenſem.

EBERHARDVS, DEI GRATIA, Babebergenſis Eccleſiæ Epiſcopus Venerabili Fratri G. Micheluelt Abbati ſalutem & omne bonum. Proxima Dominica, Domino annuente, Babenberc venturi mandamus, vt vnà cum electo Sancti Michaëlis ibidem ante introitum ciuitatis nobis occurratis, ita vt nobiſcum ipſam ciuitatem ingrediamini.

Epiſto-

XLII.

Epiſtola Irmberti ad Abbatem Admontenſem.

CHariſsimo Domino & Patri G. Admuntenſium Abbati Frater Irmbertus ſeruorum ſancti Michaelis ſeruus tam deuotam, quàm debitam ſubiectionem, orationem & ſeruitutem. Benedictus Dominus die quotidie proſperum iter fecit nobis DEVS ſalutarium noſtrorum. In feſto itaque S. Benedicti ad monaſterium Bergen deueni, vbi tanta religionis, diſciplinæ & diuinę ſeruitutis emolumenta inueni, quibus & laborũ meorum conſolationem, & immenſam Spiritus mei conſecutus ſum recreationem. Quanta ergà me Domina Abbatiſſæ, Prioris, Præpoſiti, & omnium ſororum ac Fratrum ibi fuerit deuotio, nec verbis, nec literis veſtræ Paternitati referre valeo.

Ibi itaque per XXVI. dies Dominũ Herbordum expectaui; qui à me digreſſus, cùm per ſeptimanam Ratiſponæ Fratrem VVolferum exſpectaſſet, Domino meo Epiſcopo Babenbergenſi apud Erphurt occurrit, omnemque ei ſuæ legationis ſeriem expoſuit. Qui quo gaudio, qua dignatione, qua pietate me ſuſceperit, literarum eius, quas mihi miſit, textus vobis inſinuabit. His itaq; literis Dominus Herbordus in vigilia S. Oſvvaldi apud Bergen me requiſiuit, cum Domino Abbate de Michiluelt, quem Dominus Epiſcopus illò cum ſuis literis pro me direxit. Qui quanta liberalitate cum ſuis omnibus me ſuſceperit, & per ſeptimanam tractauerit, Frater Adelbertus vobis referre poterit.

Sabbato itaq; ante feſtum S. MARIAE nuntius præfati Domini mei Epiſcopi eidem Domino Abbati ſuperuenit, vt ſequenti die Babeberc ante introitum ciuitatis ſibi occurreret, meq; ſecum adduceret. Vbi me veniente deſcendens de equo benigniſsimè ſuſcepit, & ad ꝓceſsionẽ, quę ſibi in maiori Mo-

naſterio glorioſè præparata fuit ſecum, per ciuitatem adduxit. Finita eâdē proceſsione cū magno apparatu, cū Reſponſorio Dominicali, *Super ſalutare*; & à Veſpertināli; *Tota pulcra es*; chorū ſalutauit, eiq; me ſalutandū obtulit. Quo pacto Dño Hartūgo, Domino Herbordo, multiſq; aliis, præcipuè ipſo Domino Abbate cum ſuis me comitantibus, nudis pedibus montem aſcendi, vbi ipſe Dominus meus Epiſcopus cum Domino meo Brunone Epiſcopo, cum Domino Decano, cuſtode & maioribus multis Eccleſiæ, & conuentu populari me honorificè ſuſcepit; Fratribus monaſterij partim cum Domino Priore ante oſtium Eccleſiæ cum magno apparatu me excipientibus, partim in monaſterio cum Reſponſorio Dominicali *Super ſalutem*; & in choro cum Reſponſorio, *Te ſanctum Dominum*; honorificentiſsimè ſuſcipientibus: cantúque peracto in Choro tam Dominum meum Epiſcopum, quàm & me per oſculum pacis humiliter ſalutantibus. Inde in Capitulo Domino meo Epiſcopo cum Fratribus Canonicis & monachis conſidente, meque ſibi aſsidente Dominus Hartungus & Herbordus omnem legationis ſuæ ſeriem expoſuerunt, teſtimoniumq; tam veſtrum, quàm Fratrum & Sororum omnibus ſuperſtes retulerunt. Dominus meus Epiſcopus pauca ibi pro tempore dixit, & inueſtituram loci mihi ſolenniter contradidit.

Fratres ſanè Beati Michaëlis, cuius honeſtatis hactenus fuerint, qua diſciplinæ & religionis inſtitutione coaluerint, in me oſtenderunt. dum & obedientiam mihi benignè promiſerunt, & benignius exhibuerunt; & tā ſeniores, quàm iuniores, literati cum illiteratis, non vti exulem & ignotum, ſed vt Patrem & Dominum, filiali, humili & pia deuotione omnes me fouere cœperunt. In feſto itaque Dei genitricis, Capitulo, Miſſarum officio, menſæ conuiuio ſolenniter exacto, Dominum meum Epiſcopum in domo ſua viſitaui, ipſiſque ſtatum rerū mearū gratulabūdo gratulabundus expoſui: qui me ſecū ad ſorores deduxit, & tā me illis, quàm & illas mihi affectione paterna commendauit. Sequenti die, ipſius Domini mei Epiſcopi iuſsione Capitulum Canonicorum intraui; &

Domino-

Domino meo Brunone Epiſcopo, pro me agente, fraternitatem ab ipſis accepi, ſicq; cum Domino Brunone, Decano, aliisq; Dominum meum Epiſcopum reuiſi. Vbi ipſe tam ſuas literas, quas vobis, vel ſororibus remiſerat, quàm veſtras & ſororum ſibi pro me directas in conſpectu omnium applaudentium recitari fecit, multaque mihi & pro me benignè locutus me à ſepiiſsimè dimiſit.

Reſtat ergò, vt quæ orationum veſtrarum præeunte interuentu, bono circa me inchoata ſunt principio, orationum veſtrarum nihilominus proſequente commeatu, meliori conſummentur termino.

De cætero literas, quas mihi tranſmiſiſtis, Domino meo Epiſcopo oſtendi, quæ tam ipſi, quàm Domino Brunoni, & aliis valdè placuerunt, quæque cordi meo & memoriæ iugiter inſidebunt. De Fratre Adelberto, quàm benignè mecum fuerit, de Ratolfo, quàm ſtudioſè mihi ſeruierit, paternitati veſtræ notum facio; & vt tam ipſis, quàm & Vueziloni pro me vices rependatis, ſuppliciter obſecro. Salutat vos Domina Abbatiſſa de Bergen cum ſuis omnibus. Salutat vos Domina Abbatiſſa de Babenberc, & Domina Palatina cum ſuis omnibus. Dominum Priorem & Fratres omnes interiores & exteriores pro me ſalutate.

XLIII.

Epiſtola Conradi Epiſcopi Paſſauienſis ad Abbatem Admontenſem.

CONRADVS DEI GRATIA, Patauienſis Eccleſiæ ſi quid eſt, Domino G. Admuntenſi Abbati, nomen & meritum monaſticæ religionis obtinenti, nec non & vniuerſæ congregationi ſub obedientiâ ſua DEO militanti debitæ orationis affectum, & frequens atque fraternum obſequium. Nón ſpe cuiuſdam importunitatis, ſed fiducia DEI, & verè chariſsimæ veſtræ charitatis animati, adhuc de media nocte ad oſtium veſtrum non pro panibus, ſed pro illo, qui panem frangat eſurientibus, fiducialiter

liter pulſamus, petendo petentes, vt tandem aliquando nobis aperiatis, & ad fructificandum in horto noſtro plantam, quam deſideramus, perſonam videlicet Domni Rab. non nobis, ſed DEO in ſalutem animarum multarum tranſmittatis. Siquidem priore caſſato labore, pro obtinendo Fratre Irmberto, ne adhuc nos & Eccleſia noſtra in Chremeſmunſture videremur de conſolatione veſtra in tanta neceſsitate noſtra dubitare; electus eſt, & conlaudatus ab vniuerſis iam dicti monaſterij & Fratribus & Laicis, & vniuerſa loci familia conſentientib' Dominus & Frater Rab. adeò conſonè, ore omniũ & corde, quod nec vna perſona defuerit, quæ, more ſolenni, ſicut & vobis electionis modum tranſmiſimus, in Dominum & Abbatem, illum ſpontè non elegerit.

Proinde, etſi in priore negotio, & electione illius perſonæ, Babebergenſem Eccleſiã attentius quàm nos è vicino pulſantes exaudiſtis; adhuc tamen, adhuc de cætero, de vobis benè ſperare, & ſperata, & rogata impetrare à nobis non abſtuliſtis.

Vnde rogamus ſanctitatem & vniuerſitatem veſtram in Domino, quatenus & me, & electores perſonæ illius vnanimiter exaudire dignemini. Et, ne excuſationes denegandi, quod petimus, nobis reſcribatis, voluntatem DEI, & Eccleſiæ conſuetudinem, & iuſtitiam in electione & petitione noſtra præhonorandam, & Fratrum neceſsitati condeſcendendum non ambigatis. Ad irrigandam ergò prænominatæ congregationis noſtræ ariditatem, hortum concluſum, fontem ſignatum in charitate dignemini diſcludere: quia vt emittatur porta quam petimus, & ex ea diffundantur aromata, quæ cupimus, clamare millies, aperite nobis, aperite, non ceſſamus.

XLIV.

Epiſtola Cõuentus Cremſmunſteriani ad Abbatem Admontenſem.

REuerendo Domino ſuo G. Venerabili Patri multarũm gentium, nec non vniuerſæ ſanctæ congregationi

gationi Admuntenſis Cœnobij, nouæ deſponſationis filioli, licet indigni, Fratres Chremeſmunſture monaſterij, ſi quid poteſt apud DEVM pauperum Chriſti per orationes humilitas, quod tantæ dignitatis recipiat ſanctitas. Non dedignetur reuerentia veſtra, ſanctiſsime Pater & Domine, literas noſtras recipere, & legere. Et quia nos Saluatorem animarum veſtrarum in Domino quærimus, & quærendo confidimus miſericorditer adtendere. Quædam autem, ſalua gratia veſtra præmittimus, de quibus DEVM teſtem inuocamus; ſcilicet, quod poſtquam Dominum Irmbertum tantùm per omnia commendatum elegimus, nos, qui reſidui ſumus, ſemper eum dileximus, ſemper eum habere patrem & Dominum deſiderauimus. Et ſi adhuc veſtræ & ipſius placeret ſanctitati in eodem ſtatu laboris procedere non deficeremus, quamuis illum vix vel nullo modo reuocare ſufficeremus. Qui verò viſitationis ſuæ impedimentum nobis obſtiterint, videat Deus & iudicet.

Quomodocunq; verò, ſiue præſcientia DEI, ſiue peccatis noſtris exigentibus Babebergenſis Eccleſia nobis dignior ipſum elegit, electum vocauit, vocatum obtinuit, meritò ingemiſcim' & dolemus, adhuc tamẽ ſub ſpe ſaluationis ad ſinũ miſericordiæ pro conſolatione recurrentes, de congregatione veſtra Dominum * Rab. lumen veritatis & iuſtitiæ, diuina præueniente gratia, liberè & canonicè, ſolenniter & vnanimiter, ſinẹ murmure, ſine omni cõtradictione tã de monaſterio, quàm miniſterialium in Domino elegimus, & electionem noſtram apud DEVM & apud homines ſubſcriptione propriẹ perſonẹ legitimè cõfirmamus. Ego Chunradus Prior eligo, laudo Dominum Rab. Patrem & Dominũ, & ſubſcribo; &c. quemadmodum in literis Domino noſtro Epiſcopo directis deſcripſimus: ita & nunc electionem noſtram liberam & Canonicam ratam & inconuulſam in audientia veſtræ ſanctitatis legitimè confirmamus.

* ſ. Rabanum. vt & ſuprà.

Anno-

Annotatio ad ſuperiores Epiſtolas.

INſignem virum Irmpertum fuiſſe oportuit, pro quo duo tam celebria monaſteria Montis S. Michaelis, & duo Epiſcopi Bambergenſis & Paſſauienſis, imò & Archiepiſcopus Salisburgenſis tam acriter dimicauerint. Porro de Irmperto & Anteceſſore eius Helmerico hæc in Manuſcripto Catalogo Abbatum S. Michaelis exſtant. *Diuæ memoriæ Domino Hermanno ad cœleſtia translato Dominus Helmericus huic Monaſterio ſurrogatur; qui rexit Monaſterium annis ferè tredecim. Qui Anno Domini MCLX. cura ceſsit paſtorali. Obiit eodem anno IV. Idus Decembris.*

De Irmberto Abbate XIII.

DOmino Helmerico Abbate ad Patres ſuos eunte, Abbatiam regendam ſuſcepit Dominus Irmbertus de Monaſterio S. Blaſij Admuntenſis aſſumptus. Anno Domini MCLX. qui rexit Monaſterium Annis ferrè duodecim. Debitum ſoluit carnis Anno Domini MCLXXII. XII. Kalend. Ianuarij.

XLV.

Epiſtola Friderici Archiepiſcopi Colonienſis ad S. Othonem Epiſcopum Bambergenſem.

DOmino Ottoni Babenbergenſis Eccleſiæ Venerabili Epiſcopo, Fridericus Colonienſium, DEI gratia, id, quod eſt, in orationibus & obſequio quidquid veræ faternitatis non ocioſa efficit dilectio. Quaſdam ſanctitati veſtræ literas iam antè miſimus, quas ſi fortè accepiſtis, de tam longa reſponſionis veſtræ dilatione non parum miramur. Vt enim longam earum ſententiam breuiter replicemus, ſumma intentionis erat, vt prudentiam

ſtiam veſtram ad defenſionem, vel ſaltem ad liberam deplorationem huius, quę videtis, grauiſsimi ſanctæ Eccleſiæ caſus excitaremus: quod ipſum tacito deſiderio vos diu intrinſecus fouiſſe, iam olim cognouimus.

Iterum, venerande frater, iterum idem dicimus; ſi zelus domus Dei, imò veraciter amor Eccleſiæ, quæ domus Dei eſt, vos medullitùs comedit, ne tantam eius deſolationem, tam crudelem hæreditatis Dei direptionem, & profanationem nimia patientia vlterius diſsimuletis. Ecce, per miſericordiam Dei, magnum nobis oſtium apertum eſt, vt veritas, quæ diu ſiluit, in manifeſtum prodeat; vt libertas noſtra diu ſuppreſſa, ceruicem erigat. quia pro nobis, & pro ſe ipſa iam in vocē prorupit ſancta Romana Eccleſia. Iungit ſe nobis Francia. Libero, ſicut audiſti, ore veritatē Saxonia profitetur. Et quem, chariſsime Frater, non moueat, quod omnis Eccleſiaſtici vigoris auctoritas aulicis & Palatinis in quæſtum verſa eſt. Synodalis conuentus Epiſcoporum, annua Concilia, omnes deniq; Eccleſiaſtici ordinis adminiſtrationes in regalem Curiam tranſlata ſunt: vt illorum marſupiis inſeruiant, quæ ſpiritualiter examinari debuerant. Quid de cathedris Epiſcopalibus dicemus, quibus regales villici præſident, quas diſponunt, & de domo orationis ſpeluncam planè latronum efficiunt: de animarum lucris regalis fiſci os inſatiabile repleatur.

Hic nos, qui Eccleſiæ Dei, per ipſius gratiam, columnæ ſumus; qui nauim Petri per huius ſeculi procelloſos fluctus gubernare debemus: hîc, inquā, nos aduigilare; hîc clauum moderaminis firmiter tenere conuenit: ne, nobis ſegniter torpētibus, dum ſine niſu moderantis fluctuat, his & ſimilibus impiæ tyrannidis ſcopulis alliſa conuellatur: vel, quod abſit, irruentium fluctuum grauitate mergatur: ne canes muti, & latrare non valentes Prophetæ verbis arguamur; néue illud in nos conueniat: *Non aſcendiſtis ex aduerſo, vt opponeretis murum pro domo Iſraël.*

De nobis quidem, ſancte & venerabilis frater, non ex nobis, ſed ex virtute, quam Deus in nobis operatur, hoc vobis fiducialiter in ipſius gratia promittimus. quia, ab hac quā cœ-

pimus veritatis libera profeſsione, nec tribulatio, nec anguſtia, nec mors, nec vita nos ſeparabit. In hoc enim, ſicut ſcitis, poſiti ſumus: in hoc nouum hominem induimus, vt mortificationē Ieſu in corpore noſtro circumferamus; vt propter ipſum in mortē tradamur. quatenus & vita Ieſu in hac noſtra mortali carne quandoq; manifeſtetur. In hac ergò tā glorioſa ſpe, non deficimus, & de veſtra cōſtantia idem ſperamus, & intimè optamus. Et qualia indigna * paſſus ſitis, vt ad memoriā ſæpe reducatis, hortamur. Nolite nos vlterius longa exſpectatione ſuſpendere, ſed de veſtra ſentētia ſcripto nos certificate.

* paſſi, fortè.

Salutat vos Dominus Choûno Præneſtinus Epiſcopus, & Romanæ Eccleſiæ Legatus, qui Imperatorem, nec non Monaſterienſem Epiſcopum, & Herimannnum de VVirzeburc cum omnibus Galliæ Epiſcopis in Concilio Beluacenſi excommunicauit, & hoc vobis notum fieri præcepit. Eandem ſentētiam iterabit in prædictos, & in omnes complices eorum in Concilio Remenſi, quod erit *Lætare Hieruſalem*, cum aliis tribus Epiſcopis nouiter à Romana ſede directis. Vale.

XLVI.

Epiſtola Buggonis Epiſcopi Wormacienſis ad Canonicos Bambergenſes.

CONfratribus, & Dominis ſuis omnibus ſacroſanctæ Babebergenſis Eccleſiæ Canonicis, Buggo Dei gratia, VVormacienſis Eccleſiæ electus, ſeruitium ſuum & orationes.

Memor veſtræ fraternitatis, & dulciſsimæ educationis, fratres chariſsimi, recordatione veſtri affectus partim ad lacrymas compungor, partim ſpe veſtræ conſolationis & ſublenationis vehementer delector, dum hoc onere, quod ſuſcepi, tam importabile meæ ætati & inſipientiæ veſtrum leuamen, & ſubſidium ſpero impetrare. Quapropter, quò magis de vobis cōfido, eò magis admiror, quòd tanto tempore me filium veſtrum, vobis per omnia obnoxium inter tot curas, quæ me pre-

premunt, vt noſtis, conſolari diſtuliſtis. Et quia inde cauſa mœroris & ſuſpicionis mihi ſuboritur, & ideo per fraternam compaſsionem, & noſtrum obſequium vos deprecor, vt apud Dominum noſtrum Epiſcopum fideli interuentu cauſam meam agatis, ſcientes, quod in veſtræ, imò noſtræ Eccleſiæ laudem hoc redundabit, ſi veſtro auxilio noſtrum honorem diuina benignitas ſtabilire dignetur.

XLVII.

Epiſtola Ruperti Epiſcopi Bambergenſis ad Archiepiſcopum Moguntinum.

DOmino & Patri ſanctæ Moguntinæ ſedis Archi-Pontifici, Rupertus Dei gratia Babebergenſis Epiſcopus cum inſtantia precum fidele ſeruitium. Nos proculdubio fore illos, in quos fines ſeculorum venerunt, ex ipſis in dies declaratur periculis. Nam vt cætera omittam, quibus abſque morarum interuallis quatimur, imò conſternamur, quid vnquam à barbarie nobis incuteretur atrocius, quàm à noſtræ fidei Profeſſoribus, qui vota fidelium, precia peccatorum, reſpectu diuini timoris poſtpoſito, quaſi hæreditario iure ad ſe tranſmiſſa ſuis vſibus addicunt? Et nos, quibus oblationum earundem credita noſcitur diſpenſatio, vel miris irrident modis, vel in vincula coniiciunt; vel, quantũ in ipſis eſt, morte multare non perhorreſcũt. En ego minimus Epiſcoporum veſter, tamen in domo Domini qualiſcunq; cooperator, quibus & quantis calamitatibus à Comite N. afficior? qui agros Eccleſiæ meæ, tanquam ſuos, per triẽnium, aut eo amplius prædatoria manu occupat. Quẽ cùm nec iure nec gratia à tanto ſcelere poſſem reuocare, confratrum & fidelium meorum conſilio, membrum lanians & perſequens Eccleſiam Dei, ſecundum inſtituta Canonum à cõſortio eiuſdem matris Eccleſiæ gladio anathematis recidi. Quod idcirco veſtræ ſanctitati ſignificare curaui, quatenus auctoritate diuinitus vobis collata, pertinaciç ipſius obuietis,

ne iniquitatem ſcientes,& ſilendo diſsimulantes,tyrannidem ei quandoque nocituram roborare videamini. Fraternis ergò compatiendo preſſuris, aſcendite quæſo ex aduerſo. Nam quamuis pauci ſimus numero,communicatis tamen ſynceriter viribus,Domino patrocinante,cuius vicem gerimus,facilè calumnias peruerſorum propulſabimus.

XLVIII.

Epiſtola Præpoſiti Bambergenſis ad Fridericum, Colonienſem Archiepiſcopum.

SAcroſanctæ Colonienſis Eccleſiæ Archipontifici Friderico primævæ indoli virtutum ac dignitatum aſſecutione reſpondenti Præpoſitus cum toto Babebergenſium Fratrum Collegio impenſiſſima vtriuſque hominis obſequia.

Quàm feſtiua veſtræ beatitudinis promotione ſuſceperimus gaudia,nullius, quantùlibet diſerti,explicabit facundia. Quis nam quæſo Orator,illum noſtri pectoris vocibus proſequeretur affectum,cùm filium chariſsimum ſub pennis noſtræ fraternitatis fotum & altũ in Cathedra Colonienſis Eccleſiæ videmus exaltatum? Ea quippe die,noſtræ ſtatum Eccleſiæ,in aliquibus temporis aſperitate nutabundum,in tantum ſperauimus eſſe ſuffulciẽdum, vt vobis ſuperſtite,nullum vel ſentire poſsit diſpendium. Sed,quod nimirum noſtris adſcribendũ eſt infortuniis,non ſolùm hoc ſterilitatis anno veſtris non ſumus releuati ſuffragiis, verùm etiam vobis grauioribus occupato negotiis,noſtris per vos deſtituti ſumus oblationibus.

Noſtis quidem,Præſulum Sereniſsime,noſtræ querelæ cauſam, iam iamque proceſſu temporis inueteratam; quæ, licet ſæpenumero per fratres noſtros auribus veſtris innotuerit, nihil tamen nobis veſtræ maieſtatis contulit audientia; quin imò eo vſque res deducta eſt, vt non ſolùm ad tempus bonis noſtris caruiſſe, ſed & eã prorſus videamur amiſiſſe. Siquidem miles veſter N. pertinaci animo noſtram retentat oblationem; nec vlla ratione aſſerit ſe reddi-

turum,

turum ; niſi tantundem , aut amplius à nobis recipiat. Alius quidam iactat,ſe oblationem noſtram N. in poſſeſsionem coëmiſse. Talibus vtique & aliis neceſsitudinibus circumuenti, non modicam ſtipendij & oblationis noſtræ patimur penuriam.

Quocirca ſi vlla fraternitatis noſtræ vobiſcum viuit memoria, ſi precum noſtrarum deuotio, vel minimo vobis conſtet momento, cauſam noſtram in libra æquitatis & gratiæ appendite: hoc videlicet vobiſcũ accuratius pertractans; quantum veſtræ deroget æſtimationi, eos de vobis cauſari, quos maximè oportet per vos ſubleuari. Quod, ne quando futurum ſit, diſpenſatio diuina cuncta moderans auertat: quæ vos etiam ſic moderari dignetur; quatinus ipſi placens, & hominibus memoriam veſtri in benedictionem perpetim conſolidetis.

XLIX.

Epiſtola Bambergenſium Canonicorum ad Magiſtrum quendam.

SVmmæ venerationis magiſtro R. ſolertia virtutũ ad vnguem limato F. Præpoſitus, A. Decanus cum toto Babebergenſium fratrum Collegio ſolidiſsimum fraternæ dilectionis vinculum.

Induſtriæ tuæ fama, qua & moribus & ſcientia eminere prædicaris, vltrò citroq; illecti ardentibus votis faciem tuam videre deſideramus. Sed ſi contingat ſic videre, vt reliquam ætatem nobiſcum velles tranſigere, profectò plenum nobis apportares gaudium, & quodammodo de magnis curarum æſtibus abſolutos, in optatæ ſtationis portu locares. Enim verò longo iam tempore ſcholaſticum quærimus: ſed, qualem vellemus, non reperimus. nam non æquis ducti auſpiciis, vel ipſe nobis, vel nos illi diſplicemus. Proinde, ſi fieri poteſt, te virum ſpectatum, & multorum teſtificatione nobis approbatum, ſcholaſticæ ſubrogare decreuimus diſciplinæ, fiduciam habentes, per conſtantem eruditionis tuæ modeſtiã,

& nos, & locum noſtrum abundè decoratum iri. Si ergò animus tuus quacunque ratione votis noſtris concordet, petim⁹, vt quantocius VVirzeburc accedas, vt, communibus amicis mediantibus, conuentio tibi, nobisque profutura immutabiliter concilietur.

L.

Epiſtola videtur eſſe ad Rupertum Epiſcopum Bambergenſem.

R Dilectiſsimo confratri & coëpiſcopo C. ſuus in dilectione quidquid iocũdius in oratione, & ſeruitio quidquid deuotius. Siniſtra fama hoc anno à partibus illis veniens, multum me exacerbauit, referẽs veſtros à fide & dilectione, ſub qua vos in Saxonia dimiſerant, defeciſſe, & contra dignitatem veſtram conſpiraſſe. Vnde mihi duplex nata eſt triſtitia: Tum, quia debita charitate veſtro honori non parum timebam: Tum, quia cõmuni omnium miſeriæ condolebam. quia, omne nefas irrupit in hoc æuum: & à traditione Domini vix aliquem reuocat reſpectus fidei, vel ſacramenti. Sed alius rumor dolorem meum immutauit in gaudium. quia, audiui, quidquid turbationis fuerat, ſedatum eſſe, & omnia ad honorem veſtrum ceſsiſſe.

Nouit autem Dominus; quod, ſi vobis ita vicinus eſſem, vti VVirzeburgenſis Epiſcopus, vel in illa, vel in alia cauſa veſtra, nullus vobis affuiſſet paratius, nemo fidelius, vel deuotius opem tuliſſet, quàm ego. Quia verò nimis remotus ſum, quod ſolus abſens valeo, bonæ meæ voluntatis munus offero. Sed, ſiue in Curia, ſiue alibi, vbi præſens eſſe potero, pro honore veſtro, modis omnibus, ac ſi frater carnalis eſſem, laborabo.

Gratias autem vberrimas refero bonitati veſtræ. quia per vos hiemalem domum talem habeo, vt in terra noſtra, talem ſe habere, nullus dicat omninò. Si fieri poſſet, vt veſtris humeris mihi eam attuliſſetis, non maiores inde vobis gratias haberem. quia, modò, nec ad reddendum quibuſcunq; modis vobis placuerit, paratior eſſem, quàm modò. Pro communi Cle-

ni Clerico noſtro veſtram rogo clementiam, vt ei bonus ſitis in omnibus. Et, ſi fratres eius tam diuturnam eius ægrè ferunt abſentiam, auctoritatem veſtram illis opponite: Et ne inde aliquid moleſtiæ patiatur, mea cauſa prouidete. Artificem etiam veſtræ pietati commodo. quia, mihi fideliter, & vtiliter ſeruiuit; vtpote bonus Chriſtianus; & vt eum adiuuetis, rogo enixius; & gratiam veſtram per me obtineat plenius.

LI.

Epiſtola.

REuerentiſsimè diligendo & dilectiſsimè verendo Domino Archiepiſco A.G. licet indignus Epiſcopus, quidquid deuotionis & obſequij homini ab homine præſtari poteſt impenſius. Quod veſtra dignatio de fidei, deuotioniſq; noſtræ conſtantia tam ſyncero præſumit iudicio, id verò & debita me affecit gratulatione, & multa in futuris onerat ſollicitudine, vt tam bonam de me perſuaſionem perpetuam vobis commendem. Porrò quòd noſtræ paruitatis officium erga vos exile nimis & ieiunum, tam magnifica appenditis æſtimatione, ne quidem meum meritum, ſed propenſum veſtræ charitatis intelligo affectum. Eſt enim hoc ſolenne prorſus & familiare ſyncerè diligentibus, vt tenuiſsimam operam eorum, quos diligunt, velut egregiam & ſingularem admirentur.

Et noſtro & totius regni nomine gratulor vobis, quod perditis æmulorum conſiliis tam maturè vos occurriſſe, tam prudenter ea diſsipaſſe ex literis veſtris cognoui. Veruntamen dum ſingula mecum etiam atque etiam retracto, ſolidum ſyncerumq; gaudium vix audeo concipere. Suſpectum quippe mihi eſt, quod de Marchione O. & de Archiepiſcopo Moguntino, qui ſe velut caput coniurationis effert, nihil ſcripſiſtis. Mouet me & Ducis Bauariorum tam facilè recepta purgatio, tam facile credita excuſatio. Doloſis enim conſiliis nihil diſsimulatione aptius eſt. Quamobrem velim vos vnicè commonitum, vt in omnes partes circumſpectè vos agatis, nihil de priori diligentia remittatis. Noſtis mores, noſtis tempora.

quid credat, aut cui credat, nemo habet, & in tam dubiis reb^ periculoſa eſt ſecuritas, damnoſa facilitas, pernicioſa credulitas. Noui, quàm ſuper effluenti hæc inſtillem; ſed exacto amori difficile modum perſuaſeris.

De Comite N. quàm ſim exacerbatus, vtinam diſsimulare poſſem. Sed quia id non licet mihi nolle, quod vos tantopere velle intelligo, imperaui dolori, extorſi animo, vt, cùm ad vos venero, ex veſtra præcipuè ſententia & Ducis Bauariorum conſilio rem patiar cōponi. Comitis N. cauſam etiam atq; etiā veſtræ fiduciæ commendatā eſſe volo; ne Comes N. in noſtram iniuriam ſub alieno nomine de illo triumphet. De mea cum Domina Imperatrice diſpenſatione, id ſolùm volo ad præſens rogare, vt, vbi occaſio aliqua dederit, ſolitam Eccleſiæ noſtræ opem & tutelam prætendere non grauemini.

LII.

Domino & Patri venerando Sigefrido digniſsimo ſanctæ Mogūtinæ Sedis archipræſuli Guntherus, licet indignus ſuus Suffraganeus orationum & obſequii perpetuam deuotionem. Non arbitror veſtram prudentiam fugiſſe, qualiter HEINRICVS Imperator, piæ memoriæ, noſtram Eccleſiam, cuius ipſe fundator diuinitùs extitit, Romanæ Sedis mundiburdio aſsignauerit, certamque penſionem ſuo tempore illi ſoluendam nobis perpetuò impoſuerit: Tunc Romanus Pontifex, vt hanc ſingularem noſtram ſubiectionem magis celebrem, & inſignem faceret, omnibus Eccleſiæ noſtræ Præſulibus vſum pallij generali priuilegio conceſsit. Et ſubinde alij Papæ à noſtris anteceſſoribus commoniti, & appellati, idem ſolenniter indulsêre. Quorum exemplo & auctoritate iſte quoq; prouocatus, noſtræ humilitati pallium ſecundum antiqui priuilegij tenorem tranſmiſit. Quamobrem ne quis apud vos, vt hominum ingenia; ſuperbè aut contumelioſè interpretari poſsit, ſeriem & modum rei vobis inſinuare curaui, certus nimirum, quidquid pro Eccleſiarum ſtabilitate agitur, veſtram charitatem ſyncerè congratulari.

Finis Epiſtolarum.

VARIA

VARIA IMPERATORVM, REGVM AC PRINCIPVM DIPLOMATA AD RES RATISbonenſes potiſsimùm ſpectantia.

LECTORI.

Exſcripſimus hac diplomata ex Codice manuſcripto membranaceo, quem Viennâ ad me humaniſsimè miſit clariſsimus vir, Dominus, Doctor SEBASTIANVS TENGNAGEL; *qua omittere non viſum, tum propter Diœceſin Ratiſbonenſem, de qua S. Otho, Bambergenſis Epiſcopus, praclarè olim meritus eſt, vt teſtatur Vita eius, tum quia lucem adferre poterunt iis, qua vir Nobilis* VVIGVLEVS HVNDIVS *in Metropoli Saliſburgenſi ſcribit, ad calcem Catalogi Epiſcoporum Ratiſbonenſium, & in Hiſtoria Monaſterij S. Haimerani, vt ipſe appellat; tum denique, quia prodeſt in huiuſmodi literis veterum Imperatorum, Regum ac Principum pietatem, & in cultores pietatis beneuolum & munificum affectum intueri; nam & hoc ſimul cernimus, quantum ſacula noſtra à maiorum ſemitis & veſtigiis exerrârint. Vale.*

I.

Priuilegium Fuldenſi Monaſterio à Gregorio IV. conceſſum.

GRegorius Papa Seruus ſeruorũ Dei dilectiſsimo in Domino filio Rabano, & venerabili Abbati. Pontificij noſtri cura nos vrget ſanctarum omniũ Dei Eccleſiarum vtilitatibus fauere, ac ſecũdum quod vnaquæque in proprio ſtatu manſura ſit, congruum eis impartiri ſuffragium. Ex hoc enim lucri potiſsimum præmiũ à conditore omnium Deo, procul dubio promeremur, ſi venerabilia loca oportunè ordinata ad meliorem fuerint ſine dubio ſtatum perducta.

Igitur quia poſtulaſtis à nobis, decreuimus noſtra Apoſtolica præceptione reconcedere, ac reconfirmare perpetualiter vobis, veſtriſque ſucceſſoribus Monaſterium Fuldenſe, quod ſancti Bonifacij vocabulo viget, ſicut in loco, qui vocatur * Bochonia, iuxta ripam fluminis, qui dicitur Fulda, cum omnibus Cellis, Curtibus, diſtrictionibus, ſeu omnibus rebus mobilibus & immobilibus ſibi pertinentibus, quas nunc habet, & in futuro, Deo auxiliante, habebit.

* Buchonia.

Concedimus etiam, atque donamus vobis, chariſsime, ac dilectiſsime fili, veſtriſque ſucceſſoribus Abbatibus in perpetuum pro magno veſtro amore, nimiaq; dilectione, quam circa vos habemus, & deinceps habere cupimus, monaſteriũ ſancti Andreæ Apoſtoli, quod vocatur Exauilum, ſitum Romæ iuxta Eccleſiam ſanctæ Dei genitricis MARIAE ſemper Virginis, quæ vocatur ad præſepe, cum omnibus manſionibus, caminatis, cellis, vinariis & conquina, cum vineis, hortis, diuerſiſque generibus pomorum, cum curte & puteo in introitu per portam maiorem à via publica, & cum omnib. ad idem monaſteriũ pertinentibus, tam intra, quàm extra vrbem ſitis, quæ ei iuſtè ac rectè pertinere dinoſcuntur. Nul-

Nullus etiam Epiſcoporum, Archiepiſcoporum, Patriarcharum, vel quoquo modo in Clero conſtitutus, temerè, aut proteruè, niſi à vobis accepta licentia, ſuper principale altare veſtri monaſterij Miſſarum ſolennia celebrare præſumat, aut quamlibet ditionem, vel auctoritatem habere in idem Fuldenſe monaſterium præter noſtram Apoſtolicam ſedem: Specialiter Epiſcopus, in cuius diœceſi conſtructum eſſe videtur, ita vt niſi ab Abbate monaſterij fuerit inuitatus, nec miſſarum ſolennia ibidem celebrare præſumat. Bona verò, & oblationes, decimasque fidelium abſque vllius perſonæ contrarietate, firmitate perpetua ipſi monaſterio veſtro, ſecundum prædeceſſorum priuilegia confirmamus & roboramus.

Decernimus etiam, ne alicui perſonæ, magnæ vel paruæ liceat aliquam vim, vel controuerſiam inferre eidem monaſterio in rebus & familiis eius; neque totum, neque partem ipſius mortalium alicui vlla ratione ſubdere; vel, ſub beneficij nomine dare præſumat, ſed omni tempore ſoli noſtræ ſanctæ Romanæ Eccleſiæ libera, ſecuraque deſeruiat. Eligendi quoque ſibi Abbatem, quando opus fuerit, Fratres inter ſe poteſtatem habeant ſecundum regulam S. Benedicti, ſine vllius perſonæ contradictione.

Cæterùm verò hæc deliberantes decernimus, vt congruis temporibus noſtræ ſolicitudini Eccleſiaſticæ intimetur, qualiter religio monaſtica regulari habitu dirigatur, concordiaque conuenienti Eccleſiaſtico ſtudio mancipetur, ne fortè, quod abſit, ſub huius priuilegij obtentu, animus, greſſusque rectitudinis noſtræ, à norma iuſtitiæ aliquando retorqueatur.

Concedimus etiam tibi, quem benè eruditum, & benè eloquentem virum eſſe nouimus, dulciſsime fili, prædicare verbum Dei auctoritate S. Petri Apoſtoli, & noſtra, eius indigni Vicarij: Et vt tam vos, quàm ſucceſſores veſtri, ante omnes Abbates totius Galliæ, ſeu Germaniæ primatum ſedendi in omni loco, conuentuque, ſiue iudiciali ſentẽtia, ſeu in omnibus conciliis ac ordinibus noſtra Apoſtolica auctoritate obtineatis. Abbas verò non niſi [ab] Apoſtolica ſede benedi-

catur, à qua benedici debet; nec vnquam ab aliquo Epiſcopô conſecrationem expetat, niſi à Romano Pontifice; nec conſecratus ad aliud monaſterium, in Fuldenſi introducatur, vel præponatur monaſterio. Vſum quoq; Dalmaticæ, caligarum, & ſandaliorum, ſecundum quod ab anteceſſorib. noſtris conceſſum eſt, vobis concedimus. Ac ne femina vnquam illud ingredi præſumat, noſtra Apoſtolica auctoritate interdicimus. Et, ne quis vnquã placitum ibi habeat; vel, in cęteris eius locis, nec ſeruos, nec colonos ad aliquod ſeruitium conſtringat, niſi cui Abbas ad vtilitatẽ ſuæ neceſsitatis aſſenſum præbuerit.

Igitur generaliter addendum dignum duximus, vt, quidquid auctoritate Anteceſſorum quorumlibet noſtrorum, Regum & Imperatorum ipſi Fuldenſi monaſterio conſtat fuiſſe conceſſum; ſit & noſtra Apoſtolica auctoritate per hoc noſtrũ priuilegium confirmatum, atq; corroboratum, ſtatuentes Apoſtolica cenſura, ſub diuini iudicij atteſtatione, ne quis vnquam noſtrorum poſt deceſſorum Pontificum, Romanorum Regum, Imperatorum, Ducum, Marchionum, Comitum, & præterea Archiepiſcoporum, Epiſcoporum, Patriarcharum, aut cuiuslibet dignitatis, vel conditionis hominum, contra hoc noſtrum priuilegium quidquam audeat acceptare.

Quicunq; ergò huius noſtri priuilegij obſeruator extiterit, & pio intuitu cuſtodierit, & ne in aliquo infringatur à ſe obſeruauerit, omni benedictione repleatur, & peccatorum ſuorum abſolutionẽ à retributore omnium bonorũ Deo conſequi mereatur, vt in cœleſti ſede glorietur. Qui autẽ, quod abſit, hanc noſtram præceptionem violare præſumpſerit, niſi reſipiſcat, indiuiduæ Trinitatis iram incurrat, & à cœtu omniũ ſanctorum extorris exiſtat, S. Petri Apoſtolorũ principis maledictionę redundet, CCC. X. & VIII. Patrum ſacroſancto Concilio damnetur, atq; in extrema die Iudicij à maranatha anathemate perditus, lucis claritudinem neſciat, ſed exteriores tenebras cum diabolo, ac conſentaneis eius perpetualiter gemat, Amen. Datum per manum Benedicti Notarij ac Scriniarij Romanæ Eccleſiæ, Idibus Maij, Indict. XIV.

Diplo-

II.

Diploma Caroli Craſſi.

IN nomine ſanctæ & indiuiduæ Trinitatis, Karolus diuina fauente clementia Imperator Auguſtus.

Si locis Deo dicatis aliquid ex noſtra largitate conferimus, proculdubio æternæ retributionis præmia inde nobis augmentari credimus. Quapropter nouerit omnium fidelium noſtrorum præſentium ſcilicet ac futurorum induſtria, qualiter nos, interuentu N. Abbatis noſtri, cuidam fideli noſtro quandam Capellam cum omnibus ad eam pertinentibus ædificiis, mancipiis, terris cultis & incultis, agris, campis, ſiluis, pratis, aquis, quæ ipſe modò in beneficio habere viſus eſt diebus vitæ ſuæ ſub vſu fructuario, in proprietatem conceſsimus, & iuſsimus hoc noſtræ auctoritatis præceptum inde conſcribi; per quod decernimus, atque iubemus, vt præfatus N. eandem Capellam diebus vitæ ſuæ, ſecurè poſsideat: poſt ipſius verò obitum, ad Capellam noſtram in * *Regina* ciuitate ſitam; quæ eſt conſtructa in honore S. MARIAE, iure perpetuò pertineat, rectoresq́; ipſius Eccleſiæ eandem Capellam ſecundum voluntatem ſuam & vtilitatem præfatæ Eccleſiæ regant & diſponant. Et vt hæc auctoritas noſtræ largitionis firmior habeatur, & per futura tempora verius credatur, ac diligentius obſeruetur, manu propria eam ſubter firmauimus, & annuli noſtri impreſsione ſigillari iuſsimus. Data Kalend. April. Anno Incarnat. Dominicæ DCCC. LXXXIII. Indict. * Anno verò Imperij Piiſsimi Karoli III.

* Regenſpurg.

* *Numerus Indictionis non cõparet in codice antiquo. Videtur leg. Indict. I. Nam Anno Christi 883. Indictio prima currebat. Vide Baronium Tom. 10. Anno 883.*

* *
*

III.

Diploma eiuſdem, vt videtur, Imperatoris.

IN nomine S. & indiuiduæ Trinitatis, Karolus diuina fauente clementia Imp. Aug.

Si pro Dei amore locis ipſi dicatis ex noſtris rebus aliquid conferimus, & neceſsitates Eccleſiaſticas noſtro ſubleuamus iuuamine, id nobis ad æternam vitam feliciter capeſſendam profuturum liquidò credimus. Ideoque nouerit omnium ſanctæ Dei Eccleſię fidelium noſtrorum, præſentium ſcilicet & futurorum ſolertia: quia nos, pro Dei amore, animæque noſtræ remedio conceſsimus ex rebus noſtris ad Capellam noſtram, quæ eſt in honore ſanctæ & intemeratæ Virginis MARIAE conſtructa * infra ciuitatem Radeſponam, Eccleſiam vnam cum caſa & curte, & cum omnibus iuſtè ac legaliter ad ipſam Eccleſiam pertinentibus, campis, pratis, paſcuis, ſyluis, terris cultis & incultis, aquis aquarumúe decurſibus, viis, & inuiis, acceſsibus & egreſsibus, adiacentiis, finibus: eo videlicet rationis tenore, vt deinceps perpetualiter ex ipſis rebus indeficienter luminaria ad ſanctum locum pro animæ noſtræ remedio habeantur. Vnde & hoc noſtræ auctoritatis præceptum exinde fieri iuſsimus; atque iubemus, vt noſtris temporibus, & futuris præfatæ res ad præſcriptum ſanctum locum inuiolabiliter permaneant, nullusque habeat poteſtatem exinde aliquid minuere, vel abſtrahere. Et vt hæc noſtræ conceſsionis auctoritas per futura tempora, à cunctis fidelibus noſtris verius credatur, & diligentius obſeruetur, manu propria ſubter eam confirmauimus, & annulo noſtro inſigniri iuſſimus.

* ſ. intra.

IV. Di-

IV.

Diploma eiuſdem Imperatoris.

IN nomine ſanctæ & indiuiduæ Trinitatis Karolus diuina fauente clementia Imperator Auguſtus.

Si de rebus terrenis fidelibus noſtris opportunitates accommodauerimus, beneuolentiores eos facimus, & adeò, nos mercedem inde habere, liquidò credimus. Quapropter comperiat omnium fidelium noſtrorum, præſentium ſcilicet ac futurorum induſtria; qualiter nos, fideli noſtro Abbati N. ob fidele ſeruitium illius, & pro augmento mercedis noſtræ apud Deum * cauſas noſtras per hanc noſtram auctoritatem conceſsimus, & donauimus. Itaque illi, vſque ad finem vitæ ſuæ, in proprietatem, quidquid pertinet ad Capellam noſtram, quæ ſita eſt in Vrbe *Regina*, poteſtatiuè confirmamus; quatenus ſecurus, pro nobis, noſtriſque parentibus oret cum Clericis ad ſeruitium Dei nutritis. Et vt hæc noſtræ largitionis, ſiue conceſsionis auctoritas firmiorem in DEI nomine obtinere valeat vigorem, manu propria noſtra ſubter eã firmauimus, & annuli noſtri impreſsione inſigniri iuſsimus. Data. X. Kal. Septemb. Anno Incarnat. Domini DCCC.LXXX. Ind. * III. Anno regni Karoli piiſſimi Imperatoris VIII. Imperatoriæ verò dignitatis in Italia, V. In Francia, IV. In Gallia, primo. Actum VVeihetingen, in Dei nomine feliciter, Amen.

** f. caſas.*

** ſcribe.* Indict. XIII.

V.

Diploma Karolomanni.

IN nomine ſanctæ & indiuiduæ Trinitatis, Karolomannus Dei fauente gratia Rex.

Carolomannus Ludouici Regis Germaniæ filius.

Si pro Dei nutu; vel, pro mercede æternæ retributionis fidelibus quibuſcunq; noſtris quaſdam res proprietatis noſtræ donamus; nõ ſolùm regium morem

Meminit huius Diplomatis Hundius in Metropoli, in Hiſt. de Monaſterio S. Emmerani. p. 227.

Huob.

rem decenter implemus, verum etiam æternæ beatitudinis præmium nos promereri, liquidò credimus. Idcirco notum ſit omnibus fidelibus ſanctæ Dei Eccleſiæ, noſtriſque, ſcilicet præſentibus & futuris; quoniam quidam fidelis, ac dilectus Presbyter noſter, nomine Iob, culmen ſerenitatis noſtræ adiit, deprecans, vt ei quaſdam res noſtræ proprietatis in pago N. in comitatu N. in proprium donaremus. Nos verò libentiſsimè petitioni illius ſatisfacientes, propter nimiam ſeruitutē illius in nos exhibitam, per hoc præſens pręceptum noſtrum, donauimus duas Hobas in proprietatem cum VIII. mancipiis, cum terris cultis & incultis; agris, pratis, paſcuis, ſiluis, aquis, aquarumq; decurſibus: Omnia hæc prædicto dilecto Presbytero noſtro in proprietatem dedimus, atque de noſtro Iure, in eius Ius, & dominationem trāsfundimus, ea videlicet ratione; vt ab hodierna die, & deinceps, hāc ipſam proprietatem omnibus diebus vitæ ſuæ habeat, teneat, atque poſsideat: poſt obitum autem illius, vt res prædictæ redeant in poteſtatem S. Emmerammi Martyris Chriſti.

Et, vt hæc auctoritas noſtræ largitionis ab vniuerſis fidelibus firmior habeatur, & per futura tempora verius credatur, ac diligentius conſeruetur, manu propria noſtra ſubter eam confirmauimus, & annulo noſtro ſigillari iuſsimus. *Sigillum Domini Karolomanni piiſſimi Regis.* Datum III. Non. Decemb. Anno, Chriſto propitio, III. Domni Karolomanni Sereniſsimi Regis in Bauuaria, & ſecundo in Italia, Indict. XI. Actum Ratesdorf Curte regia in Dei nomine feliciter.

VI.

Diploma.

IN nomine ſanctæ & Indiuiduæ Trinitatis. C. Dei gratia Rex.

Si Dei Eccleſiis noſtro videlicet Regimine procurandis dignos adhibere curamus honores, non ſolūm terreni, ſed & cœleſtis regni non dubitamus honore & faſtigio nos ſublimari. Inde volumus in noſtrorum, præſentium,

tium, futurorúmque peruenire notitiam; qualiter conuenit inter venerabilem virum Radeſponenſis Eccleſiæ Epiſcopum * Tutonem, & quendam hominem noſtrum, vt aliquas res eorum inter ſe, pro ambarum opportunitate partiũ concambire deberent: quod & fecerunt. Tradidit igitur N. proprietatem ſuã ſancto Emmerammo Martyri, qualem viſus eſt habere, cum omnibus ad prædictum locum ritè pertinentibus in manum Epiſcopi & aduocati ſui N. in perpetuã proprietatem: E contrario verò retradente eodem Aduocato vnâ cum manu Epiſcopi accepit prædictus N. de rebus S. Emmerami locum N. cum omnibus appendiciis in perpetuam proprietatem. Et vt huius concambij præceptum firmum, ſtabileque permaneat, manu propria ſubtus illud firmauimus, annuliq; noſtri impreſsione ſignari iuſsimus.

* *De hoc vide Hundium in Metrop. p. 60. & 225.*

VII.

Diploma.

IN nomine ſanctæ & Indiuiduæ Trinitatis, C. Dei concedente clementia, Rex.

Si Eccleſias Dei aliqua ſemper vtilitate fulcire ſtuduerimus, non ſolùm regium morem exercemus; ſed etiam aliquod lumen animæ noſtræ inde promereri ſperamus. Quapropter cognoſcat omnium fidelium noſtrorum, præſentium ſcilicet & futurorum induſtria, qualiter nos admonẽte Adelvvardo Epiſcopo pro honore Dei ſancto Martyri Emmeramo cõceſsimus de noſtro Iure decimam partem vectigalium, id eſt, de miniſterio N. ad concinnanda luminaria iure perpetuo in proprium. Et vt hæc conceſsionis noſtræ auctoritas firmior habeatur, & per futura tempora, à fidelibus noſtris verius credatur, & diligentius obſeruetur, manu noſtra ſubtus eam firmauimus, annuloque noſtro ſigillari iuſsimus. Dat. III. Kal. Iul. Anno Incarnat. Domini noſtri Ieſu Chriſti DCCC.XVI.

VIII.

Diploma Arnulphi Imperatoris.

IN nomine ſanctæ & indiuiduæ Trinitatis, Arnulphus diuina fauente clementia Imperator Auguſtus.

Regalem condecet dignitatem, vt facta fidelium ſuorum, quæ communi ipſorum congruunt vtilitati, & piè eis cõſulendo proſpiciat, & in poſterum manſura gratanter corroboret. Inde omnium Chriſtianæ religionis fidelium inſtantis temporis ac futuri agnitum eſſe volumus notitiæ; qualiter Tuto honorabilis Radeſponenſis Eccleſiæ Præſul, & commiſsi gregis nomine ac merito tutiſsimus prouiſor, & femina quædam N. quandam complacitationis inter ſe, more populari perpetratæ chartam noſtris præſentarũt obtutibus, ſupplicantes noſtri edicti tenore eam conſolidari; quod ita fieri decreuimus. Iuſsimus igitur hoc præſens muniminis noſtri præceptum inde fieri; per quod decernimus, atque omninò præcipimus, vt huiuſmodi complacitationis confirmatio à nullo vnquam ſucceſſore noſtro violetur, ſed in Chriſti nomine vſque in finem conſolidetur, manu noſtra ſubtus eam roborantes, annulo noſtro iuſsimus inſigniri.

IX.

Diploma.

IN nomine ſanctæ & indiuiduæ Trinitatis, Karolus gratia Dei Rex.

Si petitionibus fidelium noſtrorum, maximè Domini Sacerdotum, pręcipuè in his, quæ Eccleſiaſticis vtilitatibus poſſunt præbere conſultum, benignum commodamus aſſenſum, nobis id ad æternæ remunerationis credimus prouenire augmentum. Proinde nouerit omnium fidelium Dei ac noſtrorum, præſentium ſcilicet & futurorum induſtria: quia vir venerabilis Hincmarus Remenſis Vrbis Archiepiſcopus obtulit Serenitatis noſtræ obtutibus præceptum

ptum piæ memoriæ Domni ac genitoris noſtri Luduvvici Imperatoris, quod in eleemoſynæ ſuæ augmento Eccleſiæ ſuæ MARIAE, atque ſancti Remigij fieri decreuit, de opere & operariis, atque omni exactione, quæ tempore aui noſtri Domni Karoli Imperatoris ex eadem Caſa Dei exigebantur ad Palatium, quod vocatur *Aquiſgrani*, vt in ædificatione, & reſtauratione ipſius Eccleſiæ Dei, per futura tempora, vſque in finem ſeculi, ad vtilitatem ſæpe dictæ ſanctæ Eccleſiæ in Eleemoſyna illius proficerent: & nec ad eundem locum, vel ad alium quẽlibet ipſę redhibitiones vel impenſæ vllo vnquã tempore exigerentur: ſed remiſſã indulgentia illius, in eodem loco proficerent.

Cuius benè geſta rata iudicantes, per hoc noſtræ auctoritatis præceptum decernimus, vt quidquid de exactione, vel operariis prædictæ cõſtitutionis ſupra ſcriptus Domnus, & genitor noſter; ſeu & de muro ciuitatis ipſius, vel viis ad vtilitates clauſtri Canonicorum proficientibus in ſuo præcepto cõceſsit; hoc totum, perpetuò noſtrą indulgentia, vel conceſsione, vel auctoritate conceſſum, vel cõfirmatum maneat, in perpetuum. Et vt hæc conceſsionis, vel confirmationis auctoritas per futura tempora certior cognoſcatur, & permaneat inconuulſa, eam manu noſtra ſubter firmauimus, & de annulo noſtro illam ſigillari præcepimus. Data VII. Kal. Iun. Anno decimo regnante Karolo glorioſo Rege. Indict. XIII. Actum Vermeriæ Palatio Regio in Dei nomine feliciter, Amen.

X.
Diploma.

IN nomine ſanctæ & indiuiduæ Trinitatis, Karolus Rex. *Carolus Caluus*

Si ea, quæ à prædeceſſoribus noſtris, vel fideliũ deuotione benè tradita ſtatuta ac confirmata ſunt, noſtris oraculis roboramus; ſi etiam illa, quæcunq; neceſsitate corrupta ſunt, regia noſtra auctoritate corrigimus, & in melius commutamus, ſaluti noſtræ conſulimus, & regium

miniſterium ſuſceptum à Domino, exercemus. Proinde nouerit omnium fidelium Dei ac noſtrorum ſolertia; quia res ex Epiſcopatu Remenſi, quas magna neceſsitate, & per omnia inuiti, dum à paſtore ſancta ſedes illa vacaret fidelibus noſtris ad tempus; vnde temporale quoddam ſolatium in noſtro haberent ſeruitio, commendauimus, ordinato & electo munere ſancti Spiritus per Dei & noſtram diſpoſitionem in eâdem ſancta ſede N. Archiepiſcopo, hoc noſtræ auctoritatis præcepto cum integritate: quidquid exinde nos fidelibus noſtris beneficiauimus, præſentaliter reſtituimus, ſiue etiam illa omnia, quæ tam Clerici, quàm Laici, qui in noſtra dominatione aliquandiu fuerunt; quoſque iam dicto Epiſcopo commendauimus, habebant. Et, vt in calce omnia concludamus; quidquid ex eôdem Epiſcopatu, quando de manu N. illum recepimus, alicui præſtito beneficio conceſsimus; per hanc noſtræ confirmationis auctoritatem in conſpectu Dei, coram cœtu fidelium noſtrorum tam Eccleſiaſtici, quàm laicalis ordinis, teſtamento præſentialiter caſæ ſanctæ MARIAE, & ſancti Remigij, atque N. Archiepiſcopo cum omni integritate reddimus, vel reſtituimus, vt abſque vlla refragatione caſſatis quibuſcunque aliis conſcriptionibus eaſdem res, per hanc noſtram auctoritatem recipiat, vt, ſicut res Eccleſię Dei, tam ipſe, quàm ſucceſſores ipſius diſponant. Quam auctoritatem, in qua nos vlterius tale quiddam erga ipſam caſam Dei non acturos ſpondemus: &, vt nemo ſucceſſorum noſtrorum agere moliatur, per omnipotentem Dominum eiuſdem Virginis filium obſecramus, vt per ventura tempora certior habeatur, & contra æmulos ipſius Eccleſiæ ſui notitia valeat, manu noſtra ſubter firmauimus, & annuli noſtri impreſsione roborare decreuimus. Data Kal. Octob. anno VI. regnante Karolo glorioſo rege Indict. VIII. Actum in pago Andegauenſi in villa N.

XI. Di-

XI.

Diploma Lotharij Imperatoris.

IN nomine Domini noſtri IESV Chriſti Dei æterni, Lotharius diuina ordinante prouidentia Imperator Auguſtus. Quia confeſsio delictorum non minus in aduerſis neceſſaria eſt, quàm in proſperis, & cor contritum & humiliatum Deus non deſpicit; gaudium etiam eſſe Angelorum in cœlo ſuper vno peccatore pœnitentiam agente; non dubitamus mortales in terris; eos nequaquam deſpicimus; pro quibus gaudere Angelos in cœlo diuino teſtimonio non ignoramus; accuſantes, & reprebendentes in exceſsibus ſemetipſos, diuina nos benignitas non condemnare, ſed recreare docuit; quæ meretricem non ſolum à legali damnatione eripuit; verùm etiam publicanum humiliatum, & accuſantem ſe, non condemnauit, ſed magis iuſtificando exaltauit. qui, non dixit, *omnis qui ſe humiliat condemnabitur*, ſed, *exaltabitur*. Poteſtatem ergò, quam pro cauſa noſtra raptus perdidiſti, repetentibus Eccleſiæ ſuæ filiis, præſentibus quoque aſtantibus, ac decernentibus Præſulibus, ſedem ac diœceſim, Remenſis Vrbis tibi N. reſtituimus, vt priſtino ſanctæ largitatis Apoſtolicæ pallio indutus; concordiam, atque gratiam diuini Officij nobiſcum humili ſatisfactione expleas, ſolenni noſtra largitate recipiendo exerceas. N. Epiſcopus aſſenſi. N. Archiepiſcopus cum cæteris plurimis presbyteris, ac diaconibus publicè aſsiſtentibus. Actum in N. Palatio publico, in menſe Iunio I x. Cal. Iul., regnante & Imperante Domino Lothario Cæſare, anno reuerſionis eius primo, cum eſſet ſucceſſor factus Patris in Francia. Indict. III.

XII.

Diploma.

IN nomine Domini noſtri IESV Chriſti. Ludouicus & Lotharius diuina ordinante prouidentia Impp. Augg. Si libertatis noſtræ munere locis Deo dicatis quiddam conferimus beneficij, & neceſsitates Eccleſiaſticas noſtro releuamus iuuamine, id nobis, & ad mortalem vitam temporaliter tranſigendam, & ad æternam feliciter obtinẽdam profuturum liquidò credimus. Idcirco notum fieri volumus omnibus fidelibus noſtris, præſentibus ſcilicet & futuris, quod ſanctam Remenſem Eccleſiam, in qua præceſſores Reges noſtri, videlicet Francorum, fidem, & ſacri baptiſmatis gratiam perceperunt, in qua & nos per impoſitionem manus Domini Stephani Papæ Imperialia ſumpſimus inſignia, ob reuerentiam fidei Chriſtianæ, & ob animæ noſtræ ſalutem, ab imo conſtrui fecimus, eamque in honorem Domini noſtri IESV Chriſti, Saluatoris mundi, ſimul & in honorem eiuſdem intemeratę genitricis ſanctæ MARIAE conſecrari decreuimus.

Itaque diuina inſpiratione compuncti, & cœleſtis patriæ amore ſuccenſi, quædam prędia, quæ eidem ſanctæ ſedi quondam ablata fuerant, deuota mente reſtitui iuſsimus, id eſt; in ſuburbanis ipſius ſanctæ Eccleſiæ Titulum S. Sixti, nec non & Titulum S. Martini, cum appendiciis eorum. Rebus prædictæ ſanctæ Eccleſiæ temporibus noſtris adhuc ſuperaddendum decreuimus, & ſtatuimus per hoc noſtræ auctoritatis præceptum, vt non tantum de iſtis reſtitutis, ſed etiam reſtituendis; quidquid de ipſis, vel in ipſis rectores & miniſtri ſupra memoratæ Eccleſiæ elegerint, ita debeant perpetualiter poſsidere, atque ordinare, vel etiam facere, prout cunque ſibi propenſius voluerint, vt abſque vllius iniuſta contradictione ordinent atque diſponant, & faciant quid vtilitati prædictæ Eccleſiæ congruere, & conuenire perſpexerint. Et vt hæc noſtræ auctoritatis confirmatio præſentibus, futuriſque temporibus firmiorem in omnibus ſemper obtineat vigorem,

rem, manibus propriis ſubter firmauimus, & annuli impreſſione ſignari iuſsimus.

XIII.

Diploma.

IN nomine S. & indiuiduæ Trinitatis Ludeuuicus diuina fauente clementia Rex. Nouimus nos ad ſacra regimina, & ad imperialem auctoritatem per ſanctorum ſuffragia poſſe in futurum proficere, & beatæ gratiæ remunerationem æternis diebus mereri, ſi loca Deo dicata diuino accenſi amore procuramus. Ideoque ſciat omnium fidelium noſtrorum, præſentium ſcilicet & futurorum poſteritas, qualiter nos, per interuentionem noſtræ dilectæ genitricis Outæ, quaſdam res ſui proprij iuris, quas à largitate beatæ memoriæ patris noſtri Arnolphi Imperatoris per imperiale præceptum ſuſceperat, ad cellam S. Emmerammi Martyris Chriſti, noſtra regali auctoritate donauimus: Ea quidem ratione, vt eaſdem res, quædam vidua nomine N. diebus vitæ ſuæ poſsideat, ac poſt dies eius, in ius ac dominationem eiuſdem cellæ redeant perpetuis temporibus tenendæ; id eſt curtem, quæ dicitur N., quidquid in poteſtate prænominatæ genitricis noſtræ eâdem die erat. Quod antea præceptis datum non fuerat, extra vel infra terminum eiuſdem curtis totum cum omni integritate per conſilium & conſenſum venerabilium Epiſcoporum, nec non fidelium Comitum noſtrorum, & cæterorum omnium, ſicut priſcis temporibus in ſingulis miniſteriis Patrum noſtrorum ordinatum fuerat, nihil extra dimittentes, in perpetuam poſſeſſionem tradidimus cum regimine, & eiuſdem banno, mancipiis vtriuſque ſexus, ædificiis, pontibus & cenſu, ſylua, omnique vſu eiuſdem ſyluæ, aquis, piſcina, vineis, viis & inuiis, exitibus ac reditibus, terris cultis & incultis, molendinis, pratis, paſcuis, mobilibus & immobilibus, quæſitis & inquirendis.

Et iuſsimus in hoc præſens præceptum cōſcribi, per quod decer-

decernimus, firmiterque iubemus, vt præſcripta Eccleſia B. Emmerammi, cui Tuto venerabilis Epiſcopus præeſſe dinoſcitur, firmiſsimam cunctis diebus habeat poteſtatem, ſicut cæterarum Eccleſiæ rerum. Et vt hæc largitionis noſtræ autoritas ſtabilis permaneat, manu noſtra ſubtus eam firmauimus, & annuli noſtri impreſsione ſigillari iuſsimus. Signum Domni Ludeuuici ſereniſsimi Regis. Engelbero notarius ad vicē Theotmari Archicancellarij recognoui & ſubſcripſi. Dat. II. Idus Auguſti Anno Incarnat. Domini noſtri DCCCC. III., anno Ludeuuici piiſsimi Regis IV. Indict. VI. Actum Otinga in Dei nomine feliciter, Amen.

XIV.

Inſtrumentum permutationis quorundam fundorum inter Baturicum Epiſcopum Ratisb. & nobilem quendam.

IN Dei nomine placuit atque conuenit inter venerabilem virum Baturicum ſanctæ Radeſponenſis Eccleſiæ Epiſcopum, quæ eſt conſtructa in honore ſancti Petri Principis Apoſtolorum, & ſancti Emmerammi Martyris, vbi ipſe precioſus ſanctus corpore requieſcit; nec non quendam illuſtrem virum N., vt quaſdam res pro communi vtilitate & compendio inter ſe commutare deberent: quod ita fecerunt.

Dedit igitur prædictus Epiſcopus ex ratione prædicti monaſterij ſui vnâ cum conſenſu monachorum in eodem monaſterio degentium, & per licentiam Domni Ludeuuici Regis eidem N. villam, quæ dicitur N., & territorium cum caſis deſuper poſitis, cum mancipiis V., pratis, paſcuis, & omnia, quæ ibidem habere viſus fuit. Et ē contra in compenſationem harum rerum dedit idem N. ex ſuo proprio. Præfato Baturico Epiſcopo ad partem ſupra dicti monaſterij ſui territorium N. cum ſilua, pratis, & omnibus, quæ ibidem habere viſus eſt. Vnde & duas commutationes pari tenore conſcriptas,

inter ſe fieri, & affirmari voluerunt, vt vnuſquiſque hoc, quod à pare ſuo accepit, habeat, teneat, atque poſsideat, & faciat, quidquid vtilitatis ſuæ perſpexerit. Et taliter hic inter eos inſerere placuit. Quod ſi fuerit poſt hunc diem vllus ex ipſis, aut quælibet oppoſita perſona, quæ contra hanc commutationem, de qua duæ chartulæ vno tenore conſcriptæ eſſe videntur, venire tentauerit, aut eam infringere conatus fuerit, inferat parti, contra quam litem intulerit, ſeu regis fiſco auri libras duas, & multa componat, & ſua repetitio nullum obtineat effectum, ſed præſens commutatio, omni tempore firma permaneat cum ſtipulatione ſubnixa.

XV.

Donatio quorundam bonorum facta S. Emmerano.

IN nomine Patris & Filij & Spiritus ſancti. Dum diuina nos clementia in præſenti ſeculo gubernat, oportet, vt de futuro etiam cogitemus: ac, dum in noſtra poteſtate res noſtræ conſtare videntur, eas ob amorem Dei ad loca ſanctorum manu & voluntate propria condonemus; vt, cum pius examinator in iudicio venerit, exinde mercedem habeamus. Quàm caduca enim ſint huius vitæ tempora, quámque citò finiantur, ego indignus ſeruus ſeruorum Dei N. Abbas mente ac corde pertractans, inſcius, quid ventura pariat dies, ſubitò animo incidit, vt ſalutem animæ meæ mihi quoque ipſe dum liceret, prouiderem. Hac diuina miſeratione commotus mentem admouſ.

Vnde, ob diuinæ religionis amorem, &, ſicut ſuperius eſt comprehenſum, pro remedio animæ meæ, patris quoque, nec non genitricis, cæterorumque, quorum datione & auxilio locus idem conſtructus eſſe cernitur, trado ad S. Emmerammum propria mea; quæ hæreditario iure mihi ſucceſſerunt, hoc eſt; primitus Eccleſiam cum curte & domo, omni-

queædificio, cum mancipiis, terris, ſyluis, pratis, paſcuis, aquis, aquarumue decurſibus, quidquid etiam dici poterit tam cultum, quàm incultum; ſimili ratione ad S. Emmerammum, vt ſæpe ſupra denotatum eſt, propriæ meæ manus datione, confirmatum eſſe decerno; ita tamen, vt dum ipſe in præſenti vita ſuperſtes extitero, omnia, quæ ſupra oſtenſa ſunt, in mea poteſtate, abſque omni contradictione perdurent.

Placuit etiam mihi vnà cum venerabili viro Baturico Epiſcopo & Abbate loci eiuſdem, vt ſi aliquis de parentibus meis, talis, Dei gratia largiente, euenerit, vt eiuſdem monaſterij Pater, defuncto me, poſsit exiſtere, vel alius quilibet ex eadem congregatione, vt prædictum locum, ſicut præfatus ſum, habeat in poteſtate, & cum omnibus ibidem huic loco aſpicientibus ad ſanctum & venerabilem locum B. Martyris Emmerammi, & venerando Baturico Epiſcopo, vel etiam ſucceſſoribus ſuis caput inclinet, ſeruitiumque perſoluat. Hæc omnia ſicut ſupra notaui, pleniter tradidi in ea ratione, vt mihi Baturicus Epiſcopus ad dies vitæ meæ in beneficio habendum concederet, id eſt, caſam dominicatam cum curte & Eccleſia, cum omnique reliquo ædificio, quidquid ibidem aſpicit.

XVI.

Diploma.

IN nomine Domini Dei & Saluatoris noſtri IESV Chriſti Ludeuuicus diuina ordinante prouidentia Imperator Auguſtus. Imperialem celſitudinem decet prædeceſſorum ſuorum piè facta non ſolùm inuiolabiliter conſeruare, ſed etiam cenſuræ ſuæ auctoritate alacriter confirmare. Idcirco nouerit omnium fidelium noſtrorum induſtria; quia Abbas de monaſterio Stabulao detulit nobis præceptum Hilderici regis; in quo continebatur, qualiter ſanctus vir Remaclus detuliſſet ei præceptio-

nes Sigiberti regis, in quibus erat inſertum, qualiter eandem cellulam nouo opere conſtruxiſſet, & de ſua foraſte, XII. leucas vndiq; menſuratas, & quæ infra erant, pro diuino ei amore conceſsiſſet. Sed pro firmitatis ſtudiò petiit prædictus Abbas, vt nos denuò per noſtrum præceptū prædictam Foreſten noſtra auctoritate concederemus, atque confirmaremus Monaſterio. Cui petitioni libenter annuimus; &, vt deprecatus eſt, per hoc noſtrum præceptum confirmauimus.

Præcipientes ergò iubemus, vt nullus fideliū noſtrorum de prædicta Foreſte vllam inquietudinem, aut inſectationem, aut contrarietatem prædicto monaſterio, ſuisque rectoribus facere vllo vnquam tempore præſumat, ſed, liceat monachis ibidem Deo famulantib. ad proprias ſupplendas neceſsitates ipſam cum omni integritate perpetuis temporibus habere abſque alicuius infeſtatione, aut reſultatione, vel diminoratione.

Deprecati ſunt etiam nos, de decimis & capellis ab anteceſſoribus noſtris ſibi collatis ex quibuſdam fiſcis noſtris, vt pro firmitatis ſtudio & animæ noſtræ emolumento, donum prædeceſſorum noſtrorum noſtra confirmaremus auctoritate. Quapropter, ſicut petierunt, conceſsimus, & decernimus ac iubemus, vt nemo fidelium noſtrorum de decimis & Capellis memoratæ congregationi aliquid contendere, aut abſtrahere, vel diminuere præſumat, nec vllam contrarietatem eis inferre tentet; ſed, ſicut ab anteceſſoribus noſtris de memorata Foreſte, & de iam dictis capellis & decimis conſtat firmatum, ita, Domino protegente, per hanc noſtram auctoritatem noſtris & futuris temporibus, maneat inconuulſum.

Hæc verò auctoritas præceptionis noſtræ, vt per diuturna tempora valeat inconuulſa manere, manu propria ſubſcripſimus, & annuli noſtri impreſſione ſignari eam iuſsimus.

* *
*

XVII.

Diploma Sigeberti Regis.

IN Dei nomine Sigibertus Rex Francorum vir illuſtris. Singulariter, & per cuncta feliciter ad mercedis noſtræ credimus augmentum petinere, ſi larga munera ſummo Deo omnipotenti deuota mente offerre non dubitamus. quia tunc regia poteſtas ſuum cultum corroborare videtur, quando, ex propria voluntate compendia ſeruorum Dei deſtinare non dubitat. Idcoque ſub deuotione animæ noſtræ cum conſilio magnificorum Epiſcoporum & aliorum illuſtrium virorum ex noſtræ largitatis munere, monaſterium regulare iuxta Patrum conditionem conſtruximus, & ibidem, Chriſto auſpice, Remaclum Abbatem conſtituimus, vt ibidem ſecundum ordinem, & monumenta ſanctorum Patrum conuerſari debeat. Igitur de fiſco noſtro ad vſus ſeruorum Dei cum emunitate partem aliquam donamus, vt habeant, poſsideant, ſuiſque poſteris ſpiritualibus derelinquant, vt potius eos delectet attentius preces pio Domino inceſſabiliter pro nobis fundere. Et vt hæc præceptio firma & inuiolata permaneat, manus noſtræ ſubſcriptionibus ſubter eam decreuimus roborari.

XVIII.

Diploma Sigeberti Regis.

IN nomine Domini Dei & Saluatoris noſtri IESV Chriſti Sigibertus Rex Francorum vir illuſtris. Singulariter regni noſtri compendia prolixa felicitate, Deo adiuuante, confitemur augmentare, quidquid ſacroſanctæ Eccleſiæ propriæ deliberationis arbitrio ſerenitas noſtra contulerit: quia tunc legalis poteſtas ſui culminis fundamenta corroborat, quando larga humanitate condigna munera in honorem Dei conferre non dubitat.

Igi-

Igitur ſanctum, ac venerabile Monaſterium *Stabulaus* nominatum, cui vir venerabilis Remaclus Epiſcopus, & Abbas præeſſe, Chriſto auſpice videtur, diuina inſpiratione commoniti decreuimus aliquantulum de fiſco noſtro conſolari. Teloneum igitur, quod ad portum ſuper fluuium Ligeris pertinere videtur, pro ſtabilitate regni noſtri ad monaſterium ſuperius ſcriptum noſtri muneris largitate concedimus.

Quapropter præſenti ex hoc iuſsimus promulgari præceptione, vt præfato monaſterio, nullus ex hoc penitus præſumat exiſtere contrarius: ſed quodcunque exinde fiſcus noſter poterat ſperare, in luminaribus iam prædictæ Baſilicæ, vel ſtipendiis ipſorum monachorum, qui ibidem curſum regulaliter quotidianis horis conantur implere, omni tempore proficiat in augmentis. Hanc quoque auctoritatem in omnibus valituram, vt in noſtris & futuris temporibus intacta, vel intemerata valeat perenniter permanere, manus noſtræ ſubſcriptionibus ſubter decreuimus roborari.

XIX.

Diploma Othonis Imp.

IN nomine ſanctæ & indiuiduæ Trinitatis, Otto diuina fauente clementia Imperator Auguſtus.

Si aliquid de noſtræ magnitudinis regia, vel Imperiali munificentia Dei Eccleſiis emolumenti pro ſtabilitate illarum conferimus, proculdubio id in mercede proprium habemus. Quapropter omnium fidelium noſtrorum animaduertat induſtria, tam præſentium, quàm futurorum, qualiter nobis interuentu & admonitione Ottonis Carentorum Ducis, quoddam noſtræ proprietatis ſpaciũ, capiens ex omni parte in longitudine, ſiue in latitudine iugera tria in monte Carentino, cum dimidia parte ligni montis illius in latere poſiti, cum X. iugeribus pratorum iuxta flumẽ Glana iacentium ad Eccleſiam S. Lamberti Martyris, qualicunque ſupradicti montis parte, excepta noſtra regali ſede

inibi ſancto Lamberto ſeruientibus placuerit perpetuò poſſidenda tradere, atque delegare cum exitibus & reditibus, & cum omnibus vtilitatibus ad præfata iugera pertinentibus, ea videlicet ratione, vt nemini quidquam in eâdem Eccleſiâ Deo militantes inde debeant : niſi quod ad Dei ſeruitium ſpectat. Sed ipſe locus, & in eodem loco Deo, & S. Lamberto militanti ſub noſtri ſint mundiburdij defenſione ſuſcepti. Ita videlicet, vt nullus Iudex publicus, vel quilibet ex iudiciaria poteſtate in Eccleſias, aut loca, vel agros, ſeu reliquas poſſeſsiones, quas vel nunc idem locus ſancto Lamberto donatus poſsidet, vel quæ deinceps in ius ipſius diuina pietas voluerint augeri, ad cauſas audiendas, vel ad freda exigenda, aut manſiones, vel ad *paratas* faciendas, aut fideiiuſſores tollendos, aut homines ipſius Eccleſiæ iniuſtè diſtringēdos, aut vllas redhibitiones, ſeu illicitas exactiones requirendas, vllo vnquam tempore ingredi audeat: vel ea, quæ ſupra memorata ſunt, penitus exigere præſumat. Sed liceat rectoribus loci ſupra memorati, fratribusque in eodem loco Chriſto, & S. Lamberto militaturis omnia ad eum pertinentia, ſub emunitatis noſtræ defenſione, quieto iure poſsidere, atque pro incolumitate noſtra, nec non ſtabilitate regni, Domini clementiam iugiter exorare. Et vt hæc auctoritas noſtris, futurisque temporibus Domino valeat protegente inconuulſa manere, manu propria ſubter eam firmauimus, & annulo noſtro aſsignari iuſsimus.

XX.

Diploma Othonis Imperatoris.

IN nomine ſanctæ & indiuiduæ Trinitatis, Otto diuina fauente clementia Imperator Auguſtus.

Nouerint omnes fideles noſtri, præſentes ſcilicet & futuri, qualiter mercator quidam noſter N. dictus, à prædeceſſoribus noſtris libertate donatus, & vxor eius N. vocata tradiderant ad S. Emmerammum monachis ibidem Deo ſeruientibus prædium N. pro animarum ſuarum remedio,

dio,ac mercedis æternæ deſiderio,ea pactione, vt ſuæ fine tenus vitæ poteſtatiuè vſu potirentur viuendi: poſt amborum de hac luce diſceſſum, integrè pertineret ad S.Emmerammū fratribus ſeruiendum : quod ita factum eſt publicè teſtium adſtipulatione & iure iurando, qui eidem traditioni præſentes fuerunt. ſimiliter & primi Iudices comitatuum Banno adſtricti & iuramento idem teſtificati ſunt; hoc eſt, prædictus locus N. cum mancipiis vtriuſq; ſexus in pago N. in Comitatu N.

Nos verò hæc audientes, propter Dei amorem,& S.Emmerammi,& venerabilis VVolfgangi Reginenſis Epiſcopi petitionem, nec non Ramuoldi Abbatis fidelis noſtri interuentu; ſatisfacientes, hanc traditionem Imperiali auctoritate noſtra renouauimus, & eundem prædictum locum cum omnibus appẽdiciis ſuis, hoc eſt, curtibus, cum ædificiis, pomariis, agricolis, paſcuis, ſiluis, pratis, aquis, mobilibus & immobilibus, exitibus & reditibus, quæſitis & inquirendis, omniq; legitima traditione ad altare S.Emmerammi Martyris Fratrum vſibus ſeruienda cum omni integritate conceſsimus; nemine contradicente, vel fiſcalis potentiæ perſona, ſiue alicuius conſanguinitatis eorum conditione. Et vt hæc conceſsionis noſtræ auctoritas firma ac ſtabilis permaneat, in futuris temporibus, hoc præſens præceptum iuſsimus inde conſcribi,& annuli noſtri impreſsione ſigillari,& ſubtus manu propria corroborauimus. Signum Domini Ottonis magni & inuictiſsimi Imperatoris Auguſti. Hildibaldus Epiſcopus & Cancellarius vice VVilligiſi Archicapellani notaui. Dat. Nonis Iulij, Anno Dominicæ Incarnat. DCCCC. LXXIII. Regni verò ſecundi Ottonis XXV. Imperij autem XV. Actum feliciter Veronæ.

* • *

XXI.

Diploma Henrici IV. Regis.

IN nomine ſanctæ Trinitatis, HEINRICVS DEI clementia Rex.

Omnibus Chriſti noſtrique fidelibus tam futuris, quàm præſentibus, notum eſſe volumus, qualiter nos ob interuentum Berthæ regni & thori ſociæ H. Patriarchæ, R. Babebergenſis, v. Eiſtetenſis Epiſcoporum, cæterorumque fidelium N. cuidam ſeruienti noſtro, R. nomine, militi laudabili IV. non regales manſos, quos idem in beneficium habuit, in proprium tradendo firmauimus, firmando tradidimus, ſitos in villa N. in comitatu N. Comitis, cum omnibus appendiciis, hoc eſt, vtriuſque ſexus mancipiis, ac cum omni vtilitate, quæ vllo modo inde prouenire poterit. Dedimus autem deuotè in hæreditariam proprietatem tale prædium eidem noſtro ſeruienti: quia nobis pergratus erat, vtpote vir fidelis, miles ſtrenuus, dies & noctes ad omne ſeruitium noſtrum promptus & paratus. Et vt hæc traditio firma & inconcuſſa omni permaneat æuo, hanc chartam inde conſcribi iuſsimus, quam, vt infra videtur, noſtra manu corroboratam ſigillo noſtro inſigniri fecimus.

FINIS.

INDEX

INDEX
RERVM NOTATV DIGNIORVM, QVÆ IN HISCE VITIS, ADIVNCTISQVE ANNOTATIONIBVS ET PARALIPOMENIS CONTINENTVR.

A

ABelbergenſis ſiue Hauelbergenſis Epiſcopatus. 306
Adalbero VVirzeburgenſis Epiſcopus. 27
Adalbertus primus in Pomerania Epiſcopus 284
Adalbertus eleemoſynarius S. Othonis. 349.
eius charitas in egenos & leproſos. 349
eius mortem S.Otho lacrymis proſequitur. 349
Hieroſolymam quoque eleemoſynas mittebat. 350
eiuſdem benignitas in diuerſa monaſteria. 350
Adalberti presbyteri profunda inclinatio poſt euaſionem periculi. 334
Adalbertus Marchio de Saxonia ſolicitus pro S.Othone. 316
eius legati. 316
S. Adelberti Eccleſia media ex parte flammis abſumpta. 300
Adelbertus Decanus Bambergenſis. 176
Adelbodus ex clerico Lobienſi Epiſcopus Vltraiectenſis. 79
ſcripſit vitam S.Henrici Imp. 79. 428
Baronio Adalbero. 79
Trithemio Adelboldus. 79. 428
Henrici Imp. Cancellarius & conſiliarius. 79

quo tempore vixerit & mortuus ſit. 79. 80. 429
monachus ex ordine D. Benedicti. 428
eius opuſcula. 429
vita S. Henrici ab eo vt creditur, conſcripta. 430
Adelhaida Othonis II. Imp. mater. 13. 84
vxor Othonis Magni. 84
Admontenſe monaſterium. 220. 222
in Stiria. 220
fundatum à S. Gebhardo Archiepiſcopo Saliburgenſi. 220
conſtructum in honorem Deiparæ & S. Blaſij. 220
Adoleſcens Danus captus ſupplicat Vdalrico ſacerdoti pro liberatione. 319
S. Adrianus martyr. 9. 84
eius gladius in VValbech, 9. 84
inuocatus apparet exercitum antecedens. 10. 84
Adrianus IV. Romanus Pontifex. 404
eius diploma, quo Conradum Abbatem Biburgenſem in priſtinum dignitatis locum reſtituit. 408
eius literæ ad Conuentum Biburgenſem. 409
quo anno Pontificatum adeptus. 410
Æditvus furax à S. Henrico in ſomnis correctus. 48
Albinus interpres S. Othonis. 309. 311.
cum Vdalrico presbytero VVolgaſtum miſſus. 311
cauſam aduentus pandit. 312
abſconditus cum comite ſuo in ædibus fœminæ. 312
inquiſitus, & qua de cauſa. 313.
Alienari non debent, quæ ſemel DEO dicata ſunt. 207
Allerſpach monaſterium in diœceſi Patauienſi à S. Ottone extructum 181
Andreas monaſterij S. Michaëlis prope Bambergam Abbas. 143. 145
vitam S. Ottonis quatuor libris è quatuor ſcriptoribus collegit. 148. 150. 376. 380
qua ætate & occaſione ad ſcribendum ſe accinxerit. 151
de Staffelſtein oriundus. 377
eius vita & obitus. 377
eius verba à Prædicante quodam Cramero falſata. 377

eius carmina ad Benedictum Epiſcopum. 378
Angelus percutiens exercitum antecedere viſus. 10. 84
librum Euangelij deoſculandum S. Henrico defert. 92
S. Henrici femur tangit, quod ſtatim emarcuit, vt olim Iacob Patriarchæ. 92
hominum merita & demerita per trutinam examinat. 94. & ſeq.
apparet S. Othoni. 204
Antiquum nihil, niſi fuerit nouum. 431
Apoſtatæ reconciliantur Eccleſiæ. 332
Apulia à Græcis diu poſſeſſa, Romano Imperio recuperata. 33
Argentina Sedes Epiſcopalis, à Sclauis vaſtata, & S. à Henrico reſtaurata. 8
Arnoldſtein cœnobium à S. Ottone recuperatum & auctum. 181
Aribo Moguntinus Archiepiſcopus. 45
Conrado Salico fauet in Imperiali electione. 45
Aſpach cella monachorum à S. Othone reparata. 182
Auentinus canonizationem S. Kunegundis ſugillat. 127
Biburgenſium Abbatum catalogum ſcripſit. 402
hallucinatus. 410
Auguſta Vindelicorum. 360
miraculum ibi factum in Euchariſtia. 360

B

Bamberg ciuitas. 11. 13.
eius patroni. 11. 12
monaſterium S. Stephani & S. Michaëlis. 11
eccleſia S. Mariæ & S. Gangolfi. 12
eccleſia S. Iacobi F. Zebedæi. 12
eccleſiarum ſitus. 12
ad S. Henricum iure hereditatis paternæ peruenit. 20
84
eius laudes verſibus Godefridi Viterbienſis decantata. 100
de eius vrbis clero & Latinæ linguæ ſtudio. 102
de monte Pauonis, & eius forma ſituq; 101
Godefrido Viterbienſi ſtudiorum magiſtra. 102
legatos mittit ad Imperatorem pro nouo Epiſcopo. 165
ſupplicationes inſtituit ad S. Michaëlem pro adeptione noui Præſulis. 165
Imperator ei S. Ottonem commendat. 166

gratulatur ſibi de S. Ottonis electione. 166
quomodo S. Ottonem exceperit. 167
terræmotus in ea ingens & horribilis. 200
incendium in ea cacodæmonis inuidia & ira excitatum. 285
quantis precibus reditum S. Ottonis efflagitarit. 287
Bambergenſis Epiſcopatus fundatio. 11.
eius patroni SS. Petrus & Paulus, & S. Georgius. 11. 12. 20. 37. 38. 109
à Ioanne XIX. Pont. Rom. confirmatur. 15. 16
probatur ab vniuerſis principibus Regni. 20
dona & bona ei à S. Henrico oblata. 20
eius priuilegia. 24. 37
à Benedicto VIII. Pont. Rom. confirmatur. 37. 39
Benedicto VIII. Romano Pontifici ab ipſo fundatore S. Henrico oblatus. 35. 40
ea conditione, vt Romam mittat quotannis equum album cum ſella conueniente. 40
ſoli Romanæ Eccleſiæ ſubeſt. 63
eius Miniſterialium iuſtitia. 89
eius laudes verſibus Godefridi Viterbienſis decantatæ. 101
eius inſignia in obitu Epiſcopi ad Imperatorem delata. 163
caſtella per S. Ottonem ei adiecta. 208
damna ei illata. 288
Baptiſmus præuia catecheſi, cum patrinis, trina immerſione & chriſmatis in vertice vnctione celebratus. 245
in hyeme quomodo collatus. 246
ad eum concurſus. 254
Barbara immanitas. 273
Baſileenſes impetratis quibuſdam S. Henrici reliquiis à Bambergenſibus, eius feſtum celebrant. 99
Bela Rex Hungariæ aurum mittit S. Othoni. 218
quomodo nuncios S. Othonis exceperit. 219
commendat ſe precibus S. Othonis. 219
S. Othoni ingentia munera mittit. 219.
eius filia Sophia monialis. 220.
eius oratio ad Deum pro filia ſua. 220
eius oratio ad legatos Imperatoris. 220
Belgrada ciuitas Pomeraniæ. 281. 282
S. Benedictus apparet Henrico Imper. eumq́; à calculo mirabiliter liberat. 34
Benedictus VIII. Pont. Rom. 23. 93

Bambergenſem Epiſcopatum etiã confirmat. 23.37.94
Bambergam veniens, qua pompa ab Henrico Imp. exceptus fuerit. 36
Bambergæ Paſcha celebrat, & Baſilicam S. Stephani conſecrat. 36.37.93.
eius literæ ad Eberhardum primum Eccleſiæ Bambergenſis Epiſcopum. 39
S. Henricum Imp. vngit. 82
munera Eccleſiæ S. Stephani collata in multorum Epiſcoporum conuentu confirmat. 109
Beringerus Comes de Sulzbach. 167
Bernardus Eremita à Pomeranis repulſus. 236
Bertholdus Comes. 13
Biburck monaſterium à S. Othone reparatum. 180
à quibus & quo anno conditum. 403
ab Innocentio II. Pont. confirmatum. 403
eius primus Abbas Diuus Eberhardus, Archiepiſcopus poſtea Salisburgenſis. 403
eius ſecundus Abbas Conradus pulſus iterumq́; reſtitutus. 404. & ſeq.
Bocceus presbyter. 340
violatores feſti obiurgat, ſed fruſtra. 340
miraculum patrat. 340
Boëmia à S. Henrico tributaria facta. 9.10.11.41
Bolezlaus Dux Poloniæ. 230
eius ſtrenuitas. 231
de illius actibus & bellis. 231
per ductorem militiæ ſuæ Petrum Ruthenos capto Rege circumuenit. 232
connubio ſibi iungit filiam Regis Ruthenorum. 232
eius vxor moritur. 232
contra Pomeranos arma mouet. 234
eius victoria de Pomeranis relata. 234
eius ſtudium introducendi in Pomeraniam Chriſtianiſmum. 235
S. Othonem in Pomeraniam inuitat. 235
eius literæ ad S. Othonem. 235
cum proceribus obuiam it S. Othoni nudis pedibus. 238
dat S. Othoni miniſtros linguarum peritos. 238
S. Othonem & comites rebus neceſſariis liberaliter inſtruit. 238
eius pacta cum Pomeranis. 269.
eius beneuolentia & humanitas in S. Othonem & comites. 284.344
eius eximia virtus. 294
eius expeditio in Pomeranos. 321

occurentem S. Othonem excipit. 322
domum reuertitur cum exercitu. 323
Bona bonis cur concedantur. 430
malis cur obueniant. 431
Botenſtein, Lapis Botonis. 288
Bruno Epiſcopus Auguſtanus, S. Henrici frater. 31
fratri inuidet & moleſtus eſt. 31. 443
etiam poſt Imperatoris mortem turbas concitat. 45
de euertendo Epiſcopatu Bambergenſi conſultat. 45
quid de eo VVippo. 45
reginæ Giſilæ quid promiſerit. 45
apparente ſibi fratre, ab impio conſilio eſt abſterritus. 46
peccatum ſuum agnoſcit & fatetur. 46
quid de eo Adelboldus. 443
fugit. 444
pœnitentia ducitur. 446
Bulizlaus Dux Sclauorum. 437
eius perfidia. 437
contra eum expeditio. 452
eius nefarium facinus in ſuos fratres. 452
Burgundia à S. Henrico Imp. in ditionem recepta. 41. 42

C

Caballus prophetans. 272
Cæſar idem olim quod Rex Romanorum. 82
pro Imperatore accipitur. 82
Imperator & Auguſtus dictus poſt Romani Pontificis confirmationem. 82
Calliſtus Papa. 186. 236
confirmat monaſteria à S. Ottone erecta. 186
Camina ſiue Camena ciuitas Pomeraniæ. 253
Eccleſia in ea extructa. 256
nobilis ibi matrona diem Dominicum non obſeruans, diuinitus punitur. 257
quantus ex eo miraculo profectus. 258
caſtellum Gamin. 293
Capella S. Ægidij ſub monte S. Michaëlis Bambergæ. 191. 204
Caroli Magni oſſa auro gemmiſq; incluſa. 58
Catechiſmus per compita. 273
Cella S. Fidis ſeu Fidei in Eccleſia S. Michaëlis Bambergæ. 182
Chartula patrociniorum index

Reli-

Reliquiarum. 210
Chriſtianiſmus reuireſcit. 332
D. Chriſtophorus Genuoldus, Conſiliarius Bauaricus. 78
Chriſtophorus Stymmelius Stetinenſis Prædicans Iubilæum indicit. 417
S. Chunegundis per vomeres ignitos innocentiam ſuam probat. 32. 104.107
eius dies feſtus in Martyrologio Romano annotatus. 99
eius elogium, ibidem. 99
eius feſtum etiam Baſileæ celebratum. 99
Vide plura V. Kunegundis.
Clemens II. Papa Bambergenſis Eccleſiæ priuilegia & immunitates confirmauit. 21.22
ante Pontificatum Bambergenſis Epiſcopus Suidgerus dictus. 22
mortuus. 24
Clerici timidi ſimulatè territi. 240
quæ iis metum incuſſerint. 240
Clericus ad delubrum fugit plebe inſequente, arreptoq; clypeo plebem fugat. 315
Clerici obſtant, ne Epiſcopus Stetinam abeat. 326
iis obſiſtit S. Otho. 326
clandeſtinum obitum S. Othonis deprehendunt. 327
inſequuntur fugientem Epiſcopum & aſſequuntur. 327
Clunica congregatio à S. Ottone amplificata. 181
Collis mendacij ſub monte S. Michaëlis Bambergæ. 192
Colobergenſes conuerſi. 281
eorum excuſatio. 281
Epiſcopi monitis tandem cedunt. 281
Combucca, baculus ſeu pedum. 329
Confugium, Capungum ſeu Kafungum & Chuofunge, locus. 78.133
Monaſterium Virginum à S. Chunegunde in honorem Saluatoris & S. Crucis extructum. 109. 110. 133
Ordinis S. Benedicti. 110
ampliſſimis donis ex auro & gemmis à S. Chunegunde locupletatum. 110
in eius dedicatione S. Chunegundis oblata particula S. Crucis, mundo ſe abdicat. 113. 134
locus ſoli vbertate fœcundus, aquis irriguus, & copia piſciū affluens. 133
prope Caſſel in Haſſia. 133
vocatur etiam Augia. 133. 134
Cuno vel Chuno Epiſcopus Ratisbonenſis. 400

quo anno Epiſcopatum iniit. 400
ei ſuccedit Henricus. 400
Conradi Salici Imp. obitus. 30
anteà rebellis. 45
ad Imperium euectus. 45
Babenbergenſem Epiſcopatum meditatur deſtruere. 45
pœnitentia ductus, quod ob inueſtituras pecuniam accipere ſoleret. 90
eius filius Henricus Tertius patriũ votum expiauit. 90
S. Henrico ſuccedit in Regno. 113
Conradus Rex Hieroſolymam profectus. 51
eius obitus. 51
Conradus Cancellarius Epiſcopi Herbipolenſis. 92
Conradus Archiepiſcopus Salisburgenſis. 400
eius epiſtola ad Innocentium II. Pont. 400
quo anno mortuus. 400
de Abenſperg oriundus. 404
Conradus Abbas Biburgenſis ſecundus à S. Eberhardo inſtitutus. 404
eius vita & obitus. 404. 410
ab Epiſcopo Ratiſbonenſi commẽdatus. 405
ab epiſcopo Bambergenſi Eberhardo commendatus. 406
Abbatiam reſignat. 405. 406. 407.
à Capitulo Cathedralis Eccleſiæ Ratiſbonenſis commendatus. 407.
ab Adriano IV. Pont. in priſtinum dignitatis locum reſtitutus. 408
Contina quid ſit. 270
fanum Triglafi. 278
Continæ quatuor. 270
de aliis tribus. 272
Cornua deaurata. 271
Cranciũs quid de viſione ſtateræ poſt obitum S. Henrici ſentiat. 94. 96
Crateres augurales. 271
S. Crucis particula oblata Confugienſi Eccleſiæ à S. Chunigũde. 113.
Crucis ſigno incendium extinctum. 115
Crucis præferendæ poteſtas. 173
Crux Saluatoris in monte S. Michaëlis Bambergæ. 191
Crucem ſequi, eſt proceſſionem comitari. 116
eius vſus Catholicus in diebus Rogationum. 124
Crucis in formam templum conſtructum. 201
Crux prælata prædicatoribus. 263.
Cruces eriguntur. 273. 277. 280
Crucis vexillo circumlato fugantur muſcæ. 317
Crucis armatura. 328
Crucis ſigno pueri muniti. 330
Crucis ſigno liberati, diuinitùs puniti. 330

D Da-

D

Dæmonaci tres ſub miſſa de S Henrico ad eius reliquias liberati. 55
item, alia. 62
ad ſepulchrum S. Kunegundis alius. 121
Damaſceni locus de Angelis animarum merita & demerita velut in trutina examinantibus. 95
Damaſus Papa antea vocatus Poppo Brixienſis Epiſcopus. 24
Daniel Cramerus Lutheranus Prædicans. 236.381
Chronica Pomeraniæ edidit. 381
refutatus. 381. & ſeq.
vbique admiſcet floſculos Prædicanticos. 411
Danorum antiqui mores, longè diuerſi ab hodiernis. 342
eorum Archiepiſcopus colloquio Iuuani presbyteri mirè oblectatur. 343
Archiepiſcopus quale reſponſum legatis dederit, & qualia munera ad S. Othonem miſerit. 343
Decreta contra S. Othonem & comites. 314
Dedicatio templi noui. 201. 205
Diabolus, in forma militis viſus exire de cubiculo S Chunegundis. 131
ſtupendæ molis marmoreos lapides ad Bambergenſis templi extructionem comportare coactus. 132
Dietpoldus Marchio. 399
ad eum epiſtola Innocētij II. Pont. 399
Dodona ſiue Dodoma ciuitas conuerſa. 280

E

Ebbo monachus Cœnobij S. Michaëlis prope Bambergam. 145.376
ſcripſit vitam S. Ottonis Epiſcopi Bambergenſis. 145. 149.376.
S. Eberhardus Heinrici de Piburgio, & Berthæ ex Hiſtria filius. 402.403.
Bambergæ literis eruditus, ibiq; Canonicus factus. 403
Pariſiis philoſophiæ operam dedit. 403
Bambergæ monachus factus, inde Prüfelingam tranſlatus, ibiq; Abbas conſtitutus. 403
Salisburgenſis Archiepiſcopus electus. 404
eius Vita, & obitus chronologia. 404
Eberhardus Epiſcopus Ratisbonenſis. 399
quo anno factus. 399
ad eum epiſtola Innocētij II. Pont. 399
Eberhardus primus Epiſcopus Bambergēſis. 21.30.37.38.88
fauet Conrado Salico in electione pro Imperio. 45
Brunonem S. Henrici fra-

trem ab impio conſilio fruſtra dehortatur. 45
Eberhardus Bauariæ Dux, Epiſcopus Bambergenſis. 427
Eccleſia, Dei mater & filia. 120.
Egilbertus Præpoſitus Bambergenſis. 176
ſucceſſor S. Othonis. 359
Entſtorff monaſterium à S. Othone Epiſcopo conditum. 180
Epiſcopi qui ſe Henrico ſubiecerunt. 437
Equus ſuperſtitionis miniſter venditur. 273
Ercbanbaldus Archiepiſcopus & Archicapellanus. 78
Ethnici ſolebant grandes, frondoſas & vmbroſas arbores numinum inſtar colere. 333
Eucharistia ante prælium initum ſumpta, mirabili euentu. 84
Eugenius III. Pont. S. Henricum Imp. Sanctorum catalogo adſcribit. 51
eius Reſcriptum ſuper canonizatione S. Henrici Imp. 63

F

Feſti violatores obiurgati. 340
Aſſumptionis B. Virginis violatores puniti. 340
Feſtum Ethnicum. 242. 308
Fictitius Deus. 313
Fictum transfugium. 235
Fodrum eſt pabulum, & fodrum largiri, cibum & potum præſtare pro hominibus & iumentis. 440
Francofordienſis ſynodus, in qua de Epiſcopatu Bambergenſi condendo actum. 14. 85
altera, in qua comprobatur & recipitur bulla Ioannis XIX. Pontificis. 17
Epiſcoporum nomina, qui priori ſynodo interfuerunt. 85. 86
qui poſteriori. 86. 87
Fridericus Imp. Polonos domat. 57. 58
oſſa Caroli Magni auro gemmiſq; recondit. 58
Fridericus S.R.E. Bibliothecarius & Cancellarius. 88
Pontificatum adeptus, Stephani X. nomen tulit. 90
D. Fridericus Fornerus Vicarius Bambergenſis. 81. 130. 419
Fuga vetatur. 447

G

Gebhardus Conſtantienſis Epiſcopus legatus Apoſtolicus. 169
S. Gebhardus Salisburgenſis Archiepiſcopus, 220
fundauit Admontenſe monaſterium in Stiria. 220

S. Ge-

S. Georgius Martyr inuocatus. 10
apparet exercitum antecedens hoſteſq; exterrens. 10.84
D. Georgius Lautherius ad D. Virginem Monachij Præpoſitus. 64
Giſela ſoror S. Henrici Imp. Stephano Regi Hungariæ nupta. 42. 80
Giſelerus ſiue Giſelenus Epiſcopus Merſeburgenſis Magdeburgum tranſlatus. 83
Giſila mater Henrici Imp. II. Regis III. 30.45
eius laudes decantat VVippo. 46
in quo minimè laudanda. 46
S. Goar à Ruſtico Treuirenſi Pontifice deſpectus. 117
eius veſtem radius ſolis excepit, & aliquandiu ſuſtinuit. 117
Godefridi Viterbienſis carmina de laude Bambergæ & S. Henrici. 100
S. Gothardus Epiſcopus Hildenſheimenſis. 8
ex Abbate Altahæ inferioris in Bauaria. 64. 83
ſeptem diplomata in eius gratiam à S. Henrico Imp. data. 64.65
ſuper area Ratiſbonenſi. 65
ſuper emunitate. 66
ſuper Flinſpach. 67
ſuper Kinchnauu. 69
ſuper Helingerſberge. 71
ſuper Mynderichbing. 72
ſuper Appatiſtorf. 73
ſuper Abſtorf. 71
Graditz caſtellum ad Oderam. 279
Chriſtianam religionem ſuſcipit. 279
Græci ſanctificationis loco panem ex quo materia pro ſacrificio deſumpta eſt, manducant. 44
Gratitudo monachorum S. Michaëlis erga S. Othonem. 335
Gregorius VI. Pont. vir ſanctus. 22
Guntherus Babenbergenſis Epiſcopus. 12
quintus. 88
Guntherius Cancellarius. 78

H

Hamericus ſiue Æmericus filius Stephani Regis Vngarorum cur ita dictus. 80
Haga, allodium. 88
Hallenſes nundinæ. 218
Hartmannus Schedel Nurimbergenſis Chronicam Bambergenſem ſcripſit. 375
Hartuinus Anti Rex. 439
qualis erga Epiſcopos. 439
eiuſdem indignum facinus in Epiſcopū Brixienſem. 439
contra eum expeditio. 439
arma armis repellere tentat. 440
eius fraus. 440

Hartuuicus Bambergenſis Epiſcopus. 24. 26. 27
primus pallio donatur. 25
Heilsbrunnenſe monaſterium in Epiſcopatu Eiſtetenſi à S. Ottone extructum. 181
Henricus Epiſcopus Ratisbonenſis. 398.
ad eum epiſtola Innocentij II. Pont. 398.
ſucceſſit Cunoni, & quo anno 400
Henricus VVirzeburgenſis Epiſcopus. 14. 15. 18. 27
eius literæ, quibus confirmat trãſactionẽ & iuriũ permutationẽ inter ſe & Henricum Regem. 17
D. Henricus Caniſius I.C. & SS. Canonum Profeſſor Ingolſtadij. 78. 379
Henricus IV. Imp. Ratisbonam veniens in inferiori monaſterio diuertit. 159
à nepte ſua Abbatiſſa S. Ottonem petit. 159
ædificat Spirenſem Eccleſiam. 160
ei ædificio S. Ottonem præficit. 161
literatus. 162
cum S. Ottone pſalmodiæ vacat. 162
inueſtituras Eccleſiarum dare ſolitus. 163
inſignia Epiſcopatus Bremenſis & Bambergenſis ad eum delata. 163
Bambergenſium legatos ad ſe Moguntiam euocat. 165
commendat Bambergenſibus S. Ottonem. 166
defendit S. Ottonem aduerſus Comitem de Sulzbach. 167.
qua honeſtate S. Ottonem ad ſedẽ ſuam Bambergenſem direxerit. 167
Comitia Ratisbonæ indicit. 178
S. Henricus Dux Bauariorum. 6
ad Imperium electus & euectus. 6. 82
eius pietas & eruditio. 6. 82
ei apparet S. VVolfgangus Ratisbonæ. 7
vngitur Imperator. 7. 82
reparat Sedes Epiſcopales à Sclauis vaſtatas. 8
in Hildesheim à puero nutritus & literas edoctus. 8
Quendelburgi curiam celebrat. 9
gladio S. Adriani ſe accingit. 9
voto obſtringit ſe reparandi Eccleſiam Merſeburgenſem. 9
confugit ad preces, & Diuis exercitum commendat. 10
videt S. Martyres exercitum antecedentes. 10
pro victoria inſigni gratias agit. 10

Eccleſiam Merſeburgenſem reſtaurat. 11
Bambergenſem Epiſcopatum fundat. 11
Monaſterium S. Stephani & S. Michaëlis Archangeli conſtruit. 11
Bambergenſis Eccleſiæ patronos deligit. 11.12
Pentecoſten Moguntiæ celebrat. 14
legatos mittit ad Ioannem XIX. Pontificem Rom. pro confirmatione Bambergenſis Epiſcopatus. 15. 16
eius literæ de erecto abs ſe epiſcopatu Bambergenſi. 19. 87. 88
eius patientia in iniuriis tolerandis. 31
eius liberalitas. 32
ſolum Deum ſibi elegit hæredem. 32
eius Zelotypia. 32
Apuliam recuperat eiq́; Iſmaëlem ducem præficit. 33
Beneuentanum Monaſterium ædificat. 33
calculo grauiſſimè affligitur. 33
montem Caſſinum adit, vt à calculo liberetur. 33
preces fundit coram Reliquiis S. Benedicti. 33
ei S. Benedictus apparet, eumq́; à calculo mirabiliter liberat. 34
eius oratio ad Principes. 34
calculum exemptũ oſtendit Principibus. 35
donis honorat S. Benedictũ. 35
Romam venit, & Epiſcopatum Bambergenſem Pontifici Rom. offert. 35.36
ſingulis annis album equum phaleratum Romam mitti conſtituit. 36.94
Romanum Pontificem Bambergam inuitat, & venientem quomodo exceperit. 36
venit Cluniacum. 41
offert Cluniacenſibus coronã auream. 41
eius liberalitas in monaſteria. 41
Boëmiam, Burgundiam & Pannoniam ſubiugauit. 42
Apoſtolus Vngarorum. 42
ſororem ſuã dat nuptui Stephano Regi Hungariæ. 42
vxorem ſuam Chunegundem virginem reſtituit ſicut acceperat. 42.111
eius obitus, & viſio de eius meritis in trutina expenſis. 43 94.96
à S. Laurentio in obitu adiutus, cuius Eccleſiæ Metsburgenſi calicem aureum obtulerat. 43
ſolitus ablutionem ſumere ex calice, in quo ſacrificatũ fuerat. 44
eius anni vitæ, regni, Imperij, & ſepultura. 45
Brunoni fratri ſuo apparet barba depilata. 46 98

ad eius ſepulchrum mulier contracta ſanitatem recuperat. 46
apparet furaci adituo. 48
ad eius ſepulchrum mandibula cuiusdam loco mota coaleſcit. 49
paralyticus ſanatur. 49
cæcus illuminatur. 50
languidus reualeſcit. 50
contractus liberatur. 51
plura miracula fiunt. 51
canonizatur ab Eugenio III. Pōt. 51. 79
ei detrahens Cardinalis quidam à Deo punitus. 51. 52
de eius miraculis dubitans, excæcatus, pœnitens, viſum recepit. 52
eius S. Reliquiæ in Saxoniam inuectæ. 53
in eius tranſlatione multa miracula patrata. 53. 54
adoleſcens ab ortu contractus ſanatur. 54
Energumeni liberati. 55
cæca mulier illuminata. 55
clauda & diſtorta reſtituta. 56
dentium dolor pulſus. 56
eius feſtum. 57
ei detrahens monachus punitus. 57
apparet Epiſcopo Plocenſi & Eccleſiam Reliquiis ſuis conſtrui iubet. 58
nefariam cuiusdam ſimulationem caſtigat. 59
ad eius Reliquias cæco viſus reſtituitur. 60
claudo greſſus. 60
mulier ſurda & muta, audit & loquitur. 61
ignis vrens ſed non comburens. 61
energumena liberata. 62
apparet energumenæ & dæmonem pellit. 62
aurei calicis quem S. Laurentio donarat, mira vis. 62
de eius canonizatione reſcriptum Eugenij III. Pont. 63
eius diploma Godehardo Altahenſi Abbati conceſſum ſuper area Ratubonenſi. 65
ſuper emunitate. 66
ſuper Flinſpach. 67
ſuper Kinchnaau. 69
ſuper Helingerſperge. 71
ſuper Myndericbing. 72
ſuper Appatiſtorf. 73
ſuper Abſtorf. 75
priuilegium conceſſum pro duobus manſis. 77
eius nominis etymon. 80
veteribus Honoricus, Vngaris Hamericus & Æmericus. 80
cognomento Sanctus, Pius & Claudus. 80
fuit tertius huius nominis Dux Bauariæ. 80. 84
Henrici II. Bauariæ Ducis filius. 80

ſæpe ante prælium Euchariſtia muniuit exercitum. 84
ſanctos Laurentium, Georgium & Adrianum cum armato Angelo ſuam aciem præceſſiſſe conſpexit. 84
cur claudicauerit. 91.92
eius mirabilis viſio in baſilica S. Michaëlis in monte Gargano. 91
eius ſtatua, cuius ſiniſtro pedi breuiori lapillus artificiosè ſubſtratus iacet. 93
captus in Italia, & deceptis cuſtodibus è muro ſe præcipitans crus fregiſſe fertur. 93
quo anno Chriſti mortuus & natus ſit. 98
non obiit Bambergæ, ſed Grondæ. 98
eius dies feſtus in Martyrologio Romano annotatus. 99
eius elogium, ibidem. 99
eius feſtum etiam Baſileæ celebratum, ob reliquias quaſdam eò tranſlatas. 99
eius ſepultura. 102
eius laudes verſibus à Godefrido Viterbienſi decantata. 102
Virginitatem integram ſeruauit. 107.424
eius munificentia in varias Eccleſias. 110
de eo odarium. 426
eius translatio. 427
cur claudicarit. 427
eius imago. 428
S. Henrici vita, auctore vt creditur Adelboldo. 428.430
dux fuit Bauariæ. 432
eius genealogia. 432
Othonis III. Imp. funeri obuiam venit. 433
VVormaciam tendit. 434
in Regem eligitur. 434
parat ſe ad pugnam contra Hermannum. 435
cohibet vaſtationem ob clamorem pauperum. 436
eius reſponſum ad petitionem Hezelonis. 436
à Saxoniæ principibus recipitur. 436
redit in Bauariam. 438
ab eius parte ſtant plerique Epiſcopi Italiæ, partim apertè, partim occultè. 439
ſubditis ius egregiè dicit. 441
in morbum incidit. 441
Traiectum venit. 441
inde Leodium. 441
inde Aquiſgranum. 442
hinc Nouiomagum. 442
eius expeditio contra Hezelonem. 443
Babenbergam venit. 445
inuitatur Magdeburg. 445
Brunonem fratrem in gratiam recipit. 446
eius expeditio in Harduinū. 446
eius pietas in maiore hebdomade. 447

eius

eius exercitus totius pietas eadẽ Hebdomade. 447
Veronam venit. 448
coronatur in Regem Italiæ. 448
in eum perfidia, & orta ſeditio. 449
ad defenſionem cum ſuiſe parat. 449
domita Papia, reliquæ vrbes Italiæ ei ſe dedunt. 451
eius expeditio contra Bulizlaum. 452
Bohemiam ingreditur. 453
Henricus Rex Othonis Magni pater Auceps dictus. 80
& Humilis, quod coronam Imperialem detrectaſſet. 80
Henricus Rex Tertius à Clemente II. Imperialem benedictionem accepit. 22
Bambergenſem Epiſcopatum fouet. 24
eius conſtitutio, qua Eccleſiæ Bambergenſis priuilegia confirmantur. 30
Conradi Salici Imp. filius. 30. 130
Giſilæ filius. 45
Niger cognomento dictus. 80
poſtea Imperator & Auguſtus effectus. 90
patrium votum expiauit. 90
in omni vita pro omnibus dignitatibus Eccleſiaſticis vnius oboli precium non accepit. 90
eius diploma. 90. 91
eius vxor Agnes, filius Henricus. 90
de regione in finibus Vngarorum bello acquiſita, decimas Deo offert. 90
eius vxor Chunigilda vel Chunelinde. 130
Henricus Dux Bauariæ tres Vngarorum duces ſiue reges ſuſpendi iubet. 83
Henricus II huius nominis Bauariæ Dux. 84
pater Henrici ſancti. 84
Patruelis Othonis I I. Imp. 84
filius Henrici I. Bauariæ Ducis. 84
Bambergã reliquit filio. 84
Herbordus Scholaſticus. 149. 347
vitam S. Ottonis conſcripſit. 149. 276. 347. 376
eius ſententia ſuper morte ſacrificuli. 278
Heribertus Archicancellarius Archiepiſcopus Colonienſis. 88
Herimannus Epiſcopus Bambergenſis. 12
Hermannus dux ambit Imperiũ. 434
Henrico Duci obſiſtit. 434
eius ditiones vaſtantur. 435
ſpoliat Argentinam. 435
belli aleam ſubire abnuit. 435
fit Henrico ſupplex. 438
recipitur in gratiam. 438
S. Hermetis corpus Bambergæ conditum. 285
Herouitus ſiue Gerouitus, idolum. 306. 418.

pro Marte habitus. 315
eius vocabuli etymologia. 419
Hezelo petit ab Henrico ducatum Bauariæ. 436
repulſam paſſus meditatur rebellionem. 436
fugit. 444
eius miſeria. 444
pœnitentia ducitur. 445
Hildesheim ſedes Epiſcopalis à Sclauis vaſtata, à S. Henrico reſtaurata. 8
ei S. Gotehardus diuina reuelatione præficitur. 8
Hirſaugienſis diſciplina in montem S. Michaëlis introducitur. 196
Hiſtorico quæ tenenda, quæ procul habenda. 480
Hoſpinianus Caluiniſta. 99
feſti S. Henrici & S. Kunegundis Baſileæ celebrati meminit. 99.
Hyperbole ignoſcenda, & quæ ſe veterum auctoritate tueri queat. 203

I.

Iacob Patriarchæ femur ad tactum Angeli ſecum luctantis emarcuit. 92
Iacobus Cruſius Straliſſundæ in Pomerania Prædicans. 418
eius Articuli ſeu Propoſitiones contra Pomeranicam Agendam. 417
Idola VVolgaſtenſium. 315
cremantur. 317
eorum ingens magnitudo. 317
Imbrico Epiſcopus Herbipolẽſis. 354
eius ſermo funebris in exequiis S. Othonis. 354
quis motus concionem eius conſecutus fuerit. 358
Immunitas in palatio Ducis. 258
Imperatores varia cognomina ſortiti. 80
quinam olim dicti. 82
inueſtituras Eccleſiarum olim dare ſoliti. 163
Infideles obrigeſcunt. 329
Innocentius II. Pontifex. 398
eius epiſtolæ ad varios. 398
quo anno Pontificatum inierit. 399
ad eum epiſtolæ variorũ. 400
Monaſteriũ Monaſterienſe fouet, & variis diplomatĩs munit. 402
Biburgenſe monaſterium confirmat. 403
confirmat Ordinem in monaſteriis S. Othonis. 187
Innocentius III. Pont. S. Kunegundem Sanctorum numero adſcribit. 127. 421
de S. Kunegundis ſanctitate & miraculis concionatur. 127
collectam de S. Kunegunda cõſcribit, & in officio Miſſæ decantandam præſcribit. 127
eius Bulla canonizationis S. Kunegundis. 421

Inuidia rectè factorum comes. 432
Ioannes XIX. Pont. Rom. Bambergenſis Epiſcopatus inſtitutionē confirmat. 15.38.86
eius bullæ patres ſynodi Francofordienſis ſubſcripſerūt, & quinam. 86.87
Ioannes Cardinalis canonizationi S. Henrici Imp. ſe opponit. 52
vltione diuina excæcatus. 52
pœnitens, viſum recipit. 52
Ioannis Patriarchæ Aquileienſis literæ ad Henricum Epiſcopum VVirzeburgenſem. 18
Eccleſiā S. Georgij dedicat. 93
Ioannes Macarius Seraphici Ordinis Conuētus Babebergenſis Guardianus. 145
Ioannes Bugenhagius monaſteriorū Pomeraniæ viſitator, vt Iudas Iſcariotes. 414
Iſmaël Apuliæ Dux Bambergæ mortuus & ſepultus. 33
Iudæus perfidus ſignum quærit, nec tamen credit, 127
Iuditha germana ſoror Henrici IV. Imp. 157
matrimonio iuncta Bolezlao Duci Polonorum. 158
germano ſuo Imperatori per S. Ottonem munera mittit. 158
eius obitus. 159
Iulinenſes in S. Othonem & comites impetum faciunt. 259
populus furit. 259
Legatorum ad eos oratio. 260
eorum reſponſio. 260
eorum proceres S. Othonem & Comites ſæpe adeunt. 262
Exploratores ſubmittūt, à quib. quæ viderant renunciātur. 279
ad fidem Chriſti amplectēdam accenduntur. 279
quanto honore & gaudio S. Othonem exceperint. 279
eorum mutatio in melius. 280
eorum ingens multitudo qui baptizabantur. 280
agitur de Sede Epiſcopali apud eos ſtatuenda. 280
baptizantur, qui domo abfuerant, præſente S. Othone. 286
deficiunt à fide. 296 (299
qua de cauſa à fide defecerint.
eorum ciuitas à Iulio Cæſare condita. 299
agnoſcunt peccata ſua. 337
eos S.Otho Eccleſiæ reconciliat. 338
Iurantes Chriſtiani ſacras Reliquias tangere ſoliti. 255
Iuuanus presbyter legatus S. Othonis. 343

K.

Kunegundis Imperatrix ſancta, cum ſancto ſuo coniuge Henrico Imp. Epiſcopatū Bambergenſem cōdidit ac fundauit. 103.109
eius genus & coniugium. 107
probat ſuam innocentiam ignitis vomeribus. 108.424

Deum teſtem ſuæ integritatis inuocat. 108
ferrum ignitum portaſſe ſcribit Crancius. 108
monaſterium S. Michaëlis extruxit & dotauit. 109
Eccleſiam S. Stephani protomartyris de ſuo patrimonio ſundauit, & ornauit. 109
Confugienſe Monaſterium Virginum in honorem Saluatoris & S. Crucis magnificè extruxit. 109
preciſiſſima dona ex auro & lapidibus precioſis eidem monaſterio contulit. 110
eius munificentia in varias Eccleſias. 110
eius vitæ conſcribendæ cauſa & occaſio. 111
mortuo marito, pietatis exercitationibus ſedulò inſiſtit. 111
literarum, & aliarum artium ſcientiſſima. 112
ſacras veſtes auro gemmiſq́; diſtinguere peritiſſima. 112 114
eius epiſtola ad Confugienſem Congregationem. 112
Confugienſi Cõgregationi munuſcula mittit. 112
mundo ſe abdicans, religioſum habitum induit. 113
Archiepiſcopos & Epiſcopos ad dedicationem Confugienſis Eccleſiæ conuocat. 113
ſub Euangelij lectione offert particulam S. Crucis. 113
capillis reſectis, quæ ibidem aſſeruantur, ab Epiſcopo benedictum velum accipit. 113. 114
qualem vitam in monaſterio duxerit. 114
operatur manibus ſuis. 114
iucundè ſeuera, ſeuerè iucunda. 114
eodem ſemper habitu. 114
plurima miracula ſua ſupprimit. 114
ſigno crucis incendium extinguit. 115
in cilicio cubat. 115
ſororis ſuæ filiam Vtam ſiue Iuditham educat & literis etiam ſecularibus erudit. 115
Abbatiſſæ diſſolutæ colaphum impingit, cuius ſignum aboleri non potuit. 116
dieb. Dominicis Crucē cum conuētu ſequitur in proceſſione. 116
oblationem factura ad altare, chirothecam ſibi detrahit, quã radius ſolis excepit. 117
quindecim in ſancto propoſito ſuperuixit annos. 117
regales & Imperatorias exequias renuit. 118
iuxta S. Henricum tumulari petit. 118
in cilicio recubans piè moritur. 118 (119
ad eius funus vndiq; cõcurritur.
eius ſacrum corpus ſacris veſtib. velatum, diademate Chriſti capiti ſuperpoſito. 119

Bambergam deportatur ibique ſicut petierat ſepelitur. 119
quo anno & die obierit. 119
flos Bambergenſis Eccleſiæ. 120
poſt illius obitum patrata miracula. 120. 121
ad illius ſepulchrum energumenus liberatus. 121
tres contracti ſanati. 121
paralyſis, claudicatio, mollities, macies, iſchiatica, contractio, areſactio, curata. 122
ſuſpenſi eius ope ſeruati. 122
ad eius ſepulchrum infans ſine baptiſmo mortuus reuiuiſcit. 123
puer in lacu ſubmerſus iam ſepeliendus reſuſcitatur. 124
puella ſubmerſa reuocatur ad vitam. 124
in eius translatione muto lingua ſoluitur. 125
eius inuocatione puerulus ex faucibus lupi eripitur. 125.126
ſeruulus horribili capitis dolore exagitatus ſanatur. 126.127
terra circa ſepulchrũ eius in thus & grana mutatur. 127
de eius ſanctitate & miraculis inſigne teſtimonium Innocentij III. Pontificis. 127
ab Innocentio III. Pontifice numero Sanctorum adſcripta. 127
eius laus, vitæ miraculorumq́; compendium. 128.129
eius vitæ ſcriptor quis, & quando vixerit. 129
eius nomen variè ſcribitur, & ſignificat Regis fauorem. 130
confunditur à nonnullis cum Chunigilda vxore Henrici III. Regis. 130
fuit filia Siffridi Palatini Rheni. 130
vocabatur etiam Eliphdruda. 130.
duorum vomerum per quos ignitos nudis pedibus inceſſit, reliquiæ aſſeruatæ. 131
vnde S. Henrico de ea ſuſpicio ſuborta fuerit. 131
diabolus in forma militis è thalamo eius egredi viſus. 131
in eo loco vbi ferrum candens calcauit, ſacellum ædificatum. 131
à Centuriatoribus pro venefica ſeu maga proclamatur. 132
dæmonem ingentia marmora ad Bambergenſis templi extructionem comportare coëgit. 132
peluim nummis plenam operariis appoſuit, vnde ſuam quiſq; mercedem tantum auferre potuit. 132
peluis illa ſiue lanx cryſtallina pro reliquiis aſſeruata, à ſeditioſis ruſticis confracta. 132
eius miraculum in muro Eccleſiæ S. Stephani depictum. 132
ad eius ſepulchrum quatuor cõtracti

tracti ſanitati reſtituti. 135
paralyſis, claudicatio, cephalæa, ſingultus, febris, mirabiliter curata. 135.136
duo pueri miſerabiles ſubitò ſanati. 136
puella iſchiatica, contracta, arida, cæca, clauda, puer contractus, mulier inclinata, ſanitatem receperunt. 137
muti duo, muta vna, clauda, paralytica, incuruata, ſanitatem priſtinam recuperarũt. ib.
puluis de eius ſepulchro in purũ frumentum conuertitur. 137. 138
ruſticus eius ſepulchri puluere os vulneratum inungẽs ſanauit. 137
mulier cæcutiens eius ſepulchri puluere ſanata, celato miraculo febrim incurrit. 138
puer mutus, ſurdus & claudus, itemq́; alius aridam manum habens, ſanitati reſtituti. ibid.
iliaca curata, & dæmon expulſus. ibid.
claudi duo, clauda vna, cæca, paralytica, muta, ſanitatem impetrarunt. 138.139
mutus ingratus, bis curatus. 139
contractus & contracta, cæcæ duæ, muti duo cum muta, ſurdus, caput agitans, inflata & debilitata, incolumes redierũt. 139.140
duo pueri ægroti, duo claudi, cæcus, paralyticus & puella mãca ſanari meruerunt. 141
de eius canonizatione Bulla Innocentij III. Pontificis. 421
eius canonizationis cauſa duplex. 422
eius miraculorum inquiſitio. 423
virginitatem ſuam probat, ſuper ignitos vomeres excalceata incedens. 424
puluis de tumulo eius aſſumptus in frumentum conuerſus. 424
orationes in eius feſto recitandæ vel cantandæ. 425
de ea odarium. 426
Latinè dicitur Regia, vel Regina. 437

L.

Læta miſcentur aduerſis. 333
Lanckheim monaſterium à S. Ottone conditum. 179
S. Laurentius martyr. 9
ei vouet S. Henricus inſtaurationem Eccleſiæ Merſeburgenſis. 9.11
apparet antecedẽs exercitum, hoſtesq́; profligans. 10.84
S. Henrico Imperatori mortuo patrocinatur, ob donatum Eccleſiæ ſuæ aureum calicem. 43
eius calicis mira vis. 62
victor ignium. 83

in eius feſto & honore vouet Otho Magnus Merſeburgenſis Epiſcopatus fundationem. 83
iniuriam Epiſcopatui ſuo Merſeburgenſi ab Othone II. Imp. illatam vlciſcitur. ibid.
Lectio rerum geſtarum quam vtilis. 431
Leonis IX. Diploma de priuilegiis Eccleſiæ Bambergenſis. 24.25
Epiſcopo Bambergenſi pallium tranſmittit. 25
eius aduentus in Germaniam. 26
cõfirmat Eccleſiæ Bambergenſis priuilegia. ibid.
Bambergæ concionatur ad populum. ibid.
Ratiſponæ S.VVolfgangum de tumulo leuat. ibid.
penſionem equi albi & phalerati, &c. Epiſcopatui Bambergenſi remittit. 94
Leonardus Craus Prior Monaſterij Rebdorfenſis. 130
Lippoldus Presbyter. 348
eius viſio de tranſitu S.Othonis. ibid.
eius obitus. 349
Longobardi victores. 441
diffugiunt. 448
eorum cædes. 450
veniam petunt à Rege & impetrant. 450
Lotharius II. Imp. 220.400
Lotharius Rex Romanorum. 344
minatur S.Othoni, niſi reuertatur domum. 344
Lubbin caſtellum ad Oderam. 279
religionem Chriſtianam ſuſcipit. ibid.
Lucius III. Papa. 402
Lutherus viſionem de obitu S. Henrici falsò citat. 97
eius fabula nimis craſſa de Bambergenſibus Canonicis. 99
Luticenſes oppugnant Timinam vrbem. 308
implorant opem Ducis Pomeraniæ. ibid.

M.

Magdeburch Sedes Epiſcopalis à Sclauis vaſtata, à S.Henrico reſtaurata. 8
bonis Eccleſiæ Merſeburgenſis aucta. 9
primi eius Epiſcopi Albertus, Orthricus, & Giſelerus. 85
Mallerſtorf, monaſteriũ à S.Othone extructum. 180
Manſus ſeu Manſum, Manſuarij ſeu Manentes, qui. 207
Martinus Hoffmannus Annalium Bambergenſium ſcriptor. 80. & ſeq.
Memmigun vicus VVirzeburgenſi Eccleſiæ addictus. 14
Merſeburch ſedes Epiſcopalis à Sclauis vaſtata, & à S.Henrico reſtaurata. 8.11
eius bona Magdeburgũ tranſlata.

lata. 9
ad Abbatiam redacta. ibid.
ex voto inſtaurata. 11.83
de aureo calice à S. Henrico Imp. donato mirũ quid. 43.44
etiam Marſipolis dicta. 44
ab Othone Magno fundata, voto edito, cum Vngaros ad Auguſtam aggreſſurus eſſet. 83
in feſto & in honores. Laurentij. 83
Magdeburgum translata, S. Laurentio vindice. ibid.
S. Michaël Archangelus Patronus Baſilicæ montis Gargani. 91
cæleſtis militiæ ſignifer, à cæteris Angelis honorificè deductus. 92
eius imago cum ſtatera, in cuius vna parte anima cum meritis, in altera demerita viſuntur. 94.95.96
S. Michaëlis mons Bambergæ. 191
eius monaſterij incolæ quot. 197
ad montem accurſus quantus. 199
nouum templum quando dedicatum. 205
orationes in eo factæ pro S. Othone. 335
fratres in eo à S. Othone viſitantur. 349
Decano maioris Eccleſiæ à S. Ottone commẽdatur. 351.352
Michelvelt monaſterium à S. Ottone conditum. 179
Mirabilis ratio explorãdi euentum belli. 272
Miracula S. Henrici poſt mortẽ. 46
in canonizatione. 51
in translatione. 53
eorum monumenta, in locis vbi facta ſunt. 54
ad ſepulchrum vel inuocationem S. Kunegũdis patrata. 120
aliud ingens. 300
aliud. 329
S. Othonis. 338.339
Boccei Presbyteri. 340
in Euchariſtia, Auguſtæ Vindelicorum. 360
poſt obitum S. Othonis facta. 359.363 & ſeq.
Miſena Sedes Epiſcopalis à Sclauis vaſtata, & à S. Henrico reſtaurata. 8
Miſſa de S. Henrico decantata, non ſine miraculis. 54.55
Miſſus, hoc eſt, Legatus. 310
Mitzlaus rector ciuitatis VVolgaſtenſium. 318
à S. Othone Epiſcopo cupit inſtrui. ibid.
tergiuerſatur de captiuorum dimiſſione. 319
eius benignitas. 320
Monaſterium ſic dictum, in diœceſi Ratiſbonenſi à S. Othone reparatum. 180
de eius extructione verſus antiqui. 397

de eo-

ex eodem epiſtola Innocentij II. Pont. & aliorum epiſcoporum. 398. & ſeq.
ab Innocentio II. & Lucio. III. Pont. in tutelam & protectionem Sedis Apoſtolicæ recipitur. 402
Morauia à S. Henrico tributaria facta. 11
Mos mirabilis notandus. 338
Muſcæ nunquam anteà viſæ ex fanis euolant. 317
fugantur circumlato Crucis vexillo. ibid.

N.

Nacta, Nacla, ſiue Naclum ciuitas Pomeraniæ expugnata. 234. 269
Nedamerus ciuis Iulinenſis. 262
Nitharshuſen cella in Epiſcopatu Herbipolenſi. 185
Nonnoſius Monachus ſcripſit vitam S. Henrici Imp. & fortaſſe etiã S. Chunigundis. 80. 93. 129
Norbertus ſeu Noripertus Archiepiſcopus Magdeburgenſis. 305
Numerus cæſorum & captiuorum. 234
Nuremberga de Babenbergẽſi diœceſi exiſtit. 375
Nux non ſucciditur. 335

O.

Odij & inuidiæ effectus. 430
Ornatus præcipui fani. 271
Oſterrich pagus. 90
Otho Magnus victoriam ab Vngaris reportauit. 83
Merſeburgenſem Epiſcopatum fundauit, voto edito, cum Vngaros ad Auguſtam aggreſſurus eſſet. 83
idq́ in feſto die S. Laurentij. 83
eius vxor Adelhaida. 84
Othonis II. Imp. diploma. 13. 20. 84
cognomento Rufi. 80
eius mors. 82
perperam egit Merſeburgenſem Epiſcopatum Magdeburgũ transferendo. 83
infeliciter in Calabria cũ hoſtibus pugnat. 83
eius mater Adelheida. 84
Henrici II. huius nominis Bauariæ Ducis patruelis. 84
Othonis Magni Imp. filius. 84
quamdiu Rex, & quamdiu Imperator. 85
Othonis III. Imp. mors. 6
cognomento Pueri, quod puer Imperium inierit. 80. 82
eius mater Theophano Græca. 84
quamdiu Rex, & quamdiu Imperator. 85
eius mors. 431
eius dotes. ibid.
in eius obitu luctus. 432
defunctus in Germaniam reportatur. 433
eius inteſtina ſepeliuntur Auguſtæ. ibid.

ſepelitur Aquiſgrani. 433
conſanguineus S Henrici. 441
Ottinga, Rhetiæ vicus. 360
S. Otto Bambergenſis Epiſcopus ac Pomeranicæ gentis Apoſtolus. 143
de eius ortu, pueritia, ſtudiis ac profectu. 157
venit in Poloniam. 158
Herbipoli Hoſpitalem domum exſtruit. 158
redit in Germaniam. 159
aſciſcitur in aulam Imperatoris. 160
fit cancellarius. 160
ædificio Spirenſis Eccleſiæ præficitur. 161
qua fidelitate munus illud obierit. 161
quidã Spirenſis prædicit ei epiſcopatum. 161
cum Henrico IV. Imp. ſpalmodiæ vacat. 162
codicem Spalterij vetuſtum renouat. 162
eius dotes. 164
inſignia Epiſcopatus Bremenſis ei committuntur. 164
ex ore infantium laudatus. 164
deſignatur Bambergenſis Epiſcopus. 166
oblatum honorem deprecatur, ſed fruſtra. 166
gaudium populi in eius electione. 166
commendatur Bambergenſibus ab Imperatore. 166
eius encomia. 167
eius electioni obmurmurat Comes de Sulzbach. 167
deſeditur ab Imperatore. 167
Bambergam tendit. 167
ei occurrunt Bambergenſes. 167
Bambergam pedes & nudipes intrat. 168
differt conſecrationem ſuam. 168.
inſignis eius epiſtola ad Pontificem Romanum Paſchalem, pro ſua cauſa. 169
ſcrupulis angitur ob acceptum annulum & baculum ab Imperatore. 169
ſubiicit ſe totum Pontifici. 170
vocatur Romam. 170
procidit ad pedes ſummi Põtificis. 171
ſummo Pontifici reſignat Epiſcopatum. 171
ipſo die Pentecoſtes conſecratur & inueſtitur à ſummo Pontifice. 171
commendatur à Pontifice Bambergenſibus. 172. 175
ei pallium à Pontifice conceditur. 172
commendatur Archiepiſcopo Moguntino à ſummo Pontifice. 174
eius epiſtola conſolatoria ad clerum & populum Bambergenſem. 176

nunciat Bambergenſibus ſuam conſecrationem. 177
venit in Carinthiam. 178
venit ad Comitia Ratiſbonenſia, & inde Bambergam. 178
eius ſtudia. 178
vigilantia eius pro ſuo grege. 179
monaſteria ab eo condita in diœceſi Herbipolenſi & Bambergenſi. 179
de operibus eius in Epiſcopatu Ratiſbonenſi. 180
in Epiſcopatu Halberſtatenſi. 180
in Epiſcopatu Eiſtetenſi. 181
in Epiſcopatu Patauienſi. 181
in Patriarchatu Aquileienſi. 181
de quinque Cellulis quas fecit in diuerſis Parochiis. 182
à multis reprehenſus, quod tot monaſteria extrueret. 84
qua ratione multitudinem monaſteriorum abs ſe extructorum defenderit. 184
monaſteria ſua confirmantur à Calliſto Romano Pontifice. 186
item ab Innocentio II. eius nominis. 187
readificat Cathedralem Eccleſiam Bambergenſem poſt incendium. 190
de ſtructuris in monte S. Michaëlis & Capellis per eum factis. 190
eius amor & liberalitas in montem & monaſterium S. Michaëlis. 191
hoſpitalem domum & Eccleſiam S. Ægidij in pede montis fundauit. 192
quomodo conuerſionem S. VVolframi acceperit. 195
monet monachos S. Michaëlis vt iſt Abbatem VVolframum. 196
conſecratum Abbatem VVolframum eligant. 196
conſecrat Abbatem VVolframum. 196
eius epiſtola ad varios Abbates. 197
eius cura circa monaſteriorum reformationem. 198
quid effecerit epiſtola & cura ſua. 199
templum] S. Michaëlis reparat. 200.
ægrotat. 204
pro eius ſanitate preces funduntur. 204
apparet ei Angelus. 204
conualeſcit. 204
quam honorificè mundo ac regibus mundi reddiderit ea quæ illorum ſunt. 205
reditus Epiſcopalis menſæ diligenter conſeruat. 206
eius opera religioſa confirmantur à Calliſto Papa. 206

caſtella

caſtella Epiſcopatui Bambergenſi per eum adiecta. 208
quomodo laudandus ob rei familiaris curam. 208
quanta diligentia & parſimonia res Eccleſiæ ſeruauerit. 209
eius frugalitas in victu. 209
frugalitatis & charitatis eius in proximum memorabile exemplum. 210
de conſuetudine eius corporalis diſciplinæ. 210
de flagello infirmitatis eius, & quid inde boni promeruerit. 210
reſerat ſepulchrum cuiuſdam altaris, è quo ſanguis profluit. 211
in morbum incidens aduocat VVolframum Abbatem. 211
habitum monaſticum induere cupit. 211
à VVolframo ſanctè deluditur. 211
eius eleemoſynæ & hoſpitalitatis cura. 212 214
eius opera in fame & ſterilitate annonæ. 212
reperit cadauer mulieris. 213
corpus exanime in humeros ſublatum, ad ſepulturam defert. 213
liberalitas eius tempore famis. 214
miſerorum ſuæ ciuitatis catalogum habebat. 215
paralytico ſeu leproſo pretioſum ſtragulum mittit. 215
multi hoc eius factum ægrè tulerunt. 215
de ſagittis ei oblatis iucunda hiſtoria. 216
quem in vſum equos procuratoris ſui deſtinarit. 217
pia negotiatio eius in Pomeraniam. 217
legatio eius ad Belam Hungariæ Regem. 219
dona à Bela Hungariæ Rege accepta S. Michaëli offert. 219
eius amor & clementia ſingularis erga monachos S. Michaëlis. 224
ſeruiit aliquando Presbyteris rem diuinam facientibus. 224
miniſtrat menſæ. 225
S. Otho à Boleslao Poloniæ Duce in Pomeraniã inuitatur. 235
prouinciam oblatam cupidiſſimè arripit. 236
parat ſe ad iter Pomeranicum, & quomodo. 236
eius iter in Pomeraniam. 237
paſſim cum proceſſione excipitur. 238
à Duce Poloniæ quomodo exceptus. 238
ſeptem dies manet cum Duce Poloniæ. 238
munera grata offert Duci Pomeraniæ. 240.241.

de primitiis operum eius in Pomerania. 241
legationem mittit ad Piriſſenſes, cur aduenerit, quis & quantus. 242
eius oratio ad Piriſſenſes. 244
modus quem in conferendo baptiſmate ſeruabat. 245
honeſtatis in eo ſtudium. 246
quamdiu manſerit Piriſſæ. 247
de quibus neophytos inſtruxerit. 247
nec Lutheriſta fuit nec Caluiniſta. 247. 252
eius ſermo ad Piriſſenſes. 248
ſeptem Sacramenta numerat. 249. 252
cohortatur ad conſtantiam in fide. 249
quamdiu Caminæ cum ſuis manſerit. 254
eius aſſiduus labor. 254
Iulinam proficiſcitur, trepidantibus ductoribus. 258
Iulinæ vapulat. 258
eius colloquium cum proceribus Iulinenſibus. 262
Stetinam veniens, diuertit ad ædes Ducis. 263
bimeſtri ſpatio nihil efficit. 263
bis in foro cõcionatur quauis hebdomade, prælata cruce. 263
pueros catechizat & baptizat. 265
munera matri puerorum offert. 266
quomodo poſt octauam diem paruulos abs ſe dimiſerit. 266
eius concio ad Stetinenſes. 269
monet Stetinenſes vt idolis valedicant. 269
offertur ei totus theſaurus fani euerſi, ſed renuit accipere. 271
idolum Triglaff Romam mittit. 271
eius exhortatio ad catechumenos. 278
quos cum comitibus ſigillatim baptizarit. 278
quamdiu Stetini manſerit. 278
labores eius aſſidui. 280
Dodonæ S. Crucem erigit, & in eius honorem Eccleſiam extruit. 280
venit Colobergam ſeu Colobregam. 281
reuiſit omnia loca, vbi Euangelium annunciauerat. 282
dedicat Eccleſias extructas. 282
denuò multos baptizat. 282
conuerſis valedicit. 282
vites in Pomeraniam infert. 283
reuertitur cum ſuis ad Boleſlaum Ducem Poloniæ. 284
duas Eccleſias Iulinæ ædificat,

cat, alteram extra vrbem in honorem S.Petri. 286
diſcedit ex Pomerania circa Purificationem B.Virginis. 293
redit in Poloniam. 294
venit in Bohemiam. 294
Bambergam redit ſabbato Paſchæ. 294
Bambergæ cum proceſſione excipitur. 295
ex eius aduentu gaudium. 295
S.Otho apparet VVirtſchacho. 303
ſecundò proficiſcitur ad Pomeranos Apoſtatas. 304.305
eius concio ad Hauelbergenſes, eiusque fructus. 306
VVitikindum Hauelbergenſium dominum obiurgat ob toleratam idololatriam. 306
munera dat VVitikindo. 306
figit tentoria ante portam vrbis Timinæ. 308
quis & quantus. 310
monet ſuos vt cautè agant. 315
ceremonias dedicationis populo explicat. 318
quid à Mitzlao poſtularit. 318
tergiuerſanti Mitzlao inſtat. 319
pro adoleſcente Dano capto ſupplicat Mitzlao per ſacerdotes. 320
it obuiam Duci Boleslao. 322
excipitur à Duce Boleslao. 322
trepidis Pomeranis pacis nuntium adfert. 323.
cogitat clam petere Veraniam 324
Vdalrici ſacerdotis nauigationem defendit. 325
clam ſe ſubducit, vt Stetinam abeat. 326
Stetinam reuertitur. 327
eius arma, Crux, Reliquiæ, hymni, pſalmi. 328
eius oratio ad Stetinenſes. 329
gratias agit. 329
precatur pro aduerſariis. 330
ſigno Crucis liberat diuinitus punitos. 330
adit Eccleſiam S. Adalberti. 330
pueros ſigno S.Crucis munit. 330
eius colloquium cum pueris. 330
cur ictum lethalem declinauerit. 334
eius amor in monachos. 335
placat Stetinenſibus Ducem Vuratiſlaum. 336
amouet abs ſe gloriam patrati miraculi. 338
monetur à Rugianis ne Rugiam petat. 342
nihilominus Rugianos adire cogitat. 342
reditum in patriam parat. 344
amanter excipitur à Duce Poloniæ Boleslao. 344
venit Bambergam in Vigilia S.Thomæ. 344

gaudium ex eius aduentu. 345
S. *Otho viſitat fratres in monte S. Michaëlis.* 349
mortem Adalberti lacrymis proſequitur. 349
incidit in morbum. 351
extrema vnctione inunctus. 351
vocat ad ſe Decanum maioris Eccleſiæ, eiq́ montem S. Michaëlis commendat. 351.352
eius obitus. 352
exequiæ pro eo. 353
concurſus ad eius exequias. 353
eius corpus per omnes Eccleſias circumlatum. 354
eius virtutes. 355
quo anno ætatis & epiſcopatus obierit. 358
oratio matris ad eum pro ſalute filij exaudita. 359
eius ſucceſſor Egilbertus. 359
ad eius ſepulchrum mutus loquẽdi facultatem adipiſcitur. 360
cæcus Vlmenſis viſum recipit. 361
puer ſanatur. 361
puer & puella in vitam reuocantur. 362
ferro in gutture ſauciatus conualeſcit. 362
Alia miracula poſt eius obitum facta. 363. & ſeq.
ſermo in eius translatione. 369
de eius canonizatione bulla duplex. 373.374
eius translatio quando facta. 375
eius nomen variè ſcriptum. 376
quinam eius vitam & res geſtas literis cõſignarint. 376

P

Palatium inceditur. 450
Pallium tranſmittitur Epiſcopo Bambergenſi à Leone IX. 25
quoties Epiſcopus Bamb. eo quotannis vti poſſit. 25
quid ab Epiſcopo poſtulet. 25
S. Ottoni cõceditur à Paſchali Romano Pontifice. 172
vbi & quando ferendum. 172
quid ſignificet. 173
Pannonia ad fidem Catholicam & ad Romanum Imperium à S. Henrico Imp. adducta. 41
Paſchalis Papa à S. Ottone per literas conſultus. 169
S. Ottonem Romã vocat. 170
S. Ottoni Epiſcopatum reſtituit. 171
S Ottonem ipſo die Pentecoſtes conſecrat. 171
commendat S. Ottonẽ Bambergenſibus. 172. 175
palliũ concedit S. Ottoni. 172
S. Ottonem commendat Archiepiſcopo Moguntino. 174
Paulitij Legati virtus. 260
Paulus Abbas Tegernſeenſis. 78

Pau-

Pauperum ſtrages in fame. 212
Pedum lotio die Cœnæ Domini fieri conſueta. 305
Petrus dux militum Bolezlai Ducis Poloniæ. 232
eius conſilium. 232
capit Regem Ruthenorum. 233
Petrus Telonarius ſub Iuſtiniano Imp. 96
patricius. 97
mirabili viſione immutatus. 97
mendico veſtes donat, quibus deinde Chriſtum indutum conſpicit. 97
Hieroſolymam petit, Conſtantinopoli obiit. 97
Philippus Solitarius vetus & Græcus auctor quid de Angelis hominum merita ſeu demerita per trutinã examinantibus ſentiat. 94
Philoſophi cuiusdam memorabile dictum. 433
Piriſſa caſtrum Pomeraniæ. 241 & ſeq.
eius incolæ rari poſt cladem bellicam. 241
Chriſtianiſmi in ea primitiæ. 241
Piriſſenſes tergiuerſantur. 242
dant manus. 243
S. Othonem aduocant. 243
turbantur ob Epiſcopi numeroſum comitatum, ſed mox placantur. 244
omnes Chriſtianam religionem amplecti volunt. 244
ad Chriſtianam fidem conuerſorum numerus. 247
à S. Othone conuerſi nec Lutheriſtæ nec Caluiniſtæ fuerunt. 247.252
Piſcator pro venditis piſcibus ſalem petit, repudiatis nummis, & quare. 307
Piſcatura inſolita. 333
Polonia à S. Henrico tributaria facta. 9.10.11
rebellis. 57
à Friderico Imp. recepta. 57.58
eius Dux Bolezlaus Ruthenos domat. 232
eius Dux prædictus Boleslaus Pomeranos expugnat, & ad Chriſtianiſmum cogit. 234.235
ex ea iter in Pomeraniam. 239
Pomerania Prouincia. 229.283
eius ſitus & forma. 229
quorum terminos tangat. 229
eius fertilitas. 230
vino caret. 230
ex quibus cauſis prædicatio & conuerſio illius gentis orta ſit. 230
in ea piſcium copia, feræ, armenta. 283
Pomeraniæ Dux occultus Chriſtianus. 239

ei-

obuiam procedit S. Othoni. 239
S. Othoni ductores aſſignat. 241
eius vxor S. Othonem maxima charitate excipit. 253
Caminam venit. 254
eius excuſatio apud S. Othonem. 255
eius humanitas & reuerentia erga comites S. Othonis. 255
eius milites catechiſmo inſtituti. 255
polygamiæ valedicit, cū aliis. 256
eius gaudium, ob præſentiam S. Othonis. 309
eius oratio ad ſuos ſubditos. 310
eius fides placat Ducem Poloniæ. 322
Pomerani quales olim. 230
à Duce Poloniæ Boleslao deuicti. 234
ad Chriſtianiſmum amplectendum coacti. 235
clericos timidos ſimulatè terrent. 240
potentiam equorum numero æſtimant. 256
eorum fidelitas. 283
nihil occludunt vel includunt, quia absq; ſeris omnia tuta ſunt. 283
menſa apud eos ſemper ferculis onuſta. 284
rumor de appetente bello eos percellit. 321
confugiunt ad S. Othonem. 322
tres dies feſtos quotannis in honorem S. Othonis agebant. 416
Præda omnis in delubro poſita. 172
Principes Imperij præcipui. 433
eorum, qui ab Henrico ſtabant, catalogus. 434
Prueningen monaſterium à S. Othone conditum. 150
Pueri baptizati ſegregant ſe à non baptizatis. 331
Pugna inter Bauaros & alios. 437

Q

Quæſtio mota ſuper morte ſacrificuli. 274
Quendelburgi curia celebrata. 9
Quercus pro numine culta. 272. 335

R

Raſtæ Germanis quid. 130
Raterzgeuue comitatus VVirzeburgenſis diœceſeos Bambergenſi adſcriptus. 14. 17
pagus. 27. 87
aliàs Ratenzgouui. 85
itē Ratenzgau & Ratēzgeuu. 87
Regensdorf, monaſterium à S. Othone ampliatum. 180
Reges varia cognomina ſortiti. 80
Reliquiæ armorum loco. 328
Reliquiarum thecæ in tentorio S. Othonis. 339
Renones quid, & vnde dicti. 420
Reſponſales, Legati. 269
Rogationum dies, & in iis publica proceſſio. 50. 124. 292

in

in iis Crucis vſus Catholicus. 124
Rotha cella monachorum à S.Othone conſtituta. 182
Rugij ſeu Rugiani ab inſula Rugia. 341
Sefrido Rutheni. 341.342
rumpunt fœdus cum Stetinenſibus. 341
monent S.Othonẽ ne Rugiam petat. 342
victi à Stetinenſibus. 343
Ruina domus. 451
Rupertus Epiſcopus Bambergenſis moritur. 164
Ruſtica plebs auidè audit concionantes. 264
Ruſticus ſtupidus, quid viderit, nuntiat, 313
Lutherano & Caluiniano ſpiritu agitatus. 340
corruit exanimis. 340
eius vxoris pœna. 341
Ruſtici partim fugiunt, partim obrigeſcunt. 315
Ruthenorum nomine intelligendi Rugij ſeu Rugiani. 341
Ruthardus Archiepiſcopus Moguntinus. 168.174

S.

Sacrificus impius punitus. 301
populo iam concitato admiſcet ſeipſum impoſtor. 314
populum in illuſione cõfirmat. 314
Sacrifici cuiuſdam lepidum commentum. 315
Sacrifici Idololatrici obſtant conuerſioni ad fidem, idq́ variis technis. 313
Sacrificuli cuiuſdam Ethnici ſeditioſa concio. 329
eius miſerabilis interitus. 337
Sacrificulus alius eiuſdẽ ſortis ſtrangulatur. 337
Sacrificuli Ethnici famem metuentes, populum ad defectionem ſollicitant. 301
ſtruũt S.Othoni inſidias. 336
Sagina quid ſit. 88
Sanguis è ſepulchro cuiuſdam altaris profluit. 211
Saxones ſubiecti Archiepiſcopo Magdeburgenſi petunt baptiſmum à S.Othone. 307
Sclaui Sedes Epiſcopales Hildenſheim, Magdeburch, Argentinã, Miſenam & Merſeburch vaſtant. 8
à S. Henrico mirabiliter profligantur. 10
eorum ingenium & mores. 60
D.Sebaſtianus Tengnagel. 85.404. 428.456
antiquitatis ſtudioſiſſimus indagator. 428
Cæſareus & Regius Viẽnæ Auſtriæ bibliothecarius. 456
Sefridus curialis. 148
vitam S.Othonis cõſcripſit. 148 149.376
febricitat. 259

crucem præfert Epiſcopo. 264
eius ad obiectionem Tiemonis reſponſio. 334
Senior pro Domino. Hinc Italorum Signor & Signoria. 112
Sepeliendi mortuos cura. 212
Sergius Papa Epiſcopatum quoque Bambergenſem confirmat. 38
Sigefridus alieno periculo ſapit. 444
Simoniaca hæreſis. 22
Sophia filia Regis Hungariæ. 220
Henrico Conradi Imp. filio deſponſa. 220. 221
reuocatur in Hungariam. 221
renuit redire. 221
exemplum ſingularis conſtantiæ in bene cœptu. 221. 222
eius frater Rex Hungariæ vi parat reducere eam ex Monaſterio Admontenſi. 221. 222
limen cœnobij tranſitura commendat ſe Deo, Deiparæ & S. Blaſio. 223
ſalutatis Legatis reuertitur ad Monaſterium. 223
Spalterium, pro Pſalterium. 380
Stephanus rex, & Apoſtolus Hungariæ, ſanctorum numero adſcriptus. 42
filium ſuum Hæmericum vocat, hoc eſt Henricum. 80
Stetinenſes quid Legatis reſponderint. 263
legatos mittunt ad Ducem Poloniæ. 263
conuerſionis eorum initium fit à duobus adoleſcentulis. 264
puerorum mater gaudio exultans ob baptizatos filios, confert ſe ad Epiſcopum. 265
puerorum mater gratias agit Deo & Epiſcopo ob conuerſionem filiorum. 266
puerorum ad coæuos & ſodales ſuos oratio de pietate & liberalitate S. Othonis. 267
pueri baptizati alios ad baptiſmum adducunt. 267
puerorum pater etiam ipſe ad fidem conuertitur. 268
ſalubria monita illis data. 275
omnes ad fidem tranſeunt, vnico ſacrificulo excepto, qui tamen paulò pòſt meritas pœnas dedit. 273. 274
baptizantur, & quibus ritibus. 277
deficiunt à fide. 296
qua de cauſa à fide defecerint. 299
plebis tumultuantis ad præcipuum Popam oratio. 301
eorum apoſtaſia. 326
eorum diuerſi affectus ob aduentum Epiſcopi. 328
miteſcunt nonnihil. 328
redeunt ad ſanam mentem. 331
obſtant, ne nux incidatur. 333

pro

pro Epiſcopo arma capiunt. 337
eorum victoria de Rugianis. 343
Strategema mirabile. 233
Stuba, vox Germanica. 259
Suantouit, Suantouitus, Suantoueit, ſiue Schuantouitus. 418. 419
nominatiſſimum apud Rugianos idolum. 418
eius origo. 418
à ſancto Vito dictum, & cur. 419
Suidgerus ſecundus Epiſcopus Bambergenſis. 22
poſtea Pontifex factus, & Clemens II. appellatus. 22
Sylua inuia. 239

T.

Templa idololatrica deſtruuntur. 270
Teſtes per aurem tracti. 89
Theophano Græca, mater Othonis III. Imp. 84
Theutonici cuiuſdam audacia. 450
Thimo Epiſcopus Bambergenſis, Othoni Largo ſucceſſit. 421
Thimon monachus ſancti Othonis mimulus, & vitæ ſcriptor 148.149
alio nomine Tiemo. 376
eius obiectio. 334
Tiemo Epiſcopus Bambergenſis. 121
Timina, Damina, ſeu Demina vrbs. 308
oppugnatur à Luticenſibus. 308
Timinenſes terrentur aduentu S. Othonis. 308
ponunt timorem. 308
occurrunt S. Othoni. 308
Triglas, Triglaff, Pomeranorum idolum triceps. 271.301
Trithemius confundit Kunigundem cum Chunigilda. 130
Tuckelnhuſen cella in Epiſcopatu Herbipolenſi. 183
Tyranni vox in bonam partem accepta. 268

V.

Vaſtata ciuitas. 281
Vdalricus Sacerdos S. Ægidij. 149. 204.299
cum Albino ciuitatem VVolgaſt adit. 311
quam humaniter VVolgaſti exceptus fuerit. 311
decretum fuerat vt trucidaretur. 312
abſconditur in ædibus feminæ. 312
inquiſitus, & qua de cauſa. 313
pedem cum ſuis refert. 315
adoleſcẽtis Dani captiuitatem defert ad Epiſcopum. 319
offert ſuam operam pro Verania inſula. 324

reiicitur ad littus, vnde ſolue-rat. 324
nauem non exit, expectans maris tranquillitatem. 325
iterùm & tertiò fortunã tentat, ſed ſemper fruſtra. 325
in eius nauigationem ioci quorundam. 325
Verania inſula. 323
eius incolarum feritas. 323
Vezzera cella monachorum à S. Ottone conſtituta. 182
Vinum abluendo ſacro calici infuſum, mutatum in ſanguinẽ. 44
Vltio diuina in Apoſtatas 300
Vngari ab Othone Imp. ad Lycum fluuium caſi. 8
eorum Reges Lalius & Aſſur Ratiſbonæ in patibulo ſuſpenſi. 8
eorum Apoſtolus S. Henricus Imp. 41.42
à Magno Othone Imp. victi. 83
eorum tres duces ſiue reges iuſſu Henrici Bauariæ Ducis ſuſpenſi. 83
Volckfelt, vel VVolcuelt pagus. 14. 18.27
Volcmarus Eccleſiæ Merſeburgenſis Abbas. 53
reliquias S. Henrici in Saxoniam inuexit. 53
Vra & Vraugia monaſteria à S. Ottone condita in diœceſi Herbipolenſi. 179
Vſdonenſes qui. 309.310
interfecerunt nonnullos Euangelij prædicatores. 310
audita oratione Ducis deliberant, quid facto opus. 310
Idololatriam deſerunt. 311
VValbeck locus vbi gladius S. Adriani Martyris aſſeruatur. 9.84
alias VValberga. 84
forſan monaſterium in VValbeck. 84
incendio periit. 84
VVignandus Abbas Tariſienſis Cœnobij. 287.289
eius litera ad ſanctũ Ottonem 287
vſq; in Saxoniam S. Ottoni obuiam ierat. 288
quis & cuias fuerit. 289
eius animi & corporis dotes. 289
ferme centenarius vix vlla ſenectutis incommoda ſenſit. 290
Montis ſancti Michaëlis Prior. 290
fit Abbas Monaſterij Tariſienſis. 290
eiuſdem dicendi gratia. 290
eius pietas in re diuina facienda. 290
ſacerdos ſupra quadraginta annos. 291
eius præparatio ad mortem. 291
quando vitam finierit. 292

VVilli-

VVilligiſus Archiepiſcopus Moguntinus. 15
primus Elector. 17
Synodo Francofordienſi alteri præſedit. 17
VVindperg monaſterium à S. Othone extructum. 180
VVirtſchachus ciuis Stetinenſis ditiſſimus. 302
capitur à Danis. 302
oratio eius ad Deum. 303
liberatur ex vinculis ope S. Othonis. 303
diuinitus offertur ei nauicula. 304
ſine remige transfretat. 304
venit Stetinum. 304
liberationis ſuæ modum exponit. 304
eius fidelitas. 331
VVirzeburgenſis diœceſeos pars cum Bambergenſi commutata. 14
S. VVolffgangus apparet S. Henrico. 7. 82
eius ſepulchrũ Ratisbonæ in Eccleſia S. Emerami. 7
à Leone IX. de tumulo leuatus. 26
cæco cuidam apparẽs, eum hortatur, vt S. Henricum inuocet. 52. 53
S. Henrici educator. 82
VVolgaſtenſes ſiue Hologoſtenſes legatos S. Othonis humaniter excipiunt. 311
eorum decretum de legatis trucidandis. 312
plebs furens impetum facit in ædes, ſed eluſa recedit. 312
contra comites S. Othonis congregantur. 314
clericum ad delubrũ inſequuntur, à quo arrepto clypeo fugantur. 315
eorum idola duo, Herouitus pro Marte, & Barouitus pro Mercurio habitus. 315
conuertuntur. 316
VVolframus Abbas S. Michaëlis ex Bauaria oriundus. 193
qua occaſione factus ſit monachus. 194
Hirſaugiam mittitur. 195
fit Prior. 195
euocatur Hirſaugia cum quinque aliis fratribus. 196
à S. Ottone conſecratur Abbas monaſterij S. Michaëlis. 196
à S. Ottone ægrotante aduocatur. 211
S. Ottonem ſanctè deludit. 211

Z.

Zürch in Heluetia. 451

Jndiculus alter.

EX VARIIS EPISTOLIS ET DIPLOMATIS, AD HISTORIÆ PRÆcedentis iluſtrationem ſpectantibus, concinnatus.

A.

ADdelbertus Archiepiſcopus Moguntinus. 467. 468. 469
Romanæ Sedis Legatus. 467. 468
ad eum epiſtola Eccleſiæ Bambergenſis. 467
eius epiſtolæ ad S. Othonem Epiſcopum. 468. 469
etiam Albertus dictus. 468
Henricum V. Imp. excommunicat. 468
S. Othonem Epiſcopum Bambergenſem ad ordinationem Ruggeri Epiſcopi VVirzeburgenſis, deinde ad Concilium Maguntinum inuitat. 469. 470
eius epiſtola ad S. Othonem de Gebehardo Herbipolenſi Epiſcopo. 477
de Herbipolenſi Eccleſia reformanda ſollicitus. 477
ad eum epiſtola Honorij Pontificis de Gebhardo intruſo Herbipolenſi Epiſcopo. 478
eius epiſtola ad Eccleſiam Herbipolenſem de eodem Gebbardo. 478
ad eum epiſtola Innocentij II. Pont. 483
Epiſcopum VVirzburgẽſem excommunicat, & quare. 483
eius epiſtola ad Innocentium Pontificem. 484
eius epiſtola ad Othonem Bambergenſem Epiſcopum de obitu Henrici IV. Imperatoris. 485
Adelbertus monachus ad Abbatem Admontenſem miſſus. 497
cum Irmberto moratus. 499
Adeluuardus Epiſcopus Ratiſbonenſis. 519
Admontenſe monaſterium. 486
ad eius Abbatem epiſtola Eberhardi Epiſcopi Bambergenſis. 486
ad eundem epiſtola Abbatum S. Emmerani & Pruſingenſis iuxta Ratiſbonam. 488
ad eundem epiſtola Eberhardi Saliburgenſis. 491
ad

ad eundem epiſtola dua Conradi Epiſcopi Paſſauienſis. 492
ad eundem alia epiſtola Eberhardi Epiſcopi Bambergenſis. 494
ad eundem epiſtola Conuentus S. Michaëlis. 494
Irmbertum Bambergam mittit ad Conuentum S. Michaëlis. 494. 495
eius epiſtola quàm grata. 495
eius nomen quibuſdam horrori. 495
ad eius Abbatem epiſtola Irmberti. 497
ad eundem epiſtola Conradi Epiſcopi Paſſauienſis. 499
ad eundem Epiſtola conuentus Cremſmunſteriani. 500
monaſteriũ S. Blaſij dictũ. 502
Albertus Comes à Bogen. 461
Epiſcopus Bambergenſis, & quamdiu. 461
ad eum epiſtola Henrici IV. Imp. 461
Henrici IV. Imp. nepos. 461
Andegauenſis pagus. 522
Appellatio ad Domnum Papam facta, fruſtrata. 492
Aquiſgranenſe palatium. 521
Argentinenſis Eccleſia. 480
Arnulphus Imperator. 520
eius diploma Tutoni Epiſcopo Ratiſbonenſi datum. 520
Ludouuici Regis parens. 525
eius vxor Outa. 525

B.

Bambergenſis Eccleſia ab Henricis III. & IV. Imp. fouetur. 466
eius epiſtola ad Henricum IV. Imp. 466
à miniſterialibus Henrici IV. deuaſtata. 467
vino & oleo ſpoliata. 467
Henrico IV. Imp. conqueritur & ſupplicat. 467
eius epiſtola ad Adelbertum Archiepiſcopum Moguntinũ. 467
eius diſpenſator Sacerdos omnibus rebus ſpoliatus. 468
eius epiſtola de Hermanno ad quendam Epiſcopum. 473
ad eam epiſtola Eccleſia VVirzburgenſis de Gebhardo intruſo. 479
eius epiſtola ad Eccleſiã VVirzburgenſem. 481
Bambergenſis conuentus. 470
Bambergenſis Præpoſitus, Decanus & Canonici. 506. 507
eorum epiſtola ad Fridericum Colonienſem Archiepiſcopũ. 506
à militibus Archiepiſcopi Colonienſis vexantur. 506. 507
eorundem epiſtola ad Magiſtrum quendam. 507
ſcholaſticum magiſtrum quærunt, nec inueniunt. 507
Magiſtrum quendam VVirzeburgum euocant. 507. 508
Baturius Epiſc. Ratiſbonenſis. 526

fundos

fundos quoſdã cum nobili quodam permutat. 526
Abbati cuidam taſam dominicatam cum curte & Eccleſia concedit. 528
Bauariorum Dux. 509. 510
Beluacenſe Concilium. 504
in eo Imperator, cum Monaſterienſi, VVirzburgenſi, & omnibus Galliæ epiſcopis excõmunicati. 504
Benedictus Notarius ac Scriniarius Romanæ Eccleſiæ. 514
Bergen monaſteriũ laudatum. 497
eius Abbatiſſæ, Prioris, Prapoſiti, ceterorumq́ fratrum & ſororum deuotio. 497
Bertha vxor Henrici IV. Regis. 534
Bruno Epiſcopus Bambergæ Irmbertum excipit. 498
pro Irmberto in Capitulo Canonicorum agit. 499
Buchonia ſiue Boshonia locus iuxta ripam fluminis Fulda. 512
Buggo Epiſcopus VVormacienſis. 504
eius epiſtola ad Canonicos Bãbergenſes. 504
Bambergæ educatus. 504

C.

Cameracenſis Epiſcopatus. 459
Cameracum vrbs. 460
Cameracenſes ad Henricum Imp. ſchiſmaticum tranſeunt. 460
bello petuntur à Roberto Flandrenſium Comite. 460
Carolus Imp. 521
Caroli Craſſi auus. 521
Ludouici Imp. parens. 521
Carolus Caluus Imp. 520
eius diploma in gratiam Hincmari Remenſis Archiepiſcopi. 520
Carolus Craſſus Imp. 520
eius diploma Hincmaro Archiepiſcopo Remenſi conceſſum. 520
Ludouici Imp. filius, Caroli nepos. 521
parentis ſui conſtitutionem cõfirmat. 521
eiuſdem aliud diploma pro Remenſi Eccleſia. 521
Chuno Præneſtinus Epiſcopus & Romanæ Eccleſiæ Legatus. 504
Imperatorẽ, cum Monaſteriẽſi, VVirzburgenſi, & omnibus Galliæ Epiſcopis in Cõcilio Beluacenſi excommunicauit. 504
omnes prædictos in Concilio Remenſi iterum excommunicaturus. 504
Concordiæ paruæ res creſcũt: diſcordia magna diſpereunt. 479
Conradus Epiſc. Paſſauienſis. 492
eius epiſtolæ duæ ad Abbatem Admontenſem. 492
Prælatos conuocat Cremeſmunſteram. 492
Præpoſitum ſuũ mittit ad Admonten-

montenſe monaſterium. 493
eiuſdem alia epiſtola ad Abbatem Admontenſem 499
Rabanum poſtulat in Abbatē Chremſmunſterianum. 500
Conradus Prior Chremſmunſteriani cœnobij. 501
in Abbatem eligit Rabanū monachū Admontēſis cœnobij. 501
Cremſmūnſter monaſterium. 490
antiquitùs Cremiſmūſtura. 490
in eius Abbatem electus Irmbertus. 490. 491. 492. 501
Deo & Epiſcopo ſuo olim repugnans. 490
humiliter colla ſubmittit. 490
ſtudio & opera Epiſcopi Pataulenſis. 490
petit, vt legendi & cantandi vſum conſuetum ſibi ſeruare liceat. 491
quid præterea à nouo Abbate electo petierit. 491
in eo conuentus Prælatorum habitus. 492
elegit ſibi in Abbatem Rabanum monachum Admontenſem. 500. 501
eius conuentus epiſtola ad Abbatem Admontenſem. 500
præripitur ei Irmbertus à Bambergenſi Eccleſia. 501
indignatur Irmbertum ſibi præreptum. 501
electionem ſuam Abbati Admōtenſi tranſmittit. 501

D.

Doloſis conſiliis nihil diſſimulatione aptius. 509
Dubiis in rebus periculoſa ſecuritas, dānoſa facilitas, pernicioſa credulitas. 510

E.

Eberhardus Archiepiſcopus Salisburgenſis. 490
eius epiſtola ad Irmbertum electum Abbatem Cremſmunſterianum. 490
eiuſdem epiſtola ad Abbatē Admontenſem. 491
Eberhardus Epiſcopus Bambergenſis. 486
eius epiſtola ad Abbatem Monaſterij Admontenſis. 486
Irmbertum in Abbatem S. Michaëlis eligit. 487
Irmbertum ab Abbate Admuntenſi petit. 487
eius epiſtola ad Irmbertum. 493
nuncium mittit ad Irmbertum in Michelueld. 493
eiuſdem alia epiſtola ad Abbatem Admontenſem. 494
gratias agit Abbati Admontenſi pro miſſo Irmberto. 494
eius epiſtolæ duæ ad Abbatem de Michelsfeld. 496
Eckebard' Epiſc. VVirzburgēſis. 482
S. Emmerammus martyr. 518. 519. *& ſeq.*
eius monaſterium. 518

Hundio S. Haimeranus. 511
eius monaſterio decimam partem vectigaliū Rex concedit. 519
eius bona quædam ab Epiſcopo Tutone permutantur. 519
S. Emmerrammi cella ſiue Eccleſia. 526
ad eam Ludouicus Rex bona quædam donat. 526
eius curam habet Tuto Epiſcopus Ratiſbonenſis. 526
S. Emmerani monaſterij in Ratiſbona Abbas. 488
eius epiſtola ad Abbatē Admontenſem. 488
pro monaſtrio S. Michaëlis Bambergæ intercedit. 489
bona quædā ei donata 527. 528
Engelbero Notarius. 526
Exaulum monaſterium S. Andreæ Romæ. 512
iuxta Eccleſiam B. Virginis ad præſepe dictam, ſitum. 512
Rabano Abbati Fuldenſi & ſuis ſucceſſoribus donatum à Gregorio IV. cum omnibus ſuis pertinentiis. 512

F.

Francia iungit ſe Catholicis Germaniæ Epiſcopis. 503
Francorum Reges in Remenſi Eccleſia fidem & baptiſmum perceperunt. 524
Fridericus Colonienſis Archiepiſcopus. 485
eius epiſtola ad Othonem Bambergenſem Epiſcopum de obitu Henrici IV. Imp. 485
eiuſdē alia epiſtola ad eundē. 502
miſerum Eccleſiæ eius temporis ſtatum lamentatur. 503
ad eum epiſtola Præpoſiti Bambergenſis. 506
Canonicus olim Bābergenſis. 506
eius milites vexant Eccleſiam Bambergenſem. 506
Fuldenſe monaſterium. 512
in Bochonia ſiue Buchonia, iuxta ripam fluminis Fulda. 512
S Bonifacij dictum. 512
priuilegium ei à Gregorio IV. conceſſum. 512
donatur ei à Gregorio IV. monaſterium S. Andreæ Exauilum dictum, Romæ. 512
nemo habeat in illud auctoritatē, præter Apoſtolicā Sedem. 513
in illius principali altari nemo ſacrum faciat ſine Abbatis licentia. 513
bona, oblationes & decimæ illius confirmantur. 513
ſoli Romanæ Eccleſ. ſubiectū. 513
Abbatem ſibi eligendi plenā habet poteſtatem. 513
eius Abbas cæteris toti' Galliæ ſeu Germaniæ Abbatib. præſidet. 513
eius Abbas non niſi à Romano Pontifice benedicendus. 513. 514
nulla femina illud ingredi debet. 514

Geb-

G.

Gebhardus intruſus in Epiſcopatum Wirzeburgenſem. 469
ab Henrico V. in eam ſedem intruſus. 477
ab Honorio Pontifice depoſitus & eiectus. 478
à Romana Eccleſia dānatus. 480
à Gerardo Cardinali Argentinæ excommunicatus. 480
B. Gelaſius Papa, Chriſtum inquit, mortuos ſuſcitaſſe legimus, in errore poſitos abſoluiſſe nō legimꝰ. (476
Gerardus Cardinalis. 480
Gebhardum intruſum Epiſcopū Wirzburgenſem excōmunicat. (480
Gregorius IV. Papa. 512
priuilegium ab eo Fuldenſi monaſterio conceſſum. 512
donat Abbati Fuldenſi Rabano monaſterium Exauilum S. Andreæ Romæ cum omnibus ſuis pertinentiis. 512
de diſciplina monaſterij Fuldenſis ſollicitus. 513
Abbati Fuldenſi Rabano concedit facultatem verbi Dei prædicandi. 513
Abbati Fuldenſi concedit magna priuilegia. 513. 514
Abbati Fuldenſi concedit vſum Dalmaticæ, caligarū, & ſandaliorum. 514
Gregorius VII. Papa. 473
Guntherus ſuffraganeus Archiepiſcopi Moguntini. 510
eius epiſtola ad Sigefridum Archiepiſcopum Moguntinū. 510

H.

Hæreticus eſt, quiſquis Romanæ Eccleſiæ non concordat. 479
Hardungus Legatus Irmbertum comitatur. 498
legationem ſuam exponit. 498
Helmericus Abbas S. Michaëlis Bābergæ. 487. 488
dimittit Abbatiam, & ob quam cauſam. 487. 488. 502
Hermanno ſuccedit. 502
eius obitus. 502
Henricus III. Henrici IV. Imp. parens. 466
cognomento Niger. 466
Eccleſiā Bābergenſem fouet. 466
Henricus IV. Rex. 534
eius diploma cuidā ſtrenuo militi datum. 534
eius vxor Bertha. 534
Henricus V. Imp. filio à ſe deſciſcēte, tū aliis, tum S. Othoni, ne deſereretur, ſupplex factus. 457
venit Wirzburgum cum multis militibus. 457
cupit Nurenbergam obſeſſam liberare. 457
S. Othoni blanditur, & grandia pollicetur. 458
contra Robertum Comitē Flandrenſium proficiſcitur. 460
parum proficit ob hyemis aſperitatem. 460
ſchiſmaticus. 460

miſit legatos ad Paſchalem Pontif. 460
Ratiſbonam iter intendit. 460
mutato itinere, Tungros iuxta Leodium adit. 460
eius epiſtola ad Albertum Epiſcopum Bambergenſem. 461
eius epiſtola ad Rupertum Bambergenſem Epiſcopum. 461
Mogũtiæ Colloquiũ indicit. 462
Rupertum Epiſcopum Bambergenſem Mogunciã ad colloquium inuitat. 462
à Saxonibus inuitatur in Saxoniam, à Metenſibus Metim. 462
Coloniam inuitatur ab Archiepiſcopo ad natalitia. 462
ad eum epiſtolæ Ruperti Epiſcopi Bambergenſis. 465.466
Bambergenſi Eccleſiæ prædium donat. 465
ad eum epiſtola Bambergenſis Eccleſiæ. 466
eius miniſteriales Eccleſiam Bãbergenſem deuaſtant. 467
eius obitus & de eo quorundam Epiſcoporum literæ. 485
eius exequiæ. 486 (457
Henricus V. Imp. Henrici IV. filius, deſciſcit à patre, & quando. 457
Spiræ conuentum egit. 460
excommunicatus ab Adelberto Archiepiſcopo Moguntino. 468
Natalem Domini Bambergæ celebrat. 470
S. Othonẽ ſuſpectum habet. 470
Cõuentum Bãbergæ indicit. 470
Gebehardum in Epiſcopatũ Herbipolenſem intrudit. 477
Herbortus legatus ab Irmberto expectatus. 497
ab Irmberto digreſſus, Ratiſponæ fratrẽ VVolſerum expectat. 497
Epiſcopo Bambergenſi apud Erphurt occurrit. 497
Irmbertum apud Bergen requirit. 497
Irmbertum comitatur. 498
legationem ſuam exponit. 498
Herimannus de VVirzeburg Epiſcopus in Concilio Beluacenſi à Chunone Præneſtino Epiſcopo excommunicatus. 504
iterum excommunicandus in Concilio Remenſi ab eodem & aliis tribus Epiſcopis. 504
Hermãnus pſeudoepiſcopus. 473.474
de eius inſcitia. 474
Simoniacus declaratur. 475
excommunicatur. 475.476
Hermannus Abbas S. Michaëlis Bãbergæ. 502
eius obitus. 502
Hildericus Rex. 528
eius præceptum de S. Remaclo & Sigiberto Rege. 528.529
Hildibaldus Epiſcopus & Cancellarius Ottonis Imp. 533
Hincmarus Remenſis Archiepiſcopus. 520
diploma in eius gratiam datum à Carolo Caluo Imp. 520
diplo-

diploma aliud eidem datum à Carolo Craſſo Imp. 520

Honorem appetere, ambitio: onus detrectare, ignauia eſt. 489

Honorius Papa. 473

eius epiſtola ad Othonem Epiſcopum Halberſtattenſem. 473

monet Epiſcopum Simoniæ accuſatum vt pœniteat. 473

eius epiſtola ad Adelbertũ Mogũtinum Archiepiſcopum. 478

Gebhardum intruſum Epiſcopum Herbipolenſem depon it. 478

I.

Innocentius II. Papa. 483

eius epiſtola ad Adalbertũ Archiepiſcopum Moguntinum. ib.

Iob Presbyter Karolomanno Regi charus. 518

à Karolomãno Rege duas Huobas cum octo mancipiis dono accepit. 518

Irmbertus monachus Admuntenſis. 487

ad Abbatiam ſancti Michaëlis Bambergæ poſtulatus. 487. 488. 489

ab Epiſcopo Bambergenſi electus. 487

Angelus Domini dictus. 480

electus Abbas Cremſmunſterianus. 490. 492

iuſſu Epiſcopi Pataulenſis. 490

ad eum epiſtola Eberhardi Archiepiſcopi Salüburgenſis. 490

ad eundem epiſtola Eberhardi Epiſcopi Bambergenſis. 493

ab Abbate ſuo Admontenſi Bãbergam mittitur. 494

eius epiſtola ad Abbatem Admontenſem. 497

venit Bergen monaſterium. 497

Herbordũ expectat, ab eodem requiſitus. 497

quomodo ab Epiſcopo Bambergenſi & Abbate Micheluelděſi exceptus. 497. 498

in proceſſione maiorũ Monaſterij Bambergæ per ciuitatem ductus. 498

à choro ſalutatus. 498

Bambergæ montem nudũ pedibus aſcendit. 498

oſculo pacis cum Epiſcopo exceptus. 498

Epiſcopus ei in Capitulo inueſtituram monaſterij contradidit. 498

Epiſcopum in domo ſua viſitat. 498

ad ſorores ab Epiſcopo deducitur. 498

Capitulum Canonicorum intrat, à quibus fraternitatem accipit. 498

Epiſcopum reuiſit. 499

ab Epiſcopo humaniſſimè dimittitur. 499

miſit legatos ad Paſchalem Pontif. 460
Ratiſbonam iter intendit. 460
mutato itinere, Tungros iuxta Leodium adit. 460
eius epiſtola ad Albertum Epiſcopum Bambergenſem. 461
eius epiſtola ad Rupertum Bambergenſem Epiſcopum. 461
Mogūtiæ Colloquiū indicit. 462
Rupertum Epiſcopum Bambergenſem Moguncia ad colloquium inuitat. 462
à Saxonibus inuitatur in Saxoniam, à Metenſibus Metim. 462
Coloniam inuitatur ab Archiepiſcopo ad natalitia. 462
ad eum epiſtolæ Ruperti Epiſcopi Bambergenſis. 465.466
Bambergenſi Eccleſiæ prædium donat. 465
ad eum epiſtola Bambergenſis Eccleſiæ. 466
eius miniſteriales Eccleſiam Bābergenſem deuaſtant. 467
eius obitus & de eo quorundam Epiſcoporum literæ. 485
eius exequiæ. 486 (457
Henricus V. Imp. Henrici IV. filius, deſciſcit à patre, & quando. 457
Spiræ conuentum egit. 460
excommunicatus ab Adelberto Archiepiſcopo Moguntino. 468
Natalem Domini Bambergæ celebrat. 470
S. Othonē ſuſpectum habet. 470
Cōuentum Bābergæ indicit. 470
Gebehardum in Epiſcopatū Herbipolenſem intrudit. 477
Herbortus legatus ab Irmberto expectatus. 497
ab Irmberto digreſſus, Ratiſponæ fratrē VVolferum expectat. 497
Epiſcopo Bambergenſi apud Erphurt occurrit. 497
Irmbertum apud Bergen requirit. 497
Irmbertum comitatur. 498
legationem ſuam exponit. 498
Herimannus de VVirzeburg Epiſcopus in Concilio Beluacenſi à Chunone Praneſtino Epiſcopo excommunicatus. 504
iterum excommunicandus in Concilio Remenſi ab eodem & aliis tribus Epiſcopis. 504
Hermānus pſeudoepiſcopus. 473.474
de eius inſcitia. 474
Simoniacus declaratur. 475
excommunicatur. 475.476
Hermannus Abbas S. Michaëlis Bābergæ. 502
eius obitus. 502
Hildericus Rex. 528
eius præceptum de S. Remaclo & Sigiberto Rege. 528.529
Hildibaldus Epiſcopus & Cancellarius Ottonis Imp. 533
Hincmarus Remenſis Archiepiſcopus. 520
diploma in eius gratiam datum à Carolo Caluo Imp. 520

diploma aliud eidem datum à Carolo Craſſo Imp. 520
Honorem appetere, ambitio: onus detrectare, ignauia eſt. 489
Honorius Papa. 473
eius epiſtola ad Othonem Epiſcopum Halberſtattenſem. 473
monet Epiſcopum Simoniæ accuſatum vt pœniteat. 473
eius epiſtola ad Adelbertū Moguntinum Archiepiſcopum. 478
Gebhardum intruſum Epiſcopum Herbipolenſem deponit. 478

I.

Innocentius II. Papa. 483
eius epiſtola ad Adalbertū Archiepiſcopum Moguntinum. ib.
Iob Presbyter Karolomanno Regi charus. 518
à Karolomāno Rege duas Huobas cum octo mancipiis dono accepit. 518
Irmbertus monachus Admuntenſis. 487
ad Abbatiam ſancti Michaëlis Bambergæ poſtulatus. 487. 488. 489
ab Epiſcopo Bambergenſi electus. 487
Angelus Domini dictus. 489
electus Abbas Cremſmunſterianus. 490. 492
iuſſu Epiſcopi Patauienſis. 490
ad eum epiſtola Eberhardi Archiepiſcopi Saliburgenſis. 490
ad eundem epiſtola Eberhardi Epiſcopi Bambergenſis, 493
ab Abbate ſuo Admontenſi Bābergam mittitur. 494
eius epiſtola ad Abbatem Admontenſem. 497
venit Bergen monaſterium. 497
Herbordū expectat, ab eodem requiſitus. 497
quomodo ab Epiſcopo Bambergenſi & Abbate Michelueldēſi exceptus. 497. 498
in proceſſione maiorū Monaſterij Bambergæ per ciuitatem ductus. 498
à choro ſalutatus. 498
Bambergæ montem nudis pedibus aſcendit. 498
oſculo pacis cum Epiſcopo exceptus. 498
Epiſcopus ei in Capitulo inueſtituram monaſterij contradidit. 498
Epiſcopum in domo ſua viſitat. 498
ad ſorores ab Epiſcopo deducitur. 498
Capitulum Canonicorum intrat, à quibus fraternitatem accipit. 498
Epiſcopum reuiſit. 499
ab Epiſcopo humaniſſimè dimittitur. 499

in Abbatem Chremſmünſterianum fruſtra petitus. 500
monaſterio Crẽſmünſter præripitur à Bambergẽſi Eccleſia. 501
ſuccedit Helmerico in Abbatia ſancti Michaëlis Bambergæ. 502
de monaſterio S. Blaſij Admōtenſis aſſumptus. 502
quotus Abbas, & quamdiu illud monaſterium rexerit. 502
eius obitus. 502

K.

Karolomannus Ludouici Regis Germaniæ filius. 517
Rex Bauariæ & Italiæ. 518
eius diploma Presbytero cuidã Iobo conceſſum. 517. 518
Karolus Craſſus Imperat. Auguſtus. 515
eius diploma de Capella quadam. 515
eiuſdem aliud diploma de Capella beatæ Virginis Ratisbonæ. 515
eiuſdem tertium diploma Abbati cuidam conceſſum. 517
eius regni & imperij anni. 517

L.

Lotharius Imp. Auguſtus. 523
Remenſem Epiſcopatum reſtituit. 523
ſucceſſor factus patris in Francia. 523
eius diploma pro Remenſi Epiſcopo. 523
Ludouicus Imp. 521
Caroli Craſſi parens. 521
Caroli Imp. filius. 521
Ludouicus & Lotharius Imperatores Auguſti. 524
eorum diploma pro Remenſi Eccleſia. 524
à Stephano Papa inſignia Imperialia acceperunt. 524
Remenſem Eccleſiam in honorem Saluatoris, & B. Virginis à fundamentis extruxerunt. 524
Remenſi Eccleſiæ titulum ſancti Martini, & titulum ſancti Sixti in ſuburbiis reſtituerunt. 524
Ludevvicus Rex. 525
Arnulphi Imp. filius. 525
eius mater Outa. 525
matre interueniente, bona quædam S. Emmerammo donat. 525
eius diploma de bonis ad cellã S. Emmeramini donatis. 525
dat licentiã permutandi quadam bona. 526
Ludevvicus Imperator Auguſtus. 528
eius diploma pro confirmatione bonorum monaſterij Stabulai. 528

M. Meten-

M.

Metenſis Eccleſia deſolata. 461
Metenſes Henricum IV. Imp. Metim inuitant. 462
S. Michaëlis mons Bambergæ in eoq; Monaſterium. 487 489
petit Abbatem Irmbertum ex Admonteuſi monaſterio. 488
eius conuentus epiſtola ad Abbatem & Capitulum Admontenſis monaſterij. 487.488
eiuſdem alia epiſtolo ad Abbatem Admontenſem. 494
gratias agit Abbati Admonteuſi ob miſſum Irmbertum. 495
Abbatem Admontenſem ad ſe Bambergam inuitat. 496
eiuſdem conuentus Irmberto obediētiam promittit & præſtat. 498
eius laudes. 498
Michelsfeld Monaſterium. 496
ad eius Abbatem epiſtolæ duæ Eberhardi Epiſcopi Bambergēſis. 496
eius Abbas ab Epiſcopo ad monaſterium Bergen miſſus Irmbertum excipit. 497
eiuſdem Abbas ante Bambergam ciuitatem Epiſcopo occurrit, Irmbertum ſecum ducens. 497
Mogūtinum Colloquium. 462.486
Concilium. 469.470
Moguntinus quidam Archiepiſcopus anonymus. 505
ad eum epiſtola Ruperti Epiſcopi Bambergenſis. 505
coniurationis caput. 509
Monaſterieſis Epiſcopus excommunicatus. 504
ſecundò excommunicandus. 504

N.

Nurenberg caſtrū obſeſſum ab Henrici IV. aduerſariis. 457.458
Nurenbergenſes ſub Epiſcopo Bambergenſi. 466

O.

S. Otho Bambergenſis Epiſcopus. 457
Henrici IV. ad eum epiſtolæ. 457.458.459.460
coniunxit ſe, vt par erat, cum Catholicis cōtra Schiſmaticos, non obſtantibus blandidicis Henrici IV. pollicitationibus. 458
ad eum epiſtolæ Adalberti Archiepiſcopi Mogunt. 468.469
ad ordinationem Ruggeri Epiſcopi VVirzeburgenſis inuitatus venire negligit. 469
ab Adelberto Archiepiſcopo ad Concilium Moguntinum vocatur. 470
publico abſtinens Eccleſiæ ſuæ res curat. 470
Henrico V. Imp. ſuſpectus. 470

ad

ad Conuentum Bambergēſem conuenientibus ſumptus miniſtrat. 470
rariùs quàm cæteri Præſules Palatium viſitat. 471
monaſteriis conſtituendis & reſtaurandis incumbit. 471
in annonæ caritate ſufficienter omnibus miniſtrat. 471
Romam Legatus miſſus pro Henrico V. contra Henricum IV. 471
tranſactioni Catholicorum & ſchiſmaticorum ad Mogūtiam interfuit. 471
ad Principes Noricos tranſactionis indicandæ cauſa Legatus abiit. 471
pacem inter Eccleſiam & Imperium initā chirographo ſuo confirmauit. 471
ad eum epiſtola Epiſcopi Halberſtatenſis. 471
ad eum epiſtola Adelberti Archiepiſcopi Moguntini, de Gebehardo Herbipolenſi Epiſcopo. 477
ad eum epiſtola quorūdam Epiſcoporū de obitu Henrici IV. Imp. 485
ad eundem epiſtola Friderici Archiepiſcopi Colonienſis. 502
multa indigna paſſus. 504
de diœceſi Ratiſbonēſi præclarè meritus. 511
Otho *Epiſcopus Halberſtatenſis.* 471
eius epiſtola ad S.Othonem Epiſcopum Bambergenſem. 471
à ſuis Canonicis Simoniæ inſimulatur. 472
ab Archiepiſcopis Moguntino, & Magdeburgenſi purgatur, ſed fruſtra. 472
ad S.Othonē Epiſcopum Bambergenſem confugit. 472
ad eum epiſtola Honorij Papæ. 473
monetur à Pontifice ad pœnitentiam. 473
Otto *Imperator Auguſtus.* 531
eius diploma pro monaſterio S. Lamberti. 531
eiuſdem diploma pro monaſterio S.Emmerami. 532
Otto *Carentanorum Dux.* 531
Outa *mater Ludevvici Regis.* 525
Arnulphi Imp. vxor. 525
ea interueniente Ludevvicus filius bona quædam S.Emmerammo donat. 525

P.

Paſchalis II. Papa. 460
Robertum Flandrenſium Comitem publicis literis collaudat. 460
Proceſſio cum Reſponſoriis ad excipiendum Prælatum. 498
Prüfingenſis monaſterij iuxta Ratiſbonam Abbas. 481

eius epiſtola,ad Abbatem Admontenſem. 488
ſcribitur etiam Pruueningen. 488
pro monaſterio S. Michaelis Bamberga intercedit. 489

R

Rabanus Abbas Fuldenſis. 512
priuilegium ei à Gregorio IV. conceſſum. 512
poſtulat ab Apoſtolica ſede monaſterij ſui confirmationem. 512
donat ei Gregorius IV. monaſterium Exauilum S. Andreæ Romæ cum omnibus ſuis pertinentiis. 512
Rabanus monachus Admontenſis. 500
petitur in Abbatem Chremſmunſturæ ab Epiſcopo Paſſauienſi Conrado. 500
eligitur vnanimi conſenſu totius monaſterij Cremſmunſter. 500
Ramuoldus Abbas. 533
Ratisdorf curtis Regia. 518
Ratolſus monachus Irmberto ſtudioſè inſeruit. 499
S. Remaclus præceptiones Sigiberti Regis defert ad Hildericum Regem. 528. 529
à Sigeberto Rege monaſterio à ſe extructo & dotato Abbas præficitur. 530. 531
Regina ciuitas Ratisbona. 515. 517
in ea, Capella B. Virginis à Carolo Craſſo Imp. dotata. 515. 516
Reginenſis Eccleſia ſiue Epiſcopatus. 517. 533
patronis gaudet S. Petro Apoſtolo & S. Emmerammo. 526
Remenſe Concilium. 504
quid in eo agendū fuerit. 504
Remenſis Eccleſia B. Mariæ & S. Remigij. 521. 522
in ea Reges Francorum fidem & baptiſmum perceperunt. 524
à Ludouico & Lothario Imperatoribus in honorem Saluatoris & B. Virginis extructa. 524
Remenſis Epiſcopatus. 522
eius bona reſtituta 522. 523. 524
Reſponſoria in proceſſione & exceptione Prælati. 498
Robertus Flandrenſiū Comes. 459
Cameracenſibus bellum infert. 460
Sedi Apoſtolicæ addictiſſimus. 460
eius factum publicis literis collaudauit Paſchalis II. Papa. 460
Ruggerus Epiſcopus VVirzeburgēſis. 469
contra intruſum Gebhardum ordinatus, & quo anno. 469
legitimus Eccleſiæ VVirzburgenſis Epiſcopus. 477
alio nomine Rogerus dictus. 477
eius obitus. 477
Rupertus Epiſcopus Bambergenſis. 461

ad eum Henrici IV. Imp. epiſtolæ. 461. 462. 463. 464
Henrici IV. Imp. compater. 462. 464
inuitatur ab Imp. Moguntiam ad colloquium. 462
eius epiſtolæ ad Henricū IV. Imp. 465. 466
eiuſdem epiſtola ad Archiepiſcopum Moguntinum. 505
Comitem quendam Eccleſiæ ſuæ agros inuadentem excommunicat. 505
Archiepiſcopi Moguntini opem implorat. 506
ad eum epiſtola coëpiſcopi cuiusdam. 508
de eo ſiniſtri rumores ſparſi diſſipantur. 508.
coëpiſcopo cuidā ſuo domum hiemalem inſignem comparat. 508

S

Saxones Henricum IV. Imp. rogant in Saxoniam venire. 462
Saxonia libero ore veritatem profitetur. 503
D. Sebaſtianus Tengnagel. 511
Sigebertus Rex Francorum. 529
monaſterium Stabulaum conſtruit & dotat. 529.
eius præceptiones ad Hildericum Regem delatæ. 529
eius diploma pro monaſterio S. Remacli à ſe condito. 530
eiusdem aliud diploma pro eodem monaſterio. 531
teloneum ad portum Ligeris monaſterio prædicto concedit. 531
Sigifridus Archiepiſcopus Moguntinus. 474
Romam venit. 475
Hermannnum Pſeudoepiſcopum Simoniacum denunciat. 475
ad eum epiſtola Guntheri ſuffraganei ſui. 510
Spirenſis conuentus. 460
Stabulaus monaſterium. 528
à Sigiberto Rege conſtructum. 529
Sigebertus Rex bona quædā ei contulit. 529
eius Abbas bonorum monaſterij confirmationem petit & impetrat à Ludeuuico Imp. 528. 529
eidem Sigebertus Rex teloneum ad portum Ligeris diplomate Regio concedit. 531
Stephanus Papa. 524
Ludouicum & Lotharium Imperatores creat. 524

T

Theotmarus Archicancellarius. 526
Tungri iuxta Leodium. 460
Tuto Epiſcopus Ratiſbonenſis. 519. 526
bona quædam S. Emmerami permutat. 519
laudatus. 520

eius

eius complacitatio quædam. 520
Eccleſiæ B. Emmerammi curam habet. 526

V

Vermeriæ palatium Regium. 521
VVezilo monachus Irmberto ſtudioſè inſeruit. 499
VViguleus Hundius de metropoli Salisburgenſi. 511
VVilligiſus Archicapellanus. 533
VVirzeburgum, Herbipolis. 458
VVirzeburgenſis Eccleſia quæ & quanta paſſa ſit. 477. 478
ad eam epiſtola Adelberti Archiepiſcopi Moguntini, de Gebhardo intruſo. 478
eius epiſtola ad Eccleſiam Bambergenſem, de eodem Gebhardo. 479
expoſtulat cum Bambergenſibus ob receptum Gebhardum. 480
ad eam epiſtola Eccleſiæ Bambergenſis. 481
Bambergenſi vicina. 508
VVolferus monachus ab Herbordo Ratisbonæ exſpectatus. 497
VVolfgangus Reginenſis ſiue Ratisbonenſis Epiſcopus. 533
impetrat ab Ottone Imp. diploma pro monaſterio S. Emmerami. 533

FINIS.

Errata.

Pag. 396. verſ. vlt. in, lege, nî. 397. 24. ſeptingintia, lege, ſeptingenta. 417. 13. libris, lege, tibiis. 471. 21. Halberſtatenſi, lege, Halberſtatenſis. 476. 7. ſedi, lege, ſede. 482. vlt. eDus, lege, DEVS. 490. 2. ad conuentum Cremſmunſteranum, lege, ad Irmbertum. 497. 13. Domina, lege, Dominæ.

IHS

Digitized by Google